

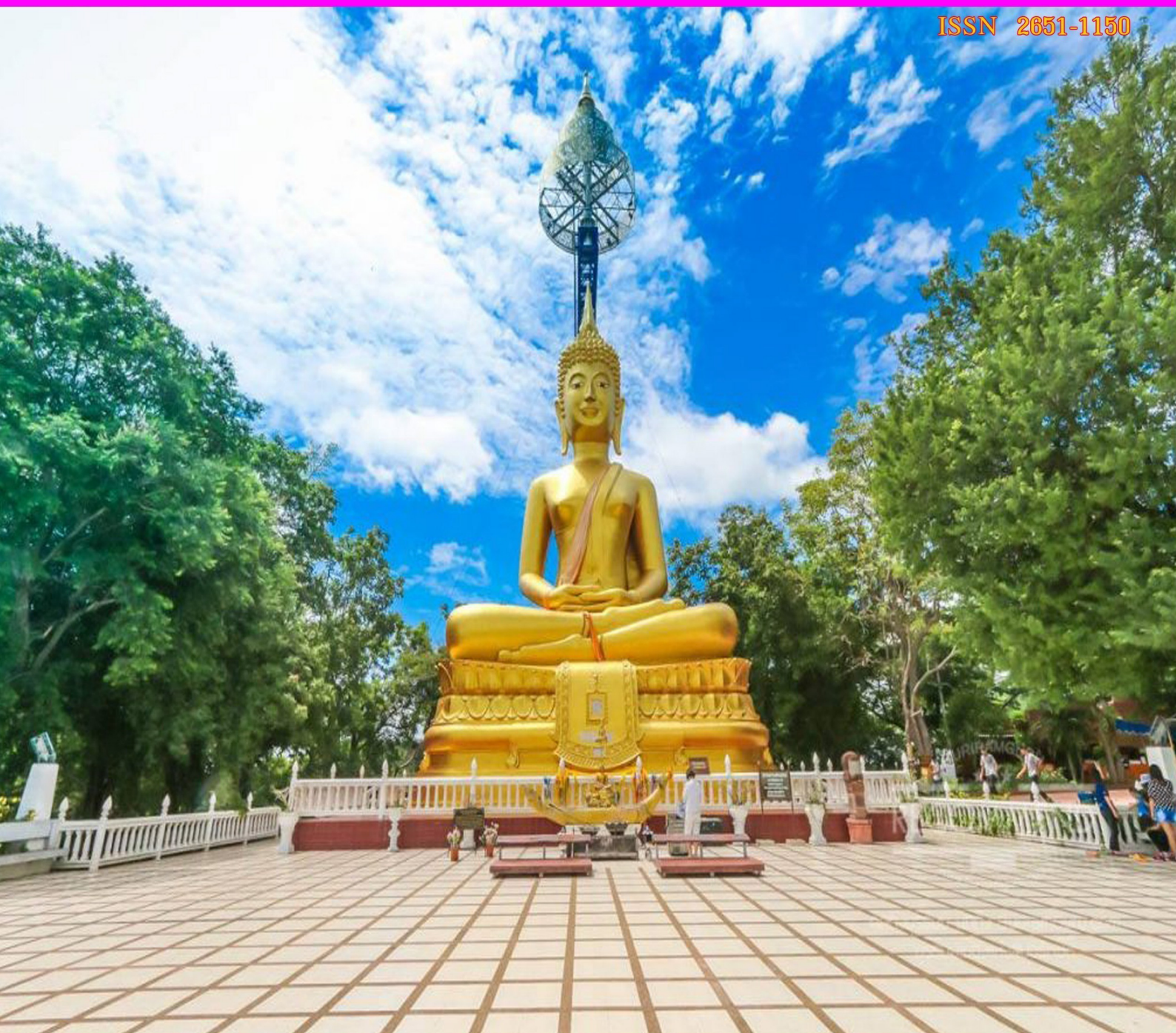

ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 ประจำเดือน มกราคม-มิถุนายน 2565
Vol. 7 No. 1 (January-June 2022)

วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์

Academic MCU Buriram Journal

ISSN 2651-1150

วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Buriram Buddhist Collage, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

AMBJ

วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์
Academic MCU Buriram Journal

ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 ประจำเดือน มกราคม-มิถุนายน 2565

Vol. 7 No. 1 (January-June 2022)

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 2 ฉบับ

ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน

ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม

วัตถุประสงค์

วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่ผลงานวิชาการและงานวิจัยของคณาจารย์ นิสิตและบุคลากรทั่วไปในสาขาวิชา ดังต่อไปนี้

1. สาขาวิชาด้านครุศาสตร์ ศีลศาสตร และจิตวิทยา
2. สาขาวิชาด้าน รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์
3. สาขาวิชาด้านพระพุทธศาสนา ปรัชญา และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

บทความแต่ละบทความที่จะได้รับการตีพิมพ์ต้องผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ กลั่นกรองบทความวารสารอย่างน้อย 2 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความ ไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความ และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ

เพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายลิขสิทธิ์ ผู้พิมพ์ต้องลงลายมือชื่อในแบบฟอร์มใบมอบลิขสิทธิ์ บทความให้แก่วารสารฯ พร้อมกับบทความต้นฉบับที่ได้แก้ไขครั้งสุดท้าย นอกจากนี้ ผู้พิมพ์ต้องยืนยันว่าบทความต้นฉบับที่ส่งมาตีพิมพ์นั้น ได้ส่งมาตีพิมพ์เฉพาะในวารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ เพียงแห่งเดียวเท่านั้น หากมีการใช้ภาพหรือตารางของผู้พิมพ์อื่น ที่ปรากฏในสิ่งตีพิมพ์อื่นมาแล้ว ผู้พิมพ์ต้องขออนุญาตเจ้าของลิขสิทธิ์ก่อนพร้อมทั้งแสดงหนังสือที่ได้รับการยินยอมต่อบรรณาธิการ ก่อนที่บทความจะได้รับการตีพิมพ์

เจ้าของ: สำนักวิชาการ วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เลขที่ 281

หมู่ 13 ถนนบุรีรัมย์-ประโคนชัย ตำบลเสม็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ 31000

โทรศัพท์ 06 4946 1595, 06 5108 4746

E-mail: ambj.mcu@gmail.com

<https://so06.tci-thaijo.org/index.php/ambj/index>

คณะกรรมการที่ปรึกษา (Advisors)

พระพรหมบัณฑิต, ศ.ดร.
พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.
พระเทพปริยัตยาจารย์, ดร.
พระเทพปวรเมธี, รศ.ดร.
พระสุวรณ์เมธาภรณ์, ผศ.
พระเทพวัชรอาจารย์, รศ.ดร.
พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร, รศ.ดร.
พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.
พระสุนทรธรรมเมธี, ดร.
พระศรีปริยัติธาดา, ผศ.
พระครูปริยัติกิตติธำรง, รศ.ดร.
พระครูศรีปัญญาวิกรม, ผศ.ดร.
รองศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุยะพรหม

ที่ปรึกษาอธิการบดี
อธิการบดี
เจ้าคณะจังหวัดบุรีรัมย์
รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร
รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
คณบดีคณะพุทธศาสตร์
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์
รองเจ้าคณะจังหวัดบุรีรัมย์
ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
ผอ.หลักสูตร พธ.ม. สาขาวิชาปรัชญา
รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป

บรรณาธิการ (Chief Editor)

รองศาสตราจารย์ ดร.เอกฉันท จารุเมธีชน

ผู้ช่วยบรรณาธิการ (Assistant Editor)

ดร.บรรพต แคไธสง
นายมงคล สอนไธสง

กองบรรณาธิการ (Editorial Board)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระมหาถนอม อานนโท, ดร.
พระมหาพจน์ สุวโจ, ผศ.ดร.
พระปลัดกิตติ ยุติธโร, ดร.
ดร.ภักขวัชร สุขเสน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

หน่วยงานภายนอก

ศาสตราจารย์ ดร.ประยงค์ แสนบุราณ
รองศาสตราจารย์ ดร.อุดมพร ชื่นไพบูลย์
รองศาสตราจารย์ ดร.พรสวรรค์ ศิริกิจจนาภรณ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระชัย ยศโสธร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิญวัฒน์ โพธิ์सान

มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีระพงษ์ มีไธสง	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญรอด บุญเกิด	มหาวิทยาลัยบูรพา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พุทธิพัฒน์ ถาวรสินศักดิ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
ดร.มนูญ สอนโพนงาม	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ดร.พิสุทธิพงศ์ เอ็นดู	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน
	วิทยาเขตสุรินทร์

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณากลั่นกรองบทความ (Peer Review)

ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูปริยัติกิตติธำรง, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูศรีปัญญาวิกรม, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหาพจน์ สุวโจ, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระปลัดกิตติ ยุตติธโร, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูปัญญาสารบัณฑิต, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ศาสตราจารย์ ดร.สมภาร พรหมทา	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ วิเชียร ขาบุตรบุญตริก	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.สิน งามประโคน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.ทวีศักดิ์ ทองทิพย์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยูร แสงใส	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิทยา ทองดี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล พรหมกุล	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพงศ์ธีช กุรัตนธรรมา	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทิพย์ ชันแก้ว	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุวัต กระสังข์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุ่งสุริยา หอมวัน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รังสีทิ วิทกเหิน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ดร.ภาณุวัชร สุขแสน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ดร.ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ดร.ลำพอง กลมกุล	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ดร.บรรพต แคไธสง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

ศาสตราจารย์ ดร.วัชร งามจิตรเจริญ	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ศาสตราจารย์ ดร.ประยงค์ แสนบุราณ	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
รองศาสตราจารย์ ดร.ประเวศ อินทองปาน	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ นพดล จันทรเพ็ญ	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
รองศาสตราจารย์ ดร.ภมร ชันธหัตถ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
รองศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา ปาโนรัมย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
รองศาสตราจารย์ ดร.ศิวัช ศรีโกคางกุล	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
รองศาสตราจารย์ ดร.พุทธรักษ์ ปราบนอก	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุทัย สติมัน	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.หอมหวล บัวระภา	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิญวัฒน์ โพธิ์सान	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีระพงษ์ มีไธสง	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉลอง พันธจันทร์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญรอด บุญเกิด	มหาวิทยาลัยบูรพา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนตรี วิวาทสุข	มหาวิทยาลัยบูรพา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระชัย ยศโสธร	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คัมภีร์ภาพ อินทะนุ	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัศรพล เนื่อไม้หอม	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พุทธิวัฒน์ ถาวรสินศักดิ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สราวุธ ณ พัทลุง	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
ดร.สิวะกรณ์ กฤษสุวรรณ	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ดร.สมศักดิ์ พันธศิริ	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ดร.มณูญ สอนโพนงาม	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ดร.อุดม ชัยสุวรรณ	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ดร.พีรวัส อินทวิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
ดร.พิสุทธิพงศ์ เอ็นดู	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์

บันทึกข้อมูลและพิสูจน์อักษร: มงคล สอนไธสง

ออกแบบปก: อรุณรัตน์ แก้วอรสาน

พิมพ์ที่: บริษัท ไอพรินทร์ แอนด์ เทคโนโลยี (ไทยแลนด์) จำกัด
433/8-9 ถ.จิระ ต.ในเมือง อ.เมือง จ.บุรีรัมย์ 31000

ถ้อยแถลงบรรณาธิการ

การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นการศึกษาหลักธรรมคำสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้เข้าใจและเข้าถึง พร้อมบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ แล้วเผยแพร่ต่อสังคมในรูปแบบการจัดการความรู้สู่สาธารณะ เป็นภารกิจที่สำคัญของมหาวิทยาลัย เพื่อสนองนโยบายและดำเนินการตามพันธกิจดังกล่าว วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ จึงจัดทำวารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ขึ้น

วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ (Academic MCU Buriram Journal) มีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ของมหาวิทยาลัย คือ การผลิตบัณฑิตและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ การส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพการวิจัยทางพระพุทธศาสนา ระดับชาติ การส่งเสริมให้มีการเผยแพร่ผลงานวิจัยในระดับชาติและนานาชาติ ตามตัวบ่งชี้คณะกรรมการอุดมศึกษาขององค์ประกอบที่ 2 ว่าด้วยการวิจัย นอกจากนี้การจัดทำวารสารนี้มีความสอดคล้องกับการประกันคุณภาพการศึกษาในด้านการเรียนการสอน การวิจัย การบริการวิชาการ และการจัดการความรู้ โดยเป็นระบบการประเมินบทความจากผู้ทรงคุณวุฒิ จากหลากหลายสถาบัน ตั้งแต่ 2 ท่านขึ้นไป

ในนามคณะผู้จัดทำวารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ ขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกรูปทุกท่าน คณาจารย์ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทั้งในส่วนวิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์และภายนอก รวมถึงนักวิชาการในสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ที่ส่งเสริมสนับสนุนการจัดทำวารสารวิชาการนี้ อันเป็นพลังให้การขับเคลื่อนงานวิชาการเดินหน้าต่อไปด้วยความมั่นคงและยั่งยืน พร้อมนี้ขอกราบขอบพระคุณเจ้าของบทความทุกท่านที่ได้มอบความไว้วางใจให้วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ ได้มีส่วนในการเผยแพร่ผลงานของท่านสู่สาธารณชน

(รองศาสตราจารย์ ดร.เอกฉัตร จารุเมธีชน)

บรรณาธิการ

ทัศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสารฉบับนี้

ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น ไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของบรรณาธิการ

สารบัญ

บรรณาธิการแถลง

บทความวิจัย: Research Article

- **วิวัฒนาการความเชื่อของลัทธิที่เชื่อว่ามีพระเจ้าสร้างโลกในสมัยพระเวทก่อนพุทธกาล** 1
The Evolution of the Belief in Creationism During the Vedic Period before
the Rise of Buddhism
ปฐมพงษ์ โพธิ์ประสิทธิ์นันท์
Pathompong Bodhiprasiddhinand
- **การพัฒนาการรู้คิดตามแนวพระพุทธศาสนาของเยาวชนในสังคมไทย** 16
The Development of the Youthful Buddhist Thinking in Thai Society
พระมหาประเสริฐ สุเมธ, ปิยวัฒน์ คงทรัพย์, ทิพย์ ชันแก้ว
Phramaha Prasert Sumetho, Piyawat Kongsub, Thip Khankaew
- **การศึกษาผลการใช้เอกสารประกอบการสอนในรหัสวิชา ED2067 รายวิชาการสอนสุขศึกษา และพลศึกษาระดับประถมศึกษาสำหรับนักศึกษาที่เรียน หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการประถมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด** 31
A Study of the Results of the use of Teaching Materials in the Course Code ED2067
Teaching Health Education and Physical Education in Elementary School for
Students Studying Education Courses Elementary Education Faculty of Education
Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus
จ่านง กมลศิลป์
Chamnong Kamonsin
- **การเสริมสร้างสุขภาวะของพระสงฆ์ในสังคมชีวิตวิถีใหม่จังหวัดชัยภูมิ** 44
Promoting the Happiness of the Monks in a New Normal of Life Society,
Chaiyaphum Province
กาญจนาพงศ์ สุวรรณ, พระครูปลัดไพระพันธ์ ธรรมวุฒโธ, พระมหานรินทร์ สุรปญโญ
Kanchanapong Suwa, Phrakrupalad Peerapant Dhammavuddho, Phramaha Narin Surapanyo
สิริภพ สวนดง, สมศักดิ์ สนพะเนา
Siraphop Suandong, Somsak Sonphanao

- รูปแบบการพัฒนาครูด้านสื่อการเรียนการสอนตามแนวทางไทยแลนด์ 4.0 ของวิทยาลัยเทคนิคเดชอุดม 59

The Developing Teachers Model on Instructional Materials according to the Thailand 4.0 of Detudom Technical College

ธนชน อินทจันทร์

Tanachon Intajan
- การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้การคิดเป็นฐานการเรียนรู้ร่วมกับการเรียนการสอน 73

แบบออนไลน์ใน ชุมนุม TO BE NUMBER ONE ที่มีต่อทักษะชีวิตด้านการตระหนักรู้และการเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

Management of Blended Learning Activity on Thinking -Based Learning Via Online Learning in to Be Number One Club Towards Life Skills Awareness and Self-Esteem and other for Mattayomsuksa 1 Students

ยุทธนา กรรมสิทธิ์, วิวัฒน์ มีสุวรรณ

Yuttana Kammasit, Wiwat Meesuwat
- การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดพหุประสาทสัมผัส เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่าน 87

สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

The Development of Learning Activities according to the Multi-Sensory Approach for Reading Ability of Primary 1 Students

จินดารัตน์ วรยศ, วิเชียร ชำรงโสติสกุล

Jindarat Vorayot, Wichian Thamrongsottisakul
- ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบสอบทางภูมิศาสตร์แบบออนไลน์ที่มีต่อ 101

ความสามารถคิดวิเคราะห์และความสามารถทางภูมิศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

The Effect of Online Learning Activities Using Geographic Inquiry Process on Abilities of Analytical Thinking and Geographic Abilities of Secondary 1 Students

อภิรดี มณีนิล, วิเชียร ชำรงโสติสกุล

Apiradee Maneenil, Wichian Thumrongsotissakul
- การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน เพื่อพัฒนาความสามารถในการฟัง 115

และการพูดภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

The Development of Learning Activities Based on Flipped Classroom to Promote English Listening and Speaking Proficiency for Grade 6

คณิสร์ช กองแสน, อังคณา อ่อนธานี

Kanisarath Kongsae, Angkana Onthanee

- แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการสอนของครูพระสอนศีลธรรม ในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา 130

The Development Guidelines of Teaching Efficiency of Moral Teaching Monks in Muang District, Nakhonratchasima Province

พระครูสมุห์คำก้อน สุนตกาโย, สิริภพ สวนดง, พระมหาสุพร รกขิตธมโม

Phrakhrusamukamkon Santakayo, Siraphop Suandong, PhramahaSuporn Rakkhitadhammo
- การอนุรักษ์ทรัพยากรดินของกลุ่มภูมิปัญญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามหลักพระพุทธศาสนา 144

The Conservation of Soil Resource of Sufficiency Economy Wisdom Group according to Buddhist Principles in Nakhon Ratchasima Province

ประสิทธิ์ คำกลาง, สิริภพ สวนดง, เสถียร ทังทองมะดัน

Prasit Kamklang, Siraphop Suandong, Sathien Thangthongmadan
- รูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สมุทรปราการ เขต 1 156

The Supervision Model in Schools Under Samutprakan Primary Educational Service Area Office 1

ทัศพร เกตุพนอม

Thasporn Kettanom
- การพัฒนารูปแบบการโค้ชแบบพหุวิธีเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ โดยใช้จริยสัจเป็นฐาน 172

The Development of Differentiated Coaching Model for Development Competencies by the Four Noble Truths Based Learning for Morality Teaching Monk

พระมหาณรงค์ราช ครองเชื้อ, ศิริวรรณ วนิชวัฒนารชัย, ชนะสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน, ชัยรัตน์ โตศิลา

PhramahaNarongraj krongchuea, Siriwan Vanichwatanavorachai, ChanasithSithsungnoen, Chairat Tosila
- เฝียฝรั่ง : ความท้าทายต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของหญิงที่มีสามี เป็นชาวต่างชาติ จังหวัดสุรินทร์ 187

Lifestyle and Economic Changes Society and Culture of Women with Foreign Husbands in Surin

อิทธิวัตร ศรีสมบัติ

Ittiwat Sirsombat
- ผลกระทบต่อชุมชนหลังการเปิดบ่อนคาสิโนตามแนวชายแดน ไทย-กัมพูชา 202

Impact of Thailand - Cambodia Borderline Casino Area of Thailand

ชาตรี เกษโพหนอง

Chatri Ketphonthong

- แนวทางการส่งเสริมประเพณีการทำบุญสารทเดือนสิบตำบลบ้านยาง อำเภอลำปลายมาศ 219
จังหวัดบุรีรัมย์

The Guideline to Promote Meritorious Tradition of the Tenth Month of
Ban Yang Sub-District, Lam Plai Mat District, Buriram Province

พระโชคทวี ถาวโร, พระมหาพจน์ สุวโจ, พระมหาถนอม อานนโท

Phra Chocktavee Thavaro, Phramaha Phocana Suvaco, *Phramaha Thanorm Arando*
- การศึกษาหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมสุขภาพจิตผู้สูงอายุ ตำบลห้วยราช อำเภอห้วยราช 234
จังหวัดบุรีรัมย์

A Study of the Buddhist Principles for Promotion of Mental Health of the Elderly
in Huai Rat Sub-District, Huai Rat District, Buriram Province

พระมหาสุพรรณ สุภทโท, พระมหาพจน์ สุวโจ, พระมหาถนอม อานนโท

Phramaha Suphon Sudbhado, Phramaha Phocana Suvaco, Phramaha Thanorm Arando
- แนวทางการขยายผลแนวคิดการเกษตรแบบ 1 ไร่ 1 แสน ของปราชญ์ชาวบ้านภาคอีสาน 250
เพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารของชุมชน

Approaches for 1 Rai 100,000 Farming Concept Expansion of Local Scholars
in the Northeast Region to Build Community Food Security

จริยาภรณ์ ปีตาหะสังข์

Chariyaporn Pitathasang

บทความวิชาการ: Academic Article

- การพัฒนาตนเองตามหลักโยนิโสมนสิการ 264

Self-Development according to Yonisomanasikarn Principles

ธนภรณ์ ตั้งเพชรศิริพงษ์, สิริวัฒน์ ศรีเครือดง, วิชชุดา ฐิติโชติรัตน

Thanaporn Tangphetsiripong, Siriwat Srikrueadong, Witchuda Titichoatrattana
- The Role of Education in Dealing with Technology: Both Negative and Positive Impacts 279

Jiraporn Phansawang, Phrakhrukittiwarathon
- เผด็จการกับการเปลี่ยนผ่านสู่ประชาธิปไตย 294

Dictatorship and Democratic Transition

สันติ โอฆะพนม, ภักดี โพธิ์สิงห์

Santi Okapanom, Phakdee Phosing

■ คุณธรรม จริยธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นเลิศในองค์กรยุคดิจิทัล Moral and Ethics for School Administrators for Excellence in Organizations in the Digital Age พระครูชัยรัตนากร Phrakruchairattanakorn	307
■ การสร้างเสริมคุณธรรมของเด็กปฐมวัยในยุคดิจิทัลโดยการสอนแบบไตรสิกขา Enhancing Early Childhood Moral in the Digital Age through Trisikkha Teaching Method เตือนใจ ผางคำ, นันทา โพธิ์คำ Tuenjai Phangkham, Nanta Pokam	322
■ ศิลปในวิสุทธิมรรคในฐานะเป็นภาพสะท้อนวิถีชีวิตของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา Sila In Visuddhimagga as a Reflection of the Monks Way of Life in Buddhism พระชนาเมธ เตชธโร (คำมุงคุณ), เสฐียร ทังทองมะดัน Phra Chanamet Tejadharo (Khammungkhun), Sathien Thangthongmadan	335
ภาคผนวก	
กระบวนการพิจารณาบทความของวารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์	351
คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ	352
หนังสือขอเสนอบทความเพื่อลงตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์	358

วิวัฒนาการความเชื่อของลัทธิที่เชื่อว่ามีพระเจ้าสร้างโลก

ในสมัยพระเวทก่อนพุทธกาล

The Evolution of the Belief in Creationism During the Vedic Period before the Rise of Buddhism

ปฐมพงษ์ โพธิ์ประสิทธิ์นันท์

Pathompong Bodhiprasiddhinand

มหาวิทยาลัยมหิดล ศาลายา นครปฐม

Mahidol University, Salaya Campus, Nakhornpathom

E-mail: Bodhinanda@hotmail.com

บทคัดย่อ

พระไตรปิฎกในพระพุทธศาสนากล่าวไว้ชัดเจน ว่าพระพุทธเจ้าทรงคัดค้านแนวคิดเรื่องพระเจ้าสร้างโลกไว้ในหลาย ๆ พระสูตร โดยเฉพาะเทววิซสูตรซึ่งปฏิเสธความมีอยู่ของพระเจ้าหรือเทพเจ้าผู้สูงสุดในสากลจักรวาลซึ่งแพร่หลายอยู่ในคัมภีร์ฤคเวท และอนัตตลักขณสูตร ซึ่งปฏิเสธความมีอยู่ของพรหมัน/ปรมาตมัน รวมทั้งแนวคิดเรื่องอาตมัน (วิญญาณอมตะ) ซึ่งแพร่หลายในคัมภีร์อุปนิษัทที่เก่าแก่ที่สุด 2 เล่มคือพฤทธารณยกอุปนิษัทและฉานโทคยอุปนิษัท แต่ยังไม่มีการศึกษาบริบทในคัมภีร์ฤคเวทและอุปนิษัทที่เก่าแก่ที่สุด 2 เล่มว่ามีการอธิบายความเชื่อเรื่องพระเจ้าผู้สร้างสากลจักรวาลไว้อย่างไร

บทความวิจัยนี้จึงเน้นศึกษาบริบทต่าง ๆ ที่กล่าวถึงพระเจ้าหรือเทพเจ้าผู้สร้างโลกในสมัยฤคเวทและแนวคิดเรื่องพรหมัน/ปรมาตมัน ในคัมภีร์อุปนิษัทที่เก่าแก่ที่สุดที่ว่า โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) วิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร (documentary research) เป็นหลัก ทั้งนี้ มีเอกสารเป็นคัมภีร์ที่จะนำมาศึกษาหลัก ๆ อยู่ 3 ส่วน คือ 1. คัมภีร์ฤคเวท และ 2. คัมภีร์อุปนิษัท 2 เล่มคือพฤทธารณยกอุปนิษัทและฉานโทคยอุปนิษัท 3. งานวิชาการสมัยใหม่

ผลการวิจัยพบว่า

เดิมที ลักษณะความเชื่อแรกเริ่มของชาวอารยันน่าจะมีลักษณะเป็นการบูชาธรรมชาติ จากนั้นก็พัฒนามาเป็นระยะที่ 2 กล่าวคือการทำให้ธรรมชาติเหล่านี้กลายเป็นเทพเจ้าขึ้นมา (deification of nature) กลายเป็นลัทธิพหุเทวนิยม (Theistic Pluralism)

กล่าวคือนับถือเทพเจ้าหลายพระองค์ มีเทพมากมายเกิดขึ้นจากธรรมชาติ เช่น ดิน (ปฤถวี) น้ำ (คงคา, สรัสวดี) ลม (มารุต, วายู) ไฟ (อัคนี) หลังจากนั้น สังคมอินเดียสมัยยุคเวทได้พัฒนาความเชื่อมาเป็นเอกเทวนิยม (Monotheism) เชื่อว่าเทพเจ้าผู้สร้างสากลจักรวาลมีเพียงองค์เดียว ที่เหลือต่างเป็นอวตารหรือภาคต่าง ๆ ของพระองค์ มาถึงสมัย 2 อุปนิษัท ความเชื่อเรื่องเอกเทวนิยมได้เปลี่ยนเป็นเอกนิยม (Monism) ไม่มีเทพเจ้าหรือพระเจ้าที่สร้างโลก มีแต่พรหมหรือปรมาตมน์ที่เป็นที่มาของสรรพสิ่งทั้งหลายในสากลจักรวาลแทน

พระพุทธเจ้าตรัสเตวิชสูตรเพื่อค้านทฤษฎีเอกเทวนิยม (Monotheism) อย่างที่เชื่อกันแพร่หลายในฤคเวท และตรัสเรื่องอนัตตลักขณสูตรเพื่อปฏิเสธลัทธิเอกนิยม (Monism) ที่ปรากฏในคัมภีร์พหุพาทารณียกอุปนิษัทและฉานโทคยอุปนิษัท

คำสำคัญ: ฤคเวท, ทฤษฎีการสร้างโลก, เอกเทวนิยม, เอกนิยม, พระพุทธศาสนาระยะแรก

Abstract

The Pali Canon of Theravada Buddhism makes it clear that the Buddha rejects the concept of Creator God outright in several *suttas*, particularly the *Tevijja Sutta* which denies the existence of Creator God as described in the *R̥gveda* and the *Anattalakkhana Sutta* which rejects the concept of *ātman/brahman* theory as extensively expounded in the two oldest Upanishads, ie. the *Bṛhadāraṇyaka Upanishad* and the *Chāndogya Upanishad*. However, the contexts in which the creation of the universe is mentioned in these texts are hardly studied in any Buddhist scholarship so far.

This research paper, therefore, aims at exploring how the contexts which explain the creation of the universe in the *R̥gveda* and in the two early Upanishads are, using the qualitative research method. The documents used to analyse are mainly the *R̥gveda*, the two oldest Upanishads, ie. *Bṛhadāraṇyaka Upanishad* and the *Chāndogya Upanishad* as well as modern scholarship.

The research finds that:

From the very beginning, the Aryan people in India worshiped the nature, worshipping nature spirits and subsequently deified these natures. So there were many gods such as Indra, Pṛthivī, Gangā or Sarasvatī, Māruta or

Vāyu, Agni, coming into existence. Because of the existenc of many gods, the theory of polytheism was developed. Based on this polytheistic principle, the Indian society moved further to develop what is called monotheism. And in the two oldest Upanishads, the concept of monism replaced monotheism.

The Buddha rejected the concept of monotheism in the *R̥gveda* with the *Tevijja Sutta* and rejected the monistic idea in the two oldest Upanishads, namely, *Bṛhadāraṇyaka Upanishad* and *Chāndogya Upanishad* with the *Anattalakkhaṇa Sutta* of the *Samyuttanikāya*.

Keywords: *R̥gveda*, Creationism, Monotheism, Monism, Early Buddhism

1. บทนำ

ในปัจจุบันผู้คนจำนวนมากยังเชื่อว่าโลกนี้มีผู้สร้างซึ่งเป็นความเชื่อที่มีมาตั้งแต่สมัยโบราณ โดยเฉพาะในอินเดีย ความเชื่อเรื่องพระเจ้าสร้างโลกมีมาแต่สมัยพระเวทและมีวิวัฒนาการความคิดให้เห็นความแตกต่างไปตามยุคสมัย แต่ยังไม่เห็นมีใครนำบริบทต่าง ๆ เพื่ออธิบายเรื่องการสร้างโลกในคัมภีร์พระเวทมาอธิบาย บทความวิจัยนี้จะกล่าวถึงวิวัฒนาการความเชื่อเรื่องการสร้างโลกเฉพาะแต่ในคัมภีร์พระเวทของอินเดียว่าเป็นอย่างไร

ในบรรดาพระเวทเป็นคัมภีร์ที่นักวิชาการร่วมสมัยกล่าวว่าเก่าแก่ที่สุด ในบรรดาคัมภีร์ทางศาสนาทั้งหลาย คัมภีร์ฤคเวท จัดเป็นคัมภีร์ศาสนาที่เก่าแก่ที่สุดของโลก ศาสตราจารย์ไมเคิล วิตเซล นักการศรัทธาของมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ซึ่งสอนแปลคัมภีร์พระเวทมาเป็นระยะเวลานานได้ประเมินว่าคัมภีร์พระเวทส่วนที่เก่าแก่ที่สุดน่าจะแต่งประมาณ 1,500 ปีก่อนคศ. (Witzel, 2003: 125) แปลว่าคัมภีร์พระเวทคือหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่เก่าแก่ที่สุดและดังนั้น จึงเหมาะสมในการศึกษาหาคำอธิบายวิวัฒนาการความเชื่อเรื่องพระเจ้าสร้างโลกว่ามีความเป็นมาอย่างไร เพราะคัมภีร์ศาสนาอื่น ๆ เกิดทีหลัง ซึ่งย่อมเป็นไปได้ที่คัมภีร์หลักของศาสนาหลาย ๆ ศาสนาที่เกิดทีหลัง เช่น คัมภีร์พระพุทธศาสนาระยะแรกอาจจะได้รับอิทธิพลความเชื่อไปจากคัมภีร์พระเวทนี้ ไม่ทางตรงก็ทางอ้อมและไม่มากก็น้อย

บทความวิจัยนี้มีเนื้อหาเป็น 4 ประเด็น คือ ประเด็นที่ 1 ลักษณะทั่วไปของคัมภีร์พระเวท ประเด็นที่ 2 แนวคิดเรื่องการสร้างโลกจากบริบทในคัมภีร์ฤคเวท ประเด็นที่ 3 แนวคิดเรื่องการสร้างโลกในสมัยพระเวทตอนปลายกล่าวคือยุคอุปันิษัท (ประมาณ 600 ปีก่อน คศ.) ประเด็นที่ 4 บทสรุป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดการสร้างโลกจากบริบทต่างๆ ในคัมภีร์ฤคเวท
2. เพื่อศึกษาแนวคิดการสร้างโลกในคัมภีร์อุปนิษัท 2 เล่ม คือ พุทธทวารัณยกอุปนิษัท และฉานโทคยอุปนิษัทซึ่งเกิดมาก่อนพระพุทธศาสนา

3. วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร (Documentary Research) เป็นหลัก ทั้งนี้ มีคัมภีร์ที่จะนำมาศึกษาหลัก ๆ อยู่ 3 ส่วนคือ 1. คัมภีร์ฤคเวท และ 2. คัมภีร์อุปนิษัท 2 เล่มคือพุทธทวารัณยกอุปนิษัท และฉานโทคยอุปนิษัท ซึ่งได้รับการยอมรับว่าเก่าแก่ที่สุดและแต่งขึ้นก่อนพุทธกาล 3. หนังสือหรือบทความทางวิชาการอื่น ๆ ที่มีผู้เขียนขึ้นในสมัยหลัง ผู้วิจัยจะใช้ข้อมูลที่ได้จากคัมภีร์ฤคเวท คัมภีร์อุปนิษัททั้ง 2 เล่มและงานวิชาการในชั้นหลังที่เกี่ยวข้องมาสังเคราะห์ วิเคราะห์ และสรุปผล

4. สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาคัมภีร์ฤคเวทที่เก่าแก่ที่สุดในคัมภีร์หมวดพระเวทและคัมภีร์อุปนิษัท 2 เล่ม คือ พุทธทวารัณยกอุปนิษัทและฉานโทคยอุปนิษัท ทำให้สรุปได้ดังนี้

1. ลักษณะของคัมภีร์พระเวท

คัมภีร์พระเวทเดิมที่มีแค่ 3 พระเวทคือฤคเวท ยชุรเวท และสามเวท ต่อมาเพิ่มอถรรพเวทเข้าไปด้วย นักโบราณคดีศึกษาเชื่อว่าคัมภีร์อถรรพเวทนั้น ชาวอารยันอินเดียได้รับอิทธิพลความเชื่อจากชาวพื้นเมืองเดิมคือพวกทศยุหรือบางที่เรียกว่าทวารวิทหรือพวกทมิฬ ซึ่งเป็นชาวพื้นเมืองเดิมในอินเดีย (non-Indo-Aryan aboriginal population) พวกอารยันซึ่งอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในอินเดียได้พากันผนวกเอาความเชื่อของชาวพื้นเมืองท้องถิ่นในอินเดียเดิมมาเป็นของพวกตนด้วย แต่รวมอยู่ในคัมภีร์ที่ชื่อว่าอถรรพเวท ซึ่งเมื่อนักภาษาศาสตร์ พิจารณารูปลักษณะภาษาแล้ว จะมีศัพท์เก่า ๆ ใกล้เคียงกับคัมภีร์ฤคเวทที่สุดในบรรดาพระเวททั้ง 4 ด้วยเหตุนี้ สเตฟานี เจมิสันและโจเอล บเรเรตันจึงเชื่อว่า ‘น่าจะร่วมสมัยกับคัมภีร์ฤคเวท’ (ดู Stephanie Jamison and Joel Brereton, 2004: 4)

รูปแบบการแต่งเป็นบทกวี มาจากหลาย ๆ แห่งรวมกัน ไม่ได้แต่งที่เดียว เก่าแก่ที่สุดคือฤคเวท สำหรับระยะเวลาที่แต่งนี้ ไม่เคลิ วิเศษละบุว่าการประมวลคัมภีร์ฤคเวทเป็น

หมวดหมู่มีขึ้นที่แคว้นกูรูประมาณ 1,200 ปีถึง 1000 ปีก่อนคศ. (Michael Witzel, 2019: 11)
ส่วนอัสโก ปาร์โลลาบอกว่าแต่งราว 1,000 ปีก่อนคศ. (Asko Parlopa, 2015: 149)

คัมภีร์พระเวทแต่ละคัมภีร์มิได้แต่งโดยคน ๆ เดียว ฤๅษีหลัก ๆ ที่แต่งมีทั้งสิ้น 8 คน ซึ่งได้รับการยกย่องว่าเป็นมหาฤๅษี ฤๅษีของอินเดียสมัยโบราณเหล่านี้ช่วยกันแต่งและรวบรวมเข้าไว้แล้วหมั่นท่องจำและสวดพร้อมกันสืบ ๆ มาซึ่งสันสกฤตเรียกว่า ‘สคิตี’ (บาลีใช้ทั้งคำว่า ‘สคิตี’ และ ‘สคายนา’ ซึ่งแปลว่า ‘การสวดพร้อมกัน’) ประเพณีการท่องจำปากเปล่า (Oral tradition) และสวดพร้อมกันเพื่อถ่ายทอดคำสอนศาสนานี้มีแพร่หลายในอินเดียตั้งแต่สมัยพระเวทแรก ๆ แล้ว คัมภีร์พระเวทหลาย ๆ เล่มก็อาจจะมิได้แต่งในสถานที่เดียว เพราะชาติอารยันต้องเคลื่อนย้ายไปปักหลักบริเวณที่มีทรัพยากรธรรมชาติให้ได้อาศัยอยู่หรือบางทีก็อาจจะเคลื่อนย้ายกันไปด้วยเหตุสงคราม ทำให้บางคัมภีร์มีระบุชื่อเฉพาะบางชื่อ เช่น แม่น้ำสินธุ แม่น้ำคงคา หุบเขาหิมาลัย และ มัธยมเทศหรือมัธยมประเทศ ขณะที่บางเล่มไม่มีระบุถึง (Michael Witzel, 1987: 3) ฤๅษีก็อาจจะจำทรงเรื่องราวที่แต่งแต่เดิมไว้ แต่ก็อาจจะมีการต่อเติมเพื่อขยายไปในกาลต่อมาด้วย นอกจากนั้น คัมภีร์พระเวทยังระบุถึงทิศทางลมประเภทต้นไม้และประเภทฝูงสัตว์ป่าซึ่งมีอยู่ชุกชุมในบางภูมิภาคของอินเดียแต่ไม่มีอยู่ในอีกหลายภูมิภาค (K.Mylius, 1969: 759-761; 1972: 369-382) ข้อมูลทางภูมิศาสตร์เหล่านี้ทำให้นักวิชาการระบุเจาะจงได้ว่าบางคัมภีร์น่าจะแต่งที่ไหนของอินเดียในปัจจุบัน

ปรกติคัมภีร์พระเวททั้ง 4 นั้น จะเรียกกันว่า ‘เวทสัมหิตา’ (Vedasamhitās) กล่าวคือฤๅกเวทสัมหิตา, ยชุรเวทสัมหิตา, สามเวทสัมหิตาและอถรรเวทสัมหิตา แต่ละพระเวทยังมีคัมภีร์ที่ใช้อธิบายอีก 4 จำพวกซึ่งเน้นขยายเนื้อหาที่เรียกว่าเวทสัมหิตาต่างกัน กล่าวคือคัมภีร์จำพวกพราหมณะ อธิบายส่วนที่เป็นพิธีกรรม, คัมภีร์จำพวกอาร์ณยกะ ขยายรายละเอียดส่วนที่เกี่ยวกับจักรวาลวิทยา, คัมภีร์จำพวกอุปนิษัท เน้นอธิบายส่วนที่เกี่ยวกับปรัชญาซึ่งจะต้องศึกษารายละเอียดกับครูอย่างใกล้ชิดและจำพวกคัมภีร์สูตระซึ่งแต่งขึ้นเพื่ออธิบายในลักษณะสรุปประเด็นคำสอนทางศาสนาหรือปรัชญาให้สั้นกระชับแต่ตรงไปตรงมา

แต่ละพระเวทก็มีหนังสืออธิบายเหล่านี้มากน้อยไม่เท่ากัน ส่วนของคัมภีร์ที่เรียกว่าประเภทศรุตี (Śruti) หรือ ‘ส่วนได้สดับตรับฟังมาแต่พระผู้เป็นเจ้า’ (Divine Revelation) ซึ่งก็คือส่วนที่เป็นเวทสัมหิตา พราหมณะ อาร์ณยกะและอุปนิษัท ส่วนคัมภีร์อื่น ๆ ที่แต่งทีหลังนับแต่ส่วนที่เรียกสูตระไป เรียกว่าคัมภีร์ประเภทสมฤติ (smṛti) ไปทั้งหมด

คัมภีร์ฤคเวทแบ่งออกเป็น 4 ส่วนคือส่วนที่เป็นฤคเวทสัมผัสดาซึ่งเป็นส่วนที่เก่าแก่ที่สุด มีทั้งหมด 10 มณฑล (บท) มีบทสวด (สุกตะ) ทั้งหมด 1,082 บท รวม ๆ แล้วมีบทวีทั้งหมด 10,600 บท ในบรรดาฤคเวทสัมผัสดาทั้ง 10 มณฑล ที่นักวิชาการถือว่าเก่าแก่ที่สุดคือ มณฑลที่ 2 ถึง 8 ส่วนมณฑลที่ 1 และ 9 ถือว่าแต่งทีหลัง (ดูเหตุผลที่ Stephanie Jamison and Joel Brereton, 2004: 4, 7-9) ทั้งนี้ พิจารณาจากลักษณะภาษาที่ใช้เขียนเป็นเกณฑ์ ส่วนที่เป็นคัมภีร์อธิบายคือคัมภีร์โอดเรยพราหมณะและเกาษิตกีพราหมณะ ส่วนที่เป็นคัมภีร์จำพวกอาร์ณยกะก็คือโอดเรยะ อาร์ณยกะและเกาษิตกีอาร์ณยกะ ส่วนที่เป็นคัมภีร์อุปนิษत्คือฉานโทคยอุปนิษत्และโอดเรยอุปนิษत्

ส่วนบริเวณสถานที่แต่งคัมภีร์ฤคเวทนั้น ไมเคิล วิตเซล สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นบริเวณแคว้นปัญจาปเดียนี ด้วยฤคเวทได้ระบุถึงแม่น้ำกาบูล (Kabul) ซึ่งในฤคเวทใช้ว่า Kubhā, แม่น้ำกูร์รัม (Kurram) ซึ่งในฤคเวทใช้ว่า Krumu และ แม่น้ำโกมัล (Gomal) ซึ่งในฤคเวทใช้ Gomati ในปากีสถานและอาฟกานิสถาน มีระบุถึงแม่น้ำ 7 สายในแคว้นปัญจาป ซึ่งเป็นศูนย์กลางที่ปักหลักปักฐานของชาวอารยันที่อพยพเข้ามาใหม่ในอินเดีย ระบุถึงแม่น้ำคงคาและยมนาซึ่งอยู่ภาคตะวันออกด้วย

2. แนวคิดเรื่องการสร้างโลกจากบริบทในคัมภีร์ฤคเวท

ลักษณะที่เด่นชัดที่นักวิชาการอินเดียศึกษาเห็นร่วมกันก็คือเดิม ชาวอารยันบูชาธรรมชาติ (the worship of nature) เพราะรู้สึกหวาดกลัวธรรมชาติเช่น พายุ ฟ้าผ่า น้ำท่วม ลมพายุแรง ทำให้ชาวอารยันต้องหันไปบูชาเพื่อมิให้ธรรมชาติทำร้ายพวกตน แต่ต่อมาเมื่อกาลเวลาผ่านไป คนอารยันก็คิดว่าธรรมชาติแต่ละชนิด เช่น ลม ไฟ น้ำ น่าจะมีเทพเจ้าอยู่เบื้องหลัง จึงหันมาพัฒนาความคิดว่ามีเทพเจ้าอยู่เบื้องหลังปรากฏการณ์ธรรมชาติ เช่น พายุ ฟ้าผ่า น้ำท่วม ลมพายุแรง ฯลฯ แล้วก็หันไปบูชาเทพเจ้าเหล่านี้แทน ทำให้เกิดมีเทพประจำธรรมชาติ เช่น เทพวรุณ (ฝน), เทพมารุต (ลม), เจ้าแม่ปฤถิวิหรือเจ้าแม่ธรณี, เทพอัคนี (ไฟ), สุรยเทพ (เทพแห่งดวงอาทิตย์), เทพอินทระ (ฟ้าผ่า/พายุ) เป็นต้น

ปรากฏการณ์นี้ เป็นปรากฏการณ์ที่เรียกว่าเป็นการพัฒนาธรรมชาติให้กลายเป็นเทพเจ้า (Deification of nature) จึงมีเทพเจ้าที่ชาวบ้านเคารพนับถือเกิดขึ้นมากมาย ทำให้ศาสนาสมัยพระเวทช่วงแรกๆ พัฒนาจากการบูชาธรรมชาติมาเป็นประเพณีพหุเทวนิยม (Polytheism) ซึ่งหมายถึงพากันนับถือเทพเจ้าจำนวนมาก ในคัมภีร์ฤคเวท มีสุกตะบางสุกตะที่อธิบายต้นกำเนิดเหล่าเทพเจ้าทั้งหลายแตกต่างกัน จึงขอนำบริบทมาพิจารณา ดังนี้

2.1 ปुरुชสูทตะ (ถกเวทเล่ม 10 บทสวดที่ 90) (RV 10.90) สูทตะนี้นับเป็น สูทตะที่มีนักศึกษาอินเดียศึกษารู้จักและกล่าวถึงมากที่สุด เพราะเป็นต้นกำเนิดของระบบ วรรณะทั้ง 4 ในอินเดีย พุทธอีกนัยหนึ่งก็คือระบบวรรณะในอินเดียปรากฏเป็นครั้งแรกใน สูทตะนี้ สูทตะนี้มีทั้งหมด 16 บท มุ่งอธิบายว่าทวยเทพในสากลจักรวาลได้นำปุรุชะ (ปุรุชะใน จักรวาล) มาบูชาด้วย โดยในการนำปุรุชะมาทำพิธีบูชาด้วยดังกล่าวนี้อธิบายว่า สูทตะหรือบทสวดต่าง ๆ ในคัมภีร์พระเวททั้งหลายก็ได้รับการสร้างให้ถือกำเนิดขึ้นมาเป็นครั้งแรกด้วย ม้าและวัว ทั้งหลายก็ถือกำเนิดขึ้นมาจากสูทตะนี้ คนในวรรณะทั้ง 4 ได้ถือกำเนิดจากอวัยวะต่าง ๆ ของ ร่างกายปุรุชะ ตามบริบทว่า พรหมโนสฺย มุข อาลิตฺ พาทู ราชนฺยสฺย กฤตฺสฺย/ อรุณฺสฺย ตทฺ อสุยฺ ยทฺ ไวยสฺย ปทฺยํ สุตฺโร อชฺยตฺ (RV 10.90) ‘พวกพรหมณ์ออกมาจากปากของพระองค์ พระไวษยะ (แพศย์) ออกมาจากต้นขาของพระองค์ พวกศูทรได้ออกมาจากพระบาทของพระองค์’

ไม่เพียงแต่คนในวรรณะทั้ง 4 เท่านั้น ธรรมชาติต่าง ๆ ในจักรวาลนี้ก็ถือกำเนิดมาจากร่างของ ‘ปุรุชะ’ ที่ถูกจับมาบูชาด้วย เช่น พระจันทร์ก็ถือกำเนิดมาจาก วิญญาณของปุรุชะ พระอาทิตย์ถือกำเนิดมาจากลูกนัยน์ตาของปุรุชะ สวรรค์ของเทวดาทั้งหลายถือกำเนิดมาจากกระดูกสันหลังของตัวปุรุชะ ส่วนพระอินทร์และพระอัคนีถือกำเนิดมาจากปากของปุรุชะ กล่าวได้ว่าทั้งโลกสวรรค์ทั้งเทวดาทั้งมนุษย์และสัตว์ทั้งหลาย ต่างเกิดขึ้นมาจากการจับ ‘ปุรุชะ’ มาบูชาด้วยในครั้งนี้เอง

แต่คำถามที่ตอบยังไม่ได้ก็คือ ‘เหล่าทวยเทพ’ ที่พากันจับ ‘ปุรุชะ’ (ปุรุชะใน จักรวาล) นี้มาทำพิธีบูชาด้วยเป็นกลุ่มเทพกลุ่มไหน? เพราะกลุ่มเทพที่มีบทบาทในสมัยถกเวท มากที่สุด ล้วนเป็นกลุ่มเทพที่ออกมาจากการจับปุรุชะนี้มาบูชา ดูเหมือนว่าคัมภีร์ถกเวท และคัมภีร์พรหมณะที่ให้คำอธิบายเรื่องนี้จะไม่มีคำตอบที่ชัดเจน และการที่พระอินทร์และ พระอัคนีถือกำเนิดมาจากปุรุชสูทตะในถกเวท เล่ม 10 บทสวดที่ 90 นี้แสดงให้เห็นว่าเทพ เจ้าองค์อื่น ๆ เช่น โสมะ ปรจิตวี รุทระ สรัสวดี อหิตี มิตระก็น่าจะถือกำเนิดมาจากปากของปุรุชะ เหมือนพระอินทร์และพระอัคนีที่กล่าวถึงในสูทตะนี้ด้วย

เนื่องจากธรรมชาติที่คนอารยันอินเดียในสมัยโบราณมีความหวาดกลัวหรือ เคารพนับถือมีจำนวนมาก คนเหล่านี้ก็ยกย่องเทวดาต่าง ๆ ตามความสนใจของแต่ละบุคคล ใครชอบเทวดาองค์ไหน ก็เลือกบูชาเทวดาองค์นั้น เทวดาบางตนมีคณนับถือมาก บางตนมีคณ นับถือน้อย ด้วยเหตุนี้ เมื่อนับจำนวนสูทตะ (บทสวด) แล้ว เทพต่าง ๆ มี จำนวนสูทตะใน คัมภีร์พระเวทมากน้อยต่างกัน แสดงให้เห็นความนิยมที่มีต่อเทพองค์นั้น ๆ เช่น พระอินทร์

มี 289 บทสวด, พระอัคนีมี 218 บทสวด, พระโสมะ 123 บทสวด, พระวิศวะ มี 70 บทสวด, พระอัศวิน มี 56 บทสวด, พระวรุณ มี 46 บทสวด เป็นต้น แสดงให้เห็นว่าพระอินทร์มีชาวอารยันอินเดียสมัยนั้นเคารพบูชามากกว่าเทพองค์อื่น ๆ

2.2. อัสยวามัสยสุกตะ (RV 1.164.2) หลังจากมีเทพเจ้าเกิดขึ้นมากมาย ด้วยเหตุผลข้างต้น ชาวอารยันอินเดียได้พัฒนาความเชื่อไปอีกอย่าง นั่นก็คือนับถือเทพเจ้าองค์ใดองค์หนึ่งเป็นผู้สูงสุดในจักรวาล เป็นไปได้ว่าเมื่อมีการนับถือเทพเจ้าต่าง ๆ หลายพระองค์แล้ว จะเกิดการกล่าวอวดแบ่งหรือสับประมาทกันว่าเทพเจ้าที่ตนนับถือสูงส่งกว่าเทพเจ้าองค์อื่น ๆ โดยเฉพาะเทพเจ้าที่มีคนนับถือน้อยกว่าก็อาจจะถูกปรามาสเอาได้ ในที่สุดก็เกิดปรากฏการณ์แนวโน้มที่ผู้คนจะเอนเอียงไปนับถือเทพเจ้าในลักษณะเอกเทวนิยมขึ้นมา เห็นได้จากสุกตะ อินทร์ มิตร วรุณ อคฺนี อาหุโร ทิวะ ส สุปรโณ ครตฺมาน/ เอกํ สตุ วิปฺรา พหุธา วทนตฺยคฺนีมฺ ยมมฺ มาตฤชวานํ อาหุ/ (RV 1.164.2) ‘ผู้คนพากันเรียกท่านว่า พระอินทร์บ้าง พระมิตรบ้าง พระวรุณบ้าง พระอัคนีบ้าง เป็นพญาครุฑผู้เป็นทิพย์สูงส่งบ้าง แม้ว่าแท้จริงแล้ว ความจริงมีเพียงหนึ่ง แต่พราหมณ์ทั้งหลาย พากันเรียกชื่อแตกต่างกันไปเป็นพระอัคนี พระยมและพระมาตฤชวาน’

สุกตะ ในคัมภีร์ฤคเวท (RV 1.164.2) นี้แสดงให้เห็นว่าเมื่อมีการเคารพนับถือเทพเจ้าแตกต่างกันแล้ว สังคมอาจจะมีความแตกแยกภายในเพราะศรัทธาในเทพเจ้าที่แตกต่างกัน ทำให้ความคิดเห็นที่แตกต่าง อาจจะทำให้เกิดความแตกแยกตามมา จึงทำให้พราหมณ์ระดับแกนนำในสังคมอินเดียสมัยนั้นพยายามชี้แจงว่าแม้ชื่อเทพเจ้าที่นับถือทั้งหลายจะต่างกัน ชื่อที่ต่างกันเหล่านี้เพียงสมมติขึ้นในแต่ละท้องถิ่นเท่านั้น แท้จริงแล้วเทพเจ้าที่เรียกชื่อต่างกันเหล่านี้ก็คือเทพองค์เดียวกันซึ่งเป็นผู้ที่ทำหน้าที่สร้างจักรวาลนี้ขึ้นเอง

นอกจากข้อความที่ว่า *เอกมฺ สตุ วิปฺรา พหุธา วทนติ* ที่ปรากฏในฤคเวทข้างต้นแล้ว ยังมีข้อความที่ปรากฏบ่อยในคัมภีร์ฤคเวทอีกประโยคคือ *เอกเมว อหฺวิตฺยม* ‘เทพเจ้าสูงสุด เป็นหนึ่งเดียว ไม่มีสอง’ (เช่น ในฤคเวท RV 1.2.3 เทียบกับ RV 2.45.16) และปรากฏในคัมภีร์อุปนิษัทต่าง ๆ โดยเฉพาะคัมภีร์ฉานโทคยอุปนิษัท (Chan.U.6.2.1: ‘อสฺย เอเวทฺม อคฺค อาสฺติ, เอกมฺ เอวาหฺวิตฺยม: ในเบื้องต้น สิ่งนี้ เป็นสิ่งดำรงอยู่ไม่มีตัวตนเพียงสิ่งเดียว สิ่งเดียวเท่านั้น ไม่มีสอง’)

สุกตะนี้ยังแสดงให้เห็นว่า 1. ชาวอารยันอินเดียสมัยพระเวทได้พากันนับถือเทพเจ้าคนละองค์และอาจจะต้องมีการอ้างเทพเจ้าของตนข่มคนอื่นด้วย 2. แนวโน้มที่จะ

พัฒนาความเชื่อจากพหุเทวนิยมไปสู่แนวทางของเอกเทวนิยม (นับถือเทพเจ้าผู้ยิ่งใหญ่ที่สุดเพียงองค์เดียว) ได้ก่อเกิดขึ้นแล้วตั้งแต่สมัยพระเวทช่วงแรก ๆ 3. การพัฒนาแนวคิดเรื่องการอวตารของเทพเจ้าผู้ยิ่งใหญ่ที่สุดไปเป็นภาคต่าง ๆ หมายถึงการไปปรากฏตัวเป็นชื่อเทพต่าง ๆ ในแต่ละแห่งของเทพเจ้าผู้ยิ่งใหญ่ที่สุดในสากลจักรวาล น่าจะพัฒนาไปจากสูกตะนี้

2.3 นาสทียสูกตะ (RV 10.129) สูกตะนี้ เป็นสูกตะที่พยายามอธิบายลักษณะตัวตนของพระเจ้าหรือเทพเจ้าผู้ยิ่งใหญ่ที่สุดในสากลจักรวาลและเป็นผู้สร้างสากลจักรวาลนี้ด้วย แต่พราหมณ์ผู้แต่งคัมภีร์อธิบายก็ได้ให้ความกระจ่างอะไรมาบ้าง ข้อความสูกตะในคัมภีร์ฤคเวทมีอยู่ว่า *น อสตุ น อุ สตุ อาสตี ตทานิม น มฤตยูห อาสตี อมฤตม น ตริหิ/* ‘ผู้ไม่มีตัวตนอยู่ ไม่ใช่ไม่ดำรงอยู่ ไม่ใช่ว่าผู้ดำรงอยู่ จะไม่ดำรงอยู่ขณะนั้น ไม่ใช่ความตายดำรงอยู่ ไม่ใช่ผู้ไม่ตาย ไม่ดำรงอยู่ในขณะนั้น’; *อานีตุ อวาตม สุวธยา ตตุ เอกม ตปสะห ตตุ มหินา อชายต เอกม/* ‘เทพเจ้าพระองค์เดียวนั้น หายใจโดยปราศจาก การหายใจ เทพเจ้าองค์เดียวนั้นได้ถือกำเนิดมาจากความร้อน (ตบะ)’

สูกตะข้างต้นนี้ มีนักวิชาการตีความเนื้อหาไปต่าง ๆ มากเนื่องจากคำอธิบายในสูกตะนี้ไม่มีความชัดเจน (Joel P.Brereton, 1999) คัมภีร์ฤคเวทไม่สามารถอธิบายได้ว่าเทพเจ้าหรือพระเจ้าผู้สร้างจักรวาลนี้มีตัวตนอยู่ในลักษณะใด จึงบอกได้แค่ว่าเทพเจ้าหรือพระเจ้าผู้สร้างสากลจักรวาลนี้จะดำรงอยู่หรือไม่ใช่ ไม่ดำรงอยู่หรือไม่ใช่ จะบอกว่างดตะก็ไม่ใช่ อมฤตตะก็ไม่ใช่ แต่ทว่าพระองค์ทรงเกิดมาจากตบะคือความร้อน โดยมีความอยาก (กาม) เป็นเมล็ดพันธุ์ขึ้นแรกที่ก่อเกิดในใจของพระองค์ ผู้ที่ค้นพบการมีอยู่ของกามในใจพระองค์คือกลุ่มฤษีจากตระกูลกาวยะ

2.4 ประชาปติสูกตะ (RV 10.21.10) เป็นสูกตะที่อธิบายถึงเทพเจ้าหรือพระเจ้าผู้สร้างโลกว่ามีชื่อเรียกว่าประชาปติ (เจ้าแห่งหมู่มสัตว์) ซึ่งพราหมณ์สมัยพระเวทเชื่อว่าเป็นผู้ให้กำเนิดสรรพสัตว์และอยู่เหนือเทพเจ้าทั้งหลาย ในขณะเดียวกัน คัมภีร์ในชั้นหลังยังสรุปด้วยว่าท้าวประชาปตินี้เองคือพระเจ้าหรือเทพเจ้าผู้สร้างโลกที่ปรากฏอยู่ในนาสทียสูกตะข้างต้น พุทธิกนัยก็คือคำว่า ‘ประชาปติ’ คือชื่อเรียกพระเจ้าหรือเทพเจ้าผู้สร้างโลกที่มีกล่าวถึงในนาสทียสูกตะนั่นเอง แสดงให้เห็นว่าสูกตะนี้กับนาสทียสูกตะมีความสัมพันธ์กันโดยพราหมณ์ผู้แต่งอาจมาจากตระกูลเดียวกันหรือสายเดียวกันก็ได้

2.5 หิรัญยครรภสูกตะ (RV, 10.121) สูกตะนี้อธิบายการสร้างโลกในอีกแบบ กล่าวคืออธิบายไปว่า กำเนิดของโลกและสรรพสัตว์มาจากไข่เงินไข่ทองที่เรียกว่า หิรัญยครรภะ

แรกเริ่มเดิมที ไข่เงินไข่ทองลอยอยู่บนมหาสมุทรท่ามกลางความมืดและความว่างเปล่ามาเป็นระยะเวลา 1 ปี จากนั้น ก็แตกออกเป็น 2 ส่วน ส่วนหนึ่งเรียกชื่อว่าสวรรค์หรือสวรค และอีกส่วนหนึ่งเป็นส่วนของภาคพื้นดินที่เรียกว่าปถุวิ ข้อสำคัญ สุกตะนี้ระบุไว้ชัดเจนว่าคำว่า ‘หิรัญครรรณะ’ นี้แท้จริงแล้วคือประชาชนดีผู้สร้างจักรวาล เป็นอีกพระนามของพระเจ้าหรือเทพเจ้าผู้สร้างโลก ต่อมา คัมภีร์มนุสมฤติ (Manusmṛti 1.9) ได้อธิบายชัดเจนว่าหิรัญครรรณะคือพระพรหม ผู้สร้างโลก

เราพอจะสรุปได้ว่าในยุคสมัยยุคเวทนั้น แนวความเชื่อเรื่องพระเจ้าหรือเทพเจ้าผู้สร้างจักรวาลได้รับ การพัฒนาขึ้นมาอย่างชัดเจน โดยคงจะเริ่มมาจากการนับถือเทพเจ้าในลักษณะพหุเทวนิยมที่พัฒนาขึ้นจากการบูชาธรรมชาติ เพราะว่าชื่อเทวดาต่าง ๆ เช่น พระอินทร์ พระอัคนี ซึ่งมีบทบาทในยุคพระเวทช่วงแรก ๆ แท้จริงแล้วมาจากปรากฏการณ์ทางธรรมชาติทั้งนั้น เช่น พระอินทร์ หมายถึงสายฟ้าหรือฟ้าผ่า พระอัคนีคือไฟ อหิตคือท้องฟ้า อาทิตยะก็คือกลุ่มเทพดวงอาทิตย์ ปฤถिवีก็คือแผ่นดิน มาร์ตก็คือลม เป็นต้น

ยุคเวท เล่ม 10 บทสวดที่ 90 อธิบายที่มาของพระอินทร์และพระอัคนีว่ามาจากปากปุรุชะ แสดงว่าเมื่อเอาบทสวดปุรุชะสุกตะเป็นตัวตั้งแล้ว เทพต่าง ๆ อย่างพระอินทร์และพระอัคนีนั้นพากันออกมาจากปากของปุรุชะระหว่างที่ประกอบพิธีบูชายัญ หลังจากมีเทพเจ้าหลายพระองค์อุบัติขึ้นมาแล้ว ก็มีพัฒนาการความเชื่อเรื่องพระเจ้าผู้สร้างสากลจักรวาลว่ามีเพียงพระองค์เดียวที่ไม่มีตัวตนชัดเจนซึ่งเป็นลักษณะของเอกเทวนิยม ในบางบริบทของยุคเวทเรียกชื่อพระเจ้าหรือเทพเจ้าพระองค์นี้ว่าประชาชนดีบ้าง หิรัญครรรณะบ้าง

3.แนวคิดเรื่องการสร้างโลกในสมัยพระเวทตอนปลายกล่าวคือยุคอุปันิษัท (ประมาณ 600 ปีก่อนคศ.)

ยุคนี้ เป็นยุคที่ฉีกแนวไปจากระบบความเชื่อแบบพหุเทวนิยมและเอกเทวนิยมซึ่งแพร่หลายอยู่ในยุคยุคเวท มาเป็นความเชื่อในเชิงนามธรรมมากยิ่งขึ้น นั่นก็คือมีการพัฒนาความเชื่อแบบเอกนิยม (Monism) ซึ่งสอนว่าไม่มีเทพเจ้าหรือพระเจ้าที่สร้างสากลจักรวาลที่มีตัวตนจริง แท้จริงแล้ว ต้นตอที่มาของจักรวาลและสรรพสัตว์ทั้งหลายนั้นเป็นวิญญาณสากลที่เรียกว่า ‘พรหมัน’ หรือ ‘ปรมาตมัน’ ซึ่งเป็นวิญญาณอมตะสากล (Universal Soul) ที่มนุษย์มองไม่เห็น แต่อยู่เบื้องหลังการเปลี่ยนแปลงของสรรพสิ่งทั้งหลายในจักรวาลนี้ ลัทธิเอกนิยมนี้ยังมีความเชื่อว่าสิ่งมีชีวิตทั้งหลายในโลกนี้ล้วนแต่มี ‘อาตมัน’ (Individual Soul) หรือวิญญาณอมตะของปัจเจกที่ได้รับมาจาก ‘พรหมัน’ หรือ ‘ปรมาตมัน’ อีกที

มีบริบททั้งในพุทธทาร์ณยกอุปนิษัทและฉานโทคยอุปนิษัทหลายแห่งที่ระบุว่า เทพเจ้าหรือพระเจ้าผู้สูงสุดในสากลจักรวาลไม่มี มีแต่วิญญาณสากลที่เรียกว่า ‘พรหมัน’ หรือ ‘ปรมาตมัน’ (Universal Soul) ดำรงอยู่เพียงผู้เดียว จากนั้น พรหมันหรือปรมาตมันก็ค่อย ๆ สร้างสากลจักรวาลและมนุษย์ขึ้นมาทีละเล็กละน้อย ดังบริบทที่ยกมาเป็นตัวอย่างคือ

ในเวท กิจนาคร อาสิต, มฤตยูในเวทม อาวฤตม อาสิต อศนายยา, อศนายา หิมฤตยู, ตน มโน’กูรุต, อาตมมนวี สยาม อิติ (พุทธทาร์ณยกอุปนิษัท 1.2.1) ‘ในเบื้องต้น (บนจักรวาลนี้) ไม่มีอะไรเลย จักรวาลนี้ปกคลุมไปด้วยความตาย หรือมีฉะนั้นก็ปกคลุมด้วยความหิวเพราะความหิวคือความตาย พรหมันหรือปรมาตมันนั้นได้สร้างใจขึ้นมาแล้วดำริว่าเราจักมีตัวตน’;

พฺรหม วา อิทม อคร อาสิต, ตท อาตมานม เอวาเวต ‘อหฺม พฺรหฺมามีติ (พุทธทาร์ณยกอุปนิษัท 1.4.10) ‘ในเบื้องต้นที่เดียว จักรวาลนี้มีแต่พรหมันเท่านั้น และพรหมันนี้จักแก้ตัวเองเท่านั้นว่าเราคือพรหมัน’; อาตไมเวท อคร อาสิต ปฺรชฺวริช, โส’นฺวิภฺษ นานยท อาตมโนปคฺยต, โส’หฺม อสมิตฺย อคฺเร วฺยาหฺรต (พุทธทาร์ณยกอุปนิษัท 1.4.1); ‘ในเบื้องต้น โลกนี้มีแต่ตัวอาตมัน (หรือพรหมัน) เท่านั้นที่มีร่างเป็นคน เขาพิจารณาไปรอบๆ แล้วไม่พบอะไรเลยนอกจากตัวตนของตนเอง เขาจึงเปล่งอุทานขึ้นมาเป็นครั้งแรกว่า ‘เราเป็นเรา’ ขึ้นมา’;

สรวฺ ขล อิทํ พฺรหฺม, ตชฺชาลาณ อิติ, ศานต อุปาสิต, อถ ขล กฺรตฺมยช ปฺรชฺษ (ฉานโทคยอุปนิษัท 3.14.1) ‘แท้จริงแล้ว โลกนี้ทั้งหมดคือพรหมัน สิ่งที่เกิดขึ้นในนั้นและดับสลายในนั้น หายใจหรือทำงานในนั้น ควรได้รับการศึกษาอย่างเฝ้าสังเกต’ พอมีตัวตนขึ้นมาก็เริ่มสร้างทุกสิ่งทุกอย่าง นอกจากจักรวาลต่างๆ แล้ว ยังสร้างทวยเทพอีกจำนวนมาก รวมทั้งวรรณะ 4 ด้วยดังบริบทที่ว่า พฺรหม วา อิทม อคร อาสิต, เอกม เอว, ตท เอกํ สนฺ น วฺยภวต, ตจฺจลเรโย รูปมฺ อตฺยสฺยต กษตฺรํ, ยานฺย เอตานิ เทวตฺรา กษตฺราณิ อินฺทฺโร วรฺณช โสโม รุทฺรช ปฺรชฺนโย ยโม มฤตฺยฺร อีศาน อิติ (พุทธทาร์ณยกอุปนิษัท 1.2.11) ‘แท้จริงแล้ว ในเบื้องต้นที่เดียว โลกนี้คือพรหมัน ผู้เดียวเท่านั้น เนื่องจากอยู่ผู้เดียว จึงไม่รู้เรื่อง พรหมันจึงสร้างรูปที่ยอดเยี่ยมขึ้นมา คือกลุ่มคนชั้นกษัตริย์ กลุ่มทวยเทพที่อยู่ระดับชั้นกษัตริย์ที่พระองค์ทรงสร้างมา คือพระอินทร์, พระวรุณ, พระไศมะ, พระรุทระ พระพรชันยะ พระยม พระมฤตยู พระอิศาน’

นอกจากทวยเทพแล้วยังมีอสูรที่สืบมาแต่พรหมันและปรมาตมัน เช่นเดียวกัน คัมภีร์พุทธทาร์ณยกอุปนิษัทอธิบายไว้ว่า ทฺวยา ห ปฺรชฺาปตฺยช, เทวาชฺ จา สฺราชฺ จ, ตตช กานียสา เอว เทวาช, ชยายสา อสุรช (พุทธทาร์ณยกอุปนิษัท 1.3.1) ‘ลูกหลานขององค์ประชาบดี (เมื่อพรหมันและปรมาตมันปรากฏเป็นเทพเจ้าผู้ยิ่งใหญ่จะ

เรียกว่าปรชาบดี) แบ่งเป็น 2 กลุ่มคือกลุ่มเทวดาและกลุ่มอสูร ในจำนวน 2 กลุ่มนี้ เหล่าเทวดามีอายุน้อยกว่า ส่วนเหล่าอสูรมีอายุมากกว่า’

ปรัชญาเอกนิยมนสอนว่าที่มาของจักรวาลและสรรพสัตว์ทั้งหลายคือพรหมันหรือปรมาตมัน คัมภีร์ฉานโทคยอุปนิษัต ได้อธิบายว่าอาตมันของปัจเจกกับพรหมันหรือปรมาตมันในสากลจักรวาลเป็นวิญญานอมตะเช่นเดียวกัน ดังบริบทที่ว่า ส อาตมา, ตต ตวมอลิ ศเวตเกตุ (ฉานโทคยอุปนิษัต 6.8.7) ‘ดูกรศเวตเกตุ เจ้าเป็นนั่น’ หมายความว่าอาตมันในตัวศเวตเกตุกับพรหมันเป็นสิ่งเดียวกัน แม้จะไม่รู้จักตาม และมนุษย์เราจำเป็นต้องพยายามปฏิบัติเพื่อให้รู้แจ้งว่าอาตมันของตนเอง ซึ่งเป็นวิญญานอมตะส่วนปัจเจกกับพรหมันหรือปรมาตมันซึ่งเป็นวิญญานสากลเป็นสิ่งเดียวกัน จึงจะสามารถบรรลุโมกษะแล้วไปอยู่ร่วมกับพรหมันเป็นนิจนิรันดร์ได้ การหลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิด มีได้เพราะวิญญานอมตะของแต่ละคนไปอยู่ร่วมกับพรหมันเท่านั้น มีแต่พรหมันเท่านั้นที่เป็นอิสระอย่างแท้จริง ตามบริบทที่ว่า ส พรหมมา, ส มฤตตะ, สาทิมฤตตะ อิตย อติโมกษะ (พฤทธารัณยอุปนิษัต 3.1.6) ‘นี่คือพรหมัน นี่คือสภาวะที่หลุดพ้นแล้ว นี่คือความหลุดพ้น นี่คือความหลุดพ้นที่ยิ่งใหญ่’

แต่การจะเข้าใจพรหมัน/ปรมาตมันเป็นเรื่องยาก คัมภีร์ฉานโทคยอุปนิษัตแนะนำให้ปฏิบัติตามหลักอาศรม 3 กล่าวคือการบูชาญ การศึกษาเล่าเรียนและการให้ทานด้วยจิตมุ่งมั่นบริบทที่ว่า ตฺรโย ธรมสกุณธะ, ยชโย’ธยณํ ทานํ อิติ, ปรมสฺ ตป เอว, ทฺวิตฺติโย พฺรหฺมจารยารยกุลวาสี ตฤตฺย’ตฺยณตมฺ อาตฺมานมฺ อจารยกุล’วสาทยน: สรวฺ เอเต ปุณฺยโลกาภวานติ, พฺรหฺมสํสโร’มฤตตฺวํ เอติ (ฉานโทคยอุปนิษัต 2.23.1) ‘หน้าที่มนุษย์ (ผู้ประสงค์จะเข้าถึงพรหมัน) มี 3 สถานคือการบูชาญ การเล่าเรียนและการให้ทาน (อีกนัยหนึ่ง) การบำเพ็ญตบะ ถือเป็นสิ่งสำคัญประการที่ 1 ที่จะต้องทำ อย่างที่ 2 การพำนักที่บ้านครุพร้อมทั้งประพตติพรหมจรรย์ แน่นอน การฝึกควบคุมตนเองที่บ้านของอาจารย์คือหลักสำคัญข้อที่ 3 หลักทั้งหมดเหล่านี้ทำให้เข้าถึงโลกแห่งบุญ ใครยึดมั่นในหลักพรหมันจะได้ใช้ชีวิตอมตะ’

ข้อสำคัญ มีข้อความระบุในคัมภีร์ฉานโทคยอุปนิษัตชัดเจนว่าความรู้เรื่องอาตมัน/พรหมันหรือปรมาตมันนี้แพร่หลายในวงการชนชั้นกษัตริย์มาก่อนชนชั้นพราหมณ์ บรรดาพราหมณ์ไปเรียนรู้ความรู้เหล่านี้จากชนชั้นวรรณะกษัตริย์ (ฉานโทคยอุปนิษัต 5.3.3) บริบทตอนหนึ่งมีว่า ยเถยํ น ปฺรากํ ตวตตะ ปฺรา วิทยา พฺราหฺมณํ คจฺฉติ, ตสฺมาท อํ สรวะสุ โลเกสุ กุชฺตรยสฺสยว ปฺรศาสนํ อภูท อิติ (ฉานโทคยอุปนิษัต 5.3.7) ‘ความรู้เรื่องอาตมัน/พรหมันนี้ไม่เคยมาถึงหมู่พราหมณ์มาก่อนที่ท่านจะมาเรียน ด้วยเหตุนี้ เมื่อกล่าวอีกนัยหนึ่ง ความรู้เรื่องอาตมัน/พรหมันนี้มีสอนกันอยู่แต่ชนชั้นวรรณะกษัตริย์เท่านั้น’

ข้อมูลนี้บ่งชี้ว่าแท้จริงแล้ว ทฤษฎีที่ว่าด้วยลัทธิเอกนิยม (Monism) เป็นปรัชญาที่พัฒนาในชั้นวรรณะกษัตริย์ เป็นได้ว่าพราหมณ์เมื่อได้มาเรียนรู้แล้ว ภายหลังก็ผนวกความรู้นี้มาเป็นส่วนหนึ่งของศาสนาพระเวท ทำให้ลัทธิเอกนิยมแพร่หลายในกาลต่อมา ก่อนที่พระพุทธเจ้าเสด็จอุบัติ พระพุทธศาสนาระยะแรก (early Buddhism) จึงปฏิเสธทฤษฎีการสร้างโลกไว้ 2 อย่าง อย่างที่ 1 ทรงปฏิเสธทฤษฎีพระเจ้าสร้างโลกตามปรัชญาเอกเทวนิยม (Monotheism) ซึ่งแพร่หลายในคัมภีร์ฤคเวท ด้วยการตรัสเตวิชสูตร พระไตรปิฎก ทีฆนิกาย (ที.ส.9/365/294) และอย่างที่ 2 ทรงปฏิเสธทฤษฎีเอกนิยม (Monism) ซึ่งแพร่หลายในคัมภีร์อุปนิษัตระยะแรก โดยการตรัสแสดงอนัตตลักขณสูตรแก่พระปัญจวัคคีย์ ซึ่งมาในมหาวรรคของวินัยปิฎกและพระไตรปิฎก ปัญจวัคคีย์สูตร (ส.ชนธ.17/127/82)

5. อภิปรายผลการวิจัย

คำสอนพระเวทมีอิทธิพลต่อพระพุทธศาสนาระยะแรกมากเนื่องจากพระพุทธศาสนาเกิดและเติบโตท่ามกลางสังคมพราหมณ์ในประเทศอินเดีย ที่แล้วมามีนักวิชาการตะวันตกจำนวนมากศึกษาและอธิบายเอาไว้ ยกตัวอย่างเช่นริชาร์ด กอมบริชในหนังสือชื่อ How Buddhism Began (Richard Gombrich, 1996) ซึ่งเป็นหนังสือที่มีอิทธิพลต่อผู้ศึกษาพุทธศาสนศึกษามาก ในหนังสือเล่มนี้ ริชาร์ด กอมบริชได้อธิบายโดยยกตัวอย่างว่ามีคำสอนไหนบ้างที่พระพุทธเจ้าได้รับอิทธิพลจากคัมภีร์อุปนิษัตซึ่งเป็นพระเวทตอนปลายมีหลาย ๆ ตัวอย่างที่ริชาร์ด กอมบริชอธิบาย เช่น กฎแห่งกรรม ที่พระพุทธศาสนาสอนว่าทำกรรมดีได้ผลดี ทำกรรมชั่วได้ผลชั่ว คำว่า ‘กรรม’ ในที่นี้ พระพุทธเจ้าตรัสหมายถึง ‘เจตนา’ แต่ในคัมภีร์อุปนิษัตหมายถึงพิธีกรรม แต่ริชาร์ด กอมบริชไม่ได้ระบุที่มา ผู้วิจัยได้สำรวจคัมภีร์พหุทธารณยกอุปนิษัต พบว่ามาจากบริบทที่ว่า ปุณฺโย ไว ปุณฺเยน กรฺมณา ภวติ, ปาปะ ปาเปเนติ (พหุทธารณยกอุปนิษัต 3.2.13) ‘แท้จริงแล้ว บุคคลเป็นคนดีเพราะกรรมดี บุคคลเป็นคนชั่วเพราะทำกรรมชั่ว’ การประกอบกรรมดีกรรมชั่วในบริบทนี้หมายถึงการประกอบพิธีกรรมดีตามที่ระบุไว้ในคัมภีร์พราหมณ์ ไม่ได้หมายถึงเจตนาเหมือนดังในพระพุทธศาสนา

การศึกษาประเด็นการสร้างโลกก็เช่นเดียวกัน ส่วนใหญ่ที่ผ่านมา นักวิชาการมักจะอ้างถึงกันแต่ผ่าน ๆ ไม่ได้ศึกษาบริบทที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์พระเวท เมื่อสำรวจดูบริบทจริง ๆ ก็พบว่าทฤษฎีการสร้างโลกมีทั้งที่พบในคัมภีร์พระเวทแรกๆ คือฤคเวทและคำสอนที่อยู่ในพระเวทตอนปลายคือคัมภีร์อุปนิษัต พระพุทธศาสนาเจริญเติบโตในท่ามกลางสังคมพราหมณ์ มีพราหมณ์สนใจเข้ามาบวชกับพระพุทธเจ้าจำนวนมาก ทำให้พระไตรปิฎกกล่าวถึงเรื่องการสร้างโลกสมัยก่อนพุทธกาลไว้หลายแห่ง

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย การศึกษาวิจัยเนื้อหาสาระในคัมภีร์พระเวทยุคแรก ๆ ยังมีน้อยมากในประเทศไทย เพราะว่าเป็นคัมภีร์ที่บันทึกด้วยภาษาสันสกฤตโบราณก่อนที่จะมีการพัฒนามาเป็นภาษาสันสกฤตแบบฉบับซึ่งพัฒนาโดยปาณินเป็นหลัก ถ้าประสงค์จะให้ภาววิทยหรืออินเดียศึกษาแพร่หลายโดยมีรากฐานการศึกษาและวิจัยที่เข้มแข็ง สถาบันการศึกษาต่าง ๆ ควรส่งนักศึกษาไปเรียนคัมภีร์พระเวทให้มากขึ้น

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับเป็นข้อมูลในการวิจัยครั้งต่อไป ในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป สิ่งที่ควรศึกษาให้ละเอียดก็คือบริบทที่มีการกล่าวถึงพระเจ้าผู้สร้างโลกในพระเวทอื่น ๆ กล่าวคือยชุรเวท สามเวทและอถรรพเวทว่ามีกรอธิบายทฤษฎีสร้างโลกเอาไว้อย่างไรบ้าง จะทำให้มองเห็นพัฒนาการความคิดว่าด้วยการสร้างโลกในคัมภีร์พระเวทได้กว้างขวางยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- Brereton, Joel P. (1999). Edifying Puzzlement: Rgveda 10.129 and the Uses of Emigma. *JAOS*, 119, 248-260.
- Gombrich, Richard. (1996). **How Buddhism Began: The Conditioned Genesis of the Early Teachings**. London & Atlantic Highlands, N.J.: School of Oriental and African Studies.
- Jamison, Stephanie W. and Brereton, Joel. (2014). **The Rigveda: The Earliest Religious Poetry of India, Vol. 1**. Oxford: Oxford University Press.
- Jamison, Stephanie W and Michael Witzel (1992). **Vedic Hinduism**. Online paper at <https://www.people.fas.harvard.edu/~witzel/vedica.pdf>.
- Parpola, Asko (2015). **The Roots of Hinduism: The Early Aryans and the Indus Civilization**. Oxford: Oxford University Press.
- Klostermaier, Klaus K. (1994). **A Survey of Hinduism**. New York: State University of New York.
- Radhakrishnan, S. (1995). **The Principal Upaniṣads**. New Delhi: Indus.
- Wizel, Michael (1987). **On the Localisation of the Vedic Texts and Schools. Materials on Vedic Śākhās**. 7, Pollet, G., ed. India and the Ancient

world. History, Trade and Culture before A.D. 650, Jubilee Volume,
<http://www.people.fas.harvard.edu/~witzel/Localisation.pdf>

Witzel, Michael (2019). **Beyond the Flight of the Falcon in Thapar**. Romila
(ed.). Which of Us are Aryans?.. Aleph.

Witzel, Michael. (2003). **Das Alte Indien**. Muenchen: Verlag C.H.Beck oHG.

Witzel, Michael et al. (2007). **Rig-Veda Das Hellige Wissen**. Frankfurt: Verlag Der
Weltreligionen.

การพัฒนาการรู้คิดตามแนวพระพุทธศาสนาของเยาวชนในสังคมไทย The Development of the Youthful Buddhist Thinking in Thai Society

พระมหาประเสริฐ สุเมธ, ปิยวัฒน์ คงทรัพย์, ทิพย์ ชันแก้ว

Phramaha Prasert Sumetho, Piyawat Kongsab, Thip Khankaew

วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Buriram Sangha College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: thip.khan@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดตามหลักพระพุทธศาสนา 2) เพื่อพัฒนาการรู้คิดแนวใหม่ของเยาวชนในสังคมไทย 3) เพื่อสร้างเครือข่ายการรู้คิดของเยาวชนในสังคมไทย เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษาในการวิจัยครั้งนี้เป็นเยาวชนในสังคมไทยใน 4 ภาค แบ่งเป็นภาคละ 50 คน รวมทั้งหมด จำนวน 200 คน โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 61.50 มีอายุอยู่ในช่วง 16 ปี กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

ผลการวิจัยพบว่า

การพัฒนาการรู้คิดตามแนวพระพุทธศาสนา ของเยาวชนในสังคมไทยทั้ง 4 ภาค โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.96 ด้านที่มีการพัฒนาการรู้คิดตามแนวพระพุทธศาสนาของเยาวชนในสังคมไทยทั้ง 4 ภาค มากที่สุด คือ ด้านหลักพุทธธรรม ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.02 รองลงมาได้แก่ ด้านปัจจัยจิตวิทยา ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.89 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ผลการวิจัย พบว่า การพัฒนาการรู้คิด ตามแนวพระพุทธศาสนาของเยาวชนในสังคมไทยตามหลักพุทธธรรม โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านอุปาทกมนสิการ ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.07 รองลงมา ได้แก่ ด้านการณมนสิการ ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.05 ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านปณมนสิการ ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.96 รองลงมา ได้แก่ ด้านอุบายมนสิการ ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.01 อย่างไรก็ตาม ตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ การพัฒนาการรู้คิดตามแนวพระพุทธศาสนา ของเยาวชนในสังคมไทยตามหลักพุทธธรรม อยู่ในระดับมากทุกด้าน

ส่วนการพัฒนาการรู้คิดตามแนวพระพุทธศาสนาของเยาวชนในสังคมไทย ตามหลักจิตวิทยาผลการวิจัย พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.97 รองลงมา ได้แก่ ด้านการคิดอย่างอิสระ หรือเสรีภาพ ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.96 ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านคิดอย่างสร้างสรรค์ ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.76 รองลงมา ได้แก่ ด้านการคิดตามความจริง ถึงอย่างไรก็ตาม ตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้การพัฒนาการรู้คิดตามแนวพระพุทธศาสนาของเยาวชนในสังคมไทย ตามหลักจิตวิทยา อยู่ในระดับมากทุกด้าน

คำสำคัญ: การพัฒนา, การรู้คิด, พระพุทธศาสนา

Abstract

Research study aims 1) to study the concepts, theories, and thinking according to Buddhist principles; 2) to develop new ideas of youth in Thai society; 3) to build a network cognitive thinking of youth in Thai society. This is a mixed method research. The target groups studied in this research are youths in Thai society in 4 regions, divided into 50 people, totaling 200 people by using purposive sampling. Most of them are female, representing 61.50 percent, aged in the age of 16 years, of Secondary School.

The results of the research found that:

The development of Buddhist cognition of youth in all four sectors of Thai society, overall, was at a high level, the mean was 3.96. The most of the youthful development of knowledge and thinking according to the Buddhism concept of Thai society in the four regions was the Buddhist principles, the mean value was 4.02, in terms of psychological factors, the mean was 3.89. When considering each aspect of the research, it was found that the Buddhist cognitive development of youth in Thai society according to Buddhist principles. The overall picture is at a high level. The side with the highest mean was the Uppathakasikara, the mean was 4.07, followed by the manasikara side, the mean was 4.05, the side with the least mean was the manasikara side, the mean was 3.96, followed on the Upaya-manasikara, the mean was 4.01. However, according to the set criteria, the development of

Buddhist thinking of youth in Thai society according to Buddhist principles is highest in all aspect.

As for the development of the Buddhist thinking of youth in Thai society according to the principles of psychology, the results of the research were found at a high level. When considering each aspect, it was found that the side with the highest value was critical thinking, the mean was 3.97, followed by independent thinking or freedom, the mean was 3.96. In the creative thinking, the average is 3.76, followed by truthful thinking. However, according to the set criteria, the development of Buddhist thinking of youth in Thai society in psychological side is high in all aspects.

Keywords: Development, Cognition, Buddhism

1. บทนำ

การพัฒนาประเทศไทยในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) อยู่ในห้วงเวลาของการปฏิรูปประเทศ เพื่อแก้ปัญหาพื้นฐานหลายด้านที่ส่งสมมานานท่ามกลางสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว และเชื่อมโยงกันใกล้ชิดมากขึ้นท่ามกลางปัญหาท้าทายหลากหลายที่เป็นอุปสรรคสำคัญสำหรับการพัฒนาประเทศ เป็นที่ตระหนักร่วมกันในทุกภาคส่วนว่า การพัฒนาประเทศไทยไปสู่การเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนในระยะยาวได้นั้น ประเทศต้องเร่งพัฒนาปัจจัยพื้นฐานเชิงยุทธศาสตร์ในทุกด้าน ด้าน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559: 1)

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.) จึงจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติขึ้น โดยเน้นการให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมและการยอมรับของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จึงกำหนดวิสัยทัศน์ไว้ว่า คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา 4 ประการ คือ 1) เพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ 2) เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นพลเมืองดี มีคุณลักษณะทักษะและสมรรถนะที่สอดคล้องกับบทบาทของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และยุทธศาสตร์ชาติ 3) เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และคุณธรรม จริยธรรม รู้รักสามัคคี และร่วมผนึกกำลังสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 4) เพื่อนำประเทศไทย

ก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลาง และความเหลื่อมล้ำภายในประเทศลดลง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560: ฉ)

เพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ และเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นพลเมืองดี มีคุณลักษณะทักษะและสมรรถนะที่สอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และยุทธศาสตร์ชาติ คณะผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการพัฒนาการรู้คิดตามแนวพระพุทธศาสนาของเยาวชนในสังคมไทย

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดตามหลักพระพุทธศาสนา
2. เพื่อพัฒนาการรู้คิดแนวใหม่ของเยาวชนในสังคมไทย
3. เพื่อสร้างเครือข่ายการรู้คิดของเยาวชนในสังคมไทย

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการรู้คิดตามแนวพระพุทธศาสนาของเยาวชนในสังคมไทย” เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ แบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ใช้แนวทางวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดำเนินการวิจัยด้วยการลงภาคสนาม ด้วยวิธีการประชุมคณะวิจัย เตรียมความพร้อมคณะทำงานคณะวิจัยคณะทำงานโครงการวิจัย ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการรู้คิดตามหลักพระพุทธศาสนา และการรู้คิดแนวใหม่ของเยาวชนในสังคมไทย สังเคราะห์องค์ความรู้การรู้คิดตามหลักพระพุทธศาสนา และการรู้คิดแนวใหม่ของเยาวชนในสังคมไทย พร้อมทั้งสร้างเครื่องมือเกี่ยวกับการรู้คิดแนวใหม่ สรุปลองค์ความรู้ การรู้คิดแนวใหม่ของเยาวชนในสังคมไทย และเชิญผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือและความถูกต้องการรู้คิดแนวใหม่ของเยาวชนในสังคมไทย

ระยะที่ 2 ประมวลผลความคิดเห็นการรู้คิดแนวใหม่ของเยาวชนในสังคมไทย โดยนำรูปแบบการรู้คิดแนวใหม่ให้เยาวชนในสังคมไทย ใน 4 ภาค จำนวน 200 คน ร่วมแสดงความคิดเห็น เก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์สรุปลข้อมูลการรู้คิดแนวใหม่ให้เยาวชนในสังคมไทย สรุปลประมวลผลความคิดเห็นการรู้คิดแนวใหม่ของเยาวชนในสังคมไทย

จากแบบสอบถาม และข้อมูลพื้นฐานเบื้องต้นจากประชากรกลุ่มทดลอง ซึ่งไม่ใช่ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

ระยะที่ 3 ระดมความคิด แลกเปลี่ยนการรู้คิด และสร้างเครือข่ายการรู้คิดของเยาวชนในสังคมไทย โดยดำเนินการจัดเวที สัมมนา ระดมความคิด แลกเปลี่ยนการรู้คิดเพื่อทราบถึงการรู้คิดแนวใหม่ของเยาวชนในสังคมไทย ใน 4 ภาค จัดประชุมอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ การสร้างเครือข่ายการรู้คิดของเยาวชนในสังคมไทย ณ วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ ระหว่างมีนาคม-เมษายน 2564 โดยการเปิดรับสมัครเยาวชนไทยเข้าร่วมประชุมอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ จำนวน 40 คน แล้วสรุปประมวลผลการจัดประชุมอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ การสร้างเครือข่ายการรู้คิดของเยาวชนในสังคมไทย

4. สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยวิเคราะห์หาความถี่และค่าร้อยละ ผลการวิจัย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 61.50 กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 คิดเป็น ร้อยละ 56.00 โดยกลุ่มเป้าหมายที่ศึกษาในการวิจัยครั้งนี้เป็นเยาวชนในสังคมไทย ใน 4 ภาค คือ ภาคเหนือ ภาคอีสาน ภาคกลาง และภาคใต้ ภาคละ 50 คน

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาการรู้คิดตามแนวพระพุทธศาสนาของเยาวชนในสังคมไทยทั้ง 4 ภาค ผลการวิจัย พบว่า การพัฒนาการรู้คิดตามแนวพระพุทธศาสนาของเยาวชนในสังคมไทยทั้ง 4 ภาค โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.96 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านหลักพุทธธรรม ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.02 เมื่อพิจารณาแยกค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับการพัฒนาการรู้คิดตามแนวพระพุทธศาสนาของเยาวชนในสังคมไทยทั้ง 4 ภาค ผลการวิจัย พบว่า

การพัฒนาการรู้คิดตามแนวพระพุทธศาสนาของเยาวชนในสังคมไทยทั้ง 4 ภาค ตามหลักพุทธธรรม ด้านอุปายมณสิการ อยู่ในระดับมากทุกด้าน ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.01

ด้านปณณสิการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.96 ด้านการณมนสิการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.05 ด้านอุปาทกมนสิการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.07

ส่วนการพัฒนาการรู้คิดตามแนวพระพุทธศาสนาของเยาวชนในสังคมไทยทั้ง 4 ภาค ตามหลักจิตวิทยา ด้านการคิดวิเคราะห์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.87 ด้านการคิดอิสระ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย เท่ากับ ($\bar{x}$) 3.96 ด้านการคิดอย่าง

มีวิจารณ์ญาณ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.97 ด้านการคิดบวก โดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.95 ด้านคิดอย่างสร้างสรรค์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.76 ด้านการคิดตามความจริง โดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.83

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบการพัฒนาการรู้คิดตามแนวพระพุทธศาสนาของเยาวชนในสังคมไทยทั้ง 4 ภาค ทั้งกลุ่มตัวอย่างและกลุ่มทดลอง ด้วย pair sample t – test ผลการวิจัย พบว่า

การพัฒนาการรู้คิดตามแนวพระพุทธศาสนาของเยาวชนในสังคมไทยทั้ง 4 ภาค ด้านหลักพุทธธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.02 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การศึกษาเล่าเรียน ผู้เรียนต้องมีความรู้ความเข้าใจ และนำไปปฏิบัติ พัฒนาให้เกิดทักษะทางปัญญา แก้ปัญหาเป็น จึงประสบผลสำเร็จได้ และการแก้ปัญหาชีวิต ปัญหาใดปัญหาหนึ่ง จำเป็นต้องทำความเข้าใจปัญหานั้นให้เสียก่อน ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.29 ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ผู้มีคุณภาพจิตการคิดที่ดี เมื่อต้องเผชิญหรือสัมผัสสิ่งเร้าภายนอก ก็ไม่อาจโน้มน้าวให้คิดไปในทางที่ชั่วได้ ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.81 อย่างไรก็ตาม ตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้การพัฒนาการรู้คิดตามแนวพระพุทธศาสนาของเยาวชนในสังคมไทย ด้านหลักพุทธธรรมอยู่ในระดับมากที่สุด 2 ข้อ นอกนั้นอยู่ในระดับมาก

ส่วนการพัฒนาการรู้คิดตามแนวพระพุทธศาสนาของเยาวชนในสังคมไทยทั้ง 4 ภาค ด้านปัจจัยทางจิตวิทยา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.89 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ แม้ว่าสังคมโลกจะเปลี่ยนแปลงไป นักเรียนสามารถมีอิสรภาพ ทางความคิด แสดงจุดยืนในเสรีภาพของตนเองได้อย่างมั่นคง ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.10 ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ นักเรียนมีความสามารถใช้เทคโนโลยีแสวงหาแนวทางและทางเลือกใหม่เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม กระทั่งสามารถขยายผลต่อสู่องค์กรคุณภาพอื่น ๆ ได้อย่างแพร่หลาย ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.68 อย่างไรก็ตาม ตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้การพัฒนาการรู้คิดตามแนวพระพุทธศาสนาของเยาวชนในสังคมไทย ด้านหลักปัจจัยทางจิตวิทยา อยู่ในระดับมากทุกข้อ

5. อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาการรู้คิดตามแนวพระพุทธศาสนาของเยาวชนในสังคมไทยสามารถอภิปรายผลการวิจัย ได้ดังนี้

5.1 การพัฒนาการรู้คิดตามแนวพระพุทธศาสนาของเยาวชนในสังคมไทยตามหลักพุทธธรรม

ความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาการรู้คิดตามแนวพระพุทธศาสนาของเยาวชนในสังคมไทยทั้ง 4 ภาค ผลการวิจัย พบว่า การพัฒนาการรู้คิดตามแนวพระพุทธศาสนาของเยาวชนในสังคมไทย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.96 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านหลักพุทธธรรม ค่าเฉลี่ย เท่ากับ .402 รองลงมา คือ ด้านปัจจัยจิตวิทยา ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.89 เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะว่า สังคมไทยถือว่าเป็นสังคมพุทธ เมื่อเปรียบเทียบกับสังคมอื่นในโลก การดำเนินชีวิตส่วนใหญ่จะดำเนินชีวิตตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า เพราะหลักคำสอนของพระพุทธเจ้ามีหลักการเป็นสากล หรือสอนหลักความจริงที่เป็นสากล ความจริงเป็นสิ่งที่อยู่ตามธรรมชาติ คือธรรมชาติของสิ่งทั้งหลายเป็นเช่นนั้นเอง เรียกว่าเป็นกฎธรรมชาติ ในทางปฏิบัติสอนให้คนมีเมตตากรุณาอย่างเป็นสากล ชาวพุทธต้องมีความเมตตากรุณาต่อสรรพสัตว์ทั่วกันหมดไม่เลือกพวกเขาพวกใครพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ได้รับการยอมรับกันโดยทั่วไปแล้วว่ามีหลักคำสอนครอบคลุมทั้งปรัชญาและศาสตร์ที่อุดมไปด้วยความรู้ในแทบทุกด้าน (กิตติ กันภัย, 2557: 3) พระพุทธศาสนาสอนว่า ปัญญาเป็นเครื่องส่องทางแห่งชีวิตที่นับเป็นแสงสว่างในโลก และได้สอนต่อไปว่าปัญญานั้นทำให้เกิดได้ ไม่ใช่ปัญญาตามบุญตามกรรม การทำให้เกิดปัญญาคือการคิด การศึกษาศดับตรับฟัง และการลงมือปฏิบัติอบรมให้เกิดปัญญา (สุชีพ ปุญญานุภาพ, 2541: 341 - 342)

เมื่อพิจารณาการพัฒนาการรู้คิดตามแนวพระพุทธศาสนาของเยาวชนในสังคมไทยด้านหลักพุทธธรรมเป็นรายด้าน ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านอุปาทกมนสิการ ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.07 ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านปณณสิการ ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.96 เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะว่า การคิดให้เกิดผล คือ ใช้ความคิดให้เกิดผลที่พึงประสงค์ หรือสร้างสรรค์ในทางดี เล็งถึงการคิดอย่างมีเป้าหมาย (อุปาทกมนสิการ) โดยมีลักษณะสำคัญ 2 ประการ คือ 1) คิดแล้วเกิดความรู้สึกรู้สึกอยากทำ 2) การกระทำนั้นเป็นการกระทำในแง่บวก คือเป็นกุศล และไม่เกินไปเพื่อเบียดเบียนตนเอง เบียดเบียนคนอื่น และเบียดเบียนสังคม พุดสั้น ๆ ว่าเป็นการกระทำที่สุจริต ถูกกฎหมายและศีลธรรม ดังที่บรรจง อมรชีวิน กล่าวว่า อุปาทกมนสิการ หมายถึงการคิดแบบปลูกเร้าให้เกิดกุศลธรรม อาทิ ให้เกิดความเพียร ให้หายหวาดกลัว หายโกรธให้มีสติและจิตใจที่เข้มแข็ง การคิดแบบนี้ยังเป็นการคิดให้เกิดผลที่พึงประสงค์ เป็นการคิดอย่างมีเป้าหมาย (บรรจง อมรชีวิน, 2559: 74)

นอกจากนี้ยังได้กล่าวว่า วิธีคิดแบบปลูกเร้าคุณธรรมเป็นการคิดแบบเร้ากุศลหรือคิดแบบกุศลภาวนา เพื่อช่วยให้บุคคลได้รู้จักบรรเทาตนหาของตนเอง ในขณะเดียวกันก็เป็นการเพิ่มพูนให้มีกุศลธรรมงอกงาม เป็นการกระตุ้นให้คนได้คิดและทำในสิ่งที่ดีที่ควร

และจำเป็นที่จะต้องทำ (บรรจง อมรชีวิน, 2559: 133) สอดคล้องกับลักษณะ สรีรวัฒน์ กล่าวว่า ความสามารถในการคิดที่มีอยู่ในตัวบุคคล ประกอบด้วย ความคิดคล่อง คิดยืดหยุ่น คิดละเอียดละออ และคิดริเริ่ม ผสมผสานกันจนเกิดเป็นการคิดได้หลายทิศทางที่จะตอบสนองต่อเหตุการณ์ ปัญหาหรือเรื่องราวต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวางและสามารถคิดดัดแปลง ผสมผสานความคิดเดิมเกิดสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ หรือประดิษฐ์คิดค้นสิ่งใหม่ ๆ ที่ไม่ซ้ำของเดิม เป็นการคิดที่ไม่ซ้ำกับคนอื่น และก่อให้เกิดประโยชน์ และยังได้กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์ จำเป็นสำหรับมนุษย์ในสังคมอย่างมาก เพราะทำให้สังคมมีความเจริญและเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นตลอดมา ทั้งในด้านวิชาการ ด้านวิทยาศาสตร์ และในหลายด้านที่แตกต่างกัน ผลของการคิดจากความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ทำให้เกิดนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่ใหม่ ๆ ที่ทำให้สภาพความเป็นอยู่ของมนุษย์ดีขึ้น มีความสะดวกสบายเป็นสุขเพิ่มมากขึ้นด้วย ผลผลิตที่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์นับตั้งแต่อดีตตลอดมาจนถึงปัจจุบัน (ลักษณะ สรีรวัฒน์, 2558: 158 - 159)

เมื่อพิจารณารายละเอียดการพัฒนาการรู้คิดตามแนวพระพุทธศาสนาของเยาวชนในสังคมไทย ตามหลักพุทธธรรมเป็นรายด้าน พบผลการวิจัย ดังนี้

1. ด้านพิจารณาโดยอุปาย คือคิดอย่างถูกวิธี หรือคิดถูกวิธี (ด้านอุปายมนสิการ) ผลการวิจัย พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.01 ดังที่บรรจง อมรชีวิน กล่าวว่า การคิดอย่างถูกวิธี จะช่วยให้เข้าถึงความจริง เป็นการคิดและพิจารณาโดยอุปาย เป็นการคิดอย่างมีวิธีและถูกวิธี การคิดในลักษณะนี้จะทำให้เข้าใจในสภาวะของสิ่งต่าง ๆ ที่มันเป็นอยู่ (บรรจง อมรชีวิน, 2559: 73)

2. ด้านคิดเป็นทาง หรือคิดถูกทาง คือคิดได้ต่อเนื่องเป็นลำดับ จัดลำดับได้ หรือมีลำดับ มีขั้นตอน เล่นไปเป็นแถวเป็นแนว (ด้านปถมนสิการ) ผลการวิจัย พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.96 ดังพระพุทธพจน์ที่ว่า ภิกษุทั้งหลาย บรรดาองค์มรรคเหล่านั้นนั้น สัมมาทิฐิเป็นหัวหน้า คือ ภิกษุรู้ชัดมีจฉาวาจาว่า เป็นมีจฉาวาจา รู้ชัดสัมมาวาจาว่า เป็นสัมมาวาจา ความรู้ของภิกษุนั้นเป็นสัมมาทิฐิ (ม.อ. (ไทย) 14/138/177) ซึ่งพระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต) สรุปว่า สัมมาทิฐิ ก็คือ ความเห็นที่ตรงตามสภาวะ คือ เห็นตามสิ่งทั้งหลายเป็นจริง การที่สัมมาทิฐิจะเจริญขึ้นย่อมต้องอาศัย โยนิโสมนสิการเรื่อยไป เพราะโยนิโสจะช่วยให้ไม่มองสิ่งต่าง ๆ อย่างผิวเผิน หรือมองเฉพาะผลรวมที่ปรากฏ แต่ช่วยให้มองแบบสืบค้นแยกแยะ ทั้งในแง่การวิเคราะห์ส่วนประกอบที่มาประชุมกันเข้า และในแง่การสืบทอดแห่งเหตุปัจจัย ทำให้ไม่ถูกลวง ไม่ถูกปั่นถูกเขิด ไม่ถูกงูงไปหรือยั่วได้ ด้วยปรากฏการณ์ทางรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ และคตินิยมต่าง ๆ จนเกิด

เป็นปัญหาทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น แต่ทำให้มีสติสัมปชัญญะ เป็นตัวของตัวเอง คิดตัดสินใจและ
และกระทำการต่าง ๆ ด้วยปัญญา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต), 2555: 702)

3. ด้านคิดมีเหตุผล คิดตามเหตุ คิดค้นเหตุ คิดตามเหตุผล หรือคิดอย่างมี
เหตุผล (การณมนสิการ) ผลการวิจัย พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.05
ดังที่เรวดี นามทองดี กล่าวว่า การคิดอย่างมีเหตุผลมีความสำคัญในการดำเนินชีวิตของวัยรุ่น
เพราะช่วงวัยรุ่นเป็นวัยของการลองผิดลองถูก หากนักเรียนได้รับการส่งเสริมให้เป็นบุคคล
ที่มีลักษณะการคิดอย่างมีเหตุผลจะให้นักเรียนคิด และปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องและเหมาะสม
ดังนั้น การคิดอย่างมีเหตุผลของนักเรียนควรได้รับการส่งเสริมจากโรงเรียน การมี
สัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อน และการได้รับอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลจากครอบครัว
จึงเป็นปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญต่อการส่งเสริมให้นักเรียนมีลักษณะการคิดอย่างมีเหตุผล
(เรวดี นามทองดี, 2012: 141)

4. ด้านคิดให้เกิดผล คือใช้ความคิดให้เกิดผลที่พึงประสงค์ เล็งถึงการคิด
อย่างมีเป้าหมาย ผลการวิจัย พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.07
สอดคล้องกับศรีัญญา จุฬารี กล่าวว่า การคิดอย่างเป็นระบบเป็นแนวคิดที่มีความสำคัญมาก
หากทุกภาคส่วนสามารถพัฒนาบุคคลทุกคนให้มีความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ
จะนำไปสู่ความเข้มแข็งของประเทศต่อไปได้ เพราะการคิดถึงว่าเป็นอาวุธทางปัญญา
เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้เพื่อช่วยให้เกิดการพัฒนาและต่อยอดความรู้ เกิดการ
เรียนรู้ตลอดชีวิต (ศรีัญญา จุฬารี, 2561: 6)

5.2 การพัฒนาการรู้คิดตามแนวพระพุทธศาสนาของเยาวชนในสังคมไทย ตามหลักจิตวิทยา

การพัฒนาการรู้คิดตามแนวพระพุทธศาสนาของเยาวชนในสังคมไทยทั้ง 4 ภาค
ตามหลักจิตวิทยา ผลการวิจัย พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก การเปิดใจกว้าง การคิดอย่าง
วิเคราะห์ การมีระบบระเบียบ ความมั่นใจในตนเองต่อการใช้กระบวนการคิดอย่างมี
วิจารณญาณ ความอยากรู้อยากเห็นทางวิชาการ และการมีวุฒิภาวะ (กาญจนา ศรีสวัสดิ์
และสายสมร เฉลยกิตติ, 2560: 173) ศรีัญญา มารศรี กล่าวว่า ผู้ที่มีคุณลักษณะของผู้ที่มี
ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ จะต้องเป็นผู้ที่มีใจกว้าง ยอมรับฟังความคิดเห็นของคน ไม่
ยึดมั่นความคิดเห็นของตนเป็นหลัก มีใจเป็นกลางและตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลประกอบ
หลายด้าน มีความรู้สึกไวต่อสถานการณ์และความรู้สึกของผู้อื่น สามารถเปลี่ยนความคิดเห็น
ของตนได้ หากมีเหตุผลที่มากกว่า เป็นผู้มีความกระตือรือร้นในการค้นหาข้อมูลความรู้
มีความรู้มากเพื่อใช้ประกอบในการตัดสินใจ และที่สำคัญต้องเป็นผู้ที่มีเหตุผลไม่ใช้อารมณ์

หรืออคติในการตัดสินใจ (สริญญา มารศรี, 2562: 108) เมื่อพิจารณารายละเอียดการพัฒนาการรู้คิดตามแนวพระพุทธศาสนาของเยาวชนในสังคมไทย ตามหลักจิตวิทยา เป็นรายด้านพบผลการวิจัย ดังนี้

1. ด้านการคิดวิเคราะห์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.87 การพัฒนารูปแบบการทำงาน การมองความแตกต่างระหว่างสิ่งของ 2 สิ่ง หรือแนวความคิด ออกแบบวิธีการศึกษา และการวิเคราะห์ผลของการศึกษา (วัชรรา เล่าเรียนดี และคณะ, 2560: 30) สอดคล้องกับพัชรี นาคผง ที่กล่าวว่า ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คือ ความสามารถที่จะหาความสำคัญ ความสัมพันธ์และวิเคราะห์หลักการของสิ่งต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น วัตถุ สิ่งของ เหตุการณ์ หรือเรื่องราวเนื้อหาต่าง ๆ ว่าประกอบด้วยอะไร มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันในเรื่องใด เพื่อนำมาใช้ในการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล (พัชรี นาคผง, 2562: 82)

2. ด้านการคิดอิสระ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.96 ซึ่งเอริคาบาร์นดท์ (Eric barendt, 2007: 7) กล่าวว่า หลักการของเสรีภาพนั้นอยู่บนพื้นฐานของการเปิดโอกาสให้บุคคลต่าง ๆ สามารถพูดหรือสามารถแสดงออกในสิ่งที่ตนเองคิดและนำไปสู่การค้นหาคำความจริงที่บุคคลนั้นสงสัย การปิดกั้นการพูดหรือการแสดงออกของบุคคลดังกล่าวอย่างไม่เหมาะสมทำให้บุคคลซึ่งต้องการทราบความจริงนั้นไม่สามารถปลดปล่อยความไม่พอใจและอาจคิดไปว่าสิ่งที่ตนสงสัยเป็นความจริงทั้งที่อาจไม่เป็นเช่นนั้น และอาจนำไปสู่การปลดปล่อยความไม่พอใจในรูปแบบอื่น ซึ่งอาจเป็นอันตรายยิ่งกว่าก็เป็นไปได้

3. ด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.97 เพื่อให้คนในสังคมมีทักษะการใช้ชีวิตในสังคมให้มีความสุข เราจึงควรมีการปลูกฝังทักษะนี้ตั้งแต่เริ่มต้นและพัฒนาไปเรื่อย ๆ ตามลำดับ ครูผู้สอน จึงควรมีการสร้างทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณให้กับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนจะสามารถออกไปประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานและดำรงชีพอยู่ในสังคมในยุคศตวรรษที่ 21 อย่างมีคุณภาพ (สริญญา มารศรี, 2562: 120 – 121)

4. ด้านการคิดบวก โดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.95 ซึ่ง (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2556: 4-5) กล่าวว่า ทั้งการคิดเชิงบวกและสัมมาทิฐิ ต่างก็เป็นกระบวนการทางความคิดของบุคคลอันเกิดจากการมีรูปแบบการรับรู้และการรู้คิดที่ ดีงาม เป็นการมองและรับรู้สิ่งต่าง ๆ ตามความเป็นจริง เป็นเหตุเป็นผล ส่งผลให้บุคคลมีการ คิด การพูด การกระทำและการแสดงออกที่ถูกต้อง ดีงามและสร้างสรรค์ ด้วยเหตุนี้จึงมีความเหมาะสมที่จะนำแนวคิดทางพุทธธรรมเข้ามามีใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะการคิดเชิงบวก ในบริบทของสังคมไทย บนพื้นฐานความเป็นจริง ความเป็นเหตุเป็นผลและความเอื้ออาทร

มีความมุ่งมั่น เชื่อมั่นในตนเองและควบคุมอารมณ์ได้ ส่งผลให้บุคคลมีพฤติกรรม การแสดงออกที่เหมาะสมและดีงาม โดยการคิดเชิงบวกเป็นทักษะสำคัญของการดำรงชีวิต ผลจากการมีการคิดเชิงบวกจะช่วยให้บุคคลมีความสุขในชีวิต ยอมรับสภาพปัญหาที่กำลังเกิดขึ้น สามารถเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยให้รู้จักตัดสินใจ รู้จักตนเอง มีความเชื่อมั่นในตนเองและกระทำการให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างเหมาะสม มีกำลังใจและความเข้มแข็งในการต่อสู้ชีวิตต่อไป

5. ด้านคิดอย่างสร้างสรรค์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.76 สอดคล้องกับปรียา โคตรสาธิตี กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์มีความสำคัญ เป็นคุณลักษณะที่ควรได้รับการส่งเสริม เนื่องจากความคิดสร้างสรรค์ให้คุณค่าต่อสังคมและตนเอง ช่วยให้เด็กมีความสุข สนุกสนาน สามารถพัฒนาความคิดริเริ่มในการคิดค้นจนเกิดจินตนาการและนำความรู้และประสบการณ์ไปใช้แก้ปัญหาได้ (ปรียา โคตรสาธิตี, 2562: 56)

6. ด้านการคิดตามความจริง โดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.83 การคิดแก้ปัญหาถือว่าเป็นพื้นฐานอันสำคัญที่สุดของความคิดทั้งหมด การคิดแก้ปัญหาเป็นสิ่งสำคัญต่อวิถีการดำเนินชีวิตของสังคมมนุษย์ ซึ่งต้องใช้การคิดเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นตลอดเวลา ทักษะการคิดแก้ปัญหาเป็นทักษะที่เกี่ยวข้องและมีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต ที่ผู้คนสามารถทำได้เป็นอย่างดี ผู้ที่มีทักษะการคิดแก้ปัญหาจึงมิใช่เป็นเพียงการรู้จักคิดและการรู้จักใช้สมอง หรือเป็นทักษะมุ่งพัฒนาสติปัญญาแค่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังเป็นทักษะที่สามารถพัฒนาเจตคติ วิธีคิด ค่านิยม ความรู้ความเข้าใจสถานการณ์ของสังคมไทยได้อีก

5.3 เปรียบเทียบการพัฒนาการรู้คิดตามแนวพระพุทธศาสนาของเยาวชนในสังคมไทย

การเปรียบเทียบการพัฒนาการรู้คิดตามแนวพระพุทธศาสนาของเยาวชนในสังคมไทยทั้ง 4 ภาค ทั้งกลุ่มตัวอย่างและกลุ่มทดลอง ด้วย pair sample t – test ผลการวิจัย พบว่า การพัฒนาการรู้คิดตามแนวพระพุทธศาสนาของเยาวชนในสังคมไทยทั้ง 4 ภาค ด้านหลักพุทธธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.02 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การศึกษาเล่าเรียน ผู้เรียนต้องมีความรู้ความเข้าใจและนำไปปฏิบัติ พัฒนาให้เกิดทักษะทางปัญญา แก้ปัญหาเป็น จึงประสบผลสำเร็จได้ และการแก้ปัญหาชีวิต ปัญหาใดปัญหาหนึ่ง จำเป็นต้องทำความเข้าใจปัญหานั้นให้ดีเสียก่อน ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.29 ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ผู้มีคุณภาพจิตการคิดที่ดี เมื่อต้องเผชิญหรือสัมผัสสิ่งร้ายภายนอก ก็ไม่อาจโน้มน้าวให้คิดไปในทางที่ชั่วได้ ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.81 อย่างไรก็ตาม ตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้การพัฒนาการรู้คิดตามแนวพระพุทธศาสนาของ

เยาวชนในสังคมไทยทั้ง 4 ภาค ด้านหลักพุทธธรรมอยู่ในระดับมากที่สุด 2 ข้อ นอกนั้นอยู่ในระดับมาก

เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะว่า การเรียนแนวใหม่สำหรับศตวรรษที่ 21 ถือเป็นช่วงเวลาที่ท้าทายความสามารถของมนุษยชาติ เพราะเป็นยุคที่โลกต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว และข้อมูลข่าวสารทุกอย่างก็ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงรอบตัวเราอีกต่อไป ครูจะต้องปรับแนวทางการเรียนการสอน (Pedagogy) โดยครูจะต้องทำให้เด็กรักที่จะเรียนรู้ตลอดชีวิต และมีเป้าหมายในการสอนที่จะทำให้เด็กมีทักษะชีวิต ทักษะการคิด และทักษะด้านไอที ซึ่งไอทีในที่นี้ไม่ได้หมายถึง ใช้คอมพิวเตอร์เป็นหรือใช้ไอแพดเป็น แต่หมายถึงการที่เด็กรู้ว่า เมื่อเขาอยากรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่งเขาจะไปตามหาข้อมูล (Data) เหล่านั้นได้ที่ไหน และเมื่อได้ข้อมูลมาเด็กต้องวิเคราะห์ได้ว่าข้อมูลเหล่านั้นมีความน่าเชื่อถือเพียงใด และสามารถแปลงข้อมูลเป็นความรู้ (Knowledge) ได้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ต้องเกิดจากการฝึกฝน ครูจะต้องให้เด็กได้มีโอกาสทดลองด้วยตนเอง ดังที่ (วิจารณ์ พานิช, 2555: 18) กล่าวไว้ว่า การศึกษาในศตวรรษที่ 21 เป็นการเตรียมคนไปเผชิญการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว รุนแรง พลิกผันและคาดไม่ถึง คนยุคใหม่จึงต้องมีทักษะที่สูงในการเรียนรู้ และปรับตัว ครูเพื่อศิษย์ต้องพัฒนาตนเองให้มีทักษะของการเรียนรู้ด้วย และในขณะเดียวกันต้องมีทักษะในการทำหน้าที่ครูในศตวรรษที่ 21 ซึ่งไม่เหมือนการทำหน้าที่ในศตวรรษที่ 20 หรือ 19 ดังนั้น การพัฒนาการรู้คิดตามแนวพระพุทธศาสนาของเยาวชนในสังคมไทย ต้องจัดการศึกษาให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ และนำไปปฏิบัติ พัฒนาให้เกิดทักษะทางปัญญา แก้ปัญหาเป็นจึงประสบผลสำเร็จได้ ซึ่งการแก้ปัญหาชีวิต ปัญหาใดปัญหาหนึ่ง จำเป็นต้องทำความเข้าใจปัญหานั้นให้ดีเสียก่อน เป็นการปลูกฝังให้เยาวชนคิดที่จะทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม และเป็นประโยชน์ระยะยาวแก่สังคม

ส่วนการพัฒนาการรู้คิดตามแนวพระพุทธศาสนาของเยาวชนในสังคมไทยทั้ง 4 ภาค ด้านปัจจัยทางจิตวิทยา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.89 วิวัฒนาการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การหยุดนิ่งอยู่กับที่เท่ากับเป็นการปิดกั้นโอกาสที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เพื่อการพัฒนาที่ก้าวไกล รองรับกับความเปลี่ยนแปลงในอนาคต เพราะมนุษย์โดยองค์รวมเป็นคำที่ใช้เรียกสิ่งมีชีวิตชนิดหนึ่ง ซึ่งมีลักษณะพิเศษต่างจากสัตว์อื่น ๆ ทั่วไป มนุษย์มีเหตุผลหรือสติปัญญาที่สรรค์สร้างแต่ละบุคคล แต่ละหมู่พวกให้มีความแตกต่างกันในรูปลักษณ์ ความคิด จินตนาการ รูปแบบการพัฒนา การจัดองค์กร แต่โดยหน่วยย่อยเป็นแต่ละคนแล้ว เรียกว่า ตนหรือตัวตน หรือรูป มีอิสรภาพทางความคิด แสดงจุดยืนในเสรีภาพของตนเองได้อย่างมั่นคง ซึ่งพระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต) 548: 43-44)

ปัญญาช่วยให้คนพัฒนาพ้นจากความครอบงำของความต้องการในชั้นต้นหา
 ขึ้นไปสู่ความต้องการในชั้นฉันทะ แล้วก็มีอิสรภาพโดยมีความสุขที่เป็นอิสระ พ้นจากการ
 พังพาขึ้นต่อวัตถุเสพภายนอก เป็นอันว่าปัญญาได้ส่งต่อขึ้นไปสู่ข้อที่สี่ คือ อิสรภาพ ที่เรียกว่า
 วิมุตติ ซึ่งอิสรภาพ ในความหมายนี้ หมายถึง ความหลุดพ้น ส่วนคำที่มีความหมายใกล้เคียงกับ
 อิสรภาพ ได้แก่ นิโรธ (ภาวะไร้ทุกข์) สันติ (ความสงบ) วิมุตติ (ความเป็นอิสระ) วิสสุทธิ (ความ
 บริสุทธิ์ หมดจด) และความสุข (การดับทุกข์ได้) อิสรภาพ คือ ความเป็นอิสระ ปลอดจาก
 ปัญหา ปราศจากทุกข์ ไม่มีสิ่งที่ยึดติด ครอบงำ บีบคั้น หรือขัดข้อง เป็นไท แก่ตน (พระพรหมคุณา
 ภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2548: 43-44)

6. ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาการรู้คิดตามแนวพระพุทธศาสนาของเยาวชน
 ในสังคมไทยจากผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล มีข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาการรู้คิดของคนในสังคมไทยถ้าต้องการให้มีความยั่งยืนรู้เท่าทัน
 การเปลี่ยนแปลงของโลก ต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ระดับเด็กเล็กเยาวชน และ
 ผู้ใหญ่ อย่างเป็นระบบ เพื่อรับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษหน้า
2. มีแนวทางอย่างไรผู้ที่บริหารระดับนโยบายจะได้นำหลักธรรมทาง
 พระพุทธศาสนาที่เป็นนามธรรมพัฒนาเยาวชนในสังคมไทยให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กิตติ กันภัย. (2557). **นิเทศศาสตร์ในพระไตรปิฎก**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่ง
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กัญจน์ณิชา อิมสมบัติ และอภิชาติ เลนะนันท์. (2019). การพัฒนาการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21
 ของผู้เรียนในโรงเรียนหนองชุมแสงวิทยาโดยใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม.
Journal of Humanities and Social Sciences Thonburi University,
 13(3), 64-76.
- กาญจนา ศรีสวัสดิ์ และสายสมร เฉลยกิตติ. (2560). การคิดอย่างมีวิจารณญาณของ
 นักศึกษาพยาบาล. **เวชสารแพทย์ทหารบก**, 70(3), 169-174.
- บรรจง อมรชีวิน. (2559). **พุทธวิธีคิดวิเคราะห์ด้วยโยนโสมนสิการ การคิดเพื่อนำไปสู่
 ปัญญาวิมุตติ**. กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์.
- ปรียา โคตรสาลี. (2562). การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
 เรื่อง สารในชีวิตประจำวัน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษาร่วมกับผัง

- กราฟิก. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนวิทยาศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2555). **พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย**. พิมพ์ครั้งที่ 32. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ผลิธัมม.
- _____. (2556). **วิธีคิดตามหลักพุทธธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 24. กรุงเทพมหานคร: ปัญญาประดิษฐ์ฐาน.
- พระมหาพรชัย ฉันทมโม และพระมหานิมิตร ฐิตปญโญ. (2563). สัมมาทิฐิกับการแก้ปัญหาของสังคมในปัจจุบัน. **วารสารวิชาการธรรมทรรศน์**, 20(3), 217-226.
- พิทักษ์ สุพรรณโณภาพ. (2561). การคิดเชิงบวก: ตัวแปรในการพัฒนาชีวิต. **Veridian E-Journal, Silpakorn University**. ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ, 11(3), 1958-1978.
- พัชรี นาคผง. (2562). การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิค STAD. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2535). **พระไตรปิฎกภาษาบาลีฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2500**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เรวดี นามทองดี. (2555). การคิดอย่างมีเหตุผลของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม. **Veridian E-Journal, Silpakorn University**, กลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, (5)2, 120-142.
- ลักขณา สรวิวัฒน์. (2558). **การรู้คิด (Cognition)**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- วัชรวิภา เล่าเรียนดี และคณะ. (2560). **กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อพัฒนาการคิดและยกระดับคุณภาพการศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21**. นครปฐม: บริษัท เพชรเกษมพรินต์ติ้ง กรู๊ป จำกัด.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). **วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี- สฤษดิ์วงศ์.
- ศรัญญา จุฬารี. (2561). ความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบของนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี. **รายงานการวิจัย**. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.

- สุชีพ ปุญญานุภาพ. (2541). **คุณลักษณะพิเศษแห่งพระพุทธศาสนา**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร :มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลัย.
- สรินญา มารศรี. (2562). การพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในศตวรรษที่ 21. **วารสาร มจร นครน่านปริทรรศน์**, (3)2, 105-122.
- สรารุณ พชรชมพู. (2559). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการคิด เชิงระบบสำหรับนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการศึกษาและการเรียนรู้**, มหาวิทยาลัย: ราชภัฏนครสวรรค์.
- อรพรรณ แก้วกันหา จุฑามาส ศรีจางค์ และจรัสรัตน์ ประवालัญญกร. (2560). การวิจัยปฏิบัติการ เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ รายวิชาคอมพิวเตอร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านน้ำคิ้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1. **วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร**, (19)2, 289-304.
- Eric Barendt. (2007). **Freedom of Speech**. Oxford University Press: Oxford Scholarship.

การศึกษาผลการใช้เอกสารประกอบการสอนในรหัสวิชา ED2067
รายวิชาการสอนสุขศึกษาและพลศึกษาระดับประถมศึกษาสำหรับนักศึกษาที่เรียน
หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการประถมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

A Study of the Results of the use of Teaching Materials in the
Course Code ED2067 Teaching Health Education and Physical
Education in Elementary School for Students Studying Education
Courses Elementary Education Faculty of Education Mahamakut
Buddhist University, Roi Et Campus

จำนง กมลศิลป์

Chamnong Kamonsin

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

Mahamakut Buddhist University, Roi Et Campus

E-mail: Chamngk2010@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาคุณภาพของเอกสารประกอบการสอน 2) ศึกษาประสิทธิภาพของเอกสารประกอบการสอน 3) หาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่เกิดจากการศึกษาเอกสารประกอบการสอน และ 4) ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยเอกสารประกอบการสอน

ผลการวิจัยพบว่า

1. คุณภาพของเอกสารประกอบการสอนในรหัสวิชา ED2067 รายวิชาการสอนสุขศึกษาและพลศึกษาระดับประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพของเอกสารประกอบการสอน มีค่าเท่ากับ 86.44/88.22 สูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้
2. ดัชนีประสิทธิผลของเอกสารประกอบการสอนในรหัสวิชา ED2067 รายวิชาการสอนสุขศึกษาและพลศึกษาระดับประถมศึกษา เท่ากับ 0.8066 หรือคิดเป็นร้อยละ 80.66

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนักศึกษาในรหัสวิชา ED2067 รายวิชา การสอนสุขศึกษาและพลศึกษาระดับประถมศึกษา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้

4. นักศึกษาที่เรียนด้วยการศึกษาผลการใช้เอกสารประกอบการสอนในรหัสวิชา ED2067 รายวิชา การสอนสุขศึกษาและพลศึกษาระดับประถมศึกษา มีความพึงพอใจต่อการใช้อเอกสารประกอบการสอนทั้งโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: ความพึงพอใจ, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, เอกสารประกอบการสอน

Abstract

This research article the objectives were to 1) study the quality of teaching materials, 2) study the effectiveness of teaching materials, 3) determine the learning achievement resulting from the study of teaching materials, and 4) study the students' satisfaction towards study with teaching materials.

The results showed that

1. Quality of teaching materials in the ED2067 course code, teaching health education and physical education at primary level. The results showed that the efficiency of teaching materials was 86.44 / 88.22 higher than the set criteria.

2. The index of effectiveness of teaching documents in the ED2067 course code, teaching health education and physical education at primary level was 0.8066 or 80.66%.

3. Student achievement in ED2067 course code, teaching health education and physical education at primary level have higher academic achievement after studying than before according to the set criteria

4. Students studying by studying the results of using teaching materials in the course code ED2067, teaching health education and physical education at primary level. satisfied the use of teaching materials both in general and in each aspect was at the highest level.

Keywords: Satisfaction, Learning Achievement, Teaching Documents

1. บทนำ

การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาโดยใช้หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการประถมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม วิทยาเขตร้อยเอ็ด ได้จัดตั้งขึ้นตามมติมหาวิทยาลัยให้เปิดทำการเรียนการสอนหลักสูตร 5 ปี และ/หรือ 4 ปี แล้วแต่การจัดกิจกรรมตามโครงสร้างของหลักสูตร ซึ่งมหาวิทยาลัยได้ร่วมกับสำนักงานครุสภา จัดให้มีการเรียนการสอนได้รับทั้งใบปริญญาบัตรและใบประกอบวิชาชีพครู แนวคิดและหลักการสุศึกษาและพลศึกษา สุขศึกษาเป็นวิชาที่สร้างเรียนรู้ด้านสุขภาพ พัฒนา ทักษะชีวิต ซึ่งส่งผลเกื้อหนุนสุขภาพของผู้เรียน ส่วนพลศึกษาเป็นการ ศึกษาเล่าเรียนในการบำรุงร่างกายด้วยการออกกำลังกาย ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่ให้เป็นประโยชน์ต่อร่างกาย ช่วยให้เด็กเจริญเติบโต มีสุขภาพดี ซึ่งเด็กทุกคนควรจะได้เรียนรู้เรื่องสุขภาพ เพื่อจะได้มีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง มีเจตคติ คุณธรรม และค่านิยมที่เหมาะสม รวมทั้งมีทักษะปฏิบัติด้านสุขภาพจนเป็นกิจนิสัย อันจะส่งผลให้สังคมโดยรวมมีคุณภาพ (จำนง กมลศิลป์, 2563: 21)

นักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตร สาขาวิชาการประถมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม วิทยาเขตร้อยเอ็ด ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 คนหนึ่งได้ลงทะเบียนเรียนหลายวิชา อาจารย์ผู้บรรยายแต่ละวิชาไม่ใช่มนุษย์คนเดียวมีเทคนิคและวิธีการสอนที่แตกต่างกัน แต่ส่วนใหญ่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ศึกษาหาความรู้นอกห้องเรียนมากกว่าในเวลาเรียนปกติ มีนักศึกษาบางส่วนได้ใช้เครื่องเทคโนโลยีในการศึกษาหาข้อมูล แต่ก็อาจพบปัญหาในการใช้อินเทอร์เน็ต การสร้างเอกสารประกอบการสอนในรหัสวิชา ED2067 รายวิชาการสอนสุขศึกษาและพลศึกษาระดับประถมศึกษา เป็นการช่วยให้นักศึกษาได้ศึกษาค้นคว้าได้อย่างอิสระและสามารถหาข้อมูลประกอบการศึกษาเล่าเรียนได้ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งที่นักศึกษาลงทะเบียนเรียนวิชานี้ จำนวน 15 คน เพื่อให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

ผู้วิจัยได้พยายามหาหนทางแก้ไขปัญหาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้เอกสารประกอบการสอนในรหัสวิชา ED2067 รายวิชา การสอนสุขศึกษาและพลศึกษาระดับประถมศึกษา ของนักศึกษามาโดยตลอด และมีแนวคิดที่จะนำการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมาพัฒนาผู้เรียนซึ่งมีหลากหลายรูปแบบ และได้เคยสร้างบทเรียนสำเร็จรูปจากคอมพิวเตอร์โดยใช้สื่อหลายมิติแบบปรับตัว (Adaptive Hypermedia) มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนไวยากรณ์เรื่อง Adjective and Adverb และ Relative Pronoun เมื่อปีการศึกษา 2563 พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของนักศึกษาที่เรียนรู้ด้วยเอกสารประกอบการสอนหรือบทเรียนสำเร็จรูปฯ สูงกว่าก่อนเรียน และนักศึกษา

มีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเอกสารประกอบการสอน หรือบทเรียนสำเร็จรูปฯ อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยด้านการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยสอนทั้งในและต่างประเทศที่พบว่า ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์สูงขึ้นมีเจตคติและความพึงพอใจต่อการเรียนมากขึ้น (กนกรัตน์มหากนก 2548, เสี่ยม โตรัตน์ และบำรุง โตรัตน์ 2548, นาจรี ถือศิลป์ 2551, Abu Bakar, Nadzrah 2006, และ Nasser Saleh AlMansour, Ra'ed Abdulgader Al-Shorman 2012) ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 ผู้วิจัยจึงสร้าง บทเรียนสำเร็จรูปจากคอมพิวเตอร์โดยใช้สื่อหลายมิติแบบปรับตัว (Adaptive Hypermedia) มาใช้ในการจัดการ เรียนการสอนเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และตอบสนองผู้เรียนเป็นรายบุคคลให้ประสบผลสำเร็จในการ เรียนขึ้นอีก เนื่องจากสื่อหลายมิติแบบปรับตัวเป็นความสัมพันธ์กันระหว่างสื่อหลายมิติกับรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนซึ่งปกติสื่อหลายมิติจะนำเสนอข้อมูลสารสนเทศที่เป็นเนื้อหา ลิงค์ หรือสื่ออื่น ๆ ที่ออกแบบสำหรับผู้เรียน ทุกคน เพราะในความเป็นจริงแล้วผู้เรียนแต่ละคนมีความต้องการที่แตกต่างกันในการรับข้อมูล จึงมีการออกแบบ ที่คำนึงถึงองค์ประกอบสำคัญ 3 ส่วนคือ ส่วนของโครงสร้างหลัก (Domain Model) ซึ่งเป็นส่วนของการเก็บ ข้อมูลสารสนเทศ ส่วนของผู้เรียน (Student/User Model) ซึ่งเป็นการออกแบบตามคุณสมบัติการเรียนรู้ของผู้เรียน และ ส่วนของการปรับตัว (Adaptive Model) ซึ่งเป็นส่วนของการออกแบบระบบที่สามารถปรับตัวให้ สอดคล้องและเหมาะสมกับรูปแบบหลักและรูปแบบของผู้เรียน (Pimsawan Detchaiyaphum 024 2558, Surjono and Maltby 2003: 443-444) โดยสร้างเป็นบทเรียนสำเร็จรูปตามสไลด์การเรียนรู้หรือรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียน เนื่องจากจากแนวคิดของนักการศึกษาหลายท่าน (ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ 2549: 102, Fleming, N.D. and Mills, C. 1992 อ้างใน VARK 2558) พบว่า หากผู้สอนมีความเข้าใจเกี่ยวกับความ แตกต่างของผู้เรียนในรูปแบบการเรียนรู้ซึ่งโดยทั่วไปจะทำได้ 3 แนวทาง คือ ทางสายตาหรือสื่อด้วยภาพ ทางหู หรือสื่อด้วยเสียง และร่างกายและความรู้สึกหรือสื่อด้วยสัมผัสและการกระทำก็จะเกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนและผู้สอนในการส่งเสริมการเรียนรู้ การพัฒนาผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ได้เต็มศักยภาพ และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สูงขึ้น อีกทั้งยังเป็นการจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยได้รับผิดชอบการเรียนการสอนในรหัสวิชา ED 2067 รายวิชา การสอนสุขศึกษาและพลศึกษาระดับประถมศึกษา (Teaching of Health and Physical Education in Elementary Education) ซึ่งเป็นวิชาบังคับเรียนในหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการประถมศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด เป็นเวลา

มากกว่า 10 ปี ได้ประยุกต์และปรับกระบวนการและวิธีการสอนมาเป็นเอกสารประกอบการสอนตั้งแต่ปี 2560 มีการพัฒนาปรับปรุงให้ดีขึ้นเป็นประจำทุกปี เพื่อให้ผู้เรียนมีสมรรถนะและประสิทธิภาพพร้อมทั้งมีความสุขในการเรียน ผู้วิจัยอยากทราบว่า การพัฒนาเอกสารประกอบการสอน ดัชนีประสิทธิผลเอกสารประกอบการสอนและความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนด้วยเอกสารประกอบการสอน จึงทำวิจัยเรื่องนี้ขึ้น

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณภาพของเอกสารประกอบการสอนในรหัสวิชา ED2067 รายวิชาการสอนสุขศึกษาและพลศึกษาระดับประถมศึกษา
2. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของเอกสารประกอบการสอนในรหัสวิชา ED2067 รายวิชาการสอนสุขศึกษาและพลศึกษาระดับประถมศึกษา
3. เพื่อหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่เกิดจากการศึกษาเอกสารประกอบการสอนในรหัสวิชา ED2067 รายวิชาการสอนสุขศึกษาและพลศึกษาระดับประถมศึกษา
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนด้วยเอกสารประกอบการสอนในรหัสวิชา ED2067 รายวิชาการสอนสุขศึกษาและพลศึกษาระดับประถมศึกษา

3. วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา
2. ประชากรกลุ่มตัวอย่าง ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการประถมศึกษา ที่เรียนรหัสวิชา ED2067 รายวิชา การสอนสุขศึกษาและพลศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวน 15 คน จำแนกเป็นเพศชาย จำนวน 5 คน เพศหญิง จำนวน 10 คน
3. เนื้อหาของเอกสารประกอบการสอนในรหัสวิชา ED2067 รายวิชาการสอนสุขศึกษาและพลศึกษาระดับประถมศึกษา ประกอบด้วย
 - หน่วยที่ 1 แนวคิดและหลักการสุขศึกษาและพลศึกษา
 - หน่วยที่ 2 ลักษณะของสุขศึกษาและพลศึกษา
 - หน่วยที่ 3 หลักสูตรสุขศึกษาและพลศึกษาในระดับประถมศึกษา
 - หน่วยที่ 4 เอกสารประกอบหลักสูตร
 - หน่วยที่ 5 สารการเรียนรู้
 - หน่วยที่ 6 รูปแบบการสอน

หน่วยที่ 7 เทคนิคการสอนและวิธีการสอนสุขศึกษาและพลศึกษาในระดับประถมศึกษา

หน่วยที่ 8 สื่อการเรียนการสอน

หน่วยที่ 9 การวัดและประเมินผล

หน่วยที่ 10 ฝึกปฏิบัติการสอน

4. ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น (Independent Variable) คือ เอกสารประกอบการสอนในรหัสวิชา ED2067 รายวิชา การสอนสุขศึกษาและพลศึกษาระดับประถมศึกษา ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

ตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเอกสารประกอบการสอนในรหัสวิชา ED2067 รายวิชา การสอนสุขศึกษาและพลศึกษาระดับประถมศึกษาที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

5. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา การศึกษาผลการใช้เอกสารประกอบการสอนในรหัสวิชา ED2067 รายวิชา การสอนสุขศึกษาและพลศึกษาระดับประถมศึกษา ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับ ผลการศึกษาค้นคว้า พบว่า

1. คุณภาพของเอกสารประกอบการสอนในรหัสวิชา ED2067 รายวิชา การสอนสุขศึกษาและพลศึกษาระดับประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพของเอกสารประกอบการสอน มีค่าเท่ากับ 86.44/88.22 สูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้

2. ดัชนีประสิทธิผลของเอกสารประกอบการสอนในรหัสวิชา ED2067 รายวิชา การสอนสุขศึกษาและพลศึกษาระดับประถมศึกษา เท่ากับ 0.8066 หรือคิดเป็นร้อยละ 80.66

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนักศึกษาในรหัสวิชา ED2067 รายวิชา การสอนสุขศึกษาและพลศึกษาระดับประถมศึกษา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้

4. นักศึกษาที่เรียนด้วยการศึกษาผลการใช้เอกสารประกอบการสอนในรหัสวิชา ED2067 รายวิชา การสอนสุขศึกษาและพลศึกษาระดับประถมศึกษา มีความพึงพอใจต่อการใช้อเอกสารประกอบการสอนทั้งโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด

5. การทดสอบสมมติฐานเพื่อหาความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ

1) ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ t-test ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อเอกสารประกอบการสอนในรหัสวิชา ED2067 รายวิชา การสอนสุขศึกษาและพลศึกษาระดับประถมศึกษาอยู่ในระดับมาก

2) ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ t-test พบว่า นักศึกษาที่มีเพศต่างกัน มีความพึงพอใจต่อเอกสารประกอบการสอนในรหัสวิชา ED2067 รายวิชา การสอนสุขศึกษาและพลศึกษาระดับประถมศึกษา ในทุกด้านไม่แตกต่างกัน

5. อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาผลการใช้เอกสารประกอบการสอนในรหัสวิชา ED2067 รายวิชา การสอนสุขศึกษาและพลศึกษาระดับประถมศึกษา ที่พัฒนาขึ้น มีประสิทธิภาพของเอกสารประกอบการสอนในรหัสวิชา ED2067 มีค่าเท่ากับ 86.44/88.22 เนื่องจากว่า เอกสารประกอบการสอนในรหัสวิชา ED2067 ทำให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ 86.44 และมีประสิทธิภาพในการเปลี่ยนแปลงผลการเรียนของนักศึกษาเฉลี่ยร้อยละ 88.22 แสดงว่า เอกสารประกอบการสอนในรหัสวิชา ED2067 มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 และนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องผลการวิจัยของ ณรงค์ นวลเอียด (2558: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการสร้างและหาประสิทธิภาพของเอกสารประกอบการสอนวิชาการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ รหัสวิชา 2105-2118 สาขาวิชา ช่างอิเล็กทรอนิกส์ หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2556 ผลการวิจัยปรากฏว่า ชุดเอกสารประกอบการสอนวิชาการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ เท่ากับ 81.06/81.12 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด คือ 80/80 สอดคล้องผลการวิจัยของ บุญรัตน์ ศรีธนประเสริฐ (2556: บทคัดย่อ) การวิจัยเรื่องการใช้เอกสารประกอบการสอน รายวิชาการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ รหัสวิชา 3000-0204 หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง พุทธศักราช 2546 สาขางานการพัฒนาเว็บเพจ ผลการวิจัยปรากฏว่าชุดเอกสารประกอบการสอนวิชาการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ เท่ากับ 82.34/80.77 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด คือ 80/80 สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เตือนใจ อาชีวนานิช (2548: บทคัดย่อ) การวิจัยเรื่องการสร้างและการหาประสิทธิภาพของชุดการสอนวิชาวงจรอิเล็กทรอนิกส์ 1 ตามหลักสูตรระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 ผลการวิจัยปรากฏว่าชุดการสอนวิชาวงจรอิเล็กทรอนิกส์ 1 ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ เท่ากับ 84.96/80.796 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด คือ 80/80 สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ธวัชชัย

วงศ์จันทร์หาญ (2548: บทคัดย่อ) การวิจัยเรื่องการศึกษาผลการใช้เอกสารประกอบการสอนวิชาการวิเคราะห์วงจรอิเล็กทรอนิกส์ สำหรับผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง แผนกวิชาช่างอิเล็กทรอนิกส์ วิทยาลัยเทคนิคกำแพงเพชร ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2548 ผลการวิจัยปรากฏว่าชุดเอกสารประกอบการสอนวิชาการวิเคราะห์วงจรอิเล็กทรอนิกส์ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ เท่ากับ 81.550/80.848 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด คือ 80/80 และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นลธวัช ยุทธวงศ์ (2548: บทคัดย่อ) การวิจัยเรื่องการศึกษาผลการใช้เอกสารประกอบ การสอนวิชาอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ สำหรับผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยเทคนิคกำแพงเพชร ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2548 ผลการวิจัยปรากฏว่าชุดเอกสารประกอบการสอนวิชาอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ เท่ากับ 81.172/81.355 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด คือ 80/80

คำดัชนีประสิทธิผลของเอกสารประกอบการสอนในรหัสวิชา ED2067 ที่พัฒนาขึ้น มีค่าเท่ากับ 0.8066 หมายความว่า หลังการเรียนรู้ด้วยเอกสารประกอบการสอนในรหัสวิชา ED2067 แล้วนักศึกษามีความรู้เพิ่มขึ้นจากความรู้เดิมคิดเป็นร้อยละ 80.66 ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุรัชย์ ธรรมชัย (2547: 91) การเปรียบเทียบผลการเรียนรู้เรื่อง การเรียนรู้สู่อาชีพของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้ชุดสื่อประสมกับการเรียนแบบ ผลการวิจัยพบว่า ชุดสื่อประสมกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีเรื่อง การเรียนรู้สู่อาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 83.55/84.44 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 และมีค่าดัชนีประสิทธิผลของการเรียนรู้ด้วยชุดสื่อประสมเท่ากับ 0.5706 ซึ่งหมายความว่าผู้เรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นร้อยละ 57.06 นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ด้วยชุดสื่อประสมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปาณิสรา มนต์อภิมุข (2547: 101) ได้ทำการพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ สาระวิทยาศาสตร์ เรื่องจักรวาลและอวกาศ สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผลการศึกษาพบว่า 1) บทเรียนคอมพิวเตอร์ สาระวิทยาศาสตร์ เรื่องจักรวาลและอวกาศ ของกลุ่มทดลองที่มีวิธีการเรียนแบบรายบุคคลและรายกลุ่มที่ใช้วิธีการเรียนแบบกลุ่มย่อย มีประสิทธิภาพ 83.00/83.33 และ 87.75/88.00 ตามลำดับ 2) ดัชนีประสิทธิผลของการเรียนโดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์สาระวิทยาศาสตร์ เรื่องจักรวาลและอวกาศ ของกลุ่มศึกษาค้นคว้าที่มีวิธีการเรียนเป็นรายบุคคลและกลุ่มที่ใช้วิธีการเรียนกลุ่มย่อย มีค่า 0.70 และ 0.76 ตามลำดับ

ผลการประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อเอกสารประกอบการสอนในรหัสวิชา ED2067 พบว่า ความพึงพอใจของนักศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับพอใจมากที่สุด

ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ อรุณลักษณ์ รัตนพันธุ์ และคณะ (2563: บทคัดย่อ) การวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ผลการวิจัยพบว่า ผู้ใช้บริการมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด นอกจากนี้ผลการวิจัยในครั้งนี้ยังสอดคล้องกับ จุตินันท์ ขวัญเนตร และคณะ (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การประเมินผลความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการของ องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งนนทรี ประจำปีงบประมาณ 2563” มีวัตถุประสงค์ เพื่อสำรวจความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งนนทรี ในงานให้บริการเกี่ยวกับงานด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย งานด้านโยธา (การขออนุญาตก่อสร้างรื้อถอนอาคาร) งานด้านสาธารณสุข (การป้องกันและควบคุมโรค) และงานด้านจดทะเบียนพาณิชย์ และเพื่อนำเสนอแนวทางในการพัฒนาการบริการขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งนนทรี ตำบลทุ่งนนทรี อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด ประชากรในการศึกษาคั้งนี้ คือ ประชาชนที่อาศัยและมีทะเบียนราษฎร อยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งนนทรี จำนวน 4,146 คน ทำการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีสุ่มตัวอย่าง แบบง่าย (Simple Random Sampling) ทำการวิเคราะห์ข้อมูลได้ผลการวิจัยว่า ผู้รับบริการมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด การหาสมรรถนะผลการวิจัยสอดคล้องกับ ภณิดา ชูช่วยสุวรรณ (2562) ได้ทำวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาสมรรถนะการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอน ระดับประถมศึกษา: การประเมินความต้องการจำเป็นสมบูรณมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) กำหนดและจัดลำดับความต้องการจำเป็นเรื่องสมรรถนะการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอนระดับประถมศึกษา 2) วิเคราะห์สาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหาเรื่องการทำวิจัยในชั้นเรียน และ 3) เพื่อกำหนดทางเลือกในการแก้ปัญหาของการทำวิจัยในชั้นเรียนที่เหมาะสม การวิจัยนี้เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามที่ ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยผู้ตอบแบบสอบถาม คือ ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 จำนวน 303 คน วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ค่าสถิติพื้นฐาน และการใช้เทคนิค Modified Priority Needs Index (PNIModified) และใช้กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยในชั้นเรียน จำนวน 7 คน ร่วมกันวิเคราะห์สาเหตุโดยประยุกต์ใช้แนวคิด ต้นไม้แห่งความล้มเหลวเพื่อวิเคราะห์สาเหตุและดำเนินการสนทนากลุ่มเพื่อกำหนดทางเลือกในการแก้ปัญหา ผลการวิจัย พบว่า 1.1 ครูมีความต้องการพัฒนาสมรรถนะการทำวิจัยในชั้นเรียน ด้านความรู้ คือ ครูมีความต้องการพัฒนา ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ ด้านทักษะ คือ ครูมีความต้องการพัฒนาความสามารถใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลได้เหมาะสมกับงานวิจัยในชั้นเรียน และด้านความเจตคติคือ ครูมีความต้องการพัฒนาด้าน ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์จากการที่ได้ทำวิจัยในชั้นเรียน 1.2 สาเหตุ

ที่ก่อให้เกิดปัญหาเรื่องการท าริวิจัยในชั้นเรียน พบว่า ด้านความรู้มีสาเหตุมาจาก 4 สาเหตุหลัก ได้แก่ 1) ความเข้าใจคลาดเคลื่อนเกี่ยวกับการท าริวิจัย 2) ขาดเครื่องมือวัดทักษะและสมรรถนะที่เป็นจุดเน้น 3) ครู ขาดวิจาร์ญาณในการเลือกสืบค้นแหล่งข้อมูลที่ถูกต้อง และ 4) หลักสูตรการผลิตครู ด้านทักษะ มีสาเหตุมาจาก 2 สาเหตุหลัก ได้แก่ 1) กลัว และ 2) เข้าใจผิดคิดว่าต้องใช้สถิติขั้นสูง ด้านเจตคติ มีสาเหตุมาจาก 5 สาเหตุหลัก ได้แก่ 1) เจต คติด้านลบต่อการท าริวิจัยในชั้นเรียน 2) เป้าหมายเพื่อทำผลงานทางวิชาการไม่ใช่เพื่อแก้ปัญหาผู้เรียน 3) ค้นหาข้อมูลน้อย อ่านงานน้อย 4) ฝั่หาต้นแบบที่ทำได้ทันทีและ 5) ยึดติดในกรอบ 1.3 ทางเลือกในการแก้ปัญหาของการท าริวิจัยในชั้นเรียน พบว่า ด้านความรู้มีแนวทางแก้ปัญหา 3 แนวทาง คือ 1) ควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้ความรู้แก่ครูอย่างต่อเนื่อง 2) มีการนิเทศ ติดตาม และ 3) หลักสูตรผลิตครู ควรมุ่งเน้นเรื่องการท าริวิจัยในชั้นเรียนเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน ด้านทักษะ มีแนวทางแก้ปัญหา 3 แนวทาง คือ 1) หลักสูตรผลิตครูควรเน้นสอนการวิจัยในชั้นเรียน และเชื่อมโยงสู่การปฏิบัติจริง 2) ควรจัดให้มีการอบรมและฝึกปฏิบัติอย่าง สม่าเสมอ และ 3) นิเทศ ติดตาม อย่างต่อเนื่อง ด้านเจตคติมีแนวทางแก้ปัญหา 2 แนวทาง คือ 1) ผู้บริหารควรหา แนวทางสร้างขวัญ กำลังใจ สร้างแรงจูงใจ และ 2) ภาครัฐควรพัฒนาครูให้มีความคิดสร้างสรรค์

6. ข้อเสนอแนะ

1. เอกสารประกอบการสอนที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นได้ทดลองใช้กับนักศึกษาศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการประถมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด อาจไม่เหมาะสมกับสถาบันการศึกษาอื่น แต่ก็สามารถใช้เป็นแนวทางในการสร้างเอกสารประกอบการสอน หรือปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับนักศึกษาในระดับเดียวกันได้

2. ก่อนที่จะใช้เอกสารประกอบการสอนไปใช้ควรตรวจสอบความพร้อมว่ามีข้อบกพร่องตรงไหนบ้างหรือไม่

3. ก่อนที่นักศึกษาจะได้ศึกษาเอกสารประกอบการสอนเพื่อให้มีประสิทธิผลควรได้ศึกษาวิธีการใช้ก่อน

4. อาจารย์ผู้บรรยายควรเฉลยแบบทดสอบก่อนเรียน หลังเรียนและแบบฝึกในบทเรียน หลังจากทีนักศึกษาได้ศึกษาเอกสารประกอบการสอนชุดนั้นเรียบร้อยแล้วต่อจากนั้นอาจารย์ผู้บรรยายควรตรวจคำตอบของนักศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). **หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- กนกรัตน์ มหานคร. (2548). การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง ไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ ตามแนว การสอนสาระภาษาต่างประเทศ สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนมัธยมวัดมกุฏกษัตริย์. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- กรมวิชาการ. (2542). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- _____. (2544). **หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- จตุพันธ์ ขวัญเนตร และคณะ. (2563). รายงานการวิจัย เรื่อง การประเมินผลความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการ ขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งนนทรี อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด ประจำปีงบประมาณ 2563. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- จำนง กมลศิลป์. (2563). เอกสารประกอบการสอน มคอ.3 เอกสารประกอบการสอนในรหัสวิชา ED2067 รายวิชา การสอนสุขศึกษาและพลศึกษาระดับประถมศึกษา. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด.
- _____. (2563). เอกสารประกอบการสอน มคอ.5 เอกสารประกอบการสอนในรหัสวิชา ED2067 รายวิชา การสอนสุขศึกษาและพลศึกษาระดับประถมศึกษา. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด.
- _____. (2563). เอกสารประกอบการสอนในรหัสวิชา ED2067 รายวิชา การสอนสุขศึกษาและพลศึกษาระดับประถมศึกษา. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด.
- _____. (2536). การสร้างแบบทดสอบ 1: แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ Test Constructional. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ณรงค์ นวลเอียด. (2558). การแก้ปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำในรายวิชาการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ หัวข้อเรื่องผังงานของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตร

วิชาชีพชั้นสูง สาขาวิชาช่างอิเล็กทรอนิกส์. สาขาวิชาช่างอิเล็กทรอนิกส์
วิทยาลัยเทคนิคพังงา สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา:
กระทรวงศึกษาธิการ.

ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ. (2549). การประเมินวิธีเรียนของผู้เรียนในการประเมินผลการ
เรียนรู้แนวใหม่. กรุงเทพฯ: ศูนย์ตำราและเอกสารทางวิชาการ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

เตือนใจ อาชีวพานิช. (2548). การสร้างและการหาประสิทธิภาพของชุดการสอน
วิชาวงจรอิเล็กทรอนิกส์ 1. หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ วิทยาเขตนนทบุรี.

ธวัชชัย วงษ์จันทร์หาญ. (2548). การวิจัยเรื่องการศึกษาผลการใช้เอกสารประกอบการ
สอนวิชาการวิเคราะห์วงจรอิเล็กทรอนิกส์. สำหรับผู้เรียนระดับประกาศนียบัตร
วิชาชีพชั้นสูง แผนกวิชาช่างอิเล็กทรอนิกส์ วิทยาลัยเทคนิคกำแพงเพชร.

นลธวัช ยุทธวงศ์. (2548). การวิจัยเรื่องการศึกษาผลการใช้เอกสารประกอบ การสอนวิชา
อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์. สำหรับผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ
วิทยาลัยเทคนิคกำแพงเพชร.

นาจรี ถือศิลป์. (2551). การพัฒนาระบบสื่อหลายมิติแบบปรับตัวตามรูปแบบการเรียนรู้.
วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ. บัณฑิต
วิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

บุษณรัตน์ ศรีธนะประเสริฐ. (2556). การวิจัยเรื่องการใช้เอกสารประกอบการสอน รายวิชา
ระบบฐานข้อมูลเบื้องต้น รหัสวิชา 3000-0204. หลักสูตรประกาศนียบัตร
วิชาชีพชั้นสูง, สาขางานการพัฒนาเว็บเพจ.

ปาณิสรา มนต์อภิมุข. (2547). การพัฒนาบทเรียน คอมพิวเตอร์สาระวิทยาศาสตร์ เรื่อง
จักรวาลและอวกาศสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. การศึกษาค้นคว้า
อิสระ กศ.ม. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ภณิดา ชูช่วยสุวรรณ. (2562). แนวทางการพัฒนาสมรรถนะการทำวิจัยในชั้นเรียนของ
ครูผู้สอน ระดับประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิต
วิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สุรัชย์ ธรรมชัย. (2547). การเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ เรื่อง การเรียนรู้สู่อาชีพของนักเรียน
ชั้นประถม ศึกษาปีที่ 5 โดยใช้ชุดสื่อประสมกับการเรียนแบบปกติ. วิทยานิพนธ์
กศ.ม. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- เสงี่ยม โตรัตน์ และบำรุง โตรัตน์. (2548). การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย ภาษาอังกฤษเพื่อวิชาการ. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 3(1), 130-144.
- อรุณลักษณ์ รัตนพันธุ์ และคณะ. (2563). ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร. *รายงานการวิจัย. สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ: มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.*
- Abu Bakar, Nadzrah. (2006). *Computers for teaching English as a second language (secondary school) in Malaysia: a case study*. <https://digital.library.adelaide.edu.au/dspace/handle/2440/49485> (Accessed 20 October 2015)
- Nasser Saleh AlMansour, Ra'ed Abdulgader Al-Shorman. (2012). *The effect of computer-assisted instruction on Saudi University students' learning of English*. Available from [http://www.sciencedirect.com/science /article](http://www.sciencedirect.com/science/article) (Accessed 20 October 2015).
- Pimsawan Detchaiyaphum. (2558). *สื่อหลายมิติแบบปรับตัว*. <http://poluytjljn.blogspot.com4> (เข้าถึงเมื่อ 15 สิงหาคม 2558).
- Surjono and Maltby. (2003). *Adaptive educational hypermedia based on multiple student characteristics*. Available from http://link.springer.com/chapter/10.1007%2F978-3-540-45200-3_41#page-1 (Accessed 20 October 2015).
- V A R K. (2558). *การเรียนรู้แบบไฮนสไตน์คุณ*. [http://www.okmd.or.th/bbl/v-a-r-k-การเรียนรู้แบบไฮน \(เข้าถึงเมื่อ 8 กันยายน 2558\).](http://www.okmd.or.th/bbl/v-a-r-k-การเรียนรู้แบบไฮน (เข้าถึงเมื่อ 8 กันยายน 2558).)

การเสริมสร้างสุขภาวะของพระสงฆ์ในสังคมชีวิตวิถีใหม่จังหวัดชัยภูมิ Promoting the Happiness of the Monks in a New Normal of Life Society, Chaiyaphum Province

กาญจนาพงศ์ สุวรรณ, พระครูปลัดพีระพันธ์ ธมฺมวฑฺฒโน, พระมหานรินทร์ สุรบุญโญ

Kanchanapong Suwan, Phrakrupalad Peerapant Dhammavuddho,

Phramaha Narin Surapanyo

วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Chaiyaphum Buddhist college, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

สิรภพ สวนดง, สมศักดิ์ สนพะเนาว์

Siraphop Suandong, Somsak Sonphanao

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhonratchasima Campus

E-mail: Kanchanapong24@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพฤติกรรมเสริมสร้างสุขภาวะของพระสงฆ์จังหวัดชัยภูมิ 2) วิเคราะห์หลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างสุขภาวะของพระสงฆ์ในจังหวัดชัยภูมิ 3) นำเสนอรูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะของพระสงฆ์ในจังหวัดชัยภูมิ

ผลการวิจัยพบว่า

พฤติกรรมทางด้านร่างกายของพระสงฆ์ในจังหวัดชัยภูมิมีโรคอ้วน โรคเบาหวาน โรคแทรกซ้อนหลายอย่าง ไม่ออกกำลังกาย บริโภคอาหารไม่เหมาะสม ทำให้ร่างกายผิดปกติ เนื่องจากพระสงฆ์ไม่สามารถเลือกอาหารเองได้ ทำให้สุขภาพทางด้านร่างกายไม่สมบูรณ์ ด้านจิตใจ พระสงฆ์เป็นพระสังฆาธิการมีความรับผิดชอบมาก เกิดความวิตกกังวล ความเครียด พักผ่อนไม่เพียงพอ จึงเกิดปัญหาทางด้านจิตใจขึ้น

หลักธรรมที่เสริมสร้างสุขภาวะ ได้แก่ อายุสัทธิธรรม คือ ธรรมที่เกื้อกูลแก่อายุ สิ่งที่สลายเอื้อต่อชีวิต รู้จักประมาณ บริโภคสิ่งที่ย่อยง่าย ศีล เป็นข้อควบคุมกายและวาจาให้ปกติ อธิปไตยเป็นหลักธรรมที่เสริมสร้างกระบวนการพัฒนาชีวิต สามารถป้องกันโรคต่าง ๆ ได้ พร้อมมีสติคอยควบคุมทุกขณะจิต กำหนดรู้โทษของโรคภัยต่าง ๆ ได้

สำหรับมีรูปแบบเสริมสร้างคลายเครียดสำหรับพระสงฆ์ คือ มองโลกในแง่ดี คิดหาสาเหตุ ไตร่ตรองเพื่อให้เข้าใจ รูปแบบเสริมสร้างสุขภาวะทางด้านร่างกาย ออกกำลังกาย

กายอยู่เป็นนิจ ทานอาหารให้ถูกหลักอนามัย รูปแบบเสริมสร้างสุขภาวะทางจิตใจ สวดมนต์ ไหว้พระ นั่งสมาธิเป็นนิจ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันจากความโลภ ความโกรธ ความหลง เป็นต้น

คำสำคัญ: เสริมสร้างสุขภาวะ, ชีวิตวิถีใหม่

Abstract

The objects of this article were : 1) to study the monks happiness promoting, 2) to analyze Buddhadham or the Buddhist doctrine in the monks happiness promoting, and 3) to present the monks happiness promoting.

The results showed that:

The monks physical problems are the monks have diseases like obesity, diabetes, and other complications. They don't take exercise and rather eat unsuitable, unselected food so they are not healthy. The monks mental problems are the leader monks who have many responsibilities feel serious and take not enough rest. These are the causes of the physically and mentally healthy problems of the monks in Chaiyaphum provine.

The doctrines to support happiness are Dhamma of Age or age doctrines which are the age-supporting Dhamma, helpful for life living. The doctrines are the following: having sufficiency, eating digestible food, observing Sila or Precepts to keep physical and mental normal, and Iddhipada or the paths of accomplishment. These doctrines help the monks promote the life developing process, prevent diseases, have mindfulness and realize the disease dangers.

The way to help the monks feel relaxant is optimism as to consider how to promote the physical happiness by often exercising and eating healthy food, and to promote the mental happiness by praying and taking meditation to prevent greed, anger and delusion and so on.

Keywords: Happiness Promoting, New Normal of Life

1. บทนำ

สถานการณ์ไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 (COVID-19) ที่แพร่ระบาดหนักในประเทศไทย (พิเชฐ บัญญัติ, 2563: 26-27) “โรคโควิด-19 (COVID-19)” เรียกกันติดปากว่า

“ไวรัสอยู่อื่น” ผ่านมาหลายเดือนทำให้ผู้เสียชีวิตเพิ่มมากยิ่งขึ้น สร้างความวิตกกังวลและผลกระทบไปทั่วโลก เราเหมือนจะรู้จักไวรัสตัวนี้มากขึ้น แต่เอาเข้าจริง เราก็คงไม่รู้อะไรอีกมากเกี่ยวกับเจ้าไวรัสตัวนี้ การวินิจฉัยโรคที่อาจตรวจพบหรือไม่พบมีอาการหรือไม่มีอาการ ระยะฟักตัวของโรคที่วันกันแน่ จาก 7 วัน เป็น 14 วัน แต่บางรายงานอาจไปถึง 24 วัน เป็นโรคทางเดินหายใจแต่ยังพบเชื้อได้ในอุจจาระ เป็นต้น ทำให้วิถีชีวิตของพระสงฆ์ในจังหวัดชัยภูมิมีพฤติกรรมเปลี่ยนไป (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2564: 33) การใช้ชีวิตวิถีใหม่ต้องทำให้เหมือนกับรักษาศีล คำว่าศีล แปลว่าปกติ คือใช้ชีวิตวิถีใหม่เป็นนิสัย เมื่อทำเป็นนิสัยแล้ว สิ่งที่ยากก็ไม่ง่าย ตอนแรกที่ใส่หน้ากากอนามัย เราหายใจติดขัด เพราะยังไม่เคยชิน ตอนนี้นำหน้ากากสวมจนตึงก็ได้ เทคนิที่ได้ นี้เรียกว่ามีการปรับตัว นอกจากนี้ในการทำกิจกรรมทางศาสนา เช่น การบิณฑบาต มหาเถรสมาคมแนะนำว่าพระเณรไม่ต้องให้พรหากญาติโยมนั่งรับพรขณะที่พระเณรยืนสวดให้พร เชื้อไวรัสอาจจะเดินไปติดญาติโยมได้ (ระวี ภาวิไล, 2536: 23) จากการที่มนุษย์ในสังคมต้องแข่งขันเพื่อความอยู่รอดจากสถานการณ์เช่นนี้ แทบไม่มีเวลาสังเกตความเป็นไปของตนเอง มนุษย์จึงมีความเครียดทั้งทางร่างกายและจิตใจมากขึ้นเป็นเงาตามความทะยานอยาก คนเรามีขีดจำกัดในการเก็บกอดความเครียดในระดับต่างกัน เมื่อความเครียดถึงขีดดังกล่าวจึงจำเป็นต้องแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมทั้งทางกายและทางวาจา

จากประเด็นดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่า การแพร่ระบาดโรคโควิด-19 ส่งผลกระทบต่อปัญหาด้านสุขภาพของพระสงฆ์ ทางร่างกาย สภาพความเป็นอยู่ จิตใจและอารมณ์ จากสภาพปัญหาและหลักการเหตุผลดังกล่าว จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาการเสริมสร้างสุขภาพของพระสงฆ์ในสังคมชีวิตวิถีใหม่จังหวัดชัยภูมิ โดยมุ่งศึกษาการเสริมสร้างสุขภาพของพระสงฆ์ในจังหวัดชัยภูมิ ด้านปัญหา กระบวนการเสริมสร้าง พร้อมนำเสนอรูปแบบกระบวนการการเสริมสร้างสุขภาพของพระสงฆ์ในจังหวัดชัยภูมิ เพื่อให้เกิดกระบวนการเสริมสร้างสุขภาพอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมเสริมสร้างสุขภาพของพระสงฆ์จังหวัดชัยภูมิ
2. เพื่อวิเคราะห์หลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างสุขภาพของพระสงฆ์ในจังหวัดชัยภูมิ
3. นำเสนอรูปแบบการเสริมสร้างสุขภาพของพระสงฆ์ในจังหวัดชัยภูมิ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

1. การศึกษาในเชิงเอกสาร

รูปแบบการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานทั้งวิจัยในเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในภาคสนาม โดยใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน ดังนี้ 1) การศึกษาในเชิงเอกสาร 1 (Documentary Study) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูล จากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง หนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม ภาพถ่าย 2) การศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในภาคสนาม (Field Study) เพื่อทราบถึงรูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะของพระสงฆ์จังหวัดชัยภูมิ

3.2 พื้นที่วิจัย วัดที่อยู่ในเขตอำเภอเมืองชัยภูมิ ได้แก่ วัดไพรพินาศ วัดปรางค์กู่วัดทรงศิลาพระอารามหลวง วัดชัยภูมิวนาราม สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดชัยภูมิ และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติจังหวัดชัยภูมิ

3.3 กลุ่มเป้าหมาย ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ (สัมภาษณ์เชิงลึก) แบ่งเป็น 2 กลุ่มดังนี้ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ พระสังฆาธิการในจังหวัดชัยภูมิ การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง จำนวนประชากรในการวิจัยครั้งนี้มีจำนวน 28 รูป/คน 1) กลุ่มพระสังฆาธิการ 2) ข้าราชการที่เป็นข้าราชการ สนทนากลุ่ม 14 คน

3.4 เครื่องมือการวิจัย มีดังรายละเอียด ดังนี้ 1) แบบการสัมภาษณ์ (In-depth Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบเกี่ยวกับของการเสริมสร้างสุขภาวะของพระสงฆ์เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) (2) นำข้อมูลมาวางโครงสร้างแบบสัมภาษณ์ โดยกำหนดขอบเขตเนื้อหา กรอบแนวคิดของการวิจัย (3) สร้างแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการเสริมสร้างสุขภาวะของพระสงฆ์ในสังคมชีวิตวิถีใหม่จังหวัดชัยภูมิ (4) นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้าง นำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสัมภาษณ์ (5) นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้าง นำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ มาทำการหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาเป็นรายข้อ (Item – Objective Congruence Index: IOC) (6) จัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง (7) การกลุ่มสนทนา คณะผู้วิจัยสนทนากลุ่ม (Focus Groups Discussion) โดยดำเนินการสนทนากลุ่มย่อยระหว่างผู้วิจัย กับผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น พระสงฆ์ (เจ้าคณะอำเภอ, เจ้าอาวาส, พระสงฆ์) จำนวน 22 รูป ตัวแทนข้าราชการจำนวน 6 คน รวมทั้งสิ้น 28 รูป/คน เพื่อศึกษาการเสริมสร้างสุขภาวะของพระสงฆ์ในสังคมชีวิตวิถีใหม่จังหวัดชัยภูมิ

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล 1) คณะผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับการเสริมสร้างสุขภาวะของพระสงฆ์ในสังคมชีวิตวิถีใหม่จังหวัดชัยภูมิ 2) คณะผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) สำหรับผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยมีประเด็นที่สำคัญ 3) ดำเนินการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Groups Discussion) โดยดำเนินการสนทนา

กลุ่มย่อยระหว่างผู้วิจัย กับกลุ่มเป้าหมาย 4) ดำเนินการจดบันทึก การสนทนากลุ่มย่อย 5) คณะผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์และถอดบทเรียนจากการสนทนากลุ่มย่อย 6) สังเคราะห์เพื่อพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะการเสริมสร้างสุขภาวะของพระสงฆ์ในสังคมชีวิตวิถีใหม่จังหวัดชัยภูมิ

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้ 1) กระบวนการในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth interview) นั้น ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึก มาวิเคราะห์ 2) กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลการประชุมกลุ่มย่อย (Focus group discussion) นั้นผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากการประชุมกลุ่มย่อย โดยได้ทำการถอดข้อความจากการบันทึกข้อมูล จากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis Technique) อธิบายเป็นความเรียง

3.7 การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย การนำเสนอข้อมูลจะอยู่ในลักษณะการพรรณนาความ (Descriptive Presentation) ประกอบภาพถ่ายและการพรรณนาความ ประกอบการบรรยายเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างสุขภาวะการเสริมสร้างสุขภาวะของพระสงฆ์ในสังคมชีวิตวิถีใหม่จังหวัดชัยภูมิเพื่อให้เห็นรูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะของพระสงฆ์ตามแนววิถีพุทธในการบูรณาการสาธารณสุขชุมชนและสามารถนำเสนอรูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะของพระสงฆ์ตามแนววิถีพุทธในการบูรณาการสาธารณสุขชุมชนเพื่อวิถีชีวิตใหม่ในจังหวัดชัยภูมิ และนำผลการวิจัยไปสู่การประยุกต์ใช้ในระดับนโยบาย ชุมชน องค์กร และปัจเจกบุคคลต่อไป

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างสุขภาวะของพระสงฆ์ในสังคมชีวิตวิถีใหม่จังหวัดชัยภูมิ” สรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

4.1 พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาวะของพระสงฆ์จังหวัดชัยภูมิ

1) พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาวะทางกาย พระสงฆ์มีร่างกายที่อ่อนมีโรคแทรกซ้อนเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นปัญหาเนื่องมาจากความสมดุลในร่างกายผิดปกติ พระสงฆ์ไม่ได้ออกไปไหน เพราะกลัวโรคโควิด 19 พระปริยัติกิตติวิธาน เจ้าคณะอำเภอเมืองชัยภูมิ กล่าวว่า “การเกิดโรค ส่วนมากเกิดจากร่างกายอ่อนแอ เชื้อโรครุมเกาะ สิ่งแวดล้อมเอื้อโรค ฉันทานอาหารเยอะ ถ้าเราเข้าใจปัจจัยเหล่านี้ เราก็รู้วิธีเอาตัวรอด ดังนั้น พระสงฆ์ควรออกกำลังกาย ทำความสะอาดที่อยู่อาศัยของตนเองให้สะอาด บินทบาต ทำให้เป็นกิจวัตรประจำวัน เข้า-เย็น เพราะว่าร่างกายของเรานั้นมีความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา” พระปริยัติกิตติวิธาน เจ้าคณะอำเภอเมืองชัยภูมิ (สัมภาษณ์, 12 ธันวาคม 2563) สอดคล้องกับ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) กล่าวไว้ว่า “สิ่งที่ประกอบขึ้นเป็นร่างกาย ในทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า

กายสังขาร คือ สภาพที่ปรุงแต่งการกระทำทางกาย มันเป็น อนิจจตา (Impermanence) ความไม่เที่ยง ทุกขตา (Stress and Conflict) ภาวะที่ถูกบีบคั้นด้วยการเกิดขึ้นและสลายตัว และอนัตตา (Soutlessness หรือ Non Self) ความไม่มีตัวตนที่แท้จริงของมัน” (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต, 2553: 411) พระราชสังฆราชสังฆราชจังหวัดชัยภูมิ กล่าวว่า “สังขารทั้งหลายไม่เที่ยง ปัญหาหรือโรคภัย ๆ ส่วนมากเกิดจากการฉันทอาหารที่ญาติโยมนำมาถวาย หลีกเลี้ยงไม่ได้ปฏิเสธไม่ได้ เลยฉันทตามที่มี จึงทำให้สุขภาพของพระสงฆ์ในจังหวัดชัยภูมิ มีร่างกายมีโรคแทรกซ้อนเพิ่มมากขึ้น หลักที่จะส่งเสริมสุขภาพของพระสงฆ์ในอันดับแรกคือ ฉันทอาหารที่มีประโยชน์ ให้ครบห้าหมู่ มีพืชผักผลไม้ อาหารร้อน ซ่อนกลางจะทำให้สุขภาพดี ปราศจากโรคภัย หมั่นออกกำลังกาย เช่น การเดิน ตรวจดูรอบๆวัด เป็นต้น” พระราชสังฆราชจังหวัดชัยภูมิ (สัมภาษณ์, 15 ธันวาคม 2563) ต้องระมัดระวังในการฉันทอาหาร ทำให้เกิดเป็น โรคอ้วน โรคเบาหวาน เป็นต้น จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ภูมิคุ้มกันไม่มี การดูแลร่างกายของเราให้แข็งแรงเป็นเรื่องที่จำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้ดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข และมีสติปัญญาที่เบิกบาน และโปร่งใสในการจัดการกับปัญหา ต่าง ๆ ที่อาจเข้ามาในชีวิต

2) พฤติกรรมเสริมสร้างสุขภาพทางใจ เจ้าอธิการสุภาพ อาธโร วัดกะฮาดน้อย ได้กล่าวว่า “ในสถานการณ์ทุกวันนี้เป็นเหตุให้เกิด ภาวะความเครียดและวิตกกังวลไม่ว่า เรื่องการขบขัน การเดินบิณฑบาตจะติดเชื้อมใหม่ จะเอาเชื้อให้คนอื่นไหม หรือเราติดเชื้อมหรือเปล่า เกิดจากความคิดของเรา ด้วยจินตนาการของเราทำให้เกิดความทุกข์ทางจิตใจเพิ่มยิ่งขึ้น” เจ้าอธิการสุภาพ อาธโร วัดกะฮาดน้อย (สัมภาษณ์, 21 ตุลาคม 2563) การฝึกสมาธิ จะช่วยให้เราอยู่กับปัจจุบัน และทำปัจจุบันให้ดี รู้จักการป้องกันโรคภัยต่าง ๆ ทำให้มีสติรู้จักวิธี เป็นอยู่ในปัจจุบันให้มีความสุข รู้เท่าทันอารมณ์ พระครูโสภณภัทรกิจ เจ้าคณะตำบลในเมืองชัยภูมิ กล่าวว่า “การฝึกจิตใจให้เข้มแข็งจะต้อง สวดมนต์ เดินจงกรม อธิษฐานจิตแผ่เมตตา นั่งสมาธิ ครั้งละ 5-10 นาที ก็ช่วยให้จิตใจมั่นคงสงบนิ่ง ฟุ้งซ่าน ใจลอยง่าย ควรรักษาจิตที่นิ่งแต่ตื่นรู้ไว้ตลอดเวลาของการปฏิบัติสมาธิ” พระครูโสภณภัทรกิจ เจ้าคณะตำบลในเมือง (สัมภาษณ์, 6 มกราคม 2564) สวดมนต์ นั่งสมาธิ เป็นกิจกรรมหลักของพระสงฆ์เพราะได้เสริมสนับสนุนให้สมาธิตั้งอยู่นาน รู้เท่าทันอารมณ์สามารถนำไปปรับในเปลี่ยนการดำเนินชีวิต ในยุคโรคโควิด 19 ได้ พระสุชาติ ปภาโร เจ้าอาวาสวัดตาลหนองนาแซง กล่าวว่า “ทางใจเป็นสิ่งสำคัญต้องส่งเสริมด้วยการมีธรรมะ สวดมนต์ นั่งสมาธิ แผ่เมตตาจิต เพราะชีวิตพระสงฆ์ทุกวันนี้เป็นอยู่ก็ติดขัดไม่ว่าจะเป็นการใช้จ่ายในเรื่องปัจจัยสี่ ค่าน้ำ ค่าไฟ ก็ปัญหาการดำรงชีพของพระสงฆ์ในยุคของโรคโควิด”พระสุชาติ ปภาโร เจ้าอาวาสวัดตาลหนองนาแซง (สัมภาษณ์ 19 ตุลาคม 2563)แต่อย่างไรก็ตามควรมีจิตใจที่เข้มแข็ง อดทนต่อความยากลำบาก ใช้จ่ายระมัดระวัง, ใช้จ่ายพอควรแก่ฐานะ และมีสติในการใช้ชีวิต รู้ทันอารมณ์ของเรา นายแพทย์พิเชฐ บัญญัติ ได้กล่าวว่า หากทำ “อานาปานสติ” หรือทำสมาธิจากการสังเกต

ลมหายใจเข้าออกด้วย ก็จะได้สมาธิที่ทำให้จิตใจสงบ อารมณ์ผ่องใส ไม่เครียด ไม่วิตกกังวล ก็จะช่วยลด “ภาวะเลือดเป็นกรด” หรือ “ภาวะร่างกายร้อนเกิน” จากกระบวนการเมตาบอลิซึม ได้อีกด้วย (นายแพทย์พิเชฐ บัญญัติ, 2563: 231)

พฤติกรรมเสริมสร้างสุขภาวะของพระสงฆ์จังหวัดชัยภูมิ ควรออกกำลังกาย ทำความสะอาดบริเวณวัด ภูมิ ปินทบาท ทำวัตร สวดมนต์ ฉันทาอาหารที่มีประโยชน์ให้ครบห้า หมู่ การดูแลร่างกายของเราให้แข็งแรงเป็นเรื่องที่จำเป็นอย่างยิ่งเพื่อให้ดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข การเสริมสร้างสุขภาวะทางใจคือสวดมนต์ นั่งสมาธิ เป็นกิจกรรมหลักของพระสงฆ์ เพราะได้เสริมสนับสนุนให้สมาธิตั้งอยู่ยาวนาน รู้เท่าทันอารมณ์สามารถนำไปปรับในเปลี่ยนการดำเนินชีวิตของพระสงฆ์

4.2 หลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างสุขภาวะของพระสงฆ์ในจังหวัดชัยภูมิ

หลักไตรสิกขา **ศีล** เป็นการพัฒนาจิตตนเองให้สูงขึ้น เป็นสิ่งที่ป้องกันโรคต่าง ๆ ได้ เป็นหลักประกันชีวิต “เพราะศีลแปลว่า ปกติได้ตระหนักถึงการป้องกันตัวรักษาชีวิตของตนเองออกจากโรคภัยต่าง ๆ ได้ ซึ่งชาวพุทธมักจะสมาทานและรักษากันเฉพาะในวันศีลวัน พระเรียกว่า “ศีลอุโบสถ” หรือ “อุโบสถศีล” ศีล เปรียบเสมือนบันไดขั้นแรก หากศึกษาและปฏิบัติจนถึงจิตใจแล้วจะเห็นได้ว่า ศีล นั้นมีความสำคัญ มีคุณค่ามีประโยชน์อย่างยิ่ง และมีผลต่อการเป็นชาวพุทธอย่างยอดเยี่ยม” (สาลี รักสุทธี, 2543: 35) การรักษาศีลเป็นการทำบุญด้วยใจ อาศัยใจที่เข้มแข็ง อดทน มั่นคงในความปรารถนาดี ต่อตนเองและผู้อื่น การดูแลร่างกายให้สุขภาพแข็งแรงรู้จักแสวงหาความรู้จากกรมอนามัยที่ให้องค์ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคโควิด-19 และวาจา เพื่อให้เป็นปกติ พระครูใบฎีกาบุญจันทร์ กล่าวว่า “**สมาธิ** เป็นความตั้งมั่น ประพฤติปฏิบัติตามหลักที่ถูกต้องเช่น การป้องกันโรคโควิด เราจะต้องปฏิบัติตาม ใส่หน้ากาก ล้างมือบ่อย ๆ อยู่ห่างกัน เป็นต้น” พระครูใบฎีกาบุญจันทร์ (สัมภาษณ์, 12 ธันวาคม 2563) สติระลึกรู้ว่าโรคโควิดเป็นสิ่งที่มองไม่เห็นเป็นนามธรรม สุขทุกข์ชั่วทั้งหลายเป็นของถูกรู้ คือเป็นตัวอารมณ์ จิตเป็นคนดู มีจิตที่เป็นคนดู จะเห็นอารมณ์ทั้งหลายหมุนเวียนเกิดดับมีความตั้งใจที่จะป้องกันโรคภัยต่าง ๆ ได้ พระครูอนุรักษ์ชัยคุณ เจ้าคณะอำเภอนองบัวระเหว กล่าวว่า “**ปัญญา** ความรู้ทั่วถึงตามความเป็นจริง รู้และตระหนักถึงโรคภัยต่าง ๆ หาวิธีป้องกัน หลีกเลี่ยงพบปะผู้คน ใส่หน้ากากตลอด” (พระครูอนุรักษ์ชัยคุณ เจ้าคณะอำเภอนองบัวระเหว, 20 ธันวาคม 2563) มีปัญญาทุกอย่างก้าวทำให้เกิดสติ ไม่ประมาทในการดำเนินชีวิต ดังนั้น ปัญญาในพระพุทธศาสนาจึงหมายถึง ความรู้รอบ ความรู้แจ้งที่สามารถป้องกันเชื้อโรคได้ รู้แล้ว ก็เข้าใจในสิ่งที่มันจะเกิดขึ้น ชีวิตทั้งชีวิตต้องรู้จักดูแลและรักษา จะทำให้ไม่มีโรคเบียดเบียนสัมภาษณ์

สติ คือ ระลึกได้ ควบคุมตนเองได้ ตระหนกอยู่เนืองนิต ควบคุมจิตใจไว้และให้อยู่กับสิ่งที่กำลังกระทำหรือที่เกี่ยวข้องในเวลานั้น ๆ พระปริยัติกิตติวิธาน เจ้าคณะอำเภอเมืองชัยภูมิกล่าวว่า “สติที่กำกับตนให้ทันต่อพฤติกรรมของร่างกาย ความรู้สึก รู้จักเชื้อโรคหาวิธีป้องกัน ต้องทำตามนโยบายของบ้านเมืองว่าจะป้องกันอย่างไร เช่น ใส่แมส ล้างมือบ่อย ๆ มีสติอยู่ทุกเมื่อ สติเป็นเรื่องเกี่ยวกับการปฏิบัติอยู่กับปัจจุบัน ปรับใจให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบันให้ได้ ซึ่งถือว่าเป็นการฝึกฝนอบรมพัฒนาจิตตามหลักพระพุทธศาสนา” พระปริยัติกิตติวิธาน, เจ้าคณะอำเภอเมืองชัยภูมิ (สัมภาษณ์, 12 ธันวาคม 2563) เช่นเดียวกับ พระสุเมธ สุเมธ วัดศาลาหนองขอน ได้กล่าวไว้ว่า “สติ ทุกอย่างที่สามารถฝึกสติได้ เพียงแค่เราต้องเรียนรู้ที่จะอยู่กับปัจจุบันให้ได้สู้กับโรคโควิด-19 ให้ได้ และไม่ว่าจะเวลาไหนเมื่อไร ก็เรียกสติกลับมาได้อย่างง่าย” พระสุเมธ สุเมธ, (สัมภาษณ์, 18 มกราคม 2564) หากเราฝึกฝนสิ่งนี้ทุกวันจนกลายเป็นนิสัยจะทำให้จิตใจของเราได้มีความหนักแน่นรู้สภาวะอารมณ์มีสติอยู่ทุกขณะเมื่อออกไปข้างนอกจะต้องมีหน้ากาก เจลล้างมือไปด้วย ระวังตัวระวังให้รู้เท่าทันอารมณ์ทุกขณะจัดการตั้งสติกำหนดรู้ริยาบถต่าง ๆ คือ ยืน เดิน นั่ง นอน เป็นต้น ก็ให้ตามรู้ชัดในอาการที่เป็นอยู่อย่างนั้น ในขณะนั้นหาวิธีป้องกันเชื้อโรคโควิด 19 มีสติใส่แมสทุกครั้งเมื่อออกจากวัด ล้างมือด้วยเจลแอลกอฮอล์ เป็นต้น

อิทธิบาทเป็นหลักธรรมที่มีลักษณะเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันอาศัยซึ่งกันและกันสามารถนำไปใช้ได้ทุกระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตไม่ว่าจะเป็น ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา เป็นคุณธรรมที่ทำให้อายุยืน กล่าวคือ พอใจดูแลตนเอง ขยันทำกิจวัตรประจำวันตามหลักธรรมวินัย ตั้งใจระทำกิจวัตรของตนเอง เช่น บิณฑบาต สวดมนต์ นั่งสมาธิ มั่นคิดไตร่ตรองเรื่องโรคร้ายที่เกิดขึ้นแล้วป้องกัน ส่งเสริม พระราชชัยสิทธิสุนทร รองเจ้าคณะจังหวัดชัยภูมิ กล่าวว่า “การฉันอาหารที่ญาติโยมนำมาถวายเราก็ควรเลือกฉันอาหารที่มีประโยชน์ ควรหลีกเลี่ยงอาหารที่เป็นพวกของหวานเพราะทำให้เกิดความอ้วนได้ ขยันออกกำลังกาย และจะต้องทำตารางเป็นกิจวัตรว่าการออกกำลังกายจะออกเวลาเท่าไร ทำให้ร่างกายแข็งแรงมีภูมิคุ้มกันโรคโควิด-19 ได้หรือโรคต่าง ๆ ได้ มีความมุ่งมั่น ทุกรายละเอียดไม่ว่าจะเรื่องอาหาร การใช้ชีวิตอย่างมีความสุขบนโลกใบนี้ปรับจิตใจให้เข้ากับสถานการณ์ได้อย่างรู้เท่าทัน เมื่อเข้าใจความจริงก็ยอมรับสภาพตามที่มันเป็น” พระราชชัยสิทธิสุนทร รองเจ้าคณะจังหวัดชัยภูมิ (สัมภาษณ์, 19 ตุลาคม 2563) เป็นหลักธรรมที่เกื้อกูลกันสนับสนุนให้มีความรักตนเอง ดูแลตนเองมากขึ้นให้ห่างจากโรคโควิด 19

การใช้ชีวิตโดยไม่มีสติ มีโอกาสเกิดโรคโควิด-19 สูงมาก เพราะเราจะไม่รู้ที่กำลังทำอะไรอยู่ ไม่รู้ว่าใครติดหรือไม่ติด ไม่มีความรู้สึกผิดชอบชั่วดี หรืออาจใช้ชีวิตอยู่บนความประมาทก็ได้ ดังนั้นเราต้องมีสติมีความยับยั้งมีเหตุผลเพื่อให้เกิดความตระหนักรู้วิธีป้องกันตนเอง มีสติป้องกันตนเองอยู่ตลอดเวลา อาทิเช่น ออกไปข้างนอกบ้านให้ใส่หน้ากาก

อนามัย คอยไม่ให้กุศลธรรมเกิดขึ้น ควบคุมกาย วาจา และจิตใจได้ มีศีล สมาธิ ปัญญา ดูแล ร่างกาย ใจ ให้ปกติ ปราศจากโรคภัยต่าง ๆ ได้ มีอิทธิบาทคอยสนับสนุนให้กายแข็งแรง ปัญญาสามารถแก้ปัญหาได้ทุกอย่าง ไม่ว่าปัญหาคือหนักหรือเบาจะต้องใช้ปัญญาในการแก้ปัญหา เช่น เกิดโรคติดต่อทำให้ผู้คนล้มตายเป็นจำนวนมาก โรคเกิดขึ้นเราจะต้องใช้สติปัญญารอบรู้สาเหตุที่ปัญหาที่เกิดขึ้น รู้จักคิดรู้จักพิจารณา รู้จักวินิจฉัยรู้จักแก้ปัญหาด้วยปัญญาที่บริสุทธิ์ซึ่งสามารถเข้าใจเหตุผลมองเห็นสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง

4.3 นำเสนอรูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะของพระสงฆ์ในจังหวัดชัยภูมิ

1) รูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะคลายเครียด พระสงฆ์ในระดับพระสังฆาธิการจังหวัดชัยภูมิ ทำงานปกครอง ทำให้พักผ่อนน้อย มีผลต่อระบบภูมิคุ้มกันของร่างกาย ภูมิต้านทานต่ำ ร่างกายอ่อนเพลีย เครียดวิตกกังวล นั่งเป็นเวลานานเกินไป พระปริยัติกิตติวิธาน เจ้าคณะอำเภอเมืองชัยภูมิ กล่าวว่า “ควรมีสติรู้ทัน รู้สึกตัว และสัมปชัญญะรู้พร้อม ความรู้สึกตัว รู้การของสภาวะธรรมตามความเป็นจริงในขณะปัจจุบัน โดยมีสติสำรวมอยู่กับอารมณ์นั้นสัมปชัญญะรู้ความจริงของอารมณ์ รู้ทั้งอารมณ์กรรมฐาน มีวิธีป้องกันโรคโควิด 19 มีสติใส่แมสทุกครั้งเมื่อออกจากวัด” พระปริยัติกิตติวิธาน เจ้าคณะอำเภอเมืองชัยภูมิ (สัมภาษณ์, 12 ธันวาคม 2563) การทำกิจวัตรประจำวัน บิณฑบาต กวาดทำความสะอาดกุฏิ วิหาร อ่านหนังสือธรรมะ นี้เป็นวิถีคลายเครียดแบบหนึ่งตามหลักพระพุทธศาสนา

2) รูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะทางร่างกาย ร่างกายเป็นสิ่งที่สำคัญจะต้องดูแล บริหารให้ดี พระราชชัยสิทธิสุนทร รองเจ้าคณะจังหวัดชัยภูมิ กล่าวว่า “พระสงฆ์ควรออกกำลังกายให้เหมาะสมกับสมณสาธูป การบิณฑบาต กวาดวัด ล้างห้องน้ำเข้า-เย็น การซ่อมกุฏิวิหาร งานก่อสร้างภายในวัด หรือ การออกกำลังกายแบบโยคะ ยืนแกว่งแขน ก้มลงช้า ๆ จนมือแตะพื้น บริหารร่างกายอย่างนี้อยู่ตลอดเวลาจะทำให้ร่างกายสมบูรณ์ ปราศจากโรคภัย โดยเฉพาะโรคโควิด” พระราชชัยสิทธิสุนทร รองเจ้าคณะจังหวัดชัยภูมิ (สัมภาษณ์, 15 ธันวาคม 2563) การฉันอาหารควรเลือกฉันเฉพาะสิ่งที่เป็นประโยชน์ ดังนั้นหลักการบริโภคปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีพตามแนวทางพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นหลักการที่ไม่ได้ใช้เฉพาะพระสงฆ์เท่านั้น ส่วนฆราวาสก็สามารถใช้หลักเดียวกันได้ การบิณฑบาตในสถานการณ์โรคโควิดจะต้องป้องกันใส่หน้ากากอนามัยตลอดเวลา เวลาค้นอาหารจะต้องพิจารณาฉันพอประมาณ ล้างมือก่อนฉันข้าวเพื่อป้องกันโรคโควิดให้มีสติตลอดเวลา การฉันอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการ มีคุณสมบัติในการรักษาโรคเพราะประกอบไปด้วยผักและสมุนไพร นม.มรุต จิรเศรษฐสิริ อธิบดีกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กล่าวว่า “เราเตรียมความพร้อมในการสร้างสุขภาพตนเองให้แข็งแรง ด้วยการรับประทานอาหารที่มี

สารกระตุ้นภูมิคุ้มกัน และมีศักยภาพในการป้องกันการติดเชื้อไวรัส ก็จะเป็นเกราะป้องกันตนเอง ลดการติดเชื้อไวรัสได้ หรือหากติดเชื้อก็อาจช่วยลดความเสี่ยงที่จะมีอาการรุนแรงได้” (สมุนไพรรักษาโรค, 2563: 3-4) บางครั้งอาหารตอนเพลไม่เพียงพอก็ต้องโทรสั่ง ฟู้ดแพนด้า แก๊ปปู้ด เพราะญาติโยมไม่ค่อยมาวัดเนื่องจากโรคโควิด-19 ระบาดอาหารเลยไม่เพียงพอ นี่เป็นวิถีชีวิตใหม่สำหรับพระภิกษุสงฆ์ สามเณร

3) รูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะทางจิตใจ มีความตั้งมั่นหนักแน่นทางจิตใจ ปลอดภัย เบาสบาย คุณธรรมประภสัสมุสเสริญกุศล ความนึกคิดในสิ่งที่ดีงาม ได้แก่ เนกขัมมวิตก คิดออกจากกามไม่ตกอยู่ในอำนาจความอยากของตน, อพยาบาทวิตก นึกคิดในทางเมตตา มีความปรารถนาดี, อวิหิงสาวิตก ความนึกคิดในทางไม่เบียดเบียน มีกรุณาจิต อยากช่วยเหลือให้พ้นทุกข์ พระมหาสมพร อมตรตนมหาเมธี ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดไพร่พิณาสกล่าวว่า “การรู้เท่าทันความจริงของโรคภัย การนั่งสมาธิ สวดมนต์ไหว้พระ การคิดเพื่อให้เห็นต้นเหตุและผลของโรคโควิด คิดเพื่อป้องกัน ฝนคลาย จะมีความสุขทำวิฤตเป็นโอกาสทำให้มีสติรอบรู้อย่างมีสติ” พระมหาสมพร อมตรตนมหาเมธี ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดไพร่พิณาส (สัมภาษณ์, 4 ธันวาคม 2563) พฤติกรรมเสริมสร้างสุขภาวะทางกาย การปฏิบัติธรรม การออกกำลังกายด้วยความ สำนวม ต้องทำด้วยความเหมาะสมพอดี ทำในทีอันควร เสริมสร้างสุขภาวะทางใจ

การฝึกสมาธิ จะช่วยให้เราจดจ่อกับปัจจุบันขณะ เพราะภาวะความเครียดและวิตกกังวล เกิดจากความคิดของเรา และปรุงแต่งเหตุการณ์ต่าง ๆ ด้วยจินตนาการของเรา การฝึกสมาธิ จะช่วยให้เราอยู่กับปัจจุบัน การออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ นอนหลับให้เพียงพอ หาเวลาพักผ่อนหย่อนใจ เช่น ทำความสะอาดวัด ฟังธรรม สติจึงควบคู่เกี่ยวกับการรักษาศีล

5 อภิปรายผลการวิจัย

5.1 พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาวะของพระสงฆ์จังหวัดชัยภูมิ ด้านภาวะทางกาย ร่างกายของเรานั้นมีความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา บางทีพระสงฆ์ฉันอาหารมากเกินไปทำให้เกิดความอ้วน โรคภัยก็เพิ่มมากขึ้นควรฉันพอประมาณให้พอเหมาะสมตามหลักพระธรรมวินัยสอดคล้องกับโดยให้พิจารณาคุณค่าแท้ของอาหาร คือ เพื่อหล่อเลี้ยงร่างกายมิใช่คุณค่าเทียม คือ ความอร่อย ความหรูหรา ความสนุกสนาน อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา สอดคล้องกับ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) กล่าวว่า “สิ่งที่ประกอบขึ้นเป็นร่างกายในทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า กายสังขาร คือ สภาพที่ปรุงแต่งการกระทำทางกาย ได้แก่ อนิจจังตา (Impermanence) ความไม่เที่ยง ทุกขตา (Stress and Conflict) ความเป็นทุกข์ อนัตตา ไม่มีตัวตน” (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2555: 411) เพื่อประโยชน์ทั้ง

ทางด้านการป้องกันโรคภัยไข้เจ็บและเพื่อประโยชน์ต่อจิตใจด้วย เหมือนกับนายแพทย์พิเชฐ บัญญัติ ได้กล่าวว่า “ถ้าใครป่วยด้วยโรคโควิด-19 ก็ต้องทำใจ ว่าเราทำดีที่สุดแล้ว เกิด แก่ เจ็บ ตาย ที่เป็นธรรมชาติของโลก เป็น “ทุกขัง อนิจจัง อนัตตา” เราได้ทำจริงอย่างที่สุดแล้ว สร้างโลกสวยด้วยมือเรา ล้างมือ ปลอดภัย ล้างมือเปลี่ยนโลก การระบาคจะสงบลงได้ โลกสวยด้วยการล้างมือเรา” (นายแพทย์พิเชฐ บัญญัติ, 2558: 231) การออกกำลังกายทุกวัน ก็เพื่อต้องการให้พระภิกษุ สามเณร มีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรง การฝึกสมาธิ จะช่วยให้เราจดจ่อกับปัจจุบันขณะ เพราะภาวะความเครียดและวิตกกังวล เกิดจากความคิดของเรา ที่เราส่งใจไปคิดถึงอดีต หรืออนาคต และปรุงแต่งเหตุการณ์ต่าง ๆ ด้วยจินตนาการของเราการฝึกสมาธิ จะช่วยให้เราอยู่กับปัจจุบัน และทำปัจจุบันให้ดี ช่วยให้เรารู้เท่าทันอารมณ์ที่เกิดขึ้นจากการมากระทบของปัจจัยภายนอก รู้จักการป้องกันโรคภัยต่าง ๆ ทำให้มีสติรู้จักวิธีเป็นอยู่ในปัจจุบันให้มีความสุข เมื่อเรารู้เท่าทันอารมณ์

5.2 หลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างสุขภาวะของพระสงฆ์ในจังหวัดชัยภูมิ

หลักไตรสิกขา คือ การรักษาศีลเป็น การใช้สติในยับยั้งในการกระทำเกี่ยวกับกาย และวาจา เพื่อไม่ให้เกิดความผิดพลาดโรคภัยไม่มี ตระหนักถึงโรคภัยต่าง ๆ หาวิธีป้องกัน หลีกเลี่ยง พบปะผู้คน ใส่หน้ากากตลอด พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต) ได้กล่าวว่า “คุณภาพชีวิต แปลว่า ลักษณะของชีวิตที่มีคุณภาพ หรือคุณสมบัติของชีวิตที่ดี หรือสิ่งที่ทำให้ชีวิตมีคุณภาพ หมายถึง องค์ประกอบและลักษณะต่าง ๆ ที่แสดงถึงสภาพของชีวิตที่ดำรงอยู่ด้วยดี เป็นส่วนร่วมที่เกื้อกูลซึ่งกันและกัน สังคมและธรรมชาติมีความพร้อม และสามารถที่จะพัฒนาตัวเองให้เจริญงอกงามสู่ความสันติสุขและอิสรภาพสมบูรณ์” (พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต), 2533: 667) การเสริมสร้างสุขภาวะได้ทุกด้าน ซึ่งจะทำให้เกิดการเจ็บป่วยก็พยายามรักษาและฟื้นฟูอย่างถูกวิธี มีสุขภาพดีและมีอายุยืน เป็นต้น ส่วนสุขภาวะด้านจิตใจและอารมณ์ ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม และด้านปัญญา ก็มีลักษณะเช่นเดียวกัน ซึ่งสะท้อนแง่มุมของสุขภาวะตามแนวทางอิทธิบาท 4 คือ มีความพอใจในสิ่งที่เห็นภัยที่จะเกิดขึ้นในอนาคต พอใจที่จะป้องกันโรคโควิด-19 ขยันในการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ ตั้งใจป้องกันไม่ลืมนิสัยเมื่อออกไปข้างนอก ล้างมือบ่อย ๆ คิดวิเคราะห์หาข้อมูลให้ระวังให้มากขึ้น

5.3 รูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะของพระสงฆ์ในจังหวัดชัยภูมิ

ร่างกาย ปัญหาที่คือมีร่างกายอ่อนแอ เครียดกับงานคณะสงฆ์ เลยทำให้ระบบร่างกายทำงานผิดปกติ พระสงฆ์ควรออกกำลังกาย บิณฑบาต กวาดวัด การออกกำลังกายแบบโยคะ ยืนแกว่งแขน ก้มลงช้า ๆ จนมือแตะพื้น บริหารร่างกายอย่างน้อยตลอดเวลาจะทำให้ร่างกายสมบูรณ์ปราศจากโรคภัย โดยเฉพาะโรคโควิด การฉันอาหารควรเลือกฉันเฉพาะสิ่งที่เป็นประโยชน์ เป็นต้นได้สอดคล้องกับงานวิจัย (อรอุมา เลหาพิบูลย์กุล) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การรักษาโรคทางกายก็เป็นไปอาการและสมุฏฐานของโรค ส่วนโดยใช้การบริหารร่างกาย

การการรักษาสุขภาพใจโดยใช้สมถะและวิปัสสนา รวมถึงการป้องกันโรคเลือกทานอาหาร รู้จักรักษาความสะอาด ในการบูรณาการการรักษาสุขภาพเชิงพุทธโดยการใช้เครื่องมือที่ทันสมัย ตรวจวินิจฉัยโรคครอบคลุมทุกมิติ คือ อาหาร อุต จิตและกรรม ใช้เครื่องมือแพทย์แผนปัจจุบันด้วยความเมตตา” (อรอุมา เลหาพิบูลย์กุล, 2556: 40-41) พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญกับการสร้างภาวะสุขอนามัยให้ถูกสุขลักษณะ เพื่อป้องกันพาหะนำโรคมาสู่มนุษย์ และเพื่อป้องกันไม่ให้พุทธบริษัทมีพฤติกรรมที่เป็นอุปสรรคต่อระบบสุขภาวะอนามัย สอดคล้องกับ พระไพศาล วิสาโล “ให้ทรงสนในการพัฒนาสุขภาพส่วนบุคคลและสังคมที่เน้นการ เสริมสร้างคุณภาพชีวิตและความผาสุกทั้งในร่างกาย จิตใจ สังคมและธรรมชาติโดยให้คำจำกัด ความของสุขภาพแบบองค์รวมว่า การคิดแบบองค์รวม เป็นการเชื่อมโยงชีวิตของ ผู้คนกับ สังคม สิ่งแวดล้อม ดังนั้นสุขภาพองค์รวมจึงเกี่ยวข้องกับเรื่องวัฒนธรรม ความหลากหลายของท้องถิ่น การส่งเสริมให้เมืองนครชุมชนเพื่อให้ชุมชนเป็นตัวของตัวเอง สามารถ พัฒนาเศรษฐกิจ จิตใจ วัฒนธรรม การเมือง สิ่งแวดล้อม ที่สามารถพึ่งตนเองได้ ส่งเสริมการจัดตั้งสถาบันบำบัดธรรมชาติเช่น เกษตรผสมผสาน เกษตรไร้สารเคมีทำให้ได้สัมผัส สุขทางใจ ด้วยสมาธิ ในสังคมอยู่ทุกวันนี้ทำให้เกิดความทุกข์ทรมานระแวงไปหมด เหมือนกับ นายแพทย์ พิชุ บัญญัติ รองอธิบดี กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ได้กล่าวไว้ว่า “เมื่อมีความเสี่ยงก็ต้อง เฝ้าระวังเมื่อมีความแตกต่าง ก็ต้องรีบสร้างความเข้าใจ มัวหวาดระแวงแต่ไม่ระมัดระวัง ก็หยุดยั้งโรคอะไรไม่ได้ มัวแต่กลัวแต่ไม่ทำอะไร ก็ไม่เกิดประโยชน์ แล้วเมื่อละสิ่งเหล่านี้ได้ เป็นเหตุให้ใจสงบ” (นายแพทย์พิชุ บัญญัติ รองอธิบดี กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์, 2563) คุณธรรมที่เกิดจากสุขภาวะทางจิตใจและอารมณ์ ปัญญาหลุดพ้นเพราะรู้เห็นสรรพสิ่งตาม ความเป็นจริง มีอิสระ สงบสุข โปร่งโล่ง เบาสบาย เป็นสภาวะที่เรียกว่าวิมุตติสุข โดยปัญญา ทั้ง 3 ระดับ ล้วนทำให้เกิดสุขภาวะได้ทั้งสิ้น และเป็นปัญญาที่เอื้อเพื่อต่อกัน สุขภาวะทาง ปัญญาที่แท้จริงและความยั่งยืนถาวร จึงเป็นสุขภาวะทางปัญญาในระดับโลกตะ

โรคเกิดขึ้นเราจะต้องใช้สติปัญญารอบรู้สาเหตุที่ปัญหาที่เกิดขึ้น ด้านปัญญาให้เกิดความรู้ความเข้าใจและวางแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รู้จักคิดรู้จัก พิจารณา รู้จักวินิจฉัยรู้จักแก้ปัญหาด้วยปัญญาที่บริสุทธิ์ซึ่งสามารถเข้าใจเหตุผลมองเห็นสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริงไม่มีอคติเคลือบแฝง เป็นอิสระจากการครอบงำของกิเลสเป็นอยู่ ด้วยความรู้เท่าทันธรรมชาติของโลกและสิ่งมีชีวิตตามธรรมชาติโดยใช้ปัญญาในการกระทำสิ่ง ที่เป็นประโยชน์และใช้ในการแก้ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

1. พฤติกรรมเสริมสร้างสุขภาวะทางกาย พระสงฆ์มีร่างกายที่อ่อนมีโรค แทรกซ้อนเพิ่มขึ้น พระสงฆ์ควรตระหนักออกกำลังกายเพิ่มมากขึ้น ทำความสะอาดบริเวณวัด ที่อยู่อาศัยของตนเองให้สะอาด บิณฑบาต ทำความสะอาดที่อยู่อาศัย ทำให้เป็นกิจวัตร

ประจำวัน เข้า-เย็น ปัญหาหรือโรคภัยๆส่วนมากเกิดจากการฉันทอาหารที่ญาติโยมนำมาถวาย เลี้ยงตามที่มี จึงทำให้สุขภาพของพระสงฆ์ในจังหวัดชัยภูมิมีร่างกายมีโรคแทรกซ้อนเพิ่มมากขึ้นทำให้มีโรครุนแรง มีโรคอ้วน โรคเบาหวาน เป็นต้น จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ภูมิคุ้มกันไม่มี ร่างกายการกินอาหารที่มีประโยชน์ ดูแลรูปร่างของเราโดย การออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ นอนหลับให้เพียงพอ หาเวลาพักผ่อนหย่อนใจ ทำความสะอาดวัด ฟังธรรม เป็นต้น การดูแลสุขภาพจิตของเราให้แข็งแรงและเบิกบาน

2. พฤติกรรมเสริมสร้างสุขภาวะทางใจ

ในสถานการณ์ทุกวันนี้เป็นเหตุให้เกิด ภาวะความเครียดและวิตกกังวลไม่ ว่าเรื่องการคณัน การเดินบิณฑบาตจะติดเชื้อใหม่ หรือเราติดเชื้อหรือเปล่า เกิดจากความคิดของเรา เราเป็นทุกข์ทางใจสิ่งที่จะช่วยได้เบื้องต้นก็คือการฝึกสมาธิ จะช่วยให้เราอยู่กับปัจจุบัน และทำปัจจุบันให้ดี ช่วยให้เรารู้เท่าทันอารมณ์ที่เกิดขึ้นจากการมากระทบของปัจจัยภายนอก รู้จักการป้องกันโรคภัยต่าง ๆ มีสติ รู้เท่าทันอารมณ์ การฝึกจิตใจให้เข้มแข็ง นั่งสมาธิ เป็นกิจกรรมให้สมาธิตั้งอยู่ยาวนาน รู้เท่าทันอารมณ์สามารถนำไปปรับในเปลี่ยนการดำเนินชีวิตในยุคโรคโควิด 19 ได้ ด้านใจเป็นสิ่งที่สำคัญต้องส่งเสริมด้วยการมีธรรมะ เพราะชีวิตพระสงฆ์ทุกวันนี้เป็นอยู่ก็ติดขัดไม่ว่าจะเป็นการใช้จ่ายในเรื่องปัจจัยสี่ ค่าน้ำ ค่าไฟ ก็ปัญหาการดำรงชีพของพระสงฆ์ในยุคของโรคโควิด แต่อย่างไรก็ตามควรมีจิตใจที่เข้มแข็ง อดทนต่อความยากลำบาก สวดมนต์ นั่งสมาธิ ใช้จ่ายระมัดระวัง, ใช้จ่ายพอควรแก่ฐานะ และมีสติในการใช้ชีวิต รู้ทันอารมณ์ของเรา หากทำ “อานาปานสติ” หรือทำสมาธิจากการสังเกตลมหายใจเข้าออกด้วย ก็จะได้สมาธิที่ทำให้จิตใจสงบ อารมณ์ผ่องใส ไม่เครียด ไม่วิตกกังวล ก็จะช่วยลด “ภาวะเลือดเป็นกรด” หรือ “ภาวะร่างกายร้อนเกิน” จากกระบวนการเมตาบอลิซึมได้อีกด้วย

3. รูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะ ความมีสติรู้ทัน รู้สึกตัว และสัมปชัญญะรู้

พร้อม ความรู้สึกตัว รู้อาการของสภาวะธรรมตามความเป็นจริงในขณะปัจจุบันทำให้คลายเครียด โดยมีสติสำรวมอยู่กับอารมณ์นั้นสัมปชัญญะรู้ความจริงของอารมณ์ การคลายความเครียดด้วยสมาธิเพื่อสร้างสมาธิล้วน ๆ หรือมุ่งลึกลงไปทางสมาธิเพียงด้านเดียวได้แก่ การใช้สติคอยจับอารมณ์ไว้ให้จิตอยู่กับอารมณ์นั้นไม่คลาดจากกันหรือตรึงจิตให้อยู่กับอารมณ์ที่กำลังกำหนดนั้นเรื่อยไป การนับตัวเลข ทำใจให้สบาย ๆ หายใจให้ลึก เพียงไม่กี่นาที่ปัญหาต่าง ๆ ที่ติดขัดก็เรียงลำดับออกมาเป็น 1,2,3,4,5 ให้เรามองเห็นว่าสิ่งไหนทับซ้อนสิ่งไหนอยู่ แล้วเราก็ค่อย ๆ แก้ปัญหาตามลำดับยากง่าย โดยปกติถ้าใจชุ่มมัว ปัญหาต่าง ๆ จะมัวทับซ้อนกันไม่เห็นเงื่อนปม คนส่วนใหญ่จะหลงไปแก้ปัญหายาปากคอกทับเอาไว้ไป แก้ปัญหาที่ยังไม่เป็นปัญหา ยิ่งแก้ยิ่งเครียดหนัก

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ทางด้านร่างกาย ร่างกายเป็นสิ่งที่สำคัญจะต้องรู้แล พระสงฆ์ควรออกกำลังกายให้เหมาะสมกับสมณสาธูป ไม่ผิดพระธรรมวินัย การบิดขบาศ กวาดวัด ล้างห้องน้ำ เข้า-เย็น การซ่อมกุฏิวิหาร งานก่อสร้างภายในวัด หรือ การออกกำลังกายแบบโยคะ ยืนแกว่งแขน ก้มลงช้า ๆ จนมือแตะพื้น

2. การฉันอาหารควรเลือกฉันเฉพาะสิ่งที่เป็นประโยชน์ ฉันพวกผัก ผลไม้ ฉันอาหารให้ครบห้าหมู่ เป็นต้น ก็จะทำให้สุขภาพทางจิตใจดีไปด้วย

3. พัฒนาจิตใจให้เกิดสันติสุขทางใจด้วยสมาธิ มีสติในการทำงาน อย่ากลัวมากเกินไป เมื่อรู้ว่ายังไม่แน่ใจ เราก็ต้องหาวิธีป้องกัน เมื่อมีการระบาด ก็ต้องรับผิดชอบต่อป้องกันให้ดีเมื่อเข้าสู่ชุมชน สิ่งแวดล้อมที่เป็นอยู่ ทำความสะอาดบ่อย ๆ เพื่อป้องกันเชื้อโรคไวรัส

6.2 ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. ควรเน้นทางด้านจิตใจให้มีหลักธรรมมีสติอยู่ตลอดเวลา จะทำให้ชีวิตการเป็นอยู่ของพระสงฆ์ปลอดภัยจากโรคโควิดเพราะรู้เท่าทันในสิ่งที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

2. ควรนำเสนอส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและการออกกำลังกายตามหลักธรรมวินัย ฝึกฝนการปฏิบัติกรรมฐานเพื่อเพิ่มเกราะมีภูมิคุ้มกันภายในจิตใจทำให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินการเสริมสร้างสุขภาพของพระสงฆ์ในสังคมชีวิตวิถีใหม่

6.2 ข้อเสนอในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาผลของการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสุขภาพของพระสงฆ์ตามแนวพระพุทธศาสนาพร้อมการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกเพศทุกวัยเพื่อมองให้เห็นคุณภาพชีวิตที่ดี ของพระภิกษุสงฆ์

2. ควรมีการศึกษารูปแบบการจัดการความรู้ด้านการส่งเสริมสุขภาพในเชิงบูรณาการตามแนวพระพุทธศาสนาให้ชาวพุทธได้เรียนรู้ได้อย่างถูกต้อง

เอกสารอ้างอิง

เทียม ศรีคำจักร. (2546). พระพุทธธรรมกับปรัชญาการศึกษาโดยกิจกรรมบำบัด. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

พิเชฐ บัญญัติ. (2563). คู่มือเอาตัวรอดจากไวรัส COVID 19. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ซี แอนด์ เอ็น บัค.

พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2564). โควิดทกถา รวมเทศนาในสถานการณ์โควิด. กรุงเทพมหานคร: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).

- พระเทพเวที (ประยูรย์ ปยุตโต). (2533). **บทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทยปัจจุบัน: พุทธศาสนากับสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร: รุ่งแสงการพิมพ์.
- พระไพศาล วิสาโล. (2549). **แลขอบฟ้าเขียวทางเลือกสำคัญสำหรับอนาคตที่กำลังปรากฏเป็นจริง**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โกมลคีมทอง.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2553). **พจนานุกรมศาสนา ฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่ 14. กรุงเทพมหานคร: ธนธการพิมพ์.
- ระวี ภาวิไล. (2536). **อภิธรรมสำหรับคนรุ่นใหม่**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ดอกหญ้า.
- สำลี รักสุทธี. (2543). **ศีล สุตยอตวินัยของพุทธศาสนา**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พัฒนาศึกษา.
- สมุนไพรรักษาโรค. (2536). **พืชผักสมุนไพร 3 กลุ่มที่แนะนำให้บริโภคในช่วงโควิด-19**. สมุทรปราการ: S.B.K การพิมพ์.
- อรอุมา เลหาพิบูลย์กุล. (2556). **วิธีการบำบัดรักษาสุขภาพเชิงพุทธบูรณาการ**. ดุษฎีนิพนธ์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชชัยสิทธิสุนทร. (15 ธันวาคม 2563). **รองเจ้าคณะจังหวัดชัยภูมิ เจ้าอาวาสวัดไพรินาส อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ**. สัมภาษณ์.
- พระปริยัติกิตติวิธาน. (12 ธันวาคม, 2563). **เจ้าคณะอำเภอเมืองชัยภูมิ เจ้าอาวาสวัดป่าชัยภูมิวนาราม อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ**. สัมภาษณ์.
- พระครูอนุรักษ์ชัยคุณ. (20 ธันวาคม 2563). **เจ้าคณะอำเภอนองบัวระเหว เจ้าอาวาสวัดบ้านโนนม่วง อำเภอนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ**. สัมภาษณ์.
- พระมหาสมพร อมตรตนมหาเมธี. (4 ธันวาคม 2563). **ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดไพรินาส อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ**. สัมภาษณ์.
- พระสุเมธ สุเมธ. (18 มกราคม 2564). **เลขานุการเจ้าคณะตำบลโนนสำราญ วัดโพธิ์ศรีทอง ตำบลโนนสำราญ อำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา**. สัมภาษณ์.
- พระอธิการสุภาพ อาธโร. (21 ตุลาคม 2563). **เจ้าคณะตำบลกะฮาด วัดหนองไข่น้ำ ตำบลกะฮาด อำเภอเนินสง่า จังหวัดชัยภูมิ**. สัมภาษณ์.
- พระครูโสภณภักทิจ. (6 มกราคม 2564). **เจ้าคณะตำบลในเมืองเขต 1 ตำบลในเมือง อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ**. สัมภาษณ์.
- พระสุชาติ ปากโร. (19 ตุลาคม 2563). **เจ้าอาวาสวัดตาลหนองนาแซง ตำบลหนองนาแซง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ**. สัมภาษณ์.
- พระครูใบฎีกาบุญจันทร์ กम्मสุทโธ. (12 ธันวาคม 2563). **เจ้าอาวาสวัดศรีมงคล ตำบลหนองบัวแดง อำเภอนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ**. สัมภาษณ์.

รูปแบบการพัฒนาครูด้านสื่อการเรียนการสอนตามแนวทางไทยแลนด์ 4.0 ของวิทยาลัยเทคนิคเดชอุดม

The Developing Teachers Model on Instructional Materials
according to the Thailand 4.0 of Detudom Technical College

ธนชน อินทจันทร์

Tanachon Intajan

วิทยาลัยเทคนิคเดชอุดม

Det Udom Technical College

E-mail: Tanachon2564@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยมีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาการจัดทำสื่อการเรียนการสอนของครูตามแนวทางไทยแลนด์ 4.0 ของวิทยาลัยเทคนิคเดชอุดม 2) พัฒนารูปแบบการพัฒนาครูด้านสื่อการเรียนการสอนตามแนวทางไทยแลนด์ 4.0 ของวิทยาลัยเทคนิคเดชอุดม และ 3) ทดลองและประเมินรูปแบบการพัฒนาครูด้านสื่อการเรียนการสอนตามแนวทางไทยแลนด์ 4.0 ของวิทยาลัยเทคนิคเดชอุดม งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาสภาพปัญหาการจัดทำสื่อการเรียนการสอนตามแนวทางไทยแลนด์ 4.0 2) สร้างและพัฒนารูปแบบการพัฒนาครูด้านสื่อการเรียนการสอนตามแนวทางไทยแลนด์ 4.0 3) ทดลองและประเมินรูปแบบการพัฒนาครูด้านสื่อการเรียนการสอนตามแนวทางไทยแลนด์ 4.0

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัญหาการจัดทำสื่อการเรียนการสอนของครูตามแนวทางไทยแลนด์ 4.0 ของวิทยาลัยเทคนิคเดชอุดม โดยรวมมีสภาพปัญหาอยู่ในระดับมาก
2. รูปแบบการพัฒนาครูด้านสื่อการเรียนการสอนตามแนวทางไทยแลนด์ 4.0 ของวิทยาลัยเทคนิคเดชอุดม มีด้วยกัน 5 องค์ประกอบ คือ 1) จุดประสงค์การพัฒนา 2) ขอบข่ายการพัฒนา 3) กระบวนการพัฒนา 4) วิธีการพัฒนา และ 5) การประเมินผลการพัฒนา
3. ผลการทดลองและประเมิน พบว่า ครูสามารถผลิตและใช้สื่อการเรียนการสอนในยุคไทยแลนด์ 4.0 ได้เพิ่มขึ้น นักเรียน นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการใช้อุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้น และรูปแบบ

การพัฒนาครูด้านสื่อการเรียนการสอนตามแนวทางไทยแลนด์ 4.0 มีความเหมาะสมและเป็นประโยชน์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: รูปแบบ, การพัฒนาครู, สื่อการเรียนการสอน, ไทยแลนด์ 4.0

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the problem condition of teaching materials preparation according to Thailand 4.0 guidelines of Det Udom Technical College; 2) to develop a model of teacher development in teaching materials according to the Thailand 4.0 guidelines of Det Udom Technical College and 3) to try out and evaluate teacher development model in teaching materials according to Thailand 4.0 guidelines of Det Udom Technical College. This development research was divided into 3 steps: 1) to study the problem condition of teaching materials preparation according to the Thailand 4.0 guidelines; 2) to create and develop a model for teacher development in teaching materials according to the Thailand 4.0 guidelines and 3) to try out and evaluate teacher development model in teaching materials according to Thailand 4.0 guidelines.

The results of the study were as follows:

1. The problems in the preparation of teaching materials according to the Thailand 4.0 guidelines for teachers of Det Udom Technical College. Overall, the problem was at a high level.

2. The model of teacher development in teaching materials according to Thailand 4.0 guidelines of Det Udom Technical College consists of 5 components: (1) development objectives (2) development scope (3) development process (4) development methods and 5) development evaluation

3. The results of the experiment and evaluation revealed that teachers were able to produce and used teaching materials in the Thailand 4.0 era. The students were satisfied with the use of in teaching and learning. The conclusion, it is at a high level. The students have increased academic achievement. Therefore,

the model of teacher development in teaching materials according to the Thailand 4.0 guidelines is appropriate and useful. Overall, it's at a high level.

Keywords: Model, Teacher of Development, Teaching and Learning Materials, Thailand 4.0

1. บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 เน้นการพัฒนาคนโดยการยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศในทุกระดับและยกระดับการเรียนรู้ โดยเน้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน การบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก การปรับระบบการจัดการเรียนการสอน และการพัฒนาคุณภาพครูทั้งระบบ (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2561: 15) สำหรับการจัดการอาชีวศึกษาให้บรรลุผลตามวิสัยทัศน์ที่กำหนด มีภารกิจที่ต้องดำเนินการคือ พัฒนาครู และบุคลากรอาชีวศึกษาให้มีคุณภาพ ด้วยวิธีที่หลากหลาย กำลังคนอาชีวศึกษามีสมรรถนะตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน และการพัฒนาประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2560: ข-จ) การพัฒนาครูมีความสำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่งในการเสริมสร้างศักยภาพของครูในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทำให้ครูมีขวัญและกำลังใจ มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานทำให้ครูมีความรับผิดชอบมากขึ้น ช่วยให้การปฏิบัติงานบรรลุวัตถุประสงค์ ทำให้เกิดการพัฒนางานเดิมที่ปฏิบัติอยู่ เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์พัฒนางานใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้น ทำให้องค์การเกิดความทันสมัยตลอดเวลา ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและเป็นผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะด้านการจัดการเรียนการสอน มีองค์ประกอบหลายอย่างที่จะช่วยให้ครูทำการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด สื่อการเรียนการสอนเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญสำหรับเป็นตัวกลางในการถ่ายทอดความรู้จากครูไปสู่ผู้เรียน (นาริรัตน์ ยิ่งยวด, 2556: 12)

รสริน พิมลบรรยงก์และคณะ (2554: 152-153) กล่าวว่า สื่อการสอนมีประโยชน์ต่อกระบวนการเรียนการสอนหลายประการคือ ทำให้เนื้อหาความรู้ที่สอนมีความหมายต่อผู้เรียนมากขึ้นทำให้ผู้เรียน เรียนรู้ได้ในปริมาณที่มากขึ้นในเวลาที่กำหนด เราความสนใจของผู้เรียนเป็นเครื่องชี้แนะการตอบสนองของผู้เรียนไม่ว่าจะเป็นการสอนแบบใด ทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะ กระบวนการต่าง ๆ ในการแก้ปัญหา เอาชนะขีดจำกัดต่าง ๆ ทางกายภาพ เช่น ทำสิ่งที่ซับซ้อนได้ง่ายขึ้น ทำนามธรรมให้เป็นรูปธรรม ทำสิ่งที่เคลื่อนไหวให้เร็วขึ้นหรือช้าลง ขยายหรือย่อขนาดของสื่อที่ให้การศึกษได้ นำอดีตมาศึกษาได้ นำสิ่งที่อยู่ไกลหรือลึกลับมาศึกษาได้ ส่วนฉวีพร ทองศรี (2555: 24) กล่าวว่า สื่อการสอนมีความสำคัญต่อผู้เรียน คือ ช่วยกระตุ้นและเร้าความสนใจของผู้เรียนสื่อการสอนช่วยทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจเนื้อหา

การเรียนรู้ที่นำเสนอผ่านทางสื่อการสอนความสนใจเป็นสิ่งสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ เพราะอาจนับได้ว่าเป็นบันไดขั้นแรกที่จะนำไปสู่การเรียนรู้ในที่สุด และพริตพงษ์ วงศ์วิชัย (2561: 14) กล่าวว่า สื่อการสอนมีความสำคัญและประโยชน์ต่อการเรียนการสอนอย่างมาก ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาบทเรียนตรงกับผู้สอน ส่งเสริมทักษะกระบวนการเรียนรู้ อย่างไรก็ตามสื่อการสอนจะมีคุณค่าต่อเมื่อผู้สอนต้องรู้ถึงคุณสมบัติของสื่อ จะช่วยทำให้การเรียนการสอนบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนด

จากความสำคัญดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจเกี่ยวกับการหาแนวทางหรือรูปแบบในการพัฒนาครูในด้านการจัดทำสื่อการเรียนการสอนที่มีความทันสมัย สามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้ และสามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ตลอดเวลา จึงทำให้ผู้วิจัยพัฒนารูปแบบการพัฒนาครูด้านสื่อการเรียนการสอนตามแนวทางไทยแลนด์ 4.0 ของวิทยาลัยเทคนิคเดชอุดมขึ้น เพื่อให้ครูมีความรู้ความสามารถในการจัดทำสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัยได้ ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนนักศึกษาของวิทยาลัยเทคนิคเดชอุดมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้น

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดทำสื่อการเรียนการสอนของครูตามแนวทางไทยแลนด์ 4.0 ของวิทยาลัยเทคนิคเดชอุดม
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาครูด้านสื่อการเรียนการสอนตามแนวทางไทยแลนด์ 4.0 ของวิทยาลัยเทคนิคเดชอุดม
3. เพื่อทดลองและประเมินรูปแบบการพัฒนาครูด้านสื่อการเรียนการสอนตามแนวทางไทยแลนด์ 4.0 ของวิทยาลัยเทคนิคเดชอุดม

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาครูด้านสื่อการเรียนการสอนตามแนวทางไทยแลนด์ 4.0 ของวิทยาลัยเทคนิคเดชอุดมเป็นการวิจัยและพัฒนา แบ่งการดำเนินงานออกเป็น 3 ขั้นตอนคือ

3.1 ศึกษาสภาพปัญหาการจัดทำสื่อการเรียนการสอนตามแนวทางไทยแลนด์ 4.0

1. กลุ่มเป้าหมาย คือ ครูผู้สอนของวิทยาลัยเทคนิคเดชอุดมทั้งหมด จำนวน 65 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือ แบบสอบถามสภาพปัญหาการจัดทำสื่อการเรียนการสอนตามแนวทางไทยแลนด์ 4.0 ของครูวิทยาลัยเทคนิคเดชอุดม มีการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือดังนี้

1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสื่อการเรียนการสอนตามแนวทางไทยแลนด์ 4.0 ทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อให้ได้องค์ประกอบของสื่อการเรียนการสอนตามแนวทางไทยแลนด์ 4.0

2) นำองค์ประกอบของสื่อการเรียนการสอนตามแนวทางไทยแลนด์ 4.0 ไปนิยาม และสร้างเป็นข้อคำถาม จากนั้นนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา เพื่อหาค่าความสอดคล้อง (IOC) ของข้อคำถาม และปรับแก้ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

3) นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับครูวิทยาลัยเทคนิคอุบลราชธานี ซึ่งมีบริบทคล้ายกัน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha) ของครอนบาค (Cronbach) ของแบบสอบถาม ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.962 และนำไปจัดพิมพ์เป็นแบบสอบถามฉบับจริง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขออนุญาตผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิคเดชอุดม เชิญประชุมกลุ่มเป้าหมายจากนั้นทำการแจกแบบสอบถามด้วยตนเอง และเก็บกลับในวันเดียวกัน ได้แบบสอบถามกลับมา จำนวน 65 ฉบับคิดเป็นร้อยละ 100

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยการหาค่าเฉลี่ย μ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน σ และวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3.2 สร้างและพัฒนารูปแบบการพัฒนาครูด้านสื่อการเรียนการสอนตามแนวทางไทยแลนด์ 4.0 แบ่งออกเป็น 3 ตอนคือ

1. ร่างรูปแบบการพัฒนาครูด้านสื่อการเรียนการสอนตามแนวทางไทยแลนด์ 4.0 ของวิทยาลัยเทคนิคเดชอุดม ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบ ขอบข่ายเนื้อหาของสื่อการเรียนการสอนในยุคไทยแลนด์ 4.0 การพัฒนาครู และการสัมภาษณ์ โดยการวิเคราะห์ สังเคราะห์เอกสาร และร่างรูปแบบการพัฒนาครูด้านสื่อการเรียนการสอนตามแนวทางไทยแลนด์ 4.0 ของวิทยาลัยเทคนิคเดชอุดม

2. ตรวจสอบความเหมาะสมร่างรูปแบบการพัฒนาครูด้านสื่อการเรียนการสอนตามแนวทางไทยแลนด์ 4.0 ของวิทยาลัยเทคนิคเดชอุดม โดยผู้ทรงคุณวุฒิดำเนินการดังนี้

1) กลุ่มเป้าหมาย คือ 1) เป็นหรือเคยเป็นผู้บริหารสถานศึกษาระดับเชี่ยวชาญขึ้นไป สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จำนวน 1 คน 2) เป็นผู้มีความรู้ ประสบการณ์ ด้านสื่อการเรียนการสอนไม่น้อยกว่า 10 ปี และสำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่า

ระดับปริญญาโท เกี่ยวกับการเรียนการสอน จำนวน 3 คน 3) เป็นผู้มีประสบการณ์ ด้านการจัดการเรียนการสอนไม่น้อยกว่า 10 ปี และสำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโท เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน จำนวน 3 คน รวมทั้งหมด จำนวน 7 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง

2) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับความเหมาะสมของร่างรูปแบบการพัฒนาคู่มือด้านสื่อการเรียนการสอนตามแนวทางไทยแลนด์ 4.0 ของวิทยาลัยเทคนิคเดชอุดม โดยสร้างแบบสัมภาษณ์จากองค์ประกอบของร่างรูปแบบการพัฒนาคู่มือด้านสื่อการเรียนการสอนตามแนวทางไทยแลนด์ 4.0 ของวิทยาลัยเทคนิคเดชอุดม มีการสร้างและหาคุณภาพดังนี้

(1) แบบสัมภาษณ์ผู้วิจัยสร้างมาจากองค์ประกอบของร่างรูปแบบการพัฒนาคู่มือด้านสื่อการเรียนการสอนตามแนวทางไทยแลนด์ 4.0 ของวิทยาลัยเทคนิคเดชอุดม

(2) นำแบบสัมภาษณ์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้อง ปรับแก้ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และนำไปจัดพิมพ์เป็นแบบสัมภาษณ์ฉบับจริง

(3) การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขออนุญาตผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิค เดชอุดม ทำหนังสือเพื่อขอความอนุเคราะห์เข้าสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คนและดำเนินเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

(4) การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

3. ตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาคู่มือด้านสื่อการเรียน การสอนตามแนวทางไทยแลนด์ 4.0 ของวิทยาลัยเทคนิคเดชอุดม โดยผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน ดำเนินการดังนี้

1) กลุ่มเป้าหมาย คือ หัวหน้างานสื่อการเรียนการสอนในอาชีวศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 9 คน หัวหน้าสาขาวิชาของวิทยาลัยเทคนิคเดชอุดม จำนวน 9 คน ครูผู้สอนแต่ละสาขาวิชาของวิทยาลัยเทคนิคเดชอุดม จำนวน 9 คน รวมทั้งหมด จำนวน 27 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง

2) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาคู่มือด้านสื่อการเรียนการสอนตามแนวทางไทยแลนด์ 4.0 ของวิทยาลัยเทคนิคเดชอุดม เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า โดยสร้างมาจากองค์ประกอบของ รูปแบบการพัฒนาคู่มือด้านสื่อการเรียนการสอนตามแนวทางไทยแลนด์ 4.0 ของวิทยาลัยเทคนิคเดชอุดม มีการสร้างและหาคุณภาพดังนี้

(1) แบบสอบถามผู้วิจัยสร้างมาจากองค์ประกอบของรูปแบบการพัฒนาคู่มือด้านสื่อการเรียนการสอนตามแนวทางไทย แลนด์ 4.0 ของวิทยาลัยเทคนิคเดชอุดม

(2) นำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้อง ปรับแก้ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และนำไปจัดพิมพ์เป็นแบบสอบถามฉบับจริง

(3) การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขออนุญาตผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิคเดชอุดม และดำเนินเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

(4) การวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยการหาค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ)

(5) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3.3 ทดลองและประเมินรูปแบบการพัฒนาครูด้านสื่อการเรียนการสอนตามแนวทางไทยแลนด์ 4.0 แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนคือ

1. ทดลองรูปแบบการพัฒนาครูด้านสื่อการเรียนการสอนตามแนวทางไทยแลนด์ 4.0 ของวิทยาลัยเทคนิคเดชอุดมกับครูผู้สอนของวิทยาลัยเทคนิคเดชอุดม ในภาคเรียนที่ 2/2561, 1/2562 และ 2/2562

1) กลุ่มเป้าหมาย คือ ครูผู้สอนของวิทยาลัยเทคนิคเดชอุดม ทั้งหมดจำนวน 57 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (ไม่รวมที่เป็นครูแกนนำ จำนวน 8 คน)

2) เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองคือ (1) ร่างคู่มือการใช้รูปแบบการพัฒนาครูด้านสื่อการเรียนการสอนตามแนวทางไทยแลนด์ 4.0 ของวิทยาลัยเทคนิคเดชอุดม ผู้วิจัยสร้างมาจากรูปแบบการพัฒนาครูด้านสื่อการเรียนการสอนตามแนวทางไทยแลนด์ 4.0 ของวิทยาลัยเทคนิคเดชอุดม นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้อง ทำการปรับแก้ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และนำไปจัดพิมพ์เป็นร่างคู่มือการใช้รูปแบบการพัฒนาครูด้านสื่อการเรียนการสอนตามแนวทางไทยแลนด์ 4.0 ของวิทยาลัยเทคนิคเดชอุดม (2) แบบสอบถามความพึงพอใจของครูที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาครูด้านสื่อการเรียนการสอนตามแนวทางไทยแลนด์ 4.0 ของวิทยาลัยเทคนิคเดชอุดม มีการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

(1) ศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานของรูปแบบการพัฒนาครูด้านสื่อการเรียนการสอนตามแนวทางไทยแลนด์ 4.0 ของวิทยาลัยเทคนิคเดชอุดม และการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจ

(2) นำข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานของรูปแบบการพัฒนาครูด้านสื่อการเรียนการสอนตามแนวทางไทยแลนด์ 4.0 ของวิทยาลัยเทคนิคเดชอุดม มาสร้างเป็นข้อคำถาม จากนั้นนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัยตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา เพื่อ หาค่าความสอดคล้อง (IOC) ของข้อคำถาม และปรับแก้ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

(3) นำแบบสอบถามความพึงพอใจของครูที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาครูด้านสื่อการเรียนการสอนตามแนวทางไทยแลนด์ 4.0 ของวิทยาลัยเทคนิคเดชอุดมไปทดลองใช้กับครูวิทยาลัยเทคนิคอุบลราชธานี ซึ่งมีบริบทคล้ายกัน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha) ของครอนบาค (Cronbach) ของแบบสอบถาม ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.962 จากนั้นนำไปจัดพิมพ์เป็นแบบสอบถามฉบับจริง

3) ขั้นตอนการทดลองคือ สืบค้นและวิเคราะห์ปัญหาครู วางแผนการพัฒนา ดำเนินการพัฒนาครูตามแผน กำกับ ติดตามการพัฒนาครู และประเมินผล

4) การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขออนุญาตเก็บข้อมูลจากผู้อำนวยการ จากนั้นดำเนินเก็บข้อมูลด้วยตนเองระหว่างการทดลอง

5) การวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยการหาค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ)

6) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน

2. ประเมินผลหลังการทดลองรูปแบบการพัฒนาครูด้านสื่อการเรียนการสอนตามแนวทางไทยแลนด์ 4.0 ของวิทยาลัยเทคนิคเดชอุดมกับครูผู้สอนของวิทยาลัยเทคนิคเดชอุดม

1) สอบถามความพึงพอใจของนักเรียน นักศึกษาที่มีต่อการใช้สื่อการเรียนการสอนของครู

1.1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรคือ นักเรียน นักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคเดชอุดม จำนวน 2,589 คน กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียน นักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคเดชอุดม จำนวน 335 คน ได้มาจากการกำหนดขนาดตัวอย่างของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970: 607-610)

1.2) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือ แบบสำรวจความพึงพอใจของนักเรียน นักศึกษาที่มีต่อการใช้สื่อการเรียนการสอนของครู มีการสร้างและหาคุณภาพดังนี้

(1) ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาสร้างเป็นข้อคำถาม และนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัยตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา หาค่าความสอดคล้องของข้อคำถาม (IOC) และปรับแก้ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

(2) นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับนักเรียน นักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคเดชอุดมที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha) ของครอนบาค (Cronbach) ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.962 และนำไปจัดพิมพ์เป็นแบบสอบถามฉบับจริง

1.3) การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขออนุญาตเก็บข้อมูลจากผู้อำนวยการ จากนั้นดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยการให้ครูที่ปรึกษาที่มีกลุ่มตัวอย่างดำเนินการเก็บข้อมูลและนำส่งผู้วิจัย และทำการสำรวจข้อมูลจากงานสื่อการเรียนการสอน และงานวัดผลและประเมินผล

1.4) การวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

1.5) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2) สำรวจผลงานการผลิตสื่อการเรียนการสอนของครูวิทยาลัยเทคนิคเดชอุดมตามแนวทางไทยแลนด์ 4.0 ปีการศึกษา 2562 นำมาเปรียบเทียบกับข้อมูลปีการศึกษา 2561

3) สำรวจผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน นักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคเดชอุดมจากงานวัดผลและประเมินผล ปีการศึกษา 2562 นำมาเปรียบเทียบกับข้อมูลปีการศึกษา 2561

2. ประเมินรูปแบบการพัฒนาครูด้านสื่อการเรียนการสอนตามแนวทางไทยแลนด์ 4.0 ของวิทยาลัยเทคนิคเดชอุดม

1) กลุ่มเป้าหมายคือ ครูผู้สอนของวิทยาลัยเทคนิคเดชอุดมทั้งหมดจำนวน 57 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (ไม่รวมที่เป็นครูแกนนำ จำนวน 8 คน)

2) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือ แบบประเมินความเหมาะสม และเป็นประโยชน์ของรูปแบบการพัฒนาครูด้านสื่อการเรียนการสอนตามแนวทางไทยแลนด์ 4.0 ของวิทยาลัยเทคนิคเดชอุดม มีการสร้างและหาคุณภาพดังนี้

2.1) แบบประเมินความเหมาะสม และเป็นประโยชน์สร้างมาจากองค์ประกอบของรูปแบบการพัฒนาครูด้านสื่อการเรียนการสอนตามแนวทางไทยแลนด์ 4.0 ของวิทยาลัยเทคนิคเดชอุดม

2.2) นำแบบประเมินความเหมาะสม และเป็นประโยชน์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้อง ปรับแก้ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และนำไปจัดพิมพ์เป็นแบบสอบถามฉบับจริง

3) การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขออนุญาตเก็บข้อมูลจากผู้อำนวยการ จากนั้นดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

4) การวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยการหาค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ)

5) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาครูด้านสื่อการเรียนการสอนตามแนวทางไทยแลนด์ 4.0 ของวิทยาลัยเทคนิคเดชอุดมสรุปผลดังนี้

4.1 ผลศึกษาสภาพปัญหาการจัดทำสื่อการเรียนการสอนของครูตามแนวทางไทยแลนด์ 4.0 ของวิทยาลัยเทคนิคเดชอุดม พบว่า สภาพปัญหาการจัดทำสื่อการเรียนการสอนของครูตามแนวทางไทยแลนด์ 4.0 มี 4 ด้านคือ ด้านการสร้างองค์ประกอบของสื่อการเรียนการสอนในยุคไทยแลนด์ 4.0 ด้านการสร้างและใช้งานกูเกิ้ลคลาสรูม ด้านการสร้างและใช้งานกูเกิ้ลไซต์ และด้านการสร้างและใช้งานหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ โดยรวมมีสภาพปัญหาการจัดทำสื่อการเรียนการสอนตามแนวทางไทยแลนด์ 4.0 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีสภาพปัญหาการจัดทำสื่อการเรียนการสอนตามแนวทางไทยแลนด์ 4.0 อยู่ในระดับมากทุกด้าน

4.2 ผลการพัฒนารูปแบบการพัฒนาครูด้านสื่อการเรียนการสอนตามแนวทางไทยแลนด์ 4.0 ของวิทยาลัยเทคนิคเดชอุดม พบว่า ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ 1) จุดประสงค์การพัฒนา ได้แก่ เพื่อให้ครูของวิทยาลัยเทคนิคเดชอุดมสามารถผลิตและใช้สื่อการเรียนการสอนในยุคไทยแลนด์ 4.0 ได้ เพื่อให้นักเรียน นักศึกษาของวิทยาลัยเทคนิคเดชอุดมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้น และเพื่อให้นักเรียน นักศึกษาของวิทยาลัยเทคนิคเดชอุดมมีความพึงพอใจต่อการใช้อุปกรณ์การเรียนการสอนในการจัดการเรียนการสอนของครูวิทยาลัยเทคนิคเดชอุดม 2) ขอบข่ายการพัฒนา ได้แก่ การสร้างองค์ประกอบของสื่อการเรียนการสอนในยุคไทยแลนด์ 4.0 การสร้างและใช้งานกูเกิ้ลคลาสรูม การสร้างและใช้งานกูเกิ้ลไซต์ การสร้างและใช้งานหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ 3) กระบวนการพัฒนา ได้แก่ สำรวจและวิเคราะห์ปัญหาครู วางแผนการพัฒนาครู ดำเนินการพัฒนาครู กำกับ ติดตามการพัฒนาครู ประเมินผล 4) วิธีการพัฒนา ได้แก่ การอบรมเชิงปฏิบัติการ การให้คำปรึกษาโดยครูแกนนำ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มครูในสาขาวิชา การนิเทศ ติดตามการจัดทำสื่อการเรียนการสอน และ 5) การประเมินผลการพัฒนา ได้แก่ ผลงานการผลิตสื่อการเรียนการสอนของครูวิทยาลัยเทคนิคเดชอุดมตามแนวทางไทยแลนด์ 4.0 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน นักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคเดชอุดม และความพึงพอใจของนักเรียน นักศึกษาที่มีต่อการใช้อุปกรณ์การเรียนการสอนของครู

4.3 ผลทดลองรูปแบบการพัฒนาครูด้านสื่อการเรียนการสอนตามแนวทางไทยแลนด์ 4.0 ของวิทยาลัยเทคนิคเดชอุดม พบว่า ครูของวิทยาลัยเทคนิคเดชอุดมสามารถผลิตและใช้สื่อการเรียนการสอนในยุคไทยแลนด์ 4.0 ได้เพิ่มขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับจากการ

รายงานการสร้างและใช้สื่อการเรียนการสอนของครูในปีการศึกษา 2561 และปีการศึกษา 2562 นักเรียน นักศึกษาของวิทยาลัยเทคนิคเดชอุดมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับผลการรายงานผลการเรียนของนักเรียน นักศึกษาในปีการศึกษา 2561 และปีการศึกษา 2562 นักเรียน นักศึกษาของวิทยาลัยเทคนิคเดชอุดม มีความพึงพอใจต่อการใช้สื่อการเรียนการสอนในการจัดการเรียนการสอนของครูวิทยาลัยเทคนิคเดชอุดมโดยรวมอยู่ในระดับมาก

4.4 ผลประเมินรูปแบบการพัฒนาครูด้านสื่อการเรียนการสอนตามแนวทางไทยแลนด์ 4.0 ของวิทยาลัยเทคนิคเดชอุดม พบว่า รูปแบบการพัฒนาครูด้านสื่อการเรียนการสอนตามแนวทางไทยแลนด์ 4.0 ของวิทยาลัยเทคนิคเดชอุดมทั้ง 5 องค์ประกอบคือ จุดประสงค์การพัฒนา ขอบข่ายการพัฒนา กระบวนการพัฒนา วิธีการพัฒนา การประเมินผลการพัฒนา มีความเหมาะสม และเป็นประโยชน์ต่อครูผู้สอนและผู้เรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก

5. อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาครูด้านสื่อการเรียนการสอนตามแนวทางไทยแลนด์ 4.0 ของวิทยาลัยเทคนิคเดชอุดม ผู้วิจัยนำประเด็นที่น่าสนใจมาอภิปรายตามวัตถุประสงค์ดังนี้

5.1 สภาพปัญหาการจัดทำสื่อการเรียนการสอนตามแนวทางไทยแลนด์ 4.0 ของครูวิทยาลัยเทคนิคเดชอุดม พบว่า โดยรวมและรายด้านครูวิทยาลัยเทคนิคเดชอุดมมีปัญหาอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่าครูวิทยาลัยเทคนิคเดชอุดมส่วนใหญ่ยังขาดการส่งเสริมสนับสนุนเกี่ยวกับการจัดทำสื่อการเรียนการสอนที่มีการนำเทคโนโลยีมาช่วยในการจัดทำจึงทำให้มีปัญหาอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุภาพ ไชยทอง (2557: 199-210) ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาครูด้านการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 พบว่า สภาพปัญหาและความต้องการในการดำเนินการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน โดยรวมมีสภาพปัญหาและความต้องการในการดำเนินการอยู่ในระดับมาก

5.2 รูปแบบการพัฒนาครูด้านสื่อการเรียนการสอนตามแนวทางไทยแลนด์ 4.0 ของวิทยาลัยเทคนิคเดชอุดม ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบคือ จุดประสงค์การพัฒนา ขอบข่ายการพัฒนา กระบวนการพัฒนา วิธีการพัฒนา และการประเมินผล สอดคล้องกับแนวคิดของธีระ รุญเจริญ (2550: 12) กล่าวว่า รูปแบบมี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการของรูปแบบ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ระบบและกลไกของรูปแบบวิธี ดำเนินการของรูปแบบ แนวทางการประเมินผลรูปแบบ เงื่อนไขของรูปแบบ

5.3 การทดลองรูปแบบการพัฒนาครูด้านสื่อการเรียนการสอนตามแนวทาง
ไทยแลนด์ 4.0 ของวิทยาลัยเทคนิคเดชอุดม พบว่า ครูของวิทยาลัยเทคนิคเดชอุดมสามารถ
 ผลิตและใช้สื่อการเรียนการสอนในยุคไทยแลนด์ 4.0 ได้เพิ่มขึ้น นักเรียนนักศึกษาของ
 วิทยาลัย เทคนิคเดชอุดมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้น ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่า
 องค์ประกอบของรูปแบบมีความสัมพันธ์กัน และมีกระบวนการดำเนินงานที่เป็นระบบ จึง
 ส่งผลให้ครูสามารถผลิตสื่อการเรียนการสอนที่มีคุณภาพมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน
 และทำให้นักเรียนนักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ
 สมศักดิ์ บุตรโต (2551: 85-88) ได้ศึกษาการพัฒนาบุคลากรในการผลิตและใช้เว็บเพจเพื่อ
 การเรียนรู้โรงเรียนบ้านหนองอ้อ อำเภอบ้านผือ จังหวัดชัยภูมิ พบว่า สื่อเว็บเพจหรือสร้างขึ้น
 นั้นมีความสมบูรณ์ถูกต้องมากยิ่งขึ้นสามารถนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียน
 ได้ นักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และผ่านเกณฑ์ร้อยละ 60
 นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนโดยใช้เว็บเพจในระดับมาก

5.4 ผลประเมินรูปแบบการพัฒนาครูด้านสื่อการเรียนการสอนตามแนวทาง
ไทยแลนด์ 4.0 ของวิทยาลัยเทคนิคเดชอุดม พบว่า ทุกองค์ประกอบโดยรวมและรายด้าน
 อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่ารูปแบบการพัฒนาครูด้านสื่อการเรียนการสอนตาม
 แนวทางไทยแลนด์ 4.0 มีองค์ประกอบและโครงสร้างที่มีความสอดคล้องสัมพันธ์กันอย่าง
 เหมาะสม และทำให้การดำเนินงานตามรูปแบบมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จึงส่งผลให้มี
 ความเหมาะสม และเป็นประโยชน์ต่อครูและนักเรียนนักศึกษา โดยรวมและแต่ละ
 องค์ประกอบอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุภาพ ไชยทอง (2557: 199-210)
 ได้ทำการศึกษารูปแบบการพัฒนาครูด้านการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน
 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 พบว่า ครูมีความพึงพอใจต่อการ
 พัฒนาด้านการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนอยู่ในระดับมาก สามารถ
 ปรับเปลี่ยนการพัฒนา และดำเนินการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนได้ รูปแบบ
 การพัฒนาครูครั้งนี้มีความเป็นไปได้ เหมาะสมและเป็นประโยชน์

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้

1. ควรมีการส่งเสริมให้ครูทุกคนมีความรู้ และทักษะเกี่ยวกับการใช้งาน
 คอมพิวเตอร์อย่างต่อเนื่องให้อยู่ในระดับดี ก่อนนำรูปแบบนี้ไปใช้งานจะทำให้เกิด
 ประสิทธิภาพมากขึ้น
2. ควรมีการสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้แก่ครู

เพื่อจะทำให้ได้สื่อการเรียนการสอนที่หลากหลาย และมีคุณภาพ

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการพัฒนาครูในด้านอื่นที่ทำให้ครูมีความรู้ ความสามารถเพิ่มขึ้น เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้น
2. ควรมีการพัฒนารูปแบบการพัฒนาครูเกี่ยวกับสมรรถนะวิชาชีพของครู แต่ละสาขาวิชา เพื่อให้ครูมีทักษะวิชาชีพตรงกับความต้องการของสถานประกอบการ

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐพร ทองศรี. (2555). ความตั้งใจใช้แท็บเล็ตของครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 การประยุกต์ใช้ตัวแบบการยอมรับเทคโนโลยี. **วิทยานิพนธ์ หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต**. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ธีระ รุญเจริญ. (2550). **ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา**. กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.
- นารินทร์ ยิ่งยวด. (2556). การนำเสนอวิธีการพัฒนาครูตามมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษาสำหรับผู้บริหารโรงเรียนคาทอลิก สังกัดอัครสังฆมณฑล กรุงเทพมหานคร. **วิทยานิพนธ์ หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต**. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
- พิรพงษ์ วงศ์วิชัย. (2561). สภาพปัญหาและความต้องการใช้สื่อการสอนของครูในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่. **วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา)**. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- รสริน พิมลบรรยงก์ และคณะ. (2554). **เทคโนโลยีการศึกษา**. นครราชสีมา: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- สมศักดิ์ บุตรโต. (2551). การพัฒนาบุคลากรในการผลิตและใช้เว็บเพจเพื่อการเรียนรู้โรงเรียนบ้านหนองอ้อ อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ. **วิทยานิพนธ์หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สมาน อัครภูมิ. (2550). การใช้วิจัยพัฒนารูปแบบในวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอก มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี. **วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี**, 2(2), 10.
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2560). **แผนพัฒนาการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2560-2579**. <http://www.vec.go.th/> กรุงเทพมหานคร.

- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2561). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560–2564**. เอกสารเผยแพร่บนเว็บไซต์. https://www.nesdc.go.th/ewt_w3c/ewt_dl_link.php?nid=6422&fbclid=IwAR3epDpRpjew4dPUARJeahc-9HBhWXHd4LfbIPJo1I8n3UXRJ7gsGRrDv3k. กรุงเทพมหานคร.
- สุภาพ ไชยทอง. (2557). รูปแบบการพัฒนาครูด้านการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการการศึกษา**. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- Krecie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Journal of Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้การคิดเป็นฐานการเรียนรู้ร่วมกับ
การเรียนรู้การสอนแบบออนไลน์ใน ชุมนุม TO BE NUMBER ONE ที่มีต่อทักษะ
ชีวิตด้านการตระหนักรู้และการเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

Management of Blended Learning Activity on Thinking -Based Learning Via
Online Learning in to Be Number One Club Towards Life Skills Awareness
and Self-Esteem and other for Mattayomsuksa 1 Students

ยุทธนา กรรมสิทธิ์, วิวัฒน์ มีสุวรรณ

Yuttana Kammasit, Wiwat Meesuwan

มหาวิทยาลัยนเรศวร

Naresuan University

E-mail: kammasit321@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวัดทักษะชีวิตในการตระหนักรู้และการเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือนักเรียนในชุมนุม TO BE NUMBER ONE จำนวน 35 คน โรงเรียนเมืองเสลียง อำเภอสว่างแดนดิน ซึ่งได้มาจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้การคิดเป็นฐานการเรียนรู้ ร่วมกับการเรียนการสอนแบบออนไลน์ และแบบวัดทักษะชีวิตด้านการตระหนักรู้ในตนเองและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต เบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีความสอดคล้อง ค่าความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนก ค่าความเชื่อมั่น และค่าที่ (t – test Dependent)

ผลการวิจัยพบว่า

นักเรียนมีทักษะชีวิตด้านการตระหนักรู้และการเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่นหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้การคิดเป็นฐานการเรียนรู้ ร่วมกับการเรียนการสอนแบบออนไลน์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: การสอนแบบผสมผสาน, การเรียนรู้โดยการคิดเป็นฐาน, การสอนแบบออนไลน์, ชุมนุม TO BE NUMBER ONE, ทักษะชีวิตด้านการตระหนักรู้

Abstract

The purpose of this research was to measure life skills in terms of self-awareness and self-esteem among Mattayomsuksa 1 students. The example group was 35 students in TO BE NUMBER ONE club from Mueang Chaliang School Si Satchanalai, Sukhothai by a specific sample (purposive sampling). The tools used in the research consisted of a blended learning activity lesson planning between the learning-based thinking and online teaching. and the life skills measurement for self-awareness and self-esteem to other. The statistics used for data analyzing were as: mean, standard deviation Conformity Index Value, Difficulty index or Easiness discrimination, Reliability and t-test (t-test Dependent).

The result was found that:

students had life skills in self-awareness and self-esteem more higher than before studying by the using of blended learning activities and thinking based learning together with online teaching. The statistically significant was at the .05 .

Keywords: Blended Teaching, Thinking-Based Learning, Online Teaching, TO BE-NUMBER ONE, Awareness Life Skills

1. บทนำ

การเรียนการสอนในประเทศไทยจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ได้มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น ดังจะเห็นได้จากเมื่อมีการกำหนดพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่มีผลบังคับใช้ เมื่อ 20 สิงหาคม พ.ศ. 2542 เป็นกฎหมายแม่บททางการศึกษาฉบับแรกของประเทศไทยและปัจจุบันได้แก้ไขเปลี่ยนแปลงพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 โดยมีการกำหนดสาระของการปฏิรูปการศึกษาจุดมุ่งหมายของการศึกษา เพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ของคนไทย การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไว้ในหมวด 4

มาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษา โดยยึดหลักให้ทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ดีที่สุด (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543: 4-11)

การศึกษาเป็นกระบวนการที่สำคัญอย่างยิ่งในการที่จะพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ความสามารถ มีทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบันและเป็นต้นทุนชีวิตสำหรับอนาคต จึงต้องมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ของการจัดการศึกษาเพื่อให้ตอบสนองกับความต้องการที่จำเป็นและเกิดประโยชน์สูงสุดในการนำไปใช้สำหรับการดำรงชีวิตของผู้เรียน การศึกษากับชีวิตควรเป็นเรื่องเดียวกันและไม่ควรแยกออกจากกันเพราะต่างมีส่วนส่งเสริมและสนับสนุนซึ่งกันและกัน เป็นการเรียนที่สอดคล้องกับความเป็นจริงของชีวิตมากที่สุดและเป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ได้จริงที่เรียกว่ามีทักษะชีวิตเด็กไทยรุ่นใหม่ต้องรู้วิชาชีวิตจะต้องมีทักษะชีวิตที่ปลอดภัยเป็นผู้บริโภคที่ชาญฉลาด เป็นผู้รู้เท่าทันสื่อเป็นคนเข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรม เป็นคนที่มีจิตใจใฝ่สันติ (อมรวิทย์ นาคทรัพย์, 2551: 12)

ทักษะชีวิตจึงเป็นอีกทักษะหนึ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการดำเนินชีวิตในสังคมซับซ้อนในปัจจุบันและเป็นทักษะที่จะช่วยสนับสนุนและลดประเด็นปัญหาสำคัญที่เข้ามาคุกคามชีวิตของแต่ละบุคคล ตลอดจนช่วยเสริมสร้างการดำเนินชีวิตในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านส่วนตัวด้านครอบครัว ด้านสังคมและกลุ่มเพื่อนให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น (สกล วรเจริญศรี, 2550: 23) การเสริมสร้างทักษะชีวิตที่ส่งผลต่อนักเรียน ในหมวด 1 มาตรา 6 ที่กล่าวว่าต้องเป็นไปเพื่อการพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกันรวมทั้งปลูกฝังคุณธรรมค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 ได้กำหนดทักษะเป็นสมรรถนะสำคัญที่ผู้เรียนทุกคนพึงได้รับการพัฒนาทั้งด้านความรู้ความสามารถที่รู้จักความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล รู้จักการจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม องค์ประกอบดังนี้ 1) การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น 2) การคิดวิเคราะห์ตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ 3) การจัดการกับอารมณ์และความเครียด 4) การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554: 2)

การเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐาน เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นกิจกรรมให้นักเรียนฝึกคิดวิเคราะห์จากประเด็นที่กำหนดสถานการณ์ปัญหาที่ใกล้ตัว รวมถึงสถานการณ์ที่มีโอกาสเผชิญในชีวิตประจำวันและในอนาคตเพื่อนำไปสู่การลงข้อสรุปอย่างสมเหตุสมผลและการตัดสินใจที่เหมาะสม กิจกรรมเน้นการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การมีส่วนร่วมในการเรียนรู้การทำงานกลุ่ม การลงมือปฏิบัติกิจกรรมที่หลากหลายและมีความหมายต่อตนเอง การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้ และสะท้อนผลการเรียนรู้โดยการสร้างผลงานการคิด (thinking tasks) เป็นแผนภาพความคิดลักษณะต่าง ๆ ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานช่วยให้นักเรียนเกิดการคิดอย่างชำนาญ (skillful thinking) ซึ่งเป็นสิ่งที่ช่วยให้นักเรียนสามารถเรียนรู้และทำความเข้าใจภาพการณ์ต่าง ๆ รอบตัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ปิยาภรณ์ พุ่มแก้ว, 2555: 9-13)

ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการเรียนการสอนแบบผสมผสานโดยใช้การคิดเป็นฐานการเรียนรู้ร่วมกับการสอนแบบออนไลน์ นั้นเป็นสื่อที่สามารถตอบสนองต่อการเรียนรู้ผู้เรียนได้ดี โดยเฉพาะการนำมาประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอนในช่วงยุคปัจจุบันที่เกิดสภาวะโรคระบาด COVID 19 ซึ่งแพร่ระบาดไปทั่วโลก ส่งผลให้มีผลกระทบกับการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนในการจัดการศึกษาในยุคปัจจุบันจึงจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธี และเทคนิคการสอนให้สอดคล้องเป็นไปตามบริบทของสถานการณ์ สังคม สิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน ผู้วิจัยสนใจที่จะนำกระบวนการแก้ปัญหาใช้ในการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน โดยการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบออนไลน์ และการเรียนการสอนในชั้นเรียนแบบดั้งเดิม เพื่อให้สอดคล้องกับการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 แบบผสมผสานโดยใช้การคิดเป็นฐานการเรียนรู้ร่วมกับการเรียนการสอนแบบออนไลน์ในชุมชน TO BE NUMBER ONE ที่มีต่อทักษะชีวิตด้านการตระหนักรู้และการเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบการมีทักษะชีวิตด้านการตระหนักรู้และการเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังในการทำกิจกรรมการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้การคิดเป็นฐาน

3. วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในงานวิจัย

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเมืองเซลิ้ง อำเภอสรีสชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 ทั้งหมด 7 ห้องเรียน ซึ่งทางโรงเรียนได้จัดผู้เรียนของแต่ละห้อง แบบละความสามารถ

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเมืองเซลิ้ง อำเภอสรีสชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 (ชุมชน TO BE NUMBER ONE) จำนวน 35 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive- sampling)

3. รูปแบบการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการทดลองกลุ่มเดียวทดสอบก่อนหลัง (One – Group Pretest-Posttest Design) โดยผู้วิจัยใช้แบบแผนการวิจัยแบบ One – Group Pretest-Posttest Design (ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ, 2538, หน้า 249) โดยมีแผนภาพดังตาราง

ตารางที่ 1 แสดงแบบแผนการวิจัยแบบ One – Group Pretest-Posttest -Design

กลุ่ม	สอบก่อน	ทดสอบ	สอบหลัง
E	T_1	X	T_2

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

1. แผนกิจกรรมการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้การคิดเป็นฐานการเรียนรู้ ร่วมกับการสอนแบบออนไลน์ จำนวน 4 แผน รวมใช้เวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งหมด 14 ชั่วโมง

2. แบบวัดทักษะชีวิตด้านตระหนักรู้ในตนเองและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษาในกิจกรรมการเรียนรู้ การสอนแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1) เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง คือ แผนกิจกรรมการเรียนรู้แบบผสมผสาน โดยใช้การคิดเป็นฐานการเรียนรู้ ร่วมกับการสอนแบบออนไลน์ชุมชน TO BE NUMBER ONE ที่มี

ผลต่อทักษะชีวิตด้านตระหนักรู้ในตนเองและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

2) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบวัดทักษะชีวิตด้านตระหนักรู้ในตนเองและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษาในกิจกรรมการเรียนการสอนแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง คือ แผนกิจกรรมการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้การคิดเป็นฐานการเรียนรู้ร่วมกับการสอนแบบออนไลน์ชุมชน TO BE NUMBER ONE ที่มีผลต่อทักษะชีวิตด้านตระหนักรู้ในตนเองและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

1) ศึกษาจุดประสงค์และสาระการเรียนรู้หลักสูตรทักษะชีวิต สำนักมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2) ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้การคิดเป็นฐานการเรียนรู้ร่วมกับการสอนแบบออนไลน์

3) กำหนดขั้นตอนกิจกรรมการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้การคิดเป็นฐานการเรียนรู้ร่วมกับการสอนแบบออนไลน์ ดังตาราง

ตารางที่ 2 แสดงขั้นตอนกิจกรรมการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้การคิดเป็นฐานการเรียนรู้ร่วมกับการสอนแบบออนไลน์

ขั้นการจัดกิจกรรม	ลักษณะของกิจกรรมการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้การคิดเป็นฐานการเรียนรู้ร่วมกับการสอนแบบออนไลน์
ขั้นที่ 1 สร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ (Motivation) เป็นขั้นที่มุ่งสร้างความสนใจและสร้างสภาวะทางอารมณ์ที่ผ่อนคลายมีความสุข เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจความหมายและตระหนักในสำคัญของสิ่งที่กำลังจะเรียน	ขั้นสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนได้ตระหนักรู้ในตนเอง ค้นพบตนเองในการมองหาจุดเด่น จุดด้อย และเห็นคุณค่าในตนเองเชื่อมั่นภาคภูมิใจในความเป็นมนุษย์ในสังคมสภาพแวดล้อมและมีส่วนช่วยเหลือสังคมเพื่อสร้างและส่งเสริมทักษะชีวิตด้านการตระหนักรู้ในตนเองและการเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น จัดการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์ โปรแกรม Google meet

ขั้นที่ 2 เปลี่ยนประสบการณ์ (Sharing) เป็นขั้นที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้การสื่อสารในการนำเสนอประสบการณ์ของตนเองหรือผู้อื่น	ขั้นสร้างแรกเปลี่ยนประสบการณ์ ครูผู้สอนจะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้การสื่อสารได้อย่างเต็มรูปแบบ ซึ่งการสื่อสารผ่านทางการเรียนด้วยระบบออนไลน์ และการทำกิจกรรมกลุ่มการนำเสนอชิ้นงานผ่านระบบออนไลน์ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์สลับกับการเรียนแบบออนไลน์
ขั้นที่ 3 ประสานพลังคิด (Thinking) เป็นขั้นที่เน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการคิดและทักษะการทำงานกลุ่ม	ขั้นประสานพลังคิด ครูผู้สอนเน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะของการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ หาเหตุผลคิดเชิงสร้างสรรค์ เน้นการสอนกระบวนการคิดเป็นฐานกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ในรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์และกิจกรรมฝึกปฏิบัติกลุ่มสัมพันธ์
ขั้นที่ 4 ผลิตผลงานนำเสนอ (Producing) เป็นขั้นที่เน้นให้ผู้เรียนได้ออกแบบผลงานและนำเสนอผลงานจากเรื่องที่เรียน	ขั้นผลิตผลงานด้านการนำเสนอผลงาน หรือชิ้นงาน ครูผู้สอนฝึกให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองรู้จักความรับผิดชอบ ต่อตนเองและเคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่นเน้นการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบร่วมกิจกรรมกลุ่มนำเสนอผลงานผ่านกระบวนการวางแผน คิดวิเคราะห์ สรุปหาเหตุผล และนำเสนอในรูปแบบออนไลน์
ขั้นที่ 5 สรุป ประเมิน สู่การประยุกต์ใช้ (Evaluation & Applying) เป็นขั้นที่ผู้เรียนร่วมกันสรุปองค์ความรู้จากเรื่องที่เรียน ประเมินแนวทางที่เหมาะสม และร่วมกันบอกแนวทางการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน	ขั้นสรุป ประเมิน สู่การประยุกต์ใช้ ครูผู้สอนร่วมกับผู้เรียนสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการปฏิบัติกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ และกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ เน้นให้ผู้เรียนแสดงการมีส่วนร่วมในสังคม ชุมชน และสภาพแวดล้อมที่ผู้เรียนกำลังดำเนินกิจกรรมในรูปแบบการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ เน้นการปฏิบัติการประยุกต์ใช้ในกิจวัตรชีวิตประจำวันของผู้เรียนในสังคม ชุมชน สภาพแวดล้อมที่ผู้เรียนอาศัยอยู่

4) วิเคราะห์สาระการเรียนรู้ และตัวชี้วัดของกิจกรรมการเรียนรู้ ที่มีผลต่อทักษะชีวิตด้านตระหนักรู้ในตนเองและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น เพื่อกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ที่มีความสอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้การคิดเป็นฐานการเรียนรู้ร่วมกับการสอนแบบออนไลน์

5) สร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้การคิดเป็นฐานการเรียนรู้ร่วมกับการสอนแบบออนไลน์ มีแผนการจัดการเรียนรู้ 4 แผน จำนวน 14 ชั่วโมง

6) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้อง แล้วนำส่วนที่บกพร่องมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

7) นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่แก้ไขเสร็จเรียบร้อยแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของแต่ละองค์ประกอบ จำนวน 3 ท่าน

8) นำแบบประเมินความเหมาะสมที่ผ่านผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน มาคำนวณคะแนนโดยใช้เกณฑ์การประเมินระดับความคิดเห็นจากแบบวัดที่เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แล้วหาค่าเฉลี่ยจากผลรวมของคะแนนทั้งหมด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบวัดทักษะชีวิตด้านตระหนักรู้ในตนเองและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

การสร้างและหาประสิทธิภาพเครื่องมือ เครื่องมือนี้อาศัยขั้นตอนในการสร้าง ดังนี้

1) แบบวัดทักษะชีวิตด้านตระหนักรู้ในตนเองและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ผู้วิจัยดำเนินการพัฒนาแบบวัดทักษะชีวิตตามขั้นตอน ดังนี้

(1) ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิต

(2) กำหนดจุดมุ่งหมายของการวัดทักษะชีวิตซึ่งเป็นการวัดทักษะชีวิตในด้านตระหนักรู้ในตนเองและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่นของนักเรียน

(3) กำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการของทักษะชีวิตเกี่ยวกับด้านตระหนักรู้ในตนเองและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่นของนักเรียน

(4) สร้างแบบวัดทักษะชีวิตด้านตระหนักรู้ในตนเองและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ ของลิเคิร์ต (Likert) จำนวน 50 ข้อ

(5) นำแบบวัดทักษะชีวิตด้านตระหนักรู้ในตนเองและเห็นคุณค่าในตนเอง และผู้อื่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา จำนวน 3 ท่าน

(6) นำแบบวัดทักษะชีวิตด้านตระหนักรู้ในตนเองและเห็นคุณค่าในตนเอง และผู้อื่นที่ได้รับการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาแล้วไปทดสอบนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเมืองเสลียง จำนวน 35 คน

(7) นำแบบวัดทักษะชีวิตด้านตระหนักรู้ในตนเองและเห็นคุณค่าในตนเอง และผู้อื่นมาวิเคราะห์ หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ โดยคัดเลือกข้อสอบซึ่งมีค่าอำนาจจำแนก จำนวน 50 ข้อ และวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา ตามวิธีของ ครอนบาค (Cronbach)

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ทำการเลือกกลุ่มทดลอง จากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ชุมชุม TO BE - NUMBER ONE โรงเรียนเมืองเสลียง อำเภอศรีณรงค์ จังหวัดสุโขทัย จากทั้งหมด 7 ห้อง เลือกมา 1 ห้อง มีจำนวนนักเรียน 35 คนซึ่งได้มาจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive- sampling)

2. ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์และรายละเอียดเกี่ยวกับการเรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้การคิดเป็นฐานการเรียนรู้ร่วมกับการสอนแบบออนไลน์ให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างทราบ

3. ทำการทดลองก่อนเรียน (Pre-test) กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบวัดทักษะชีวิตด้านตระหนักรู้ในตนเองและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น โดยใช้เวลาในการสอบทั้งหมด 1 ชั่วโมงแล้วบันทึกผลสอบไว้เป็นคะแนนก่อนเรียน

4. ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยกิจกรรมการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้การคิดเป็นฐานการเรียนรู้ร่วมกับการสอนแบบออนไลน์ ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งใช้เวลาในการจัดกิจกรรมทั้งหมดจำนวน 14 ชั่วโมง

5. เมื่อสิ้นสุดการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนที่วางไว้แล้วอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ จากนั้นทำการทดสอบหลังเรียน (Post – test) ด้วยแบบวัดทักษะชีวิตด้านตระหนักรู้ในตนเองและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น โดยใช้เวลาในการทดสอบทั้งหมด 1 ชั่วโมง

6. นำผลคะแนนที่ได้จากการทดสอบวัดทักษะชีวิตด้านตระหนักรู้ในตนเองและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น มาวิเคราะห์โดยวิธีทางสถิติ

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

เปรียบเทียบทักษะชีวิตด้านตระหนักรู้ในตนเองและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เข้าร่วมกิจกรรมชุมนุม TO BE NUMBER ONE ก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้การคิดเป็นฐานการเรียนรู้ร่วมกับการสอนแบบออนไลน์ โดยใช้สถิติ t-test (Dependent Sample)

3.4 ผลการวิจัย

ผลการเปรียบเทียบแบบวัดทักษะชีวิตด้านตระหนักรู้ในตนเองและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น เข้าร่วมกิจกรรมชุมนุม TO BE NUMBER ONE ก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ทักษะชีวิตด้านการตระหนักรู้และการเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่นสามารถสรุปผลดังตาราง ต่อไปนี้

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสถิติทดสอบที และระดับนัยสำคัญทางสถิติของการทดสอบเปรียบเทียบคะแนนสอบก่อนและหลัง แบบวัดทักษะชีวิตด้านตระหนักรู้ในตนเองและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่นที่เข้าร่วมกิจกรรมชุมนุม TO BE NUMBER ONE โดยใช้การทดสอบค่า t (t-test dependent)

การทดสอบ	n	k	$\bar{x}$	S.D.	t	Sig.(1-tailed)
ก่อนเรียน	35	125	96.49	9.14	5.35*	0.0000
หลังเรียน	35	125	109.11	13.92		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ความสามารถวัดทักษะชีวิตด้านตระหนักรู้ในตนเองและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เข้าร่วมกิจกรรมชุมนุม TO BE NUMBER ONE สูงกว่าก่อนได้รับการวัดทักษะชีวิตด้านตระหนักรู้ในตนเองและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5

4. สรุปผลการวิจัย

ทักษะชีวิตด้านการตระหนักรู้และการเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น หลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้การคิดเป็นฐานการเรียนรู้ร่วมกับการเรียนการสอนแบบออนไลน์ในชุมชน TO BE NUMBER ONE ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สูงกว่าก่อนได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้การคิดเป็นฐานการเรียนรู้ร่วมกับการเรียนการสอนแบบออนไลน์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้การคิดเป็นฐานการเรียนรู้ร่วมกับการเรียนการสอนแบบออนไลน์ในชุมชน TO BE NUMBER ONE ที่มีต่อทักษะชีวิตด้านการตระหนักรู้และการเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

การเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้การคิดเป็นฐานการเรียนรู้ร่วมกับการเรียนการสอนแบบออนไลน์ในชุมชน TO BE NUMBER ONE หลังเรียนที่มีต่อทักษะชีวิตด้านการตระหนักรู้และการเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สูงกว่าก่อนเรียนที่มีต่อทักษะชีวิตด้านการตระหนักรู้และการเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น

ทั้งนี้เนื่องมาจาก การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้การคิดเป็นฐานการเรียนรู้ร่วมกับการเรียนการสอนแบบออนไลน์ที่มีต่อทักษะชีวิตด้านการตระหนักรู้และการเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ซึ่งวัดทักษะชีวิตด้านการตระหนักรู้และการเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่นได้หลากหลายวิธีการ นักเรียนแต่ละคนมีทักษะชีวิตด้านการตระหนักรู้และการเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่นที่ และเข้าใจตนเองด้วยทักษะชีวิต และกระบวนการจัดกิจกรรมแบบผสมผสานโดยใช้การคิดเป็นฐานการเรียนรู้ร่วมกับการสอนออนไลน์ ซึ่งมีกระบวนการคิดเป็นฐานในการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 สร้างแรงจูงใจในการเรียน (motivation) ขั้นที่ 2 แลกเปลี่ยนประสบการณ์ (sharing) ขั้นที่ 3 ประสานพลังฝึกคิด (thinking) ขั้นที่ 4 ผลิตผลงานนำเสนอ (producing) และขั้นที่ 5 สรุปประเมินสู่การประยุกต์ใช้ (applying)

จากงานเขียนของปิยาภรณ์ พุ่มแก้ว (2555: 93 – 95) ที่กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานผู้เขียนได้สังเคราะห์ ขั้นตอนการจัดกิจกรรมในหลักสูตรทักษะชีวิตโดย

คาดหวังว่าเมื่อนักเรียนได้รับการฝึกทักษะคิดอย่างชำนาญ รู้จักตรวจสอบและประเมินการคิด และมีอุปนิสัยของการเป็นนักคิดจากการจัดกิจกรรม โดยใช้ขั้นตอนที่ผู้วิจัยสังเคราะห์ขึ้น จะสามารถพัฒนานักเรียนให้มีทักษะการคิดอย่างชำนาญ สามารถที่จะนำทักษะที่เกิดขึ้นไป ประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องเพื่อป้องกันตนเองให้ปลอดภัยจากสถานการณ์ที่ไม่พึง ประสงค์อันจะส่งผลให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องมีคุณภาพ

ทักษะชีวิตสามารถสอดคล้องกับการวัดพฤติกรรมทักษะชีวิตด้านการตระหนักรู้และการเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ในองค์ประกอบที่ 1 อ้างอิงจาก : (หลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551) พฤติกรรมทักษะชีวิตที่คาดหวังและตัวชี้วัดจำแนกองค์ประกอบ ทักษะชีวิต ประกอบไปด้วย 9 ข้อ ดังนี้ 1) ค้นพบความถนัดความสามารถและบุคลิกภาพของ ตนเอง 2) ค้นพบจุดเด่นจุดด้อยของตนเอง 3) ยอมรับความแตกต่างระหว่างตนเองและผู้อื่น 4) มองตนเองและผู้อื่นในแง่บวก 5) รักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น 6) มีความภาคภูมิใจ ในตนเองและผู้อื่น 7) มีความเชื่อมั่นในตนเองและผู้อื่น 8) เคารพสิทธิ์ของตนเองและผู้อื่น 9) มีทักษะในการกำหนดเป้าหมายและทิศทางสู่ความสำเร็จนำไปสู่การจัดกิจกรรมแผนการ จัดการเรียนรู้ 4 แผน โดยเน้นทักษะ 4 ด้าน คือ 1) การตระหนักรู้ในตน 2) การเห็นคุณค่าในตน 3) การเห็นใจผู้อื่น 4) การรับผิดชอบต่อสังคม

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงส่งผลให้การเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้การคิดเป็น ฐานการเรียนรู้ร่วมกับการเรียนการสอนแบบออนไลน์ในชุมชน TO BE NUMBER ONE หลังเรียนที่มีต่อทักษะชีวิตด้านการตระหนักรู้และการเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่นของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สูงกว่าก่อนเรียนที่มีต่อทักษะชีวิตด้านการตระหนักรู้และการเห็นคุณค่าใน ตนเองและผู้อื่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สวัสดิ์ นาบองสี (2557) ที่ได้ศึกษาเรื่อง 1.การพัฒนาหลักสูตรทักษะชีวิตด้านการตระหนักรู้และการเห็นคุณค่าใน ตนเองและผู้อื่น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา พบว่า ทักษะการเสริมสร้างการตระหนักรู้ และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น สำหรับนักเรียนประถมศึกษา มีองค์ประกอบ 14 องค์ประกอบ โดยมีการขับเคลื่อนผ่านกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้น ได้แก่ 1) สร้างแรงจูงใจในการเรียน 2) แลกเปลี่ยนประสบการณ์ 3) ประสานพลังคิด 4) ผลิตผลงานนำเสนอ 5) สรุปประเมินสู่การ ประยุกต์ใช้ หลักสูตรมีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2. ผลการศึกษาประสิทธิผล ของหลักสูตรทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเอง และผู้อื่น สำหรับ

นักเรียนประถมศึกษา โดยคะแนนการประเมินจากแบบวัดทักษะชีวิตของกลุ่มเป้าหมาย เปรียบเทียบหลังการใช้หลักสูตรกับก่อนการใช้หลักสูตรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6. ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะซึ่งอาจเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้และการวิจัย ดังนี้

6.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลงานวิจัยไปใช้

1. ผู้ที่จะนำรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้การคิดเป็นฐานการเรียนรู้ ร่วมกับการเรียนการสอนแบบออนไลน์นำไปใช้ควรเตรียมความพร้อมเรื่องอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกได้แก่ เครื่องมือสื่อสาร ระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซึ่งมีความจำเป็นมากในกระบวนการสอน
2. กลุ่มเป้าหมาย คือผู้เรียนต้องมีความรู้ความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์ เครื่องมืออุปกรณ์การสื่อสารและระบบโปรแกรมอิเล็กทรอนิกส์ในการจัดการเรียนการสอน
3. สื่อและกิจกรรมต้องประสานสอดคล้องกันเป็นอย่างดีระหว่างกระบวนการเรียนแบบเผชิญหน้า (Face – To – Face Processing) ในชั้นเรียนกับการเรียนแบบ On line ด้วยสื่อการสอนอิเล็กทรอนิกส์ (E-Learning)
4. ผู้เรียนควรควบคุมตนเอง ให้มีความซื่อสัตย์ รู้จักแบ่งเวลา และมีความรับผิดชอบในการเรียน และศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

6.2 ข้อเสนอแนะเพื่องานวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการนำกิจกรรมการสอนแบบการคิดเป็นฐาน ผสมผสานกระบวนการเรียนแบบเผชิญหน้า (Face – To – Face Processing) ในชั้นเรียนกับการเรียนแบบ On line ด้วยสื่อการสอนอิเล็กทรอนิกส์ (E-Learning) ที่ต้องการให้นักเรียนมีทักษะในการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ในเรื่องที่ต้องการให้นักเรียนมีทักษะชีวิตในด้านอื่น ๆ อาจมีวิจัยที่เหมือนหรือแตกต่างกับวิจัยในเรื่องนี้ต่อ
2. ควรศึกษาการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบอื่นๆ เช่น PBL, Story, Line, Method, 4 Mat เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- _____. (2546). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2545**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- ปิยาภรณ์ พุ่มแก้ว. (2555). **การพัฒนาหลักสูตรทักษะชีวิตโดยใช้การคิดเป็นฐานการเรียนรู้ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6**. พระนครศรีอยุธยา.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2538). **เทคนิคการวัดผลการเรียนรู้**. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- สกล วรเจริญศรี. (2550). **การศึกษาทักษะชีวิตและการสร้างโมเดลกลุ่มฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา (2533) ICCS กับการประเมินผล** **หน้าที่ของเยาวชนไทยในฐานะพลโลก**. www.onec.go.th/2020-02-20-paper-Flap-ICO (สืบค้นเมื่อวันที่ 20 เมษายน 2009).
- สวัสดี นานองสี. (2557). **การพัฒนาหลักสูตรทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น สำหรับนักเรียนประถมศึกษา**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- อมรวิชช นาคทรพรพ. (2551). **การศึกษาในวิถีชุมชน: การสังเคราะห์ประสบการณ์ในชุดโครงการวิจัยด้านการศึกษากับชุมชน**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุน.

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดพหุประสาทสัมผัส
เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่าน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1
The Development of Learning Activities according to the Multi-Sensory
Approach for Reading Ability of Primary 1 Students

จินดารัตน์ วรยศ, วิเชียร อารังโสติสสกุล

Jindarat Vorayot, Wichian Thamrongsottisakul

มหาวิทยาลัยนเรศวร

Naresuan University

E-mail: jindarat.vo@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างและหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดพหุประสาทสัมผัส เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่าน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ตามเกณฑ์ 80/80 2) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่าน ก่อนและหลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดพหุประสาทสัมผัส

ผลการวิจัยพบว่า

1. กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดพหุประสาทสัมผัส เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่าน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ประกอบไปด้วยขั้นตอนการเรียนรู้ตามแนวคิดพหุประสาทสัมผัส 2 ขั้นตอน โดยเชื่อมโยงประสบการณ์ด้วยพหุประสาทสัมผัส 1. การอ่าน กิจกรรมการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ 81.75/82.28 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 2. นักเรียนที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดพหุประสาทสัมผัส มีความสามารถในการอ่าน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: พหุประสาทสัมผัส, ความสามารถในการอ่าน

Abstract

The purposes of the study were 1) to create and find the efficiency of learning activity according to the multi-sensory approach of primary 1 students which follow the criterion set at 80/80. 2) to compare of reading activity before and after the used of learning activity according to the multi-sensory approach.

The results of the research were as follows:

The learning result with learning activity according to the multi-sensory approach of primary 1 students consisted of two steps of the multi-sensory approach by connection of the experience with the multi-sensory approach; 1) The efficiency of reading ability was 81.75/82.28, 2) The students who study with learning activity according to the multi-sensory approach had reading ability of post-test were higher than the pre-test at .05 statistical significant level.

Keywords: The Multi-Sensory Approach, Reading Ability

1. บทนำ

การอ่านเป็นกระบวนการที่ซับซ้อน เด็กจะต้องรู้จักสัญลักษณ์ที่เป็นตัวอักษรไทย คือ พยัญชนะสระและวรรณยุกต์เพื่อนำมาประสมแล้วสามารถแปลงเสียงคำ ๆ นั้น และเข้าใจ ความหมายของคำ โดยโยงประสบการณ์ของตนเข้ามาช่วยเสริมให้เข้าใจยิ่งขึ้น ดังนั้นการอ่าน จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นที่ครูจะต้องสอนให้แก่เด็ก รู้วิธีการสอนหลาย ๆ แบบ ไม่มีวิธีการสอนใดเป็นสูตรสำเร็จ การสอนที่ดีจึงต้องใช้วิธีสอนหลากหลายวิธีผสมผสานกันตามความสามารถของเด็กแต่ละวัย และพิจารณาถึงความเหมาะสมของสภาพแวดล้อม การอ่านเป็นทักษะที่ครูจะต้องฝึกฝนให้เด็กจนเกิดความชำนาญ และฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ ทักษะการอ่านที่ครูต้องสอนให้แก่เด็ก ได้แก่ 1) การอ่านคำและรู้ความหมายของคำ นั่นคือให้เด็กอ่านออกเป็นคำและเข้าใจ ความหมายของคำนั้น ซึ่งเป็นทักษะเบื้องต้นคือสอนให้เด็กอ่านออก 2) การอ่านจับใจความ เมื่อเด็กอ่านออกเป็นคำ วลีและประโยคได้แล้ว จะต้องเข้าใจในสิ่งที่อ่าน บอกได้ว่าใครทำอะไร ที่ไหน อย่างไรในเรื่องที่อ่าน เล่าเรื่องได้สรุปเรื่องได้นั้นคือการสอนให้เด็กอ่านเป็น และ 3) การอ่านออกเสียงให้ชัดเจน ถูกต้อง โดยเฉพาะคำที่ออกเสียง ร ล คำควบกล้ำ คำที่มีอักษรนำ รู้จักจังหวะในการอ่านให้ถูกรรคตอนฝึกจนอ่านคล่อง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2559: 8) ซึ่งปัญหาการอ่านของนักเรียน คือ การอ่านไม่ออก พบได้ในนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นที่ยังจำหลักเกณฑ์การอ่านคำ สะกดคำต่าง ๆ ไม่ได้ เช่น การอ่านคำที่ใช้อักษรต่ำและอักษรสูงที่มีวรรณยุกต์ คำที่มีตัวสะกดมาตราตัวสะกด อ่านออกเสียงผิด เช่น อ่านออกเสียงคำที่ใช้ ร เป็น ล จับใจความสำคัญของเรื่องไม่ได้ นักเรียนบางคนอ่านได้แต่ไม่รู้เรื่องที่อ่าน ทำให้การอ่านไม่มีความหมาย และไม่มีประโยชน์เพราะไม่รู้เรื่องหรือได้สาระความรู้จากเรื่องที่อ่าน

การสอนนักเรียนให้อ่านออกนั้นก็มีหลายวิธีด้วยกัน และการสอนตามแนวคิด พหุประสาทสัมผัสเป็นอีกวิธีหนึ่งที่น่าสนใจ ซึ่ง นวลจันทร์ จุฑาภักติกุล (2558: 63 อ้างอิงใน

สุนทรี อารังโสติสสกุล, 2560: 108) กล่าวว่า การเรียนรู้ผ่านพหุประสาทสัมผัส (Multisensory Learning) หมายถึง การใช้ประสาทสัมผัสมากกว่า 2 อย่างขึ้นไปร่วมกันในการเรียนรู้ เช่น ใช้ระบบประสาทการได้ยินร่วมกับระบบประสาทการมองเห็น ระบบประสาทสัมผัสให้เคลื่อนไหวและระบบ

การใช้ประสาทสัมผัสหลาย ๆ อย่างร่วมกันในการเรียนรู้จะช่วยให้เด็กแยกแยะรายละเอียดของสิ่งต่าง ๆ แยกแยะส่วนที่เหมือนกันและส่วนที่แตกต่างกันได้ดีขึ้น จึงช่วยเสริมประสิทธิภาพการเรียนรู้ของเด็กให้ดียิ่งขึ้นด้วย การใช้ประสาทสัมผัสหลายชนิดร่วมกันในการสอนช่วยให้เด็กรับรู้เรื่องที่ครูสอนได้ดีกว่าการสอนที่ใช้ประสาทสัมผัสเพียงชนิดเดียวที่นำเสนอใจอย่างหนึ่ง คือ เมื่อฝึกเด็กให้เรียนรู้ผ่านการบูรณาการประสาทสัมผัสหลายอย่างเข้าด้วยกันจนเด็กเข้าใจเรื่องนั้น ๆ ดีแล้วในภายหลังเมื่อเด็กดูภาพอย่างเดียวหรือฟังเสียงอย่างเดียว สมองส่วนที่รับรู้การมองเห็นหรือการฟังเสียง รวมทั้งสมองส่วน multimodal areas ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น ๆ จะทำงานขึ้นมาด้วยอย่างพร้อมเพรียงกันทำให้เด็กมีข้อมูลหลากหลายมากขึ้นในการรับรู้และตัดสินใจ ในการแยกแยะความแตกต่างของตัวกระตุ้น เช่น ในการฝึกเด็กให้แยกแยะใบหน้าคนด้วยการให้เห็นใบหน้า พร้อมกับได้ยินเสียงของคนนั้นด้วย (voice-face training) พบว่าสมองส่วนที่จดจำใบหน้า (fusiform face area) และสมองส่วนที่แยกแยะเสียง (temporal voice area) จะมีความเชื่อมโยงกันมากยิ่งขึ้นต่อมาเมื่อเด็กจำได้แล้วเพียงแค่เห็นภาพใบหน้าโดยไม่จำเป็นต้องได้ยินเสียงของคนคนนั้นเด็กก็สามารถบอกได้ว่าภาพใบหน้านั้นคือใครหรือเพียงแค่เด็กได้ยินเสียงของคน ๆ นั้นโดยไม่ต้องเห็นใบหน้า เด็กก็สามารถบอกได้ว่าเสียงนั้นเป็นเสียงของใครปรากฏการณ์เหล่านี้สนับสนุนแนวคิดว่าการเรียนรู้ด้วยการบูรณาการประสาทสัมผัสช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้ของเด็กให้ดียิ่งขึ้น (นวลจันทร์ จุฑาภักดีกุล, 2558: 65 อ้างอิงใน สุนทรี อารังโสติสสกุล, 2560: 111-112) มีงานวิจัยจำนวนหลายเรื่องที่ใช้แนวคิดพหุประสาทสัมผัสในการเสริมสร้างความสามารถในการอ่านของนักเรียนได้ ดังเช่นงานวิจัยของจรัสลักษณ์ จิรวินิตย์ (2545); สุปราภา ลีลามณี (2553); พิชชา รุ่งโรจน์อารี (2558); สุนทรี อารังโสติสสกุล (2560); บุญทริก ชื้อสัตย์ (2560) และ ประภัสสร ทศนพงศ์, พจมาน ชำนาญกิจ และ อุษา ปราบหงส์ (2560)

ด้วยเหตุผลดังที่กล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยจึงพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดพหุประสาทสัมผัสเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่าน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เพื่อให้นักเรียนมีความสามารถในการอ่านและเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการสอนอ่านภาษาไทยให้มีประสิทธิภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดพหุประสาทสัมผัสเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่าน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่าน ก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดพหุประสาทสัมผัสเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่าน สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดพหุประสาทสัมผัส เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการอ่าน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการตามกระบวนการวิจัยและพัฒนา โดยมีขั้นตอนและรายละเอียดในการดำเนินการ ดังนี้

3.1 ขั้นตอนที่ 1 การสร้างและหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดพหุประสาทสัมผัส เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่าน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

1. แหล่งข้อมูล

- 1) ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน
- 2) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 โรงเรียนบ้านเนินมะปราง

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

- 1) ความเหมาะสม
- 2) ประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- 1) กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดพหุประสาทสัมผัส เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่าน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1
- 2) แบบประเมินความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดพหุประสาทสัมผัส เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่าน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

4. ขั้นตอนการพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

- 1) การสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดพหุประสาทสัมผัส เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่าน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

(1) ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2560)

(2) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการและวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตามแนวคิดพหุประสาทสัมผัส เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่าน

(3) ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตามแนวคิดพหุประสาทสัมผัส

(4) ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้

(5) นำกิจกรรมการเรียนรู้และแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นแล้วนำเสนอแก่อาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อขอคำแนะนำแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่ยังบกพร่อง

(6) นำกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดพหุประสาทสัมผัส ที่ปรับปรุงแก้ไขเสนอแก่ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน

(7) นำกิจกรรมการเรียนรู้ที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่บกพร่องตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญแล้วไปหาประสิทธิภาพ

(8) นำกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดพหุประสาทสัมผัสแก้ไขในส่วนที่บกพร่อง

(9) จัดทำกิจกรรมการเรียนรู้ ฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ กับกลุ่มตัวอย่าง

2) แบบประเมินความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้และแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดพหุประสาทสัมผัส เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่าน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

(1) ศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบและวิธีการตรวจสอบความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้และแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

(2) กำหนดกรอบเนื้อหาและหัวข้อที่ต้องการประเมิน ดังนี้

- ขั้นตอนที่ 1 เชื่อมโยงประสบการณ์ด้วยพหุประสาทสัมผัส
- ขั้นตอนที่ 2 การอ่าน

(3) สร้างแบบประเมินเป็นแบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) และปลายเปิดในส่วนท้ายของแบบประเมิน เพื่อสอบถามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ โดยกำหนดค่าคะแนนเป็น 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545: 103)

(4) นำแบบประเมินที่สร้างเสร็จแล้วไปเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความชัดเจนทางภาษาและความถูกต้องตามเนื้อหา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

(5) นำแบบประเมินความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อประเมินความเหมาะสม

(6) นำรายการประเมินที่ผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญแล้วมาจัดพิมพ์และนำไปใช้เก็บข้อมูล

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ประเมินความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดทฤษฎีประสาทสัมผัส เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่าน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

(1) ทำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวรถึงผู้เชี่ยวชาญ เพื่อขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

(2) ติดต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการประเมินความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้

(3) ส่งกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เชี่ยวชาญ

(4) กิจกรรมการเรียนรู้และแบบประเมินความเหมาะสมกิจกรรม คัดจากผู้เชี่ยวชาญ

(5) นำแบบประเมินความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้และแบบประเมินความเหมาะสมกิจกรรมการเรียนรู้มาหาค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและปรับปรุงแก้ไข

2) การหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดทฤษฎีประสาทสัมผัส เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่าน สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

1) นำแบบประเมินความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้และแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน มาตรวจให้คะแนนตามระดับความเหมาะสมที่ตั้งไว้

2) หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ในแต่ละรายการแล้วแปลความหมายของค่าเฉลี่ยให้เป็นระดับความเหมาะสม โดยใช้เกณฑ์ของ บุญชม ศรีสะอาด (2545, 105-106)

3) กำหนดเกณฑ์การพิจารณาระดับความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้ โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ในแต่ละด้านและแปลผลเป็นระดับความเหมาะสม โดยใช้เกณฑ์ของ บุญชม ศรีสะอาด (2545: 105-106)

4) การหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ผู้วิจัยได้วิเคราะห์จากสูตร E1/E2 ดังนี้

(1) หาร้อยละของคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนที่ได้จากการทำกิจกรรมระหว่างเรียนในแต่ละขั้นตอนของกิจกรรมการเรียนรู้ (E1)

(2) หาร้อยละของคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนที่ได้จากแบบทดสอบการอ่าน หลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ (E2)

3.2 ขั้นตอนที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่าน ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดทฤษฎีประสาทสัมผัสเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่าน สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1

1. แหล่งข้อมูล

- 1) ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านเนินมะปราง อำเภอนีนมะปราง จังหวัดพิษณุโลก
- 2) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านเนินมะปราง อำเภอนีนมะปราง จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 41 คน ได้มาโดยการใช้ห้องเรียนเป็นหน่วย ในการสุ่ม

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

- 1) ตัวแปรต้น ได้แก่ กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดทฤษฎีประสาทสัมผัส
- 2) ตัวแปรตาม ได้แก่ ความสามารถในการอ่าน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- 1) กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดทฤษฎีประสาทสัมผัส เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่าน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1
- 2) แบบทดสอบความสามารถในการอ่าน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 แบ่งออกเป็นแบบทดสอบย่อย 3 ด้าน

4. ขั้นตอนการพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบทดสอบความสามารถในการอ่าน ทั้ง 3 ด้าน มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

- 1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบทดสอบความสามารถในการอ่าน
- 2) ศึกษาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ตามแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 แล้วนำสาระการเรียนรู้ มาตรฐาน/ตัวชี้วัด มากำหนดเป็นจุดประสงค์การเรียนรู้
- 3) กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาของแบบทดสอบความสามารถในการอ่าน ทั้ง 3 ด้าน
- 4) นำแบบทดสอบที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อรับข้อเสนอแนะ
- 5) นำแบบทดสอบที่ได้แก้ไขปรับปรุง เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยพิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

6) นำแบบทดสอบการอ่านไปทดลองใช้กับเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านเนินมะปราง จำนวนทั้งหมด 9 คน ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในปีการศึกษาที่แล้ว เพื่อนำแบบเกณฑ์การประเมินความสามารถในการอ่านจากกรรมการ ทั้ง 2 ท่าน ได้แก่ ผู้วิจัย และครูสอนภาษาไทย 1 คน มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นระหว่างกรรมการ (Inter-rater Reliability)

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) แบบแผนการวิจัย ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา ผู้วิจัยใช้แบบแผนการวิจัยแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนหลัง (One Group Pretest – Posttest Design)

2) วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

(1) ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ ด้วยตนเองโดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในวิชาภาษาไทย จำนวน 15 ชั่วโมง และทดสอบก่อน-หลังเรียน 3 ชั่วโมงรวมทั้งสิ้น 18 ชั่วโมง

(2) ผู้วิจัยประเมินความสามารถในการอ่าน ระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

(3) เมื่อสิ้นสุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แล้วให้นักเรียนทำแบบทดสอบการอ่านสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

(4) ผู้วิจัยตรวจให้คะแนนและวิเคราะห์ข้อมูล

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

1) ผู้วิจัยตรวจให้คะแนนแบบทดสอบการอ่าน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 1 ตามเกณฑ์การให้คะแนนที่กำหนดไว้

2) นำคะแนนที่ได้จากแบบทดสอบการอ่าน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มาคำนวณหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3) เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการอ่าน กับเกณฑ์ร้อยละ 80 โดยใช้สถิติ t – test แบบ Dependent และแปลผล

7. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

1) สถิติที่ใช้ในการหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ สูตรการหาประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตามเกณฑ์ 80/80 คำนวณจากสูตร E1/E2

2) สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพแบบทดสอบ

(1) การหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบทดสอบการอ่าน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

(2) การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบการอ่าน โดยการหาแบบสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบราค

3) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

(1) ค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean)

(2) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.)

(3) การเปรียบเทียบความสามารถในการอ่าน โดยใช้สถิติ t – test แบบ Dependent

4. สรุปผลการวิจัย

1. ผลการสร้างและหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดพหุประสาทสัมผัส เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่าน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 พบว่า

1.1 ผลการสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดพหุประสาทสัมผัส ประกอบไปด้วย 2 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นเชื่อมโยงประสบการณ์ด้วยพหุประสาทสัมผัส 2) ขั้นฝึกอ่าน

1.2 ความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้ จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน มีความเห็นในภาพรวมว่ากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดพหุประสาทสัมผัส มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.63, S.D. = 0.23)

1.3 ความเหมาะสมของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน มีความเห็นในภาพรวมว่าแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดพหุประสาทสัมผัส มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.61, S.D. = 0.21)

1.4 การตรวจสอบเนื้อหา ภาษา และเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กับนักเรียนโรงเรียนบ้านเนินมะปราง จำนวน 3 คน พบว่า เนื้อหา มีความถูกต้อง ด้านภาษาได้ปรับเปลี่ยนกิจกรรมให้เหมาะสมกับเวลา

1.5 ประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ตามกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า กิจกรรม การเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.75/82.28 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80

2. ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการอ่าน ก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่าความสามารถในการอ่านหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยที่ได้ตั้งไว้

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดพหุประสาทสัมผัส เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่าน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ผู้วิจัยได้นำมาอภิปราย ดังนี้

5.1 ผลการสร้างและหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดพหุประสาทสัมผัส เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่าน สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 ตามเกณฑ์ 80/80 สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

จากการสร้างเปรียบเทียบความสามารถในการอ่าน ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดพหุประสาทสัมผัสเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่าน สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 พบว่า ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ตรวจสอบความเหมาะสมขององค์ประกอบต่าง ๆ ของกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า ความเหมาะสมมีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อนำกิจกรรมที่สร้างขึ้นมากำหนดเป็นแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ออกมาเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ พบว่า ความเหมาะสมมีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และกิจกรรมการเรียนรู้มีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เนื่องมาจากกระบวนการสร้างเปรียบเทียบความสามารถในการอ่าน ก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดพหุประสาทสัมผัสเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่าน สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างตามขั้นตอน โดยเริ่มจากการวิเคราะห์โครงสร้างหลักสูตรวิชาภาษาไทย โรงเรียนบ้านเนินมะปราง (ฉบับปรับปรุง 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เรื่อง มาตราตัวสะกด เพื่อนำมาจัดเป็นสาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด จุดประสงค์การเรียนรู้ เวลาเรียนและการวัดและการประเมินผล ศึกษาองค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประกอบด้วย เรื่องและเวลาที่ใช้สอน จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระสำคัญ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อ/แหล่งเรียนรู้ และการวัดผลและประเมินผล (ชนาธิป พรกุล, 2555: 86) ศึกษาคู่มือและแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาภาษาไทย พร้อมทั้งศึกษาแนวคิดพหุประสาทสัมผัสจากหนังสือ งานวิจัย บทความ และวารสารทางวิชาการต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ที่สามารถเสริมสร้างความสามารถในการอ่านสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 แล้ว จึงดำเนินการพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้มีการตรวจสอบและแก้ไขข้อบกพร่องของกิจกรรมการเรียนรู้ โดยนำไปทดลองกับนักเรียนจำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบเนื้อหา ภาษา และเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พร้อมทั้งดำเนินการแก้ไขในส่วนที่บกพร่อง และเมื่อนำมาหาประสิทธิภาพกับนักเรียน จำนวน 9 คน พบว่าประสิทธิภาพของกระบวนการรวมเฉลี่ยเท่ากับ 80.86 และประสิทธิภาพของผลลัพธ์รวมเฉลี่ยเท่ากับ 81.21 นั่นคือกิจกรรมการเรียนรู้มีประสิทธิภาพเท่ากับ 80.86/81.21 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ เนื่องจากผู้วิจัยได้ศึกษาขั้นตอนการประเมินประสิทธิภาพของนวัตกรรมตามแนวคิดของ รัตนะ บัวสนธ์ (2554: 50-51) โดยมีลำดับขั้นตอนการประเมิน 2 ขั้น คือ การประเมินแบบหนึ่งต่อหนึ่ง

(1:1) เป็นการนำนวัตกรรมไปทดลองใช้กับบุคคลที่มีคุณลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มเป้าหมายจำนวน 3 คน โดยจำแนกเป็นนักเรียนที่มีคุณลักษณะสูง ปานกลาง และต่ำ เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของภาษาและเวลาที่ใช้ และการประเมินประสิทธิภาพแบบกลุ่มเล็ก เป็นการนำนวัตกรรมที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขจากการประเมินแบบหนึ่งต่อหนึ่งมาทดลองใช้กับกลุ่มบุคคลที่มีคุณลักษณะคล้ายกับกลุ่มเป้าหมายจำนวน 9 คน โดยจำแนกเป็นนักเรียนที่มีคุณลักษณะสูง ปานกลาง และต่ำ อย่างละ 3 คน เพื่อหาประสิทธิภาพของนวัตกรรมตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ โดยผู้ตั้งเกณฑ์ประสิทธิภาพของนวัตกรรมไว้ที่ 80/80 เนื่องจากเป็นเนื้อหาสาระที่มุ่งแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาความรู้และทักษะของผู้เรียนสอดคล้องกับงานวิจัยของบุญทริก ชื้อสตัย (2560) ได้พัฒนาชุดการเรียนรู้การสอนตามแนวคิดพหุประสาทสัมผัสเพื่อเสริมสร้างการสำเนียงรู้เสียงพยัญชนะท้าย สำหรับนักเรียนชาวไทยภูเขาศูนย์ประถมศึกษาปีที่ 2 ชุดที่ 1,2,3 และ 4 มีประสิทธิภาพ 80.14/80.12, 80.28/80.46, 80.14/80.22 และ 80.14/80.28 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ดังที่ ผู้วิจัยได้ดำเนินการ

5.2 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการอ่าน ก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดพหุประสาทสัมผัสเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่าน สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดพหุประสาทสัมผัสเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่าน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีผลความสามารถในการอ่าน ตอนที่ 1 การอ่านสะกดคำ ก่อนเรียนเท่ากับ 11.54 หลังเรียนเท่ากับ 33.37 ตอนที่ 2 การอ่านคำ 1 พยางค์ และ 2 พยางค์ ก่อนเรียนเท่ากับ 18.83 หลังเรียนเท่ากับ 68.32 ตอนที่ 3 การอ่านเพื่อความเข้าใจ ก่อนเรียนเท่ากับ 11.80 หลังเรียนเท่ากับ 24.15 พบว่า นักเรียนมีความสามารถในการอ่าน หลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดพหุประสาทสัมผัสมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนเรียน สนับสนุนสมมติฐานที่ว่ามีความสามารถในการอ่าน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดพหุประสาทสัมผัส อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องมาจากความหลากหลายของสื่อในแต่ละชั่วโมง การสอนนี้สอดคล้องกับการเรียนรู้ตามประสาทสัมผัส ซึ่งได้แก่ประสาทสัมผัสด้านการมองเห็น นักเรียนสามารถที่จะเห็นสิ่งนั้นจริง ๆ ด้วยตา ประสาทสัมผัสด้านการสัมผัสด้วยมือ ได้สัมผัสสิ่งของนั้นได้จริง ๆ ได้ลากนิ้วเป็นคำศัพท์บนกระดานชนิดต่าง ๆ ประสาทสัมผัสด้านการได้ยิน คือ ได้ยินเสียงเพลงที่ครูนำมาเปิดให้ฟังพร้อมทำท่าประกอบ จึงทำให้นักเรียนได้เคลื่อนไหวร่างกายไปด้วยประสาทสัมผัสด้านการดมกลิ่น คุณครูมีสื่อที่มีกลิ่นมาให้นักเรียนได้ดมกลิ่นและจินตนาการว่าคือกลิ่นของอะไร และสุดท้ายประสาทสัมผัสด้านการชิมรสนักเรียนจะได้ชิมอาหาร ผลไม้ หรือขนมที่คุณครูนำมาเป็นสื่อ ซึ่งการเรียนด้วย

กิจกรรมนี้นักเรียนจะได้ใช้ประสาทสัมผัส มากกว่า 3 ด้าน ในทุกกิจกรรม จึงทำให้ผู้เรียนมีความสามารถในการอ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับจริลักษ์ณ์ จิรวินบูลย์ (2545: 131-132) ได้กล่าวว่า การส่งเสริมให้นักเรียนได้มีโอกาสเรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสต่าง ๆ ทั้งทางตา หู การสัมผัสและการเคลื่อนไหวร่างกาย นักเรียนได้ทำกิจกรรมอย่างหลากหลาย เช่น นักเรียนได้ปั้นกระดาษหนังสือพิมพ์เป็นรูปสะพานขนาดใหญ่วางไว้ที่สนาม การได้ทำบัตรคำที่ประสมสระต่าง ๆ ทำเป็นตุ๊กตาแขวนไว้เพื่อฝึกอ่าน การได้ฉีกกระดาษสีเป็นชิ้นเล็ก ๆ แล้วนำมาประกอบเป็นคำ ลงในกระดาษสำหรับทำเป็นบัตรคำ การได้ใช้มือขึ้นดินน้ำมันเป็นสระและตัวอักษรที่นักเรียนกำหนดเอง การได้เล่นตะโกนเสียงดัง ๆ เพื่อฝึกเปล่งเสียงคำ เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้ ล้วนทำให้นักเรียนได้ใช้ประสาทการรับรู้ต่าง ๆ เพื่อการรับข้อมูลอย่างมีความสุขและสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนทรี อารังโสสถิสกุล (2560) ได้กล่าวถึง หลักการสำคัญ คือ เน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้กำหนดเป้าหมาย การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมพหุประสาทสัมผัสตั้งแต่ 3 ด้านขึ้นไป ได้แก่ การรับรู้ทางตาทางหู ทางสัมผัส ทางกลิ่น หรือทางรสชาติ ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ตามธรรมชาติที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน ช่วยให้นักเรียนรับและแสดงข้อมูลหรือเรียนรู้เกี่ยวกับระบบเสียง คำ ความหมาย ประโยคหรือไวยากรณ์ของภาษา ผ่านการมองเห็น การได้ยิน การพูด การอ่านและการเขียน ในระหว่างการเรียนรู้การสอนก่อให้เกิดการเชื่อมโยงของความทรงจำทำให้ระลึกเรื่องต่าง ๆ ดีขึ้น

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. ก่อนนำกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดพหุประสาทสัมผัสครูผู้สอนควรศึกษาแนวคิดและเทคนิคการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เข้าใจเป็นอย่างดีก่อน
2. ในการสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดพหุประสาทสัมผัสนั้น เป็นการมุ่งวัดไปในทางการจำการใช้คำศัพท์ ซึ่งควรมีคำศัพท์ที่หลากหลาย
3. ควรมีการเสริมแรงและกระตุ้นผู้เรียนในการเรียน เช่น การให้รางวัลหรือการแจ้คะแนนแก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน

6.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดพหุประสาทสัมผัสในครั้งนี้ พบว่าความสามารถในการอ่านของผู้เรียนมีคะแนนสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ดังนั้นผู้สอนสามารถนำการจัดกิจกรรมนี้ไปประยุกต์ใช้กับทักษะอื่น ๆ เช่น ความสามารถในการเขียน ความสามารถในการพูด หรือความสามารถในการสื่อสารได้

2. ศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดพหุประสาทสัมผัสไปทดลองใช้กับเนื้อหาที่มีความยากขึ้น เช่น คำที่มีตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). **คู่มือการสอนอ่านเขียนโดยการแจกลูกสะกดคำ**. กรุงเทพฯ ฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- จรีลักษณ์ จีรวิบูลย์. (2545). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนการอ่านสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาที่มีความบกพร่องในการเรียนรู้ด้านการอ่านตามแนวคิด พหุสัมผัสและแนวคิดสื่อกลางการสอน. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชนาธิป พรกุล. (2555). **การออกแบบการสอน การบูรณาการ การอ่าน การคิดวิเคราะห์ และการเขียน**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นวลจันทร์ จุฑาภักดีกุล. (2558). การเรียนรู้ผ่านพหุประสาทสัมผัส. **สารานุกรมศึกษาศาสตร์**, 50(0857-2539), 63-68.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). **การวิจัยเบื้องต้นฉบับปรับปรุงใหม่**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- บุญทริก ชือสัตย์. (2560). การพัฒนาชุดการเรียนการสอนตามแนวคิดพหุประสาทสัมผัสเพื่อเสริมสร้างการสำเนียงรู้เสียงพยัญชนะท้าย สำหรับนักเรียนชาวไทยภูเขาชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. **การค้นคว้าอิสระ, กศ.ม. สาขาหลักสูตรและการสอน**. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ประภัสสร ทศนพงศ์, พจมาน ชำนาญกิจ และ อุษา ปราบหงส์. (2560). การพัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านภาษาไทยตามแนวคิดประสบการณ์การเรียนรู้ผ่านสื่อกลางและพหุสัมผัส สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ด้านการอ่าน ระดับประถมศึกษา. **วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท สาขาวิจัยหลักสูตรและการสอน**. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- พิชชา รุ่งโรจน์อารี. (2558). การพัฒนากิจกรรมฝึกออกเสียงวรรณยุกต์ภาษาจีนตามแนวคิดพหุสัมผัส สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน**. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- รัตนะ บัวสนธ์. (2554). **การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 2. นครสวรรค์: หจก.ริมปิงการพิมพ์.

- สุนทรี อารังโสตถิสกุล. (2560). การพัฒนารูปแบบการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานและแนวคิดพหุประสาทสัมผัสสำหรับนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ด้านการอ่านระดับประถมศึกษา. **รายงานการวิจัย**. ศูนย์พัฒนาศักยภาพนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ โรงเรียนเทศบาลท่าอิฐ. อุตรดิตถ์.
- สุไพรมา ลีลามณี. (2553). ศึกษาความสามารถในการอ่านคำ และแรงจูงใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีปัญหาการเรียนรู้ด้านการอ่าน จากการสอนโดยผสมผสานวิธีโฟนิกซ์ (Phonics) กับวิธีพหุสัมผัส (Multi-Sensory Approach). **ปริญญานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบสอบทางภูมิศาสตร์แบบ
ออนไลน์ที่มีต่อความสามารถคิดวิเคราะห์และความสามารถทางภูมิศาสตร์
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

The Effect of Online Learning Activities Using Geographic Inquiry
Process on Abilities of Analytical Thinking and Geographic
Abilities of Secondary 1 Students

อภिरดี มณีนิล, วิเชียร อารังโสติสกุล

Apiradee Maneenil, Wichian Thumrongsotisakul

มหาวิทยาลัยนเรศวร

Naresuan University

E-mail: maneenilap@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบความสามารถคิดวิเคราะห์และความสามารถทางภูมิศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนเรียนและหลังเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบสอบทางภูมิศาสตร์แบบออนไลน์ 2) เปรียบเทียบความสามารถคิดวิเคราะห์และความสามารถทางภูมิศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบสอบทางภูมิศาสตร์แบบออนไลน์ กับเกณฑ์ร้อยละ 70 กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในงานวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 36 คน โรงเรียนบ้านเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงทดลอง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบสอบทางภูมิศาสตร์แบบออนไลน์ และแบบวัดความสามารถคิดวิเคราะห์และแบบวัดความสามารถทางภูมิศาสตร์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความสามารถคิดวิเคราะห์และความสามารถทางภูมิศาสตร์ ของนักเรียนหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบออนไลน์สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ความสามารถคิดวิเคราะห์และความสามารถทางภูมิศาสตร์ ของนักเรียนหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบสอบทางภูมิศาสตร์แบบออนไลน์สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: กระบวนการสืบสอบทางภูมิศาสตร์แบบออนไลน์, ความสามารถคิดวิเคราะห์, ความสามารถทางภูมิศาสตร์

Abstract

The purpose of this research are 1) comparing the abilities of analytical thinking and geographic abilities of secondary 1 students between before and after using online learning activities using geographic inquiry process and 2) comparing the abilities of analytical thinking and geographic abilities of secondary 1 students after receiving online learning using geographic inquiry process with the 70 percent criterion. Samples were 36 secondary 1 of an opportunity expansion schools in Bannoenmaprang School, Phitsanulok Province. They were selected by using simple random sampling. This study was an experimental research. Instruments used were online learning activities using geographic inquiry process lesson plan and analytical thinking ability test and geographic ability test. The statistics used in analyzing the data were percentage, mean, standard deviation, Index of Item Objective Congruence (IOC), Difficulty index, Discriminant Index, Reliability, and t-test.

The research result finds that:

1. The abilities of analytical thinking and geographic abilities of secondary 1 students after organizing online learning activities using geographic inquiry process were higher than those before learning with statistical significance at the level of 0.05

2. The abilities of analytical thinking and geographic abilities of secondary 1 students after organizing online learning activities using geographic inquiry process were higher than the criterion of 70 percent with statistical significance at the level of 0.05.

Keywords: Online Geographic Inquiry, Analytical Thinking, Geographic Abilities

1. บทนำ

พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 และ (ฉบับที่ 3) พุทธศักราช 2553 หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา ในมาตรา 22 คือ การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนา ตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ในมาตรา 23 ระบุเกี่ยวกับการจัดการศึกษาว่า ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสม และในมาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ ควรจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2553: 13)

ปัญหาการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในปัจจุบันที่ครูผู้สอนส่วนใหญ่จะสอนตามเนื้อหาที่ปรากฏในหนังสือเรียนเป็นส่วนใหญ่ ขาดเทคนิคและวิธีการสอนในรูปแบบใหม่ ๆ ที่หลากหลาย ทำให้นักเรียนไม่กล้าแสดงความคิดเห็นหรือกล้าแสดงออก ขาดการฝึกแก้ปัญหาในห้องเรียน ทำให้การเรียนการสอนน่าเบื่อ นักเรียนไม่มีส่วนร่วมในการเรียนการสอน อีกทั้งเนื้อหาในสาระสังคมศึกษามีเยอะทำให้นักเรียนต้องท่องจำ ขาดการเชื่อมโยงกับการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ครูผู้สอนจึงต้องปรับเปลี่ยน รูปแบบ วิธีการสอนใหม่ให้ทันกับยุคสมัย และจัดกิจกรรมให้เด็กเกิดการพัฒนาทั้งความคิด ความถนัด ความสนใจของแต่ละคน ต้องเน้นเน้นผู้เรียนศูนย์กลางมากกว่ายึดเนื้อหาวิชา ให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้เองมากกว่าการสอนแบบท่องจำ ซึ่งเป็นทักษะสำคัญในการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 (วิภาพรรณ พินลา และวิภาดา พินลา, 2561: 1)

จากความสำคัญของการคิดวิเคราะห์ ในการจัดการเรียนการสอนผู้สอนควรส่งเสริมให้ผู้เรียนมีการคิดวิเคราะห์ที่ถูกต้อง โดยในวิชาภูมิศาสตร์เป็นวิชาที่ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติกับสังคมที่ปรากฏในดินแดนต่าง ๆ ของโลก (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554: 254) จัดอยู่ในสาระที่ 5 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา

ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ว่าด้วยการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมที่มีความหลากหลาย มีความแตกต่างกันทั้งชาติพันธุ์ ความคิดความเชื่อ ศาสนา วัฒนธรรม ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม การปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด เชื่อมโยงความสัมพันธ์ที่เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละยุคสมัยตามเหตุปัจจัยต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ส่งผลให้เกิดความเข้าใจทั้งต่อตนเองและผู้อื่น เกิดการยอมรับในความแตกต่างกันของแต่ละปัจเจกบุคคล นอกจากนี้การอยู่ร่วมกันในสังคมและเป็นพลเมืองดี ต้องมีความรู้ ทักษะที่สำคัญและมีคุณธรรมที่เหมาะสม เป็นคนดี คนเก่ง มีความสุข การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบสอบทางภูมิศาสตร์ เป็นการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์และ ความสามารถทางภูมิศาสตร์ ผ่านการสังเกต ตั้งคำถาม ค้นคว้าหาคำตอบ ลงมือปฏิบัติอย่าง เป็นขั้นเป็นตอนจนผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง สามารถใช้เป็นแนวทางในการ จัดกิจกรรมที่สอดคล้องการเรียนรู้แบบสืบสอบ และการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาทักษะการสังเกต ทักษะการแปลความข้อมูลทาง ภูมิศาสตร์ การใช้เทคโนโลยีและการสถิติพื้นฐาน เพื่อนำมาสู่ข้อสรุปที่เป็นองค์ความรู้ที่เป็น การเรียนรู้ที่มีความหมายสำหรับผู้เรียน โดยการนำกระบวนการทางภูมิศาสตร์มาใช้ในการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ (การรู้เรื่องภูมิศาสตร์ กนก จันทรา, 2561: 89)

ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบสอบทาง ภูมิศาสตร์แบบออนไลน์นั้น เป็นการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสถานการณ์การแพร่ ระบาดของเชื้อโรคโคโรนาไวรัส 2019 เป็นอย่างดีเพราะสถานศึกษาจะต้องปรับรูปแบบการ สอนให้เหมาะสมกับผู้เรียนตามบริบทของโรงเรียน ผู้วิจัยได้นำกระบวนการสืบสอบทาง ภูมิศาสตร์มาใช้ร่วมกับการใช้โปรแกรม Google Meet และโปรแกรม Google Earth ส่งผล ให้ผู้เรียนมีกระตือรือร้น ตอบสนองต่อการเรียนรู้ได้ดี นักเรียนมีความสามารถคิดวิเคราะห์ และความสามารถทางภูมิศาสตร์ที่เพิ่มขึ้น สามารถเชื่อมโยงและสามารถตัดสินใจ เตรียมพร้อมต่อสถานการณ์ต่าง ๆ และการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถคิดวิเคราะห์และความสามารถทางภูมิศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบสอบทางภูมิศาสตร์แบบออนไลน์
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถคิดวิเคราะห์และความสามารถทางภูมิศาสตร์ หลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการ สืบสอบทางภูมิศาสตร์แบบออนไลน์ กับเกณฑ์ร้อยละ 70

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านเนินมะปราง อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 5 ห้องเรียน จำนวน 162 คน จากนั้นจึงทำการสุ่มมา 1 ห้องเรียน

2. กลุ่มตัวอย่าง

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านเนินมะปราง อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 1 ห้องเรียน นักเรียน จำนวน 36 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบ

สอบทางภูมิศาสตร์แบบออนไลน์ที่มีต่อความสามารถคิดวิเคราะห์และความสามารถทางภูมิศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 5 แผนการจัดการเรียนรู้ ใช้เวลาทั้งหมด 12 ชั่วโมง ประกอบด้วย

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง ลักษณะทั่วไปของทวีปเอเชีย

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง ภูมิภาคในทวีปเอเชียตะวันออกและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง ภูมิภาคในทวีปเอเชียใต้ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเอเชียกลาง

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง ออสเตรเลียและโอเชียเนีย

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง ภัยธรรมชาติที่เกิดขึ้นในทวีปเอเชีย ออสเตรเลียและโอเชียเนีย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบทดสอบวัดความสามารถคิดวิเคราะห์ทางภูมิศาสตร์ แบบเลือกตอบ (ปรนัย) จำนวน 20 ข้อ และแบบทดสอบวัดความสามารถทางภูมิศาสตร์ แบบเขียนตอบ (อัตนัย) จำนวน 2 ข้อ

3.3 การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษาในกิจกรรมการเรียนรู้การสอนแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง คือ แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบสอบทางภูมิศาสตร์แบบออนไลน์ที่มีต่อความสามารถคิดวิเคราะห์และความสามารถทางภูมิศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

1) ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เอกสาร หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความสามารถและทักษะการคิดวิเคราะห์ ความสามารถทางภูมิศาสตร์

2) วิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด คำอธิบายรายวิชา สาระ การเรียนรู้แกนกลาง โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา เลือกและกำหนดเนื้อหาเพื่อนำมาสร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบสอบทางภูมิศาสตร์แบบออนไลน์ที่มีต่อความสามารถคิดวิเคราะห์และความสามารถทางภูมิศาสตร์

3) สร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบสอบทางภูมิศาสตร์แบบออนไลน์ที่มีต่อความสามารถคิดวิเคราะห์และความสามารถทางภูมิศาสตร์โดยมีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

ขั้นที่ 1 การตั้งคำถามเชิงภูมิศาสตร์

ขั้นที่ 2 สืบค้นข้อมูล ร่วมกับการใช้โปรแกรม Google Earth

ขั้นที่ 3 การจัดการข้อมูล

ขั้นที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นที่ 5 การสรุปเพื่อตอบคำถาม

4) นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องและปรับปรุง

5) นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อตรวจพิจารณาองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ ความถูกต้องของเนื้อหา จุดประสงค์การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ และการประเมินผล

6) ปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ คือ แก้ไขจุดประสงค์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ และแก้ไขจุดประสงค์ให้มีครบทั้งสามด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ และเจตคติ และแก้ไขสาระการเรียนรู้

ให้ครบถ้วนตามเนื้อหา หลังจากแก้ไขแล้วนำแผนการจัดการเรียนรู้เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาความถูกต้องอีกครั้งก่อนนำไปใช้ในการทดลอง

7) นำแผนการจัดการเรียนรู้มาใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่าง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบวัดความสามารถคิดวิเคราะห์และแบบวัดความสามารถทางภูมิศาสตร์

1) แบบวัดความสามารถคิดวิเคราะห์ ผู้วิจัยดำเนินการพัฒนาแบบวัดความสามารถคิดวิเคราะห์ตามขั้นตอน ดังนี้

(1) ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม หลักสูตรสถานศึกษา คู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความสามารถคิดวิเคราะห์

(2) วิเคราะห์หลักสูตร มาตรฐาน สาระการเรียนรู้แกนกลาง และตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

(3) ดำเนินการสร้างแบบวัดความสามารถคิดวิเคราะห์ และนำแบบวัดความสามารถคิดวิเคราะห์ที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา พิจารณาตรวจสอบความถูกต้องและนำมาปรับปรุงแก้ไข

(4) นำแบบวัดความสามารถคิดวิเคราะห์ที่ปรับปรุงแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อทดสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้ และตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาภาษา และค่าดัชนีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective: IOC)

(5) นำแบบทดสอบไปทดสอบครั้งที่ 1 กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านเนินมะปราง จำนวน 36 คน

(6) นำคะแนนที่ได้จากการทดสอบมาวิเคราะห์ ตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดความสามารถคิดวิเคราะห์ โดยหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability)

(7) นำแบบทดสอบวัดความสามารถคิดวิเคราะห์ทางภูมิศาสตร์ที่ผ่านการหาคุณภาพแล้ว มาจัดพิมพ์และนำไปใช้ในการวิจัย

2) แบบวัดความสามารถทางภูมิศาสตร์ ผู้วิจัยดำเนินการพัฒนาแบบวัดความสามารถทางภูมิศาสตร์ตามขั้นตอน ดังนี้

(1) ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สาระภูมิศาสตร์ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

(2) ศึกษาเอกสาร งานวิจัย และหลักการเกี่ยวกับความสามารถทางภูมิศาสตร์

(3) ดำเนินการสร้างแบบวัดความสามารถทางภูมิศาสตร์ และนำแบบวัดความสามารถทางภูมิศาสตร์ที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา พิจารณาตรวจสอบความถูกต้องและนำมาปรับปรุงแก้ไข

(4) นำแบบวัดความสามารถทางภูมิศาสตร์ที่ปรับปรุงแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อทดสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้ และตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาภาษา และค่าดัชนีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective: IOC)

(5) นำแบบทดสอบไปทดสอบครั้งที่ 1 กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านเนินมะปราง จำนวน 36 คน

(6) นำคะแนนที่ได้จากการทดสอบมาวิเคราะห์ ตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดความสามารถทางภูมิศาสตร์ โดยหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability)

(7) นำแบบทดสอบวัดความสามารถทางภูมิศาสตร์ที่ผ่านการหาคุณภาพแล้ว มาจัดพิมพ์และนำไปใช้ในการวิจัย

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ทำการเลือกกลุ่มทดลอง จากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านเนินมะปราง อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม

2. ปฐมนิเทศและชี้แจงจุดประสงค์การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

3. ทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบวัดความสามารถคิดวิเคราะห์และความสามารถทางภูมิศาสตร์ ใช้เวลาในการสอบทั้งหมด 1 ชั่วโมงแล้วบันทึกผลการสอบ

4. ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์แบบออนไลน์ที่มีต่อความสามารถคิดวิเคราะห์และความสามารถทางภูมิศาสตร์ จำนวน 5 แผนการจัดการเรียนรู้ ในชั่วโมงเรียนรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามตารางเรียนปกติของโรงเรียน โดยใช้เวลาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 เวลาในการจัดการเรียนรู้ทั้งหมด 12 ชั่วโมง

5. ทดสอบหลังเรียน (Post-test) ด้วยแบบวัดความสามารถคิดวิเคราะห์และความสามารถทางภูมิศาสตร์

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนการวัดความสามารถคิดวิเคราะห์และความสามารถทางภูมิศาสตร์ก่อนการจัดการเรียนรู้ และหลังการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สถิติค่าที (t-test) แบบ dependent

2. วิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบความสามารถคิดวิเคราะห์และความสามารถทางภูมิศาสตร์ หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบสอบทางภูมิศาสตร์แบบออนไลน์ ที่มีต่อความสามารถคิดวิเคราะห์และความสามารถทางภูมิศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70 ใช้สถิติทดสอบ การทดสอบทีแบบกลุ่มเดียว (One – Sample t - test)

3.6 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ ได้แก่
 - 1) การหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบทดสอบวัดความสามารถคิดวิเคราะห์ทางภูมิศาสตร์และความสามารถทางภูมิศาสตร์
 - 2) การหาค่าความยากง่ายของแบบทดสอบ แบบทดสอบอัตนัย โดยใช้วิธีของวิทนีและซาเบอร์ส (Whitney and Sabers)
 - 3) การหาค่าอำนาจจำแนก เพื่อวิเคราะห์แบบทดสอบรายข้อ แบบทดสอบแบบอัตนัย โดยใช้วิธีของวิทนีและซาเบอร์ส (Whitney and Sabers)
 - 4) หาค่าความเที่ยง (Reliability) ของแบบวัดความสามารถคิดวิเคราะห์และความสามารถทางภูมิศาสตร์ โดยใช้วิธีหาสัมประสิทธิ์แอลฟา ของคอร์นบาก
2. สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่
 - 1) สถิติทดสอบ t-test แบบ dependent
 - 2) สถิติทดสอบ การทดสอบทีแบบกลุ่มเดียว (One – Sample t - test)

4. สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการเปรียบเทียบความสามารถคิดวิเคราะห์และความสามารถทางภูมิศาสตร์ ของนักเรียนก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบสอบทางภูมิศาสตร์แบบออนไลน์

ผลการเปรียบเทียบแบบวัดความสามารถคิดวิเคราะห์ของนักเรียนก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบสอบทางภูมิศาสตร์แบบออนไลน์ สรุปผลดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสถิติทดสอบที และระดับนัยสำคัญทางสถิติของการทดสอบเปรียบเทียบคะแนนสอบก่อนและหลัง แบบวัดความสามารถคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

การทดสอบ	จำนวนนักเรียน	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.(1-tailed)
ก่อนจัดการเรียนรู้	36	20	5.89	1.72	37.65	0.00
หลังจัดการเรียนรู้	36	20	17.36	1.29		

* มีนัยความสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 2 พบว่า ความสามารถคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบสอบทางภูมิศาสตร์แบบออนไลน์ มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ 0.05

ผลการเปรียบเทียบแบบวัดความสามารถทางภูมิศาสตร์ของนักเรียนก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบสอบทางภูมิศาสตร์แบบออนไลน์ สรุปผลดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 3 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสถิติทดสอบที และระดับนัยสำคัญทางสถิติของการทดสอบเปรียบเทียบคะแนนสอบก่อนและหลัง แบบวัดความสามารถทางภูมิศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

การทดสอบ	จำนวนนักเรียน	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.(1-tailed)
ก่อนจัดการเรียนรู้	36	10	3.56	0.84	63.00	0.00
หลังจัดการเรียนรู้	36	10	8.81	0.79		

* มีนัยความสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 3 พบว่า ความสามารถทางภูมิศาสตร์ ของนักเรียนที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบสอบทางภูมิศาสตร์แบบออนไลน์ มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ 0.05

ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความสามารถคิดวิเคราะห์และความสามารถทางภูมิศาสตร์ ของนักเรียนหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบสอบทางภูมิศาสตร์แบบออนไลน์กับเกณฑ์ร้อยละ 70

การวิเคราะห์ข้อมูลตอนที่ 2 นี้ เพื่อตอบคำถามในการวิจัยข้อที่ 2 ผลของความสามารถคิดวิเคราะห์และความสามารถทางภูมิศาสตร์ หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบสอบทางภูมิศาสตร์แบบออนไลน์ กับเกณฑ์ร้อยละ 70 เป็นอย่างไร จากการรวบรวมข้อมูลด้วยแบบวัดความสามารถคิดวิเคราะห์ ปรากฏดังตารางที่ 7

ตาราง 7 แสดงการเปรียบเทียบความสามารถคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบสอบทางภูมิศาสตร์แบบออนไลน์ กับเกณฑ์ร้อยละ 70 (คะแนนเต็ม 20 คะแนน)

การทดสอบ	จำนวน นักเรียน	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.(1- tailed)
หลังจัดการ เรียนรู้	36	20	17.36	1.29	37.65	0.00

* มีนัยความสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 7 พบว่า ความสามารถคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบสอบทางภูมิศาสตร์แบบออนไลน์ มีคะแนนเฉลี่ยหลังจัดการเรียนรู้เท่ากับ 17.36 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.29 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 (คิดเป็น 14 คะแนน จาก 20 คะแนน) อย่างมีนัยความสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 8 แสดงการเปรียบเทียบความสามารถทางภูมิศาสตร์ ของนักเรียนหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบสอบทางภูมิศาสตร์แบบออนไลน์ กับเกณฑ์ร้อยละ 70 (คะแนนเต็ม 10 คะแนน)

การทดสอบ	จำนวน นักเรียน	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.(1- tailed)
หลังจัดการ เรียนรู้	36	10	8.81	0.79	63.00	0.00

* มีนัยความสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 8 พบว่า ความสามารถทางภูมิศาสตร์ ของนักเรียนที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบสอบทางภูมิศาสตร์แบบออนไลน์ มีคะแนนเฉลี่ยหลังจัดการเรียนรู้เท่ากับ 8.81 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.79 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 (คิดเป็น 7 คะแนน จาก 10 คะแนน) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. อภิปรายผลการวิจัย

5.1 ผลการเปรียบเทียบความสามารถคิดวิเคราะห์และความสามารถทางภูมิศาสตร์ ของนักเรียนหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการสืบสอบทางภูมิศาสตร์แบบออนไลน์ สูงกว่าก่อนจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบสอบทางภูมิศาสตร์แบบออนไลน์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จากผลการทดสอบคะแนนความสามารถคิดวิเคราะห์และความสามารถทางภูมิศาสตร์ก่อนเรียนนั้น จากการสังเกตนักเรียนส่วนใหญ่จะทำคะแนนได้น้อยเนื่องจาก นักเรียนยังไม่คุ้นเคยกับกระบวนการสืบสอบทางภูมิศาสตร์ การมีส่วนร่วมค่อนข้างน้อย ครูต้องช่วยกระตุ้นนักเรียนให้มีส่วนร่วมมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อความสามารถในการคิดวิเคราะห์และความสามารถทางภูมิศาสตร์ เพราะหากนักเรียนเข้าใจกระบวนการยิ่งขึ้น และมีส่วนร่วมมากขึ้น จะส่งผลต่อการทำกิจกรรม และการเรียนรู้ของนักเรียน สอดคล้องกับ อรุณ ลิ้มตศิริ (2546: 143) ที่กล่าวว่า การเรียนแบบร่วมมือกัน ทำให้นักเรียนได้ฝึกความร่วมมือในการทำงาน มีความสามารถในการสื่อสาร แสดงความคิดเห็น การปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบสอบทางภูมิศาสตร์และโปรแกรม Google Earth เป็นกระบวนการที่สอดคล้องกับขั้นตอนการพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ เป็นขั้นตอนที่เป็นระบบ และสามารถทำให้นักเรียนเกิดความสามารถในการคิดวิเคราะห์และความสามารถทางภูมิศาสตร์ได้

5.2 ผลการเปรียบเทียบความสามารถคิดวิเคราะห์และความสามารถทางภูมิศาสตร์ หลังเรียนของนักเรียนหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบสอบทางภูมิศาสตร์แบบออนไลน์ กับเกณฑ์ร้อยละ 70 มีกระบวนการ 5 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 การตั้งคำถามเชิงภูมิศาสตร์ ขั้นที่ 2 สืบค้นข้อมูล ร่วมกับการใช้โปรแกรม Google Earth ขั้นที่ 3 การจัดการข้อมูล ขั้นที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล ขั้นที่ 5 การสรุปเพื่อตอบคำถาม และเมื่อพิจารณาผลความสามารถคิดวิเคราะห์เป็นรายด้านพบว่าความสามารถคิดวิเคราะห์ที่สำคัญ ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ความสัมพันธ์ และความสามารถคิดวิเคราะห์หลักการ มีพัฒนาการสูงขึ้นทั้ง 3 ด้าน นอกจากนี้เมื่อพิจารณาผลความสามารถทางภูมิศาสตร์เป็นราย

ด้าน พบว่า ความเข้าใจระบบธรรมชาติและมนุษย์ การให้เหตุผลทางภูมิศาสตร์ การตัดสินใจอย่างเป็นระบบ มีพัฒนาการสูงขึ้นทั้ง 3 ด้าน

การจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ร่วมกับโปรแกรม Google Earth และโปรแกรม Google Meet นั้น เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพน่าสนใจ และทันสมัย สำหรับการพัฒนาประสบการณ์ใหม่ ๆ โดยเฉพาะการคิดวิเคราะห์และการรู้ดิจิทัล สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี ซึ่งถือเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาในยุคปัจจุบัน สอดคล้องกับงานวิจัยของชิตพล ชัยมะดัน และทิวา โฆษิตธีรชาติ (2559) ที่พบว่า นักเรียนปัจจุบันแสดงออกถึงพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ เพื่อเป็นช่องทางติดต่อสื่อสาร และใช้ค้นหาความรู้ และข้อมูลด้านต่าง ๆ

6. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ ผู้ศึกษาค้นคว้ามียข้อเสนอแนะซึ่งอาจจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนหรือการศึกษาครั้งต่อไป ดังนี้

6.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาค้นคว้าไปใช้

1. จากผลการวิจัยพบว่าหลังการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ ความสามารถคิดวิเคราะห์และความสามารถทางภูมิศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีการพัฒนาที่สูงขึ้น ดังนั้นควรนำกระบวนการสืบสอบทางภูมิศาสตร์และโปรแกรม Google Earth ร่วมกับการเรียนการสอนแบบออนไลน์ ใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถคิดวิเคราะห์และความสามารถทางภูมิศาสตร์ของนักเรียนในหน่วยการเรียนรู้อื่น ๆ ต่อไป

6.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

เนื่องจากในการวิจัยครั้งนี้พบว่า นักเรียนทำตามกระบวนการสืบสอบทางภูมิศาสตร์ ร่วมกับโปรแกรม Google Earth โปรแกรม Google Meet ได้ดี ดังนั้นการวิจัยครั้งต่อไปควรนำการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการสืบสอบทางภูมิศาสตร์ไปใช้ในการส่งเสริมความสามารถ ทักษะ และคุณลักษณะที่สัมพันธ์กับการจัดการเรียนรู้ภูมิศาสตร์ เช่น การรู้เรื่องภูมิศาสตร์ ทักษะทางภูมิศาสตร์ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่3) พ.ศ. 2553. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กรมพล ท่องธรรมชาติ และคณะ. (2553). หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ม.2. กรุงเทพฯ: ไทยร่มเกล้า.
- กมลรัตน์ หล้าสูงษ์. (2524). จิตวิทยาการศึกษา ฉบับปรับปรุง. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- คณะทำงานประชาสัมพันธ์ แผนแนวทางการศึกษาและการจัดการความรู้ สาขาวิชาวิทยาการจัดการ. (2558). แนวทางในการจัดการเรียนการสอนโดยการใช้ e-Learning.
- จินตวิริ (มันสกุล) คล้ายสังข์. (2555). อิเลิร์นนิ่งคอร์สแวร์: แนวคิดสู่การปฏิบัติ สำหรับการเรียนการสอนอิเลิร์นนิ่งในทุกกระดับ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ใจทิพย์ ณ สงขลา. (2550). E-Instructional Design วิธีวิทยาการออกแบบการเรียนการสอนอิเล็กทรอนิกส์ (1 ed.). กรุงเทพฯ: ศูนย์ตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2558). การใช้เทคโนโลยีด้านบริหารและจัดการอาชีวศึกษาในพุทธศตวรรษที่ 26 ตามแนวทางThailand 4.0.
- ทิตนา แคมมณี. (2557). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (18 ed.). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านเพื่อพัฒนา
ความสามารถในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

The Development of Learning Activities Based on Flipped Classroom
to Promote English Listening and Speaking Proficiency for Grade 6

คณิสร์ชต์ กองแสน, อังคณา อ่อนธานี

Kanisarath Kongsan, Angkana Onthanee

มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

Naresuan University

Email: kaniandueam@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) สร้างและประเมินประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน เพื่อพัฒนาความสามารถในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามเกณฑ์ 75/75 2) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน

ผลการวิจัยพบว่า

1. กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ขั้นก่อนเข้าชั้นเรียน ขั้นที่ 2 ขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ขั้นที่ 3 ขั้นสรุปองค์ความรู้ และขั้นที่ 4 ขั้นประเมินผลการเรียนรู้ โดยมีเนื้อหาของกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 4 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง Myself กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง My family กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง My Daily Routine และกิจกรรมที่ 4 เรื่อง My school มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.82$, S.D. = 0.39) มีประสิทธิภาพเท่ากับ 75.66/76.85 2. ความสามารถในการฟังและพูดภาษาอังกฤษหลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3. นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.88$, S.D. = 0.32)

คำสำคัญ: แนวคิดห้องเรียนกลับด้าน, กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน, ความสามารถในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ

Abstract

The objective of this study were 1) to create and find out the capability of learning activities based on flipped classroom to promote English listening and speaking proficiency of grade 6 students according to criteria 75/75 2) to compare English listening and speaking proficiency before and after using learning activities based on flipped classroom. 3) to study student satisfaction towards learning activities based on flipped classroom.

The Research result finds that:

1. Learning activities based on flipped classroom to promote the English listening and speaking proficiency of grade 6 students The result found that learning activities were suitable in various elements of learning activity in the highest level ($\bar{X}$ = 4.82, S.D. = 0.39). Learning activities were as effective as 75.66/76.8 2. Students who studied by Learning activities based on flipped classroom had English listening and speaking proficiency higher than before at the significant level of .05 3. Students was satisfied with Learning activities based on flipped classroom in the highest level. ($\bar{X}$ = 4.88, S.D. = 0.32)

Keywords: Flipped Classroom, Learning Activities Based on Flipped Classroom, English Listening and Speaking Proficiency

1. บทนำ

การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในชีวิตประจำวัน เนื่องจากเป็นเครื่องมือสำคัญในการติดต่อสื่อสาร การศึกษา การแสวงหาความรู้ การประกอบอาชีพ การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมและวิถีทัศน์ของชุมชนโลก และตระหนักถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมและมุมมองของสังคมโลก นำมาซึ่งมิตรไมตรีและความร่วมมือกับประเทศต่าง ๆ ช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีความเข้าใจตนเองและผู้อื่นดีขึ้น เรียนรู้และเข้าใจความแตกต่างของภาษาและวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี การคิด สังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครองมีเจตคติที่ดีต่อการใช้ภาษาต่างประเทศ และใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อการสื่อสารได้ รวมทั้งเข้าถึงองค์ความรู้ต่างๆ ได้ง่ายและกว้างขึ้น และมีวิสัยทัศน์ในการดำเนินชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 14-18) ในฐานะเป็นภาษาสำคัญของโลก เป็นภาษากลางที่ทำให้มนุษยทั่วโลกสามารถสื่อสารกันได้เข้าใจมากขึ้น เป็นเครื่องมือสำคัญในทุกมิติของการดำเนินชีวิต ด้วยเหตุนี้ทุกคนทุกชาติทุกภาษาจึงบรรจวจิชา

ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองรองลงมาจากภาษาประจำชาติ เพราะในยุคแห่งข้อมูลข่าวสารที่ผู้คนในโลกมีการติดต่อสื่อสารซึ่งกันและกันทำให้ภาษาอังกฤษมีความจำเป็นอย่างมาก

ความสามารถในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษจึงมีความสำคัญมาก กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดให้มีการจัดการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาอังกฤษโดยให้ผู้เรียนเรียนภาษาอังกฤษอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ระดับประถมศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษา โดยมุ่งหวังว่าจะทำให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อภาษาอังกฤษ สามารถใช้ภาษาอังกฤษสื่อสารในสถานการณ์ต่าง ๆ ใช้แสวงหาความรู้ ประกอบอาชีพ และศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น ส่งผลให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องราวและวัฒนธรรมอันหลากหลายของประชาคมโลก และสามารถถ่ายทอดความคิดและวัฒนธรรมไทยไปยังสังคมโลกได้อย่างสร้างสรรค์ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2551: 220) แต่จากการสรุปผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) พบว่า ปี 2562 วิชาที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 คือวิชาภาษาอังกฤษ เมื่อพิจารณาลงในรายละเอียดพบว่า สารที่ 1 ภาษาเพื่อการสื่อสาร มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุดคะแนนเฉลี่ย 34.58 ซึ่งต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1, 2562: 5) นอกจากนี้การจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษที่ผ่านมายังคงมีปัญหาและอุปสรรคหลายอย่างทั้งจากตัวครูผู้สอนและผู้เรียน เช่น ปัญหาเกี่ยวกับผู้เรียนมีเจตคติที่ไม่ดีต่อภาษาอังกฤษ ขลาดกลัว ไม่กล้าแสดงออก ไม่มีความมั่นใจในตนเอง คิดว่าภาษาอังกฤษเป็นวิชาที่ยากเกินไป (สิริ แหวนทอง, 2545: 51-54) เช่นเดียวกับผลการศึกษาของ ณัฏฐ์นรี ฤทธิรัตน์ (2557: 95) ที่พบว่า ปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษ ได้แก่ ผู้เรียนมีความกังวลและกลัวที่ต้องพูดภาษาอังกฤษ มีปัญหาด้านคำศัพท์ อาจเกิดจากการฝึกฝนกับอาจารย์และบุคคลอื่น ไม่ชอบเรียนรายวิชาที่เน้นทักษะการพูดภาษาอังกฤษ และนักศึกษาต้องนึกเป็นภาษาไทยก่อนเสมอเมื่อต้องพูดภาษาอังกฤษ อาจเนื่องมาจากการจัดกิจกรรมแบบเดิมมุ่งเน้นให้เด็กจำไวยากรณ์ ไม่เน้นการสื่อสาร เวลาเรียนวิชาภาษาอังกฤษน้อยเกินไปจึงไม่เกิดการฝึกฝนการใช้ภาษานอกเวลาเรียน จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารมากยิ่งขึ้นและสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานหลักสูตร การจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารนั้นต้องอาศัยเทคนิค วิธีการที่หลากหลาย ที่จะกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน อยากเรียนรู้ ได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองอย่างแท้จริง สามารถเชื่อมโยงความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

แนวคิดห้องเรียนกลับด้านของ Jonathan Bergman และ Aaron Sams มีแนวคิดหลักคือ “เรียนเนื้อหาที่บ้าน และทำการบ้านที่โรงเรียน” โดยการบรรยายของครูจะ

ถูกบันทึกเป็นวิดีโออยู่บนอินเทอร์เน็ตหรือลงแผ่นซีดีเป็นบทเรียนพื้นฐาน เพื่อให้นักเรียนได้นำไปดูที่บ้านหรือนอกชั้นเรียนแล้วจดบันทึกใจความสำคัญ ฝึกตั้งคำถามจากบทเรียนมาก่อนล่วงหน้า ซึ่งเป็นการใช้ความสามารถขั้นต้นในการเรียนรู้คือ จดบันทึก ฟัง และดู เพื่อทำความเข้าใจ เมื่อมาเข้าชั้นเรียนในวันรุ่งขึ้นนักเรียนจะซักถามประเด็นข้อสงสัยต่าง ๆ จากการดูวิดีโอจากนั้นก็ทำงานที่ได้รับมอบหมายเป็นรายบุคคลหรือกลุ่ม ทำกิจกรรมในชั้นเรียนร่วมกัน ไม่ต้องทำการบ้านคนเดียวและมีครูคอยให้คำแนะนำช่วยเหลือ และตอบข้อสงสัยในระหว่างทำงานนั้น ทำให้ได้ฝึกความสามารถในการเรียนรู้ขั้นที่สูงขึ้นคือ การสาธิต การอธิบาย อภิปรายในชั้นเรียนผ่านการทำกิจกรรม ดังนั้นผู้เรียนจะได้รับการฝึกใช้ภาษาทั้งที่บ้าน และที่โรงเรียน ซึ่งระหว่างการทำกิจกรรมที่โรงเรียนครูจะคอยให้คำแนะนำช่วยเหลือ และตอบข้อสงสัย ทำให้เกิดการฝึกฝนการใช้ภาษามากยิ่งขึ้น แนวคิดห้องเรียนกลับด้านจึงเป็นการเรียนเนื้อหาความรู้ที่บ้าน และนำการบ้านมาทำในห้องเรียน เป็นการนำสิ่งเดิมที่เคยทำในชั้นเรียนไปทำที่บ้าน และนำสิ่งที่เคยถูกมอบหมายให้ทำที่บ้านมาทำในห้องเรียนแทน โดยยึดหลักที่ว่าเวลาที่นักเรียนต้องการพบครูจริง ๆ คือ เวลาที่เขาต้องการความช่วยเหลือ โดยครูผู้สอนมอบหมายให้นักเรียนศึกษาเนื้อหาความรู้จากหนังสือ หรือสื่อต่าง ๆ ล่วงหน้า เมื่อกลับไปบ้าน จากนั้นมาทำงานหรือการบ้านในห้องเรียน โดยครูมีหน้าที่ช่วยเหลือและตอบข้อซักถามของนักเรียน ชี้แนะในประเด็นที่นักเรียนสงสัย จนนักเรียนสามารถทำงานหรือการบ้านสำเร็จลุล่วงไปได้ตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้

จากที่มาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัย จึงได้พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน เพื่อพัฒนาความสามารถในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อให้ผู้เรียนได้รู้จักศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง ฝึกบันทึกใจความสำคัญ ฝึกตั้งคำถาม มีส่วนร่วมในการค้นพบ สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง เพิ่มโอกาสการใช้ภาษาอังกฤษในการฟัง พูด สื่อสารระหว่างปฏิบัติงานร่วมกับคนอื่น ๆ มากขึ้น เพียงพอที่จะนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ในการศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสร้างและประเมินประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน เพื่อพัฒนาความสามารถในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามเกณฑ์ 75/75

2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน เพื่อพัฒนาความสามารถในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน เพื่อพัฒนาความสามารถในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ซึ่งมี 3 ขั้นตอน และรายละเอียดในการดำเนินงาน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างและประเมินประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน เพื่อพัฒนาความสามารถในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามเกณฑ์ 75/75 แหล่งข้อมูล ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้าน หลักสูตร ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และด้านการวิจัยและประเมินผล ตรวจสอบความเหมาะสมของกิจกรรมโดยใช้รูปแบบแนวคิดห้องเรียนกลับด้านเป็นฐานในการสร้างแบบประเมิน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2563 โรงเรียนบ้านท่าสัก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 จำนวน 3 คน และ 9 คน เพื่อประเมินประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ โดยผู้วิจัยได้ทำการออกแบบและสร้างกิจกรรมการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้ โดยศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ และหลักการจัดการเรียนรู้ ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ขั้นก่อนเข้าชั้นเรียน ขั้นที่ 2 ขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ขั้นที่ 3 ขั้นสรุปองค์ความรู้ ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินผลการเรียนรู้ จากนั้นนำกิจกรรมการเรียนรู้เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน พิจารณาความเหมาะสมในองค์ประกอบต่าง ๆ จากนั้นผู้วิจัยนำกิจกรรมการเรียนรู้ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านท่าสัก ปีการศึกษา 2563 จำนวน 3 คน และ 9 คน เพื่อประเมินประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ตามเกณฑ์ 75/75

ขั้นตอนที่ 2 การเปรียบเทียบความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน เพื่อพัฒนาความสามารถในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนบ้านท่าเตื่อ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 12 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่มจำนวน 1 ห้องเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ กิจกรรมการ

เรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน แบบวัดความสามารถในการฟังภาษาอังกฤษ และแบบวัดความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษ โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ จากนั้นสร้างแบบวัดความสามารถในการฟังภาษาอังกฤษ จำนวน 20 ข้อ จากนั้นนำแบบวัดเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา และเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 คน เพื่อพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา จากนั้นจัดทำแบบวัดเพื่อนำไปหาค่าอำนาจจำแนก (B-Index) และนำไปหาความเชื่อมั่น พบว่า แบบทดสอบมีความเชื่อมั่น 0.92 จากนั้นจัดทำแบบทดสอบฉบับสมบูรณ์จำนวน 20 ข้อ เพื่อนำไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง การสร้างแบบวัดความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษประกอบด้วยเกณฑ์การประเมินความสามารถในการพูด 4 ด้าน ได้แก่ การออกเสียง คำศัพท์ ไวยากรณ์ และความคล่องแคล่ว ผู้วิจัยนำแบบวัดเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา และเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 คน เพื่อพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา จากนั้นนำไปหาความเชื่อมั่นด้วยเทคนิค Inter-rater วิเคราะห์หาความเชื่อมั่นด้วยสูตรสัมประสิทธิ์อัลฟาของคอนบราค พบว่า มีค่าความเชื่อมั่น 0.97 จากนั้นจัดทำแบบวัดความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง โดยจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ทั้งหมด 4 แผน จากนั้นนำคะแนนมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติทดสอบที

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านเพื่อพัฒนาความสามารถในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านท่าเตื่อ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 12 คน ตัวแปรต้น ได้แก่ การเรียนรู้ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน ตัวแปรตาม ได้แก่ ความพึงพอใจของนักเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน โดยผู้วิจัยแจกแบบประเมินความพึงพอใจให้กับนักเรียนหลังการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำค่าเฉลี่ยไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์และแปลผล

4. สรุปผลการวิจัย

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านเพื่อพัฒนาความสามารถในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยโดยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผลการสร้างและประเมินประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน เพื่อพัฒนาความสามารถในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามเกณฑ์ 75/75

1. ผลการสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน เพื่อพัฒนาความสามารถในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทำให้ได้กิจกรรมการเรียนรู้จำนวน 4 เรื่อง ได้แก่ เรื่องที่ 1 Myself เรื่องที่ 2 My family เรื่องที่ 3 My Daily Routine เรื่องที่ 4 My school ซึ่งแต่ละเรื่องใช้เวลา 3 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 12 ชั่วโมง โดยแต่ละเรื่องประกอบด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งหมด 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ขั้นก่อนเข้าชั้นเรียน ขั้นที่ 2 ขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ขั้นที่ 3 ขั้นสรุปองค์ความรู้ ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินผลการเรียนรู้

2. ผลการพิจารณาความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้และแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน เพื่อพัฒนาความสามารถในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน พบว่ากิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.82$, S.D. = 0.39) และแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.95$, S.D. = 0.23)

3. ผลการประเมินประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน เพื่อพัฒนาความสามารถในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามเกณฑ์ 75/75 ในการประเมินประสิทธิภาพแบบหนึ่งต่อหนึ่ง (1:1) พบว่า ภาษาที่ใช้ในกิจกรรมการเรียนรู้ มีความเหมาะสม มีการปรับเวลาและสื่อในกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 3 และมีการปรับปรุงสื่อในกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1 โดยปรับตัวหนังสือให้ใหญ่ขึ้น และใช้สีที่เหมาะสม และกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 3 โดยลดจำนวนใบงานเพื่อปรับให้เวลาเหมาะสม ในการประเมินประสิทธิภาพแบบกลุ่มเล็ก (1:3) ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพ ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน เพื่อพัฒนาความสามารถในการฟังและพูดภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 9 คน ตามเกณฑ์ 75/75

ร้อยละของคะแนนเฉลี่ยระหว่าง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้				ร้อยละของคะแนนจาก การทดสอบกิจกรรม หลังเรียน
กิจกรรมที่ 1	กิจกรรมที่ 2	กิจกรรมที่ 3	กิจกรรมที่ 4	การทดสอบหลังเรียน
67.20	74.60	78.31	82.54	75.31
ประสิทธิภาพกระบวนการ = 75.66				ประสิทธิภาพผลลัพธ์ = 76.85
E1/E2 = 75.66/76.85				

จากตารางที่ 1 พบว่า ประสิทธิภาพกระบวนการระหว่างการใช้กิจกรรมการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 75.66 และประสิทธิภาพผลลัพธ์หลังการใช้กิจกรรมการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 76.85 นั่นคือ กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านเพื่อพัฒนาความสามารถในการฟังและพูดภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 ที่ตั้งไว้

ขั้นตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน เพื่อพัฒนาความสามารถในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านท่าเตื่อ จำนวน 12 คน โดยการเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการฟังและพูดภาษาอังกฤษ โดยใช้แบบประเมินความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น คะแนนเต็ม 36 คะแนน ผลดังตาราง

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการฟังและพูดภาษาอังกฤษก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 12 คน

การทดสอบ	n	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{D}$	S.D. _D	t
ก่อนเรียน	12	6.67	3.26	18.75	1.36	47.87*
หลังเรียน	12	25.42	4.19			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า ความสามารถในการฟังและพูดภาษาอังกฤษหลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ขั้นตอนที่ 3 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านเพื่อพัฒนาความสามารถในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านท่าเตื่อ จำนวน 12 คน พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน เพื่อพัฒนาความสามารถในการฟังและพูดภาษาอังกฤษ ผู้เรียนมีความพึงพอใจโดยรวมทั้ง 3 ด้านในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.88, S.D. = 0.32) โดยด้านเนื้อหา มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.83, S.D. = 0.37) ผู้เรียนมีความพึงพอใจด้านกิจกรรมการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.89, S.D. = 0.31) และผู้เรียนมีความพึงพอใจด้านการวัดและประเมินผลในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.88, S.D. = 0.32) อีกทั้งผู้เรียนยังเสนอแนะว่า การเรียนตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านทำให้มีเวลาในการฝึกฝนภาษา และได้เตรียมตัวศึกษาเนื้อหาล่วงหน้าก่อนเข้าห้องเรียนอีกด้วย

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน เพื่อพัฒนาความสามารถในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผล 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. การสร้างและประเมินประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน เพื่อพัฒนาความสามารถในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามเกณฑ์ 75/75 จากผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านเพื่อพัฒนาความสามารถในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน โดยกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน มีขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ขั้นก่อนเข้าชั้นเรียน ขั้นที่ 2 ขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ขั้นที่ 3 ขั้นสรุปองค์ความรู้ และขั้นที่ 4 ขั้นประเมินผลการเรียนรู้ โดยมีเนื้อหาของกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 4 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง Myself กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง My family กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง My Daily Routine และกิจกรรมที่ 4 เรื่อง My school ซึ่งกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.82$, S.D. = 0.39) ในการประเมินประสิทธิภาพแบบกลุ่มเล็ก (1:3) พบว่า กิจกรรมการเรียนรู้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยสร้างกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยเริ่มจากผู้วิจัยศึกษาและวิเคราะห์ปัญหา จากนั้นศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน และการพัฒนาความสามารถในการฟังและพูดภาษาอังกฤษ จากนั้นจึงออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้นำกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านวิจัยและประเมินผลการศึกษาและผู้เชี่ยวชาญด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ตรวจสอบ พบว่ากิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด จากนั้นนำไปประเมินประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ ตามขั้นตอนการทดสอบประสิทธิภาพ (รัตนะ บัวสนธ์, 2555: 65) สอดคล้องกับการวิจัยของ ทินวัตร อาทิตย์ (2560: 67) ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับทาง เรื่อง การสร้างเว็บไซต์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กรณีศึกษาโรงเรียนพิชัย และ ประภารัตน์ หล้ากาศ (2558: 93) ได้ศึกษาการสร้างชุดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับทาง เรื่อง มัลติมีเดียเบื้องต้น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเวียงเจดีย์วิทยา ที่พบว่ากิจกรรมการเรียนรู้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์เช่นกัน

2. ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน เพื่อพัฒนาความสามารถในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความสามารถในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดห้องเรียนกลับด้าน เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มุ่งเน้นการสร้างสร้งองค์ความรู้ด้วยตัวผู้เรียนเอง ตามทักษะความรู้ความสามารถและสติปัญญาของแต่ละบุคคล มีการนำช่องทางการเรียนรู้ทางเทคโนโลยีมาเป็นเครื่องมือให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองจากที่บ้าน โดยให้ผู้เรียนจดบันทึกสิ่งที่สงสัย คำถามต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการศึกษาด้วยตนเอง เพื่อนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในห้องเรียน และเน้นกิจกรรมการเรียนรู้ระหว่างเพื่อนร่วมชั้นกับครูในห้องเรียน ครูถามคำถามเพื่อให้นักเรียนได้คิด เกิดความสนุกสนานระหว่างเรียน เพิ่มความร่วมมือระหว่างผู้เรียนด้วยกัน จึงทำให้เกิดการเรียนรู้ดีขึ้น สอดคล้องกับ Bergmann and Sams (2012: 13) ที่ได้ให้ความหมายของการสอนตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านว่า เป็นการเรียนการสอนจากที่เรียนเนื้อหาในห้องเรียนเปลี่ยนเป็นการเรียนเนื้อหาที่บ้าน และมีการจด บันทึกแบบคอร์เนลล์พร้อมคำถาม และมาทำกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในห้องเรียน บทบาทของครู เปลี่ยนไปจากเดิมอย่างสิ้นเชิง คือไม่ใช่ผู้ถ่ายทอดความรู้ ครูเปรียบเสมือนโค้ช ตัวต่อ หรือ เป็นผู้จุดประกายทางความคิด โดยการตั้งคำถามเพื่อให้เด็กคิด สร้างความสนุกสนานในการเรียน และ เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียน สอดคล้องกับ เกรียงไกร สกุลประเสริฐศรี (2560: 92) ที่ศึกษาผลของการสอนภาษาอังกฤษโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านที่มีต่อความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารและแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย พบข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์นักเรียนว่าการเรียนการสอนนี้มีข้อดีคือสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ให้นักเรียนทุกคนได้ร่วมกันฝึกฟังและพูดภาษาอังกฤษ เช่นเดียวกับ Manoochehr Jafarigohar (2019: 1-14) ได้ศึกษาการใช้ห้องเรียนกลับด้านร่วมกับห้องเรียน EFL เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพและการรับรู้ พบว่าผู้เข้าร่วมกลุ่มที่กลับด้านส่วนใหญ่พอใจกับการเรียนภาษาอังกฤษในห้องเรียนที่กลับด้าน สอดคล้องกับ Samah Zakareya Ahmad (2016: 166-178) ได้ศึกษาแบบจำลองห้องเรียนพลิกกลับเพื่อพัฒนาความเข้าใจในการฟังของนักเรียน EFL อียิปต์ โดยการศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบผลกระทบของรูปแบบห้องเรียนที่พลิกกลับ ด้านความเข้าใจในการฟังของนักเรียน EFL อียิปต์ พบว่า ห้องเรียนกลับด้านมีผลอย่างมากต่อความเข้าใจใน

การฟังของนักเรียน EFL อียิปต์ เช่นกันกับ Erika Choe (2016: 71-93) ได้ศึกษา กรณีศึกษา ห้องเรียนกลับด้านในหลักสูตรภาษาอังกฤษทั่วไปของมหาวิทยาลัยเกาหลี พบว่า การเรียบแบบห้องเรียนกลับด้านช่วยให้พวกเขามีความเข้าใจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นในเนื้อหาหลักสูตร

โดยจากผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมการเรียนรู้ขั้นที่ 1 ขึ้นก่อนเข้าชั้นเรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ เนื่องจากผู้เรียนได้ฝึกฟังและพูดมากขึ้น ตามคลิปที่ครูได้มอบหมายให้ไปศึกษา เรียนรู้ และฝึกฝนที่บ้าน นอกเวลาเรียน ขั้นที่ 2 ขึ้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ เนื่องจากผู้เรียนได้ฝึกฟังและพูดกับเพื่อนในห้องเรียน โดยที่ครูคอยแนะนำอย่างใกล้ชิดในส่วนที่นักเรียนไม่เข้าใจหรือปฏิบัติไม่ถูกต้อง ครูสามารถช่วยเหลือแนะนำได้ทันที ช่วยให้นักเรียนได้เข้าใจคำศัพท์และการออกเสียงดียิ่งขึ้น มีเวลาในการฝึกฟังและพูดมากขึ้น ขั้นที่ 3 ขึ้นสรุปองค์ความรู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ เนื่องจากผู้เรียนได้ร่วมกันสรุปองค์ความรู้โดยการถาม-ตอบ ฝึกการฟัง และการพูด มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ในกลุ่ม มีการร่วมกันระดมความคิด รวบรวมข้อเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน ไม่คลาดเคลื่อน และขั้นที่ 4 ขึ้นประเมินผลการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ เนื่องจากผู้เรียนได้นำเสนอผลงานของตนเองบนเว็บไซต์ (Google classroom.) ซึ่งแต่ละกลุ่มสามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับชิ้นงานได้เป็นภาษาอังกฤษ ครูผู้สอนให้แสดงความคิดเห็นด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น พิมพ์ความคิดเห็น หรือพูดเป็นคลิปเสียง ซึ่งทำให้ผู้เรียนได้ฝึกอ่าน ฟังและพูดภาษาอังกฤษ และในขั้นนี้ผู้เรียนจะต้องทำแบบทดสอบหลังเรียนด้วย ทำให้ได้ฝึกการฟังและการพูดภาษาอังกฤษได้อีกส่วนหนึ่ง

ด้วยเหตุนี้จึงกล่าวได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน ช่วยให้นักเรียนได้พัฒนาความสามารถในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ เพราะ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกฟังและพูดที่บ้าน หรือนอกเวลาเรียน ทำให้มีเวลาในการศึกษา ทำความเข้าใจ และฝึกฝนด้วยตนเองมากยิ่งขึ้น เกิดประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยการฝึกตั้งคำถาม ที่ตนเองสงสัย ทำให้เกิดความสนใจ อยากรู้ อยากเรียน เมื่อกลับเข้าสู่ชั้นเรียน นักเรียนจะได้ฝึกฟัง พูดภาษาอังกฤษกับเพื่อนและครู โดยมีครูคอยแนะนำอย่างใกล้ชิดเพื่อให้เกิดความเข้าใจมากยิ่งขึ้น นักเรียนจะได้ฝึกคิดระดมสมองอย่างมากมาย จากคำถามของเพื่อนแต่ละคนและครู ทำให้เกิดการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองอย่างแท้จริง สอดคล้องกับ Bergmann and Sams (2012: 35) ที่กล่าวว่า การบรรยายของครูจะถูกบันทึกเป็นวิดีโออยู่บน

อินเทอร์เน็ตหรือลงแผ่นซีดีเป็นบทเรียนพื้นฐาน เพื่อให้นักเรียนได้นำไปดูที่บ้านหรือนอกชั้นเรียนแล้วจดบันทึกใจความสำคัญ ผูกตั้งคำถามจากบทเรียนมาก่อนล่วงหน้า ซึ่งเป็นการใช้ความสามารถขั้นต้นในการเรียนรู้คือ จดบันทึก ฟัง และดู เพื่อทำความเข้าใจ เมื่อมาเข้าชั้นเรียนในวันรุ่งขึ้นนักเรียนจะซักถามประเด็นข้อสงสัยต่าง ๆ จากการดูวิดีโอจากนั้นก็ทำงานที่ได้รับมอบหมายเป็นรายบุคคลหรือกลุ่ม ทำกิจกรรมในชั้นเรียนร่วมกัน ไม่ต้องทำการบ้านคนเดียวและมีครูคอยให้คำแนะนำช่วยเหลือ และตอบข้อสงสัยในระหว่างทำงานนั้น ทำให้ได้ฝึกความสามารถในการเรียนรู้ขั้นที่สูงขึ้นคือ การสาธิต การอธิบาย อภิปรายในชั้นเรียนผ่านการทำกิจกรรม เช่นเดียวกับที่ สุรศักดิ์ ปาเฮ (2556: 9) ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) เป็นนวัตกรรมการเรียนการสอนรูปแบบใหม่ในการสร้างผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้แบบรอบด้านหรือ Mastery Learning นั้นจะมีองค์ประกอบสำคัญที่เกิดขึ้น 4 องค์ประกอบที่เป็นวัฏจักร (Cycle) หมุนเวียนกันอย่างเป็นระบบ ซึ่งองค์ประกอบทั้ง 4 ที่เกิดขึ้นได้แก่ 1. การกำหนดยุทธวิธีเพิ่มพูนประสบการณ์ 2. การสืบค้นเพื่อให้เกิดมโนทัศน์รวบยอด 3. การสร้างองค์ความรู้ที่มีความหมาย 4. การสาธิตและประยุกต์ใช้ สอดคล้องกับ Manoochehr Jafarigohar (2019: 1-14) ได้ศึกษาการใช้ห้องเรียนกลับด้านร่วมกับห้องเรียน EFL เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพและการรับรู้ พบว่า ผู้เข้าร่วมห้องเรียนกลับด้านมีประสิทธิภาพเหนือกว่ากลุ่มปกติอย่างมีนัยสำคัญในช่วงหลังการทดสอบ เช่นเดียวกับที่ Samah Zakareya Ahmad (2016: 166-178) ได้ศึกษาแบบจำลองห้องเรียนพลิกกลับเพื่อพัฒนาความเข้าใจในการฟังของนักเรียน EFL อียิปต์ พบว่า ห้องเรียนกลับด้านมีผลอย่างมากต่อความเข้าใจในการฟังของนักเรียน EFL อียิปต์

นอกจากนี้ จากการวิจัยยังพบว่า กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านยังส่งเสริมให้นักเรียนได้มีการเรียนรู้เป็นทีม เนื่องจากนักเรียนมีปฏิสัมพันธ์กันมากขึ้น มีการพูดคุยถึงประเด็นเนื้อหาความรู้ที่ครูให้ในคลิปการสอนทั้งในและนอกเวลาเรียน มีการจับกลุ่มเพื่อปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนและฝึกฝนนอกห้องเรียน สอดคล้องกับ ชยาภรณ์ โสจะยะพันธ์ (2558: 182) ได้ศึกษาการพัฒนาแบบห้องเรียนกลับด้านด้วยวิธีการเรียนแบบกลุ่มสืบสอบออนไลน์ เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการเรียนรู้เป็นทีม สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า คะแนนเฉลี่ยความสามารถในการเรียนรู้เป็นทีมหลังเรียนของกลุ่มตัวอย่างสูงกว่าคะแนนก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านเพื่อพัฒนาความสามารถในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ สำหรับ

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากผลการวิจัย พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจโดยรวมทั้ง 3 ด้านในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.88, S.D. = 0.32) ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้วิจัยสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีเนื้อหาเข้าใจง่ายทำให้พูดและฟังภาษาอังกฤษได้ง่ายขึ้น สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ กิจกรรมและสื่อการสอนน่าสนใจ เหมาะสมกับเวลา ทำให้นักเรียนได้ฝึกฟังและพูดภาษาอังกฤษมากขึ้น ในการประเมินผล การให้คะแนนตรงตามที่ตกลงก่อนเรียน และนักเรียนมีส่วนร่วมในการให้คะแนนตนเอง สอดคล้องกับ Sarah S. Al-Harbi (2016: 60-80) ได้ศึกษาผลของการเรียนแบบห้องเรียนกลับทางในชั้นเรียนไวยากรณ์และทัศนคติของนักเรียนโรงเรียนมัธยม EFL ซาอุดีอาระเบีย พบว่า การตอบสนองของนักเรียนต่อแบบสอบถามและการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างระบุว่าทัศนคติของพวกเขาที่มีต่อการใช้กลยุทธ์ห้องเรียนที่กลับด้านในชั้นเรียน EFL นั้นเป็นไปได้ในเชิงบวก เช่นเดียวกับ Manoochehr Jafarigohar (2019: 1-14) ได้ศึกษาการใช้ห้องเรียนกลับด้านร่วมกับห้องเรียน EFL เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพและการรับรู้ พบว่า ผู้เข้าร่วมกลุ่มที่กลับด้านส่วนใหญ่พอใจกับการเรียนภาษาอังกฤษในห้องเรียนที่กลับด้าน สอดคล้องกับ Erika Choe (2016: 71-93) ได้ศึกษากรณีศึกษาห้องเรียนกลับด้านในหลักสูตรภาษาอังกฤษทั่วไปของมหาวิทยาลัยเกาหลี การวิจัยได้พิสูจน์ประสิทธิภาพของ Flipped Classrooms (FC) พบว่า นักเรียนกว่าครึ่งรู้สึกว่าการ FC model ช่วยในการศึกษาภาษาอังกฤษของพวกเขา นักเรียนรู้สึกว่าการ FC ให้โอกาสพวกเขาในการสื่อสารภาษาอังกฤษมากขึ้น นอกเหนือจากการมีส่วนร่วม การเตรียมพร้อม และข้อเสนอแนะที่มากขึ้น นักศึกษายังรายงานว่า FC ช่วยให้พวกเขามีความเข้าใจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นในเนื้อหาหลักสูตร สอดคล้องกับ ประภารัตน์ หล้าภาส (2558: 93) ได้ศึกษาการสร้างชุดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับทาง เรื่อง มัลติมีเดียเบื้องต้น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเวียงเจดีย์วิทยา พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. การนำกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน เพื่อพัฒนาความสามารถในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ไปใช้ครูผู้สอนควรเตรียมความพร้อมโดยศึกษาและทำความเข้าใจลำดับขั้นตอนและเนื้อหาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ชัดเจน เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้บรรลุจุดประสงค์ที่วางไว้ จัดเตรียมสื่อให้พร้อม และเหมาะสมกับนักเรียน

2. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน เพื่อพัฒนาความสามารถในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ ผู้สอนควรสำรวจความพร้อมของผู้เรียนในการใช้สื่อออนไลน์ หากผู้เรียนไม่พร้อม ผู้สอนอาจปรับเปลี่ยนรูปแบบของสื่อเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียน

6.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน สามารถส่งเสริมทักษะของผู้เรียนได้หลากหลาย เช่น การคิดวิเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ และการเรียนรู้เป็นทีม เป็นต้น ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญและน่าสนใจที่ควรส่งเสริมให้กับนักเรียนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษา พุทธศักราช 2551**. กระทรวงศึกษาธิการ.
- เกรียงไกร สกุลประเสริฐศรี. (2559). ผลของการสอนภาษาอังกฤษโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านที่มีต่อความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารและแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ**. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชยาภานต์ โสจะยะพันธ์. (2558). การพัฒนารูปแบบห้องเรียนกลับด้านด้วยวิธีการเรียนแบบกลุ่มสืบสอบออนไลน์ เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการเรียนรู้เป็นทีม สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. **วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา**. คณะครุศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐนันท์ ฤทธิรัตน์. (2557). ปัญหาและอุปสรรคในการ พัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาไทย. **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาภาษาอังกฤษเป็นภาษานานาชาติ**. คณะศิลปศาสตร์: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ทินวัตร อาทิตย์. (2560). ผลการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับทาง เรื่อง การสร้างเว็บไซต์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กรณีศึกษาโรงเรียนพิชัย. **วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา**. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ประภารัตน์ หล้าภาส. (2558). การสร้างชุดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับทาง เรื่อง มัลติมีเดียเบื้องต้น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเวียงเจดีย์วิทยา. **หลักสูตร**

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา.

คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

รัตน์ บัวสนธิ์. (2556). การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการศึกษา. กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์คำสมัย.

สิริแหวนทอง. (2545). ภาษาอังกฤษกับนักเรียนไทย. สารพัฒนาหลักสูตร, 15(1), 51-54.

สุรศักดิ์ ปาเฮ. (2556). ห้องเรียนกลับทาง: ห้องเรียนมิติใหม่ในศตวรรษที่ 21. เอกสาร

ประกอบการประชุมผู้บริหารโรงเรียน.แพร่: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาแพร่เขต 2.

สำนักงานทดสอบทางการศึกษา. (2560). ผลการสอบกลุ่มสาระการเรียนรู้ (วิชา

ภาษาอังกฤษ) ระดับประเทศ ปีการศึกษา 2560.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1. (2560). การวัดผลสัมฤทธิ์

ทางการเรียนของสำนักทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ.

Bergmann, J., & Sams, A. (2012). **Flip your classroom: Reach every student in every class every day**. Eugene, OR: International Society for Technology in Education.

Manoochehr Jafarigohar. (2019). Incorporation of Flipped Learning into EFL Classrooms Performance and Perception. **Iranian Journal of English for Academic Purposes**, 8(3), 1-14.

Samah Zakareya Ahmad. (2016). **The Flipped Classroom Model to Develop Egyptian EFL Students' Listening Comprehension**. Faculty of Education. Suez University, Suez, Egypt. English Language Teaching. Published by Canadian Center of Science and Education, 9(9), 166-178.

Erika Choe. (2016). A Case Study of the Flipped Classroom in a Korean University General English Course. Eulji University. **Journal of Pan-Pacific Association of Applied Linguistics**, 20(2), 71-93.

Sarah S. Al-Harbi. (2016). **The Flipped Classroom Impact in Grammar Class on EFL Saudi Secondary School Students' Performances and Attitudes**. Curriculum and Instruction Department, King Saud University, Riyadh, Saudi Arabia. English Language Teaching. Published by Canadian Center of Science and Education, 9(10), 60-80.

แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการสอนของครูพระสอนศีลธรรม
ในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

The Development Guidelines of Teaching Efficiency of Moral
Teaching Monks in Muang District, Nakhonratchasima Province

พระครูสมุห์คำก้อน สนตกาโย, สิริภพ สวนตง, พระมหาสุพร รุกขิตธมฺโม

Phrakhrusamukamkon Santakayo, Siraphop Suandong,

PhramahaSuporn Rakkhitadhammo

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

Mahachulalongkomrajavidyalaya University, Nakhon Ratchasima Campus

E-mail: Komkan64@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนและการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา 2) ศึกษาปัจจัยการพัฒนาประสิทธิภาพการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา และ 3) ศึกษาแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพของครูพระสอนศีลธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา โดยผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์ สันทนากลุ่ม ซึ่งมีประชากรทั้งหมด 58 รูป/คน เพื่อการรวบรวมข้อมูล แล้วมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้ได้องค์ความรู้ในการวิจัยตามวัตถุประสงค์

ผลการวิจัยพบว่า

สภาพปัญหาการจัดการเรียนและการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา คือ 1) สภาพปัญหาด้านครูพระสอนศีลธรรม ไม่มีความเข้าใจเนื้อหาหลักสูตร 2) สภาพปัญหาด้านสื่อการเรียนและการสอน ไม่มีสื่อการสอนและการสอนไม่ครอบคลุมเนื้อหา 3) สภาพปัญหาด้านวัดผลและประเมินผล ไม่เข้าใจกระบวนการวัดผล ประเมินผล และการประเมินผลไม่ได้มาตรฐาน และ 4) สภาพปัญหาด้านการจัดกิจกรรมการเรียนและการสอน ไม่มีการจัดกิจกรรมเสริม

ปัจจัยการพัฒนาประสิทธิภาพของครูพระสอนศีลธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา คือ 1) ปัจจัยด้านการพัฒนาครูพระสอนศีลธรรม ครูพระสอนศีลธรรมต้องมีการพัฒนาตนเองเกี่ยวกับความรู้เพื่อมาถ่ายทอด ต้องมีการเตรียมความพร้อม 2) ปัจจัยการพัฒนาด้านสื่อการเรียนและการสอน การมีทักษะในการผลิตสื่อการสอน เพราะจะทำให้เกิด

ความเข้าใจในการใช้สื่อ ให้ตรงประเด็นและเนื้อหาของหลักสูตร 3) ปัจจัยการพัฒนาด้านการวัดผลและประเมินผล การพัฒนาเครื่องมือในการวัดผล ซึ่งเครื่องมือเป็นปัจจัยในการวัดของความเที่ยงตรง และ 4) ปัจจัยการพัฒนาด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการสอน มีการสร้างแรงจูงใจ มีการทำกิจกรรม มีการเรียนและการสอนที่หลากหลาย

แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา คือ 1) แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพด้านการปฏิบัติงาน ครูพระสอนศีลธรรมควรยึดหลักอิทธิบาท 4 ด้านการมีวิริยะ มีความเพียรในการที่จะปฏิบัติงาน (2) แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพด้านสื่อการเรียนและการสอน ควรสอนให้ตรงตามหลักสูตรและเนื้อหาที่ได้สอน ด้านการสร้างสื่อการสอนต้องมีความเข้าใจและสามารถนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยเสริม (3) แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพด้านวัดผลและประเมินผล ควรมีการสร้างเครื่องมือวัดผลและประเมินผล และมีการตรวจสอบเครื่องมือด้วย และ (4) แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ควรมีกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติเพื่อค้นหาคำตอบและมีกิจกรรมเสริมทางสังคม

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา, ประสิทธิภาพการสอน, ครูพระสอนศีลธรรมในจังหวัดนครราชสีมา

Abstract

This research article has objectives: 1) to study the problem conditions of learning and teaching management of moral monk teachers in Muang District, Nakhon Ratchasima Province, 2) to study the factors for improving teaching efficiency of moral monk teachers in Muang District, Nakhon Ratchasima Province and 3) to study the development guidelines of teaching efficiency of moral monk teachers in Muang District, Nakhon Ratchasima Province. The researcher visited the area for interviews and group discussions with a total population of 58 persons for collecting data and then analyzes and synthesizes the data to acquire the knowledge in research according to the objectives.

The results of research found that:

Problem conditions in learning and teaching management of moral monk teachers in Muang district, Nakhon Ratchasima Province were 1) the

problem of the monk teachers, it must have an understanding of course content, there is no knowledge development based on content, (2) problem conditions in learning and teaching media, there are no teaching materials, teaching does not cover the content, (3) teaching and evaluation problem conditions, it has not understand the system of measurement and evaluation and evaluation does not up to standard and (4) problem conditions in learning and teaching, there is no extra activities.

Factors for efficiency development of moral monk teachers in Muang District, Nakhon Ratchasima Province were (1) development factors of moral monk teachers, moral monk teachers had to develop themselves in relation to knowledge in order to relay, it must be the preparation, (2) development factors in learning and teaching media, the having skills in producing teaching materials because it will lead to an understanding of the use of media to match the point and content of the curriculum, (3) development factors for measurement and evaluation, the development of measurement tools which the tool was a measure of the accuracy and (4) development factors of teaching and learning activities, there are creating motivation, there are activities, there are a variety of learning and teaching activities.

Development guidelines of teaching efficiency of moral monk teachers in Muang District, Nakhon Ratchasima Province were (1) development guidelines of working efficiency, it should adhere to the principle of 4 powers (Iddhipada) to increase effort (Viriya) and it has diligence in working, (2) development guidelines of teaching media efficiency, it should be taught according to the curriculum and the content taught. In terms of creating teaching materials, there must be understanding and being able to use technology to help enhance it, (3) development guidelines of the measurement and evaluation efficiency, measurement and evaluation tools were created and also tools were examined and (4) development guidelines of learning activities efficiency, There should be activities for learners to take action to find answers and have social extra-activities.

Keywords: Development Guidelines, Teaching Efficiency, Moral Monk Teachers in Nakhon Ratchasima Province

1. บทนำ

การพัฒนาประสิทธิภาพของครูพระสอนศีลธรรมนั้นต้องคำนึงถึงการพัฒนาความรู้กับคุณธรรม เพื่อให้เกิดคุณภาพ สมรรถภาพ และประสิทธิภาพ ซึ่งในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีครูพระสอนศีลธรรมประจำอำเภอเมือง โดยคณะสงฆ์ได้จัดส่งไปสอนที่ โรงเรียนหรือสถานศึกษาต่าง ๆ ภายในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา และทำการจัดการเรียนการสอนในแต่ละปีการศึกษา และทางมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ได้จัดการอบรม และปฐมนิเทศครูพระสอนศีลธรรมเป็นประจำทุก ๆ ปี เพื่อให้เกิดความรู้และความเข้าใจในการพัฒนาครูพระสอนศีลธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา แต่ผลสำเร็จนั้นเกิดขึ้นยาก หากครูพระสอนไม่นำไปปฏิบัติ และขาดความรู้ ความเข้าใจทั้งระบบ ทั้งเนื้อหาหลักสูตร ด้านเทคนิค วิธีการ หลักการสอนที่ถูกต้อง การใช้ สื่อวัสดุอุปกรณ์ และการประเมินผล หากยังไม่มี ความชำนาญหรือรอบรู้แล้วจะส่งผลถึงการ จัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา และไม่สามารถดำเนินการสอนเพื่อการพัฒนาความรู้ให้ เกิดประโยชน์และประสิทธิภาพแก่ผู้เรียนได้ ดังนั้นจะเห็นว่าครูพระสอนมีบทบาทสำคัญในฐานะเป็นผู้ออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเอื้ออำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเป็นผู้แสวงหา ความรู้และพัฒนาตนเองในบรรยากาศและสถานการณ์ที่จัดให้ ผู้เรียนได้คิดเอง ปฏิบัติเอง และนำไปสู่การสร้างความรู้ด้วยตนเองอย่างพึงพอใจ การรู้จักผู้เรียนเป็น รายบุคคลหรือราย กลุ่มจะช่วยให้ครูพระสอนมีข้อมูลที่สำคัญในการออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ เหมาะสม สอดคล้องความต้องการ ความถนัด ความสนใจและวิธีการหรือลีลาการเรียนรู้ของ ผู้เรียนแต่ละคน และบทบาทสำคัญยิ่ง คือ ครูพระสอนต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในทุกด้าน เพื่อพัฒนาผู้เรียนรู้ควบคู่กับศีลธรรม ซึ่ง “กรมการศาสนาได้พิจารณาเห็นว่าจำเป็นอย่างยิ่งที่ ต้องมีการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน นักศึกษาอย่างจริงจังและบังเกิดผลเป็น รูปธรรม โดยมีโครงการพระสอนศีลธรรม ของนักเรียน ซึ่งเป็นโครงการเชิงรุกที่สามารถนำ กระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมสู่กลุ่มเด็กและเยาวชนให้บังเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม ได้อย่างชัดเจน” (กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, 2550: 6)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพของครู พระสอนศีลธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา โดยมีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหาการจัดการเรียนการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา เพื่อศึกษาปัจจัยการพัฒนาประสิทธิภาพของครูพระสอนศีลธรรมในอำเภอเมือง จังหวัด นครราชสีมา และเพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพของครูพระสอนศีลธรรมใน อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับครูพระสอน ศีลธรรมให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น ในการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา

2.วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาปัจจัยการพัฒนาประสิทธิภาพการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพของครูพระสอนศีลธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากคัมภีร์ เอกสารที่เกี่ยวข้อง ตลอดทั้งงานวิจัยที่มีผู้รู้ได้ศึกษาไว้รวมถึงการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปฏิบัติการ สัมภาษณ์ และสนทนากลุ่ม โดยมีกลุ่มเป้าหมาย 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) พระสังฆาธิการ/นักวิชาการ จำนวน 10 รูป/คน 2) ครูพระสอนศีลธรรม จำนวน 10 รูป 3) ผู้บริหาร/บุคลากร จำนวน 18 คน 4) กลุ่มผู้เรียน จำนวน 20 คน รวมกลุ่มเป้าหมายทั้งหมด จำนวน 58 รูป/คน

3.2 การศึกษาในเชิงเอกสาร

1. สรุปรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย 1) การศึกษาทบทวนเอกสาร (1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่ พระไตรปิฎกบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 และ (2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) ได้แก่ หนังสือ ตำรา วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการ และเอกสารทางวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย 2) ยกร่างกรอบแนวคิดของกระบวนการวิจัย 3) สัมภาษณ์ประเด็นที่สำคัญ และ 4) วิเคราะห์สรุปข้อมูล

2. วิธีการวิจัย 1) ศึกษาเอกสารเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจัดหมวดหมู่ในการศึกษาให้เห็นขั้นตอนการจัดกระบวนการ 2) การสนทนากลุ่ม และสัมภาษณ์ตามประเด็นที่ตั้งไว้ 3) สัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผู้วิจัยสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ในประเด็นที่สำคัญ ต่อเนื่องจากการสนทนากลุ่มเพื่อศึกษาความเห็นในระดับลึก ของแต่ละบุคคล

3. คัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย โดยคัดเลือกเป็น มี 4 กลุ่ม ได้แก่ พระสังฆาธิการ นักวิชาการ ผู้บริหาร/บุคลากรและครูพระสอน/ผู้เรียน จำนวน 58 รูป/คน

ขั้นตอนที่ 1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล 1) แบบสัมภาษณ์ที่ไม่เป็นทางการ ได้กำหนดหัวข้อไว้กว้าง ๆ เป็นการล่องหน้าตามประเด็นการวิจัยเป็นคำถามปลายเปิด เพื่อใช้ในการสนทนากลุ่ม และสัมภาษณ์แบบเจาะลึก 2) กล้องถ่ายรูป

เพื่อให้เห็นเป็นรูปธรรมของการวิจัยให้เกิดความสมบูรณ์ และ 3) เครื่องมือบันทึกเสียงเพื่อใช้ในการเก็บเสียงสนทนา เพื่อนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ ให้งานวิจัยมีเนื้อหาสมบูรณ์

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการวิจัย ดังนี้ 1) สัมภาษณ์เจาะจงตัวอย่างจากกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 58 รูป/คน และกำหนดเกณฑ์คัดเลือก และ 2) การรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ดังนี้ (1) ดำเนินการโดยนำกระบวนการจากกรอบความคิดมาวิเคราะห์ เพื่อทำแผนการวิจัย (2) ดำเนินการศึกษาวิจัย และตรวจสอบ แก้ไขข้อบกพร่อง และ (3) สนทนากลุ่ม และกลุ่มพระสังฆาธิการ กลุ่มพระสงฆ์/นักวิชาการ กลุ่มผู้บริหาร/บุคลากร และกลุ่มครูพระสอน/ผู้เรียน แบบเจาะลึกตามกรอบที่ตั้งไว้

ขั้นตอนที่ 3 สรุปผลการศึกษาและตรวจสอบความถูกต้อง ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูล โดยจำแนกแยกประเด็นข้อมูลตามความเหมาะสม แล้วพิจารณาความสัมพันธ์ของข้อมูล แล้วรวบรวมข้อมูลแบบสังเคราะห์ตามประเด็นที่ศึกษา

ขั้นตอนที่ 4 เขียนรายงาน โดยผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์ด้วยตนเอง แล้วให้ที่ปรึกษาตรวจสอบเพื่อตรวจก่อนนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความถูกต้องเชิงเนื้อหาภาษาโครงสร้างก่อนนำไปใช้สัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย แล้วเขียนรายงานแบบพรรณนา และจัดทำรูปเล่มแล้วนำเสนอรายงานการวิจัย

4. การศึกษาภาคสนาม 1) ทำการศึกษาและคัดเลือกพื้นที่ในการศึกษา โดยมีกลุ่มพระสังฆาธิการ กลุ่มพระสงฆ์/นักวิชาการ กลุ่มผู้บริหาร/บุคลากร และกลุ่มครูพระสอน/ผู้เรียน โดยสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามความสำคัญของเรื่องการวิจัย 2) ศึกษาข้อมูลในเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key-informant) ประกอบด้วยประชากร 3) ดำเนินการศึกษาวเคราะห์ สังเคราะห์ แนวคิด รูปแบบ โดยเน้นกระบวนการการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการศึกษาวิจัย 4) สรุปและนำเสนอผลการศึกษาที่ได้ทั้งจากการศึกษาในเชิงเอกสารและภาคสนามโดยนำมาวิเคราะห์ตามประเด็นที่สำคัญ 5) วิเคราะห์การพัฒนาประสิทธิภาพการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา เพื่อจะได้ส่งเสริมการความรู้ประสิทธิภาพเชิงพุทธทั้งกระบวนการ แนวคิด ลักษณะ ซึ่งเป็นการสร้างองค์ความรู้ในเชิงวิชาการ และ 6) สรุปผลการศึกษาวิจัย และข้อเสนอแนะทั้งในระดับพระสังฆาธิการและพระสงฆ์ ผู้นำนักวิชาการที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นการพัฒนาประสิทธิภาพการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

3.3 กลุ่มประชากร/พื้นที่การวิจัย กลุ่มเป้าหมาย 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มพระสังฆาธิการ/นักวิชาการ 2) กลุ่มครูพระสอนศีลธรรม 3) กลุ่มผู้บริหาร/บุคลากร และ 4) กลุ่มผู้เรียน รวมกลุ่มเป้าหมายทั้งหมด 58 รูป/คน พื้นที่ 4 โรงเรียน ได้แก่ 1) โรงเรียนบ้านหนองไข่น้ำ

ตำบลหนองไข่น้ำ 2) โรงเรียนบ้านลองตอง ตำบลบ้านโพธิ์ จังหวัดนครราชสีมา 3) บ้านพะไล ตำบลหัวทะเล และ 4) โรงเรียนบุญเหลือวิทยานุสรณ์ ตำบลโคกสูง

3.4 เครื่องมือการวิจัย 1) แบบการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยให้การสัมภาษณ์สำหรับกลุ่มผู้รู้ปราชญ์ กลุ่มผู้นำ และกลุ่มนักวิชาการ เกี่ยวกับการพัฒนาประสิทธิภาพการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา โดยมีรูปแบบเครื่องมือในการสัมภาษณ์เชิงลึก **2) แบบสนทนากลุ่ม** ผู้วิจัยจะใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับการสนทนากลุ่มประชากร โดยการสัมภาษณ์สอบถามเพื่อให้ได้ข้อมูลของการสร้างองค์ความรู้ เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งเสริมประสิทธิภาพการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในเขตอำเภอเมือง

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ 1.1 ข้อมูลปฐมภูมิ โดยการเก็บรวบรวมขึ้นมาจากหนังสืออ้างอิงทางพระพุทธศาสนาต่าง ๆ จากพระไตรปิฎก (ภาษาบาลี) ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2,500 พระไตรปิฎก (ภาษาไทย) ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ **1.2 ข้อมูลทุติยภูมิ** (1) เก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ วารสาร ตำรา บทความงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (2) จัดทำหนังสือติดต่อขอหนังสือจากรองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือที่จะได้ออกไปสัมภาษณ์กลุ่มประชากรตัวอย่าง และ (3) ตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของผลการสัมภาษณ์แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูล **1.3 ข้อมูลเชิงคุณภาพ** การสัมภาษณ์ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างตามแบบสัมภาษณ์เพื่อยืนยันข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูล แบบเป็นทางการ ดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินงาน คือ (1) ขั้นตอนการสัมภาษณ์ (2) ขั้นตอนการสัมภาษณ์

2) การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยแบบสังเกตการณ์ (1) จัดเตรียมเครื่องมือตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบสัมภาษณ์ตรงตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่สัมภาษณ์งานวิจัยเพื่อให้ได้ข้อมูลจริง เชิงประจักษ์ (2) ติดต่อ ปรีกษาขอหนังสือมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อสัมภาษณ์ (3) เครื่องบันทึกเสียง พร้อมถ่ายภาพในการสัมภาษณ์ สนทนากับกลุ่มประชากรเพื่อให้ได้หลักฐานในการวิจัยเชิงประจักษ์ และ (4) เมื่อสัมภาษณ์ครบถ้วนแล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

3) การเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผู้รับบริการ 1. จัดเตรียมเครื่องมือตามกลุ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 2. ติดต่อปรีกษาขอหนังสือมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อการประเมิน และ 3. เมื่อประเมินครบถ้วนแล้วนำไปวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล ต่อไป

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล (1) วิเคราะห์กระบวนการ การบูรณาการเกี่ยวกับแนวคิด หลักการ ความเป็นมา โดยอาศัยแนวคิดและทฤษฎีในบริบทของการพัฒนาประสิทธิภาพการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา (2) สรุปและนำผลการศึกษาที่ได้ทั้งจากการศึกษาในเชิงเอกสารและภาคสนาม โดยนำมาวิเคราะห์ตามประเด็นที่สำคัญตามวัตถุประสงค์ (3) การนำเสนอการศึกษาการพัฒนาประสิทธิภาพการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา (4) การวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลโดยการเชื่อมโยงแนวคิดทฤษฎีที่ได้กล่าวแล้วเพื่อให้ชุดองค์ความรู้กระบวนการ วิธีการ และ เพื่อเผยแพร่ให้กับกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องสืบไป

3.7 การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย การนำเสนอข้อมูลในลักษณะการพัฒนาความ (Descriptive Presentation) ประกอบภาพถ่ายและการพรรณนาความประกอบกับการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการพัฒนาประสิทธิภาพครูพระสอนศีลธรรม เพื่อการเผยแพร่ในพื้นที่ที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา” สรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

4.1 สภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา สภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อสอบถามและสัมภาษณ์เกี่ยวกับประเด็นของการจัดการศึกษาใน 4 โรงเรียน คือ (1) โรงเรียนบ้านหนองไช้ น้ำ ตำบลหนองไช้ น้ำ (2) โรงเรียนบุญเหลือวิทยานุสรณ์ ตำบลโคกสูง (3) โรงเรียนบ้านลองทอง ตำบลบ้านโพธิ์ และ (4) โรงเรียนบ้านพะไล ตำบลห้วยทะเล ซึ่งวิเคราะห์ประเด็นการศึกษาได้ดังนี้

1) สภาพปัญหาด้านครูพระสอน ข้อมูลการศึกษาถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น “ปัญหาที่เกิดขึ้นกับครูพระผู้สอนศีลธรรม พระสอนยังใช้วิธีสอนแบบเดิม ๆ ถือว่ายังไม่มีพัฒนาทางด้านองค์ความรู้ ถือว่าไม่ได้พัฒนาองค์ความรู้ในด้านการพัฒนาตนเอง” (พระครูถาวรคุณากร, สัมภาษณ์) สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ “พระสอนศีลธรรม ที่มาสอนบางครั้งท่านก็มาสาย แต่ทางโรงเรียนนั้นก็ได้ว่าอะไร คิดว่าบางครั้งอาจเป็นเพราะการเดินทาง หรือติดงาน ๆ” (นายชัยวัฒน์ คารมย์กลาง, สัมภาษณ์) 2) สภาพปัญหาด้านสื่อการเรียนการสอน ดังนี้

“การถ่ายทอดที่ไม่มีสื่อการสอน ส่งผลถึงการถ่ายทอด ทั้งวิธีการ หรือหลักการไม่สมบูรณ์” (นางสาวเกียรตินิศา เกียรติเกา, สัมภาษณ์) 3) สภาพปัญหาด้านวัดผลและประเมินผล “พระผู้สอนไม่เข้าใจระบบและไม่เห็นความสำคัญของการสอบวัด การวัดและประเมินผล เป็นไปอย่างเลื่อนลอย ไร้จุดหมาย ไม่ทราบว่าการสอบวัดแต่ละครั้งต้องการอะไร” (นางปราณีต สมหมาย, สัมภาษณ์) และ 4) สภาพปัญหาด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน “ประสบการณ์ในการสอนอาจจะน้อยเกินไป เพราะกิจกรรมบางครั้งก็มีชั่วโมงน้อย หรือตรงกับวันหยุดของวันสำคัญในทางพระพุทธศาสนา ก็เสริมเพียงในทางพระสงฆ์ และไม่มี กิจกรรมเสริมการสอน” (นางสุภาพร ศรีวัฒนพงศ์, สัมภาษณ์)

4.2 ปัจจัยพัฒนาประสิทธิภาพการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

1) ปัจจัยด้านการพัฒนาครูพระสอน ครูพระสอนศีลธรรมควรมีการพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลาเกี่ยวกับความรู้เพื่อมาถ่ายทอดให้กับผู้เรียนรู้ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการจัดการเรียนการสอน “ครูพระผู้สอนต้องมีการพัฒนาทักษะต่าง ๆ เพื่อพัฒนาความรู้วิชาที่สอน เพื่อเป็นการเรียนรู้เพิ่มเติมสำหรับครูพระสอนศีลธรรม เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมก่อนที่จะถึงการเข้าสอนตามวันเวลาดังกล่าว ครูพระสอนศีลธรรมต้องเข้าใจในกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง ค้นคว้าหาข้อมูลและการเรียนรู้เพิ่มเติมตลอดเวลา” (นายสมใจ ผิวสา, สัมภาษณ์)

2) ปัจจัยการพัฒนาด้านสื่อการเรียนการสอน การมีทักษะในการผลิตสื่อการสอน เพราะจะทำให้เกิดความเข้าใจในการใช้สื่อเพื่อนำเสนอให้ตรงประเด็นและเนื้อหาของหลักสูตร มีการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน ซึ่งจะทำให้มีความรู้สมัยใหม่ “การมีทักษะในการผลิตสื่อการสอน เกิดความเข้าใจในการใช้สื่อเพื่อนำเสนอ ให้ตรงประเด็นและเนื้อหาของหลักสูตร ครูพระสอนศีลธรรม จะต้องใช้ทักษะในการพัฒนาสื่อการสอนให้ตรงประเด็น” (นายเกษม สุขสบาย, สัมภาษณ์)

3) ปัจจัยการพัฒนาการวัดผลและประเมินผล การพัฒนาเครื่องมือในการวัดผล ซึ่งเครื่องมือเป็นปัจจัยในการวัดทั้งความเที่ยงตรง แม่นยำ และทำให้ทราบความรู้ของผู้เรียน แต่เครื่องวัดนั้นต้องนำไปตรวจสอบความเที่ยงตรงหรือความถูกต้อง เครื่องมือต้องมีความเชื่อมั่น “เครื่องมือต้องมีความเชื่อมั่น เป็นคุณภาพของเครื่องมือในการวัดในสิ่งเดียวกันได้ผล อย่างเดียวกัน หรือความคงเส้นคงวาของผลที่ได้จากการวัด ไม่ว่าจะทำการวัดเมื่อใดก็ตาม ความเที่ยง ของเครื่องมือจะทำให้ข้อมูลที่ได้จากการวัดสามารถนำไปใช้ ประเมินความสามารถที่แท้จริง” (นายสมใจ ผิวสา, สัมภาษณ์)

4) ปัจจัยการพัฒนาด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การพัฒนาครูพระสอน และผู้เรียนรู้ ด้วยการสร้างแรงจูงใจ เพื่อการจัดกิจกรรมให้เกิดผลสำเร็จ การจัดกิจกรรมในการเรียนการสอน ถือว่าเป็นตัวช่วยให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้ในกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย “การจัดกิจกรรมในการเรียนการสอน ถือว่าเป็นตัวช่วยให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้ในกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย โดยครูพระสอนศีลธรรม ควรนำมาเสริมในบางชั่วโมง เพราะจะทำให้กิจกรรมการสอนมีประสิทธิภาพ” (พระมหาเสกสรรค์ กิตติอนันโต, สัมภาษณ์)

4.3 แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพของครูพระสอนศีลธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีแนวทาง 4 ประเด็น ดังนี้ **1) แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพด้านครูพระสอน** ควรยึดหลักอิทธิบาท 4 ได้แก่ (1) การพัฒนาด้านการปฏิบัติตนเอง แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังต่อไปนี้ การฝึกอบรม (Training) การศึกษา (Education) และการพัฒนา (Development) “การศึกษาเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีความมุ่งมั่นที่จะสร้างเสริมความรู้ความเข้าใจความชำนาญ และสามารถพัฒนาให้ผู้สอนนั้นเกิดทักษะ วิธีการสอนเรียนรู้ประสบการณ์ใหม่ ๆ โดยเน้นหลักการสอนตามอิทธิบาท ๔ เพิ่มความเพียรในการจัดการเรียนการสอน” (พระยุพธนา อธิจิตโต.ผศ.ดร., สัมภาษณ์). และ (2) การพัฒนาด้านการปฏิบัติงาน ต้องตระหนัก เพื่อให้เกิดทักษะหรือสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างถูกต้องดีงามตามที่ได้รับมอบหมายหน้าที่ โดยการพัฒนาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานนั้น ต้องยึดรูปแบบของจริยธรรม คุณธรรม และศีลธรรมของความเป็นพระผู้สอน **2) แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพด้านสื่อการเรียนการสอน** ประกอบด้วยการศึกษาวิเคราะห์ความจำเป็นในการใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการจัดการศึกษา การส่งเสริมให้มีการผลิตพัฒนาสื่อและนวัตกรรม การจัดหาสื่อและเทคโนโลยี และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา “ควรมีการนำเสนอในประเด็นสื่อการสอนที่ตื่นตาตื่นใจให้แก่แก่นักเรียน หรือผู้เรียนได้เรียนรู้ที่ทันสมัย และจะได้ไม่น่าเบื่อกับการสอนที่รูปแบบเดิม ๆ” (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพงษ์ คงสัตย์, สัมภาษณ์) **3) แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพด้านวัดผลและประเมินผล** การประเมินผลโดยผู้เรียนมีส่วนร่วมกำหนดตัวบ่งชี้การประเมินและเกณฑ์การประเมินด้วยนั้น จะทำให้ผู้เรียนรู้สึกว่าตนเองมีส่วนร่วมในการประเมินตนเองด้วย “การประเมินประสิทธิภาพการสอนของครูพระสอนศีลธรรม เป็นหน้าที่การรับผิดชอบร่วมกันทั้งนี้เพื่อพัฒนาผู้สอนทั้งส่วนบุคคลและส่วนรวม ให้ผู้สอนมีประสิทธิภาพ ซึ่งการสอนที่มีประสิทธิภาพนั้นกิจกรรมการสอนที่พระครูสอนศีลธรรมจัดขึ้นเอื้ออำนวยต่อนักเรียนให้เกิด” (นายไกรสร ทองมูลชัย, สัมภาษณ์) และ **4) แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพด้านจริยธรรมที่พึงประสงค์** หลักความประพฤติที่อบรมกิริยาและปลูกฝังลักษณะนิสัยให้อยู่ในครรลองของคุณธรรมหรือศีลธรรม คุณค่าทางจริยธรรม คือ ความเจริญงอกงามในการดำรงชีวิตอย่างมีระเบียบแบบแผนตามวัฒนธรรมของบุคคลที่มี

ลักษณะทางจิตใจที่ดีงาม (ประภาศรี สีหอำไพ, 2535: 6). และคุณสมบัติหรือองค์ประกอบ 3 ประการ คือ 1) มีความรู้ดี 2) มีความประพฤติดี และ 3) มีคุณธรรมจริยธรรม หากขาดคุณสมบัติทั้งสามนี้ก็ยากที่จะคงบทบาทความเป็นครูได้ คุณธรรมของครูผู้สอน เปรียบเสมือนครูเป็นทั้งปราชญ์และผู้ทรงศีล

5. อภิปรายผลการวิจัย

1. การจัดการเรียนการสอนตามระบบ ส่งผลถึงการให้ข้อมูลข่าวสารหรือการถ่ายทอดความรู้ไปสู่ผู้เรียนรู้ การบริหารจัดการถือว่าต้องใช้ระบบหรือเทคนิคในการจัดการ ผู้สอนต้องใช้ความสามารถที่จะมีหลักการ วิธีการ หรือแนวทางในการนำเสนออย่างถูกต้อง เพื่อให้มีประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน โดยเฉพาะครูผู้สอนหรือครูพระสอน ศีลธรรมต้องเข้าใจบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย มีจรรยาบรรณ มีคุณธรรม จริยธรรม และมีศีลธรรม หลักการพัฒนาครูที่ดีหรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และคุณลักษณะทางวิชาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี (2553: 79 – 80) กล่าวว่า “คุณลักษณะเกี่ยวกับการสอน ครูต้องใช้หลักจิตวิทยาแห่งการเรียนรู้ หลักการเจริญเติบโต และพัฒนาการของเด็ก วางแผนการสอนอย่างถี่ถ้วน ใช้วิธีสอนแบบต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม มีวิธีการวัดผลประเมินผลที่เหมาะสมเกิดประโยชน์ในการเรียนการสอน ปกครองชั้นและบริหารชั้นเรียนได้อย่างราบรื่นตลอดจนปฏิบัติงานต่าง ๆ ของโรงเรียนได้ตามสมควร

2. การมีคุณธรรม จริยธรรม และศีลธรรมนั้นถือได้ว่าเป็นผู้ที่ยึดมั่นในการปฏิบัติตนตามหลักพระพุทธศาสนา เพราะบุคคลที่มีความศรัทธาแล้วนำมาปฏิบัติแล้วจะเกิดประโยชน์ทั้งตนเองและอื่น โดยสามารถยึดหลักปฏิบัติเพื่อให้เกิดการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องอย่างมีความสุข พระครูสอนศีลธรรมก็ต้องยึดบทบาทของตนเอง และยังต้องอาศัยคุณธรรม จริยธรรม และศีลธรรมในการปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (2536: 39) ได้กล่าวว่า “การที่พระสงฆ์ซึ่งเป็นศาสนทายาทหรือผู้สั่งสอนหลักธรรมในพระพุทธศาสนานั้น ควรมีบทบาทที่เด่นชัดอยู่ 2 อย่างคือ 1) เป็นผู้มีความสามารถในการสั่งสอนพุทธศาสนิกชน 2) ความหลากหลายในระดับการพัฒนาพุทธศาสนิกชน นั้นหมายถึงว่า ทั้งผู้สอนและผู้ปฏิบัติตาม ต้องเข้าใจในบทบาทของแต่ละฝ่าย”

3. การนำหลักธรรมของทางพระพุทธศาสนาเพื่อมาประยุกต์ ก็เพื่อมีการปรับเปลี่ยน แนวคิด วิธีการสอน เพื่อให้มีประสิทธิภาพ โดยสามารถมาปรับใช้ในปัจจุบัน ผู้สอนต้องมีเทคนิคในการสอนหรือการถ่ายทอดอย่างถูกต้อง และสอดแทรกจริยธรรมการสอนเป็นสิ่งสำคัญในการเรียนการสอน หรือมีขั้นตอนของการเตรียมการสอนเพื่อให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ คำหมาน คนใด (2543: 15) กล่าวว่า “ขั้นการ

เตรียมการสอนได้ดังต่อไปนี้ ขั้นที่ 1 ศึกษาวัตถุประสงค์ระยะยาวของวิชาที่สอนแต่ละวิชาจะแยกออกเป็นวัตถุประสงค์ของบทเรียนแต่ละบท หรือหน่วยเรียน ขั้นที่ 2 เขียนวัตถุประสงค์เฉพาะหรือสิ่งที่ต้องการ ที่จะให้นักเรียนสามารถทำได้หลังจากที่จบบทเรียนแล้ว ขั้นที่ 3 จัดทำกิจกรรม ประสบการณ์และเนื้อหาที่จะให้นักเรียนเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ขั้นที่ 4 หาวิธีประเมินผล เพื่อจะได้ทราบว่านักเรียนมีความสัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์ ที่วางไว้หรือไม่ ขั้นที่ 5 แจกผลให้นักเรียนทราบว่านักเรียนทำได้มากน้อยเพียงไร และพยายามแนะนำนักเรียนที่ทำไม่ได้ โดยช่วยนักเรียนหาเหตุผลว่าทำไมไม่ได้เพราะอะไร และช่วยให้นักเรียนเรียนรู้เป็นรายบุคคลแต่ในกรณีที่นักเรียนส่วนมากทำไม่ได้ ครูควรจะเปลี่ยนวิธีสอนใหม่ให้เหมาะสม และ ขั้นที่ 6 ประเมินผลดูอีกครั้งหนึ่งว่านักเรียนได้มีสัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้หรือไม่”

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ครูพระสอนศีลธรรมควรให้มีประสบการณ์เกี่ยวกับการเรียนการสอนในรายวิชา มาสอนให้มากขึ้น และเปลี่ยนบรรยากาศการเรียนโดยพาไปทัศนศึกษาตามวัดหรือธรรมชาติที่สงบมีมนต์พระสงฆ์หรือผู้มีความรู้มาบรรยายตามโอกาสสมควร
2. ครูพระสอนศีลธรรมควรสนับสนุนด้านสื่อการสอนให้เพียงพอและเหมาะสมกับการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา และจัดหาสื่อ วัสดุอุปกรณ์ให้สอดคล้องและครอบคลุมเนื้อหาวิชา

6.2 ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้ 1

1. ครูพระสอนศีลธรรมควรมีการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และการประเมินผลทางคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนให้มากขึ้น
2. ครูพระสอนศีลธรรมควรมีการใช้พุทธสุภาษิต คำคม คำกลอนที่มีเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมการเรียนการสอนแก่นักเรียน และมีวิธีการถ่ายทอด/นำเสนอ

6.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของครูพระผู้สอนศีลธรรมในโรงเรียน เพื่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน
2. การศึกษาความคิดเห็นของผู้ที่มีหน้าที่ในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาต่าง ๆ

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (2550). **คู่มือการดำเนินงานตามโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ปีงบประมาณ 2550**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- คำหมาน คนใด. (2543). **ทางก้าวหน้าของครุฑมโหรี**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สายธาร.
- ประกาศรี สีสำไฟ. (2535). **พื้นฐานการศึกษาศาสนาและจริยธรรม**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2536). **สถานการณ์พระพุทธศาสนาพลิกหายนะเป็นพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- สาโรช บัวศรี. (2553). สรุปคำบรรยายแนวความคิดเรื่องจรรยาครู. **วารสารการศึกษาแห่งชาติ**, 15, (เมษายน-พฤษภาคม 2553), 79 – 80.
- พระสุพจน์ ฐานิสโร. (10 พฤษภาคม 2563). สัมภาษณ์.
- พิสุทธิ โพธิ์เกษม. (19 พฤษภาคม 2563). สัมภาษณ์.
- มูล เทียประสงค์. (20 มิถุนายน 2563). สัมภาษณ์.
- วิไลวรรณ สอนนกร. (27 มิถุนายน 2563). สัมภาษณ์.
- สวิต ประเสริฐพงษ์. (8 กรกฎาคม 2563). สัมภาษณ์.
- พระครูถาวรคุณากร. (17 กรกฎาคม 2563). เจ้าคณะตำบลโคกสูง เจ้าอาวาสวัดสว่างอารมณ์ ตำบลโคกสูง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา. สัมภาษณ์.
- นายชัยวัฒน์ การมย์กลาง. (21 สิงหาคม 2563). ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านพะไล ตำบลห้วยทะเล อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา. สัมภาษณ์.
- นางสาวเกียรติสุดา เกียรติเกา. (19 สิงหาคม 2563). ครูโรงเรียนบ้านลองตอง ตำบลบ้านโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา. สัมภาษณ์.
- นางปราณีต สมหมาย. (10 กุมภาพันธ์ 2563). ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนบ้านหนองไข่น้ำ ตำบลโคกสูง อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา. สัมภาษณ์.
- นางสุภาพร ศรีวัฒนพงศ์. (10 กุมภาพันธ์ 2563). ครูชำนาญการพิเศษโรงเรียนบ้านหนองไข่น้ำ ตำบลหนองไข่น้ำ อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา. สัมภาษณ์.
- นายสมใจ ผิวสา. (10 กุมภาพันธ์ 2563). ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหนองไข่น้ำ ตำบลหนองไข่น้ำ อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา. สัมภาษณ์.

- นายเกษม สุขสบาย. (21 สิงหาคม 2563). ครูชำนาญการพิเศษ ครูโรงเรียนบ้านพะไล ตำบลหัวทะเล อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา. สัมภาษณ์.
- พระมหาเสกสรร กิตติอนันโต. (19 สิงหาคม 2563). เจ้าอาวาสวัดคลองตอง ตำบลบ้านโพธิ์ อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา. สัมภาษณ์.
- พระยุพธนา อธิจิตโต, ผศ.ดร. (12 กรกฎาคม 2563). อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา มจร.วิทยาเขตนครราชสีมา ตำบลหัวทะเล อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา. สัมภาษณ์.
- ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพงษ์ คงสัตย์. (24 สิงหาคม 2563). อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต มจร.วิทยาเขตนครราชสีมา ตำบลหัวทะเล อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา. สัมภาษณ์.
- นายไกรสร ทองมูลชัย. (10 สิงหาคม 2563). ผู้อำนวยการโรงเรียนบุญเหลือวิทยานุสรณ์ ตำบลโคกสูง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา. สัมภาษณ์.
- พระครูพนมวนาภิวัฒน์ ธมฺมโชโต. (5 มิถุนายน 2563). เจ้าคณะตำบลบ้านโพธิ์ เจ้าอาวาสวัดพนมวันท์ ตำบลบ้านโพธิ์ อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา. สัมภาษณ์.

การอนุรักษ์ทรัพยากรดินของกลุ่มภูมิปัญญาเศรษฐกิจพอเพียง
ตามหลักพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา
The Conservation of Soil Resource of Sufficiency Economy
Wisdom Group according to Buddhist Principles in
Nakhon Ratchasima Province

ประสิทธิ์ คำกลาง, สิริภพ สวนดง, เสถียร ทั้งทองมะดัน
Prasit Kamklang, Siraphop Suandong, Sathien Thangthongmadan
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Ratchasima Campus
E-mail: Siraphop962521@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการอนุรักษ์ทรัพยากรดินของกลุ่มภูมิปัญญาเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดนครราชสีมา 2) ศึกษาสภาพปัญหาการอนุรักษ์ทรัพยากรดินของกลุ่มภูมิปัญญาเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดนครราชสีมา และ 3) เสนอรูปแบบการอนุรักษ์ทรัพยากรดินของกลุ่มภูมิปัญญาเศรษฐกิจพอเพียงตามหลักพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา โดยได้ลงพื้นที่ในการสัมภาษณ์ และจัดสนทนากลุ่มจำนวน 48 รูป/คน ในพื้นที่ 4 อำเภอ คือ อำเภอโชคชัย อำเภอหนองบุญมาก อำเภอครบุรี และอำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิเคราะห์และสังเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า

การอนุรักษ์ทรัพยากรดินของกลุ่มภูมิปัญญาเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า 1) กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์วิถีคนละลมใหม่พัฒนา อำเภอโชคชัย มีการทำเกษตรแบบโบราณ 2) กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์แบบวิถียั่งยืน อำเภอหนองบุญมาก มีการทำเกษตรแบบปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3) กลุ่มเกษตรกรทฤษฎีใหม่เปลี่ยนวิถีชีวิตเป็นเกษตรกรอินทรีย์ อำเภอครบุรี มีการทำเกษตรแบบ โคก หนอง นา และ 4) กลุ่มหมู่บ้านอินทรีย์ อำเภอวังน้ำเขียว มีการอนุรักษ์ทรัพยากรดินและชุมชนจะปรับปรุงดินให้มีแร่ธาตุ

สภาพปัญหาการอนุรักษ์ทรัพยากรการดินของกลุ่มภูมิปัญญาเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า 1) สภาพปัญหาทรัพยากรมนุษย์ขาดความร่วมมือ ไม่มีความเสียสละ ไม่เห็นความสำคัญของการทำเกษตรอินทรีย์ 2) สภาพปัญหาด้านภัยธรรมชาติ

เกิดจากภัยแล้ง ฝนไม่ตก ดินเสื่อมคุณภาพ แห้งแล้ง ดินจะขาดความสมบูรณ์ การยุบตัวของดิน และการชะล้างหน้าดิน 3) สภาพปัญหาด้านชุมชน บางชุมชนยังไม่เข้าร่วมหรือทำกิจกรรม ยึดติดทำแบบเก่าและนายทุนผูกขาด และ 4) สภาพปัญหาด้านสังคม การเลื่อมล้ำของสังคม ขาดที่ดินทำกิน ระบบนายทุนเข้ามาครอบครอง

รูปแบบการอนุรักษ์ดินด้านทรัพยากรมนุษย์ควรยึดหลักทริ-โอตตัปปะ เพราะเป็นหลักธรรมสำหรับคุ้มครองโลก ประชาชนในชุมชนจะได้มีความละเอียดหรือเกรงกลัวต่อการกระทำสิ่งไม่ดี และเพื่อป้องกัน รูปแบบการอนุรักษ์ดินด้านทรัพยากรธรรมชาติ ป้องกันมนุษย์ทำลายธรรมชาติหรือทรัพยากรดินให้เสียหาย รูปแบบการอนุรักษ์ดินด้านชุมชนถือเอาหลักทริ-โอตตัปปะเป็นหลักธรรมที่สามารถอยู่ร่วมกันในชุมชน ทั้งนี้ยังเป็นการเตือนสติบุคคลในชุมชนไม่ให้เกิดการทำลายดิน เพื่อป้องกันเกิดความขัดแย้งในชุมชน และรูปแบบการอนุรักษ์ดินด้านสังคม ถือเป็นการอยู่ร่วมกันในสังคมดีงามที่มีกิจกรรมร่วมกัน เป็นการเคารพกตติการของอยู่ร่วมกันในสังคม

คำสำคัญ: การอนุรักษ์ทรัพยากรดิน, กลุ่มภูมิปัญญาเศรษฐกิจพอเพียง, หลักพระพุทธศาสนา

Abstract

This research article has objectives : 1) to study of the soil resource conservation of the sufficiency economy wisdom group in Nakhon Ratchasima Province, 2) to study the problem condition of the soil resource conservation of the sufficiency economy wisdom group in Nakhon Ratchasima Province and 3) to propose a model of the soil resource conservation of the sufficiency economy wisdom group according to Buddhist principles in Nakhon Ratchasima Province by visiting the area for interviews and group discussions of 48 persons in 4 districts, namely Chokchai District, Nong Bun Mak District, Khorn Buri District and Wang Nam Khiew District, Nakhon Ratchasima Province to collect data for analysis and synthesis.

The results of research found that:

The soil resource conservation of the sufficiency economy wisdom group according to Buddhism in Nakhon Ratchasima Province, it found that (1) Chokchai District, the Organic Agriculture Group of New Developmental La Lom way, There is an ancient farming practice, (2) Nong Bun Mak District, there is an

organic agriculture group as sustainable way, there is a doing agriculture under the sufficiency economy philosophy, (3) Khorn Buri District, there is a new agricultural group that has changed the way of life to organic agriculture. There are agricultures as Khok, Nong, Na and (4) Wang Nam Khiew District, there is a group of organic village, the soil resource onservation and the community will improve the soil to contain minerals.

The problem condition of the soil resource conservation of the sufficiency economy wisdom group in Nakhon Ratchasima Province, it found that 1) the problem condition of human resources is lack of cooperation, there is no sacrifice, it does not see the importance of organic farming, 2) the problem condition of natural disasters caused by drought, no rain, soil deterioration, drought, soil lacks fertility, soil collapse and soil erosion, 3) community problem condition, some communities have not yet participated or participated in activities. There is a stick to the old way and monopoly capitalists; and 4) social problems. social deprivation lack of arable land the capitalist system took over.

The soil conservation model of human resources should adhere to the principle of Hiri (moral shame)-Ottappa (moral dread) because it is a principle for protecting the world. People in the community will be ashamed or afraid of doing bad things and to prevent the soil conservation model of natural resources, to prevent humans from destroying nature or damaging soil resources. The soil conservation model of community holds Hiri (moral shame)-Ottappa (moral dread) are principles that can coexist in the community. This is also a reminder to people in the community not to destroy the soil to prevent conflicts in the community. The soil conservation model of society holds to live together in a good society with common activities. It is to respect the rules of coexistence in society.

Keywords: Soil Resources Conservation, Sufficiency Economy Wisdom Group, Buddhist Principle

1. บทนำ

สภาพปัญหาทรัพยากรสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะเรื่องทรัพยากรดิน ดินส่วนใหญ่ถูกทำลายให้สูญเสียความอุดมสมบูรณ์ หรือสูญเสียดินไปเนื่องจากการกระทำของมนุษย์ และการสูญเสียตามธรรมชาติทำให้เราไม่อาจใช้ประโยชน์จากดินได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรดินและที่ดิน มีสาเหตุดังนี้ (1) การชะล้างพังทลายของดิน เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดความเสื่อมโทรมของดิน โดยเฉพาะการพัฒนาเอาหน้าดินที่มีความอุดมสมบูรณ์และธาตุอาหารพืชในดินสูงออกไปจากพื้นที่ ซึ่งส่งผลต่อการสูญเสียธาตุอาหารในดินปัญหาการชะล้างพังทลายของดิน (2) ความเสื่อมโทรมทางกายภาพ การทำการเกษตรแผนใหม่ นำมาซึ่งการใช้เครื่องมือเครื่องจักรที่มีน้ำหนักมากเข้าไปในพื้นที่เกษตรกรรม มีการไถพรวนบ่อยครั้งขึ้น ทำให้โครงสร้างของดินถูกทำลาย และ (3) ความเสื่อมโทรมทางเคมี การใช้ประโยชน์ที่ดินในบริเวณที่มีความเปราะบางทางด้านสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะบริเวณที่มีกระบวนการทางเคมีสูง เช่น บริเวณชายฝั่งทะเล บริเวณที่มีการสะสมของเกลือในดินสูง จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเคมีเนื่องจากกระบวนการเคลื่อนย้ายของสาร (รัตนะ สวามีชัย, 2559: 60-61) ในอำเภอโชคชัย อำเภอหนองบุญมาก อำเภอครบุรี และอำเภอน้ำหนาว ได้มีการรวมกลุ่มเกี่ยวกับเกษตรกร เพื่อศึกษาเรียนรู้ที่จะพัฒนาพัฒนาทรัพยากรดิน โดยการทำการเกษตรแบบโบราณ ทำการเกษตรแบบเศรษฐกิจพอเพียง ทำการเกษตรอินทรีย์ และทำการเกษตรแบบออร์แกนิก เพราะเห็นความสำคัญ of ทรัพยากรดิน แต่อย่างไรก็ตามในกิจกรรมของแต่ละกลุ่มก็ยังประสบปัญหาเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรดิน “จะเห็นได้จากตัวบุคคล โดยได้แอบหรือลักลอบในการทำให้ดินเสียหายโดยใช้ปุ๋ยเคมี หรือยังใช้ยาฆ่าแมลงอยู่ ซึ่งทำให้ดินนั้นเสื่อมคุณภาพ แสดงถึงความไม่ละอายแก่ใจ ทำให้กิจกรรมชุมชนนั้นเกิดความเสียหาย ผลผลิตได้น้อย เป็นผลมาจากความเสียหายด้านมนุษย์ บางกลุ่มก็มีความขัดแย้งกัน ไม่ยอมรับความคิดเห็นของผู้นำ แยกแยกไม่เข้าร่วมกิจกรรม เป็นต้น” ว่าที่ร้อยตรี มหัทธผล สุขสถิต (สัมภาษณ์, 14 มีนาคม พ.ศ. 2564) ดังนั้นปัญหาเกี่ยวกับตัวบุคคล ส่งผลถึงความเสียหายเกี่ยวกับดิน มีเพียงแต่ภัยธรรมชาติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น มนุษย์เป็นต้นเหตุที่ทำลายธรรมชาติ ขาดความละอาย และขาดศีลธรรมในพระพุทธศาสนา โดยในทางพระพุทธศาสนาหลักธรรมที่คุ้มครองโลกหรือหลักธรรมสำหรับอยู่ร่วมกัน และเพื่อป้องกันในการทำ ความชั่ว หรือละเมิดสิ่งที่ผิดกฎหมาย คือ “หิริ เป็นธรรมรักษาคู่ครองโลก ทำให้โลกเกิดสันติ ทำให้คนเราอยู่กันอย่างสงบสุข เพราะคนที่มีหิริจะเกลียดความชั่ว และละอายที่จะทำความชั่วทั้งต่อหน้าและลับหลัง ทำให้ไม่ก่อความเดือดร้อนให้แก่โลกและสรรพสัตว์ทั้งปวง หิริ หมายถึง ความละอายต่อบาปทุจริต ส่วนโอตตปปะ หมายถึง ความเกรงกลัวต่อบาป”(อง.ทุก. (ไทย), 2539: 108)

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษารูปแบบการอนุรักษ์ทรัพยากรดินของกลุ่มภูมิปัญญาเศรษฐกิจพอเพียงตามหลักพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา เพื่อให้เข้าใจหลักของการพัฒนาทรัพยากรตามธรรมชาติ และควบคุมในการพัฒนามนุษย์ให้มีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมไปสู่การประโยชน์ตามหลักของพระพุทธศาสนา พร้อมทั้งนำมาหลักธรรมที่ส่งผลให้ยั่งยืนในด้านต่าง ๆ มาปฏิบัติตามให้เกิดความเข้าใจได้อย่างถูกต้องในชุมชน สังคม เพื่อเป็นผลสำเร็จต่อชีวิตตนเอง ต่อชุมชน สืบต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการอนุรักษ์ทรัพยากรดินของกลุ่มภูมิปัญญาเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการอนุรักษ์ทรัพยากรดินของกลุ่มภูมิปัญญาเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อเสนอรูปแบบการอนุรักษ์ทรัพยากรดินของกลุ่มภูมิปัญญาเศรษฐกิจพอเพียงตามหลักพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview) แบบสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล

3.2 กลุ่มประชากร/พื้นที่การวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ศึกษาไว้ในเขตจังหวัดนครราชสีมา 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอโชคชัย อำเภอหนองบุญมาก อำเภอครบุรี และอำเภอวังน้ำเขียว โดยมีประชากรทั้งหมด 48 รูป/คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยสัมภาษณ์สำหรับกลุ่มประชากร เพื่อรวบรวมข้อมูลของกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ 2) แบบสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยจะใช้แบบสนทนากลุ่มเกี่ยวกับกลุ่มประชากร โดยการสัมภาษณ์ สอบถามสภาพปัญหาการอนุรักษ์ทรัพยากรดิน

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล 1) ข้อมูลปฐมภูมิ โดยการเก็บรวบรวมขึ้นมาจากหนังสืออ้างอิงทางพระพุทธศาสนาต่าง ๆ จากพระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ 2) ข้อมูลทุติยภูมิ ข้อมูลทุติยภูมิ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ วารสาร ตำรา บทความงานวิจัยที่

เกี่ยวข้อง (3) ข้อมูลเชิงคุณภาพ การสัมภาษณ์ การวิจัยครั้งนี้ใช้การสัมภาษณ์ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างตามวัตถุประสงค์ แบบเป็นทางการ ดำเนินการสัมภาษณ์ สนทนากลุ่มกับกลุ่มประชากร

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล 1) วิเคราะห์กระบวนการ การบูรณาการเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีในบริบทของการอนุรักษ์ทรัพยากรดิน 2) สรุปและนำผลการศึกษาที่ได้ทั้งจากการศึกษาในเชิงเอกสารและภาคสนาม โดยนำมาวิเคราะห์ตามประเด็นที่สำคัญ 3) การนำเสนอการศึกษาการอนุรักษ์ทรัพยากรดิน 4) การวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลโดยการเชื่อมโยงแนวคิดทฤษฎีที่ได้กล่าวแล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูล

3.6 การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย การนำเสนอข้อมูลในลักษณะการพัฒนาเชิงวิชาการ (Descriptive Presentation) จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่เรียบร้อยแล้ว นำมาพรรณนาเสนอเพื่อเผยแพร่ให้กับกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมในพื้นที่ที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการอนุรักษ์ทรัพยากรดินของกลุ่มภูมิปัญญาเศรษฐกิจพอเพียงตามหลักพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา” สรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

4.1 การอนุรักษ์ทรัพยากรดินของกลุ่มภูมิปัญญาเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งผู้วิจัยพบว่า (1) อำเภอลำทะเมนชัย เกิดการรวมกลุ่มชุมชน คนในหมู่บ้านและยึดการทำเกษตรแบบโบราณ ยึดแบบพอเพียง สร้างความสามัคคี และการสร้างรายได้ “โครงการต่าง ๆ ของชุมชนเกี่ยวกับกลุ่มเกษตรอินทรีย์วิถีคนละลมใหม่พัฒนา มีการเชื่อมโยงการเรียนรู้การพัฒนาระบบเศรษฐกิจ และมีกองทุนชุมชน หมุนเวียน โดยเริ่มจากจุดเล็ก ๆ และค่อย ๆ และเริ่มขยายธุรกิจที่เริ่มต้นจากชุมชน การประกอบอาชีพ สร้างรายได้ในชุมชน” นางรุ่งลาวัลย์ แบนกระโทก (สัมภาษณ์, 14 มกราคม พ.ศ.2564) (2) อำเภอนองบุญมาก เกษตรแบบปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีแหล่งเรียนรู้ “กลุ่มเกษตรอินทรีย์ วิถียั่งยืน ได้มีการพัฒนาและการร่วมมือร่วมใจกันอย่างจริงจังของอำเภอนองบุญมาก เป็นในกระบวนการพัฒนาทุนชุมชนด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีแหล่งเรียนรู้ที่ให้ความรู้ในด้านการประกอบอาชีพ ด้านปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” นายวรรณ เงินรวง (สัมภาษณ์, 10 มกราคม พ.ศ. 2564) (3) อำเภอบัวชุม การทำเกษตรแบบใหม่หรือ โคก หนอง นา โมเดล การจัดสวัสดิการกองทุน “วิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบพอเพียงหรือเกษตรอินทรีย์ เป็นการเอื้ออารีต่อกันในชุมชน ได้จัดสวัสดิการจากกองทุนกลุ่ม” นายจำนงค์ ทวนขุนทด (สัมภาษณ์, 20 มีนาคม พ.ศ. 2564) (4) อำเภอลำทะเมนชัย มีกลุ่ม Organic Village หมู่บ้านอินทรีย์

การแข่งขันกันในการผลิต “ความสำคัญของการพัฒนาการผลิตเพื่อค้าขาย ถือเป็นการให้ความสำคัญกับธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวให้ดีขึ้น มีการผลิตปุ๋ยหมักชีวภาพเพื่อให้ปลอดภัย” นายอำนาจ หมายยอดกลาง (สัมภาษณ์, 20 มีนาคม พ.ศ. 2564)

4.2 สภาพปัญหาการอนุรักษ์ทรัพยากรดินของกลุ่มภูมิปัญญาเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งผู้วิจัยพบว่า 1) ด้านทรัพยากรมนุษย์ ขาดความรู้ ขาดจิตสำนึก ขาดความรับผิดชอบ และขาดความร่วมมือ “ไม่มีความเสียสละ ไม่กล้าที่จะเสียสละที่ดิน พื้นนามาปรับปรุงในการทำเกษตรอินทรีย์ ยึดติดแบบเดิมโดยไม่ใส่ใจในการที่จะช่วยเหลือชุมชน ปลอ่ยให้ดินนั้นเสื่อมโทรม” ว่าที่ร้อยตรี มหัทธผล สุขสฤติย์ (สัมภาษณ์, 14 มีนาคม พ.ศ. 2564) 2) ด้านทรัพยากรธรรมชาติ เกิดจากภัยธรรมชาติ สภาพพื้นที่ที่เกิดจากภัยแล้ง ฝนไม่ตก ทำให้ความชุ่มชื้นของดินหายไป ดินเสื่อมคุณภาพ แห้งแล้ง ฝนไม่ตกดินจะขาดความสมบูรณ์ เพราะไม่มีน้ำหรือขาดสารอาหาร เพราะภัยธรรมชาติ ขาดน้ำ ดินพังทลาย หน้าดินเสียหาย หรือการยุบตัวของดิน “ฝนตกหนักน้ำป่าไหลหลาก บางปีฝนตกหนัก การชะล้างหน้าดิน ทำให้ดินนั้นเสื่อม หรือไม่มีสารอินทรีย์ เพราะถูกน้ำหลากจนทำให้ดินพังทลายเสียหาย” นายสิบทวีราช กันหองกลาง (สัมภาษณ์, 7 มีนาคม พ.ศ. 2564) 3) ด้านชุมชน ไม่เข้าร่วมกิจกรรม มีความขัดแย้ง “บางชุมชนมีความขัดแย้งกัน โดยเฉพาะความเป็นอยู่ มีชุมชนเล็ก การทำเกษตรพอเพียงก็ไม่มีใครที่จะเรียนรู้ แม้แต่ผู้นำหรือผู้ใหญ่บ้านก็ขัดแย้งกันกับลูกบ้าน แบ่งเป็นพรรคพวก” นายราเชนทร์ เพียรดี (สัมภาษณ์, 10 มกราคม พ.ศ. 2564) 4) ด้านสังคม ขาดที่ดินทำกิน ขาดการเรียนรู้ มีระบบนายทุน และไม่มีเงินทุน “ไม่มีเงินทุนในการทำเกษตรพอเพียง หรือเกษตรอินทรีย์ หรือบางรายก็ยังเป็นหนี้รายวัน การลงทุนไม่มี เพราะไม่ได้เข้าร่วมกลุ่ม และบางรายต้องขายที่ดินทำกินให้นายทุนไปทำอย่างอื่น” นางสาวกมลวรรณ กาฬโธษะ (สัมภาษณ์, 7 มีนาคม พ.ศ. 2564)

4.3 รูปแบบการอนุรักษ์ทรัพยากรดินของกลุ่มภูมิปัญญาเศรษฐกิจพอเพียงตามหลักพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา

1) รูปแบบการอนุรักษ์ทรัพยากรดินด้านทรัพยากรมนุษย์ ต้องยึดหลักปฏิบัติ ดังต่อไปนี้ (1) หลักหิริโอตตปปะ “ควรยึดหลักหิริโอตตปปะ เพราะเป็นหลักธรรมสำหรับคุ้มครองโลก ประชาชนในชุมชนจะได้มีความละอายหรือเกรงกลัวต่อการกระทำสิ่งไม่ดี หรือป้องกันได้ทั้งภายในใจและภายนอก โดยบุคคลสามารถนำไปปฏิบัติ และยังป้องกันการทำลายทรัพยากรดิน ให้เกิดความเสียหายจากมนุษย์” พระครูพิทักษ์ปทุมมากร (สัมภาษณ์, 10 ธันวาคม พ.ศ. 2563) (2) ป้องกันการผิดศีลธรรม (3) พัฒนาด้านจิตใจ (4) มีการเคารพกติกากลุ่ม (5) ป้องกันความเสียหายแก่มนุษย์ “กิจกรรมกลุ่มของการทำเกษตรอินทรีย์ หรือ

วิถีชีวิตแบบดั้งเดิมนั้น ประชาชนควรตระหนักความถูกต้องดีงามในทางพระพุทธศาสนา เพราะการอยู่ร่วมกัน หรือการทำกิจกรรมกลุ่มต่าง ๆ จะบรรลุตามวัตถุประสงค์นั้น การมีหลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันก็จะนำไปสู่ความสุข ความเจริญ โดยเฉพาะนำหลักทรี โอตตัมปะ เพื่อป้องกันหรือเกิดการทำลายทรัพยากรดินให้เสียหาย ประชาชนก็จะมีสติสัมปชัญญะในการกระทำดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมเดี่ยวหรือกิจกรรมกลุ่มต้องมีความซื่อสัตย์ต่อกัน ทั้งตัวบุคคลหรือกิจกรรมกลุ่มร่วมกัน” พระครูปริยัติธรรมชัย, ดร.วิเชียร นามการ, นายอุดม ไทโยเวียง, นายธนพงษ์ พรหมานอก, นายสลิติ งามกระโทก, ดร.วาทัญญู ภูครองนา (สนทนากลุ่ม, 15 มกราคม พ.ศ. 2564)

2) รูปแบบการอนุรักษ์ทรัพยากรดินด้านทรัพยากรธรรมชาติ (1) ป้องกันมนุษย์ทำลายทรัพยากรดิน (2) ป้องกันมนุษย์ให้มีความเกรงกลัวและความละอาย (3) ป้องกันความเห็นแก่ตัว “ควรยึดหลักธรรมทรีโอตตัมปะ เพื่อป้องกันความเห็นแก่ตัวของบุคคล หรือนายทุน โดยจะเกิดความละอายในจิตใจ และมีความเกรงกลัวตัวการกระทำสิ่งที่ไม่ดีต่อทรัพยากรดิน และให้มีสติในการรักษาดินในทางถูกต้อง” นายราเชนทร์ เพียรดี (สัมภาษณ์, 10 มกราคม พ.ศ. 2564) และ (4) ป้องกันความโลภ

3) รูปแบบการอนุรักษ์ดินด้านชุมชน (1) หลักการปฏิบัติร่วมกัน “ชุมชนควรยึดหลักทรีโอตตัมปะในทางพระพุทธศาสนา เป็นหลักธรรมที่สามารถอยู่ร่วมกันในชุมชน ทั้งนี้ยังเป็นการเตือนสติบุคคลในชุมชนไม่ให้เกิดการทำลายดินหรือบุคคลในชุมชนด้วยกันได้ อีกทางหนึ่ง ทั้งนี้ต้องยึดการปฏิบัติที่จริงจังและเป็นการส่งเสริมให้ชุมชนนั้นมีศีลธรรมดีงามร่วมกันและมีแนวทางปฏิบัติร่วมกัน” นายอุทัย หนูวุ่น (สัมภาษณ์, 14 มีนาคม พ.ศ. 2564) (2) หลักป้องกันความขัดแย้ง (3) หลักป้องกันความแตกแยก (4) หลักป้องกันความเสียหายต่อกิจกรรมกลุ่ม “ควรยึดหลักทรีโอตตัมปะ เพื่อป้องกันความเสียหายต่อกิจกรรมกลุ่มในชุมชน การกระทำกิจกรรมหากชุมชนมีแนวคิด วิธีการนำหลักธรรมมาปฏิบัติร่วมกัน เพื่อเป็นแบบอย่าง โดยเฉพาะผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน หรือบุคคลในชุมชนที่เกี่ยวข้องจะต้องปฏิบัติเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีร่วมกัน และเป็นแบบอย่างให้ชุมชนอื่นได้ปฏิบัติตาม” พระครูปริยัติธรรมชัย, ดร.วิเชียร นามการ, นายอุดม ไทโยเวียง, นายธนพงษ์ พรหมานอก, นายสลิติ งามกระโทก, ดร.วาทัญญู ภูครองนา (สนทนากลุ่ม, 15 มกราคม พ.ศ. 2564) และ (5) หลักสร้างความเจริญในชุมชน

4) รูปแบบการอนุรักษ์ทรัพยากรดินด้านสังคม (1) หลักป้องกันกระทำผิดในสังคม (2) หลักการเคารพกติกาในสังคม (3) หลักการสร้างจิตสำนึกในสังคม “ควรยึดหลักทรีโอตตัมปะ เพื่อเป็นการสร้างจิตสำนึกที่ดีในสังคม เพราะทำให้สังคมนั้นดีงามตามหลัก

พระพุทธศาสนา การจะสร้างกิจกรรมหรือทำกิจกรรมร่วมกันนั้น ต้องใช้หลักทริโอดตัปปะในการปฏิบัติควบคู่กับกิจกรรม เป็นการช่วยส่งเสริมให้กิจกรรมในชุมชน และสามารถสร้างความเข้มแข็งในสังคมได้อย่างชาวพุทธ” พระครูสิริชัยมงคล (สัมภาษณ์ 18 ธันวาคม พ.ศ. 2563) และ (4) หลักการสร้างสามัคคีในสังคม “ควรยึดหลักทริโอดตัปปะ เพื่อเป็นการสร้างความสามัคคีในสังคมนั้น ก็คนในสังคมต้องมีหลักทริโอดตัปปะ เช่น การช่วยเหลือ การแบ่งปัน การไม่เอาเปรียบซึ่งกันและกัน และรู้ว่าสิ่งใดควรทำ สิ่งใดไม่ควรทำ ป้องกันความประมาทต่อสังคม และเมื่อคนในสังคมปฏิบัติที่ดีร่วมกันนั้น และช่วยกันทำกิจกรรมในการอนุรักษ์ทรัพยากรดิน ถือเป็นการสร้างความสามัคคีในสังคมร่วมกัน” ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วาสนา วงศ์เยี่ยมย่อง (สัมภาษณ์ 14 ธันวาคม พ.ศ. 2563)

5. อภิปรายผลการวิจัย

1. กิจกรรมการเกษตรของชุมชน โดยใช้ภูมิปัญญาเป็นความรู้ที่สั่งสมมาเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว เป็นภูมิปัญญาความรู้ของชาวบ้าน ที่ปฏิบัติกันมาตกทอดมาถึงปัจจุบัน ซึ่งการทำเกษตรโดยใช้ความรู้ดั้งเดิม ผสมผสานกับความรู้แบบศาสตร์พระราชา โดยมีการทำเกษตรแบบมีหลักการ วิธีการตามลำดับ และสามารถฟื้นฟูทรัพยากรดิน หรือสิ่งแวดล้อมให้กลับมามีสภาพสมบูรณ์ โดยไม่ใช้สารเคมีต่าง ๆ ยาฆ่าแมลง เพราะจะส่งผลถึงความเสื่อมโทรมทางธรรมชาติ กลุ่มชุมชนก็ได้หันมาทำการเกษตรแบบศาสตร์พระราชา คือ ศาสตร์การจัดการและการอนุรักษ์ดิน น้ำ ป่า ที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงศึกษา คิดค้น และวิจัย แล้วพระราชทานให้กับปวงชนชาวไทย เพื่อใช้ในการจัดการลุ่มน้ำ ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ สู่ปลายน้ำ จากภูผาสู่หวนที่ เมื่อนำองค์ความรู้นี้มาปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่ จะนำไปสู่การพึ่งพาตนเองและการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับเสรี พงศ์พิศ ได้กล่าวว่า “ความโดดเด่นของศาสตร์พระราชา คือ แนวปฏิบัติที่มีกระบวนการที่มีเอกลักษณ์ คำนึงถึงบริบททางภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ และสังคมของแต่ละพื้นที่ แก้ปัญหาแบบองค์รวม ให้ความสำคัญกับความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการของคนในพื้นที่ เป็นการพัฒนาระแสทางเลือก ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งภาครัฐได้น้อมนำแนวคิดศาสตร์พระราชาไปกำหนดเป็นแนวนโยบายในการพัฒนาประเทศให้สอดคล้องกับเศรษฐกิจชุมชนตามวิถีชีวิตของชุมชนในแต่ละพื้นที่ โดยยึดหลักการดำเนินไปบนทางสายกลาง และการพัฒนาบุคคลบนฐานของความรู้ และคุณธรรม โดยแนวทางที่พระราชทานไว้นี้ได้พิสูจน์แล้วว่าสามารถทำให้พสกนิกรในบางพื้นที่ที่มีศักยภาพพร้อมดำรงชีวิตได้อย่างมั่นคงยั่งยืน แต่ในทางปฏิบัติ ผู้ที่เกี่ยวข้องจะเน้นการสั่งการจากเบื้องบนลงสู่เบื้องล่าง ประชาชนไม่มีโอกาสได้คิดหรือทำอะไรด้วยตนเอง แต่เป็นคำสั่งที่มาจากนโยบายของรัฐบาล โดยไม่ได้คำนึงถึงความต้องการที่แท้จริงของชุมชน

และความแตกต่างของบริบทที่หลากหลายในแต่ละพื้นที่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องเข้ามามีบทบาทในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ โดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา ประชาชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมทุกมิติ ภาครัฐจะต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว เพื่อเพิ่มขีดความสามารถชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยจัดการให้ประชาชนได้เห็นถึงสภาพแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่นของตน เห็นถึงทุนของท้องถิ่นตน เห็นคุณและโทษของการพัฒนาตามกระแสหลัก และน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของท้องถิ่นตนเอง ผ่านกระบวนการจัดการ ภาครัฐ กระบวนการการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมอันนำไปสู่ความเข้มแข็งและความสุขอย่างมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน” (เสรี พงศ์พิศ, 2554: 1)

2. การทำเกษตรแบบทฤษฎีใหม่ หรือเกษตรแบบสารอินทรีย์ เป็นการช่วยเหลือทั้งทรัพยากรมนุษย์และทรัพยากรธรรมชาติ แบบผสมผสานความรู้ สามารถอนุรักษ์ทั้งชีวิตมนุษย์ และสภาพแวดล้อมควบคู่กันไป ส่งผลถึงการพัฒนา 2 อย่างได้อย่างลงตัว ซึ่งการพัฒนาควบคู่จะส่งผลถึงพัฒนาอย่างยั่งยืน การพัฒนาอย่างยั่งยืน เป็นการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น หรือเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเจริญก้าวหน้า ขณะเดียวกันการพัฒนาอย่างยั่งยืนมิได้หมายถึงการเพิ่มขึ้นปริมาณสินค้าหรือรายได้ของประชาชนเท่านั้น แต่รวมถึงการเพิ่มความพึงพอใจและเพิ่มความสุขของประชาชนด้วย โดยให้เห็นความสำคัญของการทำเกษตรแบบอินทรีย์ ทั้งนี้ต้องพัฒนาแบบการมีส่วนร่วมของมนุษย์ร่วมกัน โดยมุ่งพัฒนามุ่งไปมนุษย์ก่อน สอดคล้องกับสัญญา สัญญาวิวัฒน์ ได้กล่าวว่า “วิธีการพัฒนาอย่างยั่งยืน เป็นการลงมือปฏิบัติไปสู่เป้าหมายของการพัฒนา วิธีการพัฒนาจึงมุ่งที่ตัว “คน” เป็นสำคัญ กระบวนการที่นำมาใช้ในการพัฒนา “คน” ได้แก่ วิธีการให้การศึกษา อบรม วิธีการทำงานกับกลุ่มคน วิธีการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม กล่าวคือ นักพัฒนาและผู้ถูกพัฒนาจะต้องร่วมกัน ตั้งแต่วางแผน และปฏิบัติงานกันอย่างใกล้ชิด เพื่อให้กระบวนการทำงานเกิดประสิทธิภาพสูงสุด และวิธีการทำงานกับหน่วยงานเป็นการส่งเสริมให้หน่วยงานเข้ามาช่วยท้องถิ่นในส่วนที่ขาด เพื่อให้ท้องถิ่นเกิดความเข้มแข็ง” (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2536: 79)

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรสนับสนุนกิจกรรมภูมิปัญญาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เกษตรอินทรีย์แบบดั้งเดิม เกษตรทฤษฎีใหม่ และเกษตรออร์แกนิก เพื่อเป็นการพัฒนาต่อยอดหรือให้ต่อเนื่อง และคงอยู่และมีระบบของการช่วยเหลือชุมชน สังคมในท้องถิ่นที่จะเป็นประโยชน์อย่างจริงจัง

2. ควรจัดแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นการอนุรักษ์องค์ความรู้ของกลุ่มปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง/ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน เพื่อมีข้อมูลที่สามารถไปสู่การศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง โดยมีฐานข้อมูลในชุมชน ในอำเภอ เพื่อรวบรวมเก็บ และเพื่อเป็นหลักฐานในการที่จะรักษาไว้ให้เกิดประโยชน์แก่คนรุ่นใหม่หรือผู้ที่ศึกษาเรียนรู้

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ชี้ให้เห็น รูปแบบการอนุรักษ์ทรัพยากรดินของกลุ่มภูมิปัญญาเศรษฐกิจพอเพียงตามหลักพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา ตลอดทั้งนำความรู้ในสมัยปัจจุบันผสมผสานกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา แต่ถ้าจะมีการศึกษาในครั้งต่อไป เพื่อให้เห็นความชัดเจนหรือรายละเอียดข้อปลีกย่อยเกี่ยวกับ รูปแบบการอนุรักษ์ทรัพยากรดินของกลุ่มภูมิปัญญาเศรษฐกิจพอเพียงตามหลักพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา ก็สามารถศึกษาได้ในส่วนรูปแบบในการอนุรักษ์ต่าง ๆ คือ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแบบภาพรวม เพื่อปรับใช้และอนุรักษ์ในด้านต่าง ๆ ตามลำดับเพื่อให้เกิดประโยชน์ในการศึกษา โดยศึกษาในประเด็นที่ว่า

1. รูปแบบการอนุรักษ์ทรัพยากรดินของกลุ่มภูมิปัญญาเศรษฐกิจพอเพียงตามหลักพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา เช่น เพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้แบบเจาะจง เป็นต้น
2. รูปแบบการอนุรักษ์ทรัพยากรดินของกลุ่มภูมิปัญญาเศรษฐกิจพอเพียงตามหลักพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา การผสมผสานกับหลักของการบริหารงานแบบศาสตร์สมัยใหม่
3. รูปแบบการอนุรักษ์ทรัพยากรดินของกลุ่มภูมิปัญญาเศรษฐกิจพอเพียงตามหลักพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา ในประเด็นทุกอำเภอเพื่อเป็นการเสนอประเพณีที่โดดเด่นของจังหวัดนครราชสีมา สืบไป

เอกสารอ้างอิง

- รัตน์ะ สวามีชัย. (2559). การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม: ทรัพยากรดินและการใช้ที่ดิน. วารสารรัฐศาสตร์, 58(1), 60-61.
- เสรี พงศ์พิศ. (2554). เศรษฐกิจพอเพียง เกิดได้ถ้าใจปรารถนา. กรุงเทพมหานคร: เทียนวรรณ.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2536). สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีกับงานพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: โครงการเผยแพร่ผลงานวิจัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รุ่งลาวัลย์ แบนกระโทก. (14 มกราคม พ.ศ.2564). สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลละลม ตำบลละลม อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา. สัมภาษณ์.

- วรรณ เงินรวง. (มกราคม พ.ศ. 2564). กำนันตำบลหนองตะไกร ตำบลหนองตะไกร อำเภอนองบุญมาก จังหวัดนครราชสีมา. สัมภาษณ์
- จำนงค์ ทวนขุนทด. (มีนาคม พ.ศ. 2564). นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ อำเภอครบุรี ตำบลแะ อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา. สัมภาษณ์.
- นายอำนาจ หมายยอดกลาง ต.น้ำซับ อ.วังน้ำเขียว จ.นครราชสีมา. สัมภาษณ์.
- ว่าที่ร้อยตรี มหัทธพล สุขสถิต. (14 มีนาคม พ.ศ. 2564). พัฒนาการอำเภอครบุรี ตำบลแะ อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา. สัมภาษณ์.
- สิบัติราช กันห้อยกลาง. (7 มีนาคม พ.ศ. 2564). นายกองค์การบริหารส่วนตำบลวังน้ำเขียว ตำบลวังน้ำเขียว อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา. สัมภาษณ์.
- ราเชนทร์ เพียรดี. (10 มกราคม พ.ศ. 2564). เทศบาลตำบลหนองหัวแรด ตำบลหนองหัวแรด อำเภอหนองบุญมาก จังหวัดนครราชสีมา. สัมภาษณ์.
- กมลวรรณ กาฬโธษะ. (7 มีนาคม พ.ศ. 2564). ตำบลวังน้ำเขียว อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา. สัมภาษณ์.
- พระครูพิทักษ์ปทุมกร. (10 ธันวาคม พ.ศ. 2563). เจ้าคณะอำเภอโชคชัย เจ้าอาวาสวัดใหม่สระปทุม ตำบลโชคชัย อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา. สัมภาษณ์.
- อุทัย หนูอุ่น. (14 มีนาคม พ.ศ. 2564). นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ ตำบลแะ อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา. สัมภาษณ์.
- พระครูสิริชัยมงคล. (18 ธันวาคม พ.ศ. 2563). เจ้าคณะตำบลท่าเยี่ยม เจ้าอาวาสวัดหนองกระทุ่ม ตำบลท่าเยี่ยมอำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา. สัมภาษณ์.
- ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วาสนา วงศ์เยี่ยมยอง. (14 ธันวาคม พ.ศ. 2563). อาจารย์คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา. สัมภาษณ์.
- พระครูปริยัติธรรมชัย เจ้าอาวาสวัดกุฎจอกใหญ่ อำเภอโชคชัย, ดร.วิเชียร นามการ อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย หน่วยบริการนครราชสีมา, นายอุดม ไตยเวียง อดีตนายกองค์การบริหารส่วนตำบลวังน้ำเขียว ตำบลวังน้ำเขียว อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา, นายธนพงษ์ พรหมมานอก หมอдинอำเภอหนองบุญมาก, นายสกลิต งามกระโทกร หมอдинอำเภอครบุรี อำเภอครบุรี, ดร.วาทัญญู ภูครองนา อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย หน่วยบริการนครราชสีมา. (15 มกราคม พ.ศ. 2564). สันทนากลุ่ม.

รูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษา สมุทรปราการ เขต 1

The Supervision Model in Schools Under Samutprakan Primary

Educational Service Area Office 1

ทศพร เกตุพนอม

Thasporn Kettanom

การบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์

Educational Administration, Southeast Asia University

E-mail: kettanom23@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแบบการนิเทศภายในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 2) ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแบบการนิเทศภายใน โดยดำเนินการวิจัย 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแบบการนิเทศภายในด้วยเทคนิคเดลฟายกับผู้เชี่ยวชาญด้านการนิเทศภายในโรงเรียน จำนวน 21 คน ขั้นตอนที่ 2 ประเมินความคิดเห็นจากผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบด้านการนิเทศภายในโรงเรียนหรือครูผู้สอน จำนวน 185 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่ามัธยฐานและค่าพิสัยควอไทล์

ผลการวิจัยพบว่า

1) ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 21 คนเห็นด้วยกับแบบการนิเทศภายในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ทั้ง 4 ขั้นตอน ขั้นตอนที่ 1 การวางแผนการนิเทศภายในโรงเรียนมี 15 กิจกรรม ขั้นตอนที่ 2 การปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียนมี 12 กิจกรรม ขั้นตอนที่ 3 การประเมินผลการนิเทศภายในโรงเรียนมี 12 กิจกรรม ขั้นตอนที่ 4 การนำผลการประเมินมาปรับปรุง แก้ไข มี 5 กิจกรรม รวม 44 กิจกรรม

2) การประเมินความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบด้านการนิเทศภายในโรงเรียนหรือครูผู้สอนทั้ง 185 คน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 พบว่า ทุกคนเห็นด้วยกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแบบการนิเทศภายในโรงเรียนทั้งหมดที่กล่าวมาในระดับมาก

คำสำคัญ: รูปแบบ, การนิเทศภายในโรงเรียน

Abstract

The purposes of the study were: 1) to investigate the supervision model of the schools under the Samutprakan primary educational service area office 1. 2) to evaluate the suitability and feasibility of the model. The study sample was 21 experts on internal supervision which selected by snowball technique. The 185 school teachers and school administrators in Samutprakan were participant. The study instruments were an interview and a rating scale questionnaire. The data analysis was accomplished by computation of mean, and standard deviation for the basic data. The median and inter-quartile range were also computed to test the accordance of the study.

The research result found that:

1. The group of 21 experts strongly agreed with the internal supervision model of the schools under the Samutprakan primary educational service area office 1 both 4 steps: 1. internal supervision planning with 15 activities, 2. internal practice with 12 activities, 3. Internal evaluation with 12 activities, 4. internal evaluation improving with 5 activities, all together 44 activities.

2. Overall, the 185 schools administrators opinions agreed that the internal supervision of Samutprakan primary educational service area office 1 model was suitability and feasibility at high level.

Keywords: Model, Internal Supervision

1. บทนำ

การนิเทศภายในสถานศึกษามีความสำคัญและจำเป็นในการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการศึกษาเนื่องจากบุคลากรในสถานศึกษาเป็นผู้ที่รู้ปัญหาและแนวทางในการพัฒนาได้ดีที่สุดจึงจำเป็นต้องร่วมกันวางแผน ร่วมกันปฏิบัติการนิเทศและร่วมกันประเมินผลการนิเทศภายในสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ตามที่ กรองทอง จิระเดชากุล (2559: 33) ได้อธิบายว่าการนิเทศเป็นวิธีการที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถสำหรับหน่วยงาน โดยความร่วมมือของบุคลากรทุกฝ่ายในการดำเนินงานให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการและนวัตกรรมการสอนต่าง ๆ

นอกจากนั้นยังเป็นการสร้างขวัญ กำลังใจให้แก่ครูที่ได้แสดงศักยภาพของตนเองในการจัดการเรียนรู้เพื่อมุ่งสู่มาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 เป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีอำนาจหน้าที่ ภารกิจและบทบาทตามที่กฎหมายกำหนด ดังนี้ มาตรา 37 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติมกำหนดให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการศึกษาตามที่กำหนด ดังนี้ อำนาจหน้าที่ในการบริหารและการจัดการศึกษาและพัฒนาสาระของหลักสูตรการศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน อำนาจหน้าที่ในการพัฒนางานด้านวิชาการและจัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาร่วมกับสถานศึกษา รับผิดชอบในการพิจารณาแบ่งส่วนราชการภายในสถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่กฎหมายกำหนด (พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546, 2562: 12)

การนิเทศภายในโรงเรียนเป็นกระบวนการหรือกิจกรรมในการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างผู้บริหารหรือบุคคลที่ทำหน้าที่นิเทศในโรงเรียนและครูในโรงเรียน เพื่อหาแนวทางปรับปรุง พัฒนา ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนของครูให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นอันจะส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้นและนักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ซึ่งการนิเทศภายในโรงเรียนโดยทั่วไปเป็นการนิเทศในด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการบริหารบุคลากร ด้านการจัดระบบการเรียนการสอน ด้านการปฐมนิเทศครูใหม่ ด้านการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ (สื่อการสอน) ด้านการจัดบริการพิเศษให้แก่นักเรียน ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ด้านการฝึกอบรมครูประจำการและด้านการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน (สันต์ชัย พูลสวัสดิ์, 2564: 293)

จากรายงานการนิเทศภายในของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 (2562: 29) พบว่า ยังไม่มีรูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนที่เหมาะสมและเป็นไปได้ เนื่องจากครูผู้สอนบางกลุ่มยังมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการนิเทศในชั้นเรียน การสังเกตการสอนยังคิดว่าเป็นการจับผิด อีกทั้งที่มนิเทศในโรงเรียนยังใช้วิธีการเดิม ๆ โดยไม่สร้างความเข้าใจ ในการมีส่วนร่วมและการนิเทศอย่างกัลยาณมิตรต่อกัน จึงจำเป็นต้องมีรูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนที่เหมาะสมและเป็นไปได้ในการดำเนินงานนิเทศภายในอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง จากสภาพดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง

รูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 โดยมุ่งเน้นรูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนที่เหมาะสมและเป็นไปได้ เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้บริหารโรงเรียน ผู้เกี่ยวข้องได้ศึกษา และสามารถนำรูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนนี้ไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1
2. เพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการนิเทศภายใน

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ขอบเขตการวิจัย

1. ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1

- 1) ข้อมูลเชิงคุณภาพได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้เชี่ยวชาญด้านการนิเทศภายในโรงเรียนซึ่งผู้วิจัยเลือกผู้เชี่ยวชาญโดยวิธีการบอกต่อ (Snowball Technique)
- 2) ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้จากการตอบแบบสอบถามของผู้บริหารครูผู้รับผิดชอบหรือครูผู้สอน สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย คือ องค์ประกอบ 4 ขั้นตอน ขั้นตอนที่ 1 การวางแผนการนิเทศภายในโรงเรียนมี 15 กิจกรรม ขั้นตอนที่ 2 การปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียนมี 12 กิจกรรม ขั้นตอนที่ 3 การประเมินผลการนิเทศภายในโรงเรียนมี 12 กิจกรรม ขั้นตอนที่ 4 การนำผลการประเมินมาปรับปรุง แก้ไข มี 5 กิจกรรม รวม 44 กิจกรรม

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้รับผิดชอบด้านการนิเทศภายในโรงเรียนหรือครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 จำนวน 360 คน ที่ปฏิบัติงานอยู่ในปีการศึกษา 2563

กลุ่มตัวอย่างสำหรับการตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้รับผิดชอบด้านการนิเทศภายในโรงเรียนหรือครูผู้สอน จำนวน 360 คน โดยใช้วิธีการเปิดตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 185 คน

และใช้วิธีสุ่มกลุ่มตัวอย่างมาศึกษาโดยวิธีการกำหนดสัดส่วน (Proportional Random Sample)

การเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยเทคนิคเคลฟาย ผู้วิจัยพิจารณาประเด็นที่สำคัญ 2 ประการคือ

1. ขนาดของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญใช้ 21 คน เพราะมีผลการวิจัยยืนยันว่าใช้จำนวนนี้จะมีความคลาดเคลื่อนน้อยที่สุด (0.02)

2. วิธีเลือกผู้เชี่ยวชาญใช้วิธีวิพากษ์ประเด็นปัญหา (Critical Incident Technique) กล่าวคือจะเลือกผู้เชี่ยวชาญที่มีคุณสมบัติด้านการนิเทศภายในโรงเรียนซึ่งเป็นผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป ดำรงตำแหน่งหรือเคยดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษามีประสบการณ์อย่างน้อย 10 ปีขึ้นไปมา 1 คน ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Random Sampling) ก่อน แล้วขอความร่วมมือให้ผู้เชี่ยวชาญนั้นระบุรายชื่อผู้เชี่ยวชาญต่อไปอีก 3 ชื่อหรือมากที่สุดเท่าที่จะมากได้ จากนั้นขอความร่วมมือให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ระบุชื่อผู้เชี่ยวชาญต่อไปอีก 3 ชื่อ ทำเช่นนี้ไปเรื่อย ๆ จนผู้เชี่ยวชาญมากพอ จึงนำรายชื่อผู้เชี่ยวชาญเหล่านั้นมานับความถี่ที่ซ้ำ ๆ กันเรียงลำดับที่ซ้ำกันจากมากไปหาน้อย จนได้รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตามที่ต้องการ จากนั้นใช้เทคนิคการบอกต่อ (Snowball) จนครบ 21 คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยแบ่งข้อมูลเป็น 2 กลุ่ม คือ ข้อมูลเชิงคุณภาพและข้อมูลเชิงปริมาณ

1. ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้จากการสัมภาษณ์ (Interview) ผู้เชี่ยวชาญ 21 คน ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

ครั้งที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi Structured Interview) ในลักษณะคำถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์และวิจารณ์อย่างกว้างขวางในทุกประเด็น การรวบรวมข้อมูลครั้งที่ 1 ใช้การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ พูดคุยสนทนากับผู้เชี่ยวชาญโดยมีรายการ ตั้งคำถามเปิดนำ เพื่อทำให้ได้ความคิดเห็นอย่างกว้างขวางและตรงประเด็นที่ผู้วิจัยต้องการ

ครั้งที่ 2 ใช้แบบสอบถามฉบับใหม่ที่ได้จากการรวบรวมความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่ตอบคำถามเปิดในครั้งที่ 1 มาสร้างเป็นคำถามปิดแบบประเมินค่า (Rating Scale Questionnaire) แล้วส่งให้ผู้เชี่ยวชาญตอบ

ครั้งที่ 3 ก่อนส่งให้ตอบครั้งที่ 3 จะต้องนำคำถามครั้งที่ 2 มาวิเคราะห์หาค่ามัธยฐานและค่าพิสัยควอไทล์ของคำถามแต่ละข้อ แล้วใช้ข้อคำถามเดิมนั้นสร้างเป็น

แบบสอบถามฉบับใหม่โดยเพิ่มค่ามัธยฐานและค่าพิสัยควอไทล์ไว้ พร้อมทั้งบอกให้ผู้เชี่ยวชาญท่านนั้นทราบว่า ผลการตอบครั้งที่ 2 ท่านตอบอยู่ตำแหน่งใดและให้ผู้เชี่ยวชาญท่านนั้นทบทวนคำตอบและตอบกลับอีกครั้งซึ่งในการตอบครั้งนี้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนจะทราบว่าตนมีความคิดเห็นแตกต่างหรือไม่แตกต่างไปจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดเพียงไร จะได้พิจารณาว่าตนเห็นด้วย กับความสอดคล้องในความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนอื่นๆ หรือไม่ หากไม่เห็นด้วยก็ให้แสดงเหตุผลประกอบเพื่อยืนยันคำตอบเดิม

ครั้งที่ 4 นำคำตอบที่ได้ในครั้งที่ 3 มาวิเคราะห์หาค่ามัธยฐานและค่าพิสัยควอไทล์ใหม่และจัดพิมพ์ค่าใหม่เช่นเดียวกับครั้งที่ 3 แล้วจัดส่งไปให้ผู้เชี่ยวชาญตอบใหม่อีกครั้งเป็นครั้งสุดท้ายซึ่งทำเหมือนครั้งที่ 3

2. ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามแบบประเมินค่า (Rating Scale Questionnaire) เพื่อประเมินความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบด้านการนิเทศภายในโรงเรียนหรือครูผู้สอนที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 โดยใช้เกณฑ์การให้คะแนนของ Likert

3.4 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมด
2. สร้างแบบสอบถามแบบประเมินค่าเกี่ยวกับรูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนให้ครอบคลุมเนื้อหาทั้ง 4 ขั้นตอนคือ 1) การวางแผนการนิเทศภายในโรงเรียน 2) การปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียน 3) การประเมินผลการนิเทศภายในโรงเรียน 4) การนำผลการประเมินมาปรับปรุง แก้ไข

3. การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยส่งให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ตรวจสอบหลังจากนั้นนำผลการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence : IOC) ผลที่ได้อยู่ในระดับ 0.80-1.00 แสดงว่าแบบสอบถาม มีเนื้อหาสอดคล้องกัน

4. การตรวจสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือวิจัยโดยนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้รับผิดชอบด้านการนิเทศภายในโรงเรียนหรือครูผู้สอนจำนวน 30 คนที่มีใช้กลุ่มตัวอย่างวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือโดยการหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยรวมทั้งฉบับแบบสอบถามมีค่าสัมประสิทธิ์ 0.97 จึงถือว่าแบบสอบถามฉบับนี้สามารถนำไปใช้ได้

5. ผู้วิจัยคัดเลือกข้อความที่มีคุณภาพเหมาะสมและปรับปรุงการใช้สำนวนภาษา จากนั้นจึงนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลเชิงคุณภาพ หาค่ามัธยฐาน (Median) ค่าฐานนิยม (Mode) และค่าพิสัยควอไทล์ (Inter Quartile Range) ของแต่ละข้อความที่ได้จากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญและผู้เชี่ยวชาญแต่ละคน จากนั้นส่งแบบสอบถามรอบที่ 2 พร้อมทั้งรายงานให้ผู้เชี่ยวชาญทราบเกี่ยวกับค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม และค่าพิสัยควอไทล์ของแต่ละข้อความที่วิเคราะห์ได้จากคำตอบของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญและที่วิเคราะห์ได้จากคำตอบของผู้เชี่ยวชาญคนนั้น รวมทั้งคำตอบเดิมของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญคนนั้น เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เชี่ยวชาญได้ทราบความเหมือนและความแตกต่างระหว่างคำตอบของตนเองและของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญสำหรับนำมาใช้ประกอบการพิจารณาทำการตัดสินใจยืนยันหรือเปลี่ยนแปลงคำตอบของตน หากผู้เชี่ยวชาญยังยืนยันคำตอบเดิม แต่เป็นคำตอบที่มีค่าอยู่นอกพิสัยควอไทล์ ผู้เชี่ยวชาญคนนั้นต้องให้เหตุผลประกอบ

การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคเดลฟาย

1. หาค่ามัธยฐานและค่าพิสัยควอไทล์ จากแบบสอบถามรอบที่ 2 ที่ตอบโดยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญซึ่งแสดงค่ามัธยฐานและค่าพิสัยควอไทล์และตำแหน่งที่ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนตอบในรอบที่ 2 ลงในแบบสอบถามรอบที่ 3

2. นำค่ามัธยฐานและค่าพิสัยควอไทล์ มาแปลผลซึ่งอาจพิจารณาร่วมกับค่าฐานนิยม

2. ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3.6 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สมุทรปราการ เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

รอบที่ 1 นำแบบสอบถามฉบับที่ 1 ซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 21 คน เมื่อได้ข้อมูลแล้วนำมาเรียบเรียงเป็นข้อความที่แสดงถึงรูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนทั้ง 4 ขั้นตอน ผลการวิเคราะห์โดยภาพรวมใช้ค่าคะแนน

ร้อยละและลำดับตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ อันดับ 1 การวางแผนการนิเทศภายในโรงเรียน อันดับ 2 การปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียน อันดับ 3 การประเมินผลการนิเทศภายในโรงเรียน อันดับ 4 การนำผลการประเมินมาปรับปรุง แก้ไข

รอบที่ 2 นำแบบสอบถามฉบับที่ 2 ซึ่งเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนทั้ง 4 ขั้นตอนไปให้ผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดิม จำนวน 21 คน ทำแบบสอบถามแล้วนำมาวิเคราะห์หาค่ามัธยฐานและค่าพิสัยควอไทล์ ผลการวิเคราะห์ของผู้เชี่ยวชาญในรอบ 2 มีข้อที่มีค่ามัธยฐานตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไปและมีค่าพิสัยควอไทล์ตั้งแต่ 1.50 ลงมาทั้ง 4 ขั้นตอนนั้น ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกัน

รอบที่ 3 นำแบบสอบถามฉบับที่ 2 ซึ่งเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนทั้ง 4 ขั้นตอนไปให้ผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดิมจำนวน 21 คน ทำแบบสอบถาม ครั้งนี้มีการแสดงค่ามัธยฐานและค่าพิสัยควอไทล์ของกลุ่มพร้อมทั้งคำตอบเดิมของผู้เชี่ยวชาญในรอบที่ผ่านมา เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนยืนยันคำตอบเดิมหรืออาจเปลี่ยนความคิดเห็นใหม่ได้ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่ามัธยฐานและค่าพิสัยควอไทล์ ผลการวิเคราะห์โดยภาพรวมของผู้เชี่ยวชาญรอบที่ 3 ทั้ง 4 ขั้นตอนผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกัน

ตอนที่ 2 การประเมินความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้รับผิดชอบด้านการนิเทศภายในโรงเรียนหรือครูผู้สอนทั้ง 185 คน พบว่า ทุกคนเห็นด้วยกับรูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนในระดับมาก

4. สรุปผลการวิจัย

1. ศึกษารูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 21 คน เห็นด้วยกับขั้นตอนทั้ง 4 ขั้นตอน คือ 1) การวางแผนการนิเทศภายในโรงเรียนมี 15 กิจกรรม 2) การปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียน มี 12 กิจกรรม 3) การประเมินผลการนิเทศภายในโรงเรียน มี 12 กิจกรรม 4) การนำผลการประเมินมาปรับปรุง แก้ไข มี 5 กิจกรรม รวม 44 กิจกรรม ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารมีบทบาทที่สำคัญในการนิเทศประกอบด้วย ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการเป็นผู้นำในการจัดการเรียนการสอน ด้านการเป็นผู้นำในการประเมินผลการสอน ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านฐานะผู้นำ ด้านการจัดและดำเนินงานในหน่วยงาน ด้านการคัดเลือกและการใช้ประโยชน์บุคลากร ด้านการสร้างขวัญและกำลังใจของครูและด้านการพัฒนาบุคลากร ดังนั้น บทบาทของผู้บริหารจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการเพิ่มประสิทธิภาพให้สถานศึกษา

2. การประเมินความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้รับผิดชอบด้านการนิเทศภายในโรงเรียนหรือครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ทั้ง 185 คน พบว่าทุกคนเห็นด้วยในด้านความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนทั้งหมดที่กล่าวมาในระดับมาก จากผลการประเมินที่อยู่ในระดับมาก เพราะรูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนมีการนำหลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เช่น ทฤษฎีจิตวิทยาการเรียนรู้ ทฤษฎีแรงจูงใจ ทฤษฎีทางสมอง หลักการแนวคิดด้านหลักสูตร วิธีสอน เทคนิคการนิเทศ การวัดประเมินผล การบริหารจัดการ มาตรฐานวิชาชีพและนโยบายที่เกี่ยวข้องมาบูรณาการออกแบบ กำหนดกรอบแนวคิดและจัดทำคู่มือการนิเทศภายในโรงเรียนได้อย่างเหมาะสมและต่อเนื่องจึงทำให้มีคุณภาพระดับมาก

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

การวางแผนการนิเทศภายในโรงเรียนพบว่าควรเป็นความร่วมมือของผู้บริหาร ผู้รับผิดชอบการนิเทศภายในโรงเรียนและครูผู้สอน ในการวางแผน การทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบและวิเคราะห์สถานการณ์ สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ นำมาเป็นข้อมูลในการวางแผนงาน การกำหนดเกณฑ์มาตรฐานและตัวชี้วัดความสำเร็จของการปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียน การจัดทำปฏิทินปฏิบัติงานการนิเทศภายในโรงเรียนตลอดปีการศึกษา การจัดทำคู่มือการนิเทศภายในโรงเรียนโดยสรุปสาระสำคัญของการนิเทศ เพื่อใช้เป็นเอกสารประกอบการปฏิบัติงานและเป็นเอกสารอ้างอิง การกำหนดบทบาทหน้าที่และจัดวางตัวผู้รับผิดชอบงานการนิเทศภายในโรงเรียนไว้อย่างชัดเจน เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้มีคุณภาพสูงขึ้น

การปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียนพบว่าเป็นกระบวนการที่สำคัญที่จะช่วยเหลือ สนับสนุนให้ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของสุภาภรณ์ กิตติรัชดานนท์ (2560: 133) ที่ว่าการปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียนต้องมีการเตรียมการก่อนการนิเทศ การปฏิบัติการนิเทศ และการควบคุม กำกับ การปฏิบัติกิจกรรมการนิเทศ เพื่อพัฒนา ปรับปรุง กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้ดียิ่งขึ้นอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ ผู้บริหารต้องเปิดโอกาสให้คณะครูได้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน การสร้างขวัญและกำลังใจแก่ครู โดยให้โอกาสครูที่ทำผิดพลาดได้แก้ตัวใหม่ และเอาใจใส่ในการจัดหาสวัสดิการต่าง ๆ ให้แก่ครูในโรงเรียนซึ่งจะนำมาถึงความกระตือรือร้น ความร่วมแรงร่วมใจในการทำงาน

การประเมินผลการนิเทศภายในโรงเรียนพบว่าเป็นการตัดสินใจผลงานที่กำลังดำเนินการอยู่และที่ดำเนินการไปแล้ว มีผลเป็นที่พอใจหรือไม่ จำเป็นต้องมีการปรับปรุงส่วนใด เพื่อให้งานการนิเทศภายในโรงเรียนประสบความสำเร็จอย่างที่ต้องการ และการประเมินผลการนิเทศภายในโรงเรียนเป็นขั้นตอนสำคัญขั้นตอนหนึ่งในกระบวนการนิเทศภายในซึ่งเป็นกระบวนการที่ต้องการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เพื่อทราบความก้าวหน้า ปัญหา อุปสรรค และความสำเร็จในการนิเทศภายใน การประเมินผลการนิเทศภายในโรงเรียนต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์ หลักการ วิธีการ เครื่องมือการนิเทศภายในและรูปแบบการนิเทศ เพื่อให้การตีค่าและการตัดสินใจผลงาน เป็นไปตามกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน รวมถึงการจัดรูปแบบ วิธีการนิเทศการสอน และการจัดกระบวนการนิเทศที่เหมาะสมและสอดคล้องกับเวลาและช่วยให้มีการเตรียมการเพื่อแก้ไขปัญหา

การนำผลการประเมินมาปรับปรุง แก้ไข พบว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่จะช่วยให้ผู้ดำเนินโครงการทราบว่าโครงการนั้นบรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่ต้องการมากน้อยเพียงใด ดำเนินการประสบความสำเร็จ มีประสิทธิภาพหรือไม่ ผลจากการติดตามและประเมินผลให้ข้อมูลที่แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จ จุดแข็ง จุดอ่อน และแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงาน ช่วยให้การบริหารแผนงานและโครงการมีประสิทธิภาพสูงขึ้นซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของกิติมา ปรีดีดิลก (2562: 40) ที่อธิบายว่าระบบการติดตามและประเมินผลมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการบริการแผนงานและโครงการเพราะในวงจรบริหารแผนงานและโครงการ ประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การปฏิบัติตามแผน (Implementation) การควบคุม (Control) และการประเมินผล (Evaluation) ถ้าขาดส่วนหนึ่งส่วนใดก็ขาดประสิทธิภาพที่จะส่งผลต่อประสิทธิภาพของการบริหารแผนงานและโครงการทั้งหมด

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่องรูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สมุทรปราการ เขต 1 สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

5.1 ผลการวิเคราะห์รูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สมุทรปราการ เขต 1 พบว่า มี 4 ขั้นตอนและมีจำนวนกิจกรรม 44 กิจกรรมมีความสอดคล้องกัน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 การวางแผนการนิเทศภายในโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารควรกำหนดนโยบายในการจัดทำแผนการนิเทศการเรียนการสอน แต่งตั้ง

คณะกรรมการจากครูผู้บริหาร กรรมการสถานศึกษาและศึกษานิเทศก์ นำข้อมูลจากเครื่องมือในการประเมินผล การนิเทศเดิมมาปรับปรุงพัฒนาให้มีความชัดเจนและครอบคลุมกับวัตถุประสงค์ของการนิเทศ รายงานผลการนิเทศภายในควรมานำมาใช้เป็นแนวทางในการกระตุ้นสนับสนุนส่งเสริมการเรียนการสอนซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปฏิมา พุนทรัพย์ (2563: 122) ที่ว่าปัจจัยแห่งความสำเร็จตามทฤษฎีของนักวิชาการ Deming's Cycle วงจรคุณภาพของเดมมิง ประกอบด้วย Plan-Do-Check-Act หมายถึง การวางแผน -การปฏิบัติ -การตรวจสอบ -การปรับปรุงแก้ไข การดำเนินงานตามแผนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องส่งผลให้การดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนเป็นไปอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพซึ่งเคิร์ท เลวิน (Kurt Lewin) อ้างในคมกริช มาตรวิเศษ (2559: 89) อธิบายว่ากระบวนการเปลี่ยนแปลงได้แก่ Unfreezing เป็นความจำเป็นที่จะต้องกระตุ้นให้บุคคลมองเห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการเปลี่ยนแปลง (Change) มีกระบวนการปฏิบัติต่าง ๆ ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น Refreezing มีการเสริม สร้างและสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงนั้นให้กลายเป็นส่วนหนึ่งของระบบ หรือการทำให้พฤติกรรมแบบใหม่นั้นเป็นไปอย่างถาวรต่อไป รูปแบบที่เลวิน (Lewin) เสนอนี้เป็นการระบุถึงความสำคัญของการวางแผนให้มีการเปลี่ยนแปลง การติดต่อสื่อสารตามความมุ่งหมาย และการเสริมความแข็งแกร่งให้กับพฤติกรรมใหม่ที่ต้องการ

อีกทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วัชรรา เล่าเรียนดี (2560: 62) ที่ว่ากระบวนการและขั้นตอนการนิเทศการสอนภายในโรงเรียน มีการสำรวจปัญหาและความต้องการในการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ประชุมวางแผนและเสนอโครงการนิเทศภายในให้ความรู้และฝึกปฏิบัติทักษะที่จำเป็นในการนิเทศและการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิควิธีสอนแบบต่าง ๆ ประชุมวางแผน ทำแผนการนิเทศและสร้างแผนการจัดการเรียนรู้วางแผนการสังเกตการณ์ในชั้นเรียนและสังเกตการสอน ประชุมเพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับภายหลังการสังเกตการสอนเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ประชุมเพื่อสรุปและประเมินผลโครงการนิเทศการสอน เพื่อปรับปรุงและพัฒนาโครงการนิเทศการสอนหรือทบทวนโครงการต่อไปซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2556: 227) ที่พบว่าการนิเทศภายในโรงเรียนโดยเฉพาะด้านวิชาการผู้บริหารควรกำหนดนโยบายในการจัดทำแผนการนิเทศการเรียนการสอน มีการบริหารงานเป็นระบบและมีการวางแผนการดำเนินงานเป็นโครงการ โดยถือหลักการมีส่วนร่วมในการทำงาน มีความเป็นประชาธิปไตยเคารพในความคิดของผู้อื่นเน้นความร่วมมือร่วมใจในการดำเนินงานและใช้ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานเพื่อให้งานนั้นบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ

ขั้นตอนที่ 2 การปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่าควรปฏิบัติตามแผนหรือปฏิทินที่กำหนดไว้ การให้คำปรึกษาแนะนำกับครูผู้สอนเป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม การส่งเสริมให้ครูมีความรู้เกี่ยวกับงานวิชาการ การจัดการเรียนการสอนและความรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง การเสริมแรงหรือสร้างขวัญกำลังใจแก่ครูผู้สอนเพื่อให้พัฒนาตนเองด้วยความมั่นใจสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรรณพร สุขอนันต์ (2560: 16) ที่อธิบายว่าการนิเทศการศึกษาเป็นหลักการปฏิบัติงานอย่างมีระบบ มีขั้นตอนการกำหนดเป้าหมาย การดำเนินงานที่ชัดเจนเน้นกระบวนการประชาธิปไตยในการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างหมุ่คณะและให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหาอย่างมีเหตุผลโดยเปิดโอกาสให้บุคลากรได้สร้างสรรค์ความคิดและเจตคติที่ดีต่อกัน โดยมุ่งส่งเสริมบรรยากาศแห่งความร่วมมือสร้างขวัญและกำลังใจของผู้ปฏิบัติงานในการพัฒนาอาชีพให้เจริญก้าวหน้าตลอดจนส่งเสริมความร่วมมือระหว่างผู้ปฏิบัติงานในการวางแผนร่วมกัน

ดังที่สอดคล้องกับงานวิจัยของ วชิรา เครือคำอ้าย (2552: 167) ที่พบว่า การนิเทศการสอนเป็นกระบวนการสำคัญที่จะช่วยพัฒนาและปรับปรุงการเรียนการสอนทั้งกระบวนการตั้งแต่ขั้นตอนของการศึกษาหลักสูตร นโยบาย เป้าหมายของการพัฒนาการเรียนการสอน วิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ที่สอดคล้องเหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ การนำทักษะและเทคนิคการสอนมาใช้ในการจัดกิจกรรม การจัดการเรียนรู้ ให้สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ การเลือกแหล่งทรัพยากรในการเรียนรู้ การพัฒนาและเลือกใช้สื่อการเรียนการสอน รวมถึงการวัดและการประเมินผลซึ่งผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศจะเป็นผู้มีความสำคัญในการพัฒนาการนิเทศการสอนร่วมกันทั้งระบบเพื่อเป้าหมายอันสูงสุดคือการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินผลการนิเทศภายในโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่าควรมีการประเมินผลเป็นระยะ ๆ ตามแผนหรือโครงการและครอบคลุมทั้งระบบ การเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการนิเทศ การประเมินผลสัมฤทธิ์ของโครงการโดยพิจารณาจากการพัฒนาครูและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน การประเมินความพึงพอใจของคณะครู ผู้นิเทศ ผู้รับการนิเทศและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการเรียนการสอนซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ กุลวดี บัวโชติ (2557: 74) ที่อธิบายว่าการประเมินผล เป็นการตรวจสอบผลการดำเนินการนิเทศตามโครงการที่กำหนดผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์ ประเมินความคิดเห็นและความพึงพอใจกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนและรวมผลการประเมินข้อมูลป้อนกลับเพื่อปรับปรุงต่อไปซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดุสิต สมศรี (2559: 88) ที่พบว่า การประเมินผล เป็นกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ และนำผลมาใช้ในการเพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพของการดำเนินโครงการรวมถึงการนิเทศภายในโรงเรียน

ขั้นตอนที่ 4 การนำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไข ผลการวิจัยพบว่า ควรนำผลการประเมินมาวิเคราะห์ เปรียบเทียบกับเกณฑ์หรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้เพื่อสรุปผลการประเมิน การจัดทำสรุปผลการประเมินงานการนิเทศทั้งระบบ การรายงานผลการประเมินให้ผู้บริหารโรงเรียน คณะครูและผู้เกี่ยวข้องทราบเป็นระยะ การนำข้อมูล คำแนะนำ หรือข้อเสนอแนะที่ได้จากการประเมินผลไปใช้ในการแก้ปัญหา ปรับปรุงและพัฒนาการนิเทศให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นซึ่งสอดคล้องกับปัจจัยแห่งความสำเร็จตามทฤษฎีของนักวิชาการ สตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) อ้างใน วรสิทธิ์ วรรณพงษ์ (2552: 58) ที่เสนอแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการประเมินที่เรียกว่า CIPP Model เป็นการประเมินกระบวนการที่ต่อเนื่องโดยมีจุดเน้นที่สำคัญคือใช้ควบคู่กับการบริหารโครงการซึ่งข้อมูลที่น่าสนใจมีด้านคุณภาพ จุดแข็ง จุดอ่อน เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการตัดสินใจอย่างต่อเนื่องตลอดเวลาโดยวัตถุประสงค์ของการประเมินคือการใช้สารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ สอดคล้องกับแนวคิดของแดเนียล แอล สตัฟเฟิลบีม (Daniel L. Stufflebeam) ที่อธิบายว่าการประเมินผลทางการศึกษาเป็นกระบวนการบรรยายการหาข้อมูลและการให้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจทางเลือก ฉะนั้นรูปแบบการประเมินผลหลักสูตรตามแนวคิดของสตัฟเฟิลบีมจึงเป็นรูปแบบที่เหมาะสมแก่การช่วยตัดสินใจเพื่อหาทางเลือกที่ดีที่สุด

ดังนั้นการประเมินเพื่อให้ได้สารสนเทศที่สำคัญมุ่งประเมิน 4 ด้าน คือ การประเมินสภาวะแวดล้อม การประเมินปัจจัยเบื้องต้น การประเมินกระบวนการและการประเมินผลผลิตและแมคเนนี (McNerney) (สังัด อุทรานันท์, 2562: 151) ให้แนวคิดที่สอดคล้องกันว่า ผลจากการประเมินควรนำมาใช้เพื่อส่งเสริมให้เกิดแนวคิดเกี่ยวกับความเจริญงอกงามมากกว่าจะเป็นแนวความคิดในการจับผิด ดังนั้น ผลผลิตของการนิเทศการศึกษาจึงควรเป็นการส่งเสริม ความเจริญงอกงามทางวิชาชีพ พัฒนาหลักสูตรปรับปรุง การเรียนการสอนและก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

5.2 การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สมุทรปราการ เขต 1

พบว่า ผู้เชี่ยวชาญที่ร่วมกระบวนการเทคนิคเดลฟายและผู้บริหารสถานศึกษาที่ร่วมประเมินความคิดเห็นทุกคนมีความเห็นสอดคล้องกันว่ารูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สมุทรปราการ เขต 1 นั้นเหมาะสมดีในระดับมาก

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผู้บริหารโรงเรียนและผู้เกี่ยวข้องควรนำรูปแบบการนิเทศภายในที่ผู้วิจัยได้สร้าง ขึ้นไปใช้ดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการนิเทศภายในโรงเรียนมากยิ่งขึ้น

2. ผู้บริหารควรจัดประชุมสัมมนาการใช้หลักสูตรให้กับบุคลากรอย่างต่อเนื่องทุกปีมีการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับท้องถิ่นและสภาพปัจจุบัน ตลอดจนมีการนิเทศติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการใช้หลักสูตรของสถานศึกษาให้มากขึ้น

3. ผู้บริหารควรตระหนักถึงความสำคัญของการนิเทศภายใน พัฒนตนเอง ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของบริบทสถานศึกษา ที่จะส่งผลให้การนิเทศภายในเป็นไปได้อย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น

4. ผู้บริหารควร กำหนดนโยบาย พันธกิจ เป้าประสงค์ และวิสัยทัศน์ เป็นแนวทางการดำเนินงานให้คณะครู รวมทั้งนำยุทธศาสตร์หรือเงื่อนไขที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ มาใช้ในกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษา มีการดำเนินการประชุมเชิงปฏิบัติการในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ มีความเป็นผู้นำในการจัดการเรียนการสอน เข้าร่วมสังเกตการสอนของครูในชั้นเรียน รวบรวมปัญหาและข้อเสนอแนะนำมาใช้เป็นข้อมูล ในการปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ของครู อันจะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน

6.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1

2. ควรมีการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) และ ประเมินผลการใช้รูปแบบการนิเทศภายในอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริง นำมาปรับปรุง แก้ไข รูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนให้สามารถนำมาปรับใช้ได้ อย่างทันสมัย

3. ควรนำรูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ไปทดลองใช้ในโรงเรียนในเขตจังหวัดสมุทรปราการ อย่างทั่วถึง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนให้สูงขึ้นด้วยรูปแบบการนิเทศภายในอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง สม่ำเสมอ

4. ควรศึกษาบทบาทของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการนิเทศภายใน ในการจัดการเรียนการสอนของครู เพราะผลจากการวิจัยพบว่า ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้นำในด้านเทคโนโลยี

ส่งเสริมให้ครู บุคลากรทางการศึกษา สร้างเครือข่ายในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้มีการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรให้มีเนื้อหาสอดคล้องเทคโนโลยี และจัดกระบวนการเรียนการสอนที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

เอกสารอ้างอิง

- กรองทอง จิรเดชากุล. (2559). **คู่มือการนิเทศภายในโรงเรียน**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ธารอักษร จำกัด.
- กิตติมา ปรีดีดิลก. (2562). **การบริหารและการนิเทศการศึกษาเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรพัฒนา.
- กุลวดี บัวโชติ. (2557). การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนเอกชนในพระราชสำนัก. **ปริญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- คมกริช มาตย์วิเศษ. (2559). การพัฒนาการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนจตุรพักตรพิมานอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด. **วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษา มหาบัณฑิต**. สาขาการบริหารการศึกษา: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ดุสิต สมศรี. (2559). การพัฒนาตัวแบบการบริหารแผนยุทธศาสตร์ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในบริบทการกระจายอำนาจทางการศึกษา. **วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ปฎิมา พูนทรัพย์. (2563). การศึกษาความต้องการการนิเทศภายในโรงเรียนบางแก้วประชาสรรค์. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2556). **การบริหารงานวิชาการ**. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี จำกัด.
- พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546. (2562). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม 136/ตอนที่ 57 ก/หน้า 42/ 1 พฤษภาคม 2562.
- วชิรา เครือคำอ้าย. (2552). รูปแบบการนิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ เพื่อพัฒนาสมรรถภาพการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดของนักเรียนประถมศึกษา. **วิทยานิพนธ์ สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน**. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วรรณพร สุขอนันต์. (2560). รูปแบบการนิเทศภายในสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก. **ดุษฎีนิพนธ์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- วรสิทธิ์ วรรณพงษ์. (2552). การศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเทศบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. **ปริญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- วัชร เล่าเรียนดี. (2560). **ศาสตร์การนิเทศการสอนและการโค้ช: การพัฒนาวิชาชีพ ทฤษฎี กลยุทธ์สู่การปฏิบัติ**. มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สงัด อุทรานันท์. (2562). **การนิเทศการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มิตรสยาม.
- สันต์ชัย พูลสวัสดิ์. (2564). **การพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษา**. ปทุมธานี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุภาภรณ์ กิตติรัชดานนท์. (2560). **การพัฒนารูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สมุทรปราการ เขต 1. (2562). **รายงานผลการนิเทศภายในประจำปีการศึกษา 2562**. เอกสารลำดับที่ 10/2562 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กระทรวงศึกษาธิการ.

การพัฒนาแบบการโค้ชแบบพหุวิธีเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้
โดยใช้อริยสัจเป็นฐานของพระสอนศีลธรรม
The Development of Differentiated Coaching Model for
Development Competencies by the Four Noble Truths Based
Learning for Morality Teaching Monk

พระมหาณรงค์ราช ครองเชื้อ

PhramahaNarongraj krongchuea

ศิริวรรณ วณิชวัฒนวรชัย, ชนะลิตี สิทธิสูงเนิน, ชัยรัตน์ โตศิลา

Siriwan Vanichwatanavorachai, Chanasith Sithsungnoen, Chairat Tosila

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Faculty of Education, Silpakorn University

E-mail: narongraj.kro@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแบบการโค้ชแบบพหุวิธีในการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ โดยใช้อริยสัจเป็นฐานของพระสอนศีลธรรม โดยมีขั้นตอนวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้ 1) ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานและสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็น นอกจากนี้ ศึกษาวิเคราะห์สังเคราะห์แนวคิด หลักการและทฤษฎีเพื่อสร้างแบบการโค้ชแบบพหุวิธี เครื่องมือที่ใช้ แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จำนวน 3 รูป ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 ท่าน และพระสอนศีลธรรม จำนวน 21 รูป และแบบสอบถามนักเรียนที่เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 134 คน 2) ออกแบบและพัฒนาแบบการโค้ชแบบพหุวิธี เครื่องมือที่ใช้ แบบตรวจสอบความสอดคล้องของร่างแบบการโค้ชแบบพหุวิธี และประเด็นสนทนากลุ่มเกี่ยวกับแบบการโค้ชแบบพหุวิธี โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ของผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 รูป/ท่าน

ผลการวิจัยพบว่า

แบบการโค้ชแบบพหุวิธี มี 5 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลและทำความเข้าใจ (Analyzing Information and Understanding) ระยะที่ 2 ออกแบบการโค้ช (Designing Coaching) ระยะที่ 3 พัฒนาและวางแผนการโค้ช (Developing and Planning)

Coaching) ระยะที่ 4 การโค้ชและสะท้อนคิด (Coaching and Reflecting) ระยะที่ 5 การประเมินผลการโค้ช (Evaluation of Coaching) ซึ่งรูปแบบนี้ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ส่วน คือ 1) องค์ประกอบเชิงหลักการและวัตถุประสงค์ 2) องค์ประกอบเชิงกระบวนการ และ 3) องค์ประกอบเชิงเงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้

คำสำคัญ: การโค้ช, การโค้ชแบบพหุวิธี, อริยสัจ

Abstract

The purpose of this research was to develop the differentiated coaching model for enhance competencies by the Noble Truths based learning for morality teaching monk by conducting research procedures which were divided into 4 phases: 1) to study and analyze related information, including problems, theories, and needs which will be applied to develop the differentiated coaching model. The research instruments consist of interview form for 3 administrators, 7 experts, and 21 morality teaching monks who were associated with teaching morality in school project, questionnaire for 134 students who studied in fundamental education 2) to design and develop the differentiated coaching model, the research instruments consist of Index of Item-Objective Congruence rating form and focus group discussion items for 9 experts.

The research results revealed that:

The developed model is consisted of 5 phase: 1) Analyzing Information and Understanding 2) Designing Coaching 3) Developing and Planning Coaching 4) Coaching and Reflecting 5) Evaluation of Coaching. There were model is consisted of 3 elements: 1) the principle and purposes 2) the processing stages 3) the vital factors for developed model application.

Keywords: Coaching, Differentiated Coaching, The Noble Truths

1. บทนำ

การจัดการศึกษาเป็นส่วนสำคัญที่พัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความพร้อมและก้าวหน้าตามความเปลี่ยนแปลงของโลก เนื่องจากสังคมโลกเปลี่ยนการจัดการศึกษาต้องเปลี่ยน เพราะทักษะที่จำเป็นและความรู้จะเปลี่ยนไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับพิมพันธ์ เดชะคุปต์ (2560: 3) ได้กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงของสังคมตั้งแต่ศตวรรษที่ 20 จนถึงศตวรรษที่ 21 มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ สังคม เศรษฐกิจและการเมือง รวมทั้งการศึกษาด้วยและเป็นไปตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 (2560: 16) ที่ว่า การจัดการศึกษาในปัจจุบันจึงต้องปรับเปลี่ยนให้ตอบสนองกับทิศทางการผลิตและการพัฒนากำลังคน โดยมุ่งเน้นการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะในศตวรรษที่ 21

การคิดเป็นทักษะที่สำคัญในศตวรรษนี้ โดยการคิดสำหรับนักเรียนไทยจากรายงานพบว่า เด็กนักเรียนยังคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ได้น้อยและมีความแตกต่างด้านคุณภาพอย่างมาก เป็นผลมาจากกระบวนการจัดการเรียนการสอนของการศึกษาไทย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2563) ซึ่งสอดคล้องกับปึงปอนด์ รักอำนวยกิจ และคณะ (2563: ออนไลน์) ได้ศึกษาวิจัยพบว่า เด็กไทยได้คะแนนการคิดวิเคราะห์ เกินร้อยละ 60 ในทุกวิชาเพียงร้อยละ 1.09 โดยเด็กที่มีผลการเรียนดี (วัดด้วยคะแนนสะสมในโรงเรียน) จะมีทักษะการคิดวิเคราะห์น้อย นอกจากนี้ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนไทยมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์อยู่ในระดับที่ต่ำมาก แม้ว่าจะมีการประเมินผลการเรียนในโรงเรียนอย่างเข้มข้น ผลการศึกษาพบว่า ระดับการคิดวิเคราะห์แปรผกผันกับเกรดเฉลี่ย แสดงถึงการไม่บรรลุวัตถุประสงค์ทางการเรียนการสอนด้านการคิดวิเคราะห์หรือการวัดผลการคิดวิเคราะห์ในโรงเรียนอาจไม่มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับสิทธิพล วิบูลย์ธนากุล (2563: ออนไลน์) ได้กล่าวไว้ว่า เด็กไทยจำนวนมากขาด Critical Thinking ซึ่งมีข้อจำกัดหลักมีอย่างน้อย 3 ประการ ได้แก่ 1) ระบบการศึกษาของเราที่ไม่เน้นให้เด็กตั้งคำถาม 2) สังคมไทยไม่ใช่สังคมแห่งการอ่าน Critical Thinking ไม่สามารถงอกเงยได้หากปราศจากการอ่านและการฟังที่มีคุณภาพ 3) สังคมการทำงานในการทำงาน เจ้านายส่วนใหญ่ชอบให้ลูกน้องเชื่อฟัง มากกว่าเสนอข้อคิดเห็นที่แตกต่าง นอกจากนี้ จากการสำรวจสภาพปัญหาการเรียนของนักเรียนระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐาน จำนวน 134 คน พบว่า นักเรียนต้องการให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนที่ส่งเสริมให้นักเรียนคิดอย่างมีเหตุผล ร้อยละ 3.50 และการส่งเสริมนักเรียนให้คิดอย่างมีวิจารณญาณเพื่อการตัดสินใจในขณะการจัดการเรียนการสอน ร้อยละ 3.38 ดังนั้น การพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ให้กับพระสอนศีลธรรมให้สามารถจัดการเรียนรู้ส่งเสริมการคิดเพราะการคิดมี

ความสำคัญซึ่งการคิดวิจารณ์ญาณ (Critical Thinking) เป็นพื้นฐานการคิดเชิงพระพุทธศาสนาดังที่กล่าวแล้วข้างต้น ในการคิดเชิงพระพุทธศาสนามี 10 วิธี การคิดเชิงเหตุผลในพระพุทธศาสนา เป็นหนึ่งในการคิดที่ผู้คิดได้ลงมือปฏิบัติและพิสูจน์ผลแห่งการปฏิบัติด้วยตนเอง มิใช่หยุดอยู่เพียงการคิดเท่านั้น และการคิดเชิงเหตุผลในพระพุทธศาสนาเป็นหัวใจของการแก้ปัญหาทุกอย่าง (ไพฑูริย์ สีนลารัตน์ และคณะ, 2558: 27) นอกจากนี้ความคิดเชิงเหตุผลในพระพุทธศาสนา เป็นประโยชน์ด้านตัวบุคคลที่จักทำให้บุคคลมีความรับผิดชอบแยกแยะ เห็นผลกระทบของเรื่องหนึ่งที่เกิดจากสาเหตุหลาย ๆ สาเหตุที่เกี่ยวข้องกัน เกิดความคิดเชื่อมโยงในชีวิต

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ครูในฐานะเป็นบุคคลสำคัญต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ เกิดทักษะและมีทัศนคติที่ดี ครูจึงเป็นบุคคลที่มีความพร้อม มีทักษะและรู้จักวางตัวดี (จำรัส บุตดาพงษ์, 2563: 262) และต้องเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Chang Agent) โดยปรับเปลี่ยนการสอนแบบเน้นบรรยายไปสู่การสอนแบบ Active Learning เพื่อฝึกให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดและการทำงานสอดคล้องกับโลกที่เปลี่ยนแปลง (วิริยะ ฤชชัยพาณิชย์, 2559: 178) ซึ่งสอดคล้องกับแผนแม่บทสำนักงานพระสอนศีลธรรม พ.ศ. 2563-2569 พบว่า จุดเน้นการขับเคลื่อนโครงการพระสอนในโรงเรียน คือ การพัฒนาคุณภาพพระสอนศีลธรรมให้มีทักษะการจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning และสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของพระพรหมบัณฑิต ลงในหนังสือ 1 ทศวรรษ โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม พ.ศ. 2560 ได้กล่าวว่า นโยบายที่กำหนดไว้ ต้องติดตามประเมินผลมีปัญหาตรงไหนต้องเสริมจุดอ่อนในทุกเรื่อง ต้องการฝึกอบรมพระที่จะไปสอน นอกจากนี้ จากการศึกษารายงานการประชุมเชิงปฏิบัติการรับฟังความคิดเห็นการจัดการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาที่เหมาะสมกับผู้เรียนในสังคมไทยยุคปัจจุบัน (2561: 10) พบว่า ครูผู้สอนควรสนับสนุน นิเทศและเป็นพี่เลี้ยงให้ครู พระสอนศีลธรรมเพื่อช่วยเหลือในการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมไทยในปัจจุบัน ด้วยเหตุนี้พระสอนศีลธรรมจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนการสอนจากประเด็นข้างต้นเพื่อเป็นการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรมและปรับเปลี่ยน Mindset ของพระสอนศีลธรรมการนิเทศแบบการโค้ชเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาพระสอนศีลธรรมให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพนอกจากนี้ การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า แนวทางที่จะช่วยพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนการสอนได้คือ การนิเทศการศึกษาหรือการนิเทศการสอนดังที่ กล่าวว่า การนิเทศการเรียนการสอนเป็นกระบวนการช่วยครูเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น การนิเทศการเรียนการสอนเป็นส่วนย่อยของการนิเทศ

การศึกษาและการนิเทศการศึกษาเป็นส่วนย่อยของการนิเทศทั่วไป(รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ, 2557: 243) โดยการนิเทศเป็นกิจกรรมและที่ไม่ใช่การให้บังคับ เพื่อช่วยเหลือสนับสนุน แนะนำ เพื่อให้ครูปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนด้านวิชาชีพที่สร้างความเจริญก้าวหน้าให้กับนักเรียนเป็นเป้าหมายหลักที่สำคัญโดยเน้นประชาธิปไตย ความร่วมมือ ขวัญกำลังใจและมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีร่วมกัน (วัชรา เล่าเรียนดี, 2554: 5; มาลินี บุญยรัตพันธุ์, 2559: 30-53)

การโค้ช (Coaching) เป็นกระบวนการนิเทศการสอนเพื่อปรับปรุงและพัฒนาประสิทธิภาพการสอนของครู โดยการโค้ช เป็นส่วนหนึ่งของการนิเทศการสอน ซึ่งเป็นกระบวนการร่วมมือกันระหว่างผู้ทำหน้าที่โค้ชและผู้รับการโค้ช ซึ่งเป็นผู้ร่วมงานที่มีประสบการณ์ทัดเทียมกัน ให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน ส่งเสริมซึ่งกันและกัน เพื่อให้ผู้รับการโค้ชและผู้ทำหน้าที่โค้ชสามารถสร้างความรู้และพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง และการโค้ช ยังเป็นศิลปะที่ผู้โค้ชและ ผู้ได้รับการโค้ชได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้พัฒนาสมรรถนะและจุดแข็งในการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน เพื่อช่วยปล่อยศักยภาพผู้ได้รับการโค้ช ได้รับความรู้กับสถานการณ์ท้าทายและบรรลุเป้าหมายที่ตนต้องการให้ประสบความสำเร็จและมีความสุขในแบบที่ตนต้องการ (Jane A.G.Kise, 2006; ศิริรัตน์ ศิริวรรณ, 2558:13; ดวงหทัย โสมไชยวงศ์, 2557: 35; ธัญพร ชื่นกลิ่น, 2553: 34) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับวิชัย วงษ์ใหญ่และมารุต พัฒพล (2558: 25) ที่กล่าวว่า โค้ชที่ดีสามารถตอบสนองความแตกต่างระหว่างผู้เรียนรายบุคคลได้ และทุกคนสามารถเรียนรู้ได้เมื่อได้รับการโค้ชด้วยเทคนิควิธีการที่เหมาะสม และสอดคล้องกับธรรมชาติของสาระสำคัญของการเรียนรู้(core concepts) สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่ขาดไม่ได้คือ ในระหว่างการทำกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน คือ การมีสติและสมาธิอยู่กับกิจกรรมที่ปฏิบัติ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ฝังลึก เป็นความรู้ความเข้าใจและทักษะติดตัวและคงทน

การโค้ช (Coaching) สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาสมรรถนะของครูร่วมกับวิธีอื่น ๆ อย่างได้ผล มุ่งเน้นการพัฒนาตนเอง และพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง โดยนักเรียนจะบรรลุผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เมื่อได้รับการสอนจากครูที่เข้าร่วมกิจกรรมการโค้ช การโค้ชมีหลายประเภท ในแต่ละประเภทอยู่บนพื้นฐานของหลักจิตวิทยา ทฤษฎี ผลการวิจัย และการทดลองปฏิบัติ วิธีโค้ชที่มีความเหมาะสมกับการพัฒนาครูในศตวรรษที่ 21 มีด้วยกัน 6 ประเภท ได้แก่ การโค้ชแบบเพื่อนช่วยเพื่อน (Peer Coaching) การโค้ชแบบร่วมมือ (Collaborative Coaching) การโค้ชโดยผู้เชี่ยวชาญ (Expert Coaching) การโค้ชแบบพี่เลี้ยง (Mentor Coaching) การโค้ชเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน (Instructional Coaching) และการโค้ชทางปัญญา (Cognitive Coaching) (สมาพร มณีอ่อน, 2560: 61) ทั้งนี้ การโค้ช

(Coaching) แตกต่างจากการนิเทศ (Supervision) โดยสิ้นเชิง แต่การโค้ชพัฒนามาจากนิเทศ เพราะว่า การโค้ชจะปราศจากการประเมินคุณภาพของครู และผู้ที่ทำหน้าที่โค้ชก็เป็นผู้ร่วมอาชีพ เพื่อนครู หรือผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนและเนื้อหาสาระโดยเฉพาะที่เน้นความร่วมมือกันอย่างจริงจัง การยอมรับไว้วางใจซึ่งกันและกัน แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดและประสบการณ์ สามารถที่จะส่งเสริมและพัฒนาสมรรถนะด้านการสอนอย่างต่อเนื่องให้แก่ครู และส่งผลถึงคุณภาพผู้เรียน (วัชรรา เล่าเรียนดี, 2556: 291-292) ซึ่งสอดคล้องกับสุทธิชัย ยั่งยืน (2562: 25-33) ที่กล่าวว่า แนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้สอนมี 5 แนวทาง คือ คุณสมบัติผู้สอน หลักการทั่วไป ท่าทีการสอน วิธีการสอน หลักการสอน อุปกรณ์นวัตกรรม สื่อการสอนและจุดมุ่งหมายในการสอน ดังนั้น การโค้ชที่หลากหลาย จึงเป็นแนวทางการพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมให้เหมาะสมกับศักยภาพของพระสอนศีลธรรม

พระโสภณพัฒนบัณฑิต (2563) ได้กล่าวว่า พระสอนศีลธรรมแต่ละรูปมีจุดเหมือนและจุดต่างกัน ซึ่งการที่พระสอนศีลธรรมมีความแตกต่างกันด้านความรู้ อายุ การศึกษาและประสบการณ์ ทำให้การจัดการเรียนการสอนมีความแตกต่างกัน ดังนั้น การโค้ชแบบพหุวิธีจะช่วยเสริมพลังอำนาจให้พระสอนศีลธรรมที่แตกต่างกันเกิดทัศนคติที่ดี (Growth Mindset) ต่อการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม ซึ่งการเสริมพลังอำนาจการทำงานของครูมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนางานในทุก ๆ ด้านของโรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเพิ่มขีดความสามารถครูโดยการสร้างโอกาส สร้างแรงจูงใจให้ครูได้รับรู้ถึงความสามารถของตนเอง ตระหนักถึงคุณค่าแห่งตนและส่งเสริมการทำงานเป็นทีม (ภูวนัย สุนา, 2563: 155-164) ด้วยเหตุนี้ การโค้ชแบบพหุวิธีจะช่วยให้พระสอนศีลธรรมเกิดสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้จริยสัจเป็นฐานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาปัญหาดังกล่าว ทั้งนี้ เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศในด้านวิชาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการโค้ชแบบพหุวิธีในการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้จริยสัจเป็นฐานของพระสอนศีลธรรม

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นพัฒนารูปแบบการโค้ชแบบพหุวิธีในการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้จริยสัจเป็นฐานของพระสอนศีลธรรม ได้ดำเนินการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ที่ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed methods)

ประเภทแบบเป็นขั้นตอนเชิงสำรวจ (Exploratory Sequential Design) (John W. Creswell and Vicki L. Plano Clark, 2011: 69) ซึ่งรวบรวมข้อมูลวิจัยทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาวิเคราะห์สภาพ และประเมินความต้องการจำเป็น (Analysis :Research: R₁) เป็นการศึกษาวิเคราะห์สภาพข้อมูลพื้นฐานและประเมินความต้องการจำเป็น รวมทั้งศึกษาวิเคราะห์หลักการ แนวคิดและทฤษฎี ซึ่งการวิเคราะห์ในขั้นตอนนี้ ประกอบด้วย 1) การศึกษาวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและความต้องการเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรม 2) การศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และในการศึกษาวิเคราะห์ สภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรม ผู้วิจัยได้ศึกษาและวิเคราะห์แผนแม่บทสำนักงานพระสอนศีลธรรม พ.ศ. 2563-2569 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ข้อมูลพื้นฐานเชิงนโยบายของสำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นโยบายภาครัฐนอกจากนี้ ได้ศึกษาวิเคราะห์สภาพและความต้องการจำเป็นจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจำนวน 3 ท่านผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 ท่าน และพระสอนศีลธรรม จำนวน 21 รูป เกี่ยวกับสภาพและความต้องการจำเป็นต่อการพัฒนาสมรรถนะพระสอนศีลธรรมและสอบถามนักเรียนที่เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 134 คน เกี่ยวกับเจตคติต่อการเรียนวิชา พระพุทธศาสนาส่วนการศึกษาวิเคราะห์แนวคิดหลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ศึกษา หลักการแนวคิดการโค้ชโดยผู้เชี่ยวชาญ (Expert Coaching) การโค้ชแบบเพื่อนช่วยเพื่อน (Peer Coaching) การโค้ชเพื่อพัฒนาความรู้และสติปัญญา (Cognitive Coaching) ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลง ทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ หลักการแนวคิดการออกแบบการสอนเชิงระบบ หลักการแนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความสามารถทางความคิดเชิงเหตุผลในพระพุทธศาสนาเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบวิเคราะห์เอกสาร วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแบบสัมภาษณ์ผู้บริหารโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนแบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ แบบสัมภาษณ์พระสอนศีลธรรมและแบบสอบถามนักเรียนที่เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยได้พัฒนาเครื่องมือมาจากการศึกษาแนวคิด หลักการ ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ผ่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.8 -1.0

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นการออกแบบและพัฒนารูปแบบการโค้ช (Design and Development: D₁) เป็นขั้นตอนที่ดำเนินการร่วมกันทั้งการออกแบบและพัฒนา (Design and Development) กับการศึกษาวิจัยด้วยการนำร่างรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปตรวจสอบความสมเหตุสมผลเชื่อมโยงอย่างเป็นเหตุเป็นผลกับตุสมผลโดยผู้เชี่ยวชาญ (Development: D₁)

นำผลที่ได้จากการร่างต้นแบบไปสู่การแก้ไขปรับปรุงต้นแบบให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น รวมทั้งการพัฒนาเครื่องมือต่าง ๆ ในแต่ละองค์ประกอบและกระบวนการของรูปแบบ โดยการออกแบบและพัฒนาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำผลการศึกษาวิเคราะห์ในขั้นตอนที่ 1 มาใช้ในการออกแบบและสังเคราะห์เพื่อให้ได้มาซึ่งร่างรูปแบบการโค้ชแบบพหุวิธีเครื่องมือที่ใช้ในการตรวจสอบคือ แบบตรวจสอบความสอดคล้องของร่างรูปแบบการโค้ชแบบพหุวิธี และ ประเด็นสนทนากลุ่มเกี่ยวกับรูปแบบการโค้ชแบบพหุวิธีโดยได้พัฒนาเครื่องมือมาจากการศึกษาแนวคิด หลักการ ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ผ่านการตรวจสอบคุณภาพ เครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 รูป/ท่าน ด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.78 – 1.00

4. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการโค้ชแบบพหุวิธีในการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้orisัจเป็นฐานของพระสอนศีลธรรม ผู้วิจัยสามารถสรุปตามวัตถุประสงค์ดังนี้ รูปแบบการโค้ชแบบพหุวิธี (Differentiated Coaching Model) ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ส่วน คือ 1) องค์ประกอบเชิงหลักการและวัตถุประสงค์ 2) องค์ประกอบเชิงกระบวนการ และ 3) องค์ประกอบเชิงเงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ หลักการ การพัฒนาความสามารถของพระสอนศีลธรรมด้วยการโค้ชแบบพหุวิธีบูรณาการหลักกัลยาณมิตรที่ดั่งศักยภาพของพระสอนศีลธรรมให้สามารถจัดการเรียนรู้โดยใช้orisัจเป็นฐาน เพื่อพัฒนาพระสอนศีลธรรมให้สามารถจัดการเรียนรู้โดยใช้orisัจเป็นฐาน

โดยมีกระบวนการการโค้ช แบ่งการดำเนินการเป็น 5 ระยะ ดังนี้ระยะที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลและทำความเข้าใจ (Analyzing Information and Understanding) ระยะที่ 2 ออกแบบการโค้ช (Designing Coaching) เป็นระยะที่ให้พระสอนศีลธรรมตัดสินใจเลือกวิธีการโค้ชที่เหมาะสมกับความรู้ความชอบและรูปแบบการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรมแต่ละรูปของตนเอง ประกอบด้วย 1) การโค้ชแบบเพื่อนช่วยเพื่อน (Peer Coaching) 2) การโค้ชโดยผู้เชี่ยวชาญ (Expert Coaching) และ 3) การโค้ชโดยตนเอง (Self-Directed Coaching) ระยะที่ 3 พัฒนาและวางแผนการโค้ช (Developing and Planning Coaching) จะประกอบด้วย 1) การกำหนดปฏิทินการโค้ช 2) เขียนแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้orisัจเป็นฐาน และ 3) ประชุมก่อนสังเกตในชั้นเรียนและเก็บข้อมูล (Observation Classroom) ระยะที่ 4 การโค้ชและสะท้อนคิด (Coaching and Reflecting) จะประกอบด้วย 1) สังเกตการสอนในชั้นเรียน 2) ปฏิบัติการโค้ชและให้ข้อมูลย้อนกลับ (Coaching and Feedback)

และระยะที่ 5 การประเมินผลการโค้ช (Evaluation of Coaching) องค์ประกอบเชิงเงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้มีดังนี้ 1) ผู้รับผิดชอบงานด้านติดตามประเมินผลโครงการศึกษากระบวนการโค้ชและทำความเข้าใจ พร้อมทั้งให้การสนับสนุน ช่วยเหลือ และให้กำลังใจแก่พระสอนศีลธรรมในการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง 2) พระสอนศีลธรรมร่วมมือร่วมใจในการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนาด้วยความใฝ่รู้พร้อมที่จะพัฒนาตนเองตามกระบวนการโค้ชโดยเข้าร่วมกระบวนการตั้งแต่เริ่มต้นที่เกิดจากการสมัครใจ และผลการตรวจพิจารณาความสอดคล้องและสนทนากลุ่ม (Focus Group) รูปแบบการโค้ชแบบพหุวิธีจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 รูป/ท่าน พบว่า มีความถูกต้องและเหมาะสมมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 0.78 – 1.00 โดยผู้ทรงคุณวุฒิ มีความเห็นว่า มีความสอดคล้องกับแนวคิด หลักการและทฤษฎีเกี่ยวกับการโค้ชเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งแสดงเป็นแผนภูมิภาพได้ดังนี้

5. อภิปรายผลการวิจัย

ผลการพัฒนารูปแบบการโค้ชแบบพหุวิธี ได้รูปแบบการโค้ชแบบพหุวิธี (Differentiated Coaching Model) ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ส่วน คือ 1. องค์ประกอบเชิงหลักการและวัตถุประสงค์ 2. องค์ประกอบเชิงกระบวนการ และ 3. องค์ประกอบเชิงเงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ ซึ่งองค์ประกอบเชิงกระบวนการมี 5 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1

วิเคราะห์ข้อมูลและทำความเข้าใจ (Analyzing Information and Understanding) ระยะที่ 2 ออกแบบการโค้ช (Designing Coaching) โดยผู้วิจัยได้ให้พระสอนศีลธรรมตัดสินใจเลือกวิธีการโค้ชที่เหมาะสมกับความรู้ความชอบและรูปแบบการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรมแต่ละรูปของตนเอง ประกอบด้วย 1) การโค้ชแบบเพื่อนช่วยเพื่อน (Peer Coaching) 2) การโค้ชโดยผู้เชี่ยวชาญ (Expert Coaching) และ 3) การโค้ชโดยตนเอง (Self-Directed Coaching) ระยะที่ 3 พัฒนาและวางแผนการโค้ช (Developing and Planning Coaching) จะประกอบด้วย 1) การกำหนดปฏิทินการโค้ช 2) เขียนแผนการจัดการเรียนโดยใช้وریสัจเป็นฐาน และ 3) ประชุมก่อนสังเกตในชั้นเรียนและเก็บข้อมูล (Observation Classroom) ระยะที่ 4 การโค้ชและสะท้อนคิด (Coaching and Reflecting) จะประกอบด้วย 1) สังเกตการสอนในชั้นเรียน 2) ปฏิบัติการโค้ชและให้ข้อมูลย้อนกลับ (Coaching and Feedback) และระยะที่ 5 การประเมินผลการโค้ช (Evaluation of Coaching) ซึ่งในการดำเนินการใช้รูปแบบดังกล่าวนี้ ให้เกิดประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จ มีเงื่อนไขในการนำรูปแบบไปใช้มีดังนี้ 1) ผู้รับผิดชอบงานด้านติดตามประเมินผลโครงการศึกษากระบวนการโค้ชและทำความเข้าใจ พร้อมทั้งให้การสนับสนุน ช่วยเหลือ และให้กำลังใจแก่พระสอนศีลธรรมในการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง 2) พระสอนศีลธรรมร่วมมือร่วมใจในการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนาด้วยความใฝ่รู้พร้อมที่จะพัฒนาตนเองตามกระบวนการโค้ชโดยเข้าร่วมกระบวนการตั้งแต่เริ่มต้นที่เกิดจากการสมัครใจ นอกจากนี้ ผลการศึกษาพบว่าผลการตรวจความสอดคล้องของรูปแบบการโค้ชแบบพหุวิธีมีค่าความสอดคล้องของรูปแบบ รายข้อมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 0.78- 1.00 ซึ่งผู้วิจัยได้นำแนวแนวคิดเกี่ยวกับการออกแบบการเรียนการสอนเชิงระบบโดยนำแนวคิดเกี่ยวกับการออกแบบระบบการสอนที่ประยุกต์โดยครูสซ์ (Kruse, 2007) ซึ่งได้เสนอขั้นตอนการออกแบบระบบการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งใช้รูปแบบ “ADDIE Model” ที่ประกอบด้วยการปฏิบัติ 5 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นวิเคราะห์ (Analysis) 2) ขั้นตอนออกแบบ (Design) 3) ขั้นพัฒนา (Development) 4) ขั้นนำไปใช้ (Implement) และ 5) ขั้นประเมินผล (Evaluation) ร่วมกับการใช้วิธีดำเนินการวิจัยในลักษณะการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เนื่องจากแนวคิดการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยรูปแบบนี้ใช้การพัฒนา 2 ขั้นตอนแรก ในการได้มาซึ่งรูปแบบการโค้ชแบบพหุวิธีนี้ ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 วิจัย (Research: R₁) เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐาน สภาพการปฏิบัติจริง ปัญหาที่เกิดขึ้น และประเมินความต้องการจำเป็นของกลุ่มเป้าหมายและผู้ที่เกี่ยวข้องจากการสอบถาม รวมทั้งการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ผลการวิจัยการวิเคราะห์เอกสารต่าง ๆ แล้วนำผล

ที่ได้จากการวิเคราะห์มาสังเคราะห์ ไปสู่ขั้นตอนที่ 2 พัฒนา (Develop: D₁) คือ ออกแบบ และพัฒนานวัตกรรมการศึกษาโดยนำผลจากขั้นตอนที่ 1 มาพัฒนานวัตกรรมทำให้ นวัตกรรมที่พัฒนาขึ้นสามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย (มาเรียม นิลพันธุ์, 2558: 240) ซึ่งรูปแบบการโค้ชแบบพหุวิธี เป็นรูปแบบที่พัฒนาขึ้นเพื่อพัฒนาศักยภาพให้กับ พระสอนศีลธรรมให้สามารถจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับบริบทและผู้เรียนในศตวรรษนี้ นอกจากนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิตณรงค์ เอี่ยมสำอางค์ (2555: บทคัดย่อ) ได้ศึกษา เรื่อง การพัฒนารูปแบบการโค้ชทางปัญญาแบบเพื่อนช่วยเพื่อนเพื่อพัฒนาสมรรถภาพการ โค้ชและการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของครูพณิชยกรรม พบว่า ได้รูปแบบการ โค้ชเอพีซีซีเอ็มพีอาร์อี และรูปแบบมีประสิทธิภาพคือครูพณิชยกรรมมีสมรรถภาพการโค้ชและ การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์หลังการใช้รูปแบบการโค้ชสูงกว่าก่อนการใช้ รูปแบบการโค้ชอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผู้เรียนมีความสามารถในการคิด วิเคราะห์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และครูพนิช ยกรรมมีความเห็นว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาวิชาชีพและการจัดการ เรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ รวมทั้งนักเรียนพณิชยกรรม มีความคิดเห็นว่า การจัดการ เรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของครูอยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธัญพร ชื่นกลิ่น (2553: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการโค้ช เพื่อพัฒนา สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของอาจารย์พยาบาลที่ส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักศึกษาพยาบาลในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข พบว่า รูปแบบการโค้ชพีซีซีเอ็มพีอาร์อีมีประสิทธิภาพเชิงประจักษ์ก่อนและหลังการทดลองอาจารย์พยาบาล มีสมรรถนะการโค้ชแตกต่างกันและมีสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดอย่างมี วิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาลแตกต่างกัน ซึ่งการโค้ชเป็นเหมือนการชี้แนะช่วยเหลือ และสนับสนุนผู้ที่ได้รับการโค้ชเหมือนกับการนิเทศที่พัฒนามีเป้าหมายที่พัฒนาผู้ที่ได้รับการ นิเทศให้มีสมรรถนะเพิ่มขึ้นตามกระบวนการและองค์ประกอบของการนิเทศ ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของภัทรภรณ์ น้อยกอ (2562: 82-92) ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการนิเทศโรงเรียนสอง ภาษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า องค์ประกอบของการนิเทศโรงเรียนสองภาษาระดับประถมศึกษา ประกอบด้วย กำกับดูแล ปัญหา และความต้องการวางแผน และออกแบบสร้างเครื่องมือให้ความรู้ส่งเสริมผู้รับนิเทศ และติดตามประเมินผล เพราะฉะนั้นการโค้ชจึงช่วยดึงศักยภาพของผู้ที่ได้รับการโค้ชเพื่อให้ บรรลุตามเป้าหมายของการโค้ชได้

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพระสอนศีลธรรมหรือพัฒนาครูควรกำหนดแนวทางการนิเทศด้วยกระบวนการโค้ชในการส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้และสมรรถนะด้านอื่น ๆ ให้พระสอนศีลธรรมและครูโดยคำนึงถึงความรู้ ประสบการณ์ ความสามารถ และรูปแบบการเรียนรู้ของแต่ละบุคคลอย่างต่อเนื่อง

6.2 ข้อเสนอแนะในการผลการวิจัยไปใช้

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพระสอนศีลธรรมหรือพัฒนาครูควรศึกษารูปแบบการโค้ชแบบพหุวิธี เนื่องจากพระสอนศีลธรรมและครูมีความแตกต่างกันทางด้านความรู้ ประสบการณ์ ความสามารถ เพื่อให้รูปแบบการโค้ชแบบพหุวิธีเกิดประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพระสอนศีลธรรมหรือพัฒนาครูควรสร้างความไว้วางใจและเชื่อใจตั้งแต่เริ่มกระบวนการ พร้อมทั้งสร้างความเข้าใจกับผู้บริหารสถานศึกษาที่ผู้สอนปฏิบัติงานในสถานศึกษา ครูพี่เลี้ยง เพื่อให้รูปแบบการโค้ชแบบพหุวิธีเกิดประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

6.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัย เรื่อง รูปแบบการโค้ชแบบพหุวิธีเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับพระสอนศีลธรรมที่มีความหลากหลาย

2. ควรมีการศึกษาวิจัย เรื่อง การจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนาฐานสมรรถนะด้วยการใช้กระบวนการโค้ชแบบพหุวิธี เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะ 6 ด้านตามหลักสูตรฐานสมรรถนะ

เอกสารอ้างอิง

จิตณรงค์ เอี่ยมสำอางค์.(2555). การพัฒนารูปแบบการโค้ชทางปัญญาแบบเพื่อนช่วยเพื่อน เพื่อพัฒนาสมรรถภาพการโค้ชและการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของครูพณิชยกรรม. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอนภาควิชาหลักสูตรและการนิเทศ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- จำรัส บุตดาพงษ์. (2563). ครูครวตา: รูปแบบการเสริมสร้างบุคลิกภาพครูตามหลักคุณธรรม. *วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์*, 5(2), 262.
- ดวงหทัย โสมไชยะวงศ์. (2557). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการโค้ชและการดูแลให้คำปรึกษาแนะนำเพื่อส่งเสริมสมรรถนะครูประถมศึกษาของนักศึกษาวิชาชีพครู. *วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอนภาควิชาหลักสูตรและการนิเทศ*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ธัญพร ชื่นกลิ่น. (2553). การพัฒนารูปแบบการโค้ช เพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของอาจารย์พยาบาล ที่ส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาลในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข. *วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ภาควิชาหลักสูตรและการนิเทศ*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ปิงปอนด์ รักอำนวยกิจ.(2563). ผลการวิจัยชี้ เด็กไทยคะแนนสอบดี จะมีทักษะการคิดวิเคราะห์และจิตสำธรรณน้อย. <https://www.komchadluek.net/kom-lifestyle/251730> (24 กันยายน 2563)
- พระโสภณพัฒนบัณฑิตคุณ. (13 ตุลาคม 2563). รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น. สัมภาษณ์.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และคณะ. (2560). *ทักษะ 7C ของครู 4.0*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพฑูรย์ สีนลรัตน์ และคณะ. (2558). *ศาสตร์การคิด รวบรวมความเรื่องการคิดและการสอนคิด*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ภัทรภรณ์ น้อยกอ. (2562). รูปแบบการนิเทศโรงเรียนสองภาษาระดับประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารวิชาการธรรมทรรศน์*, 19(3), 82-92.
- ภูวนัย สุนา. (2563). การเสริมสร้างพลังอำนาจการทำงานของครู. *วารสารวิชาการธรรมทรรศน์*, 20(4), 155-164.
- มาลินี บุญยรัตพันธุ์. (2559). การนิเทศการศึกษากับการพัฒนาวิชาชีพ. *วารสารศิลปศาสตร์มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*, 12(2), 39-53.
- มาเรียม นิลพันธ์. (2558). *วิธีวิจัยทางการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 9. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ. (2557). **การนิเทศการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 5. สงขลา: นำศิลป์โฆษณา.
- วิษรา เล่าเรียนดี. (2554). **การนิเทศทางการศึกษา**. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- _____. (2556). **ศาสตร์การนิเทศการสอนและการโค้ชการพัฒนาวิชาชีพ: ทฤษฎี
กลยุทธ์สู่การปฏิบัติ**. พิมพ์ครั้งที่ 12. นครปฐม: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ศิลปากร.
- วิชัย วงษ์ใหญ่และมารุต พัฒนาผล. (2558). **การโค้ชเพื่อการรู้คิด (Cognitive Coaching)**.
พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: บริษัท จรัสสินทวงศ์การพิมพ์ จำกัด.
- วิริยะ ฤชชัยพาณิชย์ และกมลรัตน์ นิมพาลี. (2559). **ห้องเรียนแห่งอนาคต เปลี่ยนครูให้เป็นโค้ช**.
กรุงเทพฯ: เซนจ์พลัส.
- ศิริรัตน์ ศิริวรรณ. (2558). **เจาะลึก COACHING & COACHING COMPETENCY คู่มือ
การโค้ชมาตรฐานสากล**. กรุงเทพฯ: สอนอักษร.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). **การพัฒนากลไกขับเคลื่อนระบบการผลิตและ
พัฒนาครูสมรรถนะสูงสำหรับประเทศไทย 4.0**. กรุงเทพฯ: บริษัท พริกหวาน
กราฟฟิค.
- _____. (2560). **แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579**. กรุงเทพฯ: บริษัทพริก
หวานกราฟฟิค.
- _____. (2563). **สภาวะการศึกษาไทย 2561/2562 การปฏิรูปการศึกษาในยุคดิจิทัล**.
กรุงเทพฯ: บริษัท ภาพพิมพ์ จำกัด.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). **รายงานการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อรับฟัง
ความคิดเห็นของการจัดการเรียนการสอนพุทธศาสนาสำหรับนักเรียนใน
สังคมไทยยุคปัจจุบัน**.
- _____. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **แผนแม่บทสำนักงาน
พระสอนศีลธรรม พ.ศ. 2563-2569**.
- _____. (2560). **10 ทศวรรษ โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน**. ออยุธยา.
- สมาพร มณีอ่อน. (2561). **การพัฒนาครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้เทคนิคการโค้ช**. **วารสาร
ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร**, 15(2), 61-73.

- สุทธิชัย ยังสุข.(2562). การพัฒนารูปแบบการสอนคุณธรรมและจริยธรรมในระดับอุดมศึกษาไทย. วารสารวิชาการธรรมทรรศน์, 19(2), 25-33.
- สิทธิพล วิบูลย์ธนากุล.(2563). ในวันที่เด็กไทยขาด Critical Thinking. <https://www.bangkokbiznews.com/blogs/columnist/124387> (24 กันยายน 2563).
- John W. Creswell and Vicki L. Plano Clark. (2011). **Designing and Conducting Mixed Methods Research 2nd**. California: Sage Publications, Inc.
- Kise, Jane A. G. (2006). **Differentiated Coaching: a framework for helping teachers change**. California: Corwin Press.
- Kruse, Kevin. (2007). **Instruction to Instructional Design and the ADDIE Model**. http://www.e-learningguru.com/articles/art1_1.htm (Accessed 19 June 2007).

เมื่อยฝรั่ง : ความท้าทายต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม
ของหญิงที่มีสามีเป็นชาวต่างชาติ จังหวัดสุรินทร์
Lifestyle and Economic Changes Society and Culture of Women
with Foreign Husbands in Surin

อิทธิวัตร ศรีสมบัติ

Ittiwat Sirsombat

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

Faculty of Humanities and Social Sciences, Surindra Rajabhat University

E-mail: ittiwat168168@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินชีวิตและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของหญิงที่มีสามีเป็นชาวต่างชาติในจังหวัดสุรินทร์ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพศึกษา จากกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลหลัก ในพื้นที่อำเภอเมืองสุรินทร์ จำนวน 50 คน คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือการวิจัย ใช้วิธีการสังเกต สัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม นำเสนอผลการวิจัยโดยวิธีพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

การมีสามีเป็นชาวต่างชาติเริ่มจากสภาพปัญหาทางเศรษฐกิจและไม่ประสบความสำเร็จชีวิตครอบครัว จึงตัดสินใจเลือกเส้นทางเดินของชีวิตใหม่ 6 กลุ่มด้วยกัน กลุ่มหัวใจแกร่ง กลุ่มไปตายเอาดาบหน้า กลุ่มบุญพาวาสนาส่ง กลุ่มปมด้อยคือปมเด่น กลุ่มล่าฝัน และกลุ่มโชคชะตาฟ้าลิขิต เลือกใช้ชีวิตกับสามีชาวต่างชาติที่บ้านของฝ่ายหญิง การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจมีบ้าน ที่นา รายได้รายเดือนจากสามีและความมั่นคงในชีวิต ด้านสังคมและวัฒนธรรม สามีชาวต่างชาติส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุเดินทางไปและกลับปีละ 1-2 ครั้ง ไม่มีทะเบียนสมรส ทั้งคู่ปรับตัวได้รับการยอมรับและยกย่องจากชุมชน ร่วมงานประเพณี พิธีกรรมและความเชื่อท้องถิ่น

คำสำคัญ: การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม, หญิงที่มีสามีเป็นชาวต่างชาติ

Abstract

This research article aims to study lifestyle and economic changes Society and culture of women with foreign husbands in Surin by using a qualitative research method from the target group of key informants In the area of Mueang Surin District, 50 people were selected by a specific sample group. research tools use observation method Interview and group discussion present research results by descriptive method.

The results showed that:

Marriage as a foreigner began with economic problems and unsuccessful family life. Therefore decided to choose 6 groups of new life paths, strong heart group, go die with a sword group, Merit Group, The inferiority complex is the dominant knot group, the dream chaser group, destiny sky destiny group. Choose to live with a foreign husband at the woman's house. Economic change has a house, a farm, a monthly income from a husband, and stability in life. Social and Cultural Most foreign husbands are elderly people who travel to and from 1-2 times a year without marriage certificates. Both adapted to being recognized and admired by the community. join the tradition Local rituals and beliefs.

Keywords: Economic Changes Society and Culture, Women with Foreign Husbands

1. บทนำ

ปัจจุบันปรากฏการณ์ทางสังคมการแต่งงานหญิงไทยกับชาวต่างชาติที่เกิดขึ้นเริ่มเป็นเรื่องปกติของสังคมทั้งเขตเมืองและชนบท หญิงชาวอีสานจำนวนมากที่ทำงานด้านการบริการต่าง ๆ และไปทำงานต่างประเทศ ได้สามีชาวต่างชาติมากขึ้นทั้งอเมริกา ยุโรปและตะวันออกกลาง ส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมชุมชน ในยุคโลกาภิวัตน์ที่ไร้ขอบเขตในการติดต่อสื่อสาร ส่งผลต่อวิถีชีวิตของผู้หญิงไทยในด้านการเลือกคู่สมรส โดยเฉพาะการแต่งงานกับชาวต่างชาติ จากข้อมูลการสำรวจของ เดชา วาณิชโรธมม์ (2547: 25)

พบว่าหญิงชาวอีสานสมรสกับชาวต่างชาติในลักษณะสามีและภรรยา เรียงลำดับจากมากที่สุ่ไปหาน้อยที่สุ่คือ จังหวัดขอนแก่น มี 2,435 คู่ จังหวัดอุดรธานี มี 2,228 คู่ จังหวัดหนองคาย 1,441 คู่ จังหวัดมหาสารคาม 1,205 คู่ จังหวัดชัยภูมิ 1,112 คู่ จังหวัดศรีสะเกษ 1,057 คู่ จังหวัดสกลนคร 992 คู่ จังหวัดสุรินทร์ 985 จังหวัดบุรีรัมย์ 818 คู่ และอันดับสุดท้ายจังหวัดเลย 542 คู่ งานวิจัยของดุขฎี อายุวัฒน์ (2554: 125) พบว่า ผู้หญิงที่กำลังจะเดินทางไปต่างประเทศเพื่อสมรสกับชาวต่างชาติมากที่สุดคือ เยอรมนี อังกฤษ และสหรัฐอเมริกา ส่วนใหญ่เคยผ่านการสมรสและสถานภาพหย่าร้าง โดยมีสาเหตุจากพฤติกรรมสามี จึงคาดหวังว่าเมื่อสมรสกับชาวต่างชาติแล้วจะทำให้ฐานะทางสังคมดีขึ้น

ขณะเดียวกันพบว่า หญิงไทยในจังหวัดสุรินทร์ ได้สมรสกับชาวต่างชาติมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากสังคมในชนบทเปิดกว้างมากขึ้น มีเสรีภาพในการเลือกคู่ครองด้วยตนเองตามยุคสมัยที่เปลี่ยนไป จึงทำให้เห็นภาพผู้หญิงไทยในจังหวัดสุรินทร์เดินเคียงคู่กับสามีชาวต่างชาติ ตามแหล่งท่องเที่ยวและสถานที่ต่าง ๆ มากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากสภาพสังคมในปัจจุบันมีรูปแบบของการสมรสที่หลากหลาย บางส่วนมีคู่สมรสที่ไม่ได้จดทะเบียนกับทางราชการ จึงไม่สามารถคำนวณประชากรทางสถิติได้ นอกจากนั้นคู่สมรสบางคู่เมื่อสมรสกันแล้วก็แยกกันอยู่หรือมาเยี่ยมกันในบางครั้งแม้บางคู่ตกลงว่าจะอยู่กินร่วมกันเป็นบางเวลา (บัวพันธ์ พรหมพักพิง, 2548: 32)

ในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ พบว่า มีชาวต่างประเทศที่แต่งงานและอาศัยอยู่ในหมู่บ้านต่าง ๆ หลากหลายประเทศ เช่น เยอรมัน อเมริกา อิตาลี สวีเดน เดนมาร์ก ทำให้เกิดการผสมกลมกลืนทางด้านวัฒนธรรมระหว่างวัฒนธรรมสุรินทร์และวัฒนธรรมชาวตะวันตก ดังจะเห็นได้จากการใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารกับบุตร ร้านค้า ร้านอาหาร นอกจากนี้หญิงชาวสุรินทร์ที่แต่งงานกับชาวตะวันตกมีความต้องการที่จะรับประทานอาหารตามอย่างสามีมากขึ้นพร้อม ๆ กับความสนใจและมีส่วนร่วมในประเพณีของสามีเช่น วันคริสต์มาส ขณะเดียวกันสามีชาวต่างชาติก็หันมาให้ความสนใจและเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาและประเพณีท้องถิ่น เช่น เทศกาลงานช้าง เทศกาลสงกรานต์ และงานประเพณีท้องถิ่นมากขึ้น

การศึกษาชีวิตของหญิงชาวสุรินทร์ที่มีสามีเป็นชาวต่างชาติเป็นเรื่องราวน่าติดตามลักษณะและสาเหตุการมีสามีเป็นชาวต่างชาติ การใช้ชีวิต วิธีการดำเนินชีวิตและการ

เปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม จึงเป็นเรื่องราวความท้าทายต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของหญิงที่มีสามีชาวต่างชาติในจังหวัดสุรินทร์

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินชีวิตของหญิงที่มีสามีเป็นชาวต่างชาติในจังหวัดสุรินทร์
2. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของหญิงที่มีสามีเป็นชาวต่างชาติในจังหวัดสุรินทร์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยมีขอบเขตการวิจัยและวิธีดำเนินงานวิจัยดังนี้

3.1 ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่ตำบลแกใหญ่ อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ จากการสำรวจพื้นที่อำเภอเมืองสุรินทร์ เป็นพื้นที่กึ่งเมืองกึ่งชนบทห่างจากศาลากลางจังหวัดสุรินทร์ ระยะทาง 5 กิโลเมตร มีหญิงที่มีสามีเป็นชาวต่างชาติ จำนวน 50 คู่ ใช้ชีวิตครอบครัวมาแล้วมากกว่า 5 ปีขึ้นไป

2. ขอบเขตด้านกลุ่มตัวอย่าง

หญิงที่มีสามีเป็นชาวต่างชาติ อาศัยอยู่ในพื้นที่วิจัยประจำและเดินทางไปและกลับต่างประเทศ กลับมาเป็นครั้งคราว จำนวน 50 คน ชายชาวต่างชาติที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลแกใหญ่ อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ จำนวน 5 คน และญาติฝ่ายหญิงที่มีสามีเป็นชาวต่างชาติ จำนวน 15 คน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิธีวิจัยเชิงคุณภาพได้แก่

แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและกึ่งโครงสร้าง แบบสังเกต ประเด็นสนทนากลุ่ม แบบบันทึกการสนทนากลุ่มที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นภายใต้กรอบแนวคิดของสฤงศ์ จันทวานิช. (2531: 31) และตัวแปรการวิจัยโดยผ่านการทดสอบความเที่ยงตรงในเนื้อหา (Content validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน นำเครื่องมือการวิจัยไปหาค่าความเชื่อมั่นไดคาสัมประสิทธิ์ความเที่ยงแบบอัลฟารวมทั้งฉบับ 0.872

3.3 วิธีดำเนินการวิจัย เป็นการศึกษาภาคสนาม โดยใช้วิธีการสังเกต การสัมภาษณ์รายกลุ่มและรายบุคคลแบบเจาะจง โดยใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบสโนว์บอล เทคนิคและการเลือกบุคคล (Key Informant) เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินชีวิตและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมหลังมีสามีเป็นชาวต่างชาติ

3.4 การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ลงเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตัวเอง ข้อมูลเชิงคุณภาพได้วิเคราะห์เชิงเนื้อหาและสรุปตามประเด็นศึกษาวิจัย นำเสนอผลการวิจัยโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า คือ สอดคล้องต้องกันทั้ง 3 ฝ่าย คือที่มาของข้อมูล หลักทฤษฎี และความถูกต้องของการใช้วิธีในการรวบรวมข้อมูล และตีความข้อมูลที่ผ่านการตรวจสอบแบบสามเส้า เพื่อหาคำตอบตามวัตถุประสงค์การวิจัย วิเคราะห์หาข้อสรุป อธิบายเชิงพรรณนาวิเคราะห์ และเรียบเรียงเป็นงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องเมียฝรั่ง : ความท้าทายต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ของหญิงที่มีสามีเป็นชาวต่างชาติ จังหวัดสุรินทร์ สรุปตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ ดังนี้

4.1 สภาพการดำเนินชีวิตหญิงก่อนมีสามีเป็นชาวต่างชาติในจังหวัดสุรินทร์ มีลักษณะและพัฒนาการหลากหลาย ตามลำดับดังนี้

1. กลุ่ม “หญิงหัวใจแกร่ง” มีจำนวนมากที่สุด 20 คน เกิดจากความเบื่อหน่ายพฤติกรรมอดีตสามี รับภาระที่ต้องเลี้ยงดูแลพ่อแม่และครอบครัวเพียงคนเดียวมองไม่เห็นอนาคตตอนต่อไปไม่ไหวตัดสินใจทิ้งลูกไว้กับแม่ โดยหวังว่าจะได้พบกับคนที่ช่วยนำพาชีวิตให้ดีกว่าปัจจุบันคือชายชาวต่างชาติ สร้างครอบครัวใหม่ที่ได้รับเกียรติดูแลตนเองและลูกที่ติดมาจากสามีเดิม ให้ปัจจัยสี่และการศึกษาแก่ลูกจนสำเร็จและมีงานทำและยืนอยู่ในสังคมได้ ดังคำสัมภาษณ์ “...เคยมีสามีมาแล้ว 2 คน คนแรกมีลูกด้วยกัน 1 คน เลิกกันเพราะเขาไปได้เมียใหม่ คนที่ 2 ก็เหมือนกันได้เมียสาวโรงงานแต่ไม่มีลูกด้วยกันเบื่อหน่ายกับการตามเขาทั้งวันต้องตามตลอดเครียดคิดมากนอนไม่หลับสุขภาพแย่มองไม่เห็นอนาคตเลย...” (บุญโฮม, (นามสมมุติ) สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2558) “...สามีเป็นคนอีกหมู่บ้านหนึ่งพ่อแม่ให้แต่งงานกันมีลูก 2 คน สามีดื่มเหล้าทุกวันกลับบ้านไม่เป็นเวลา เพื่อนเยอะมากวันหยุดก็ออกจากบ้านไปกินเหล้างานการไม่เคยช่วยไม่ว่าเรื่องอะไรเรื่องนา งานในบ้าน เลี้ยงลูก

แบกรับคนเดียว เหนื่อยมากนั่งร้องไห้คนเดียว หนี้สินก็เยอะ สามีกลับสนุกสนานอย่างเดียว...” (เพลินพิศ, (นามสมมุติ) สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2558)

2. กลุ่ม “ไปตายเอาดาบหน้า” มีจำนวน 12 คน สภาพความเป็นอยู่อัตคัด ผิดเคือง ปัญหาหนี้สินในและนอกระบบหมดทางไป เลือกเส้นทางเป็นเมียชาวต่างชาติเพราะคิดว่าสามีชาวต่างชาติจะช่วยเหลือตนเองและครอบครัวให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น แม้ว่าตนเองไม่เคยจากบ้านไปต่างจังหวัดและพูดภาษาต่างประเทศไม่ได้ แต่ก็เลือกที่จะไปเพื่ออนาคต ด้วยการมีสามีชาวต่างชาติ ดังคำสัมภาษณ์ “...หนูเลือกที่จะหนีทั้งลูกเล็ก ๆ และพ่อแม่ที่แก่ ๆ เพราะหนูไม่ไหวแล้วชาวบ้านว่าอะไรหนูไม่สนหนูทำทุกอย่างแล้วที่มีคนจ้างแต่ไม่พอใช้จ่าย หนี้สินเยอะไม่มีทางออกจริง ๆ ตัดสินใจไปตายเอาดาบหน้า...” (หญิงหนึ่ง, (นามสมมุติ) สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน 2558) “...ชีวิตลำบากเหลือเกินบ้านแทบจะไม่เรียกว่าบ้าน ไร่นาก็ไม่มี รับจ้างเขาไปวัน ๆ ค่าใช้จ่ายต้องหยิบยืมเขา เพื่อนชวนไปพัวพันทั้ง ๆ ที่ไม่เคยไป ไหนมาไหนใจหนึ่งก็กลัวแต่ใจหนึ่งก็บอกตัวเองว่าเราไม่มีอะไรจะเสียเพราะเราไม่เคยมีอะไรอยู่แล้ว จะเกิดอะไรขึ้นก็ให้มันเกิด...” (กিজา, (นามสมมุติ) สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 21 มิถุนายน 2558)

3. กลุ่ม “บุญพาวาสนาส่ง” มีจำนวน 8 คน เพื่อน ญาติและคนรู้จัก แนะนำให้รู้จักกับสามีชาวต่างชาติ จากประสบการณ์การของเพื่อนและญาติ มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมจึงเกิดความสนใจ เริ่มติดต่อส่งภาพถ่ายพูดคุยผ่านระบบอินเทอร์เน็ต และนัดเจอกัน จนเป็นที่ไว้วางใจกันโดยมีเพื่อนและญาติ ให้ข้อมูลโน้มน้าวจิตใจเปิดรับสามีเป็นชาวต่างชาติ ดังคำสัมภาษณ์ “...หลังจากเพื่อนได้แต่งงานกับสามีชาวต่างชาติแล้ว เดินทางมาเยี่ยมบ้านและได้มีโอกาสพูดคุยกันเล่าถึงพฤติกรรมของสามีที่ดีและให้เกียรติภรรยา มีฐานะความเป็นอยู่สะดวกสบายขึ้นช่วยเหลือพ่อแม่หมดหนี้สินอยากให้เราสบายเหมือนเขาเพราะเป็นเพื่อนกันจะให้สามีแนะนำเพื่อเขาให้ตนเองจึงตัดสินใจ...” (ดีกชู, (นามสมมุติ) สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2558)

4. กลุ่ม “ปมด้อยคือปมเด่น” มีจำนวน 5 คน นำปมด้อยมาสร้างโอกาส รูปร่างหน้าตาที่ได้รับการดูถูกและดูหมิ่นจากคนในชุมชนฉะฉาน อีดำ อีเขียว อีผีไม่คบ ฯลฯ จึงหาทางเลือกให้กับตัวเอง โดยการนำปมด้อยในเรื่องรูปร่างหน้าตาให้กลายเป็นจุดเด่น เลือกคบหาสามีเป็นฝรั่งประกอบกับเพื่อน ๆ แนะนำว่าชายชาวฝรั่งจะชอบผู้หญิงที่ผิวคล้ำ หน้าตาไม่สวยก็ไม่มีปัญหา มองว่าจุดด้อยที่ตนเองมีสามารถสร้างจุดเด่นให้กับตนเองได้เพื่อจะได้มีพื้นที่ยืนในสังคมอย่างมีศักดิ์ศรี ดังคำสัมภาษณ์ “...ตั้งแต่ที่เกิดมาที่ก็รู้แล้วว่าหน้าตา

ไม่ได้ไปทางชี้เห่ ชาตินี้คงหาแฟนไม่ได้ใคร ๆ ก็พูดว่าผอม ดำ ผมหยิก แบบนี้ต้องมีผัวฝรั่งที่ก็คิดว่ายังงั้นชาตินี้ก็ต้องมีแฟนฝรั่งอย่างแน่นอนเพราะว่าคนไทยมันไม่เอาเราแน่...” (แอน, (นามสมมุติ) สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 22 มิถุนายน 2558) “...เพื่อนล้อมาตั้งแต่เด็ก ๆ ว่าอ้าว นอกนา เมื่อก่อนคิดว่าไม่มีแฟนแล้วเพราะรู้ว่าตัวเองไม่มีความสุข ไม่มีใครเอาเราแน่แต่พอเพื่อนมีแฟนก็อยากจะมีบ้าง คงจะมีแต่ฝรั่งเท่านั้นที่จะชอบคนแบบเรา...” (อีฟ, (นามสมมุติ) สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2558)

5. กลุ่ม “ล่าฝัน” จำนวน 3 คน มีความชอบฝรั่งตั้งแต่เด็ก ดูภาพยนตร์ การประกวดนางงามจักรวาล ข่าวจากสื่อต่าง ๆ ทั่วโลกเห็นภาพชายฝรั่งที่หน้าตาดี ผิวขาว สะอาด จึงมีความสนใจใฝ่ฝันตลอดมาว่าวันหนึ่งจะมีสามีตาสีฟ้าผมสีทอง มองฝรั่งเป็นชายที่รูปร่างดีมีลูกคงจะสวยและรูปหล่อ โดยเฉพาะการแต่งกายดูดีและมีฐานะทำให้เกิดความมั่นคงในชีวิต ดังคำสัมภาษณ์ “...อยากมีลูกเป็นลูกครึ่งเพราะเห็นในทีวี การประกวดเดินแบบ ประกวดความงาม หรือเป็นดารา ส่วนใหญ่ผู้ชนะการประกวดต่าง ๆ เป็นลูกครึ่งแม่เป็นไทยพ่อเป็นฝรั่ง...” (จุ่ม, (นามสมมุติ) สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม 2558) “...พ่คิดไว้แล้วว่าถ้าพี่มีลูกพี่อยากมีลูกหน้าตาเป็นลูกครึ่ง พี่ก็ต้องหาพ่อที่เป็นฝรั่งก่อนพี่ก็เลยมีสเปคผู้ชายในฝันว่าต้องเป็นฝรั่งเท่านั้น...” (นีโน่, (นามสมมุติ) สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน 2558)

6. กลุ่ม “โชคชะตาฟ้าลิขิต” จำนวน 2 คน มีโอกาสใกล้ชิดกันในฐานะที่ทำงานเดียวกัน ใช้เวลาร่วมกันในการปฏิบัติงานและกิจกรรมร่วมกันตามภาระงานมีเวลาศึกษาดูพฤติกรรมซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือกันในเรื่องต่าง ๆ ทำให้มีโอกาสใกล้ชิดเป็นบ่อเกิดมิตรภาพ ความผูกพัน ความรักและเข้าใจกัน ดังคำสัมภาษณ์ “...ตอนแรกที่ทำงานด้วยกันก็ไม่ได้คิดอะไรคิดว่าเป็นเพื่อนร่วมงานเท่านั้นแต่ด้วยใกล้ชิดก็เกิดความประทับใจในตัวเขาชอบเขาเหมือนที่เค้าว่ากันว่ารักแท้แพ้ใกล้ชิด เค้าเป็นคนดีน่ารักก็เลยชอบทั้ง ๆ ที่ไม่เคยคิดไว้เลยว่าจะมีสามีเป็นฝรั่ง...” (ปู, (นามสมมุติ) สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม 2558) “...มีคนเคยบอกว่าถ้าอยากได้ผัวฝรั่งก็ต้องไปหาที่ที่มีฝรั่ง จะมาดำนายู่บ้านฝรั่งที่ไหนจะมาเจอแต่พี่นี่แหละคือคนหนึ่งที่ไม่ได้ไปหาแต่ฝรั่งมาหาพี่เพราะญาติแนะนำมา...” (แหวน, (นามสมมุติ) สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม 2558)

การใช้ชีวิตของหญิงที่มีสามีชาวต่างชาติในจังหวัดสุรินทร์ เป็นทางเลือกที่ตนเองและสามีเลือกที่จะกลับมาบ้าน แม้ว่าได้เลือกการใช้ชีวิตหลากหลายรูปแบบ ท้ายที่สุดก็ได้เลือกกลับมาใช้ชีวิตร่วมกันทั้งฝ่ายหญิงและสามีชาวต่างชาติในหมู่บ้านที่จังหวัดสุรินทร์

4.2 การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของหญิงที่มีสามีเป็นชาวต่างชาติในจังหวัดสุรินทร์ หลังจากการเลือกใช้ชีวิตกับสามีเป็นชาวต่างชาติ ได้เกิดการเปลี่ยนแปลง ดังนี้

1. ด้านเศรษฐกิจ เมื่อเปรียบเทียบก่อนมีสามีเป็นชาวต่างชาติ หญิงที่มีสามีเป็นชาวต่างชาติมีสถานะทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ดีขึ้นมาก 1) รายได้ หลังการมีสามีชาวต่างชาติ หญิงมีสถานะทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีรายได้เพิ่มขึ้นเป็นรายเดือนจากสามี เดือนละ 25,000 – 30,000 บาท 2) ทรัพย์สิน มีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นมีเงินออมในธนาคาร ซื้อทองรูปพรรณและที่ดินทำนา 3) หนี้สิน สามีช่วยชำระหนี้สินของครอบครัวทำให้มีฐานะทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ดังคำสัมภาษณ์ “...แฟนส่งมาให้ 30,000 บาทต่อเดือน ก็พอใช้จ่ายในครอบครัว ขาดเหลืออะไรก็บอกแฟนได้...” (อึฟ, (นามสมมุติ) สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2558) “...แต่ก่อนตอนอยู่กับแฟนคนไทยลำบากมากบ้านก็ไม่มีย้ายอยู่กับแม่ ตอนนี้มีบ้านมีรถยนต์ที่นาเขาก็ซื้อให้...” (จุ่ม, (นามสมมุติ) สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม 2558) “...ตอนนี้ไม่มีแล้วหนี้สินสามีเขาให้เงินมาก็ทยอยใช้ ถ้าไม่มีเขาไม่รู้ว่าจะหาเงินจากไหนมาใช้เขาแถมส่งสารพี่เห็นพี่ลำบาก...” (จรียา, (นามสมมุติ) สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน 2558)

2. ด้านสังคม มีบ้านส่วนตัว สามีชาวต่างชาติเป็นผู้สูงอายุ ไม่ได้จดทะเบียนสมรส จบการศึกษาระดับประถมศึกษาได้รับการยอมรับและยกย่องเข้าร่วมกิจกรรมประเพณีชุมชนเป็นปกติ เวลาส่วนใหญ่ให้กับสามีชาวต่างชาติเป็นหลัก 1) ครอบครัว ใช้ชีวิตร่วมกันกับสามีชาวต่างชาติ ปลูกบ้านใหม่แยกบริเวณรั้วรอบขอบชิด อาศัยอยู่ด้วยกันทั้งสามี ภรรยา และลูก 2) สุขภาพ สามีชาวต่างชาติเป็นผู้สูงอายุและเกษียณจากการทำงาน สุขภาพไม่แข็งแรงมีโรคประจำตัวต้องดูแล 3) การศึกษา หญิงจบการศึกษาระดับประถมศึกษา ไม่ได้เรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมของชาวต่างชาติ เป็นอุปสรรคเมื่อไปอาศัยที่ประเทศของสามี 4) กฎหมาย ไม่ได้จดทะเบียนสมรส เลือกที่จะอยู่ด้วยกันเพราะเคยแต่งงานมาแล้ว บางคนหย่าร้างมาหลายครั้งและบางคนสามีคนไทยไม่หย่าให้ 5) มรดก หญิงจะไม่ทราบและไม่รู้ถึง

สิทธิที่จะได้รับหลังจากสามีชาวต่างชาติเสียชีวิต นอกจากฝ่ายชายจะบอกและทำพินัยกรรมไว้ และครอบครัวและญาติฝ่ายสามีติดต่อมาและแบ่งให้จึงจะได้รับ ดังคำสัมภาษณ์ “...มีลูกติดกับแฟนคนไทย 1 คนกับแฟนฝรั่งไม่มีลูก แต่ลูกพี่ไม่ได้อยู่ด้วยไปอยู่กับน้องสาว แฟนเป็นคนอารมณ์ร้อนโมโหง่ายลูกพี่ก็เป็นวัยรุ่นไม่ค่อยถูกกัน...” (แต่น, (นามสมมุติ) สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม 2558) “...แฟนเป็นโรคความดันโลหิตสูง เขาป่วยตั้งแต่ก่อนแต่งงานกัน แต่ก็ไม่ได้คิดอะไรดูแลกันไปเพราะเงินเขามีให้ใช้ไม่ขาดมือ...” (ปู, (นามสมมุติ) สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม 2558) “...จบ ม.3 กศน.แฟนคนนอร์เวย์ เคยไปประเทศเขาหนาวมากปรับตัวกับอาหารแทบไม่ได้ คิดถึงแต่อาหารไทยสื่อสารกับแฟนเป็นคำสั้น ๆ ตอนแรกเขาก็งงเหมือนกัน ใช้มือวุ่นไปหมดกว่าจะเข้าใจคือทุกอย่างต้องใช้คำว่าอดทนสุด ๆ ตอนนีดีขึ้น...” (แหวน, (นามสมมุติ) สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม 2558) “...แฟนไม่ได้จดทะเบียนสมรสต้องขอเอกสารรับรองความเป็นโสดจากสถานทูตของประเทศสามี ยุ่งยากและใช้เวลานาน...” (แอน, (นามสมมุติ) สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 22 มิถุนายน 2558) “...ไม่รู้หรอกว่าแฟนเขามีทรัพย์สินอะไรบ้างเขาไม่บอกเราเองก็ไม่เคยถาม ฝรั่งถ้าเขาจะบอกเขาคงบอกเองเขาไม่ยอมให้ก้าวกายเราก็ก้าวเท่าที่เขาให้แค่นี้ก็ดีแล้ว...” (แหวน, (นามสมมุติ) สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม 2558)

3. ด้านวัฒนธรรม ยึดมั่นตามความเชื่อ ประเพณีและปฏิบัติตามพิธีกรรมของตนและครอบครัวเช่นเดิม ผสมผสานระหว่างความเป็นคนสุรินทร์กับความเป็นสากลด้วยการแต่งกาย กริยาท่าทางและคำพูด การใช้ชีวิตประจำวัน การรับประทานอาหาร บ้านที่อยู่อาศัยเปลี่ยนไปตามชาวต่างชาติ ดังนี้ 1) ความเชื่อ พิธีกรรมที่ตนและชุมชนยังยึดมั่นปฏิบัติเช่นเดิม การเซ่นไหว้บรรพบุรุษ การแซนโฎนตา เคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์และพิธีสะเดาะเคราะห์เสริมดวงชะตาชีวิต 2) ประเพณี ร่วมงานประเพณีของชุมชนเช่นเดิม แต่อาจจะใช้เวลาในการร่วมกิจกรรมน้อยลงเพราะต้องดูแลชาวต่างชาติมากขึ้น ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ 3) พิธีกรรม ยึดถือและปฏิบัติในพิธีกรรมชีวิต ฤดูกาล เทศกาลหรือวันสำคัญของพุทธศาสนาเหมือนเดิม ดังคำสัมภาษณ์ “ก่อนได้แฟนไปหาหมอรธรรม ให้ท่านทำพิธีให้แฟนคิดถึงเรากลับมาหา เชื่ออยู่นะเพราะเขามาหาเราจริงจนถึงทุกวันนี้...” (จุ่ม, (นามสมมุติ) สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม 2558) “...แฟนไม่เคยห้ามในการไปร่วมงานบุญหรืองานต่างๆในหมู่บ้านแต่เขาจะไม่ไปด้วยเกรงใจเขาก็เลยรับไปปรีกลับ...” (นิโน, (นามสมมุติ) สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน 2558) “...แซนโฎนตาถ้าอยู่ที่นี้ก็ร่วมกับญาติพี่น้องทุกปีทำ

เหมือนเดิมได้เจอญาติพี่น้องได้ทานข้าวด้วยกัน เป็นเจ้าภาพใหญ่ในการซื้อของเซ่นไหว้แต่ถ้าปีไหนไม่ได้อยู่ที่นี้ก็จะส่งเงินมา...” (จริยา, (นามสมมุติ) สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2558) “...ให้ปู่ทำพิธีตัดเวรตัดกรรม ผูกดวงให้ฝ่ายชายมีความรักกับเราตลอดไป แม้ว่าแฟนอยู่ที่ประเทศเขาเราก็ทำของเรากับญาติพี่น้องเราตามความเชื่อจนถึงทุกวันนี้ เขาก็ส่งเงินและโทรมาคุยตลอด...” (บุญโฮม, (นามสมมุติ) สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2558)

5. อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

การศึกษาวิจัยเรื่องเมียฝรั่ง : ความท้าทายต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของหญิงที่มีสามีเป็นชาวต่างชาติจังหวัดสุรินทร์ ได้เกิดการยอมรับและเป็นเรื่องที่ปรากฏในหมู่บ้าน มายาวนานไม่ต่ำกว่า 10 ปีเป็นอย่างน้อยเรื่องราวและการถ่ายทอดประสบการณ์จากก่อนและหลังการมีสามีเป็นชาวต่างชาติ ดังนี้

5.1 สภาพการดำเนินชีวิตหญิงที่มีสามีชาวต่างชาติในจังหวัดสุรินทร์

มีลักษณะและพัฒนาการตามลำดับดังนี้ มูลเหตุเกิดขึ้นจากปัญหาทางด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก เพื่อต้องการมีสภาพทางการเงินที่ดีขึ้น แม้ว่าจะมีความตั้งใจที่จะมีครอบครัวที่พร้อมไปด้วยพ่อแม่และลูกที่เป็นคนไทยด้วยกัน แต่สาเหตุสำคัญเกิดจากการพฤติกรรมของชายไทยที่เป็นสามีขาดความรับผิดชอบ ไม่ดูแลครอบครัว กินเหล้า เล่นการพนัน จึงทำให้ต้องเลือกทางเดินชีวิตใหม่ตามเพื่อนและคนหมู่บ้านอื่นที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้นหลังจากการมีสามีเป็นชาวต่างชาติ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรัชญานันท์ เวียงนันท (2548:4-5) ในงานวิจัยเรื่องเมียฝรั่ง พบว่า หลังจากหญิงไทยแต่งงานกับชายต่างชาติแล้วได้รับการดูแลที่เหมาะสมมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีที่อยู่อาศัยมั่นคง มีเครื่องอำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวัน มีความคล่องตัวในด้านเศรษฐกิจและได้รับการยอมรับในสังคมและสามีชาวต่างชาติดูแลให้เกียรติหญิงไทยที่เป็นคู่สมรสเพราะเป็นเรื่องที่มีความสำคัญในสังคมชาวตะวันตก

วิธีการได้สามีเป็นชาวต่างชาติแบ่งได้เป็น 6 กลุ่มด้วยกันคือ กลุ่มหญิงหัวใจแกร่ง กลุ่มไปตายเอาดาบหน้า กลุ่มบุญพาวาสนาส่ง กลุ่มปมด้อยคือปมเด่น กลุ่มล่าฝัน และ กลุ่มโชคชะตาฟ้าลิขิต มีการใช้ชีวิตของคู่กับสามีชาวต่างชาติ เริ่มจากแยกกันอยู่ประเทศของใครของมัน ฝ่ายหญิงทำงานรอที่ประเทศไทยฝ่ายชายกลับมาปีละ 1- 2 ครั้ง การทดลองใช้ชีวิตบ้านและประเทศฝ่ายชาย ในที่สุดปัจจุบันเลือกที่ใช้ชีวิตที่เหมาะสมกับตนเองมากที่สุดคือการใช้ชีวิตภูมิลำเนาหมู่บ้านของตนในจังหวัดสุรินทร์ เพราะยังมีความรักความผูกพันต่อ

ครอบครัวและเครือญาติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัตนา บุญมัธยะ (2548:84-85) จากงานวิจัยเรื่องภรรยาฝรั่ง : ความสัมพันธ์ของหญิงไทยกับชายชาวต่างชาติ พบว่า ปัจจัยสาเหตุหลักที่ตัดสินใจเลือกสามีเป็นชาวต่างชาติ เนื่องมาจากปัญหาเรื่องเศรษฐกิจความยากจนต้องหาเลี้ยงพ่อ แม่และครอบครัว และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พัทรินทร์ ลาภานันท์ (2549: 106) ในงานวิจัยเรื่องการทำงานข้ามวัฒนธรรม พบว่า หญิงชาวไทยที่แต่งงานกับชายไทยไม่ประสบผลสำเร็จในการดำเนินชีวิตจึงเลือกที่จะมีสามีเป็นชาวต่างชาติ และเกิดการเปรียบเทียบระหว่างชายไทยกับชายชาวต่างชาติ เพราะชายชาวต่างชาติได้เข้ามาช่วยเพิ่มคุณค่าของความเป็นผู้หญิง ไม่ยึดติดกับความเป็นหม้ายและเคยผ่านการมีสามีมาก่อน อีกทั้งดูถูกที่ติดมากับสามีชาวไทยโดยไม่รังเกียจ

5.2 การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของหญิงที่มีสามีเป็นชาวต่างชาติในจังหวัดสุรินทร์ แยกออกแต่ละด้านได้ดังนี้คือ

1. ด้านเศรษฐกิจ หญิงที่มีสามีเป็นชาวต่างชาติมีการเปลี่ยนแปลงสถานะทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ดีขึ้น มีรายได้รายเดือนจากคู่สมรสชาวต่างชาติ มีทรัพย์สินที่ทำกิน เครื่องอำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวันมีเงินออมมากขึ้นและไม่มีหนี้สินหรือมีก็ไม่ทำให้ชีวิตครอบครัวเดือดร้อน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดุษฎี อายุวัฒน์ (2554: 123) เรื่องหญิงไทยที่แต่งงานกับชาวต่างชาติ พบว่า ผู้หญิงที่กำลังจะเดินทางไปต่างประเทศเพื่อการสมรสกับชาวต่างชาติ มีปัจจัยที่ทำให้ตัดสินใจสมรสกับชาวต่างชาติคือต้องการสร้างชีวิตใหม่แรงจูงใจทางเศรษฐกิจ(ฐานะร่ำรวย) ปัญหาความล้มเหลวชีวิตคู่กับชายไทยคาดหวังว่าจะส่งเงินเลี้ยงดูครอบครัวและภาระหนี้สินทางครอบครัว เช่นเดียวกันกับงานวิจัยของ ชัยพล พลเยี่ยม (2546: 5) เรื่องวิถีชีวิตของหญิงชนบทอีสานที่แต่งงานกับชาวต่างชาติ:ศึกษากรณีจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า มีที่อยู่อาศัยที่สร้างขึ้นใหม่ด้วยสีสนสวยงามมีรั้วรอบขอบชิด จัดบริเวณรอบบ้านรูปทรงทันสมัยคล้ายบ้านชาวต่างชาติ การบริโภคอาหารประจำวันเปลี่ยนเป็นการสั่งและซื้อจากตลาดภายนอกหมู่บ้าน

2. ด้านสังคม หญิงที่มีสามีเป็นชาวต่างชาติ มีลักษณะครอบครัวเดี่ยว ปลุกบ้านแยกต่างหากมีพื้นที่และรั้วรอบขอบชิด มีปัจจัยในการดำรงชีวิตอย่างเพียงพอใช้ชีวิตสามี ภรรยาและลูก ซึ่งอาจจะลูกที่ติดมากับแม่หรือลูกที่เกิดใหม่จากชาวต่างชาติ สุขภาพสามีชาวต่างชาติ ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุและเกษียณจากการทำงาน มีสุขภาพไม่แข็งแรง มีโรคประจำตัวตามวัย หญิงส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ไม่ได้จบ

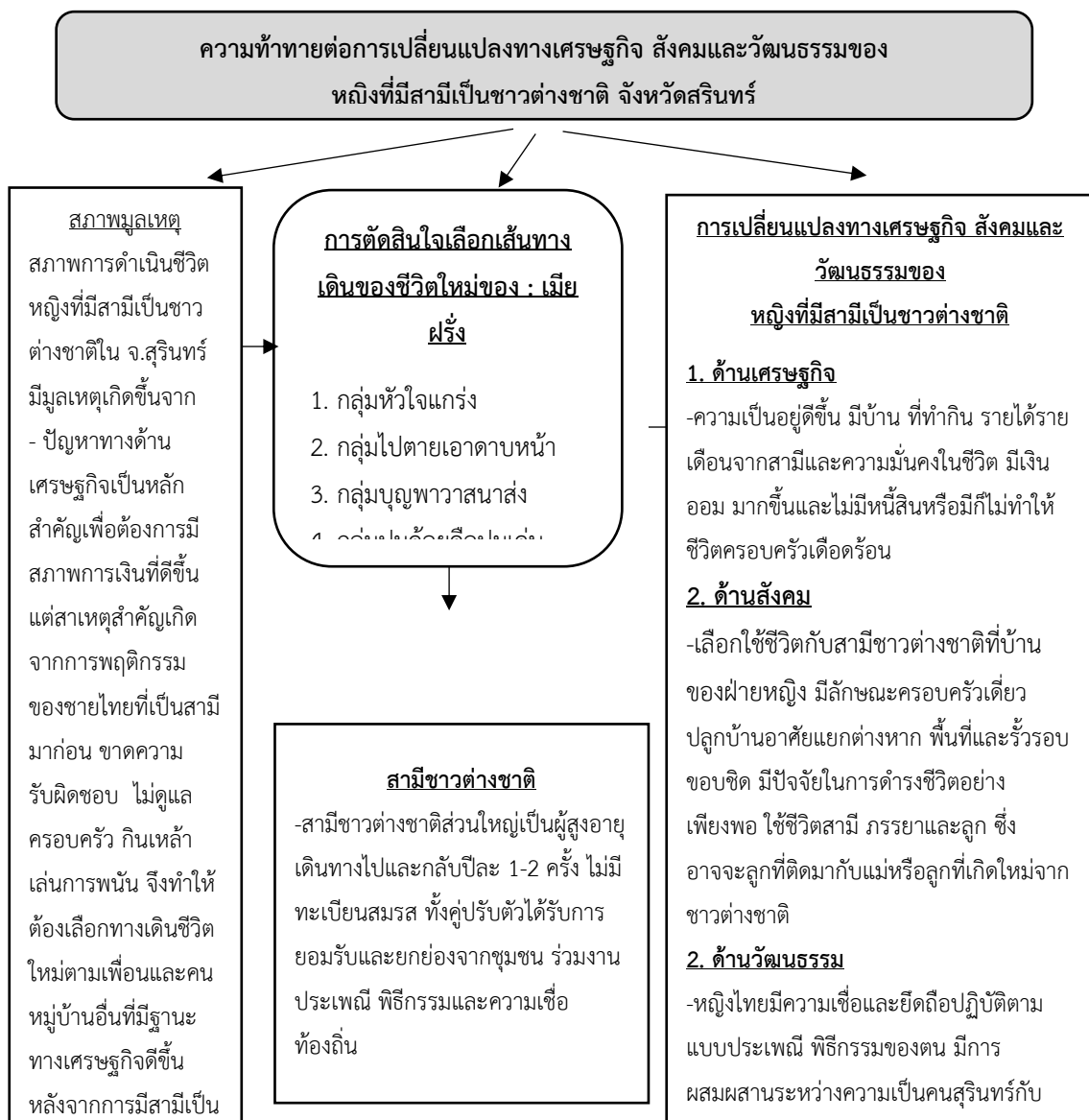
ทะเบียนสมรสกับชาวต่างชาติ มีทรัพย์สินใหม่ที่สร้างร่วมกันในหมู่บ้าน สอดคล้องกับงานวิจัย ศุภวัฒนากร วงศ์ธนวสุและคณะ (2549: 24) เรื่องผลกระทบของการแต่งงานข้ามชาติที่มีต่อสถาบันครอบครัวไทยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า สตรีอีสานเมื่อแต่งงานกับชาวต่างชาติจะมีความคิดและพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมซึ่งจะมีความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติภายในครอบครัวเห็นห่างกันมากขึ้น มีค่านิยมเชื่อว่าการแต่งงานข้ามชาติจะทำให้ฐานะความเป็นอยู่ของตนและครอบครัวดีขึ้น สามีชาวต่างชาติมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนาและประเพณี งานวิจัย สุนันท์ สีสายและสมประสงค์ เสนารัตน์ (2551: 8) เรื่องวิถีชีวิตของหญิงที่แต่งงานกับชาวต่างชาติ พบว่า หลังการแต่งงานหญิงต้องเดินทางติดตามสามีชาวต่างชาติตลอดเวลา เกิดความห่างเหินจากครอบครัวเดิมมีสภาพโภชนาการในครอบครัวดีขึ้น เครื่องอำนวยความสะดวกเพิ่มขึ้น สมาชิกในครอบครัวมีโอกาสรับการศึกษาสูงขึ้น ผลสมกลมกลืนวัฒนธรรมท้องถิ่นกับตะวันตก

3. ด้านวัฒนธรรม มีความเชื่อและยึดถือปฏิบัติตามแบบประเพณี พิธีกรรมของตน มีการผสมผสานระหว่างความเป็นคนสุรินทร์กับความเป็นสากลการแต่งกาย กริยาท่าทางและคำพูดการใช้ชีวิตประจำวันการรับประทานอาหารบ้านอาศัย สอดคล้องกับงานวิจัยของเกษมสันต์ อังกระโทก (2550: 155) พบว่า คู่สมรสชาวต่างชาติที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในชุมชนได้โดยไม่มีปัญหาใด ๆ ทั้งในการรับประทานอาหาร ภาษา การแต่งกาย การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน และงานวิจัย สุดารัตน์ ศรีจันทร์ (2549: 6) พบว่า สามีชาวต่างชาติสามารถปรับตัวเข้ากับชุมชนได้รวมทั้งการปรับตัวทางด้านวัฒนธรรม มีส่วนร่วมในพิธีกรรมทางศาสนา ประเพณีของชุมชน มีความรักความห่วงใยเอื้ออาทรกับสมาชิกในครอบครัว

6. องค์ความรู้ที่ได้รับ

ผลการวิจัยสามารถนำประเด็นมาสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับความท้าทายต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของหญิงที่มีสามีเป็นชาวต่างชาติ จังหวัดสุรินทร์ พบว่า สภาพการดำเนินชีวิตหญิงที่มีสามีเป็นชาวต่างชาติในจังหวัดสุรินทร์ มีลักษณะและพัฒนาการดังนี้ การมีสามีเป็นชาวต่างชาติเริ่มจากสภาพปัญหาทางเศรษฐกิจและไม่ประสบความสำเร็จชีวิตครอบครัว จึงตัดสินใจเลือกเส้นทางเดินของชีวิตใหม่ใน 6 กลุ่มด้วยกันคือ กลุ่มหัวใจแกร่ง กลุ่มไปตายเอาดาบหน้า กลุ่มบุญพาวาสนาส่ง กลุ่มปมด้อยคือปมเด่น กลุ่มล่าฝัน และกลุ่มโชคชะตาฟ้าลิขิต เลือกใช้ชีวิตกับสามีชาวต่างชาติที่บ้านของฝ่ายหญิง มีความเป็นอยู่ดีขึ้นมีบ้านที่ดินทำกินรายได้รายเดือนจากสามีและความมั่นคงในชีวิตมี

เงินออมมากขึ้นและไม่มีหนี้สินหรือมีก็ไม่ทำให้ชีวิตครอบครัวเดือดร้อน ด้านสังคมและวัฒนธรรม เลือกใช้ชีวิตกับสามีชาวต่างชาติที่บ้านของฝ่ายหญิง มีลักษณะครอบครัวเดี่ยว ปลุกบ้านอาศัยแยกต่างหากพื้นที่และรั้วรอบขอบชิด มีปัจจัยในการดำรงชีวิตอย่างเพียงพอ ใช้ชีวิตสามีภรรยาและลูก ไม่มีทะเบียนสมรส ทั้งคู่ปรับตัวได้รับการยอมรับและยกย่องจากชุมชน ร่วมงานประเพณี พิธีกรรมและความเชื่อท้องถิ่น ปรากฏดังผังความเชื่อมโยง ดังภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 ความท้าทายต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของหญิงที่มี
สามีเป็นชาวต่างชาติ จังหวัดสุรินทร์ (อิทธิวัตร ศรีสมบัติ, 2564)

7. ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องเมียนมาร์ : ความท้าทายต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของหญิงที่มีสามีเป็นชาวต่างชาติจังหวัดสุรินทร์ ในครั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

7.1 ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์ต่อสังคม

1. ผลการวิจัยสามารถใช้ข้อมูลวางแผนพัฒนาตามนโยบายของหน่วยงาน เช่น กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงแรงงาน จังหวัดสุรินทร์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อป้องกันปัญหาทางสังคมเช่น ปัญหาการค้ามนุษย์ สิทธิมนุษยชน ความมั่นคงของรัฐ การส่งเสริมการท่องเที่ยว เป็นต้น

2. ควรส่งเสริมการศึกษาภาษาต่างประเทศ สังคมและวัฒนธรรมชาวตะวันตกให้หญิงไทยที่จะแต่งงานกับชาวต่างชาติรู้และเข้าใจพื้นฐานขนบธรรมเนียมประเพณีและพิธีกรรมการแต่งงานของแต่ละชนชาติและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

7.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาเกี่ยวกับชีวิตชายไทยหลังการหย่าร้างจากภรรยาที่ไปเลือกสามีใหม่เป็นชาวต่างชาติ เพื่อเห็นปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตที่มีผลต่อเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมครัวเรือนที่ส่งผลต่อสังคม

เอกสารอ้างอิง

เกษมสันต์ อังกระโทก. (2550). วิถีชีวิตของผู้หญิงไทยที่แต่งงานกับชาวต่างชาติ.

วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ดุขฎิ์ อายุวัฒน์. (2554). รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการการศึกษาแนวทางการป้องกันและช่วยเหลือคุ้มครองผู้หญิงไทยที่เดินทางไปทำงานต่างประเทศ. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

เดชา วาณิชโรดดมและคณะ. (2547). ชีวิตใหม่ของหญิงไทยในต่างแดน. กรุงเทพฯ: สำนักคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

บัวพันธ์ พรหมพักพิง. (2549). การแต่งงานข้ามวัฒนธรรมของผู้หญิงในชนบทอีสาน. ขอนแก่น: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- ปรัชญานันท์ เวียงนนท์. (2548). **เขยฝรั่ง**. กรุงเทพฯ: สำนักงานที่ปรึกษาทนายเดอะจัสติส.
- พัชรินทร์ ลาภานันท์. (2549). **การแต่งงานข้ามวัฒนธรรม**. ศูนย์วิจัยพหุลักษณะสังคมกลุ่มน้ำ
โขงคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- รัตนา บุญมัยยะ. (2548). **ภรรยาฝรั่ง: ความสัมพันธ์ของหญิงไทยกับชายชาวต่างชาติ**.
กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์.
32 (2), พ.ค. - ส.ค. 58.
- ศุภวัฒนากร วงศ์ธนวสุ. (2549). **ผลกระทบของการแต่งงานข้ามชาติที่มีต่อสถาบัน
ครอบครัวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**. ขอนแก่น: พระธรรมขันธ์.
- สุดารัตน์ ศรีจันทร์. (2549). **ความมั่นคงของครอบครัวไทยที่มีสามีเป็นชาวต่างชาติใน จังหวัด
อุดรธานี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวัฒนธรรมศาสตร์.
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2531). **วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ**. โครงการตำราพื้นฐานคณะรัฐศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- สุนันท์ สีสาย และสมประสงค์ เสนารัตน์. (2551). **วิถีชีวิตของหญิงที่แต่งงานกับชาวต่างชาติ**.
รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ: ประพันธ์สาส์น.

ผลกระทบต่อชุมชนหลังการเปิดบ่อนคาสิโนตามแนวชายแดน ไทย-กัมพูชา Impact of Thailand - Cambodia Borderline Casino Area of Thailand

ชาตรี เกษโพณฑทอง

Chatri Ketphonthong

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

Faculty of Humanities and Social Sciences, Surin Rajabhat University

E-mail: ket.chatri@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนบ้านด่าน อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ และชุมชนบ้านแซวไปร อำเภอกุสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ และศึกษาผลกระทบต่อวิถีชีวิตนักพนันและผลกระทบต่อชุมชนหลังการเปิดบ่อนคาสิโนตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา ใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิเคราะห์เอกสารและสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) ได้แก่ ชาวบ้าน 20 คน เจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 8 คน นักพนัน 12 คน รวมจำนวน 40 คน ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้แทนชุมชน รวมจำนวน 314 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง การสังเกต การสนทนากลุ่มแบบไม่มีส่วนร่วม แบบสอบถาม และการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา ส่วนข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพความเป็นอยู่ของชุมชน ไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมากนัก มีการสัญจรและการคมนาคมที่สะดวกขึ้น มีการขยายพื้นที่ผิวดิน ขยายตลาดการค้าและเปิดตลาดใหม่ เกิดตลาดนัดชายแดน ผู้คนเดินทางเข้าบ่อนคาสิโนเป็นจำนวนมาก ซึ่งนักพนันส่วนใหญ่ไม่ใช่คนในพื้นที่มาจากต่างถิ่น ถ้าคนในพื้นที่จะเป็นชาวนาที่มีฐานะดี ชาวสวนยางรายได้สูง ส่งผลให้เกิดอาชีพใหม่ของชาวบ้านได้แก่ ขายของป่า ขายสัตว์เลี้ยง (ไก่ ปลา สุนัข) อาหารพื้นบ้าน ของที่ระลึก สร้างบ้านพักให้เช่า เกิดการจ้างงานและทำงานในบ่อนคาสิโน เป็นต้น

2. ผู้มาเล่นพนันในบ่อนคาสิโนพบว่ามี 2 กลุ่มหลัก คือ นักพนันมืออาชีพ (เซียนพนัน) และกลุ่มมือสมัครเล่น ได้แก่ ชาวบ้านในและนอกพื้นที่ ผู้เกษียณ นักธุรกิจ ผู้นำ นักการเมือง ท้องถิ่น และนักเรียนนักศึกษา นักพนันหน้าใหม่ที่เข้ามาเล่นในบ่อน ส่วนใหญ่เป็นข้าราชการ

เกษียณ และผู้สูงอายุที่ได้เงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ บางรายติดการพนัน ขายที่นาที่ไร่ ขายทรัพย์สินทุกอย่างเพื่อมาเล่นการพนัน สุดท้ายหมดเนื้อหมดตัว ครอบครัวแตกแยก ต้องขออาศัยบ่อนคาสิโนเป็นที่พักพิงเพื่อหาเศษเงิน (หรือเรียกว่า “ผีข้างบ่อน”)

3. ผลกระทบจากบ่อนคาสิโนที่มีต่อชุมชนต่อแดนฝั่งไทย ตามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.05$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านเศรษฐกิจ ($\bar{x} = 4.27$) มีค่าเฉลี่ยระดับสูงที่สุด รองลงมาคือ ด้านครอบครัว ($\bar{x} = 4.12$) ด้านสังคมและวัฒนธรรม ($\bar{x} = 3.95$) และ ด้านความมั่นคง ($\bar{x} = 3.84$) ตามลำดับ ซึ่งมีทั้งผลกระทบด้านบวกและลบ

คำสำคัญ: ผลกระทบต่อชุมชน, บ่อนคาสิโน, นักพนัน

Abstract

The objectives of this research were to examine the living conditions of the villager in Ban Dan sub-district, Kap Choeng District, Surin, Thailand; Sraeprai sub-district, Phu Sing District, Sisaket Thailand, and to study the impact of Thailand-Cambodia borderline casino area of Thailand to the gamblers and the local community. This study was a Mixed Methods research: Qualitative research; by analyzing documents and conducting in-depth interviews with key informants, namely 20 villagers, 8 related officials, 12 gamblers, a total number of people was 40. For, the quantitative research; the population were community leaders and community representatives, a total of 314 people. The instruments used were structured interview, non-participant observations, questionnaires, and focused group discussions. The content analysis was used for qualitative data analysis, as for the quantitative data was analyzed by a computer program. The statistics used for data analysis were Percentage, Mean and Standard Deviation.

The findings revealed that:

1. The living condition of the community has not been different. There is more convenient traffic and transportation, enlarging road surface, expanding trade and emerging new markets also border markets in the area. According to the border market, many people travel and go to the casino, most of them are none-local gamblers but in case they are the local ones, they are

affluent farmers who earn high income or rubber farmers. This resulted in new occupations for villagers, such as selling forest products, pets (chickens, fish, pigs), local food, souvenirs, building rental houses, and causes employment and work in a casino, etc.

2. There are two main groups of casino gamblers: professional gamblers and amateur; local and non-local, retirees, businessmen, local leaders/politicians, and students. Most of the new gamblers who come in the casino are retired civil servants and the elderly who receive the elderly pension. Some people are addicted to gambling. Finally, they are exhausted, turn to a broken family, ask to live in a casino as a shelter to earn money from the others for a living day to day. Also known as the "Phi Kharng Bon" (a degenerate gambler who has a serious gambling problem)

3. In conclusion, according to the opinions of the respondents, it was found that the overall average was at a high level ($\bar{x} = 4.05$) for the impact of the Thailand-Cambodia borderline casino area of Thailand. On the other hand, it revealed that the economy had the highest average ($\bar{x} = 4.27$), followed by the family ($\bar{x} = 4.12$), the social and cultural ($\bar{x} = 3.95$), and the security ($\bar{x} = 3.84$) by considering each aspect, which had both positive and negative effects.

Keywords: An Impact on Community, Casino, Gamblers

1. บทนำ

การเปิดด่านชายแดนและการค้าชายแดนเฟื่องฟูภายหลังการดำเนินนโยบายเปลี่ยนสนามรบให้เป็นสนามการค้าของรัฐบาลไทย พร้อมกับการพัฒนาเส้นทางคมนาคมต่อเนื่องถึงการเปิดบ่อนคาสิโนตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา ปัจจุบันมีเปิดบ่อนคาสิโน 3 แห่ง ซึ่งนักธุรกิจเอกชนได้รับสัมปทานจากรัฐบาลกัมพูชา เพื่อดำเนินการก่อสร้างบ่อนคาสิโน พร้อมทั้งพัฒนาให้เป็นแหล่งธุรกิจการท่องเที่ยวตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชาแบบครบวงจร จุดที่ 1 มีบ่อนคาสิโน 2 อาคาร ที่ตั้งอยู่บ้านโอรส์เมียด อำเภอสำโรง จังหวัดอุดรธานี ประเทศไทย ติดด่านผ่านแดนถาวรช่องจอม-โอรส์เมียด บ้านด่าน อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ ห่างจากด่านช่องจอมชายแดนประเทศไทย 50 เมตร จุดที่ 2 บ่อนคาสิโนช่องสะง่า-ช่องจอม อ.อ้นลองเวง จ.อุดรธานี ประเทศไทย ตรงข้ามฝั่งไทย คือ ต.ไพรพัฒนา อ.ภูสิงห์ จ.ศรีสะเกษ มีบ่อนคาสิโน 2 อาคาร ห่างจากด่านช่องสะง่าชายแดนประเทศไทย 200 เมตร จุดที่ 3

บ่อนคาสีโน บ.จูปโกกกี ต.อำปิล อ.บันเตียอำปิล จ.อุดรเมียนเจย ประเทศกัมพูชาตรงข้ามฝั่งไทยคือ ด้านการค้าช่องสายตะกู ต.จันทบเพชร อ.บ้านกรวด จ.บุรีรัมย์ บ่อนพนันคาสีโนมีการบริหารห้องเกมพนันโดยระบบควบคุมด้วยกล้องโทรทัศน์วงจรปิด (CCTV) ครอบคลุมทั้งห้อง โต๊ะพนันและนักพนัน ภายในบ่อนพนันมีเกมพนันหลากหลาย เช่น เกมสล็อตแมชชีน รูเล็ต บาการ่า ไพ่ โป๊กเกอร์ แบล็คแจ็ก เป็นต้น ซึ่งมีคนหลากหลายกลุ่มทั้งอยู่ใกล้และไกลนิยมข้ามแดนไปเล่นพนันจำนวนมาก

หลังการเปิดบ่อนคาสีโนตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงต่อชาวบ้านทั้งสองฝั่งดังนี้ ในฝั่งไทย นักพนันอาชีพในชุมชน ได้ผันตัวเองไปเป็นนักพนันในบ่อนคาสีโน ส่วนนักพนันหน้าใหม่ที่เข้าเล่นในบ่อน ได้แก่ คนสูงอายุที่ได้เบี้ยเลี้ยงชีพหรือเงินที่ได้จากการเกษียณ การเข้าบ่อนเป็นการแก้ไขปัญหาคาใจว่าเหว การขาดเพื่อนและเพื่อผ่อนคลาย คนในชุมชนหน้าบ่อนคาสีโนส่วนใหญ่ได้แก่ ผู้ค้าแม่ค้าเมื่อปิดร้านก็รู้กันไปที่บ่อนและเสียเงินให้บ่อนจนหมด หลายคนเปลี่ยนพฤติกรรมไม่ชอบทำงานที่ต้องออกแรงเมื่อได้เงินมาเล่นการพนันจนหมด บางคนไม่มีเงินซื้อข้าวให้ลูกกิน ไม่มีเงินให้ลูกไปโรงเรียนทำให้เกิดปัญหาสังคมตามมา ส่วนนักพนันที่เคยจับกลุ่มเล่นไพ่ก๊วยกระดืบจากวงไพ่ในชุมชนไปสู่การเล่นพนันในบ่อนคาสีโน (สดใส สร้างไธสง และนนท์ พลาวัน, 2557: 3) จากข้อเท็จจริงที่ว่าการเล่นพนันในประเทศไทยถือเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมาย ทางกรมการไม่อนุญาตให้เปิดบ่อนพนันแต่ยังคงมีคนไทยจำนวนมากที่ต้องการเล่นการพนัน ด้วยเหตุนี้จึงมีการเปิดบ่อนพนันตามแนวชายแดนไทยเพิ่มขึ้น มีคนไทยออกไปเล่นจำนวนมาก โดยภาพรวมที่กล่าวมาสะท้อนได้สามส่วนคือ ส่วนแรกชี้ว่า ธุรกิจการพนันเริ่มเข้ามามีบทบาทอย่างมีนัยสำคัญต่อนโยบายการหารายได้ของภาครัฐ ส่วนที่สองชี้ว่า การพนันเป็นต้นตอของปัญหาหลายอย่างเช่น ปัญหาการติดการพนัน ปัญหาเศรษฐกิจครัวเรือน ปัญหาครอบครัว ปัญหาก่ออาชญากรรม ปัญหาผล ประโยชน์ทับซ้อนทางการเมือง ปัญหาผู้มีอิทธิพล ปัญหาคอร์รัปชัน และส่วนที่สาม บ่อนการพนันตามแนวชายแดนกับประเทศเพื่อนบ้านของไทยนั้น ที่ผ่านมารัฐบาลไทยไม่ได้มีนโยบายหรือแนวปฏิบัติที่ชัดเจนในการบริหารจัดการในเรื่องนี้จริงจังกนัก (รัตพงษ์ สอนสุภาพ, 2555: บทคัดย่อ) และจากงานวิจัยผลกระทบของบ่อนพนันบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชาในอำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี พบว่าการเปิดบ่อนชายแดนเสรีส่งผลกระทบด้านเศรษฐกิจทั้งในทางบวกและทางลบ ส่วนด้านความมั่นคงของประเทศจะมีผลกระทบทางลบส่งผลกระทบด้านสังคม ครอบครัวทั้งในทางบวกและลบ (พิเชษฐ์ คนเชื้อ, 2557: 53) ผลกระทบจากบ่อนคาสีโนบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชาในเขตจังหวัดภาคตะวันออกพบว่าชุมชนชายแดนกับชุมชนในตัวจังหวัดทั้งคู่ได้รับผลกระทบในเชิงลบมากกว่าผลที่ได้ในเชิงบวก (ชัยยันต์ ประดิษฐ์ศิลป์ และคณะ, 2556: 161) แต่ยังไม่ปรากฏการศึกษาสภาพเป็นอยู่ของ

ชุมชนทั้งผลกระทบต่อวิถีชีวิตนักเรียนและผลกระทบต่อชุมชนหลังการเปิดบ่อนคาสิโนตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา ในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่สะท้อนปัญหาเชิงลึก

จากเหตุผลและสถานการณ์ดังกล่าวข้างต้น การเปิดบ่อนคาสิโนตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา มีผลกระทบต่อชุมชนทั้งตัวนักเรียน ครอบครัวและชุมชน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม และด้านความมั่นคง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้นำเสนองานวิจัยนี้ โดยให้ความสำคัญกับสภาพความเป็นอยู่ของคนในชุมชนบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา รวมถึงปัญหาสังคมที่จะตามมาเนื่องมาจากการเปิดบ่อนการพนันได้อย่างเสรีของประเทศเพื่อนบ้าน หรือที่เรียกกันว่า “บ่อนคาสิโน” ซึ่งคนนิยมข้ามแดนไปเล่นกันเป็นจำนวนมากตลอด 24 ชั่วโมง จนบางคนไม่สามารถเดินทางกลับบ้านได้ต้องใช้ชีวิตในบ่อนคาสิโนไปวัน ๆ ซึ่งคนทั่วไปเรียกคนเหล่านี้ว่า “ผีข้างบ่อน” และในปี พ.ศ. 2558 เปิดประตูสู่อาเซียน ยิ่งมีความคล่องตัวในการผ่านเข้าออก ทำให้นักเล่นการพนันเพิ่มโอกาสเสี่ยงโชคมากขึ้น ปัญหาจึงจะทวีความรุนแรงต่อชีวิต สังคมและวัฒนธรรมของคนชายแดนมากยิ่งขึ้น จากสภาพปัญหาเหล่านี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพความเป็นอยู่ของชุมชน วิถีชีวิตนักเรียนและผลกระทบต่อชุมชนหลังเปิดบ่อนคาสิโน บ้านด่าน อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ และ ชุมชนบ้านแซวไปร อำเภอ ภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อเป็นข้อมูลให้กับภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ใช้ประกอบการพิจารณาดำเนินการหาแนวทางและมาตรการเพื่อป้องกันและพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนบ้านด่าน อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ และชุมชนบ้านแซวไปร อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ
2. เพื่อศึกษาผลกระทบต่อวิถีชีวิตนักเรียนที่เข้ามาเล่นพนันในบ่อนคาสิโนตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา
3. เพื่อศึกษาผลกระทบต่อชุมชนไทยหลังการเปิดบ่อนคาสิโนตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed-method design) ระหว่างวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) และวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) โดยใช้วิธีดำเนินงานวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยใช้วิธีเลือกโดยยึดจุดมุ่งหมายของการศึกษาเป็นหลัก (Purposive sampling) เพื่อให้ได้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นหลักที่เหมาะสมที่สุด เป็นผู้ที่มีความรู้มากและครอบคลุมความหลากหลายใน

ประชากร (ชาย โพธิ์สีดา, 2550: 148) วิธีการเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ได้แก่ ชาวบ้าน 20 คน เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง 8 คน นักพนัน 12 คน รวมจำนวน 40 คน โดยเลือกอาสาสมัครที่เป็นผู้ยินดีที่จะให้ข้อมูล สำหรับวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้เก็บข้อมูลเป็นสมาชิกในชุมชนบ้านด่าน อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ จำนวน 1,454 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลด่าน, 2559: 2) กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973: 727-728) ระดับความเชื่อมั่น 95% และความคลาดเคลื่อนที่ระดับ 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 314 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิธีวิจัยเชิงคุณภาพได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant observation) และสนทนากลุ่ม (Focused group) ส่วนวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นภายใต้กรอบแนวคิดและตัวแปรการวิจัยโดยผ่านการทดสอบความเที่ยงตรงในเนื้อหา (Content validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน นำแบบสอบถามไปหาค่าความเชื่อมั่นได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงแบบอัลฟารวมทั้งฉบับ 0.874

3. การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ลงเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตัวเอง ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพได้วิเคราะห์เชิงเนื้อหาและสรุปตามประเด็นศึกษาวิจัย

4. สรุปผลการวิจัย

1. สภาพความเป็นอยู่ของชุมชน ไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมากนัก มีการสัญจร และการคมนาคมที่สะดวกขึ้น มีการขยายพื้นที่ผิวดิน ขยายตลาดการค้าและเปิดตลาดใหม่ เกิดตลาดนัดชายแดน ผู้คนเดินทางเข้าบ่อนคาสิโนเป็นจำนวนมาก ซึ่งนักพนันส่วนใหญ่ไม่ใช่คนในพื้นที่มาจากต่างถิ่น ถ้าคนในพื้นที่จะเป็นชาวนาที่มีฐานะดี ชาวสวนยางรายได้สูงส่งผลให้เกิดอาชีพใหม่ของชาวบ้านได้แก่ ขายของป่า ขายสัตว์เลี้ยง (ไก่ ปลา สุนัข) อาหารพื้นบ้าน ของที่ระลึก สร้างบ้านพักให้เช่า เกิดการจ้างงานและทำงานในบ่อนคาสิโน เป็นต้น

2. ผู้มาเล่นพนันในบ่อนคาสิโนพบว่ามี 2 กลุ่มหลัก คือ นักพนันมีอาชีพ (เขียน พนัน) และกลุ่มมือสมัครเล่น ได้แก่ ชาวบ้านในและนอกพื้นที่ ผู้เกษียณ นักธุรกิจ ผู้นำ นักการเมืองท้องถิ่น และนักเรียนนักศึกษา นักพนันหน้าใหม่ที่เข้ามาเล่นในบ่อน ส่วนใหญ่เป็นข้าราชการเกษียณ และผู้สูงวัยที่ได้เงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ อีกทั้งส่วนใหญ่ผู้เล่นพนันพบว่าเป็นผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย โดยผู้หญิงนิยมเล่นเกมสล็อตแมชชีน รูเล็ต บาคาร่า ผู้ชายนิยมเล่นไพ่โป๊กเกอร์แบล็คแจ๊ค นอกจากนี้บ่อนคาสิโนยังมีกลยุทธ์ในการเรียกลูกค้าให้เข้าบ่อนโดยจ่ายเงินให้เจ้าของรถตู้ที่พานักพนันเข้าบ่อน และยังให้กับผู้ที่โดยสารไปกับรถตู้เพื่อเข้า

เล่นพนันในบ่อน จึงเกิดอาชีพใหม่ในหมู่บ้าน คือ การขึ้นรถตู้เพื่อไปรับเงิน ส่งผลให้ติดการพนันโดยไม่รู้ตัว ขายเป็นที่ไร ขายเป็นทุกอย่างเพื่อมาเล่นการพนัน สุดท้ายหมดเนื้อหมดตัว ครอบครัวแตกแยก ต้องขออาศัยบ่อนคาสีโนเป็นที่พักพิงเพื่อหาเศษเงิน จากผู้ที่เล่นได้เพื่อเลี้ยงชีพไปวัน ๆ หากโชคดีหาเงินต่อทุน ได้ก็กลับบ้าน หรือตรงกันข้ามโชคไม่เข้าข้าง “เสียพนัน” ก็คงอยู่เป็น “ผีข้างบ่อน” ต่อไป หมดเงินหมดอนาคต

3. ผลกระทบจากบ่อนคาสีโนที่มีต่อชุมชนต่อแดนฝั่งไทย มีทั้งผลกระทบด้านบวก และลบ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชายร้อยละ 56.68 มีอายุ 56 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 36.72 ส่วนใหญ่จบมัธยมศึกษาคิดเป็นร้อยละ 45.27 มีสถานภาพสมรสคิดเป็นร้อยละ 78.48 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 10,001 - 20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 48.24 ส่วนใหญ่มีภาระหนี้สินคิดเป็นร้อยละ 62.40 ผลกระทบจากบ่อนคาสีโนที่มีต่อชุมชนต่อแดนฝั่งไทย ตามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.05$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าผลกระทบ ด้านเศรษฐกิจ ($\bar{x}=4.27$) มีค่าเฉลี่ยระดับสูงที่สุด รองลงมาคือ ด้านครอบครัว ($\bar{x}=4.12$) ด้านสังคมและวัฒนธรรม ($\bar{x}=3.95$) และ ด้านความมั่นคง ($\bar{x}=3.84$) ตามลำดับ แสดงดังตารางที่ 1 และรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบต่อชุมชนหลังการเปิดบ่อนคาสีโนตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา โดยภาพรวม

ผลกระทบหลังบ่อนการพนันบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา โดยภาพรวม	ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D.	ระดับผลกระทบ
ด้านเศรษฐกิจ	4.27	0.682	มาก
ด้านสังคมและวัฒนธรรม	3.95	0.637	มาก
ด้านครอบครัว	4.12	0.703	มาก
ด้านความมั่นคง	3.84	0.621	มาก
ผลกระทบในภาพรวม	4.05	0.659	มาก

เมื่อพิจารณารายละเอียดผลกระทบเชิงบวกและเชิงลบในแต่ละด้านมีข้อมูลดังนี้

1) ผลกระทบเชิงบวก หมายถึง บ่อนการพนันคาสีโนบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชาทำให้เกิดประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และความมั่นคงของประเทศ ดังนี้

1.1) ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ กระตุ้นเศรษฐกิจต่อชุมชนที่อยู่โดยรอบบ่อนคาสีโน ชาวบ้านมีอาชีพเสริมมีรายได้จากการค้าขายอยู่ริมด้านชายแดน ขายสินค้าอุปโภค

บริโภค ขายอาหาร ขายไก่ ปลา สุกกร เกิดตลาดนัดขายแดน ทำให้คนมีงานทำ การสร้างงานให้แก่เยาวชน/ชาวบ้านได้ทำงานใกล้บ้าน เกิดการจ้างงานในธุรกิจโรงแรม ร้านอาหาร และสถานบันเทิงเพิ่มขึ้น โรงแรมรีสอร์ท/บ้านพักให้เช่า บางคนได้เข้าไปทำงานในบ่อนคาสิโนเป็นผู้แลกชิพให้กับนักพนัน การขยายตัวของธุรกิจอุตสาหกรรมบางประเภท อุตสาหกรรมน้ำและน้ำแข็ง ธุรกิจร้านเหล้าเปียร์คัส่ง ธุรกิจรถตู้รับส่งคนไปเล่นบ่อนการพนัน ธุรกิจรับจ่านำทรัพย์สินและของมีค่า ธุรกิจเงินกู้ ที่ดินราคาสูงขึ้น มีนักธุรกิจนายทุนมาซื้อที่ดินสร้างบ้านพัก/รีสอร์ท รัฐบาล/ด่านตรวจคนเข้าเมืองเก็บภาษีผู้เดินทางเข้า-ออกด่านเพิ่มมากขึ้น ด้านศุลกากรจัดเก็บภาษีการนำสินค้าเข้าออกได้เพิ่มขึ้น รับจ้างบริการกดเงินที่ตู้ ATM รับจ้างซื้อน้ำ กาแฟ ข้าว อาหารเครื่องดื่มต่าง ๆ เพื่อหวังได้เงินทิป ดังบทสัมภาษณ์ตอนหนึ่งว่า

“...แต่ก่อนทำนาอย่างเดียว แต่เมื่อมีเปิดบ่อนคาสิโน เมื่อว่างเว้นจากทำนาก็มาทำว้าวจุฬาและไก่ชนแก้ว (ทำด้วยปูนพลาสเตอร์) ริมถนนทางเข้าวัดหลวงปู่สรวง ทำให้ขายของได้มากขึ้นและมีผู้คนแวะเวียนมากราบไหว้หลวงปู่สรวง มาบนบานสารกล่าวขอให้โชคกับการเล่นการพนัน พอได้เล่นได้จะแก้บน มีรายได้เฉลี่ยวันละ 1,000-2,000 บาท แต่บางวันก็ได้น้อย...” (หนูพัน วันดี, สัมภาษณ์: 2558)

“...ยางราคาไม่ดี ชาวบ้านส่วนหนึ่งไปประกอบอาชีพค้าขายผลผลิตทางการเกษตรสัตว์เลี้ยง ไก่ หมู ปลา และของป่าตามข้างทางถนนสายหลักที่ไปบ่อนคาสิโน โดยเฉพาะบริเวณบ้านไพรพัฒนา ส่วนชาวบ้านที่เป็นกลุ่มข้าราชการเกษียณอายุนิยมสร้างรีสอร์ท ให้เช่า...” (ทำนอง จารัตน์, สัมภาษณ์: 2559)

“...หลังการเปิดบ่อนคาสิโนช่องจอม เริ่มมีนายทุนมาหาซื้อที่ดินในราคาที่สูงขึ้นกว่าปกติประมาณสามเท่าตัวบริเวณที่ไม่ห่างไกลจากบ่อนมากนักรัศมี 1-3 กิโลเมตร ชาวบ้านบางคนมีที่ทางพอปลูกบ้านเช่าได้ก็ลงทุนสร้างบ้านให้เช่า...” (วิจิต นรสิทธิ์, สัมภาษณ์: 2559)

1.2) ด้านสังคม วัฒนธรรม ได้แก่ ชาวบ้านมีความสัมพันธ์กับคนกัมพูชาและนักท่องเที่ยว มีการปรับตัวหาความรู้เพิ่มเพื่อเตรียมสู่ทางหางานทำมาหากิน ชาวบ้านสนใจหารายได้เสริม เช่นขายของที่ระลึก/ของกราบไหว้หลวงปู่สรวงเพื่อขอโชคลาภ เกิดการแสวงโชคกรณีดวงดีเล่นพนันแล้วได้เงิน สร้างความสัมพันธ์กับเพื่อน ได้กลุ่มสังคมใหม่เพื่อนใหม่เพื่อนเก่า เพื่อความบันเทิงสนุกสนาน ลดความว้าเหว ช่วยผ่อนคลายความเครียดเป็นการพักผ่อน ได้บริหารสมองยิ่งโดยเฉพาะผู้สูงอายุ ชาวบ้านมีการย้ายบ้านหรือสร้างบ้านมาอยู่ริมถนนเพื่อค้าขายหรือเปิดร้านบริการ เส้นทางคมนาคมดีขึ้น เป็นผู้จัดทัวร์ให้คนเข้าไปเสี่ยงโชคในบ่อนคาสิโน บางรายว่างงาน ขาดเพื่อน ว้าเหว ก็ไปบ่อนเพื่อที่จะได้พบเพื่อนเก่าและยังมีของกินที่ทางบ่อนเตรียมไว้บริการโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายอีกด้วยนักพนันที่เสียเงิน

เพราะเล่นพนันจนหมดตัว บางคนหนีไปบวช บางคนไปมีสามีใหม่ บางคนก็ยึดการเล่นพนันเป็นอาชีพไปก็มีหลายคนเปลี่ยนพฤติกรรมไม่ชอบทำงานที่ต้องออกแรง

1.3) ด้านความมั่นคง ได้แก่ มีการตรวจเข้มแข็งในการผ่านด่านเข้า-ออกบริเวณบ่อนการพนันมากยิ่งขึ้น ลดปัญหาการลักลอบใช้แรงงานที่ผิดกฎหมาย มีการร่วมมือกันในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมในพื้นที่บริเวณชายแดน และทำให้ความสัมพันธ์ ระหว่างประเทศสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน เป็นพื้นฐานในการสร้างความสมานฉันท์

2) ผลกระทบในเชิงลบ หมายถึง บ่อนการพนันบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา ทำให้ เกิดผลเสียในด้านสังคมและครอบครัว ดังนี้

2.1) ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ เงินออกนอกประเทศไทย เกิดหนี้สินกรณีแพ้พนัน มีการจำหน่ายทรัพย์สินของมีค่าหรือที่ดิน ขายทรัพย์สินที่มีอยู่และที่ติดตัว เช่น สร้อยแหวนทอง นาฬิกา รถยนต์ ถูกยึดทรัพย์สิน/ธุรกิจร้านค้า ถูกออกจากงาน ชาวบ้านยึดอาชีพเป็นนักพนัน หมดเนื้อหมดตัวจนต้องขายที่ดินทำกิน และมีหนี้สินรุงรัง ดังบทสัมภาษณ์ ตอนหนึ่งว่า

ต่อม (นามสมมติ) อาชีพธุรกิจส่วนตัว เดินทางมาจากจังหวัดกรุงเทพฯ มาครั้งที่สอง ซึ่งก่อนหน้านี้ไปเล่นบ่อนคาสิโนปอยเปต อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว มาช่วงวันเสาร์อาทิตย์ มาที่บ่อนนี้ช่วงแรกได้หลายแสนบาทต่อครั้ง ครั้งต่อมาเสียหลายแสน ส่วนใหญ่ชอบเล่นไพ่บาคาร่า พักค้างคืนที่บ่อนไม่ได้ออกไปพักที่อื่น นอน 2-3 ชั่วโมง อยู่ครึ่งหนึ่งก็สองคืน บางครั้งถ้าเคลียร์งานกับลูกค้าได้อยู่ต่ออีก 4 -5 วัน ถ้าพูดถึงรายได้ตลอด ระยะเวลาที่เล่นมาเสียมากกว่าได้ (ต่อม (นามสมมติ), สัมภาษณ์: 2558)

น้อย (นามสมมติ) อาชีพข้าราชการ เล่าว่าเดินทางมาจากจังหวัดร้อยเอ็ด มาบ่อยแทบทุกอาทิตย์แรก ๆ มากับเพื่อนมาซื้อของปลอดภาษีที่ขายอยู่บริเวณรอบ ๆ บ่อนคาสิโน เอาไปขายต่อมามากันหลายคน ช่วยกันซื้อหิ้วกันตามจำนวนที่ด่านกำหนด พักหลังลองมาเล่นดูแรกๆ ได้หลายพันบาทต่อมาก็มีทั้งได้ทั้งเสีย ที่เล่นส่วนใหญ่สล็อต เล่นมาแล้ว 4 เดือน เงินที่นำมาเล่นไม่ได้กู้ยืมเป็นรายได้จากการค้าขายและเงินเดือน เล่นไปเล่นมามันติดถ้า อาทิตย์ไหนไม่รู้สึกว่าขาดอะไรไปอย่าง ก็ไม่หวังรวยอะไรที่ผ่านมามีเห็นคนอื่นได้แจ็กพอต ตนเองไม่เคย แต่มีครั้งหนึ่งได้ประมาณหมื่นสองพันบาท ก็ไม่ถือว่าแจ็กพอต ถ้าได้เงินอาทิตย์ใกล้สิ้นเดือนก็จะเอาเงินไปผ่อนรถ บางเดือนก็ไม่มีเงินผ่อนรถต้องเลื่อนค้างงวดไปเดือนถัดไปเอาแน่นอนไม่ได้ขึ้นอยู่กับดวง (น้อย (นามสมมติ) สัมภาษณ์: 2558)

อุดม (นามสมมติ) อาชีพข้าราชการบำนาญ เล่าว่าเดินทางมาจากตัวเมืองจังหวัดศรีสะเกษ เกษณอายุราชการมาแล้ว 1 ปี อยู่บ้านเฉย ๆ ไม่รู้จะทำอะไรลูกหลานก็โตหมดแล้ว ภรรยาเสียชีวิตแล้วเลยมาเล่นเพื่อผ่อนคลาย ส่วนใหญ่เล่นสล็อต เอาเงินที่ได้จากเงินบำนาญ

แต่ละเดือนมาเล่นเดือนหนึ่งร่วมสามหมื่นบาท พอมีพอกินไม่ได้ดอยากอะไร เลยคิดมาเสี่ยงโชคแต่คงไม่เล่นเกินรายได้ที่มี เล่นได้มากกว่าเสียถ้าเฉลี่ยแล้ว เล่นมาแล้วครึ่งปี อนาคตไม่รู้จะได้หรือเสีย ขั้บรณมาเองอยู่ไม่ไกลจากบ่อนคาสีโน วันนี้เสียหลายพัน แล้วคงต้องกลับบ้านก่อน (อุดม (นามสมมติ) สัมภาษณ์: 2559)

2.2) ครอบครัวมีปัญหา ครอบครัวขาดความอบอุ่น ไม่ซื่อสัตย์ต่อกัน จาก การติดการพนันทำให้ขาดความรับผิดชอบในครอบครัว ทำให้ครอบครัวทะเลาะกัน เกิดความรุนแรงขึ้นในครอบครัว สมาชิกในครัวเรือนต้องเผชิญกับอารมณ์ของผู้เล่นการพนัน ในครอบครัว ปัญหาหย่าร้าง มีสามีหรือภรรยาใหม่ที่บ่อน นักพนันเกิดทะเลาะวิวาทกันเอง สร้างความหวาดกลัวให้กับชาวบ้าน ตามร้านอาหารฝั่งไทยจะมีการทะเลาะวิวาทกันอยู่เป็นประจำ ผู้หญิงบางรายเล่นพนันจนหมดตัวทำให้ต้องขายตัวในที่สุด

“...การไปเล่นพนันที่บ่อนคาสีโน ทำให้ครอบครัวทะเลาะเบาะแว้งกัน เกิดความรุนแรงขึ้นในครอบครัวมีการตบตีกัน ต่อกันเสียงดัง โยนปาสิ่งของในบ้าน ลูกหลานร้องไห้ เพราะกลัวพ่อแม่ทะเลาะและขว้างปาสิ่งของ ...” (อานวย (นามสมมติ), สัมภาษณ์: 2559)

“...ไปเล่นพนันที่บ่อนคาสีโนแล้วเสียพนันมา ถูกเมียด่า ทำให้ครอบครัวทะเลาะ บางคนยากันเพราะทนไม่ได้ มีหนี้สินรุงรัง ไม่มีคนดูแลลูก เอาข้าวของที่บ้านไปจำนำ...” (พิรุณ (นามสมมติ), สัมภาษณ์: 2559)

“...ทั้งผัวทั้งเมียไปเล่นพนันที่บ่อนคาสีโน แล้วเสียพนันหมดเงินหมดตัว มากู้เงินเพื่อนบ้านไปเล่นอีก ครอบครัวทะเลาะเบาะแว้ง ไม่มีใครดูแลลูก ไม่มีเงินซื้อข้าวซื้อนมให้ลูกกิน ชาวบ้านสงสารก็เอาของมาให้เด็กกิน...” (สำราญ (นามสมมติ), สัมภาษณ์: 2559)

2.3) ด้านสังคม วัฒนธรรม ได้แก่ คนในชุมชนขาดความสามัคคี ก่อให้เกิด ปัญหาอาชญากรรมชิงทรัพย์ ลักทรัพย์ เกิดการลักเล็กขโมยน้อยในชุมชน ปัญหา ขัดแย้ง ผลประโยชน์ เช่น ค่าที่จอดรถ ผู้ที่มีสถานะทางสังคมที่ยากจน รายได้น้อย ไม่มีงานทำ มีความเสี่ยงต่อการเล่นการพนันมากขึ้น รวมถึงผู้ที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่กระตุ้นให้เล่นการพนัน เช่น ชาวบ้านที่อยู่ใกล้บ่อนคาสีโนมีโอกาสเล่นการพนันได้ง่ายขึ้น ศึกษาหาความรู้เพื่อไปเล่นพนันในบ่อนคาสีโน ทำให้เกิดวัฒนธรรมการเล่นพนันแบบใหม่ขึ้นในชุมชน บ่อนกลุ่มคนกลุ่มนี้ก็ยกระดับไปสู่การเล่นพนันในบ่อนคาสีโน การเกิดอาการของโรคติดการพนัน หรือ (Addicted Gambling) ปัญหายาเสพติด ปัญหาการหย่าร้างในชุมชน การค้า ประเวณีและการให้บริการทางเพศ

“...เกิดการลักเล็กขโมยน้อย เช่น ขโมยยางพารา รถจักรยานยนต์และรถยนต์ เนื่องจากมีช่องทางหลายช่องทางไปสู่ตลาดฝั่งกัมพูชาที่ซื้อขายกันลับ ๆ ยาบ้าก็มีการจับกุมเรื่อย ๆ...” (บุญราม (นามสมมติ), สัมภาษณ์: 2559)

“...เนื่องจากมีบ่อนพนันคาสีโนอยู่ใกล้ ทำให้ชาวบ้านอยากลอง และบางรายติดการพนันอย่างหนัก มีเรื่องยาเสพติดด้วย ปัญหาการหย่าร้างในชุมชน นักพนันหญิงบางรายเมื่อเสียพนันถึงกับต้องขายตัว...” (ธง (นามสมมติ), สัมภาษณ์: 2559)

2.4) ด้านความมั่นคง ได้แก่ ปัญหาอุบัติเหตุทางรถยนต์บนท้องถนน โดยรถนักท่องเที่ยวและรถตู้บริการนำนักท่องเที่ยวเข้าบ่อนใช้ความเร็วสูง นักพนันอาชีพหมดเนื้อหมดตัวจนต้องขายที่ทำกิน และมีหนี้สินรุงรัง ผลกระทบด้านลบมักเกิดกับผู้ที่เข้าบ่อน ได้แก่ ผู้นำชุมชนที่มีฐานะทางการเงินดี หรือเป็นนักธุรกิจ มีสภาพแวดล้อมในบ่อนที่เต็มไปด้วยมลพิษ มีควันบุหรี่ปล่อยให้นักพนันสูบบุหรี่ได้ตามต้องการ และสภาพอากาศไม่ถ่ายเท แหล่งเชื้อโรค บ่อนคาสีโนระบายน้ำเสียทิ้งโดยไม่ได้นำบำบัดลงสู่คลองส่งน้ำและไหลลงสู่คลองตามธรรมชาติ ไหลลงมาฝั่งไทยจึงก่อให้เกิดน้ำเน่าเสียตามหนองสาธณะที่ชาวบ้านใช้อุปโภคบริโภค จะมีการลักลอบเข้า-ออกประเทศโดยผิดกฎหมายซึ่งหมายถึงรวมถึงการนำเอาสินค้าผิดกฎหมายหรือยาเสพติดเข้ามา การฟอกเงินที่นำเงินผิดกฎหมายมาเปลี่ยนให้เป็นเงินถูกกฎหมาย สินค้าหนีภาษีเข้าออกได้โดยไม่สามารถทำการตรวจตราความถูกต้องจึงนำมาซึ่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ

“...รถสัญจรมากขึ้น รถขับเร็วมาก ทำให้เกิดอุบัติเหตุบ่อยครั้ง และไม่สามารถจับผู้กระทำผิดได้ เนื่องจากรถผ่านเข้าออกเป็นจำนวนมากทั้งรถยนต์ป้ายทะเบียนประเทศไทยและกัมพูชา...” (สมใจ (นามสมมติ), สัมภาษณ์: 2559)

“...มีการนำเอาสินค้าผิดกฎหมาย ยาเสพติดหรือยาบ้าเข้ามา การฟอกเงินที่นำเงินผิดกฎหมายมาเปลี่ยนให้เป็นเงินถูกกฎหมาย สินค้าหนีภาษี ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ...” แดง (นามสมมติ), สัมภาษณ์: 2559)

จากการสนทนากลุ่ม ผู้ร่วมสนทนามีความเห็นเพิ่มเติมว่า หลังมีบ่อนคาสีโนใกล้ชายแดน ช่องสง่าและช่องจอมของชุมชนฝั่งไทย ชาวบ้านมีทักษะทั้งบวกและลบ โดยผู้มีทักษะเป็นบวก เห็นว่า การพนันเป็นธุรกิจ คนที่เล่นทุกวันมีรายได้ เล่นยามว่างเป็นการผ่อนคลาย เป็นการเสี่ยงโชค เล่นการพนันเป็นการแก้เครียด ส่วนทักษะในทางลบ เห็นว่าการพนันเป็นอบายมุข มีสิ่งจูงใจคือความต้องการอยากจะได้เงิน เป็นยาเสพติดชนิดหนึ่งอยากเลิกแต่เลิกไม่ได้ ขณะที่ในฝั่งกัมพูชา ทักษะของชาวบ้านก็มีทั้งบวกและลบเช่นกัน โดยในทางบวก เห็นว่า บ่อนไม่ได้สร้างผลกระทบ แต่สร้างเศรษฐกิจให้กับชาวบ้านได้มีงาน

ทำขณะที่ชาวบ้านกำลังประสบปัญหาการว่างงาน มีเงินเดือน มีอาหารกินครบ 3 มื้อ เป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจให้ชุมชนที่อยู่รอบบ่อน โดยผู้ได้ประโยชน์โดยตรง คือ พนักงานบ่อน และผู้ที่ได้ประโยชน์โดยอ้อม ได้แก่ กลุ่มผู้ค้า ร้านอาหาร และงานบริการ เช่น โรงแรม ห้องพัก และผู้ขับขี่จักรยานยนต์รับจ้าง รถยนต์รับจ้าง ส่วนทัศนะในทางลบ เห็นว่าเกิดปัญหาในหมู่พนักงานของบ่อนเป็นประจำ เช่น การพบรักใหม่ในหมู่พนักงานจนเกิดปัญหาหย่าร้าง งานบ่อนเป็นงานหนัก มีการลาออกอยู่เสมอ อีกทั้งไม่สามารถพัฒนาตนเอง เพราะงานบ่อนไม่มีประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเอง เงินเดือนน้อย รายได้ต่ำกว่าการปลูกมันสำปะหลัง ไม่มีสวัสดิการ ส่วนใหญ่จึงมีแต่พนักงานหญิง เนื่องจากผู้หญิงเห็นว่างานบ่อนเป็นงานที่อยู่ในห้องแอร์ ทำให้หน้าขาวใส ปัจจุบันถึงชาวบ้านจะมีเศรษฐกิจดีขึ้น แต่ครอบครัวมีปัญหา ไม่เชื่อสัจต่อกัน มีปัญหาหาเสพติด วิวุ่นตีกัน เตือตร้อนพ่อแม่ต้องไปเสียเงินทอง ทรัพย์สิน เป็นต้น

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยพบว่า พบประเด็นที่น่าสนใจเพื่อนำมาอภิปราย ดังนี้

1. สภาพความเป็นอยู่ของชุมชน ไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมากนัก มีการสัญจร และการคมนาคมที่สะดวกขึ้น มีการขยายพื้นผิวถนน ขยายตลาดการค้าและเปิดตลาดใหม่ เกิดตลาดนัดขายแดน ผู้คนเดินทางเข้าบ่อนคาสีโนเป็นจำนวนมาก ซึ่งนักพนันส่วนใหญ่ไม่ใช่คนในพื้นที่มาจากต่างถิ่น ถ้าคนในพื้นที่จะเป็นชาวนาที่มีฐานะดี ชาวสวนยางรายได้สูงส่งผลให้เกิดอาชีพใหม่ของชาวบ้านได้แก่ ขายของป่า ขายสัตว์เลี้ยง (ไก่ ปลา สุนัข) อาหารพื้นบ้าน ของที่ระลึก สร้างบ้านพักให้เช่า เกิดการจ้างงานและทำงานในบ่อนคาสีโน เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ สดใส สร้างสรรค์ และนนท์ พลาวัน (2557: 79-80) บ่อนคาสีโนส่งผลให้ชาวบ้านในพื้นที่ต่อแดนเกิดการเปลี่ยนแปลง มีการพัฒนาเส้นทางคมนาคม เป็นการส่งเสริมด้านเศรษฐกิจ เป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจให้ชุมชนที่อยู่รอบบ่อน เกิดการจ้างงานและมีรายได้เพิ่มของประชาชนในพื้นที่ เกิดธุรกิจและอุตสาหกรรมต่าง ๆ มีการเก็บภาษีเป็นรายได้เข้ารัฐ และสามารถนำเงินจากการเก็บภาษี มาพัฒนาท้องถิ่นและประเทศชาติได้

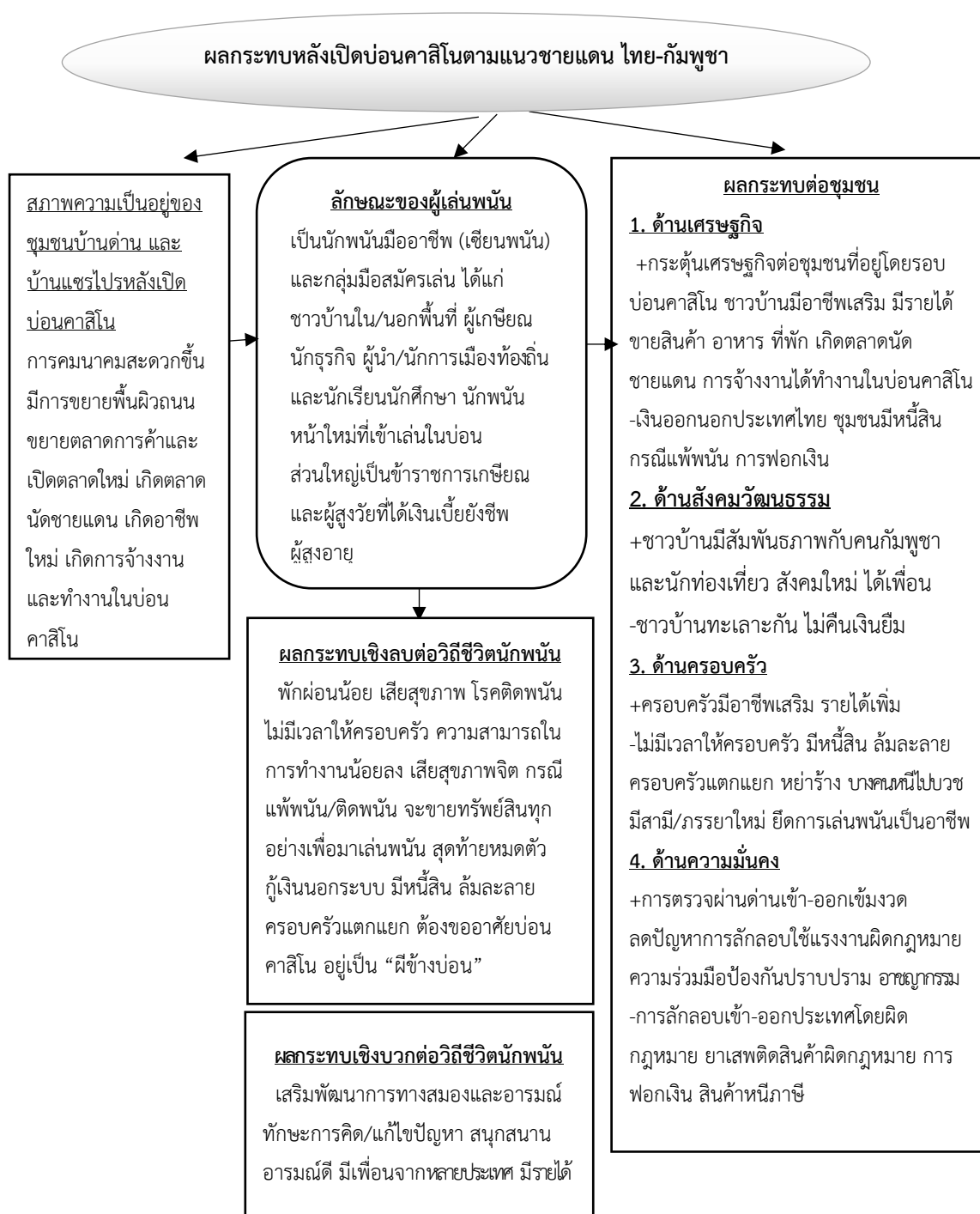
2. ผู้มาเล่นพนันในบ่อนคาสีโนพบว่ามี 2 กลุ่มหลัก คือ นักพนันมืออาชีพ (เซียนพนัน) และกลุ่มมือสมัครเล่น ได้แก่ ชาวบ้านในและนอกพื้นที่ ผู้เกษียณ นักธุรกิจ ผู้นำ/นักการเมืองท้องถิ่น และนักเรียนนักศึกษา นักพนันหน้าใหม่ที่เข้ามาเล่นในบ่อน ส่วนใหญ่เป็นข้าราชการเกษียณ และผู้สูงวัยที่ได้เงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ในประเด็นนี้เนื่องจากผู้สูงวัยมีเงินก้อนจากเกษียณอายุได้รับบำนาญบำนาญ ลูกหลานส่งเงินให้ใช้ ว่างงาน ว่าเหว่ ขาดเพื่อน เพื่อพักผ่อนคลายเครียด ก็ไปบ่อนเพื่อที่จะได้พบเพื่อนเก่าหรือหาเพื่อนใหม่ ด้วยที่ผู้สูงวัยไม่ใช่คนพนันมืออาชีพ จึงเสียพนันมากกว่าได้ ขณะที่นักพนันก็หวังเช่นกันว่าจะชนะพนัน

ซึ่งอาจมีได้บ้างเสียบ้าง ในทางกลับกันเป็นแรงจูงใจที่ทำให้นักพนันอยากเสี่ยงโชคหรือเสี่ยงดวงว่าครั้งต่อไปจะชนะพนันได้เงินกลับคืนหรือได้เงินเพิ่มขึ้น ทำให้ผู้เล่นติดการพนัน ผลกระทบทำให้ต้องขายที่นาที่ไร่ ขายทรัพย์สินทุกอย่างเพื่อมาเล่นการพนัน สุดท้ายหมดเนื้อหมดตัว กู้เงินนอกระบบ มีหนี้สิน ล้มละลาย ครอบครัวแตกแยก ต้องขออาศัยบ่อนคาสีโนเป็นที่พักพิงเพื่อหาเศษเงินจากผู้ที่ได้เล่นได้ เช่น รับหาน้ำให้แขก (นักพนัน) รับถือของเพื่อเลี้ยงชีพไปวัน ๆ หากโชคดีหาเงินต่อทุนได้ก็กลับบ้าน หรือตรงกันข้ามโชคไม่เข้าข้าง “เสียพนัน” ก็คงอยู่เป็น “ผีข้างบ่อน” ต่อไป ทั้งนี้จากสังเกตของผู้วิจัยและได้สัมภาษณ์พนักงานมีข้อมูลตรงกันว่าในบ่อนคาสีโนพบว่าปัจจุบันมีนักพนันเป็นผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย เช่น เป็นมือปิ่นรับจ้าง (คนไม่ครบ, นั่งรถตุ้มมาให้เต็มจำนวน) เซียนพนันเป็นนักธุรกิจหญิงที่ร่ำรวย ผู้ต้องการเสี่ยงโชคอยากมีอยากได้ นอกจากนี้ยังมีประเด็นที่น่าสนใจว่าบ่อนคาสีโนมีกลยุทธ์ในการเรียกลูกค้าให้เข้าบ่อน โดยจ่ายเงินให้เจ้าของรถตุ้มที่พานักพนันเข้าบ่อน และ ยังให้กับผู้ที่โดยสารไปกับรถตุ้มเพื่อเข้าเล่นพนันในบ่อน จึงเกิดอาชีพใหม่ในหมู่บ้าน คือ การขึ้นรถตุ้มเพื่อไปรับเงิน ส่งผลให้ติดการพนันโดยไม่รู้ตัว ขายทรัพย์สิน ติดหนี้สิน กู้เงิน เพื่อมาเล่นการพนัน สุดท้ายหมดเนื้อหมดตัว ครอบครัวแตกแยก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัยยันต์ ประดิษฐ์ศิลป์ และคณะ (2556: 161) พบว่าลักษณะเล่นพนันแบบปัจเจกชนจะได้รับผลกระทบในเชิงลบทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง ผู้เล่นพนันที่มีปัญหาโรคติดการพนันหรือเล่นพนันจนติดเป็นนิสัย ทั้งนี้ผู้วิจัยได้สังเกตและสอบถามพนักงานพบว่าผู้เล่นพนันมีทั้งได้และเสียพนัน บางรายเล่นพนันหมดตัว ขายทรัพย์สินและหนี้สินพอกพูนเพิ่มขึ้น จึงไม่อาจถอนตัวจากการเล่นพนัน จึงเป็นผู้ติดการพนัน และอยู่เป็นผีพนันหรือผีข้างบ่อน

3. ผลกระทบจากบ่อนคาสีโนที่มีต่อชุมชนต่อแดนฝั่งไทย ตามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.05$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านเศรษฐกิจ ($\bar{x}=4.27$) มีค่าเฉลี่ยระดับสูงที่สุด รองลงมาคือ ด้านครอบครัว ($\bar{x}=4.12$) ด้านสังคมและวัฒนธรรม ($\bar{x}=3.95$) และ ด้านความมั่นคง ($\bar{x}=3.84$) ตามลำดับ ซึ่งมีทั้งผลกระทบด้านบวกและด้านลบ จากการสนทนากลุ่มเห็นเพิ่มเติมว่า หลังการเปิดบ่อนคาสีโน ชุมชนได้รับผลกระทบในเชิงลบมากกว่าผลที่ได้ในเชิงบวก ทั้งในด้านเศรษฐกิจ ครอบครัว สังคมวัฒนธรรม และความมั่นคง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัยยันต์ ประดิษฐ์ศิลป์และคณะ (2556: 161) ประเด็นผลกระทบจากบ่อนคาสีโนในบริเวณชายแดน ไทย-กัมพูชา ในเขตจังหวัดภาคตะวันออก พบว่า ชุมชนชายแดนกับชุมชนในจังหวัดทั้งคู่ ได้รับผลกระทบในเชิงลบ (Negative impact) มากกว่าผลที่ได้ในเชิงบวก เมื่อพิจารณาทั้งในด้านเศรษฐกิจ ครอบครัว สังคมและความมั่นคง มีโอกาสได้รับประโยชน์จากการจ้างงาน นักเล่นพนันแบบปัจเจกชนจะได้รับผลกระทบในเชิงลบทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง ผู้เล่นพนันที่มีปัญหาโรคติดการพนัน บ่อนคาสีโนก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรม โดยผู้เล่นเกิดภาวะ

หนี้สินจำเป็นต้องไปประกอบอาชีพการงานต่าง ๆ เช่น การคอร์ปชั่นในหน้าที่การงาน หรือการลักเล็กขโมยน้อย สอดคล้องกับระพี วังศรี (2548: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาทัศนคติของประชาชนในจังหวัดจันทบุรีที่มีการเปิดบ่อนพนันเสรี และพบปัญหาจากการเปิดบ่อนเสรี ได้แก่ ปัญหาครอบครัวแตกแยก ปัญหาสังคม ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาการขาดศีลธรรมของประชาชนทำให้สังคมเสื่อมโทรม นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพิเชษฐ์ คนชื่อ (2557: 53-55) พบว่าการเปิดบ่อนชายแดนเสรีส่งผลกระทบด้านเศรษฐกิจทั้งในทางบวกและทางลบ ส่วนด้านความมั่นคงของประเทศ จะมีผลกระทบทางลบ ส่งผลกระทบด้านสังคม ครอบครัว ทั้งในทางบวกและทางลบ ดังนี้ 1) ด้านเศรษฐกิจในทางบวก การเปิดบ่อนชายแดนนั้น เป็นการส่งเสริมด้านเศรษฐกิจ ช่วยสร้างรายได้ให้กับชุมชนใกล้เคียง ทำให้พ่อค้าแม่ค้าที่ขายของบริเวณนั้นมีรายได้เพิ่มขึ้น การใช้จ่ายใช้สอยมีเงินหมุนเวียนในชุมชนเพิ่มมากขึ้น เกิดการจ้างงาน การแลกเปลี่ยนสินค้า การจ้างงาน การขยายตัวด้านธุรกิจการค้า การขยายตัวอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ทว่าการพนันมอมเมาทำให้ผู้เล่นติดพนัน มีหนี้สิน 2) ด้านความมั่นคงในทางลบ เช่น ปัญหาอาชญากรรม ยาเสพติด สินค้าผิดกฎหมาย การลักลอบใช้แรงงานต่างด้าวที่ผิดกฎหมาย และ 3) ด้านสังคมและครอบครัวส่งผลกระทบทั้งในทางบวกและทางลบ คือจะช่วยลดการเล่นการพนันที่ผิดกฎหมาย แต่ทำให้มีปัญหาโสเภณีบริเวณชายแดนรุนแรงขึ้น ทำให้คนในครอบครัวทะเลาะกันมากขึ้น ทำให้คนขาดความรับผิดชอบในครอบครัว เกิดปัญหายาเสพติด เป็นแหล่งมั่วสุมของนักเลงอันธพาล ก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรมในชุมชนและปัญหาเด็กเร่ร่อนมากขึ้น ขณะที่ จิรายุทธ์ สีม่วง (2562: 22) ได้วิเคราะห์ผู้ที่ได้ประโยชน์จากธุรกิจคาสีโนคือ “ชนชั้นนำ” ได้แก่ เจ้าของคาสีโนและเจ้ามือ ส่วนกลุ่มผู้เสียประโยชน์คือ “ประชาชนทั่วไป” ในฐานะผู้เล่น นอกจากนี้ ยังพบว่าการมีบ่อนการพนันในพื้นที่ไม่ได้สร้างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ต่อพื้นที่โดยตรงและยังพบปัญหาจากการบังคับใช้กฎหมายของประเทศกัมพูชาที่มีความหละหลวม ส่งผลให้มีผู้ไม่ได้รับอนุญาตเข้าไปใช้บริการบ่อนคาสีโน ข้อเสนอการปรับยุทธศาสตร์เกี่ยวกับบ่อนคาสีโนในประเทศไทยต้องมีค่านึงใน 3 แนวทาง ได้แก่ การยึดหลักธรรมาภิบาล ความรับผิดชอบต่อสังคม และการจัดการภาษีบาป เพื่อป้องกันสภาวะผลประโยชน์กระจุกอยู่ในกลุ่มชนชั้นนำ

การผลการวิจัยสามารถนำประเด็นมาสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับการเปิดบ่อนคาสีโนตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา ในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีผลกระทบต่อชุมชน ทั้งตัวนักพนันก่อให้เกิดปัญหาโรคติดการพนันและนำผลกระทบมาสู่ครอบครัว ส่งผลกระทบต่อชุมชนทั้งในด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม และด้านความมั่นคง ซึ่งเป็นผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบ โดยได้รับผลกระทบในเชิงลบมากกว่าผลที่ได้ในเชิงบวก ปรากฏดังผังความคิดและเชื่อมโยง ดังภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 สันเคราะห์ผลกระทบต่อวิถีชีวิตนักพนันและผลกระทบต่อชุมชนหลังการเปิดบ่อนคาสิโนตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา (ชาตรี เกษโพหนอง, 2559: 132-133)

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์ต่อสังคม

จากผลกระทบหลังการเปิดบ่อนคาสีโนทั้งด้านบวกและลบ ทั้งผลกระทบต่อชุมชนและปัจเจกบุคคล ดังนั้นภาครัฐควรมีมาตรการ กลไก และการมีส่วนร่วมทั้งหน่วยงานภาครัฐระดับท้องถิ่น (อบต., พัฒนาสวัสดิการและความมั่นคงของมนุษย์, พัฒนาชุมชน) หน่วยงานระดับประเทศ ภาคประชาสังคมและชุมชน โดยบูรณาการและสร้างเครือข่าย ได้แก่ สถานศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้านและผู้นำชุมชน ที่มีพื้นที่รับผิดชอบเป็นเจ้าภาพในการช่วยเหลือ ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ถึงผลกระทบของบ่อนพนันคาสีโน ส่งเสริมครอบครัวให้เน้นทำกิจกรรมร่วมกัน ให้ความสำคัญกับบุตรหลานและผู้สูงอายุ เพื่อไม่ให้ตกเป็นเหยื่อการพนัน

6.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการเปิดบ่อนคาสีโนตามแนวชายแดนอื่น
2. ศึกษาแนวทางการจัดการชุมชนจากเปิดบ่อนคาสีโนเสรี และศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเล่นพนันในบ่อนคาสีโน

เอกสารอ้างอิง

- จิรายุทธ์ สิม่วง. (2562). การทบทวนและปริยยุทธศาสตร์การพัฒนาของโครงการ พัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกสู่การเป็นประเทศอาเซียน ในจังหวัดสระแก้ว: กรณีบ่อนคาสีโนชายแดน. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ชาตรี เกษโพหนอง. (2559). ฝิข้างบ่อน: ผลกระทบต่อวิถีชีวิต ภายหลังการเปิดจุดผ่านแดนไทย-กัมพูชา. สุรินทร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- ชาย โพธิ์สิตา. (2550). ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: อมรินทร์. พรินต์แอนด์พับลิชชิง.
- ชัยยันต์ ประดิษฐ์ศิลป์ และคณะ. (2556). เครือข่ายชนชั้นนำทางเศรษฐกิจการเมืองและผลกระทบของบ่อนคาสีโนตามชายแดนไทย-กัมพูชาในเขตจังหวัดภาคตะวันออก. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- พิเชษฐ์ คนชื้อ. (2557). ผลกระทบของบ่อนการพนันบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชาในอำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี. ภาคนิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

- ระพี วังศรี. (2548). ทศนคติของประชาชนในจังหวัดจันทบุรีที่มีการเปิดบ่อนพนันเสรี. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- รัตพงษ์ สอนสุภาพ. (2555). บ่อนการพนันตามแนวชายแดน: ผลกระทบและแนวทางการจัดการ. **รายงานโครงการสถานการณ์ พฤติกรรมและผลกระทบการพนันในประเทศไทย**. สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ.
- สดใส สร้างไครก และนนท์ พलगวัน. (2557). ศึกษาบ่อนคาลิโน ช่องสะงำ-ช่องจรีอกเจียม อ.อ้นลองเวง จ.อุดรธานีชัย ประเทศกัมพูชา ส่งผลให้วิถีพนันชาวบ้านในพื้นที่ต่อแดน เปลี่ยนแปลงไปอย่างไร. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- องค์การบริหารส่วนตำบลด่าน. (2559). **รายงานประจำปี 2559 องค์การบริหารส่วนตำบลด่าน**. สุรินทร์: สำนักงานปลัด องค์การบริหารส่วนตำบลด่าน.
- Taro Yamane. (1973). **Statistics: An Introductory Analysis**. 3rd Ed. New York: Harper and Row.

แนวทางการส่งเสริมประเพณีการทำบุญสารทเดือนสิบตำบลบ้านยาง

อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์

The Guideline to Promote Meritorious Tradition of the Tenth Month of Ban Yang Sub-District, Lam Plai Mat District, Buriram Province

พระโชคทวี ถาวโร, พระมหาพจน์ สุวโจ, พระมหาถนอม อานนุโ

Phra Chocktavee Thavaro, Phramaha Phocana Suvaco,

Phramaha Thanorm Arando

วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Buriram Buddhist Collage, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: zxcvbn0802634720@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการทำบุญอุทิศในพุทธศาสนาเถรวาท 2) ศึกษาประเพณีการทำบุญสารทเดือนสิบของตำบลบ้านยาง อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ และ 3) เสนอแนวทางการส่งเสริมประเพณีบุญสารทเดือนสิบของตำบลบ้านยาง อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพภาคสนาม โดยการศึกษาจากเอกสารงานวิจัย และลงพื้นที่สัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายในเขตตำบลบ้านยาง อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยมีประชากร 30 รูป/คน จากนั้นได้รวบรวมข้อมูลแล้วนำมาวิเคราะห์ด้วยการเขียนพรรณนาเชิงวิเคราะห์ เพื่อให้ได้องค์ความรู้ตรงตามวัตถุประสงค์

ผลการวิจัยพบว่า

การทำบุญเพื่ออุทิศส่วนกุศล เป็นหลักปฏิบัติมาตั้งแต่สมัยพระพุทธกาลและสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน มีวัตถุประสงค์เพื่ออุทิศส่วนกุศลไปให้แก่ผู้ล่วงลับไปแล้ว เป็นการตอบแทนบุญคุณผู้มีพระคุณ ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเถรวาทคือความกตัญญูกตเวที สำหรับประเพณีการทำบุญสารทเดือนสิบของประชาชนในตำบลบ้านยาง อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ เรียกชื่อว่าบุญบาตรสารท ถือว่าเป็นประเพณีหนึ่งทางพุทธศาสนาที่ปฏิบัติสืบต่อกัน เพราะมีหลักธรรมสำคัญสอดแทรกอยู่ การทำบุญสารทเดือนสิบของประชาชนในตำบลบ้านยางจะมีพิธีการเพียงวันเดียว คือ วันแรม 15 ค่ำ เดือน 10 จะมีการไหว้บรรพชนและทำบุญตักบาตร

ได้รับบทความ: 24 มกราคม 2565; แก้ไขบทความ: 2 กุมภาพันธ์ 2565; ตอรับตีพิมพ์: 22 กุมภาพันธ์ 2565

Received: January 24, 2022; Revised: February 2, 2022; Accepted: February 22, 2022

พระสงฆ์ร่วมกัน เป็นการสร้างความรักความสามัคคีให้เกิดขึ้นในชุมชน เป็นประเพณีที่ประชาชนในตำบลบ้านยางเชื่อและศรัทธาอย่างเคร่งครัด ส่วนแนวทางการส่งเสริมงานประเพณีบุญสารทเดือนสิบของตำบลบ้านยางนั้น สามารถสรุปได้ ดังนี้ (1) ส่งเสริมชาวพุทธตัวอย่าง ยกย่องผู้มีความรู้ด้านภูมิปัญญาในชุมชน (2) ส่งเสริมเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ปลุกฝังลูกหลานให้ตระหนักถึงเอกลักษณ์อันดีงาม (3) ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ถ่ายทอดประเพณีอันดีงามแก่คนรุ่นหลัง (4) ส่งเสริมการแบ่งปันความรู้ แลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน (5) ส่งเสริมความเชื่อทางพระพุทธศาสนา กระตุ้นชาวพุทธให้เห็นความสำคัญของประเพณีบุญบาตรสารท (6) ส่งเสริมด้วยการใช้หลักธรรม ชี้ให้เห็นถึงความกตัญญูและความสามัคคี (7) ขอคำปรึกษาจากพระสงฆ์ เข้าไปปรึกษาพระสงฆ์ผู้ทรงปราชญ์ประจำวัด และ (8) การขอคำแนะนำจากผู้นำชุมชน เป็นการให้เกียรติในฐานะผู้มีประสบการณ์และเป็นที่เคารพนับถือ

คำสำคัญ: การทำบุญอุทิศ, ประเพณีสารทเดือนสิบ, การส่งเสริม

Abstract

This research aims 1) to study merit dedication in Theravada Buddhism, 2) to study meritorious tradition of the tenth month of Ban Yang sub-district, Lam Plai Mat district, Buriram province, and 3) to suggest guideline for promotion of meritorious tradition of the tenth month of Ban Yang sub-district, Lam Plai Mat district, Buriram province. This research is a qualitative research in fieldwork by studying from documents, researches and interviewing sample 30 persons in Ban Yang sub-district, Lam Plai Mat district, Buriram province. The data will present by analytical description.

The result of research found that:

Meritorious dedication has been practiced since the time of the Buddha and has been passed down to the present day. It is intended to dedicate charity to the deceased as a reward for grace. According to Theravada Buddhism, the principle is gratitude. For the tenth month tradition of the Buddhist Ban Yang sub-district, Lam Plai Mat district, Buriram province, was called Bun Batra Sat. It is a Buddhist tradition that has been practiced for a long

time because there are important principles. The tenth month tradition of Ban Yang will be performed only one day, which is the 15th day of the 10th month. The Buddhist will worship ancestors and gives food for the monks. People of Ban believe and follow strictly. As for the guidelines to promote meritorious tradition of the tenth month of Ban Yang sub-district could summarized as follows: 1) promotion of exemplary Buddhists; by praising local intellect people in the community, 2) promotion of local identity; by fostering descendant to realize their identity, 3) promotion of local intellect; by conveying good traditions to young generations, 4) promotion of knowledge exchange and sharing; by sharing tradition each other, 5) promotion of Buddhist belief; by encouraging Buddhists to understand the importance of the Bun Batra Sat tradition, 6) promotion of Buddhist principles; by showing the principles of gratitude and harmony, 7) promotion of advice from erudite monks; by consulting the wise monk, and 8) promotion of advice from community leaders; by honoring them as experienced and respected people.

Keyword: Merit Dedication, The Tenth Month Tradition, Promote

1. บทนำ

ประเพณีบุญสารทเดือนสิบ มีวัตถุประสงค์เพื่ออุทิศส่วนบุญไปให้แก่ดวงวิญญาณของผู้ที่ตายไปแล้ว ถึงร่างกายจะสูญหายไปจากโลกมนุษย์แล้ว แต่ดวงวิญญาณยังรับผลของกรรมที่ได้ทำเมื่อครั้งยังมีชีวิตอยู่ ใครสร้างบุญกุศลเอาไว้มากก็จะได้ไปสู่สุคติโลก ใครสร้างบาปกรรมอันใดเอาไว้ต้องรับผลของกรรมอันนั้น ซึ่งการทำบุญถวายทานนั้น ต้องทำกับผู้ทรงศีลหรือพระสงฆ์ ผลของบุญจึงจะบรรลุลผล ดังเรื่องของจุฬเศรษฐีเปรตซึ่งสนทนากับพระเจ้าอชาตศัตรู โดยพระเจ้าอชาตศัตรูได้ถามเปรตว่า ท่านผู้เจริญท่านเป็นนักบวชเปลือยมีกายชুবวม เพราะผลกรรมอะไรท่านจึงไปที่ไหนเฉพาะกลางคืน บางทีข้าพเจ้าจะช่วยท่านได้ เปรตตอบว่า เมื่อชาติก่อนนั้นข้าพเจ้าองค์เป็นคหบดีผู้มั่งคั่ง อยู่ในพระนครแต่เป็นคนจิตทราม ไม่เคยให้สิ่งของแก่ใคร มีใจขังอยู่ในอามิส ได้ตกไปสู่วิสัยแห่งพญายม เหตุเพราะบาปกรรมเหล่านั้น ข้าพเจ้าองค์จึงลำบาก เนื่องจากความหิวโหยเสียดแทง เพราะความทุกข์ที่เกิดจากความหิวนั้น

แหละจึงได้มาหาหนุมานที่เป็นมนุษย์ เมื่อก่อนข้าพเจ้าไม่เชื่อว่าผลแห่งทานมีอยู่ในปรโลก ซึ่งธิดาของข้าพระองค์พูดอยู่เสมอว่า เราจักให้ทานเพื่ออุทิศให้บิดา มารดา ปู่ ย่า ตา ยาย ให้พวกพราหมณ์บริโภคนานที่นางจัดนั้นอยู่ที่เมืองอันธกนิษ ข้าพระองค์ต้องไปที่เมืองนั้น พระเจ้าอชาตศัตรูจึงตรัสสั่งว่า ถ้าท่านได้เสวยทานนั้นแล้วให้รีบกลับมาบอกเหตุที่มีจริงแก่เราด้วยเราจักได้ทำการบูชาบ้าง เปรตจุฬเศรษฐีรับพระดำรัสแล้วจึงได้รับไปเมืองนั้น แต่ไม่ได้ผลแห่งทาน เพราะพราหมณ์ทั้งหลายที่บริโภคนั้น เป็นผู้มีศีล ไม่ควรแก่การทักษิณาทาน เปรตจุฬเศรษฐีกลับมายังกรุงราชคฤห์ ได้แสดงกายเฉพาะพระพักตร์พระเจ้าอชาตศัตรู และได้เล่าเรื่องราวให้ฟัง คราวนั้นพระราชบิดาได้ถามเปรตจุฬเศรษฐีว่า เราจะให้ทานอะไรที่เป็นเหตุให้ท่านได้อิ่มหนำตลอดบ้าง จุฬเศรษฐีปรตจึงกราบทูลว่า ขอพระองค์จงทรงอังคาสพระพุทเจ้าและพระสงฆ์ ด้วยข้าว น้ำ และจีวร แล้วอุทิศส่วนบุญนั้นไปให้เพื่อประโยชน์แก่อกุลแก่ข้าพระองค์ ด้วยทรงบำเพ็ญกิจเช่นอย่างนี้ ข้าพระองค์จึงจะพึงอิ่มหนำตลอดกาลนาน เพราะเหตุนี้พระราชบิดาจึงรีบเสด็จออก ทรงถวายสิ่งของเป็นทานมากมายแก่สงฆ์ด้วยพระหัตถ์ของพระองค์ แล้วทรงกราบทูลเรื่องราวแด่พระตถาคตเจ้า และได้ทรงอุทิศส่วนบุญให้กับเปรตนั้น จุฬเศรษฐีปรตนั้นเมื่อได้รับการบูชาแล้ว ได้ปรากฏตนเฉพาะพระพักตร์ของพระราชบิดาอีกและเป็นผู้ตงามยิ่งนัก (ขุ.เปต. (ไทย) 26/105/149)

การบูชาวิญญานของมนุษย์เรานั้น มีการปฏิบัติมาตั้งแต่มนุษย์ยุคแรก และสืบทอดมาจนถึงสมัยปัจจุบัน มีจุดประสงค์เพื่อแสดงออกถึงความเคารพสรรเสริญพระคุณของบรรพชน เพราะวิญญานทำบุญไม่ได้เหมือนตอนเป็นมนุษย์ ดังเรื่องของนางอุตรมาตุเปติวิตถุ มีเนื้อความว่า นางเปรตผิวพรรณน่าเกลียดน่ากลัวตนหนึ่ง ได้เข้าไปหาพระภิกษุรูปหนึ่งที่นั่งพักอยู่ริมแม่น้ำคงคา นางมีผมยาวย่อยจรดพื้นดิน ได้กล่าวกับสมณะรูปนั้นว่า ตั้งแต่ดิฉันจากมนุษย์โลกเป็นเวลา 55 ปีแล้วยังไม่ได้กินข้าวกินน้ำเลย ขอท่านจงให้น้ำดื่มแก่ดิฉันผู้กระหายน้ำนี้ด้วยเถิด พระภิกษุตอบว่า แม่น้ำคงคามีน้ำเย็นไหลมาจากภูเขามิฆพพานต์เธอจงดื่มน้ำจากแม่น้ำคงคานั้นดื่มเถิด จะมาขอเราทำไม นางเปรตตอบว่า ท่านผู้เจริญ ถ้าดิฉันดื่มน้ำจากแม่น้ำคงคาดื่มเอง น้ำนั้นจะกลายเป็นเลือด เพราะผลแห่งบาปกรรมของดิฉัน ดังนั้น ดิฉันจึงขอน้ำดื่ม พระภิกษุจึงได้ถามต่อว่า เมื่อก่อนเธอได้ทำกรรมชั่วทางกายวาจาและใจอะไรไว้หรือนางเปรตตอบว่า ดิฉันมีลูกชายคนหนึ่งชื่ออุตตระ เป็นอุบาสกที่มีความศรัทธา และเขาได้ถวายจีวรแก่สมณะที่บิณฑบาตรรวมทั้งที่นอน ที่นั่ง และยา สำหรับแก้ไข้แก่สมณะทั้งหลาย ดิฉันถูกความตระหนี่ครอบงำ ด้วยความไม่พอใจของฉันผู้เป็นแม่ จึงได้ด่าว่าเจ้าอุตตระสิ่งนั้นทั้งหลาย

จนกลายเป็นเลือดแก่เจ้าในปรโลกเกิด เพราะผลของกรรมนั้นแม่น้ำคงคาจึงได้กลายเป็นเลือด (ช.เปต. (ไทย) 26/107/157)

สำหรับประเพณีสารทเดือนสิบของตำบลบ้านยาง อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นประเพณีกราบไหว้บูชาดวงวิญญาณผู้มีพระคุณ เช่น บิดามารดา ปู่ย่า ตายาย ที่ประชาชนมีความเชื่อว่า ถึงแม้ท่านจะได้ตายจากโลกไปแล้ว แต่ดวงวิญญาณของท่านยังคงคอยดูแลรักษาและคุ้มครองเหล่าลูกหลานอยู่ ให้พบแต่ความสุขความอุดมสมบูรณ์ในการประกอบอาชีพ และการดำเนินชีวิต ในเดือนสิบเป็นช่วงที่ทำการปลูกข้าวเสร็จรอการเก็บเกี่ยว ประชาชนจะจัดสำรับกับข้าวไปไหว้ผีที่ทุ่งนา อันเป็นผีบรรพบุรุษที่คอยปกป้องรักษาคุ้มครองให้พืชผลเกิดความงอกงาม เป็นหลักความเชื่อที่มีมาแต่โบราณของประชาชนในตำบลบ้านยาง ซึ่งตรงกับหลักปฏิบัติในพระพุทธศาสนาคือประเพณีสารทเดือนสิบ เป็นประเพณีการไหว้บูชาดวงวิญญาณของบรรพชน จึงเป็นการผสมผสานระหว่างความเชื่อเรื่องผีที่มีมาแต่โบราณกับพระพุทธศาสนาเข้าด้วยกัน จนกลายเป็นประเพณีบุญสารทเดือนสิบในปัจจุบัน เป็นประเพณีตอบแทนพระคุณของบรรพชนทั้งหลาย ซึ่งแต่ละครอบครัวในตำบลบ้านยางมีความเชื่อความศรัทธาในประเพณีนี้ ถึงแม้จะไม่มีหลักการทางวิชาการเข้ามาเกี่ยวข้องในการศึกษา โดยอาศัยหลักการปฏิบัติของบิดามารดาในการสอนลูกหลานให้ปฏิบัติตาม และได้มีต่อเนื่องมาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติจากอดีตไปบ้างในบางพื้นที่ตามความเหมาะสมและปรารถนาของชาวพุทธตำบลบ้านยาง วันประกอบพิธีกรรมนั้นจะประกอบพิธีเหมือนกันทั้งตำบล คือ วันแรม 15 ค่ำเดือน 10 เพียงวันเดียวเท่านั้น เป็นการสร้างความรักความสามัคคี ทำให้เกิดความรักความอบอุ่นมีความปรองดองเหมือนครอบครัวเดียวกัน เพราะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมไปถึงความสงบสุขและมั่นคงของสังคม ซึ่งปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงจากอดีตกาล โดยเฉพาะหลักปฏิบัติและความเชื่อ แม้แต่คุณธรรมที่สอดแทรกในประเพณีสารทเดือนสิบก็หายไปด้วย ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงต้องการทำวิจัยเรื่อง “แนวทางการส่งเสริมประเพณีการทำบุญสารทเดือนสิบตำบลบ้านยาง อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์” เพื่อรักษาประเพณีอันดีงามของบรรพบุรุษให้มั่นคงต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการทำบุญอุทิศในพระพุทธศาสนาเถรวาท

2. เพื่อศึกษาประเพณีการทำบุญสารทเดือนสิบ ของตำบลบ้านยาง อำเภอปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์

3. เพื่อเสนอแนวทางส่งเสริมประเพณีบุญสารทเดือนสิบ ของตำบลบ้านยาง อำเภอปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพภาคสนาม โดยมีการสัมภาษณ์ข้อมูลเกี่ยวกับประเพณีบุญสารทเดือนสิบของชาวพุทธในตำบลบ้านยาง โดยมีขอบเขตการศึกษา ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเอกสาร ชั้นปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎก อรรถกถา และชั้นทุติยภูมิ ได้แก่ หนังสือ รวมทั้งงานเขียนทางวิชาการ สื่อออนไลน์รวมทั้งสื่ออื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
2. ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่ การทำบุญอุทิศทางพระพุทธศาสนาเถรวาท ประเพณีการทำบุญสารทเดือนสิบและแนวทางส่งเสริมประเพณีบุญสารทเดือนสิบ
3. ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่ ตำบลบ้านยาง อำเภอปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์
4. ขอบเขตด้านประชากร ได้แก่ บุคคลสำคัญในท้องถิ่น และผู้ที่ประชาชนให้ความเคารพนับถือ ในตำบลบ้านยาง อำเภอปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ ดังนี้

3.1 ชั้นศึกษาข้อมูล

ศึกษาข้อมูลจากหนังสือ เอกสาร และรายงานการวิจัยต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับงานประเพณีบุญบาตรสารทเดือนสิบ เช่น พระไตรปิฎก อรรถกถา หนังสือวิชาการ วิทยานิพนธ์ วารสารสื่อออนไลน์ และสื่ออื่น ๆ รวมทั้งการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. พระสงฆ์ระดับเจ้าอาวาส	10 รูป
2. ผู้นำหมู่บ้าน	3 คน
3. ประชาชนทั่วไป	15 คน
4. ปราชญ์ชาวบ้าน	2 คน
รวมทั้งสิ้น	30 รูป/คน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. คัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา หนังสือวิชาการ วิทยานิพนธ์ วารสาร รวมทั้งสื่อออนไลน์ต่าง ๆ

2. แบบสัมภาษณ์ โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเนื้อหา มีทั้งพระสงฆ์ฆาธิการ ผู้นำชุมชน อุบาสกอุบาสิกา และปราชญ์ชาวบ้าน ซึ่งแบบสัมภาษณ์จะมีข้อคำถามทั้งหมด 4 ประเด็น คือ (1) ความรู้เกี่ยวกับประเพณีบุญสารทเดือนสิบ หรือประเพณีบุญบตรสารทของตำบลบ้านยาง (2) ขั้นตอนในการเตรียมตัว ขั้นตอนในการปฏิบัติงาน ขั้นตอนในการไหว้ (3) ความเชื่อและความศรัทธาเกี่ยวกับคตินิยมในประเพณีบุญสารทเดือนสิบ และ (4) ข้อเสนอแนะเพื่อส่งเสริมประเพณีบุญสารทเดือนสิบ

3.3 ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น พระไตรปิฎก อรรถกถา หนังสือ วิทยานิพนธ์ นิตยสาร วารสาร สื่อออนไลน์ และสื่ออื่น ๆ รวมถึงข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์จากพระภิกษุสงฆ์ ประชาชน และผู้ที่เกี่ยวข้อง

3.4 ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเอกสาร ที่มีความเกี่ยวข้อง เช่น พระไตรปิฎก อรรถกถา หนังสือ วิทยานิพนธ์ นิตยสาร วารสาร สื่อออนไลน์และสื่ออื่น ๆ และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description)

3.5 ขั้นสรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลทุกหัวข้อของย่อยของการวิจัย จะสรุปรวมใหญ่ในแต่ละช่วงของการวิจัย และสรุปทั้งหมดในช่วงสุดท้ายของการวิจัย ซึ่งผลที่ได้จากการทำการวิจัยครั้งนี้ เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 การทำบุญอุทิศในทางพระพุทธศาสนาเถรวาท

การอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลในพระพุทธศาสนาเถรวาท เป็นหลักการปฏิบัติที่มีมาคู่กับพระพุทธศาสนา คำว่า “บุญ” นิรุกติศาสตร์ หมายถึง สภาพกลั่นกรองและชำระสันดานที่ก่อให้เกิดกิเลส และสภาพการกลั่นกรองกรรมที่เกิดขึ้นจากการกระทำของตน เพื่อให้เกิดความบริสุทธิ์บริบูรณ์ ซึ่งความหมายเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าเป็นเครื่องกลั่นกรองจิตใจของมนุษย์ รวมทั้งกิริยามารยาท ทำให้เกิดคุณงามความดี น่าเคารพยกย่อง ส่วนคำว่า “กุศล” มีความหมายกว้าง ๆ ว่า ฉลาด ชำนาญ สบาย เอื้อเฟื้อ หรือเกื้อกูล เหมาะ ด้งาม เป็นบุญ คล่องแคล่ว เป็นต้น มีความแตกต่างจากบุญ กล่าวคือ บุญจะทำได้เฉพาะมนุษย์ที่ยังมีชีวิตอยู่เท่านั้น เมื่อตาย

ไปแล้วไม่สามารถทำได้ นอกจากการรับการศึกษาจากเหล่าญาติที่มีชีวิตอยู่เท่านั้น เรียกว่า การอุทิศส่วนบุญส่วนกุศล โดยมีหลักการปฏิบัติ 4 อย่าง คือ (1) การอุทิศส่วนกุศลโดยการกรวดน้ำหรือหลั่งน้ำ (2) การอุทิศส่วนกุศลโดยการแผ่เมตตา (3) การอุทิศส่วนกุศลโดยการเปล่งวาจา และ (4) การอุทิศส่วนกุศลโดยการอธิษฐาน

การทำบุญอุทิศด้วยหลักสังคหวัตถุ 4 หมายถึง หลักการปฏิบัติอันเป็นที่ตั้งแห่งการสงเคราะห์ เป็นหลักในการยึดเหนี่ยวจิตใจมนุษย์ เพื่อทำตนให้มีความสุข โดยมีหลักการปฏิบัติ 4 อย่าง คือ (1) การบริจาคทาน หมายถึง การมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เกื้อหนุนส่งเสริม ในการสละทรัพย์สมบัติของตนให้แก่ผู้อื่น การทำทานนั้นทำได้ทั้งวัตถุสิ่งของและไม่ใช่วัตถุสิ่งของ (2) ปิยวาจา ทำให้เกิดความสงบสุข รวมทั้งเป็นหลักในการสั่งสอนลูกหลานให้ประพฤติปฏิบัติ (3) อตถจริยา การชวนช่วยเพื่อช่วยเหลือกิจการบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์ รวมไปถึงการปรับปรุงแก้ไข ส่งเสริมกิจกรรมของสังคม ความสุขและความเจริญยิ่งขึ้น และ (4) สมานัตตตา การทำตนที่เสมอต้นเสมอปลายในทางที่ดี มีจุดมุ่งหมาย รู้หลักการ รู้ตนเอง รู้ประมาณ รู้กาลเวลา รู้ชุมชน รวมทั้งรู้บุคคล หลักธรรมเช่นนี้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของมนุษย์ ให้ปฏิบัติตามประเพณีที่ดีงาม โดยเฉพาะความกตัญญูทวดที่มี ความสำคัญต่อการดำเนินชีวิต ส่วนการปฏิบัติตามหลักธรรมทศ 6 หมายถึง การดูแลซึ่งกันและกัน เป็นความผูกพันทางสายเลือด กล่าวคือ พ่อแม่ต้องดูแลเลี้ยงดูลูกก่อน และลูกก็ต้องดูแลเมื่อถึงเวลาที่สมควร (ที.ปา. (ไทย) 11/266/212) และหลักธรรมเกี่ยวกับพลีกรรม 5 หมายถึง การเสียสละทรัพย์สินตนเองเพื่อประโยชน์แก่ผู้รับ ซึ่งเป็นการลดความตระหนี่ของตนเอง หลักธรรมที่เกี่ยวกับบุญกิริยาวัตถุ หมายถึง หลักการทำบุญโดยการปฏิบัติ เพื่อที่จะได้เป็นแนวทาง ก่อให้เกิดความสำเร็จแก่ตนเอง สำหรับเรื่องของนรกนั้น เป็นผลเกิดกับคนที่ประพฤติตนไม่ดีหรือทำกรรมชั่ว เมื่อตายไปแล้วก็ต้องไปรับผลของกรรมนั้น และศรัทธา หมายถึง หลักความเชื่อที่มีทั้งเหตุและผลเป็นส่วนประกอบ ใครสร้างกรรมอันใดเอาไว้ก็จะได้รับผลของกรรมนั้น สาเหตุแห่งกรรมนั้นมาจากความโลภ ความโกรธ และความหลงในจิตใจของมนุษย์ (อง. จตุกก. (ไทย) 21/135/135-136)

4.2 ประเพณีการทำบุญสารทเดือนสิบหรือบุญบาตรสารทของตำบลบ้านยาง อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์

ประเพณีการทำบุญสารทเดือนสิบ หรือชื่อบุญบาตรสารทของตำบลบ้านยาง ไม่สามารถบอกได้ว่าเกิดขึ้นมาตั้งแต่เมื่อใด ส่วนการเตรียมตัวมีอยู่สามขั้นตอน คือ (1) ขั้นตอน

การเตรียมสิ่งของ (2) ขั้นตอนการเตรียมตัวของชาวพุทธ และ (3) ขั้นตอนการจัดงานตาม ประเพณี (สัมภาษณ์นางพรหม แป้นนางรอง) ผู้นำครอบครัวได้สอนลูกสอนหลานให้ประพฤติ ตาม เป็นการสืบทอดประเพณีนี้ให้ยั่งยืน เมื่อใกล้ถึงวันประกอบพิธีกรรมผู้นำครอบครัวจะให้ ลูกหลานตัวเองเตรียมอุปกรณ์ในการประกอบพิธี สิ่งไหนที่ไม่มีก็จับกลุ่มกันทำในชุมชนของ ตนเอง เช่น ขนมข้าวกระยาสารทที่ใช้ในพิธีกรรม ต้องช่วยกันทำตั้งแต่ข้าวข้าวเปลือกและคั ด แยกออกมาผสมจนเป็นขนมกระยาสารท หากไม่ได้มาร่วมการทำ ก็นำสิ่งของที่ตนเองมีมา แลกเปลี่ยน หรือซื้อหาได้ในราคาถูก ลูกหลานใครไปทำงานต่างแดนก็จะกลับมาร่วมงาน ถ้า ใครไม่กลับมาก็จะส่งเงินมาช่วยพ่อแม่ในการดำเนินการ (สัมภาษณ์นายสุรศักดิ์ ผมทำ) สถานที่ประกอบพิธีกรรมคือวัด โดยพระสงฆ์จะเป็นผู้ประกอบพิธีกรรมให้ทุกคนรอบครัว ที่ ชาติอุทิศกระดูกบรรพชนของแต่ละครอบครัว ตั้งแต่เช้ามืดในวันแรม 15 ค่ำ เดือน 10 ของ ทุกปี เพื่อจะได้ตักบาตรพระสงฆ์ร่วมกันทั้งหมู่บ้านในตอนเช้า ส่วนอาหารหรือสิ่งของที่ จะ นำไปไหว้บูชาบรรพชนนั้นไม่มีการกำหนด ทุกขั้นตอนในการประกอบพิธีกรรม ผู้นำ ครอบครัวจะให้ลูกหลานตนเองเป็นผู้ช่วยทำ เพื่อเป็นการฝึกฝนให้มีความเข้าใจและรู้วิธีการ เหตุที่เรียกว่าประเพณีบุญบาตรสารทนั้น เพราะเป็นการทำบุญไหว้บรรพชน แล้วตักบาตร พระสงฆ์ด้วยขนมข้าวกระยาสารทด้วยกันเป็นคติบูชาแบบศาสนาพุทธผสมหลักคตินิยมแบบ ท้องถิ่น (สัมภาษณ์พระมหาสนอง นาควโร) ตามหลักคติการบูชานั้นมี 3 อย่าง คือ (1) หลัก คตินิยมแบบศาสนาพราหมณ์ (2) หลักคตินิยมศาสนาพุทธ และ (3) หลักคตินิยมแบบท้องถิ่น (สัมภาษณ์พระครูปิยะธรรมทัศน์)

ประเพณีบุญสารทเดือนสิบหรือบุญบาตรสารทมีประโยชน์ คือ (1) ประชาชนมี ความรักความสามัคคีช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (2) ประชาชนมีความสดชื่นเบิกบานเพราะการ ได้ทำบุญอุทิศให้บรรพชน (3) ประชาชนได้ทำบุญทำกุศล ถวายปัจจัยเพื่อการกุศลหลาย อย่าง เช่น บำรุงวัด (4) ประชาชนที่ไปทำงานต่างแดนได้กลับบ้านมาทำบุญอุทิศให้บรรพบุรุษ ได้พบปะญาติพี่น้องทำให้จิตใจผ่องใส และ (5) ช่วงเวลาประเพณีบุญสารทเดือนสิบหรือบุญ บาตรสารท เป็นช่วงที่พืชพรรณธรรมชาติกำลังสมบูรณ์ตามฤดูกาล ประชาชนจึงมีความสุข ประเพณีบุญสารทเดือนสิบนอกจากไหว้บรรพชนแล้ว ประชาชนตำบลบ้านยางยังบูชาผู้ที่ยังมี ชีวิตอยู่ด้วย เพื่อเป็นการแสดงความเคารพอ่อนน้อม และจะได้รับพรจากท่าน (สัมภาษณ์พระ อธิการสิงห์ เขมปญโญ) การบูชาบุคคลควรบูชา 3 กลุ่ม คือ (1) พระสงฆ์ เพราะเป็นสาวก

ของพระพุทธรเจ้า (2) บิดามารดา ปู่ย่า ตายาย เพราะเป็นผู้ให้กำเนิดหรือเป็นผู้มีพระคุณ และ (3) การบูชาผู้สูงอายุ

4.3 แนวทางส่งเสริมประเพณีบุญสารทเดือนสิบของตำบลบ้านยาง อำเภอ ลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์

แนวทางส่งเสริมประเพณีบุญสารทเดือนสิบของตำบลบ้านยาง อำเภอ ลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ ดังนี้

1) ส่งเสริมชาวพุทธตัวอย่าง หมายถึง ส่งเสริมบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถ ในท้องถิ่นของตนเอง โดยมีความรู้เรื่องต่าง ๆ จากประสบการณ์ มีความรู้พร้อมทางภูมิปัญญา สามารถสอนผู้อื่นให้รู้ตาม เป็นที่ยอมรับของชุมชน บุคคลเช่นนี้ถือว่าเป็นปราชญ์ชาวบ้าน หรือชาวพุทธตัวอย่าง เนื่องจากจะคอยบอกกล่าวหลักการปฏิบัติสำหรับคนรุ่นใหม่ เป็นผู้อนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณี ปราชญ์ชาวบ้านเช่นนี้ทำงานด้วยใจรัก ไม่มีค่าจ้างแต่อย่างใด เหตุที่ทำไมเพราะต้องการรักษาประเพณีอันดีงามให้หลงเหลือถึงอนุชนคนรุ่นหลัง สิ่งหนึ่งซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของปราชญ์เหล่านี้คือ พยายามศึกษาเรียนรู้และเปรียบเทียบประเพณีกับชุมชนอื่น เพื่อนำมาปรับแก้ให้เหมาะสมกับชุมชนของตนเอง (สัมภาษณ์นายแดง วิเศษนคร)

2) ส่งเสริมเอกลักษณ์ของท้องถิ่น หมายถึง การรักษาเอาไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงามของท้องถิ่น เพื่อจะให้คนรุ่นหลังได้ปฏิบัติตามเพื่อไม่ให้สูญหาย การรักษาประเพณีมีหลักการ ดังนี้ (1) ทำให้เห็นคุณค่าประเพณี โดยการปลูกจิตสำนึกและตระหนักถึงคุณค่าแก่นสาระ และความสำคัญภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง (2) การรักษาและฟื้นฟูประเพณีเอาไว้ โดยการเลือกสรรภูมิปัญญาของคนสมัยก่อนที่กำลังจะสูญหายไป (3) การพัฒนาสังคมของตนเอง ด้วยการปรับปรุงให้เหมาะสมตามยุคตามสมัย เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชน (4) การถ่ายทอดจากผู้รู้รุ่นเก่ามายังคนรุ่นใหม่ ซึ่งการถ่ายทอดความรู้พร้อมการได้ปฏิบัติจริงจะเป็นความจำที่ (5) ส่งเสริมการจัดกิจกรรมและประเพณีที่เคยมีมาตั้งแต่อดีต โดยสนับสนุนให้เกิดเครือข่าย และ (6) ส่งเสริมให้เกิดปราชญ์ท้องถิ่นหรือผู้มีความรู้ประจำท้องถิ่น (สัมภาษณ์นายหลง บ่อไทย)

3) ส่งเสริมความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นของตน ซึ่งเป็นวัฒนธรรมอันดีงามมาแต่บรรพบุรุษ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเหล่านี้ควรมีการจัดรักษาอย่างเป็นระบบ มีรูปธรรมชัดเจน ชุมชนจะต้องหาวิธีการรักษาประเพณีอันดีงามของบรรพบุรุษไว้ ด้วยวิธีการอันเกิดประสิทธิภาพสูงสุด นอกจากนั้น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นดังกล่าวจะต้องสามารถถ่ายทอดให้อนุชนคนรุ่นหลัง สามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดผลได้จริง เป็นประโยชน์ทั้งส่วนตนและสังคมโดยรวม (สัมภาษณ์นายวิไล สุดสายเนตร)

4) ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนและแบ่งปันความรู้ หมายถึง การแลกเปลี่ยนภูมิปัญญาของสังคม โดยมีการปรับแก้ให้เหมาะสมกับชุมชนตัวเอง การแลกเปลี่ยนและแบ่งปันความรู้สามารถเกิดประโยชน์หลายทาง ดังนี้ 1) สามารถพัฒนางานจนเกิดประสิทธิภาพสูงสุด เพราะภูมิปัญญาดังกล่าวผ่านการพัฒนาเรียบร้อยแล้ว 2) สามารถพัฒนาคน เพราะคนที่เรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญหาย่างถูกต้องแล้ว ย่อมสามารถพัฒนางานเป็นผลสำเร็จ 3) สามารถสร้างองค์ความรู้ เพราะความรู้สามารถปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมตามยุคสมัย และ 4) สามารถสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืนได้ (สัมภาษณ์พระศรีปริยัติธาดา)

5) ส่งเสริมความเชื่อทางพระพุทธศาสนา ชาวพุทธตำบลบ้านยางนั้นใช้ชีวิตอย่างเรียบง่าย และความเชื่อในพระพุทธศาสนาอย่างไม่มีสิ่งอื่นจะมาแทนได้ ซึ่งความเชื่อดังกล่าวสามารถสรุปได้ 3 แนวทาง ได้แก่ (1) ความเชื่อด้านพิธีกรรม มีความสำคัญในฐานะสร้างความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และมนุษย์กับอำนาจเหนือธรรมชาติ ประเพณีบุญสารทเดือนสิบนั้นสัมพันธ์กับความเชื่อ โดยเฉพาะเรื่องการทำบุญแก่บรรพบุรุษ (2) ความเชื่อด้านประเพณี เรียกว่าค่านิยม ทศนคติ ศีลธรรม รวมถึงจารีตระเบียบแบบแผน ประเพณีเป็นการเชื่อมมนุษย์เข้าหากันและสอดแทรกคุณธรรมอันเป็นหลักปฏิบัติ และ (3) ความเชื่อด้านวัฒนธรรม เพราะประเพณีเกิดเป็นความดีงามต่อสังคมจึงกลายเป็นวัฒนธรรมของสังคมนั้น ๆ วัฒนธรรมนี้เองเป็นตัวตัดสินว่าสังคมไหนมีความเจริญมากน้อยอย่างไร (สัมภาษณ์นายหลง บ่อไทย)

6) ส่งเสริมด้วยการใช้หลักธรรม ประเพณีการทำบุญสารทเดือนสิบ พบเห็นหลักธรรม 2 ประการ ดังนี้ 1) หลักกตัญญูกตเวที พระพุทธศาสนาเน้นสอนให้ชาวพุทธรู้จักตอบแทนบุญคุณผู้อื่น โดยเฉพาะบรรพบุรุษที่ล่วงลับไป การตอบแทนสามารถทำได้ด้วยตัวเองเป็นเอกเทศ หรือทำด้วยการรวมกันเป็นกลุ่มเรียกว่าประเพณี การตอบแทนบุญคุณมิใช่เพียงเป็นการประกาศความดีของบรรพบุรุษ แต่เป็นการสอนชาวพุทธที่มีชีวิตอยู่ว่าให้รู้จักตอบแทนผู้ยังมีชีวิตอยู่ด้วย (สัมภาษณ์พระอธิการมงคล สุมังคโล)

7) ส่งเสริมด้วยการขอคำปรึกษาพระภิกษุสงฆ์ เนื่องจากพระสงฆ์เป็นผู้ศึกษาค้นคว้าวัฒนธรรมประเพณีมากกว่าคนอื่น และพระสงฆ์มีโอกาสเดินทางไปรู้เห็นหรือศึกษาประเพณีของชุมชนอื่น ย่อมสามารถชี้บอกว่าวัฒนธรรมควรเป็นอย่างไร หรือปรับแก้อย่างไร

ประการสำคัญคือ พระสงฆ์ดำรงตนในฐานะเป็นนาบุญ ด้วยเหตุนี้ ความรู้ทุกอย่างของพระสงฆ์จึงมีความสำคัญต่อสังคมและประเพณี (สัมภาษณ์พระอธิการสมจิตร ชีรปญโญ)

8) ส่งเสริมด้วยการขอคำแนะนำจากผู้นำชุมชน จะเห็นได้ว่าผู้นำชุมชนเป็นคนอีกกลุ่มหนึ่งที่ทรงความรู้ด้านประเพณีวัฒนธรรม เนื่องจากผู้นำชุมชนมีประสบการณ์เรียนรู้วัฒนธรรมของชุมชนอื่น อีกประการหนึ่ง เป็นกลุ่มที่มีปฏิสัมพันธ์กับหน่วยงานราชการ การรับรู้หลายอย่างย่อมเป็นประสบการณ์ สามารถบอกให้รู้ได้ว่าประเพณีวัฒนธรรมใดเหมาะสมแก่ชุมชนตัวเองอย่างไร ประการสำคัญ ผู้นำชุมชนเหล่านี้ย่อมมองเห็นประโยชน์และความสำคัญของชุมชนตัวเอง ย่อมจะพยายามพัฒนาชุมชนของตัวเองให้ดีเยี่ยม (สัมภาษณ์นายวิไล สุดสายเนตร)

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง “แนวทางการส่งเสริมประเพณีการทำบุญสารทเดือนสิบของตำบลบ้านยาง อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์” ได้พบข้อสำคัญจึงนำมาอภิปราย ดังนี้

1. ศึกษาการทำบุญ “อุทิศ” ในทางพระพุทธศาสนาเถรวาท ผลการวิจัยพบว่าการอุทิศส่วนบุญกุศล หมายถึง ความปรารถนาดีที่จะให้บุคคลอื่น ได้ร่วมการอนุโมทนาในผลของบุญที่ตนเองได้ปฏิบัติ ซึ่งจะเป็นเหตุทำให้จิตของบุคคลอื่นที่ไม่ได้ร่วมปฏิบัติเกิดกุศลจิตด้วย จึงเป็นเหตุให้ได้รับผลดีกันทั้งสองฝ่ายทั้งผู้ปฏิบัติและผู้รับ การอุทิศส่วนบุญกุศลเริ่มมีการปฏิบัติตั้งแต่สมัยพระเจ้าพิมพิสารแห่งแคว้นมคธ พระองค์ทรงทำบุญอุทิศให้กับญาติที่เป็นเปรต ที่ได้มาแสดงตนต่อพระพักตร์คราวนั้น พระพุทธเจ้าทรงยกเอาเหตุการณ์นั้นมาเป็นตัวอย่าง เพื่อพรรณนาสาเหตุแห่งการทำบุญอุทิศ ประเพณีดังกล่าวมีปฏิบัติสืบทอดจนถึงปัจจุบัน ที่มีความสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง “เปรตในพระไตรปิฎก” ซึ่งระบุว่า ความเชื่อเรื่องเปรตนั้น มีส่วนเกี่ยวข้องกับพิธีกรรม ประเพณี ค่านิยมต่าง ๆ ของชาวพุทธ เป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงหลักธรรม คำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนา เช่น คุณธรรมข้อกตัญญู คือเรื่อง การตอบแทนบุญคุณ เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความเกรงกลัวต่อบาป เพราะมีความเชื่อโลกหน้าแฝงอยู่ และกลัวว่าจะต้องตายไปเกิดเป็นเปรตชดใช้ผลกรรมชั่ว สะท้อนให้เห็นถึงผลแห่งการบูชา จะเห็นได้จากการนำไทยธรรมมาถวายแก่พระสงฆ์ เพื่อที่จะอุทิศผลบุญนี้ไปให้แก่เปรต สะท้อนให้เห็นถึงสัมพันธ์ระหว่างวงศาคณาญาติ และวัดกับบ้าน จึงมีผลทำให้เกิดสายสัมพันธ์แน่นแฟ้นยิ่งขึ้นไป (พระมหาอุทิศ ศิริวรรณ, 2554: 36-37)

2. “ศึกษาประเพณีบุญสารทเดือนสิบของตำบลบ้านยาง อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์” ผลการวิจัยพบว่า ประเพณีบุญสารทเดือนสิบของตำบลบ้านยาง ไม่สามารถบอกได้ว่าเกิดขึ้นมาตั้งแต่เมื่อใด มีการเรียนรู้ประเพณีและวิถีปฏิบัติจากรุ่นสู่อีกรุ่น ได้สืบทอดประเพณีจากปัจจัยหลายอย่าง เช่น ประชาชนชาวบ้านเป็นผู้แนะนำสั่งสอน ผู้นำชุมชนเป็นผู้กระตุ้นเตือน และพระสงฆ์จะเป็นผู้อธิบายรายละเอียดของประเพณี โดยจุดประสงค์หลักคือเพื่ออุทิศส่วนบุญกุศลให้บรรพบุรุษ ที่มีความสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง **“หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเรื่อง บุญ-บาปที่ปรากฏในผญาอีสาน”** ซึ่งระบุว่า คำว่าบุญ ที่คนทั่วไปเข้าใจนั้นแท้ที่จริงคือผลของบุญ อันที่จริงการพูดถึงบุญจะรวมเรื่องต่อไปนี้เป็นเหตุของบุญ วิธีทำบุญ และผลของบุญ กรรมคือการกระทำซึ่งมีทั้งดีและชั่ว ถ้าทำกรรมดี เช่น ให้ทานและรักษาศีล ทานเรียกว่าทำบุญ การทำกรรมดีด้วยเจตนาที่ดี เจตนาดีเป็นเหตุแห่งบุญ บุญที่ทำสำเร็จแล้วจะมีผล ซึ่งเก็บสะสมไว้ในภวังคจิต ทานเรียกผลที่เก็บไว้นี้ว่าวิบาก เมื่อจิตสะสมวิบากไว้มากพอ คนเราก็จะได้รับผลบุญ จะให้ผลเป็นรูปธรรมต่อเมื่อถึงกำหนดที่จะให้ ซึ่งรู้ล่วงหน้าไม่ได้ (อดิศร เพียงเกษ, 2554: 31)

3. “ศึกษาแนวทางส่งเสริมประเพณีบุญสารทเดือนสิบของตำบลบ้านยาง อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์” ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนในตำบลบ้านยางมีความเชื่อในเรื่องการไหว้ผีบ้านผีเรือน ไผ่ผินามาแต่โบราณ จะประกอบกิจการใดก็ต้องมีการไหว้ผีในพื้นที่นั้นก่อน เพื่อความสงบสุขและเจริญรุ่งเรืองในกิจการ เช่น จะปลูกบ้านต้องเซ่นไหว้ผีเจ้าที่ก่อน เพื่อความปลอดภัยและความสำเร็จของงาน เพราะทุกคนมีความเชื่อว่า ผีในพื้นที่นั้นได้รับรู้รับทราบ แล้วจะคอยปกป้องรักษาคุ้มครองการก่อสร้างให้ประสบความสำเร็จได้ เช่นเดียวกับประเพณีบุญสารทเดือนสิบทางพระพุทธศาสนา เป็นประเพณีไหว้ผีบรรพชนที่มีพระคุณของตนเอง ที่ทุกคนมีความเชื่อว่าท่านยังคอยปกป้องรักษาคุ้มครองอยู่ และเป็นการตอบแทนพระคุณของท่านตามหลักพระพุทธศาสนา มีแนวทางการรักษาไว้ 8 ประการ คือ (1) การส่งเสริมชาวพุทธตัวอย่าง (2) ส่งเสริมด้านเอกลักษณ์ของท้องถิ่น (3) การส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น (4) ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนและแบ่งปันความรู้ (5) ส่งเสริมความเชื่อทางพระพุทธศาสนาด้วยการกระตุ้นให้ชาวบ้านเห็นความสำคัญของประเพณีบุญสารทเดือนสิบ (6) ส่งเสริมด้วยการใช้หลักธรรม (7) ส่งเสริมด้วยการขอคำปรึกษาจากพระสงฆ์ และ (8) ส่งเสริมโดยการขอคำแนะนำจากผู้นำชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง **“แนวทางการส่งเสริมอัตลักษณ์วัฒนธรรมประเพณีเชิงพุทธล้านนาของจังหวัดลำปาง”** ระบุว่า แนวทางการส่งเสริม

อัตลักษณ์วัฒนธรรมประเพณีเชิงพุทธล้านนาของจังหวัดลำปางนั้น ประกอบด้วย 7 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการจัดการวัฒนธรรมและวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมของล้านนา (2) ด้านการทํานุบำรุงส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น (3) ด้านการสืบทอดวัฒนธรรม (4) ด้านการพัฒนาวัฒนธรรม (5) ด้านการจัดทำข้อมูลสารสนเทศ (6) ด้านการศึกษา และ (7) ด้านการท่องเที่ยว เพื่อส่งเสริมและอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีที่สำคัญและอัตลักษณ์โดดเด่นของจังหวัดลำปางสืบไป (กตัญญู เรือนตุ่น, 2561: คำนำ)

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะงานประเพณีบุญสารทเดือนสิบของตำบลบ้านยาง ดังนี้

1. ให้ผู้นำแต่ละชุมชนได้มองเห็นประโยชน์ ของประเพณีสารทเดือนสิบด้วยการกระจายข่าวตามชุมชน เพื่อกระตุ้นให้ชุมชนเกิดการตื่นตัวกับประเพณีที่ดึกดำบรรพ์
2. ให้ผู้ปกครองกระตุ้นเตือนเยาวชนคนรุ่นใหม่เห็นความสำคัญของประเพณีบุญสารทเดือนสิบ ด้วยการทำตัวเป็นตัวอย่างตั้งแต่การเข้าวัดและประพฤติตน
3. ให้บิดามารดาถ่ายทอดประเพณีทำบุญสารทเดือนสิบแก่ลูกหลาน โดยยึดหลักความรักความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา และหลักความเคารพบรรพบุรุษที่ล่วงลับไป
4. ให้สถานศึกษาจัดกิจกรรมหรือจัดสอนรายวิชาเกี่ยวกับประเพณีการทำบุญสารทเดือนสิบ เพื่อให้นักเรียนนักศึกษารับรู้ถึงความสำคัญของประเพณีอันดีงาม

6.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

จากการศึกษาทำให้ทราบความเปลี่ยนแปลง จึงเสนอการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์ความสนใจขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของเยาวชนในตำบลบ้านยาง อำเภอลำปวยลามาต จังหวัดบุรีรัมย์
2. ศึกษาวิจัยปัญหาทางสังคมปัจจุบัน ซึ่งมีผลกระทบต่อขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรม เพื่อหาแนวทางการแก้ไข
3. ศึกษาวิจัยหลักวิชาการเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ และภูมิปัญญาเกี่ยวกับประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงาม

เอกสารอ้างอิง

- กัตถัญญ เรือนตุ่น. (2561). แนวทางการส่งเสริมอัตลักษณ์วัฒนธรรมประเพณีเชิงพุทธล้านนาของจังหวัดลำปาง. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาอุทิศ ศิริวรรณ. (2554). เปรตในพระไตรปิฎก. **วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาบาลี-สันสกฤต**. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ไพฑูรย์ มีกุล. (2550). **แนวคิดทฤษฎีในการศึกษาสังคมวัฒนธรรมไทย**. สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อดิศร เพียงเกษ. (2554). หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเรื่อง บุญ-บาปที่ปรากฏในพญอีสาน. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสนอง นาควโร, (26 ธันวาคม 2561). วัดโพธิ์น้อยบ้านยาง. สัมภาษณ์.
- พระครูปิยะธรรมทัศน์. (23 ธันวาคม 2561). วัดโพธิ์น้อยบ้านยาง. สัมภาษณ์.
- นางพรหม แป้นนางรอง. (26 ธันวาคม 2561). ชาวบ้านหนองตาด. สัมภาษณ์.
- นายสุรศักดิ์ ฝมท่า. (15 ธันวาคม 2561). มัคทายกวัดหนองกระทุ่ม. สัมภาษณ์.
- พระอธิการสิงห์ เขมปญโญ. (22 ธันวาคม 2561). เจ้าอาวาสวัดหนองตาด. สัมภาษณ์.
- นายแดง วิเศษนคร. (21 ธันวาคม 2561). ปราชญ์ชาวบ้านหมู่ที่ 1. สัมภาษณ์.
- นายหลง บ่อไทย. (15 ธันวาคม 2561). ปราชญ์ชาวบ้านหมู่ที่ 7. สัมภาษณ์.
- นายวิไล สุดสายเนตร. (28 มกราคม 2562). กำนันตำบลบ้านยาง. สัมภาษณ์.
- พระศรีปริยัติธาดา. (28 ธันวาคม 2561). เจ้าอาวาสวัดโพธิ์น้อยบ้านยาง. สัมภาษณ์.
- นายหลง บ่อไทย. (15 ธันวาคม 2561). ปราชญ์ชาวบ้านหมู่ที่ 7. สัมภาษณ์.
- พระอธิการมงคล สุ่มงคโล. (15 ธันวาคม 2561). เจ้าอาวาสวัดหนองกระทุ่ม. สัมภาษณ์.
- พระอธิการสมจิต ธีรปญโญ. (18 ธันวาคม 2561). เจ้าอาวาสวัดสระสี่เหลี่ยม. สัมภาษณ์.
- นายวิไล สุดสายเนตร. (28 มกราคม 2562). กำนันตำบลบ้านยาง. สัมภาษณ์.

การศึกษาหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมสุขภาพจิตผู้สูงอายุ

ตำบลห้วยราชา อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์

A Study of the Buddhist Principles for Promotion of Mental Health of the Elderly in Huai Rat Sub-District, Huai Rat District, Buriram Province

พระมหาสุพรรณ สุภโท, พระมหาพจน์ สุวโจ, พระมหาณอม อานนโธ

Phramaha Suphon Sudbhado, Phramaha Phocana Suvaco,

Phramaha Thanorm Arando

วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Buriram Buddhist Collage, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: mahasuphan780@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมสุขภาพจิตผู้สูงอายุในพระพุทธศาสนา 2) เพื่อศึกษาปัญหาสุขภาพจิตผู้สูงอายุ ตำบลห้วยราชา อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมสุขภาพจิตผู้สูงอายุ ตำบลห้วยราชา อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพภาคสนาม โดยการลงพื้นที่สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในเขตตำบลห้วยราชา อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ 10 หมู่บ้าน โดยมีประชากรจำนวน 43 รูป/คน จากนั้นได้รวบรวมข้อมูลแล้วนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้ได้องค์ความรู้ตามวัตถุประสงค์

ผลการวิจัยพบว่า

หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมสุขภาพจิตผู้สูงอายุ คือ 1) พรหมวิหาร 4 หมายถึง ธรรมสำหรับยึดเหนี่ยวจิตใจและหลักดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ 2) ขรवासธรรม 4 หมายถึง ธรรมสำหรับสร้างความสามัคคีเพื่อให้สังคมสงบสุข และ 3) โลกธรรม 8 หมายถึง สภาวะธรรมที่เกิดขึ้นแล้วไม่เที่ยงถาวร หลักพุทธธรรมเหล่านี้ผู้สูงอายุต้องเรียนรู้เพื่อดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข ปัญหาสุขภาพจิตพบว่าผู้สูงอายุมีอาการเครียด หงุดหงิด ท้อใจ เพราะเป็นภาระของลูกหลาน และมีโรคประจำตัว ปัญหาด้านจิตใจส่วนหนึ่งมีผลมาจากปัญหาด้านร่างกาย ส่วนแนวทางการส่งเสริมสุขภาพจิตผู้สูงอายุ คือการประยุกต์หลักธรรมกับการดำเนินชีวิต ได้แก่ 1) พรหมวิหาร 4 ด้วยการแสดงความเมตตา กรุณาต่อกัน และไม่เบียดเบียนกันทางกายใจและวาจา 2) ขรवास

ธรรม 4 ด้วยการแสดงความซื่อตรงต่อคู่ชีวิตตนและผู้อื่น และ 3) โลกธรรม 8 ด้วยการพิจารณาว่าสิ่งทั้งหลายเกิดขึ้นและเสื่อมเป็นธรรมดา และพร้อมที่จะเผชิญกับปัญหาที่เกิดขึ้น

คำสำคัญ: หลักพุทธธรรม, ส่งเสริมสุขภาพจิต, ผู้สูงอายุ

Abstract

This research aims 1) to study the Buddhist principles for promotion of mental health of the elderly in Buddhism, 2) to study the problems of mental health of the elderly in Huai Rat sub-district, Huai Rat district, Buriram province, and 3) to suggest guideline for promotion of the mental health of the elderly in Huai Rat sub-district, Huai Rat District, Buriram province. This research is a qualitative research in fieldwork by interviewing 43 sample elderly peoples. Those live in an area of 10 villages in Huai Rat sub-district, Huai Rat District, Buriram province.

The result of research found that:

The Buddhist principles for promotion of the mental health of the elderly was; 1) sublime states of mind (Brahmavihara Dhamma) meant the virtue trusted human's mind and was living-means for the elderly, 2) virtues of lay people (Gharavasa Dhamma) meant the Buddhist principles that made society harmonious and peaceful and 3) worldly conditions (Loka Dhamma) meant the conditions that risen up and eventually degenerated. The elderly must learn what had happened and was able to live happily. The problems of mental health of elderly found that; they were stress, irritability and worry because they burdened of their children and got congenital disease. One factor of those problems resulted from physical problems. The Guidelines for the promotion of the mental health for the elderly found that the elderly should apply Buddhist principles for daily life, namely; 1) sublime states of mind (Brahmavihara Dhamma): they should practice compassion and kindness to each other and did not interfere physically and verbally with each other, 2) virtues of lay people (Gharavasa Dhamma): They should be faithful to own

spouse and others, and 3) worldly conditions (Loka Dhamma): they should consider things that rose and decayed and were ready to face any problems.

Keyword: Buddhist Principle, Promotion of Mental Health, the Elderly

1. บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยมีจำนวนผู้สูงอายุคิดเป็นร้อยละ 14.9 (กลุ่มสถิติประชากร 2557: 1) ถือว่าได้เข้าสู่ภาวะสังคมผู้สูงอายุ เช่นเดียวกับหลายประเทศทั่วโลก สัดส่วนของประชากรสูงอายุจะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง กล่าวคือ เพิ่มเป็นร้อยละ 20.5 ในปี 2565 และร้อยละ 32.1 ในปี 2583 ทำให้เกิดข้อกังวลในเรื่องการขาดแคลนแรงงาน เนื่องจากขณะที่ประชากรสูงอายุขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในทางกลับกันประชากรในวัยแรงงานก็ลดลงอย่างต่อเนื่อง(สำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2556: 172) ข้อมูลผู้สูงอายุในตำบลห้วยราชก็เช่นเดียวกัน จำนวนประชากรผู้สูงอายุในตำบลห้วยราช มี 901 คน จำนวนคนพิการที่มีสิทธิรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเดิม 855 ราย และรายใหม่จำนวน 46 ราย ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง และปัญหาอื่น ๆ เช่น หกล้ม เข้าเสื่อม สมอเสื่อม และถูกทอดทิ้งให้อยู่บ้านเรือนตามลำพัง ลูกหลานอพยพไปทำงานต่างพื้นที่ โดยเฉพาะหลังฤดูกาลเก็บเกี่ยว ผู้สูงอายุบางรายมีภาระต้องเลี้ยงดูหลาน นอกจากปัญหาสุขภาพกายแล้ว ปัญหาสำคัญอีกประการคือปัญหาสุขภาพทางจิตใจ ผู้สูงอายุเกิดความกังวลเรื่องความเจ็บป่วย ต้องรับประทานยาหลายชนิดเป็นประจำ และกังวลเรื่องโควิด ห่วงลูกหลานกลัวติดเชื้อโควิด บางท่านมีความกังวลเรื่องร่างกาย เป็นห่วงลูกที่ไปทำงานอยู่ต่างจังหวัด มีความเครียดเพราะโรคชรา บางคนจิตใจไม่ดีเพราะไม่มีคนดูแล หงุดหงิดเพราะอยู่คนเดียว ลูกหลานไปทำงาน บางคนอยากตายเพราะเป็นภาระลูกหลาน บางคนจิตใจไม่ค่อยปกติ เพราะบ้านอยู่ใกล้ถนน หนวกหูเสียงรถ บางคนเครียดเรื่องค่าใช้จ่ายในครอบครัว ไม่ค่อยมีเงินลูกหลานไปทำงานไม่ได้เพราะโรคโควิด บางคนคิดมากนอนไม่ค่อยหลับ เพราะอยู่บ้านคนเดียว เวลาเป็นอะไรไปไม่มีคนดูแล บางคนอารมณ์หงุดหงิดเพราะโรคซึมเศร้า บางคนเครียดมากเพราะไม่มีเงินใช้ และบางคนเครียดเรื่องลูกหลาน

หลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนานั้น มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิต ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจปัญหาของชีวิต มีคุณค่าต่อวิถีชีวิตของมวลมนุษย์ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระดับสติปัญญา ความสามารถของแต่ละบุคคลที่จะนำมาพัฒนาตนเอง ให้เกิดความสุขความเจริญงอกงามในชีวิต เพราะพระพุทธเจ้าเป็นเพียงผู้ค้นพบทางเดินของชีวิต แล้วนำมาบอกกล่าวให้แก่บุคคลอื่นเท่านั้น ดังพุทธพจน์ว่า “เธอทั้งหลายควรทำความเพียรเองเถิด ตถาคตเป็นเพียงผู้ชี้บอกเท่านั้น ผู้บำเพ็ญภาวนา ดำเนินตามทางนี้แล้วเพ่งพินิจอยู่ จักพ้นจากเครื่องผูก

แห่งมารได้” (ขุ.ธ. (ไทย) 25/276/117) พระพุทธศาสนามีหลักคำสอนที่เหมาะสมในแต่ละช่วงวัย เช่น ปฐมวัยมีอิทธิบาทธรรมในการศึกษาเล่าเรียน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในชีวิต คือมีความพอใจเรียนตั้งใจเรียน เข้าใจเรียนและฉลาดในการเรียนรู้ศาสตร์ใหม่ ๆ ในโลกปัจจุบัน วัยผู้ใหญ่หรือมัชฌิมวัยควรดำรงตนอยู่ในความหมั่นพากเพียรในการประกอบอาชีพที่สุจริต เพื่อสร้างฐานะทางการเงินหรือเศรษฐกิจในครอบครัวให้มั่นคง ส่วนในวัยสุดท้ายของชีวิตหรือปัจฉิมวัย ซึ่งก็คือวัยของผู้สูงอายุพึงดำรงตนอยู่ในหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมแก่ตน เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตอยู่อย่างปกติสุข และรู้จักการปล่อยวางต่ออารมณ์ต่าง ๆ เมื่อถึงคราวเจ็บป่วยหรือจวนเจียนใกล้จะถึงแก่กรรม ก็จะไม่เกิดความไม่พร้อมในการเตรียมตัวก่อนตาย เนื่องจากการเดินทางของมนุษย์ไม่ใช่เพียงความตายเท่านั้น แต่มนุษย์จะต้องเดินทางไกลไปสู่ภพน้อยภพใหญ่อีก ดังพระพุทธพจน์ที่ปรากฏใน “ภัทเทกรัตตสูตร” ว่า

บุคคลไม่ควรคำนึงถึงสิ่งที่ล่วงไปแล้ว ไม่ควรหวังสิ่งที่ยังไม่มาถึง สิ่งใดล่วงไปแล้วสิ่งนั้นก็พ้นอันละไปแล้ว และสิ่งใดที่ยังไม่มาถึง สิ่งนั้นก็พ้นอันยังไม่มาถึง ส่วนบุคคลใดเห็นแจ้งธรรมที่เป็นปัจจุบัน ไม่มัวนอนแง่น ไม่คลอนแคลนในธรรมนั้น ๆ บุคคลนั้นควรเจริญธรรมนั้นให้แจ่มแจ้ง บุคคลทำความเพียรตั้งแต่วินาทีเดียว ใครเล่าจะรู้ว่าความตายจักมีในวันพรุ่งนี้ เพราะว่าความผัดเพี้ยนกับมัจจุราชผู้มีเสนามากนั้น ย่อมไม่มีแก่เราทั้งหลาย พระมุนีผู้สงบ เรียกบุคคลผู้มีมีความเพียร ไม่เกียจคร้านทั้งกลางวันและกลางคืน ซึ่งมีปกติอยู่อย่างนั้นแล้ว ผู้มีราตรีเดียวเจริญ (ที.ปา. (ไทย) 11/201/233)

ปัญหาของผู้สูงอายุที่ทางภาครัฐได้มีมาตรการให้ความช่วยเหลือส่งเสริมและสนับสนุนนั้น เป็นการแก้ไขปัญหเพียงด้านเดียว คือการแก้ปัญหาด้านภายนอกเท่านั้น ด้วยเหตุที่ความเป็นจริงแล้วปัญหาของผู้สูงอายุ คือปัญหาทางสุขภาพจิต เช่น การอยู่อย่างโดดเดี่ยว ลูกหลานไม่มีเวลาดูแล ขาดความรักความเอาใจใส่ ซึ่งปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้จะแก้ไขได้จะต้องอาศัยหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนา การเกษียณอายุราชการเป็นเรื่องของความเปลี่ยนแปลงอย่างหนึ่งในชีวิต สำหรับผู้สูงอายุย่อมรู้สึกว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญมากอย่างไรก็ตาม ถ้าเรามองแค่เป็นการเปลี่ยนแปลงก็ไม่ใช่ไร แต่บางท่านมองเป็นการสิ้นสุด ถ้ามองเป็นการสิ้นสุดก็จะทำให้รู้สึกว่าเป็นการสูญเสียแล้วก็ไม่สบายใจ ดังที่ปรากฏบ่อย ๆ ว่าผู้ที่เกษียณอายุหลายท่านมีความรู้สึกที่ตัวเองมาถึงเวลาที่หมดสิ้นตำแหน่งฐานะเกียรติยศอำนาจและการได้รับความเคารพนับถือต่าง ๆ ว่าเหว่ เหงา สิ้นหวังหรือท้อแท้ใจ การมองอย่างนั้นที่จริงน่าจะผิดถูก ความจริงการเกษียณอายุราชการไม่ใช่เป็นความสิ้นสุดหรือความสูญเสีย แต่เป็นเพียงความเปลี่ยนแปลง (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2556: 29)

ปัญหาของผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นปัญหาด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม การอยู่ร่วมกัน ด้านเศรษฐกิจ และรายได้ ในทางด้านจิตใจประสบทุกข์ที่ลูกหลานทอดทิ้งให้อยู่บ้านคนเดียวตามลำพังโดยขาดคนเหลียวแล เป็นปัญหาใหญ่ในสังคมไทยปัจจุบัน เพราะผู้สูงอายุมีเพิ่มขึ้นมาเรื่อย ๆ ซึ่งถูกทอดทิ้งอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จึงเป็นปัญหาใหญ่ในวงกว้าง ซึ่งจะต้องร่วมมือช่วยกันเข้ามาแก้ปัญหผู้สูงอายุที่ถูกภัยทางสังคมคุกคามที่เป็นบุคคลรอบข้างปล่อยให้เป็นคนแก่ชราเฝ้าบ้านอยู่คนเดียวไร้คนดูแล ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดจากสภาพแวดล้อมทางสังคมที่มีการพัฒนาไปจุดสูงสุดจนปล่อยปละละเลยอย่างที่เราเห็นในปัจจุบัน หรืออาจจะเกิดจากสภาพเศรษฐกิจที่ไม่คงที่ สภาพการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่พัฒนาไปไกลจนทำให้ผู้สูงอายุปรับตัวไม่ทัน หรือการมีเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตทำให้ชีวิตเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วจนปรับตัวไม่ทัน เช่น การใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาใช้ในชีวิตประจำวันจนทำให้ชีวิตของมนุษย์สะดวกสบายมากขึ้น แต่ขาดการดูแลซึ่งกันและกัน ทำให้ผู้สูงอายุถูกทอดทิ้งให้เฝ้าบ้านอยู่ลำพังคนเดียว ส่วนผู้ที่เป็นลูกหรือเป็นหลานก็ใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ตามความประสงค์ เพราะจะต้องออกจากบ้านไปทำงานตั้งแต่เช้าจรดเย็น เมื่อมาถึงบ้านก็เกิดอาการเหนื่อยล้าจากการทำงานและเข้าที่พักเอาแรงไว้ทำงานในวันข้างหน้า จนไม่มีเวลาดูแลพ่อแม่ นี่ คือปัญหาในสังคมไทยในปัจจุบัน ไม่ว่าในเมืองหรือชนบทก็เหมือนกัน ถ้าปล่อยปละละเลยให้ผู้สูงอายุอยู่ตามลำพังแบบนี้ไปเรื่อย ๆ จะทำให้หน้าที่ของลูกที่จะต้องคอยดูแลพ่อแม่ยามแก่เฒ่าเริ่มจะเห็นห่างออกไป จนกระทั่งเป็นปัญหาใหญ่ในปัจจุบัน ดังนั้น ปัญหาที่สำคัญของผู้สูงอายุ คือปัญหาด้านจิตใจ สุขภาพอนามัย และปัญหาทางสังคม (พระบุญทรง หมีดำ (บุญญธโร), 2549: 34)

หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต เพื่อให้รู้ความเป็นจริงของโลกและชีวิต และให้รู้เท่าทันของกฎธรรมชาติ จนสามารถอยู่กับโลกแห่งความเป็นจริงได้อย่างปกติสุข ได้แก่ พรหมวิหาร 4 ฆราวาสธรรม 4 และโลกธรรม 8 หลักธรรมเหล่านี้ทำให้ผู้สูงอายุสามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุข เพราะผู้สูงอายุต้องเตรียมตัวเตรียมใจเพื่อเผชิญหน้ากับเหตุการณ์เกินความคาดเดาในอนาคต เนื่องจากไม่รู้ว่ตนจะมีอายุอยู่ได้นานสักเพียงใด

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาหลักธรรมเพื่อเสริมสร้างสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ ตำบลห้วยราช อำเภห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ โดยการนำหลักธรรมทางพุทธศาสนา ได้แก่ พรหมวิหาร 4 ฆราวาสธรรม 4 และโลกธรรม 8 มาสอดแทรกกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างสุขภาพจิตผู้สูงอายุ เพื่อเป็นแนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดความสำเร็จในการดำเนินชีวิต

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมสุขภาพจิตผู้สูงอายุในพระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาปัญหาสุขภาพจิตผู้สูงอายุ ตำบลห้วยราช อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดบุรีรัมย์
3. เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมสุขภาพจิตผู้สูงอายุ ตำบลห้วยราช อำเภอยางชุมน้อย

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัยหรือกระบวนการวิจัย (Methodology) โดยการใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) อันประกอบไปด้วย กระบวนการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารหรือการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และกระบวนการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) อันมีสาระสำคัญโดยสรุปดังต่อไปนี้

3.1 การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารหรือการวิจัยเชิงเอกสาร โดยการทบทวนแนวความคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับหลักพุทธธรรม การพัฒนาส่งเสริมสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ โดยในส่วนที่เกี่ยวกับแนวความคิดหลักพุทธธรรม ความหมาย การส่งเสริมสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ นั้น ได้ดำเนินการศึกษาจากเอกสารทางวิชาการ ผลงานวิจัย และบทความทางวิชาการ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการในการส่งเสริมสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ รวมทั้งข้อมูลทางวิชาการที่ได้จากการสืบค้นทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือทางเว็บไซต์ต่าง ๆ

3.2 กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลหลัก การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ศึกษาวิจัยของผู้สูงอายุ ตำบลห้วยราช อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดบุรีรัมย์ โดยกำหนดประชากรและกลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์ ดังนี้ 1) พระสงฆ์ 7 รูป 2) ผู้สูงอายุชาย 15 คน และ 3) ผู้สูงอายุหญิง 21 คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพภาคสนาม (Qualitative Research) โดยมีขั้นตอนการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ 1) ศึกษาความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุทั้ง 10 หมู่บ้าน 2) กำหนดกรอบแนวคิด ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย 3) กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัยโดยขอคำปรึกษาจากที่ปรึกษา 4) สร้างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ วิธีการสัมภาษณ์แบบชี้นำ โดยการสัมภาษณ์แบบปลายเปิด และ 5) นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัย ต่อที่ปรึกษาวิจัยและผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบ และปรับปรุงแก้ไข

2. ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบวิธีการสัมภาษณ์ ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น เพื่อใช้ในการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุ มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด ประกอบด้วย เพศ อายุ อาชีพ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหาสุขภาพจิตผู้สูงอายุ ในเขตตำบลห้วยราชา

ตอนที่ 3 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางแก้ไขสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ ในเขตตำบลห้วยราชา

ตอนที่ 4 วิธีการส่งเสริมสุขภาพจิตผู้สูงอายุตามหลักพุทธธรรม

3.4 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

- 1) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิจัย เพื่อตรวจสอบเครื่องมือที่สร้างไว้
- 2) นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม เพื่อพิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาสาระ และโครงสร้างของแบบสัมภาษณ์ ตลอดจนภาษาที่ใช้เพื่อให้สอดคล้องระหว่างข้อความถาม และวัตถุประสงค์

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interviews) สำหรับผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยมีประเด็นที่สำคัญเกี่ยวกับหลักพุทธธรรม เพื่อส่งเสริมสุขภาพจิตผู้สูงอายุ ตำบลห้วยราชา อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ โดยดำเนินการจดบันทึก (Field Note) เพื่อบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำการศึกษาหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในพระไตรปิฎก อรรถกถา หนังสือ บทความ วารสาร งานวิจัยและข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต นำข้อมูลที่ได้มาจัดเรียบเรียงให้เป็นหมวดหมู่เพื่อศึกษาในประเด็นที่สำคัญต่อผู้สูงอายุ 2) ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ แบบสัมภาษณ์ หลังจากที่ได้ผู้วิจัยศึกษาหลักพุทธธรรมแล้วจึงนำข้อมูลจากการศึกษามาออกแบบสัมภาษณ์ผู้สูงอายุ ในตำบลห้วยราชา จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 43 รูป/คน แล้วนำเสนอที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาความถูกต้องของแบบสัมภาษณ์ จากนั้น ผู้วิจัยได้ยื่นหนังสือต่อผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา เพื่อพิจารณาแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน และตรวจสอบเครื่องมือแบบสัมภาษณ์เพื่อความเชื่อมั่นและความถูกต้องของข้อมูลที่จะนำไปสัมภาษณ์ 3) ขั้นตอนสัมภาษณ์ ผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูลเชิงลึกจากผู้สูงอายุจำนวน 43 รูป/คน ในตำบลห้วยราชา จังหวัดบุรีรัมย์ โดยมีเครื่องมือในการสัมภาษณ์ คือ แบบสัมภาษณ์ การจดบันทึก ข้อมูล และการบันทึกภาพนิ่ง 4) หลังจากได้ข้อมูลครบแล้วผู้วิจัยได้ดำเนินการถอดข้อมูลจากการจดบันทึกมารวบรวมเรียบเรียง

ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาเพื่อความต้องการว่าผู้สูงอายุเป็นอย่างไร และ 5) ขั้นตอนการนำเสนอข้อมูล หลังจากที่ได้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาทั้งจากเอกสารและสัมภาษณ์แล้วได้ทำการพิมพ์ในระบบคอมพิวเตอร์ตามรูปแบบบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยเสนอความสำคัญของหลักพุทธธรรมและรูปแบบ และนำข้อมูลที่ได้มาประยุกต์ใช้กับผู้สูงอายุ โดยการเขียนเชิงพรรณนาเพื่อนำเสนอเป็นข้อมูลและผลงานทางวิชาการต่อไป

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกนั้น มาใช้ในการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล โดยดำเนินการร่วมกับกระบวนการรวบรวมข้อมูล จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร ได้แก่

- 1) การวิเคราะห์ข้อมูลโดยพิจารณาประเด็นหลัก (Major Themes) หรือแบบแผนหลัก (Major Pattern) ที่พบในข้อมูล ซึ่งได้รับการสัมภาษณ์ทั้งหมด
- 2) จากนั้นจึงนำประเด็นหลัก (Major Themes) มาพิจารณาแบ่งแยกออกเป็นประเด็นย่อย (Sub - Themes) และหัวข้อย่อย (Categories) เริ่มต้นจากการวิเคราะห์ภาพรวมไปสู่การวิเคราะห์ประเด็นย่อยของกระบวนการวิเคราะห์ ตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพภาคสนาม และ
- 3) ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับสุขภาพจิตผู้สูงอายุตามหลักพุทธธรรม

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 หลักพุทธธรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพจิตผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุหมายถึงผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป สภาพร่างกายเสื่อมถอยความคล่องแคล่วว่องไว เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพ มีอารมณ์หงุดหงิด ไม่มีความเชื่อมั่นในตนเอง หวาดกลัวภัยต่างๆ นานา กลัวถูกทอดทิ้งจากครอบครัว ลูกหลาน สังคมและชุมชน ผู้สูงอายุเป็นผู้มีบุญคุณต่อลูกหลาน ชุมชน สังคม และต่อประเทศชาติ ในสังคมไทยเห็นว่าผู้สูงอายุนั้นคือร่มโพธิ์ร่มไทรที่ให้ความเคารพยกย่องเพราะมีคุณค่าทั้งต่อครอบครัวและสังคม แม้ว่าผู้สูงอายุจะลดสถานภาพ และบทบาทลงไปบ้าง แต่ก็ยังคงมีปฏิสัมพันธ์กับคนรุ่นปัจจุบันเป็นอย่างดี ความสำคัญของผู้สูงอายุ คือ เป็นเสมือนศูนย์กลางของจิตใจสำหรับลูกหลาน การเป็นผู้มีคุณค่าต่อสังคม ผู้สูงอายุต่างก็มีประสบการณ์ชีวิตมากมาย สามารถแยกแยะสิ่งใดถูกสิ่งใดผิด ประสบการณ์ ความรู้เหล่านี้ย่อมสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อไปสู่คนรุ่นใหม่ได้เป็นอย่างดี ทั้งวัฒนธรรมประเพณี พิธีกรรมต่าง ๆ นั้น ต้องอาศัยประสบการณ์ของผู้รู้ นอกจากนี้ผู้สูงอายุ

ยังมีบทบาทในฐานะผู้ผลิตสร้าง รายได้เลี้ยงดูลูกหลาน หรือเคยเป็นกำลังสำคัญด้านเศรษฐกิจมาก่อน ท่านจึงเป็นชุมทรัพย์ทางปัญญา แก่ชุมชนและสังคม

หลักพุทธธรรมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ ดังนี้

1) พรหมวิหาร 4 หรือพรหมวิหารธรรม เป็นหลักธรรมประจำใจ เพื่อให้ตนดำรงชีวิตได้อย่างประเสริฐและบริสุทธิ์เฉกเช่นพรหม เป็นแนวธรรมปฏิบัติของผู้ที่ปกครองและการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ประกอบด้วยหลักปฏิบัติ 4 ประการ (1) เมตตา ความรักใคร่ปรารถนาดีอยากให้เขามีความสุข มีจิตอันแผ่ไมตรีและคิดทำประโยชน์แก่มนุษย์สัตว์ทั่วหน้า (2) กรุณา ความสงสาร คิดช่วยให้พ้นทุกข์ ใฝ่ใจในอันจะปลดเปลื้องบำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของปวงสัตว์ (3) มุทิตา ความยินดี ในเมื่อผู้อื่นอยู่ดีมีสุข มีจิตผ่องใสบันเทิง กอปรด้วยอาการแช่มชื่นเบิกบานอยู่เสมอ ต่อสัตว์ทั้งหลายผู้ดำรงในปกติสุข พลอยยินดีด้วยเมื่อเขาได้ดีมีสุข เจริญอกงามยิ่งขึ้นไป และ (4) อุเบกขา ความวางใจเป็นกลาง อันจะให้ดำรงอยู่ในธรรมตามที่พิจารณาเห็นด้วยปัญญา คือมีจิตเรียบตรงเที่ยงธรรมดุจตราขึง ไม่เอนเอียงด้วยรักและชัง พิจารณาเห็นกรรมที่สัตว์ทั้งหลายกระทำแล้ว อันควรได้รับผลดีหรือชั่ว สมควรแก่เหตุอันตนประกอบ พร้อมทั้งจะวินิจฉัยและปฏิบัติไปตามธรรม รวมทั้งรู้จักวางเฉยสงบใจมองดู ในเมื่อไม่มีกิจที่ควรทำ เพราะเขารับผิดชอบตนได้ดีแล้ว เขาสมควรรับผิดชอบตนเองหรือเขาควรได้รับผลอันสมกับมารับผิดชอบของตน (อภิ.สง. (ไทย) 34/190/75) เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา เป็นหลักธรรมในการส่งเสริมด้านกายมาเป็นพื้นฐานความเจริญอกงามให้กับตนเองและผู้อื่นนั้น จะต้องอาศัยหลักความดีมีเมตตา มาเกื้อกูลเพื่อขัดเกลาการกระทำที่ไม่เหมาะสม ทั้งภายในและภายนอก โดยการงดเว้นสิ่งที่ไม่ดีไม่งามนำความเสื่อมมาให้กับตนเอง ย่อมทำให้เกิด ความสุขโดยไม่ประมาท ส่งผลให้สุขภาพกายดี ต่อสู้กับโรคภัยไข้เจ็บได้ และเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่มนุษย์ทุก ๆ คนควรจะนำเข้ามาใส่ตัวเองให้มีความพร้อมที่จะนำมาส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้วยยึดหลักพรหมวิหาร 4 มาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างแท้จริง

2) ขรवासธรรม 4 ธรรมสำหรับขรवास ธรรมสำหรับการครองเรือน หลักการครองชีวิตของคฤหัสถ์ (1) สัจจะ ความจริง, ซื่อตรง ซื่อสัตย์ จริงใจ พุดจริง ทำจริง (2) ทมะ การฝึกฝน การข่มใจ ฝึกนิสัย ปรับตัว รู้จักควบคุมจิตใจ ฝึกหัดตัดนิสัย แก้ไขข้อบกพร่อง ปรับปรุงตนให้เจริญก้าวหน้าด้วยสติปัญญา (3) ขันติ ความอดทน ตั้งหน้าทำหน้าทีการทำงานด้วยความขยันหมั่นเพียร เข้มแข็ง ทนทาน ไม่หวั่นไหว มั่นในจุดหมาย ไม่ท้อถอย และ (4) จาคะ ความเสียสละ สละกิเลส สละความสุขสบายและผลประโยชน์ส่วนตนได้ ใจกว้าง พร้อมทั้งจะรับฟังความทุกข์ ความคิดเห็น และความต้องการของผู้อื่น พร้อมทั้งจะร่วมมือ ช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่คับแคบเห็นแก่ตนหรือเอาแต่ใจตัว (ขุ.สุ. (ไทย) 25/845/316) ขรवासธรรม ถือว่าเป็นธรรมพื้นฐานของมนุษย์ทุกคนจะต้องหมั่นฝึกฝน

อบรมตนเองด้วยการละเว้นจากการพฤติกรรม กระทำอันเป็นที่ไม่เหมาะสม แก่ตนเองและผู้อื่น โดยการยึดเอามาปรับใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน เพื่อจะเสริมสร้างให้ตนและทุกคนอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข โดยอาศัยการนำหลักธรรมคำสอนมาประพฤติส่งเสริมใช้ให้เกิดมรรคผล เกิดคุณค่าความเจริญงอกงามทั้งภายในภายนอกปราศจากโทษด้านต่าง ๆ ย่อมทำให้มตนและทุกคน มีความสมบูรณ์ด้วยการบำเพ็ญสิ่งที่มีประโยชน์ และเว้นจากการเบียดเบียนกัน

3) โลกธรรม 8 ธรรมดาของโลก เรื่องของโลก ความเป็นไปตามคติธรรมดา ซึ่งหมุนเวียนมาหาสัตว์โลกและสัตว์โลกก็หมุนเวียนตามมันไป (1) ลาภ (ได้ลาภ มีลาภ) (2) อลาภ (เสียลาภ สูญเสีย) (3) ยส (ได้ยศ มียศ) (4) อยศ (เสียยศ) (5) นิพทา (ดีเตียน) (6) ปัสสา (สรรเสริญ) (7) สุข (ความสุข) (8) ทุกข์ (ความทุกข์) โดยสรุปเป็น 2 คือ ข้อ 1-3-6-7 เป็น อภิธรรม ธรรม คือส่วนที่น่าปรารถนา ข้อที่เหลือเป็น อนภิธรรม คือ ส่วนที่ไม่น่าปรารถนา โลกธรรมเหล่านี้ ย่อมเกิดขึ้นทั้งแก่ปุถุชนผู้มีได้เรียนรู้ และแก่อริยสาวกผู้ได้เรียนรู้ต่างกันแต่ว่า คนพวกแรกย่อมไม่รู้เห็นเข้าใจตามความเป็นจริง ลุ่มหลง ยินดียินร้าย ปลอ่ยให้โลกธรรมเข้าครอบงำอำยิจิต พุยุบเรื่อยไปไม่พ้นจากทุกข์ มีโสกะปริเทวะ เป็นต้น ส่วนอริยสาวกผู้ได้เรียนรู้ พิจารณาเห็นตามเป็นจริง ว่า สิ่งเหล่านี้ยังใดก็ตามที่เกิดขึ้นแก่ตน ล้วนไม่เที่ยงเป็นทุกข์ มีความแปรปรวนไปเป็นธรรมดา ไม่หลงใหลมัวเมาเคลิ้มไปตามอภิธรรม ไม่ชุ่มมัวหม่นหมอง คลุ้มคลั่งไปในเพราะอภิธรรม มีสติดำรงอยู่ เป็นผู้ปราศจากทุกข์ มีโสกะปริเทวะ เป็นต้น (ที.ปา. (ไทย) 11/337/348) ผู้สูงอายุพิจารณายอมรับความเป็นจริงที่เกิดขึ้นทั้งด้านบวกและด้านลบ ยอมรับกับทุกข์ที่เกิดขึ้น โดยยึดถือปฏิบัติตามหลักพุทธธรรม เพื่อทำให้ผู้สูงอายุมีอายุยืน สุขภาพกาย สุขภาพจิตดี และความไม่ประมาท ทำให้ไม่ประมาทในทรัพย์สิน ใช้ทรัพย์สินให้เกิดประโยชน์ ทำให้ไม่ดูหมิ่นผู้อื่น และหลักโลกธรรม ๘ เป็นหลักธรรมคำสอนที่ประยุกต์ให้เหมาะสม

4.2 สภาพปัญหาสุขภาพจิตผู้สูงอายุ ตำบลห้วยราชา อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ปัญหาด้านจิตใจผู้สูงอายุตำบลห้วยราชา อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ บางคนกลัวการถูกทอดทิ้ง กลัวการอยู่คนเดียว บางคนเป็นโรคซึมเศร้า คิดมากกลัวจะเป็นภาระให้กับลูกหลาน ทำใจกับสิ่งที่เกิดขึ้นไม่ได้ ด้านครอบครัวและสังคม ผู้สูงอายุประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมน้อย บางคนมีปัญหาทางครอบครัว ทำงานดูแลบ้านทุกอย่างแทนหลาน บางคนเจ็บป่วยเข้าร่วมกิจกรรมของสังคมได้ไม่ได้ ด้านครอบครัวเกิดความขัดแย้งที่ไม่เข้าใจกันระหว่างลูกหลานกับผู้สูงอายุ แต่เป็นเพียงปัญหาเล็กน้อย ผู้สูงอายุบางคนชอบอยู่คนเดียวอยากช่วยเหลือตัวเองโดยไม่พึ่งลูกหลาน ด้านเศรษฐกิจและรายได้ ส่วนใหญ่ไม่มีปัญหา มีรายได้จากการประกอบอาชีพ มีเบี้ยยังชีพของผู้สูงอายุ

บางครอบครัวได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ลูกหลานส่งเงินมาให้เป็นรายเดือน มีเงินออมเก็บไว้ ผู้สูงอายุในตำบลห้วยราชา อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ มีปัญหาเกิดขึ้นหลาย ๆ เช่น ด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ เศรษฐกิจและสังคม

4.3 แนวทางแก้ปัญหาสุขภาพจิตผู้สูงอายุ ตำบลห้วยราชา อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ผู้สูงอายุมองโลกในแง่ดี ไม่เครียด ทำจิตใจให้มีความสุขมีความสุขมีชื่อเสียงในศาสนา ประกอบกิจกรรมทางศาสนาเสมอ และนั่งสมาธิทำให้จิตสงบ บางคนหาทางออกโดยการทำบุญใส่บาตรในช่วงเช้าเวลาพระเดินบิณฑบาต เข้าวัดฟังธรรมในวันธรรมสวนะ ผู้สูงอายุในตำบลห้วยราชาส่วนใหญ่ สุขภาพจิตดี ร่าเริง แจ่มใส หมั่นทำบุญให้ทาน ทำงานอยู่เสมอ ทำให้สงบด้วยสมาธิและเผชิญสิ่งที่หนีไม่พ้นด้วยความสงบ ได้พบปะพูดคุยให้หายจากความเศร้าความเหงาในจิตใจ ผู้สูงอายุในตำบลห้วยราชา อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ ได้นำหลักพุทธธรรมมาปฏิบัติในวิถีชีวิต และแก้ปัญหาด้านจิตใจ หลักพุทธธรรม คือ

1) พรหมวิหาร 4 คือ 1) เมตตา ความรักใคร่ปรารถนาดีอยากให้เขามีความสุข มีจิตอันแผ่ไมตรีและคิดทำประโยชน์แก่มนุษย์สัตว์ทั่วหน้า 2) กรุณา ความสงสาร คิดช่วยให้พ้นทุกข์ ใฝ่ใจในอันจะปลดเปลื้องบำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของปวงสัตว์ 3) มุทิตาความยินดี ในเมื่อผู้อื่นอยู่ดีมีสุข มีจิตผ่องใสบันเทิง กอปรด้วยอาการแช่มชื่นเบิกบานอยู่เสมอ ต่อสัตว์ทั้งหลายผู้ดำรงในปกติสุข พลอยยินดีด้วยเมื่อเขาได้ดีมีสุข เจริญงอกงามยิ่งขึ้นไป และ 4) อุเบกขา ความวางใจเป็นกลาง อันจะให้ดำรงอยู่ในธรรมตามทีพิจารณาเห็นด้วยปัญญา คือมีจิตเรียบตรงเที่ยงธรรมดุจตราขึง ไม่เอนเอียงด้วยรักและชัง พิจารณาเห็นกรรมที่สัตว์ทั้งหลายกระทำแล้ว อันควรได้รับผลดีหรือชั่ว สมควรแก่เหตุอันตนประกอบ พร้อมทั้งจะวินิจฉัยและปฏิบัติไปตามธรรม รวมทั้งรู้จักวางเฉยสงบใจมองดู ในเมื่อไม่มีกิจที่ควรทำ เพราะเขารับผิดชอบตนได้ดีแล้ว เขาสมควรรับผิดชอบตนเอง หรือเขาควรได้รับผลอันสมกับมารับผิดชอบของตน

2) ฆราวาสธรรม 4 คือ ธรรมสำหรับฆราวาส ธรรมสำหรับการครองเรือน หลักการครองชีวิตของคฤหัสถ์ 1) สัจจะ ความจริง ซื่อตรง ซื่อสัตย์ จริงใจ พูดจริง ทำจริง 2) ทมะ การฝึกฝน การข่มใจ ฝึกนิสัย ปรับตัว รู้จักควบคุมจิตใจ ฝึกหัดตัดสินใจ แก้ไขข้อบกพร่อง ปรับปรุงตนให้เจริญก้าวหน้าด้วยสติปัญญา 3) ขันติ ความอดทน ตั้งหน้าทำหน้าที่การทำงานด้วยความขยันหมั่นเพียร เข้มแข็ง ทนทาน ไม่หวั่นไหว มั่นในจุดหมาย ไม่ท้อถอย และ 4) จาคะ ความเสียสละ สละกิเลส สละความสุขสบายและผลประโยชน์ส่วนตนได้ใจกว้าง พร้อมทั้งจะรับฟังความทุกข์ ความคิดเห็น และความต้องการของผู้อื่น พร้อมทั้งจะร่วมมือ ช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่คับแคบเห็นแก่ตนหรือเอาแต่ใจตัว และ

3) โลกธรรม 8 คือ ธรรมดาของโลก เรื่องของโลก ความเป็นไปตามคติธรรมดา ซึ่งหมุนเวียนมาหาสัตว์โลกและสัตว์โลกก็หมุนเวียนตามมันไป 1) ลาภ (ได้ลาภ, มีลาภ) 2) อลาภ (เสียลาภ, สูญเสีย) 3) ยส (ได้ยศ, มียศ) 4) อยศ (เสียยศ) 5) นิินทา (ดีเตียน) 6) ปัสสา (สรรเสริญ) 7) สุข (ความสุข) 8) ทุกข์ (ความทุกข์) โดยสรุปเป็น 2 คือ ข้อ 1-3-6-7 เป็น อริยธรรม คือส่วนที่น่าปรารถนา ข้อที่เหลือเป็น อนิยธรรม คือ ส่วนที่ไม่น่าปรารถนา โลกธรรมเหล่านี้ ย่อมเกิดขึ้นทั้งแก่ปุถุชนผู้มีได้เรียนรู้ และแก่อริยสาวกผู้ได้เรียนรู้ ต่างกันแต่ว่า คนพวกแรกย่อมไม่รู้เห็นเข้าใจตามความเป็นจริง ลุ่มหลง ยินดียินร้าย ปลอ่ยให้โลกธรรมเข้าครอบงำอำยิจิต พุยุบเรื่อยไปไม่พ้นจากทุกข์ มีโสกะปริเทวะ เป็นต้น ส่วนอริยสาวกผู้ได้เรียนรู้ พิจารณาเห็นตามเป็นจริง ว่า สิ่งเหล่านี้ยังได้เกิดตามที่เกิดขึ้นแก่ตน ล้วนไม่เที่ยง เป็นทุกข์ มีความแปรปรวนไปเป็นธรรมดา ไม่หลงใหลมัวเมาเคลิ้มไปตามอนิยธรรม ไม่ขุ่นมัวหม่นหมอง คลุ้มคลั่งไปในเพราะอนิยธรรม มีสติดำรงอยู่ เป็นผู้ปราศจากทุกข์ มีโสกะ ปริเทวะ เป็นต้น

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง “การศึกษาหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมสุขภาพจิตผู้สูงอายุ ตำบลห้วยราช อำเภห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์” มีข้อค้นพบที่สำคัญจึงนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. “หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมสุขภาพจิตผู้สูงอายุในพระพุทธศาสนา” ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มผู้สูงอายุศึกษาพระมหาวีร 4 ฆราวาสธรรม 4 และหลักโลกธรรม 8 ด้วยการเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติหรือธรรมดาของชีวิต ซึ่งช่วยพัฒนาจิตใจให้มีสุขภาพจิตที่ดี มีความเบิกบาน ผ่องใส ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ไม่ยึดติดกับความทุกข์ นอกจากนี้ ยังมีทัศนคติเกี่ยวกับความตายในเชิงบวกว่าเป็นธรรมดาชีวิต และไม่รู้สึกรังเกียจหรือกังวลกับความตายที่จะต้องเผชิญ อีกทั้งยังทำงานอดิเรกที่ตนเองชื่นชอบและสนใจ ทำให้มีความสุขและเพลิดเพลินในการใช้ชีวิต ด้วยการสร้างสัมพันธ์ที่ดีให้กัน สามารถทำให้ผู้สูงอายุมีอายุยืน สุขภาพกายและสุขภาพจิตดี สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง “การศึกษาเชิงวิเคราะห์วิถีชีวิตพฤติกรรมสุขภาพและการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมของพระสงฆ์ที่ปรากฏในพระไตรปิฎก” ซึ่งระบุว่า แนวคิดตามหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาถือว่าสุขภาวะหรือสุขภาพ หมายถึง สุขภาพสมบูรณ์ของชีวิต ในทางร่างกาย (กายิกสุข) และทางจิตใจ (เจตสิกสุข) โดยองค์รวมของส่วนประกอบเหล่านี้แยกเป็น 4 ด้าน คือ ร่างกาย จิตใจ ศีล (สังคมและสิ่งแวดล้อม) และปัญญา โดยชีวิตของมนุษย์จะเกิดความสุขได้นั้น มิต้องครบทั้ง 4 ด้านนี้จะต้องประสานเป็นหนึ่งเดียวกัน อาจเป็นธรรมชาติของผู้ป่วยหรือลักษณะสัมพันธ์ภาพระหว่างผู้ป่วยกับแพทย์ จะให้ความสำคัญต่อ คำแนะนำของแพทย์พยาบาลหรือผู้ดูแลรักษามากกว่าให้ความสำคัญ

กับการแสวงหาความรู้ เพื่อดูแลสุขภาพของตนเอง ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญในรูปแบบสังคมไทย (พระธรรมโมลี (ทองอยู่ ญาณวิสุทธิโส), 2551: บทคัดย่อ)

2. “ศึกษาปัญหาสุขภาพจิตผู้สูงอายุ ตำบลห้วยราช อำเภห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์” พบว่า ผู้สูงอายุนอนไม่หลับ หงุดหงิดง่าย เครียด และกังวลใจเพราะโรคชรา เนื่องจากปัญหาด้านร่างกาย เช่น ร่างกายไม่มีแรง เดินไม่ได้เพราะอายุมาก ปวดเมื่อยตามร่างกาย ฟันหัก กินข้าวได้น้อย เป็นโรคอ้วน โรคประจำตัว วิงเวียนศีรษะหน้ามืด ตาพร่ามัว เดินไม่คล่อง เบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง ไขมันในเส้นเลือด เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง **“รูปแบบชุมชนต้นแบบที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ”** ซึ่งระบุว่า จากการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจของผู้สูงอายุ ทำให้ซึมเศร้า หงุดหงิด ระวัง เอาแต่ใจตนเอง ทำให้รู้สึกว่าเป็นการสูญเสียทางใจ หดหู่กำลังใจ นอนไม่หลับ เป็นต้น ผู้สูงอายุที่มีปัญหานอนไม่หลับ มักชอบตื่นกลางดึก ตื่นเช้ากว่าปกติ ตื่นแล้วหลับต่อไม่ได้ หรือเป็นตั้งแต่เข้านอน นอนหลับยากกว่าปกติ โดยทั่วไปในวัยสูงอายุมักต้องการเวลานอนน้อยลง จากการเปลี่ยนแปลงของสรีระวิทยา ทำให้นอนหลับน้อยลง ตื่นเช้ากว่าปกติ แต่ผู้สูงอายุบางท่านกังวลมาก ทำให้ปัญหาเพิ่มมากขึ้น และผู้สูงอายุก็มีปัญหาสุขภาพอื่น ๆ อาทิ ปวดเข่า ปวดท้อง ทำให้เป็นสาเหตุของการนอนไม่หลับด้วย รวมถึงโรคซึมเศร้า ถือเป็นการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ที่พบบ่อย เช่น เบื่อหน่าย ท้อแท้ หงุดหงิดง่าย ใจคอไม่ดี เบื่ออาหาร และไม่มีสมาธิ (กมลชนก ภูมิชาติ, 2559: 18)

3. “เสนอแนวทางการส่งเสริมสุขภาพจิตผู้สูงอายุ ตำบลห้วยราช อำเภห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์” หลักธรรมสำหรับส่งเสริมสุขภาพจิตผู้สูงอายุ คือ พรหมวิหาร 4 ฆราวาสธรรม 4 และหลักโลกธรรม 8 เพื่อเกื้อกูลขัดเกลาการกระทำที่ไม่เหมาะสม ทั้งภายในและภายนอก โดยดเว้นสิ่งที่ไม่ดีไม่งามซึ่งนำความเสื่อมมาให้กับตน ย่อมทำให้เกิดความสุขโดยไม่ประมาท ถือได้ว่าเป็นธรรมพื้นฐานของมนุษย์ทุกคนที่จะต้องหมั่นฝึกฝนอบรมตน ด้วยการละเว้นจากการพฤติกรรมกระทำอันเป็นที่ไม่เหมาะสม โดยการยึดเอาหลักธรรมมาปรับใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน ทั้งนี้เนื่องจากสามารถเสริมสร้างให้ตนและทุกคนอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข ผู้สูงอายุควรยอมรับความเป็นจริง ที่เกิดขึ้นทั้งด้านบวกและด้านลบ ยอมรับกับทุกสิ่งที่เกิดขึ้น เพื่อทำให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพกายสุขภาพจิตดี และพิจารณาสิ่งทั้งให้รู้ตามความเป็นจริง สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง **“การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาผู้สูงอายุ”** ระบุว่า หลักธรรมสำหรับผู้สูงอายุประกอบด้วยองค์ธรรม 29 ประการ (ปริยัติ) การปฏิบัติ 12 ประการ (ปฏิบัติ) และผลจากการปฏิบัติ (ปฏิเวธ) อันเป็นคุณค่า ภายนอก 2 ด้าน คือ ด้านร่างกายและสังคม และคุณค่าภายใน 4 ด้าน คือ ด้านจิตใจ ด้านอารมณ์ ด้านปัญญา และด้านสติสัมปชัญญะ การเรียนรู้และกิจกรรมการเรียนรู้เป็นเครื่องมือสำคัญที่จะนำไปสู่เป้าหมายของการพัฒนาผู้สูงอายุทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจและ

ปัญญา โดยการบรรลุเป้าหมายอยู่ภายใต้เงื่อนไขการเรียนรู้ทั้งปัจจัยภายใน อันได้แก่ บุพเพกตบุญญา ความสนใจและนำไปปฏิบัติด้วยตนเอง และปัจจัยภายนอก ได้แก่ สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ครอบครัว และผู้สอน วิธีการเรียนรู้ดังกล่าวมีความหลากหลาย ได้แก่ จากผู้รู้ จากการปฏิบัติด้วยตนเอง จากการสนทนาธรรม จากการเข้าร่วมฝึกอบรม จากการเป็นผู้ช่วยผู้รู้ในการฝึกอบรม จากการได้รับการสั่งสอนตักเตือน และจากการได้รับฟัง หรืออ่านข้อความหรือเรื่องเล่าที่ประทับใจ ส่วนกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นกิจกรรมด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิตใจ และสังคม โดยกิจกรรมหนึ่ง ๆ ใช้วิธีการเรียนรู้ที่หลากหลายได้ กิจกรรมทั้งสาม ด้านต้องสอดแทรกหลักธรรมสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อพัฒนาผู้สูงอายุอย่างเป็นองค์รวมตั้งแต่ระดับพื้นฐานไปจนถึงความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ (ทิพย์วดี เหลืองกระจ่าง, 2556: 102)

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผู้ปกครองแต่ละหมู่บ้าน หรือองค์กรส่วนท้องถิ่น ควรกำหนดแนวทาง และปลูกฝังให้คนในครอบครัวดูแล หรือปฏิบัติกับผู้สูงอายุ ด้วยการพูดจาสุภาพ ทักทาย ยิ้มแย้มแจ่มใส เต็มใจดูแลและเอาใจใส่ที่ดี
2. ผู้ปกครองแต่ละหมู่บ้าน หรือองค์กรส่วนท้องถิ่น ควรรณรงค์ให้มีการเปิด ธรรมะเสียงตามสายในช่วงเช้า เพื่อแบ่งปันสิ่งดี ๆ ให้กับผู้สูงอายุ
3. ควรมีการส่งเสริมบทบาทของผู้สูงอายุที่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการปฏิบัติตนที่ดีงามที่เป็นแบบอย่างให้มีบทบาทในสังคมมากยิ่งขึ้น

6.2 ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติการ

1. ผู้สูงอายุต้องศึกษาให้เข้าใจชัดถึงแนวทางปฏิบัติ และเห็นคุณค่าของหลัก พุทธธรรมแล้วจึงนำไปปรับปรุงใช้ในชีวิตประจำวัน
2. ผู้สูงอายุต้องเข้าใจและทำตัวเองให้เป็นแบบอย่าง เป็นหลักธรรมประจำใจ เพื่อให้ตนดำรงชีวิตได้อย่างประเสริฐและบริสุทธิ์เฉกเช่นพรหม เป็นแนวธรรมปฏิบัติของผู้ที่ ปกครองและการอยู่ร่วมกับผู้อื่น
3. ผู้สูงอายุได้ผ่านวัย เข้าใจความถูกต้องถูกผิดในการดำเนิน ชีวิตในสังคมควร จะเคร่งครัดปฏิบัติให้เป็นแบบอย่างที่ดีในหลักฆราวาสธรรม ปัญหาที่เกิดขึ้นกับบุคคลครอบครัว และสังคมปัจจุบัน เพราะความบกพร่องในการรักษาหลักฆราวาสธรรม และไม่เห็นคุณค่าการนำ ฆราวาสธรรมมาใช้ในชีวิตประจำวัน ประกอบกับยุคโลกาภิวัตน์มามีอิทธิพลต่อสังคม จึงก่อให้เกิดปัญหาสังคมนานาประการ

4. ผู้สูงอายุ มีประสบการณ์ในสภาพความไม่เที่ยง เป็นทุกข์ และ ความไม่มีตัวตน ซึ่งเป็นสามัญลักษณะ หรือธรรมชาติของสัตว์โลกไม่มากนักน้อย ดังนั้น จึงควรดำเนินชีวิตโดยความไม่ประมาท คิดถึงคุณค่าเวลา และสร้างกุศลแก่ตนเองและสังคมเมื่อประสบปัญหาเกิดภาวะอนิถฐารมณ์จะได้คิดถึงความจริงของชีวิตว่ามีเกิดก็ต้องมีตาย หรือโลกธรรม

6.3 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อใช้กับผู้สูงอายุในเวลาใกล้ตาย
2. ศึกษาเปรียบเทียบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยยึดหลักพรหมวิหาร ๔ ในเขตตำบลห้วยราชา อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ และตำบลอื่น ๆ
3. ศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหาผู้สูงอายุติดเตียง ในเขตตำบลห้วยราชา อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ และตำบลอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- กมลชนก ภูมิชาติ. (2559). รูปแบบชุมชนต้นแบบที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการนวัตกรรมการพัฒนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- กลุ่มสถิติประชากร. (2557). **การสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2557**. สำนักงานสถิติแห่งชาติ: กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.
- ทิพย์วดี เหลืองกระจ่าง. (2556). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาผู้สูงอายุ. **ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระธรรมโมลี (ทองอยู่ ญาณวิสุโท). (2551). การศึกษาเชิงวิเคราะห์วิถีชีวิต พฤติกรรม สุขภาพ และการ ดูแลสุขภาพ แบบองค์รวมของพระสงฆ์ที่ ปรากฏในพระไตรปิฎก. **ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระบุญทรง ปุณฺณธโร (หมี่ดำ). (2549). ปัญหาและทางออกของผู้สูงอายุตามหลักพระพุทธศาสนา. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2556). **คติธรรมแห่งชีวิต**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บริษัทสหธรรมิก จำกัด.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2556). การคาดประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ.

2553-2583. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา.

สำนักงานเทศบาลตำบลห้วยราช ถนนสุขาภิบาล 3. (2564). ข้อมูล ณ วันที่ 1 ตุลาคม.

แนวทางการขยายผลแนวคิดการเกษตรแบบ 1 ไร่ 1 แสน
ของปราชญ์ชาวบ้านภาคอีสาน เพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารของชุมชน
Approaches for 1 Rai 100,000 Farming Concept Expansion of
Local Scholars in the Northeast Region
to Build Community Food Security

จริยาภรณ์ ปีตาทะสังข์

Chariyaporn Pitathasang

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

Faculty of Humanities and Social Sciences Buriram Rajabhat University

E-mail: Chariyaporn.pt@bru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการขยายผลแนวคิดการเกษตรแบบ 1 ไร่ 1 แสนของปราชญ์ชาวบ้านภาคอีสาน เพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร การวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยทำการศึกษากับปราชญ์ชาวบ้านภาคอีสานในศูนย์เรียนรู้ 3 แห่งในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดขอนแก่น ใช้แบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้าง การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสนทนากลุ่ม เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า เกษตรแบบ 1 ไร่ 1 แสน เป็นการผลิตแบบผสมผสานในพื้นที่ 1 ไร่ที่ให้มูลค่ามากกว่า 100,000 บาท ต่อปี แนวทางการขยายผลแนวคิดสำหรับเกษตรกรที่มีที่ดินมากกว่า 1 ไร่ นั้น ควรเข้ารับการอบรมและเรียนรู้จริงจากศูนย์ปราชญ์เพื่อให้เกษตรกรสามารถผลิตอาหารในการดำรงชีพในครัวเรือน เกื้อกูลชุมชน และสร้างรายได้หลักสู่ครอบครัว ส่วนเยาวชนและบุคคลทั่วไปที่ไม่มีที่ดินทำกิน สามารถใช้โมเดลย่อส่วนเกษตร 1 ตารางเมตร วางระบบปลูกพืชที่จำเป็นเพื่อบริโภคในครัวเรือน จะทำให้มีผลผลิตเพื่อยังชีพและลดรายจ่ายครัวเรือนได้จริง

คำสำคัญ: 1 ไร่ 1 แสน, เกษตรประณีต, ปราชญ์ชาวบ้านภาคอีสาน, ความมั่นคงทางอาหาร

Abstract

The objective of this research was to study the approaches for expanding the 1 rai, 100,000 farming concept of local scholars in the northeast region to build community food security. A qualitative research method was employed in this research. The study was conducted with local scholars in the northeastern region in 3 learning centers in Nakhon Ratchasima province, Buriram province, and Khon Kaen province. Semi-structured interviews, participatory observations, and focus group discussions were utilized as the data collection tools. The research results revealed that 1 rai, 100,000 farming is an integrated production in an area of 1 rai that is worth more than 100,000 baht per year. The approaches for expanding the concept for farmers with more than 1 rai of land included that the farmers should be trained and actually learned from the local scholars' center so that farmers can produce food for a living in the household, support the community, and generate the main income for their family. As for the youth and general people who do not have their own land to do their farming, they can use a reduced scale model of 1 square meter farming to set up a system for planting necessary crops for household consumption. This can help them actually produce subsistence products and reduce household expenses.

Keywords: 1 Rai, 100,000 Baht, Elaborate Farming, Local Scholars in the Northeast Region, Food Security

1. บทนำ

ความมั่นคงทางอาหาร (Food security) คือปัญหาความมั่นคงรูปแบบหนึ่งที่หลายประเทศทั่วโลกกำลังเผชิญ โดยเฉพาะประเทศกำลังพัฒนา ทั่วโลกต่างให้ความสนใจปัญหานี้เพราะกำลังทวีความรุนแรงมากขึ้นอันเนื่องจากปัญหาเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่เกิดวิกฤติด้านพลังงาน ปัญหาด้านสภาพแวดล้อม ความแห้งแล้ง ขาดแคลนน้ำ รวมถึงความแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศส่งผลให้การผลิตพืชและอาหารลดลง ราคาพืชอาหารสูงขึ้นทำให้ประชากรที่ยากจนไม่สามารถเข้าถึงอาหารได้ (วิรัชพัชร ประเสริฐศักดิ์, 2558: 1)

สำหรับประเทศไทยอาจเคยถูกเรียกว่าเป็น “อู่น้ำ อู่น้ำ” เพราะพื้นที่ส่วนใหญ่เหมาะกับการทำเกษตรกรรม ซึ่งนอกจากจะสามารถผลิตเพื่อเลี้ยงประชากรภายในประเทศแล้วยังสามารถเลี้ยงประชาชนหรือพลเมืองของโลกอีกด้วย อย่างไรก็ตาม ในอดีตเราอาจบริโภคอาหารอย่างฟุ่มเฟือยเนื่องจากประชากรยังมีไม่มาก แต่ปัจจุบันจำนวนประชากรที่มากขึ้น ทำให้ประสบปัญหาเรื่องแหล่งผลิตหรือปัจจัยการผลิตที่ยังคงมีเท่าเดิมหรือลดลง นอกจากนี้ ภายใต้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลกและทุกครั้งที่เกิดวิกฤติต่าง ๆ เช่น วิกฤตเศรษฐกิจ วิกฤติโรคระบาด ก็มักจะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางอาหาร โดยเฉพาะครัวเรือนที่มีรายได้น้อย (เพ็ญจันทร์ รวียะวงศ, 2563: 33) จะเห็นได้จากสถานการณ์การขาดแคลนอาหารช่วงโควิด 19 ที่ผ่านมาก็เป็นสัญญาณสะท้อนให้เห็นว่า โลกกำลังเผชิญกับความเปราะบางของระบบความมั่นคงทางอาหาร ซึ่งระบบความมั่นคงทางอาหารนี้ต้องพิจารณาใน 4 มิติ ประกอบด้วย 1) การมีปริมาณอาหารพอเพียง 2) การเข้าถึงอาหาร 3) การใช้ประโยชน์จากอาหาร และ 4) การมีเสถียรภาพด้านอาหาร (องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ : FOA, 2002: 4) จากการศึกษาของ นิติพงษ์ ส่งศรีโรจน์ (2558: 16) พบว่า ครัวเรือนเกษตรภาคอีสานแม้จะมีอาหารเพียงพอต่อการบริโภค แต่มีความเสี่ยงด้านปัญหาเสถียรภาพอาหาร นั่นหมายถึง เมื่อเกิดเหตุการณ์วิกฤติอย่างกะทันหัน ไม่ว่าจะเป็นวิกฤติเศรษฐกิจ โรคระบาด วิกฤติสภาพอากาศ ครัวเรือนจะมีภูมิคุ้มกันน้อย อันเนื่องมาจากขาดการจัดระบบไร่นาอย่างครบวงจร เกษตรกรขาดแหล่งเรียนรู้ที่จะให้ข้อมูลทางการเกษตรเพื่อให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น

เกษตรแบบ 1 ไร่ 1 แสน เป็นการผลิตการเกษตรแบบประณีตในระดับครัวเรือนที่มีเป้าหมายเพื่อบริโภคในครอบครัวเป็นหลัก จากนั้นผลผลิตส่วนเกินจะนำไปแบ่งปันและขายให้กับคนในชุมชน และส่งไปยังตลาดนอกชุมชนสร้างรายได้ให้กับครอบครัว หากทุกครอบครัวสามารถใช้ที่ดินเพียง 1 ไร่ ทำการเกษตรในลักษณะดังกล่าวก็จะสามารถสร้างความมั่นคงทางอาหารให้กับครอบครัวและชุมชนได้ แนวคิดเกษตร 1 ไร่ 1 แสน เกิดขึ้นตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2550 โดยปราชญ์ชาวบ้านภาคอีสานจำนวน 5 คน ประกอบด้วย พ่อผาย สร้อยสระกลาง พ่อคำเดื่อง ภาษี พ่อไชยรัตน์ ชื่นศรี พ่อจันทร์ที ประทุมภา และพ่อผอง เกตุวิบูลย์ ได้ร่วมมือกันแปรความคิดของเกษตรผสมผสานแบบเกษตรประณีต 1 ไร่ ไม่ยากจน ไปสู่การปฏิบัติที่สามารถรับรองผลได้ เป็นการบริหารจัดการที่ดินในพื้นที่ 1 ไร่ ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ลดข้อจำกัดของเกษตรกรที่มีที่ดินทำกินน้อยให้ใช้ประโยชน์จากที่ดินทำกินของตนให้มากที่สุด และตั้งเป้าหมายรายได้ที่เกษตรกรจะได้รับ เพื่อกระตุ้นให้

เกษตรกรสนใจนำไปปฏิบัติในพื้นที่ของตน แนวคิดดังกล่าวนี้ได้รับความสนใจจากนักวิชาการ นักธุรกิจและองค์กรพัฒนาจนเป็นต้นแบบขยายผลต่อไปยังภูมิภาคต่าง ๆ ในชื่อที่แตกต่างกัน เช่น “แปลงนา 1 ไร่ ได้ 1 แสน” “ทำ 1 ไร่ ได้ 1 แสน” “ไร่นาสวนผสม 1 ไร่ ได้ 1 แสน” และ “ชาวนาอัจฉริยะ 1 ไร่ 1 แสน” (อภิชาติ ศรีสอาด และทรงพล น้อยบัวพิมพ์, 2556: 28 และ ปกรณ์ หับเที่ยง, 2558: 1) แนวคิดนี้จึงเป็นรูปแบบการทำการเกษตรที่วัดผลในทางเศรษฐกิจได้ และเป็นทางออกที่สำคัญของการแก้ปัญหาความมั่นคงทางอาหารของชุมชน โดยเฉพาะในสถานการณ์วิกฤติ และควรได้มีการขยายผลไปยังระดับบุคคล ครัวเรือนให้กว้างขวางขึ้น

จากปรากฏการณ์และคุณประโยชน์ของแนวคิดเกษตร 1 ไร่ 1 แสน ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญที่จะต้องมีการศึกษาวิธีทำเกษตรแบบ 1 ไร่ 1 แสน และแนวทางการขยายผลแนวคิดเกษตร แบบ 1 ไร่ 1 แสน ของปราชญ์ชาวบ้านภาคอีสานไปยังครัวเรือนเกษตรกรอีสาน การศึกษานี้จะทำให้เกิดการรวบรวมองค์ความรู้ด้านเกษตรกรรมรูปแบบ 1 ไร่ 1 แสน อย่างเป็นระบบ และจะเป็นประโยชน์ในการเผยแพร่ความรู้ การศึกษาต่อยอด และสามารถนำแนวคิดเกษตร 1 ไร่ 1 แสน ไปประยุกต์ใช้เพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารและการพัฒนาชุมชนต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาแนวทางการขยายผลแนวคิดการเกษตรแบบ 1 ไร่ 1 แสน ของปราชญ์ชาวบ้านภาคอีสาน เพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารของชุมชน

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ทั้งนี้ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากปราชญ์ชาวบ้าน 3 คน ในศูนย์ปราชญ์ 3 แห่ง จาก 3 จังหวัด ได้แก่ 1) พ่อจันทร์ที ประทุมภา ศูนย์ปราชญ์ชาวบ้านจังหวัดนครราชสีมา 2) พ่อผอง เกตุวิบูลย์ ศูนย์ปราชญ์ชาวบ้านจังหวัดขอนแก่น และ 3) พ่อไชยรัตน์ ชื่นศรี ศูนย์ปราชญ์ชาวบ้านจังหวัดบุรีรัมย์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แบบสัมภาษณ์ (Interview Guide) ชนิดกึ่งโครงสร้าง (Semi-structure Interview Guideline) ใช้สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับปราชญ์ชาวบ้าน 2) แบบสังเกต (Observation Guide) โดยใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ผู้วิจัยได้สังเกต แล้วจดบันทึก

รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมบริเวณศูนย์ปราชญ์ เขียนแผนผังการใช้ประโยชน์จากที่ดินในแปลงสาธิต 1 ไร่ บันทึกจำนวนพันธุ์พืช สัตว์ ปลา ในแปลงสาธิต 1 ไร่ และกิจกรรมการผลิตอื่น ๆ ที่ปราชญ์ชาวบ้านดำเนินการในพื้นที่ 1 ไร่ นอกจากนี้ผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูลยังได้ร่วมกันสร้างแบบบันทึกข้อมูลผลผลิต ต้นทุน รายรับและค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่เกิดขึ้นในพื้นที่แปลงสาธิต 1 ไร่ 1 แสน เป็นระยะเวลา 1 ปี 3) แนวทางการสนทนากลุ่ม (Focus Group Guideline) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการสนทนากลุ่มกับปราชญ์ชาวบ้าน เกี่ยวกับแนวทางการขยายผลแนวคิด 1 ไร่ 1 แสน และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลและให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการสรุปผลการวิจัย โดยได้ดำเนินการสนทนากลุ่มย่อยในการประชุมเยือนถิ่นแผ่นดินปราชญ์ครั้งที่ 4 (วันที่ 15 ธันวาคม 2559) ณ ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงทุ่งเมืองทอง บ้านตามา ตำบลชุมแสง อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ มีปราชญ์ชาวบ้านภาคอีสานร่วมให้ข้อเสนอแนะประกอบด้วย พ่อจันทร์ที ประทุมภา พ่อคำเตื่อง ภาษี พ่อไพรัตน์ ชื่นศรี นายคำนึ่ง เจริญศิริ นายเจริญ สุขวิบูลย์ (นายก อบต.โคกกลาง อำเภอลำปลายมาศ) และนายธวัชชัย สุรัตน์ (นุกลง บำบัดดินภูเขาไฟ)

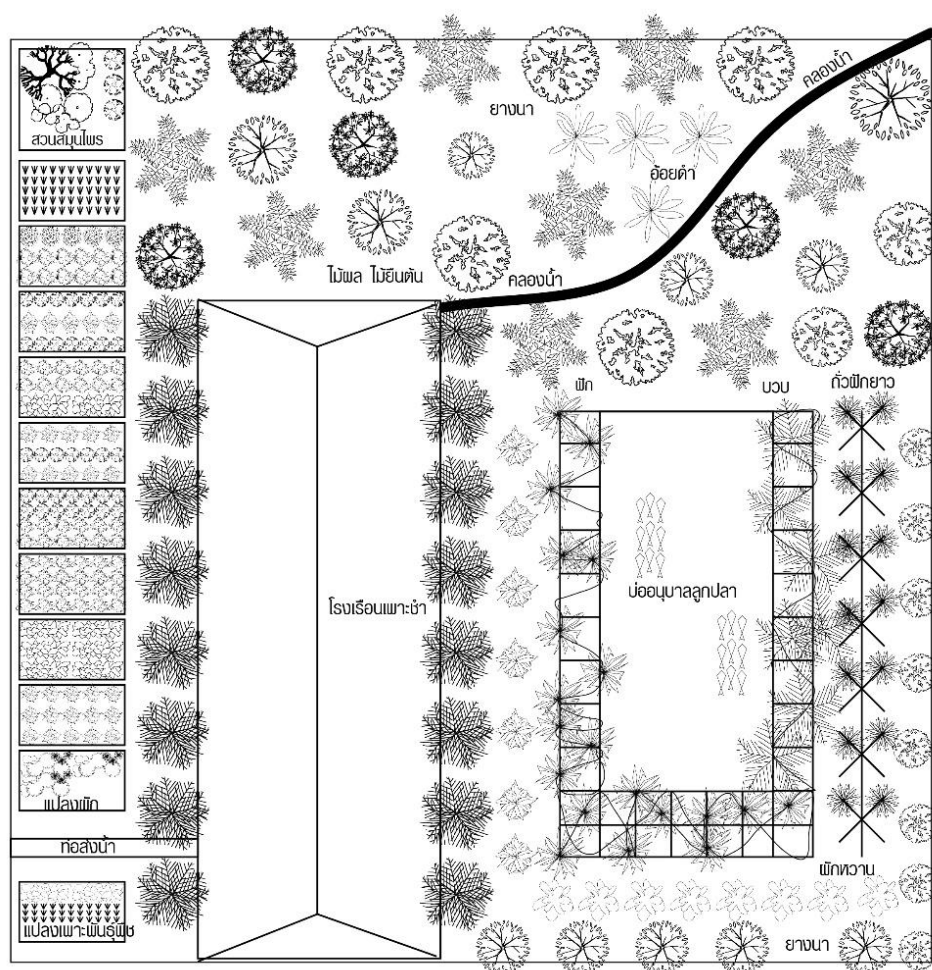
การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยจัดระบบข้อมูล จัดประเภท แยกแยะหมวดหมู่ข้อมูลตามประเด็นการวิจัย ใช้หลักการวิเคราะห์เปรียบเทียบ วิเคราะห์องค์ประกอบ วิเคราะห์ความเป็นเหตุและผล อีกทั้งมีการตีความเบื้องต้นโดยใช้แนวคิดที่มีอยู่เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ และใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปมาน (Induction Method) ตีความจากข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นหรือจากปรากฏการณ์ในพื้นที่แล้วนำมาวิเคราะห์และสรุปเป็นกฎเกณฑ์และเขียนรายงาน

4. สรุปผลการศึกษา

4.1 องค์ความรู้เกี่ยวกับเกษตร 1 ไร่ 1 แสน

แนวคิดเกษตร 1 ไร่ 1 แสน เป็นแนวคิดการจัดการที่ดิน 1 ไร่ ให้ใช้ประโยชน์สูงสุด เลี้ยงตัวเองได้ตั้งแต่ปีแรกที่ยกลงมือทำ คำนวณมูลค่าผลผลิตได้ไม่น้อยกว่า 100,000 บาท ต่อปี เป็นการเกษตรที่ไม่ใช้สารเคมี เน้นปลูกพืชผสมผสานที่เกื้อกูลกันไม่ต่ำกว่า 20 ชนิด ที่ให้ผลผลิตทั้งในระยะสั้นและระยะยาวสำหรับบริโภคในครัวเรือน รวมถึงปลูกไม้ยืนต้นคือยางนา เพื่อเป็นบ้านนาถาวรชีวิต ชนิดของพันธุ์พืชและสัตว์ขึ้นอยู่กับความถนัดของเกษตรกร สภาพแวดล้อมท้องถิ่น และการนำไปใช้ประโยชน์ โดยจะต้องมีสระน้ำอย่างน้อย 1 งาน ขุดสระลึก 3 เมตร เพื่อกักเก็บน้ำไว้ได้ตลอดทั้งปีและเลี้ยงปลาหลากหลายชนิดเป็นอาหาร และจำหน่ายในชุมชน จากการบันทึกข้อมูลรายรับ-รายจ่ายตลอดทั้งปีของแปลงสาธิตเกษตร

1 ไร่ 1 แสน ของศูนย์ปราชญ์ 3 แห่ง พบว่า พ่อจันทร์ที่ ประทุมภา ศูนย์ปราชญ์จังหวัด นครราชสีมา มีค่าใช้จ่ายเป็นค่าไฟฟ้าเพียง 690 บาท มูลค่าผลิตรวม 138,800 บาท ต่อปี พ่อไพรัตน์ ชื่นศรี ศูนย์ปราชญ์จังหวัดบุรีรัมย์ มีค่าใช้จ่ายเป็นค่าไฟฟ้า พันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ รวม 3,850 บาท มูลค่าผลิตรวม 170,430 บาท ต่อปี พ่อผอง เกตุพิบูลย์ ศูนย์ปราชญ์ จังหวัดขอนแก่น ค่าใช้จ่ายเป็นค่าไฟฟ้า พันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ 2,395 บาท ได้มูลค่าผลผลิต รวม 102,920 บาท ต่อปี ตัวอย่างการจัดสรรที่ดินตามแนวคิด 1 ไร่ 1 แสน แสดงให้เห็นดัง ภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แผนผังการจัดสรรพื้นที่ในแปลงเกษตร 1 ไร่ 1 แสนของพ่อจันทร์ที่ ประทุมภา

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยนี้ ได้แก่ องค์ความรู้เกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติที่เป็นหลักในการทำเกษตรแบบ 1 ไร่ 1 แสน ประกอบด้วย 1) ความรู้เรื่องการปรับสภาพดินเพื่อแก้ปัญหาดินตามธรรมชาติให้เหมาะสมกับพืชที่ต้องการปลูก เช่น การบำรุงดินต้องใช้ปุ๋ยคอก

ปุ๋ยพืชสด ปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ พืชตระกูลถั่วหรือใช้ต้นสาบเสือ ไม่ใช่ปุ๋ยเคมีหรือสารเคมี เพื่อให้สัตว์จำพวกไส้เดือนที่ช่วยบำรุงดินอาศัยอยู่ได้ 2) ความรู้เรื่องการวางแผนออกแบบ และจัดสรรพื้นที่ 1 ไร่ ให้เหมาะสม โดยแบ่งพื้นที่ออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ สระน้ำ ผักสวนครัว ไม้ยืนต้น และพืชที่ทำรายได้ เช่น ไม้ผลหรือกล้วยไม้ 3) ความรู้เกี่ยวกับจำนวนและชนิดของ พืชและสัตว์เพื่อให้การผลิตเกื้อกูลกัน เช่น การเลี้ยงสัตว์ เลี้ยงปลาโตเร็ว ปลานิล ปลาดุก ปลอ่ยปู กุ้ง หอยจูด หอยโข่ง เลี้ยงเป็ด ไก่ กบ หมู วัว นำมูลสัตว์มาทำเป็นปุ๋ยคอกได้ การปลูกพืชในระดับยอดที่แตกต่างกัน การปลูกต้นไม้ที่แน่นเกินไปแสงไม่พอทำให้ต้นไม้เติบโตช้า ต้องทำการตัดแต่งกิ่งหรือย้ายต้นไม้ไปอยู่ในที่เหมาะสม และต้องปลูกไม้ยืนต้นที่มูลค่าให้ประโยชน์ในอนาคต เช่น ยางนา ประดู่ เป็นต้น พ่อไพรัตน์ ชื่นศรี อธิบายว่า “ทั้งต้นไม้ ผัก ปลา สำคัญหมดทุกอย่าง คืออะไรก็ได้เอามาปลูก อะไรก็ได้เอามาเลี้ยง ที่สำคัญคือต้อง ปลูกไม้ยืนต้นอย่างยางนา เพื่อเป็นประโยชน์ในระยะยาว ทั้งจะเป็นไม้สร้างบ้าน ทั้งช่วยลด โลกร้อนก็ได้ ที่เราพูดกันว่า ยางนามีค่าดังทอง ต้องให้ความคิดนี้ขยายผลออกไปด้วย คนจะ เห็นความสำคัญของไม้ยางนาเพิ่มขึ้น”

ส่วนองค์ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาการออมเพื่อความยั่งยืนของเกษตรประณีต 1 ไร่ ตามแนวทางของปราชญ์ชาวบ้านภาคอีสาน ประกอบด้วย “การออมดิน ออมน้ำ ออมต้นไม้ และออมภูมิปัญญา” การออมดิน คือ การสร้างความอุดมสมบูรณ์ให้แก่ดินด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การใช้ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชสด น้ำหมักชีวภาพ การคลุมดิน เป็นต้น การออมน้ำ หมายถึง การกักเก็บน้ำไว้ใช้ด้วยวิธีการที่เหมาะสม เช่น การขุดบ่อน้ำตื้น ขุดสระเก็บน้ำ หรือ เจาะบาดาลไว้ในที่ดิน 1 ไร่ การออมต้นไม้ หมายถึง การปลูกพืชที่หลากหลาย ให้มีพืชทั้ง ระยะสั้น ระยะปานกลาง ระยะยาว จนถึงพืชบำนาญชีวิตของเกษตรกร เพื่อสร้างรายได้ที่ หลากหลาย เช่น รายได้รายวัน รายเดือน และรายปี การออมภูมิปัญญา หมายถึง การสั่งสม ความรู้จากการเรียนรู้ การศึกษา การพิจารณาให้รู้เหตุและผล รวมถึงการลงมือปฏิบัติอย่าง สม่ำเสมอ จะทำให้เกษตรกรได้เพิ่มพูนทักษะทางปัญญา สามารถแก้ไขปัญหาการดำเนินชีวิต ได้ โดยพ่อจันทร์ที่ ประทุมภา กล่าวว่า “เกษตรทฤษฎีใหม่และเศรษฐกิจพอเพียงเท่านั้นที่ จะช่วยเกษตรกรรายย่อยได้ นอกจากนี้นี้ยังต้องมุ่งเน้นเสริมแนวคิดของปราชญ์ ได้แก่ การออม ดิน ออมน้ำ ออมต้นไม้ และออมภูมิปัญญา ควบคู่ไปกับแนวคิดใหม่ ๆ เนื่องจากการออมทั้ง 4 นำไปสู่ความยั่งยืนของการเกษตร”

4.2 แนวทางการขยายผลแนวคิดสำหรับเกษตรกรที่มีที่ดินมากกว่า 1 ไร่

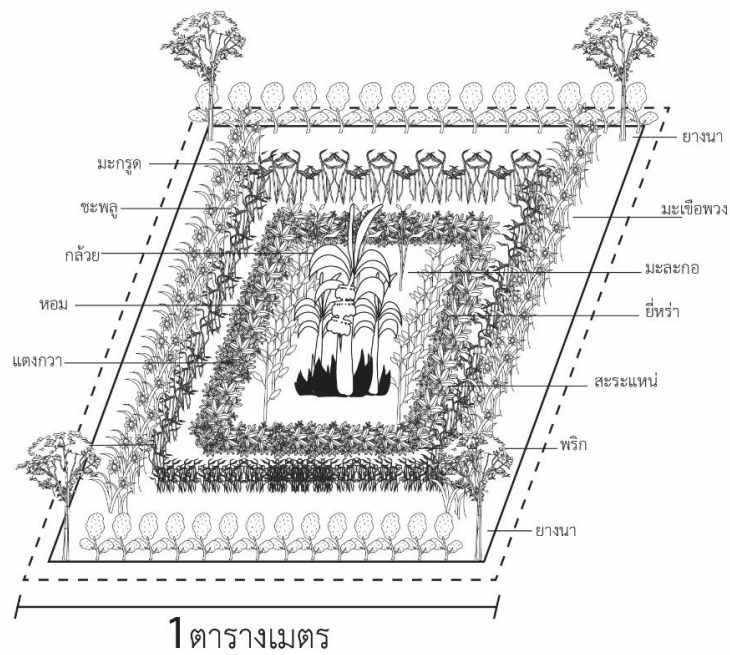
จากการสนทนากลุ่มร่วมกันของปราชญ์ชาวบ้านภาคอีสาน ได้เสนอแนวทางการขยายผลแนวคิดเกษตรแบบ 1 ไร่ 1 แสน เพื่อให้ประสบความสำเร็จ มีดังนี้

- 1) ยึดหลักการทำเกษตรผสมผสาน โดยนำแนวคิดการเกษตรทฤษฎีใหม่และเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินงาน แล้วจึงเสริมด้วยแนวคิดของปราชญ์ชาวบ้าน การออมดิน ออมน้ำ ออมต้นไม้ และออมภูมิปัญญา
- 2) สร้างปราชญ์ชาวบ้านรุ่นใหม่เพื่อเป็นต้นแบบให้ผู้ที่สนใจที่อายุน้อย เกิดแรงบันดาลใจในการทำการเกษตรให้ประสบความสำเร็จ
- 3) กำหนดหลักสูตรที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย เช่น หลักสูตรสำหรับเกษตรกร หลักสูตรสำหรับข้าราชการเจ้าหน้าที่หน่วยงานต่าง ๆ หลักสูตรสำหรับเยาวชนหรือคนเมือง เป็นต้น
- 4) การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายที่ทำให้ได้ผู้ที่มีความสนใจจริงช่วยให้เกษตรกร และเจ้าหน้าที่ที่ต้องการขยายผลต่อสามารถปฏิบัติได้จริง
- 5) ประเมินความคาดหวังของผู้เข้าร่วมอบรมก่อนการอบรม และชี้แจงเป้าหมายของการฝึกอบรมให้ชัดเจนจัดการอบรมตามหลักสูตรโดยให้ฝึกปฏิบัติในศูนย์ปราชญ์ชาวบ้าน ใช้หลักธรรมทางศาสนาระหว่างการฝึกอบรม
- 6) สรุปบทเรียนและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประจำวัน และสรุปบทเรียนเมื่อจบหลักสูตร
- 7) มีการประเมินผลการอบรม ทั้งการประเมินตนเองและการประเมินการฝึกอบรม
- 8) ติดตามและประเมินผลหลังเข้าอบรมทั้งการประเมินความรู้ การปรับเปลี่ยนแนวคิด และการนำไปปฏิบัติจริง
- 9) สร้างสื่อหรือนวัตกรรมเพื่อขยายผลแนวคิดสำหรับช่องทางการสื่อสารอื่น ๆ วิธีการถ่ายทอดแนวความคิดเกษตร 1 ไร่ 1 แสน จำเป็นต้องใช้การลงมือทำ การสาธิต และการปลูกฝังความรู้เรื่องเกษตรผสมผสาน ดังนั้นควรต้องเพิ่มแนวทางการถ่ายทอดเพื่อให้เข้าถึงคนได้มากขึ้น
- 10) ควรผลักดันแนวคิดเกษตร 1 ไร่ 1 แสน เชื่อมโยงสู่นโยบายของหน่วยงานภาคีเครือข่ายหรือหน่วยงานอื่น ๆ โดยเฉพาะการกำหนดให้เป็นนโยบายของจังหวัด ตัวอย่างเช่นนโยบายของจังหวัดบุรีรัมย์มีการจัดตั้ง “เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านขับเคลื่อนบุรีรัมย์เมืองน่าอยู่” เป็นต้น

4.3 แนวทางการขยายผลแนวคิดสำหรับครัวเรือนไม่มีที่ดินทำกิน

เกษตรกร 1 ไร่ 1 แสน เป็นเกษตรกรประณีตอย่างหนึ่ง ซึ่งเกษตรกรที่มีที่ดินทำกิน 1 ไร่ขึ้นไป จึงจะสามารถดำเนินกิจกรรมตามต้นแบบแนวคิดนั้นได้ ดังนั้นเพื่อขยายผลแนวคิดออกไปยังเยาวชน คนเมือง ผู้ที่ยังไม่มีที่ดินทำกินให้ได้มีอาหารปลอดภัยบริโภคในครัวเรือน ปราชญ์ชาวบ้านภาคอีสานจึงร่วมกันออกแบบย่อส่วนเกษตรกรประณีต 1 ไร่ให้เป็นเกษตรกรประณีต 1 ตารางเมตร ใช้พื้นที่เพียง 1 ตารางเมตร ทำให้ได้ผลผลิตที่จำเป็นในการบริโภค ได้อาหารปลอดภัยและลดรายจ่ายในครอบครัว ซึ่งพ่อผอง เกตุพิบูลย์ เล่าว่า “เกษตรกร 1 ตารางเมตรนี้ทำได้จริง โดยเริ่มจากคิดว่าจะทำอะไรจึงจะให้พื้นที่น้อย ๆ เกิดประโยชน์สูงสุด ชั้นแรกก็สำรวจพื้นที่ที่มีอยู่ สำรวจทรัพยากรที่มีอยู่ เช่น ทิศทางแสง วัสดุดินและทุนทรัพย์ แล้วร่างแบบลงในกระดาษว่าจะปลูกอย่างไรให้ได้ความหลากหลายในพื้นที่นั้น แล้วจึงลงมือปฏิบัติ ในพื้นที่ 1 ตารางเมตร ถ้าวางระบบดี จะสามารถปลูกพืชได้ไม่ต่ำกว่า 35 ชนิด โดยเลียนแบบป่าธรรมชาติ ซึ่งพืชจะเกื้อกูลกันโดยไม่แย่งอาหารกัน โดยเราจะขุดหลุมปลูกกล้วยไว้ตรงกลาง และปลูกผักสวนครัว เช่น ชะพลู มะเขือพวง มะเขือเทศ ยี่หระ กล้วย ขมิ้น โหระพา หอม สะระแหน่ มะกรูด มะละกอ มันเทศ พริกหวาน แตงกวา และพริก ในบริเวณเดียวกัน สามารถรดน้ำใส่ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ได้พร้อม ๆ กัน ในเวลาเดียวกัน ถ้ามีกล้วย กล้วยจะเป็นพี่เลี้ยงให้ร่มเงา และเก็บความชื้นไว้ให้กับพืชอื่น ๆ”

เกษตรกร 1 ตารางเมตร ของแต่ละครัวเรือนอาจมีรูปแบบไม่เหมือนกัน แต่ให้ยึดหลักการของการออมทั้ง 4 (ออมดิน ออมน้ำ ออมต้นไม้ ออมภูมิปัญญา) และเน้นปลูกพืชที่กินในชีวิตประจำวัน รูปแบบของแปลงอาจปลูกกล้วยไว้ตรงกลางเพื่อเก็บกักน้ำให้ความชุ่มชื้น ปลูกมะละกอเป็นทั้งผักผลไม้ มีทั้งผักที่เป็นสมุนไพร ผักใช้ประกอบอาหารและทานสด มะกรูด ชะพลู มะเขือพวง มะเขือเทศ ยี่หระ กล้วย ขมิ้น โหระพา หอม สะระแหน่ มันเทศ พริกหวาน แตงกวา พริก และที่สำคัญมีกล้วยนาปลูกไว้มุมแปลง เมื่อโตขึ้นได้ย้ายออกไปให้ประโยชน์เชิงเศรษฐกิจในอนาคต รูปแบบเกษตรกร 1 ตารางเมตร ของปราชญ์ชาวบ้านภาคอีสาน มีลักษณะดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 โมเดลเกษตร 1 ตารางเมตรของปราชญ์ชาวบ้านภาคอีสาน

ภาพที่ 3 ดัดแปลงแนวคิดจาก 1 ไร่ เป็นเกษตร 1 ตารางเมตร ของพ่อผอง เกตุพิบูลย์

5. อภิปรายผลการวิจัย

ข้อค้นพบจากผลการศึกษาเกี่ยวกับการทำเกษตรแบบ 1 ไร่ 1 แสน ของปราชญ์ชาวบ้านภาคอีสาน พบว่า ผลที่เกิดขึ้นจากการทำการเกษตรประณีตแบบ 1 ไร่ 1 แสน ที่เป็นรูปธรรมที่สุด คือ ทำให้ครอบครัวมีอาหารที่หลากหลายไว้บริโภคได้ตลอดทั้งปี ทั้งสัตว์ พืช ผัก ผลไม้ สมุนไพร ข้อค้นพบนี้ชี้ให้เห็นว่าการวางแผนจัดการพื้นที่เพียง 1 ไร่อย่างเป็นระบบก็สามารถสร้างความมั่นคงทางอาหารให้แก่ครัวเรือนและชุมชนได้ แม้ในสภาวะวิกฤติเศรษฐกิจหรือโรคระบาด ครัวเรือนที่ทำการเกษตรประณีต 1 ไร่ จะสามารถมีอาหารเลี้ยงดูตนเองได้ตลอดปีและจะเพิ่มพูนยิ่งขึ้นเมื่อเวลาผ่านไป เนื่องจากการเจริญเติบโตของพืชและสัตว์รวมถึงความอุดมสมบูรณ์ของดินและน้ำระบบนิเวศที่ดีขึ้น รวมถึงไม้ยืนต้นอื่น ๆ ซึ่งจะประโยชน์ในระยะยาว ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Marisol Smith & Simon Maxwell (1992: 39) อธิบายว่า ระดับครัวเรือนสามารถสร้างความมั่นคงทางอาหารได้โดยใช้ศักยภาพในการผลิตอาหารปลอดภัยให้ได้ปริมาณสม่ำเสมอ นำไปสู่ความมั่นคงทางอาหารของชุมชน ทั้งยังส่งผลกระทบต่อบริบทแวดล้อมอื่น ๆ ของการพัฒนา การลดปัญหาความยากจน ป้องกันสถานการณ์ความเสี่ยงความเปราะบาง เกิดการพึ่งพาตนเองและการพัฒนาชุมชน

ข้อค้นพบอีกประการหนึ่งคือ ผู้ที่ทำเกษตรแบบ 1 ไร่ 1 แสน จะเกิดการเรียนรู้ความสุข 4 มิติ ได้แก่ 1) ความสุขทางกาย คือการมีสุขภาพแข็งแรงจากการทำงานเกษตร ได้ออกกำลังกายทุกวันอยู่กับสภาพแวดล้อมที่สะอาดเป็นธรรมชาติ และรับประทานอาหารปลอดสารพิษ 2) ความสุขทางใจ เกษตรกรมีความสุขจากการเห็นต้นไม้ สัตว์ต่าง ๆ เจริญเติบโตขึ้นทุกวัน เห็นความสำเร็จจากการลงมือทำงานเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง ต้นไม้ใหญ่ก็เกิดเป็นร่มเงา ทำให้ได้พักผ่อนหย่อนใจ 3) มิติครอบครัว การทำเกษตรใช้แรงงานคนในครอบครัว สมาชิกได้ใกล้ชิดพึ่งพากัน ได้ทำงานร่วมกัน รักเข้าใจ มีความสามัคคีต่อกัน ครัวเรือนสามารถจัดการอาหารได้อย่างพอเพียง มีอาหารตลอดทั้งปีจนเป็นความมั่นคงทางอาหาร ไปจนถึงมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการขายผลผลิตให้เพื่อนบ้าน 4) มิติของสังคม เกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในด้านการเกษตรได้ดำเนินชีวิตเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ชุมชน ทำให้เพื่อนบ้านได้เรียนรู้และสร้างแรงบันดาลใจให้กับชุมชน และยังสร้างอาหารให้กับชุมชนอีกด้วย

ความสุข 4 มิติดังกล่าวข้างต้นที่ได้จากการทำเกษตร 1 ไร่ 1 แสน เป็นไปตามหลักการของการทำเกษตรอินทรีย์และการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของเกษตรกร เนื่องจาก

เกษตรแบบ 1 ไร่ 1 แสน สอดคล้องกับหลักการสำคัญ 4 ข้อของเกษตรอินทรีย์ (อภิชาติ ศรีสอาด และทรงพล น้อยบัวพิมพ์, 2556: 7) คือ 1) หลักการด้านสุขภาพ คือการส่งเสริมสุขภาพอย่างเป็นองค์รวม 2) ด้านนิเวศวิทยา การผลิตการเกษตรจะต้องสอดคล้องกับวิถีแห่งธรรมชาติ และช่วยทำให้ระบบและวัฏจักรธรรมชาติเพิ่มพูนและยั่งยืนมากขึ้น 3) ด้านความเป็นธรรม การเคารพความเท่าเทียมและการมีส่วนร่วมในการปกป้องพิทักษ์โลกที่เราอาศัยอยู่ ทั้งในระหว่างมนุษย์ด้วยกันเอง และระหว่างมนุษย์กับสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ และ 4) การดูแลเอาใจใส่นั้นคือการบริหารจัดการควรดำเนินการอย่างระมัดระวังและรับผิดชอบต่อ เพื่อปกป้องสุขภาพและความเป็นอยู่ของผู้คนทั้งในปัจจุบันและอนาคต ส่วนงานของนิติพงษ์ ส่งศรีโรจน์ (2558: 17) ก็ชี้ให้เห็นว่าครัวเรือนเกษตรกรในภาคอีสานมีความเสี่ยงด้านเสถียรภาพอาหาร อันเนื่องมาจากขาดการจัดการระบบไร่นาและเกษตรกรขาดแหล่งเรียนรู้เพื่อให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น หากในชุมชนมีเกษตรกรที่ทำการเกษตรแบบ 1 ไร่ 1 แสน จะกลายเป็นแหล่งเรียนรู้ให้ชุมชนมีภูมิคุ้มกันที่ดีได้

สำหรับแนวทางการขยายผลโมเดลเกษตร 1 ตารางเมตร ไปยังกลุ่มเยาวชนคนเมือง หรือผู้ที่ไม่มีที่ดินทำกินนั้น เป้าหมายของการขยายผลแนวทางนี้ถือเป็นจุดเริ่มต้น การส่งเสริมให้เยาวชนและประชาชนได้ทดลองทำเกษตรขนาดเล็กเสียก่อน เมื่อสามารถจัดการพื้นที่ขนาดเล็กได้แล้วก็อาจขยายพื้นที่เกษตรออกไป จาก 1 ตารางเมตร ไปเป็น 1 ตารางวา ซึ่งการขยายพื้นที่ออกไปเพียงเท่านี้ก็ยังสามารถผลิตพืชผักไว้บริโภคได้เป็น 2 เท่า แล้ว ดังนั้น การทำเกษตร 1 ตารางเมตรจึงเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาศักยภาพและความสามารถในการบริหารจัดการพื้นที่เล็ก ๆ สำหรับคนทุกเพศทุกวัย ปริมาณพืชผักที่ได้จากแปลงขนาดเล็กของครอบครัวนั้นก็มีส่วนช่วยลดรายจ่ายในครัวเรือนได้มาก และครัวเรือนยังมั่นใจว่าได้รับประทานพืชผักที่มีความปลอดภัยทุกวัน ดังนั้น การมีแปลงเกษตร 1 ตารางเมตรก็ช่วยให้ทุกคนเข้าถึงอาหารที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของกรมการเกษตร สหรัฐอเมริกา (United States Department of Agriculture : USDA. 1996: 58) อธิบายว่า ความมั่นคงทางอาหารจะเกิดขึ้นได้เมื่อสมาชิกในครอบครัวทั้งหมดสามารถเข้าถึงอาหารอย่างเพียงพอ ปลอดภัยในทุกเวลา และดำเนินการได้เองเพื่อความมีสุขภาวะที่ดี

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาคราชการหรือหน่วยงานการศึกษาควรพัฒนาแนวคิดและวิธีการปฏิบัติของเกษตร 1 ไร่ 1 แสน ภายใต้สภาพภูมิศาสตร์ ทรัพยากรธรรมชาติ

บริบทท้องถิ่นที่แตกต่างกัน และขยายผลความสำเร็จของโมเดลต่าง ๆ ไปยังเกษตรกรในแต่ละท้องถิ่น เพื่อให้เกษตรกรสามารถปฏิบัติได้จริงตามต้นแบบที่เหมาะสม ซึ่งจะทำให้แต่ละชุมชนมีแหล่งอาหารที่ปลอดภัย เข้าถึงได้ง่าย มีความยั่งยืนได้ แม้มีวิถีชีวิตต่าง ๆ เกิดขึ้น

2. ควรมีการขยายแนวคิดเกษตร 1 ตารางเมตร ไปยังสถานศึกษาอย่างกว้างขวาง เนื่องจากเกษตร 1 ตารางเมตร เป็นการทำเกษตรแบบง่าย โดยที่บุคคลทุกเพศทุกวัยสามารถปฏิบัติตามได้ ดังนั้น ควรส่งเสริมให้นักเรียนและเยาวชนนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง ซึ่งนอกจากช่วยลดรายจ่ายในครัวเรือนแล้วยังมีผลผลิตที่ปลอดภัยสำหรับสมาชิกในครอบครัวอีกด้วย

6.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยการทำเกษตรแบบ 1 ไร่ 1 แสน ในกลุ่มเกษตรกรทั่วไปที่ได้นำแนวคิดจากปราชญ์ชาวบ้านภาคอีสานไปปฏิบัติ เพื่อสรุปบทเรียนความสำเร็จ ปัญหา และอุปสรรคของกลุ่มเกษตรกรที่ไม่ใช่ปราชญ์ชาวบ้าน ซึ่งอาจทำให้ได้ข้อมูลที่แตกต่างและเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- นิติพงษ์ ส่งศรีโรจน์. (2558). ความมั่นคงทางอาหารและความสามารถในการจัดการครัวเรือนของเกษตรกรในเขตพื้นที่สำนักงานการปฏิรูปที่ดิน จังหวัดมหาสารคาม. วารสารพัฒนบริหารศาสตร์, 55 (1), 1-25.
- ปกรณัม ทับเที่ยง. (2558). มหาวิทยาลัยบดินทร์ ชวนาอัจฉริยะ 1 ไร่ 1 แสน. กรุงเทพฯ: โพสต์บุ๊กส์.
- ผาย สร้อยสระกลาง และคณะ. (ม.ป.ป.). โครงการวิจัยและพัฒนาเกษตรกรรมอย่างประณีต 1 ไร่. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- เพ็ญจันทร์ รวยะวงศ. (2563). ความมั่นคงทางอาหารของครัวเรือนเกษตรกรในจังหวัดน่าน. วารสารบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ ราชชมคล้านนา, 8 (1), 25-36.
- วิรัชพัชร ประเสริฐศักดิ์. (2558). แนวคิดและค่านิยมของความมั่นคงทางอาหาร. คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อภิชาติ ศรีสอาด และทรงพล น้อยบัวพิมพ์. (2556). ต้นแบบและวิธีคิด ไร่นาสวนผสม 1 ไร่ได้ 1 แสน. กรุงเทพฯ: นาคาอินเตอร์มีเดีย.

- FAO. (2002). **The State of Food Insecurity in the World**. World Food Summit 1996. Food and Agricultural Organization. <http://www.fao.org/wfs>
- Marisol Smith & Simon Maxwell. (1992). **Household Food Security: A Conceptual Indicators, and Measurements**. A Technical Review. http://web.ifad.org/gender/tools/hfs/hfspub/hfs_3.pdf
- USDA. (1996). **Food Security in the United States: Measuring Household Food Security**. United States Department of Agriculture.

การพัฒนาตนเองตามหลักโยนิโสมนสิการ

Self-Development according to Yonisomanasikarn Principles

ธนภรณ์ ตั้งเพชรศิริพงษ์, สิริวัฒน์ ศรีเครือดง, วิชชุดา ฐิติโชติรัตน

Thanaporn Tangphetsiripong, Siritwat Srikrueadong, Witchuda Titichoatrattana

หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา

Degree of Doctor of Philosophy Buddhist Psychology

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: Thanaporn999@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเรื่อง การพัฒนาตนเองตามหลักโยนิโสมนสิการ ซึ่งหลักการพัฒนาตนเอง ที่เน้นในการศึกษาประกอบด้วย ความหมายการพัฒนาตนเอง ความสำคัญการพัฒนาตนเอง จูงมุงหมายการพัฒนาตนเอง องค์ประกอบการพัฒนาตนเอง ขั้นตอนการพัฒนาตนเอง และวิธีการพัฒนาตนเอง พร้อมนำหลักโยนิโสมนสิการที่ประกอบด้วย หลักการทำในใจโดยแยบคาย คิดถูกวิธี ความรู้จักคิด หรือคิดเป็น คือ การคิดอย่างมีระเบียบหรือคิดตามแนวทางของปัญญา รู้จักมอง รู้จักพิจารณาสิ่งทั้งหลายตามสภาวะ เช่น ตามที่สิ่งนั้น ๆ โดยวิธีคิดหาเหตุปัจจัย สืบค้นถึงต้นเค้า สืบสาวให้ตลอดสาย แยกแยะสิ่งนั้น ๆ เรื่องนั้น ๆ ให้เห็นตามสภาวะและตามความสัมพันธ์สืบทอดแห่งเหตุปัจจัย โดยไม่เอาความรู้สึกด้วยตัณหาอุปาทานของตนเอง เข้าจับหรือเคลือบคลุม ทำให้เกิดความดีงามและแก้ปัญหาได้ วิธีการแห่งปัญญาโยนิโสมนสิการ จึงเป็นแกนกลาง หรือส่วนที่ขาดไม่ได้ของการศึกษา การศึกษาจะสำเร็จผลแท้จริง การค้นพบต่าง ๆ ความคิดริเริ่ม ความก้าวหน้าทางปัญญาที่สำคัญ ๆ หัวใจที่จะทำให้การพัฒนาตนสำเร็จ คือโยนิโสมนสิการมาเป็นหลักคิดวิเคราะห์ และสังเคราะห์ ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตอย่างผาสุกและยั่งยืน

คำสำคัญ: การพัฒนา, พัฒนาตนเอง, โยนิโสมนสิการ

Abstract

This research article, the objectives of the researcher were to study self-development according to the Yonisomanasikan principle. The principles of self-development that focus on education consist of self-development meaning, self-development importance, self-improvement aim, self-improvement component, self-development process and how to develop yourself. With the principle of Yonisomanasikan That consists of the principle of doing in the mind with discretion and thinking in the right way, so to think in an orderly way or to think according to the way of wisdom, know how to look, know how to consider things according to the conditions. For example, think according to what by causal method, search to the source, traced along the line, differentiate things according to the situation and according to the inheritance relationship of causes and factors. Without taking the feelings with their own preconceived passions to capture or cover them up to create goodness and solve problems. The method of wisdom Yonisomanasikara is therefore the core or indispensable part of education. Education is real success, discovery, initiative, significant intellectual advancement, the heart of self-improvement. Yonisomanasikarma is the principle of thinking, analyzing and synthesizing. for the benefit of leading a happy and sustainable life.

Keywords: Development, Self-Development, Yonisomanasikarn

1. บทนำ

การพัฒนาตนเองเป็นกระบวนการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตัวบุคคลให้ดีขึ้น ทั้งด้านร่างกายและด้านจิตใจ ให้กลายเป็นบุคคลที่สมบูรณ์จะนำมาซึ่งความสุข ความเจริญสุขตนเอง สังคม และประเทศชาติ (ราตรี พัฒนรังสรรค์, 2544: 96) และกระบวนการปรับเปลี่ยนและจัดระบบพฤติกรรมให้สอดคล้องกลมกลืนเหมาะสมทั้งในดานของตนเองและในด้านการสร้างความสัมพันธ์กับสังคม เพื่อให้เกิดความปกติสุขในการดำรงชีวิต บางครั้งเราคงเคยได้ยินถ้อยคำที่กล่าวถึง คนบางคนว่าเพี้ยน หลุด หรือแปลก ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการตัดสินใจในเชิงค่านิยม (value judgment) ที่แสดงว่าคนเหล่านั้นในทัศนะของคนพูดอาจดำรงชีวิตอย่างไม่

สอดคล้องและกลมกลืนกับค่านิยมของสังคม ทั้งนี้ อาจเป็นไปได้ว่าเจ้าของพฤติกรรมเหล่านั้น แสดงออกมาไม่ใช่เพราะปรับตัวไม่ได้ แต่เพราะต้องการสื่อให้สังคมรับรู้ถึงบางสิ่งบางอย่างที่สังคมละเลยไป แต่ก็เป็นไปได้ที่พฤติกรรมเหล่านั้นสื่อให้เห็นว่า เจ้าของพฤติกรรมยังอาจขาดความสอดคล้องกลมกลืนระหว่างความคิด การกระทำและความรู้สึกภายในของตน ซึ่งการมองประการหลังนี้เป็นทัศนะของนักปัจเจกชนนิยม อย่างไรก็ตาม การดำรงชีวิตอย่างปกติสุขของมนุษย์นั้น ต้องหมายถึง การที่คนมีความสามารถที่จะใช้ชีวิตอย่างลงตัวระหว่างตนเอง สังคมและสิ่งที่แวดล้อม อันเป็นเป้าหมายหลักของการพัฒนาตน (เมธาวี อุทุมธรรมานุภาพ และคณะ, 2550: 112)

หลักโยนิโสมนสิการได้ให้แนวทางการพัฒนาตนเองไว้ คือ การทำในใจโดยแยบคาย คิดถูกวิธี ความรู้จักคิด หรือคิดเป็น หมายถึง การคิดอย่างมีระเบียบหรือคิดตามแนวทางของปัญญา คือ การรู้จักมอง รู้จักพิจารณาสิ่งทั้งหลายตามสภาวะ เช่น ตามที่สิ่งนั้น ๆ มันเป็นของมัน โดยวิธีคิดหาเหตุปัจจัย สืบค้นถึงต้นเค้า สืบสาวให้ตลอดสาย แยกแยะสิ่งนั้น ๆ เรื่อนั้น ๆ ออกให้เห็นตามสภาวะและตามความสัมพันธ์สืบทอดแห่งเหตุปัจจัย โดยไม่เอาความรู้สึกด้วยตัณหาอุปาทานของตนเอง เข้าจับหรือเคลือบคลุม ทำให้เกิดความตึงและแก้ปัญหาได้ ข้อนี้เป็นองค์ประกอบฝ่ายภายใน หรือปัจจัยภายในตัวบุคคล และอาจเรียกตามองค์ธรรมที่ใช้กันว่า วิธีการแห่งปัญญาโยนิโสมนสิการ จึงเป็นแกนกลาง หรือส่วนที่ขาดไม่ได้ของการศึกษา การศึกษาจะสำเร็จผลแท้จริง การค้นพบต่าง ๆ ความคิดริเริ่ม ความก้าวหน้าทางปัญญาที่สำคัญ ๆ และการตรัสรู้ธรรมก็สำเร็จได้ด้วยโยนิโสมนสิการ เพราะฉะนั้น หัวใจที่จะทำให้การศึกษาสำเร็จคือโยนิโสมนสิการ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2546: 91-92) จากข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นการพัฒนาตนเองนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่ง ดังนั้นการพัฒนาตนเองจึงต้องมีหลักยึดด้วยการนำหลักโยนิโสมนสิการมาเป็นหลักคิดในการพัฒนาตนเองให้มีความพัฒนาในทางที่ถูกต้องและยั่งยืน

2. การพัฒนาตนเอง

2.1 ความหมายของการพัฒนาตนเอง

การพัฒนาตนเอง คือ การรู้จักเรียน และปรับปรุงตนเองให้เจริญงอกงาม มีประสิทธิภาพด้วยการดำรงชีวิตอย่างมีความหมายและมีจุดหมาย พร้อมทั้งความเจริญทางปัญญาและคุณธรรมด้วย การพัฒนาตนเอง หมายถึง การปลูกสร้างคุณสมบัติ คุณธรรม นิสัย เจตคติ ความชำนาญ ความคิด ความรู้ความเข้าใจให้เกิดขึ้นในตนเอง เพื่อช่วยให้ตนเองเป็นบุคคลที่มีความสุข ความเจริญ ความสมบูรณ์พร้อมที่จะเป็นประโยชน์ต่อสังคม

ประเทศชาติอย่างสอดคล้องและเหมาะสมกับความถนัด ความสนใจ และศักยภาพที่มีในตนเอง (พิสิทธิ สารวิจิตร, 2529: 76) และการพัฒนาตน (Self-development) เป็นการพัฒนาของตน และโดยตน (of self and by self) เพื่อการไปสู่เป้าหมายนั้นคือการที่บุคคลพยายามที่จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตนด้วยตนเองให้ดีขึ้นกว่าเดิม เหมาะสมกว่าเดิม ทำให้สามารถดำเนินกิจกรรมแสดงพฤติกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการ แรงจูงใจ หรือเป้าหมายที่ตนตั้งไว้ อีกประการหนึ่ง การพัฒนาด้วยตนเอง ตามศักยภาพของตนให้ดีขึ้นทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม เพื่อให้ตนเป็นสมาชิกที่มีประสิทธิภาพของสังคมเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น ตลอดจนเพื่อการดำรงชีวิตอย่างสันติสุขของตน (ไพศาล ไกรสิทธิ์, 2541: 20-21) และเป็นกระบวนการปรับเปลี่ยนและจัดระบบพฤติกรรมให้สอดคล้องกลมกลืนเหมาะสมทั้งในด้านของตนเองและในด้านการสร้างความสัมพันธ์กับสังคม เพื่อให้เกิดความปกติสุขในการดำรงชีวิต บางครั้งเราคงเคยได้ยินถ้อยคำที่กล่าวถึง คนบางคนว่าเพี้ยน หลุด หรือแปลก ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการตัดสินใจในเชิงค่านิยม (value judgment) ที่แสดงว่าคนเหล่านั้นในทัศนะของคนพูดอาจดำรงชีวิตอย่างสอดคล้องและกลมกลืนกับค่านิยมของสังคม ทั้งนี้อาจเป็นไปได้ว่าเจ้าของพฤติกรรมเหล่านั้น แสดงออกมาไม่ใช่เพราะปรับตัวไม่ได้ แต่เพราะต้องการสื่อให้สังคมรับรู้ถึงบางสิ่ง บางอย่างที่สังคมละเลยไป แต่ก็เป็นไปได้ที่พฤติกรรมเหล่านั้นสื่อให้เห็นว่าเจ้าของ พฤติกรรมยังอาจขาดความสอดคล้องกลมกลืนระหว่างความคิด การกระทำ และความรู้สึก ภายในของตน ซึ่งการมองประการหลังนี้เป็นทัศนะของนักปัจเจกชนนิยม อย่างไรก็ตาม การดำรงชีวิตอย่างปกติสุขของมนุษย์นั้น ต้องหมายถึง การที่คนมีความสามารถที่จะใช้ชีวิตอย่างลงตัวระหว่างตนเอง สังคมและสิ่งที่แวดล้อม อันเป็นเป้าหมายหลักของการพัฒนาตน (เมธาวี อุดมธรรมานุภาพ และคณะ, 2550: 112)

2.2 ความสำคัญของการพัฒนาตนเอง

การพัฒนาตนเองเป็นการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตัวบุคคลให้ดีขึ้น ทั้งด้านร่างกาย และด้านจิตใจ ให้กลายเป็นบุคคลที่สมบูรณ์จะนำมาซึ่งความสุข ความเจริญสู่ตนเอง สังคม และประเทศชาติ (ราตรี พัฒนรังสรรค์, 2544: 96) การพัฒนาตนเองไม่ใช่เพียงแต่การทำให้พฤติกรรมที่มีปัญหาหมดไปเท่านั้น แต่ยังเป็นประโยชน์ในการจัดการกับปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคตให้มีประสิทธิภาพมากกว่าในอดีตเป็นการเตรียมตัวให้พร้อมเพื่อที่จะมีอิสระในการที่จะเลือกทำพฤติกรรมเพื่อสิ่งที่ดีของตน ความสำคัญของการพัฒนามี 3 ข้อดังนี้

1. เพื่อที่จะได้รู้จักตนเองตามความเป็นจริง ทั้งส่วนที่เป็นจุดอ่อนและจุดแข็ง อันจะนำไปสู่การจัดความรู้สึกที่ขัดแย้งภายในตัวบุคคลออกไป ก้าวมาสู่การยอมรับตนตามสภาพความเป็นจริง

2. เพื่อเตรียมพร้อมที่จะปรับตัวไปในทางที่ดีขึ้น โดยการสร้างคุณลักษณะที่มีประโยชน์ลดหรือจัดคุณลักษณะที่เป็นปัญหาหรืออุปสรรคต่อชีวิตและสังคม ทั้งนี้เป็นการกระทำด้วยความสมัครใจ

3. เพื่อวางแผนทางในการที่จะพัฒนาชีวิตไปสู่เป้าหมายที่ต้องการได้อย่างเป็นระบบและมีคุณภาพ

และการที่บุคคลได้รับการบรรจุเข้ารับตำแหน่งแล้วนั้น แม้ว่าจะได้มีการกำหนดคุณสมบัติและหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกไว้แล้ว แต่ในทางปฏิบัติมักจะพบว่า การปฏิบัติงานยังมิได้เป็นไปตามเป้าหมาย ทั้งนี้เนื่องจากมีปัจจัยอื่นหลายประการประกอบอยู่ ประการสำคัญอย่างหนึ่งเกิดจากการที่บุคคลไม่พยายามที่จะพัฒนาตนเองให้ทันกับความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการและสังคมการพัฒนาตนเองจะทำให้เกิดผลในทางสร้างสรรค์ (สุชาติ เเด่นประเสริฐ, 2546: 11)

2.3 จุดมุ่งหมายของการพัฒนาตนเอง

การพัฒนาตนเองมีเป้าหมายสูงสุดที่จะเพิ่มพูนความรู้ ความชำนาญ และทัศนคติให้เหมาะสมกับการปฏิบัติงานเพื่อความเจริญก้าวหน้าของตนเองและหน่วยงาน สรุปจุดมุ่งหมายของการพัฒนาตนเองได้ดังนี้ (1) เพื่อการเพิ่มพูนตนเองให้มีความรู้ ความสามารถ และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการปฏิบัติงานเพิ่มขึ้น ตลอดจนมีความสามารถในการนำเอาวิทยาการใหม่ ๆ และเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดี (2) เพื่อให้ประสบผลความสำเร็จในงานที่รับผิดชอบโดยสามารถปฏิบัติงานในหน้าที่ของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (3) เพื่อตนเองสามารถช่วยเหลือบุคคลอื่นและสังคมให้เจริญก้าวหน้า (อัมพิกา ไกรฤทธิ์, 2532: 229)

จุดมุ่งหมายที่สำคัญในการพัฒนาตนมีดังนี้

1. เพื่อให้บุคคลได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาตนว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในโลกยุคปัจจุบัน เป็นการเตรียมพร้อมทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจให้ยินยอมที่จะรับสถานการณ์ได้ด้วยความรู้สึที่ดีต่อตนเอง

2. เพื่อให้บุคคลมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ด้วยการจัดความรู้สึกที่ขัดแย้งภายในตัวบุคคลออกไป เพื่อก้าวมาสู่การยอมรับสภาพความเป็นจริง หรือโดยการ

พยายามที่จะจัด คุณลักษณะที่สังคมไม่ต้องการออกไปและเสริมสร้างคุณลักษณะที่สังคมต้องการเข้ามาแทนที่ การพัฒนาตนยังช่วยลดความรุนแรงของคุณลักษณะที่ไม่เป็นที่ยอมรับของสังคมให้เบาบางลงไป เช่น ลดความเห็นแก่ตัว ลดความกลัวและเพิ่มความเข้มแข็งของคุณลักษณะที่เป็นที่ต้องการของสังคมให้มากขึ้น เช่น ความเชื่อมั่นในตนเอง ความมีวุฒิภาวะทางด้านอารมณ์ ผลการคิดสร้างสรรค์

3. เพื่อเป็นการวางแผนทางในการที่จะพัฒนาไปสู่จุดหมายปลายทางได้อย่างมีประสิทธิภาพ การที่บุคคลจะพัฒนาตนเองโดยปราศจากหลักการและการสร้างแนวทางประกอบการพัฒนาที่เหมาะสมย่อมจะทำให้ขาดความมั่นใจ

4. เพื่อเป็นการให้โอกาสที่บุคคลจะได้ทบทวนความรู้สึกและความต้องการของตนเองอย่างแท้จริง เพื่อการนำไปสู่การพัฒนาตนเองในโอกาสที่เหมาะสมได้อย่างต่อเนื่อง (สุภัททา ปณทะแพทย, 2542: 241-242)

2.4 องค์ประกอบของการพัฒนาตนเอง

การพัฒนาตนเอง มี 3 องค์ประกอบ ได้แก่ การพัฒนาวิชาชีพ การพัฒนากาย และการพัฒนาจิต

1. การพัฒนาวิชาชีพ

สังคมทุกสังคมย่อมมีบุคคลที่ประกอบอาชีพต่างกันอยู่เป็นจำนวนมาก แต่ในจำนวนอาชีพทั้งหมดนั้น อาชีพที่สังคมถือว่ามีความพิเศษและยกย่องว่าเป็นอาชีพชั้นสูงหรือวิชาชีพ ได้แก่ แพทย์ ตุลาการ วิศวกร ทนายความ และครู เป็นต้น เนื่องจากเป็นอาชีพที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีพของผู้รับบริการและสังคมทั่วไป ผู้ประกอบวิชาชีพดังกล่าวจะต้องศึกษาวิทยาการ และฝึกฝนเป็นเวลานานเพื่อให้มีความชำนาญจึงจะทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและที่มีความแตกต่างจากอาชีพอื่น คือจะต้องมีจรรยาบรรณในการประกอบอาชีพด้วยวิชาชีพการบริหาร ถือเป็นส่วนหนึ่งของวิชาชีพครูและมีแนวโน้มว่ากำลังได้รับการพัฒนาให้เป็นวิชาชีพเฉพาะขึ้น กล่าวคือการมีสถาบันวิชาชีพที่เป็นศูนย์กลางในการส่งเสริมความก้าวหน้าของวิชาชีพบริหารการศึกษาเป็นการเฉพาะ เช่น สมาคมผู้บริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น (สุชาติ เด่นประเสริฐ, 2546: 19)

2. การพัฒนากาย

การพัฒนากายเป็นความต้องการตามธรรมชาติของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาในรูปแบบใด เพราะจะช่วยให้กล้ามเนื้อทุกส่วนของร่างกายมีการประสานงานกันและ

เกิดการตื่นตัวอยู่เสมอ มีความสมบูรณ์ แข็งแรง และช่วยปรับปรุงกำลังความต้านทานให้แก่ร่างกายได้เป็นอย่างดี แต่เนื่องจากปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการดำรงชีวิตเป็นอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากการนำเครื่องจักรและเครื่องทุ่นแรงมาใช้มากขึ้น ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ได้กลายเป็นสิ่งสำคัญในชีวิตประจำวัน มีผลทำให้การใช้ร่างกายลดลง อวัยวะต่าง ๆ ไม่ได้รับการกระตุ้นจากการออกกำลังกายเพียงพอ ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนากายโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารโรงเรียนเพื่อให้ร่างกายมีความสมบูรณ์ แข็งแรง พร้อมทั้งจะบริหารงานให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด (สุชาติ เค้นประเสริฐ, 2546: 27)

3. การพัฒนาจิต

ในปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีและวิทยาการสมัยใหม่ได้พัฒนาก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ในขณะเดียวกันสังคมก็เริ่มตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาทางด้านจิตใจ เพื่อให้มนุษย์สามารถอยู่ในโลกสมัยใหม่ได้อย่างเป็นความสุขโดยเฉพาะในวงการนักบริหาร เช่น นักธุรกิจ นักการเมือง และนักการศึกษา เพราะงานบริหารเป็นงานที่ต้องเผชิญกับปัญหา การแก้ปัญหา และการตัดสินใจ นักบริหารจึงมีความเครียดสูง การพัฒนาจิตจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับนักบริหาร เพราะจะช่วยให้ผู้บริหารเป็นผู้ที่มีสุขภาพจิตดี ซึ่งจะส่งผลให้มีสุขภาพทางกายดีตามไปด้วย และสามารถบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.5 ขั้นตอนการพัฒนาตนเอง

หลักการพัฒนาตนเองว่า คนที่จะพัฒนาตนเองจะเริ่มต้นด้วยการสำรวจและพิจารณาตนเองว่ามีข้อดีและข้อบกพร่องอะไรบ้าง การสำรวจจะใช้วิธีการส่องกระจก (คนที่เรามีความสัมพันธ์ด้วยช่วยบอก) เมื่อทราบแล้วก็มาวิเคราะห์ตนเองและตั้งเป้าหมายว่ามีสิ่งใดที่ดีและมี อยู่ในตัวเราแล้ว เราก็ควรรักษาไว้ สิ่งใดที่ไม่ดีและมีอยู่ในตัวเรา เราก็ควรจะหาทางทำให้ลดน้อยลงหรือควรจัดให้หมดไป และมีสิ่งใดที่ดีและยังไม่มีในตัวเรา เราก็ควรจะนำมาเพิ่มให้กับตัวเราให้มากขึ้น เมื่อวิเคราะห์และตั้งเป้าหมายแล้ว ต่อไปก็คิดหาวิธีการและวางแผนดำเนินการ โดยเลือกวิธีการที่เหมาะสมกับตัวเราเอง เมื่อวางแผนเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็ต้องนำแผนดำเนินการดังกล่าวมาดำเนินการ (ลงมือปฏิบัติจริง) ถ้าเราสามารถทำตามแผนที่วางไว้ ก็ถือว่าแผนการที่วางไว้เหมาะสมกับเรา แต่ถ้าทำไม่ได้ตามแผนก็ถือว่าแผนการนั้นไม่เหมาะสมกับเรา ต้องปรับปรุงให้เหมาะสมจนเราสามารถปฏิบัติได้ เมื่อดำเนินการตามแผนแล้ว จะต้องมีการประเมินผลการดำเนินการว่าบรรลุเป้าหมายเพียงใด

มีปัญหาและอุปสรรคอะไรบ้างหรือไม่ระหว่างดำเนินการ ถ้ามีจะได้หาทางปรับปรุง เพื่อให้การดำเนินการในครั้งต่อไปมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (ปราณี รามสูตร และ จำรัส ดวงสุวรรณ, 2545: 123-125)

กระบวนการทางปัญญาซึ่งเป็นกระบวนการที่จะทำให้ผู้ปฏิบัติได้พัฒนาตนเองไปสู่พัฒนาการทางจิตวิญญาณของมนุษย์อันได้แก่

1. ฝึกสังเกตในการทำกิจกรรม การทำงาน เพราะการสังเกตมากจะทำให้เกิดความรู้
2. ฝึกการบันทึกเพื่อแก่นึสยประจำชาติ เพราะคนไทยมีนิสัยไม่ค่อยชอบบันทึก
3. ฝึกการนำเสนอ เพราะก่อนการนำเสนอต้องมีการศึกษาถึงผู้ฟัง ต้องมีการเตรียมเรื่องที่จะบรรยายต้องคิดว่าจะพูดอะไร มีลำดับขั้นตอนอย่างไร
4. ฝึกการฟัง การได้ยินมากทำให้ฉลาดมาก
5. การปจฉาวิสัชนา เมื่อมีการฟังย่อมมีการสอบถาม การสอบถามและได้รับคำตอบ ถือเป็นกระบวนการทางปัญญา
6. การตั้งสมมติฐาน การตั้งคำถาม ช่วยให้เกิดปัญญาแต่ต้องเป็นการตั้งคำถามที่มีเหตุผล
7. การค้นหาคำตอบ การค้นหาคำตอบเป็นความสนุก โดยค้นหาความรู้จากแหล่งต่าง ๆ
8. การวิจัยเน้นกระบวนการเดียวกับกระบวนการเรียนรู้ การวิจัยเป็นวิถีชีวิตความรู้ที่ได้จากการวิจัยเป็นความรู้ที่มีคุณค่า
9. การเชื่อมโยงบูรณาการเมื่อได้รับความรู้อะไรมาอย่าหยุดอยู่แค่นั้น ให้บูรณาการโยงไปสู่ภาพรวม
10. ฝึกการเขียนรายงาน บทความวิชาการจากกิจกรรมการทำงานและประสบการณ์เพื่อยกระดับสติปัญญาขึ้นไปอีกขั้น เนื่องจากการเขียนต้องใช้ความรู้ทั้งหมดจากที่มีอยู่บูรณาการเชื่อมโยงแล้วเรียบเรียงสู่องค์ความรู้ใหม่ (ประเวศ วะสี, 2545: 74-75)

2.6 วิธีการพัฒนาดตนเอง

กระบวนการพัฒนาดตน มีขั้นตอนในการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมตนเองจากพฤติกรรมที่เป็นโทษหรือเป็นอุปสรรคต่อความเจริญงอกงามไปสู่การมีพฤติกรรมที่ส่งเสริมและเกื้อกูลให้ตนเองประสบความสำเร็จก้าวหน้ายิ่งขึ้น ดังนั้น การพัฒนาดตนจึงเป็นกระบวนการของการเรียนรู้ใหม่ เพื่อการเปลี่ยนแปลงตนเองไปสู่การมีคุณภาพที่ดีกว่าอย่าง

ต่อเนื่องตลอดชีวิต ซึ่งจะต้องอาศัยองค์ประกอบที่สำคัญ และมีลำดับขั้นตอน 4 ขั้นตอนต่อไป

1. การระบุพฤติกรรมเป้าหมาย หมายถึง พฤติกรรมที่ตนเองต้องการเปลี่ยนแปลง ซึ่งได้จากสำรวจตนเอง ตรวจสอบหาข้อบกพร่องหรือส่วนที่ต้องการเพิ่มเติมให้กับตนเอง โดยการระบุพฤติกรรมเป้าหมายในกระบวนการพัฒนาดน ต้องระบุให้ชัดเจนและอยู่ใน ลักษณะที่สามารถวัดได้และประเมินได้ เพื่อประสิทธิภาพของกระบวนการพัฒนาในขั้นตอนต่อ ๆ ไป

2. การวางแผนเป็นการกำหนดวิธีการเปลี่ยนแปลงตนเอง โดยกำหนดเป้าหมาย ระยะสั้นและระยะยาว กำหนดเทคนิคที่ใช้เพื่อช่วยให้การดำเนินการพัฒนาดนเองมีประสิทธิภาพที่สุด และสามารถบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ได้

3. การลงมือปฏิบัติตามแบบ เป็นการนำแผนที่วางไว้ไปปฏิบัติในสภาพการณ์จริง ซึ่งจะต้องมีความเคร่งครัดในการปฏิบัติตามแผน

4. การประเมินประสิทธิภาพของแผน เป็นการนำผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติตามแผนมาเปรียบเทียบกับที่แผนที่วางไว้ เพื่อจะได้ว่าผลที่เกิดขึ้นเป็นไปตามแผนหรือไม่และถ้าพบว่าไม่เป็นไปตามแผนจะต้องตรวจสอบสาเหตุและปรับแผนใหม่เพื่อดำเนินการต่อไป การสร้างโปรแกรมการปรับปรุงและพัฒนาตน การสร้างโปรแกรมการปรับปรุงและพัฒนาตนเอง หมายถึง การสร้างระบบการปรับปรุงตนเอง โดยเริ่มตั้งแต่องค์ประกอบแรก คือ การเตรียมดำเนินการหรือการปรับความเชื่อแนวคิดให้ชัดเจนและครบถ้วน และเตรียมปัจจัยการพัฒนาดนเองด้านอื่น ๆ ให้พร้อม (เมธาวิ อุดมธรรมานภาพ และคณะ, 2550: 113-116)

3. หลักโยนิโสมนสิการ

คำว่า โยนิโสมนสิการ มีความหมายว่า การทำในใจโดยแยบคาย คิดถูกวิธี ความรู้จักคิด หรือคิดเป็น หมายถึง การคิดอย่างมีระเบียบหรือคิดตามแนวทางของปัญญา คือ การรู้จักมอง รู้จักพิจารณาสิ่งทั้งหลายตามสภาวะ เช่น ตามที่สิ่งนั้น ๆ มันเป็นอย่างนั้น โดยวิธีคิดหาเหตุปัจจัย สืบค้นถึงต้นเค้า สืบสาวให้ตลอดสาย แยกแยะสิ่งนั้น ๆ เรื่องนั้น ๆ ออกให้เห็นตามสภาวะและตามความสัมพันธ์สืบทอดแห่งเหตุปัจจัย โดยไม่เอาความรู้สึกด้วย ตัณหาอุปาทานของตนเอง เข้าจับหรือเคลือบคลุม ทำให้เกิดความตึงและแก้ปัญหาได้ ข้อนี้เป็นองค์ประกอบฝ่ายภายใน หรือปัจจัยภายในตัวบุคคล และอาจเรียกตามองค์ธรรมที่ใช้งานว่า วิธีการแห่งปัญญาโยนิโสมนสิการ จึงเป็นแกนกลาง หรือส่วนที่ขาดไม่ได้ของ

การศึกษา การศึกษาจะสำเร็จผลแท้จริง การค้นพบต่าง ๆ ความคิดริเริ่ม ความก้าวหน้าทางปัญหาที่สำคัญ ๆ และการตรัสรู้ธรรมก็สำเร็จได้ด้วยโยนิโสมนสิการ เพราะฉะนั้น หัวใจที่จะทำให้การศึกษาสำเร็จคือโยนิโสมนสิการ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2546: 91-92)

มีพระพุทธพจน์ ได้กล่าวแสดงความสำคัญของโยนิโสมนสิการไว้เป็นอันมากดังนี้

1. “ภิกษุทั้งหลาย ธรรมทั้งหลายเหล่านั้นเหล่าใดก็ตาม ที่เป็นกุศลอยู่ในภาคกุศล อยู่ในฝ่ายอกุศล ธรรมเหล่านั้นทั้งหมด มีโยนิโสมนสิการเป็นมูลรากประชุมลงในโยนิโสมนสิการ โยนิโสมนสิการ เรียกว่าเป็นยอดของธรรมเหล่านั้น” (ส.ม.(ไทย) 19/265/129)

2. “ดูกรมหาติ โลภะ...โทสะ...โมหะ อโยนิโสมนสิการ...จิตที่ตั้งไว้ผิด เป็นเหตุเป็นปัจจัยเพื่อการกระทำความชั่ว เพื่อความเป็นไปแห่งความชั่ว อโลภะ...อโทสะ...อโมหะ..โยนิโสมนสิการ...จิตที่ตั้งไว้ชอบ เป็นเหตุเป็นปัจจัย เพื่อการกระทำกัลยาณกรรม เพื่อเป็นไปแห่งกัลยาณกรรม” (องฺทสก (ไทย) 25/47/129)

3. “เราไม่เล็งเห็นธรรมอื่นแม้สักอย่างหนึ่ง ที่เป็นเหตุให้กุศลธรรมที่ยังไม่เกิด เกิดขึ้นหรือให้อกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วเสื่อมไปเหมือนโยนิโสมนสิการเลย เมื่อมีโยนิโสมนสิการกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดย่อมเกิดขึ้น และอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว ย่อมเสื่อมไป” (องฺ.เอก. (ไทย) 20/64/15)

4. “เราไม่เล็งเห็นธรรมอื่นแม้สักอย่างที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ยิ่งใหญ่” (องฺ.เอก. (ไทย) 20/92/20) ...ที่เป็นไปเพื่อดำรงมั่น ไม่เสื่อมสูญ ไม่อันตรายแห่งสัทธรรมเหมือนโยนิโสมนสิการเลย” (องฺ เอก.(ไทย) 20/124/20)

5. “เราไม่เล็งเห็นธรรมอย่างอื่น แม้สักข้อหนึ่งซึ่งเป็นเหตุให้สัมมาทิฐิที่ยังไม่เกิดได้เกิดขึ้น หรือให้สัมมาทิฐิที่เกิดขึ้นแล้ว เจริญยิ่งขึ้นเหมือนโยนิโสมนสิการเลย เมื่อมีโยนิโสมนสิการสัมมาทิฐิที่ยังไม่เกิด ย่อมเกิดขึ้นและสัมมาทิฐิที่เกิดขึ้นแล้ว ย่อมเจริญยิ่งขึ้น” (องฺ.เอก. (ไทย) 20/186/41)

6. “สำหรับภิกษุผู้เสาะ ยังไม่บรรลุอรหัตผล ปรรณาคความเกษมจากโยคะ อันยอดเยี่ยม เราไม่เล็งเห็นองค์ประกอบภายในอย่างอื่นแม้สักอย่างที่มีประโยชน์มากเหมือนโยนิโสมนสิการเลย ภิกษุผู้ใช้โยนิโสมนสิการย่อมกำกัดอกุศลได้ และบำเพ็ญกุศลให้เกิดขึ้น” (ขุ.อิติ. (ไทย) 25/194/236)

การคิดแบบโยนิโสมนสิการจากพระไตรปิฎก 10 วิธี ดังนี้ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2559: 116)

1. วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย คือพิจารณาปรากฏการณ์ต่าง ๆ ให้รู้จักสถานะตามที่มันเป็นจริง หรือพิจารณาปัญหา ค้นหาหนทางแก้ไขด้วยการสืบสาวหาเหตุและปัจจัยต่าง ๆ ที่สัมพันธ์ส่งผลสืบทอดกันมา จะเรียกว่า วิธีคิดแบบอัมพัปัจจัยตาหรือ วิธีคิดแบบปัจจัยการก็ได้

2. วิธีคิดแบบแยกแยะองค์ประกอบ หรือกระจายเนื้อหา เป็นวิธีคิดสำคัญอีกแบบหนึ่งที่มีมุ่งเพื่อเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ตามสถานะของมันตามธรรมดา สิ่งทั้งหลายก็ดี ปรากฏการณ์ต่าง ๆ ก็ดี เรื่องราวต่าง ๆ ที่อุบัติขึ้นก็ดี เกิดจากส่วนประกอบย่อย ๆ มาประมวลกันเข้า เมื่อแยกแยะกระจายออกไปให้เห็นองค์ประกอบย่อย ๆ ต่าง ๆ ได้แล้ว จึงจะรู้จักสิ่งนั้น เรื่องราวนั้น ๆ ได้ถูกต้องแท้จริง หรือจับจุดที่เป็นปัญหาได้ แล้วจึงจะแก้ไขปัญหานั้นสำเร็จ ตัวอย่างของการคิดแบบนี้ เช่นที่พระพุทธศาสนาแยกแยะชีวิตออกเป็น ส่วนประกอบย่อยต่าง ๆ เช่นเป็น ชั้น 5 เป็นต้น

3. วิธีคิดแบบรู้เท่าทันธรรมดา คือ มองเหตุการณ์ สถานการณ์ ความเป็นไปของสิ่งทั้งหลาย โดยหยั่งรู้เข้าใจธรรมชาติของมัน ซึ่งจะต้องเป็นไปอย่างนั้น ในฐานะที่มันเป็นสิ่งซึ่งเกิดจากเหตุปัจจัยต่าง ๆ ประดังกัน จึงจะต้องเป็นไปตามเหตุปัจจัยเหล่านั้น กล่าวคือ การที่มันเกิดขึ้นแล้วจะต้องดับไป ไม่เที่ยง ไม่คงที่ ไม่คงอยู่ตลอดไป มีภาวะที่ถูกปัจจัยต่าง ๆ ที่ขัดแย้ง บีบคั้นได้ ไม่มีอยู่และไม่สามารถดำรงอยู่โดยตัวของมันเอง ขึ้นต่อเหตุปัจจัยของมัน ไม่ขึ้นต่อความเรียกร้องปรารถนาของใครสักคนเหล่านี้ ก็คือ ไตรลักษณ์ หรือ สามัญลักษณ์ จึงเรียกความคิดแบบนี้ได้อีกอย่างหนึ่งว่า วิธีคิดแบบสามัญลักษณ์

4. วิธีคิดแบบแก้ปัญหา หรือ วิธีคิดแบบอริยสัจ เป็นวิธีคิดที่ต่อเนื่องจากวิธีคิดแบบรู้เท่าทันธรรมดา (แบบที่ 3) นั่นเอง คือ เมื่อเข้าใจจิตธรรมดาของสิ่งทั้งหลายวางใจได้แล้ว ตกลงใจว่าจะแก้ปัญหาที่ตัวเหตุปัจจัย จากนั้นก็ดำเนินความคิดต่อไปตามวิธีคิดแบบอริยสัจนี้ วิธีคิดแบบนี้มีหลักการสำคัญ คือ การเริ่มต้นจากปัญหาหรือทุกข์ โดยกำหนดรู้ทำความเข้าใจปัญหาหรือความทุกข์ให้ชัดเจน แล้วสืบค้นหาสาเหตุเพื่อเตรียมแก้ไขพร้อมกันนั้น ก็กำหนดเป้าหมายของตนให้แน่ชัดว่าคืออะไร จะเป็นไปได้หรือไม่ จะเป็นไปได้แค่ไหนอย่างไร แล้วคิดวางวิธีปฏิบัติที่จะกำจัดสาเหตุของปัญหา

5. วิธีคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ หรือ คิดตามหลักการและความมุ่งหมาย เป็นวิธีคิดในระดับปฏิบัติการ หรือลงมือทำ คือ การที่จะปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ โดยรู้เข้าใจถึงหลักการ และความมุ่งหมายของเรื่องนั้น ๆ โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างหลักการกับจุดมุ่งหมายว่า หลักการนั้น ๆ จะดำเนินไปเพื่อจุดหมายอะไร เพื่อให้เป็นการปฏิบัติที่ได้ผลตรงตามความมุ่งหมายนั้น ไม่กลายเป็นการปฏิบัติที่เคลื่อนคลาดเลื่อนลอย

งมาย เช่น เมื่อจะประพฤติปฏิบัติธรรมข้อใด จะลงมือทำงานอะไร ก็ตรวจสอบตนเองให้ชัดเจนว่า เข้าใจหลักการและความมุ่งหมายของงานนั้นดีแล้วหรือไม่ โดยอาจคอยตั้งคำถามว่า อันนี้เพื่ออะไร ๆ เป็นต้น

6. วิธีคิดแบบคุณโทษและทางออก คือ มองให้ครบทั้งข้อดี ข้อเสีย และทางแก้ไข ทางออกให้หลุดรอดปลอดภัยจากข้อบกพร่องต่าง ๆ เป็นวิธีมองสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริงอีกแบบหนึ่ง ซึ่งเน้นการศึกษาและยอมรับความจริงตามที่สิ่งนั้น ๆ เป็นอยู่ทุกแง่ทุกด้าน ทั้งด้านดี ด้านเสีย จุดอ่อน จุดแข็ง ส่วนบริบูรณ์ ส่วนบกพร่อง เพื่อรู้เข้าใจถูกต้องตามความเป็นจริง แค่ความจริงและเท่าที่เป็นจริง พอดี ๆ ไม่เกินเลยหรือหย่อนกว่าความจริง และเพื่อปฏิบัติเกี่ยวกับสิ่งนั้น ๆ เรื่องนั้น ๆ ได้พอเหมาะ ไม่ผิดพลาดศัพท์ทางธรรมเรียกว่า วิธีคิดให้รู้ อัสสาทะ อาทีนวะ และ นิสสรณะ วิธีคิดแบบนี้พระพุทธเจ้าทรงเน้นมาก เพราะคนทั้งหลายมักจะตื่นตามกันและเอนเอียงง่าย พอจับว่าอะไรดี ก็มองเห็นแต่ดีไปหมด พอจับว่าอะไรเสีย ก็เห็นแต่เสียไปหมด ทำให้พลาดทั้งความรู้จริง และการปฏิบัติที่ถูกต้อง แม้แต่สิ่งที่เรายอมรับเอามาใช้ เอามาปฏิบัติถือตามแล้ว เพราะมีส่วนดีมาก มีส่วนสำคัญที่ดีจริง หรือติดรงกับความต้องการใช้ประโยชน์ ก็ต้องตระหนักและยอมรับด้วย ถึงแง่เสีย จุดอ่อน จุดบกพร่องของมัน เพื่อระวังระไวปิดกั้นทางเสีย หรือหาสิ่งชดเชยทดแทน ให้ประโยชน์ที่ได้ถึงความสมบูรณ์ต่อไป ไม่ใช่ว่าพอตนรับอะไรทำอะไรอันนั้นเป็นต้องดีไปหมด ปิดตาไม่มองจุดอ่อน ส่วนเสีย และแง่ที่เป็นโทษเสียเลย เลยปล่อยให้จุดอ่อนและส่วนเสียนั้น กลับมาทำลายทั้งผู้ปฏิบัติและตัวของสิ่งนั้นต่อไป

7. วิธีคิดแบบรู้คุณค่าแท้ คุณค่าเทียม หรือ การพิจารณาเกี่ยวกับปฏิเสธวนา คือการใช้สอยหรือบริโภค เป็นวิธีคิดแบบสกัถหรือบรรเทาต้นหา เป็นขั้นฝึกหัดขัดเกลาภิเลสหรือตัดทางไม่ให้กิเลสเข้ามาครอบงำจิตใจแล้วชักจูงพฤติกรรมต่อ ๆ ไปวิธีคิดแบบนี้ใช้มากในชีวิตประจำวัน เพราะเกี่ยวข้องกับการบริโภคใช้สอยปัจจัย 4 และวัสดุอุปกรณ์อำนวยความสะดวกต่าง ๆ ทางเทคโนโลยี มีหลักการโดยย่อว่า คนเราเข้าไปเกี่ยวข้องกับสิ่งต่าง ๆ เพราะเรามีความต้องการและเห็นว่าสิ่งนั้น ๆ จะสนองความต้องการของเราได้ สิ่งใดสามารถสนองความต้องการของเราได้ สิ่งนั้นก็มีความค่าแก่เรา หรือที่เรานิยมเรียกว่ามันมีประโยชน์ คุณค่านี้จำแนกได้เป็น 2 ประเภทตามชนิดของความต้องการ คือ คุณค่าแท้ และคุณค่าเทียม

8. วิธีคิดแบบอุปายปลูกเร้าคุณธรรม อาจเรียกง่าย ๆ ว่า วิธีคิดแบบเร้ากุศล หรือ คิดแบบกุศลภาวนา เป็นวิธีคิดในแนวสกัถกัถหรือบรรเทาและขัดเกลาต้นหา จึงจัดได้ว่าเป็นข้อปฏิบัติระดับต้น ๆ สำหรับส่งเสริมความเจริญองงามแห่งกุศลธรรมและสร้างเสริมสัมมาทิฐิ ที่เป็นโลกิยะ หลักการทั่วไปของวิธีคิดแบบนี้ มีอยู่ว่า ประสพการณ์ คือสิ่งที่ได้

ประสบ หรือได้รับรู้อย่างเดียวกัน ต่างบุคคลผู้ประสบหรือรับรู้ อาจมองเห็นและคิดนึกปรุงแต่งไปคนละอย่าง สุดแต่โครงสร้างจิต แนวนิสัย ความเคยชินต่าง ๆ ที่เป็นเครื่องปรุงของจิต คือ สังขารที่ผู้หนึ่งได้สั่งสมไว้ หรือสุดแต่การทำใจในขณะนั้น ๆ ของอย่างเดียวกัน หรืออาการกิริยาเดียวกัน คนหนึ่งมองเห็นแล้ว คิดปรุงแต่งไปในทางดีงาม เป็นประโยชน์ เป็นกุศล แต่อีกคนหนึ่งเห็นแล้ว คิดปรุงแต่งไปในทางไม่ดี ไม่งาม เป็นโทษ เป็นอกุศล แม้แต่บุคคลคนเดียวกัน มองเห็นของอย่างเดียวกันหรือประสบอารมณ์อย่างเดียวกัน แต่ต่างขณะ ต่างเวลา ก็อาจคิดเห็นปรุงแต่งต่างออกไปครั้งละอย่าง คราวหนึ่งร้าย คราวหนึ่งดี ทั้งนี้ โดยเหตุผลดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

9. วิธีคิดแบบเป็นอยู่ในขณะปัจจุบัน หรือ วิธีคิดแบบมีปัจจุบันธรรมเป็นอารมณ์ ความจริง วิธีคิดแบบที่ 9 นี้ เป็นเพียงการมองอีกด้านหนึ่งของการคิดแบบอื่น ๆ จะว่าแทรกหรือครอบคลุมวิธีคิดแบบก่อน ๆ ที่กล่าวมาแล้วก็ได้ แต่ที่แยกออกมาแสดงเป็นอีกข้อหนึ่งต่างหาก ก็เพราะมีแง่ที่ควรทำ ความเข้าใจพิเศษ และมีความสำคัญโดยลำพังตัวของมันเอง ข้อที่จะต้องทำความเข้าใจเป็นพิเศษเกี่ยวกับวิธีคิดแบบนี้ ก็คือ การที่มีผู้เข้าใจผิดเกี่ยวกับความหมายของการเป็นอยู่ในปัจจุบัน หรือมีปัจจุบันธรรมเป็นอารมณ์ โดยเห็นไปว่าพระพุทธศาสนาสอนให้คิดถึงสิ่งที่อยู่เฉพาะหน้า กำลังเป็นไปในปัจจุบันเท่านั้น ไม่ให้คิดพิจารณาเกี่ยวกับอดีต หรืออนาคต ตลอดจนไม่ให้คิดเตรียมการหรือวางแผนงานเพื่อกาลภายหน้า ลักษณะสำคัญของความคิด ชนิดที่ไม่เป็นอยู่ในปัจจุบัน คือ ความคิดที่เกาะติดกับอดีต และเลื่อนลอยไปในอนาคตนั้น พูดได้สั้น ๆ ว่า ได้แก่ ความคิดที่เป็นไปในแนวทางของตัณหา หรือพูดอย่างภาษาสมัยใหม่ว่าตกอยู่ใต้อำนาจอารมณ์

10. วิธีคิดแบบวิภาษวาท คำว่า “วิภาษวาท” แปลว่า การพูดแยกแยะ พูดจำแนก หรือพูดแจกแจง หรือแถลงความแบบวิเคราะห์ หมายถึง การมองและแสดงความจริงโดยแยกแยะออก ให้เห็นแต่ละแง่ละด้าน ครบทุกแง่ทุกด้าน ไม่ใช่จับเอาแง่หนึ่งแง่เดียว หรือบางแง่ขึ้นมาวินิจฉัยตีคลุมลงไปอย่างนั้นทั้งหมด หรือประเมินคุณค่าความดีความชั่ว เป็นต้น โดยถือเอาส่วนเดียว หรือบางส่วนเท่านั้น แล้วตัดสินพรดลงไป ความจริง “วิภาษวาท” เป็นชื่อเรียกกระบวนการความคิดของพุทธศาสนาทั้งหมดพระพุทธเจ้ามีคำเรียกพระองค์เองอย่างหนึ่งว่า เป็น วิภาษวาท หรือ วิภาษวาทิ วิธีคิดแบบวิภาษวาทจึงมีความหมายครอบคลุมวิธีคิดที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นหลาย ๆ อย่าง วิธีคิดจำแนกแจกแจงแบบวิภาษวาทนี้ ทำให้ความคิดและการวินิจฉัยเรื่องราวต่าง ๆ ชัดเจน ตรงไปตรงมาตามความเป็นจริง เท่าความจริงพอดีกับความจริง เป็นกลาง ๆ ตามธรรมชาติแท้ ๆ ทำให้ไม่เกิดความสับสนในเรื่องต่าง ๆ

4. สรุป

การพัฒนาตนเองต้องพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ ให้มีความพร้อมเพื่อเรียนรู้ตลอดชีวิต การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตัวบุคคลให้ดีขึ้น ทั้งด้านร่างกายและด้านจิตใจ ให้กลายเป็นบุคคลที่สมบูรณ์นั้นต้องอาศัยหลักวิธีการต่าง ๆ ทั้งด้านสภาพแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม กลุ่มเกลาให้บุคคลนั้นมีความสมบูรณ์พร้อมในดำเนินชีวิตในสภาวะต่าง ๆ ในพระพุทธศาสนานั้นได้มีหลักการคิดที่สอนให้เราได้เรียนรู้การคิดในแบบต่าง ๆ คือ หลักโยนิโสมนสิการ ประกอบด้วย วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย คือพิจารณาปรากฏการณ์ต่าง ๆ ให้รู้จักสภาวะตามที่เป็นจริง วิธีคิดแบบแยกแยะองค์ประกอบ หรือกระจายเนื้อหา เป็นวิธีคิดสำคัญอีกแบบหนึ่ง ที่มุ่งเพื่อเข้าใจสิ่งต่าง ๆ วิธีคิดแบบรู้เท่าทันธรรมดา คือ มองเหตุการณ์ สถานการณ์ ความเป็นไปของสิ่งทั้งหลาย โดยหยั่งรู้เข้าใจธรรมชาติของมัน วิธีคิดแบบแก้ปัญหา หรือ วิธีคิดแบบอริยสัจ เป็นวิธีคิดที่ต่อเนื่องจากวิธีคิดแบบรู้เท่าทันธรรมดา วิธีคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ หรือ คิดตามหลักการและความมุ่งหมายเป็นวิธีคิดในระดับปฏิบัติการ หรือลงมือทำ วิธีคิดแบบคุณโทษและทางออก คือ มองให้ครบทั้งข้อดี ข้อเสีย และทางแก้ไข วิธีคิดแบบรู้คุณค่าแท้-คุณค่าเทียม วิธีคิดแบบอุปายปลูกเร้าคุณธรรม อาจเรียกง่าย ๆ ว่า วิธีคิดแบบเร้ากุศล หรือ คิดแบบกุศลภาวนา เป็นวิธีคิดในแนวสักดิ์กันหรือบรรเทาและขัดเกลาค้นหา วิธีคิดแบบเป็นอยู่ในขณะปัจจุบัน หรือ วิธีคิดแบบมีปัจจุบันธรรมเป็นอารมณ์ ความจริง และวิธีคิดแบบวิวิชชวาท คำว่า “วิวิชชวาท” แปลว่า การพูดแยกแยะ พูดจำแนก หรือพูดแจกแจง หรือแถลงความแบบวิเคราะห์

5. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การพัฒนาตนเองให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้นั้น ต้องพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ พระพุทธศาสนานั้นได้มีหลักการคิดที่สอนให้เราได้เรียนรู้การคิดในแบบต่าง ๆ คือ หลักโยนิโสมนสิการ ประกอบด้วย วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย วิธีคิดแบบแยกแยะองค์ประกอบ หรือกระจายเนื้อหา วิธีคิดแบบรู้เท่าทันธรรมดา วิธีคิดแบบแก้ปัญหา หรือ วิธีคิดแบบอริยสัจ วิธีคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ วิธีคิดแบบคุณโทษและทางออก วิธีคิดแบบรู้คุณค่าแท้-คุณค่าเทียม วิธีคิดแบบอุปายปลูกเร้าคุณธรรม วิธีคิดแบบเร้ากุศล วิธีคิดแบบเป็นอยู่ในขณะปัจจุบัน และวิธีคิดแบบวิวิชชวาท วิธีคิดที่กล่าวมานี้เป็นวิธีคิดที่ส่งเสริมให้บุคคลนำไปพัฒนาตนเองให้เกิดหลักในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ พัฒนาตนเองในสมบูรณ์พร้อมในการพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ ได้

เอกสารอ้างอิง

- ประเวศ วะสี. (2545). การดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ (จบ). สานปฏิรูป, 5(54).
- ปราณี รามสูตร และ จำรัส ต้วงสุวรรณ. (2545). พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: ธารนิมิต.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2546). รุ่งอรุณของการศึกษา เบิกฟ้าแห่งการพัฒนาที่ยั่งยืน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์สวย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2559). การศึกษา: มองเมื่อ 30 ปีก่อน. กรุงเทพมหานคร: ธรรมทานบุญกิริยา.
- เมธาวิ อุดมธรรมมานุภาพ และคณะ. (2550). พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตนเอง. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.
- ราตรี พัฒนรังสรรค์. (2544). พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน. กรุงเทพมหานคร: สถาบันราชภัฏจันทรเกษม.
- สุภัททา ปณทะแพทย. (2542). พฤติกรรมมนุษย์และการพัฒนาตน. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา.
- พิสิทธิ์ สารวิจิตร. (2529). ยุทธศาสตร์การพัฒนาตนเองและบุคลิกภาพจากระดับอนุบาลถึงปริญญาเอก. กรุงเทพมหานคร: พงษ์เจริญการพิมพ์.
- สุชาติ เต๋นประเสริฐ. (2546). การพัฒนาตนเองของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกระบี่. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ไพศาล ไกรสิทธิ์. (2541). เอกสารคำสอนรายวิชา การพัฒนาตน. ราชบุรี: สถาบันราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.

The Role of Education in Dealing with Technology: Both Negative and Positive Impacts

Jiraporn Phansawang, Phrakhrukittiwarathon
Mahamakut Buddhist University, Roi Et Campus
E-mail: Jiraporn.pha@mbu.ac.th

Abstract

At present, technology has rapidly advanced. Its influence does not merely affect the field of information and communication, but even a human's daily life falls under control of the Powerful Technology. The situation is becoming much worse when a technology-made AI, or in other words, a robot or iron-human, will take real human's place in working in office, factory, field and so on. A human is forced to change his paradigm and life-style to abide by technology, otherwise his life will be in dismay and he will be left behind as disparate and valueless, or even useless. Amidst the advancement of technology, there arise critical concerns, 'Whether or not the advanced technology partially contributes to declining morality' and 'How education in terms of both institutions and persons will deal with such unavoidable situation.' The article is an attempt to answer the question via both educational administration and Buddhist approaches. In the former standpoint, the 21st century skills are brought into discussion side-by-side with the five separated generations of world population, as well as the E-learning system. As regards the Buddhist standpoint, Buddhism holds that the application of technology will generate either advantages or disadvantages, depending upon the 'QUALITY' of its users themselves, i.e. human beings. Humans are both the inventors and users of the technology. Naturally, technology is neutral, neither good nor bad, by itself. Should the technology users be good, it is sure that it will be used for the benefits of human beings, and if they are different, it will be harmful to all humans and all other living, or even non-living, beings. Buddhism is, of course, the great

solution to the problem since its education or training system focuses on the Three Training Principles, namely, Precept or Sila, Meditation or Samādhi and Wisdom or Paññā. Sila controls men's physical and verbal behaviors, Samadhi controls their mental behaviors and Paññā, which is perfectly treated and trained by both Sila and Samādhi, will realize the truth of all things, thus leading to the absolutely appropriate or beneficial use of the technology. The more humans are trained under these three Buddhist doctrines of training, the more useful the application of technology will become.

Keywords: Education, Impacts, Negative, Positive, Technology

1. Introduction

Science is classified into two major categories: pure and applied science. The former signifies the study of facts merely for the sake of studying. It is the pursuit of knowledge in order to know. The latter implies the study in order to bring into use what has already been discovered. Technology is therefore regarded as 'applied science'. It is the invention in form of various goods and products that have been produced to gratify human needs and demands, to facilitate human daily life and to increase their efficiency in working. It is true that technology has gradually advanced throughout history. During the past decades, technology has rapidly advanced to the extent that the information technology (IT) influence does not merely affect the field of information and communication, but at present, even a human's daily life from his get-up in the morning till his bedtime at night falls under control of the powerful technology.

The situation is becoming much worse when a technology-made Artificial Intelligence (AI), or in other words, a robot or iron-human, will take real human's place in working in office, factory, field and so on, both in the public and private sectors. In Japan, a Buddhist robot-monk was built up to chant and bless in certain ceremony, where human monks are not available or more engaged.

In effect, the world has reached the information technology (IT) era: a mortal called human is forced to change his paradigm and life style to abide by technology, otherwise his life will be in dismay and he will be left behind as disparate and valueless, or even useless, as a skeleton of a gigantic dinosaur which is good just for looking at for fun, but nothing more. Once Jack Ma, a Chinese billionaire said, “It’s not the technology that changes the world. It’s the people using technology that change the world.” (Education needs keep up with Fast-Changing World: <https://www.youtube.com/watch?v=a8WZphmjsL4>)

Amidst the advancement of technology, there arise critical concerns, ‘Whether or not the advanced technology partially contributes to declining morality.’ and ‘How education in terms of both institutions and persons will deal with such unavoidable situation.’ In an attempt to answer the question, apart from a viewpoint of educational administration, a Buddhist approach shall be tabled for discussion to find out an effective solution.

2. World Population

Before moving further, it is better to take into account the world population generations as each generation bears, more or less, differences in characteristics, behaviors and ways of life, depending on the world environment that keeps changing restlessly. The current world population is totally 7.3 billion in number, and the amount is expected to reach 8.5 billion by 2030, 9.7 billion in 2050 and 11.2 billion in 2100. And the world population are classified into four generations, namely, (1) Baby Boomers, born after WW II (now retired), (2) Generation X or Gen X, born 1960-1980 (now partially retired but more still working), (3) Generation Y or Gen Y, born 1980-2000 (now some working and some studying), (4) Generation Z or Gen Z, born 2000 onwards (now pupils) and Generation Alpha or Gen Alpha for short to be born entirely in the 21st century (Schoer, W. (n.d.).

Baby Boomers, born approximately between 1946 and 1964, were brought up in a healthy post war economy and saw the world revolving

around them as the largest generation of the century. Their lifestyle is to live for work and they often expect the same level of dedication and work ethics from the next generations. They are said to prefer face to face communication, are interactive team players and attain personal fulfilment from work. Baby Boomers are often branded workaholics leaving little to no work-life balance which has inevitably led to a breakdown in family values which has influenced the next generation. They are said to be loyal to their organizations, enjoy the notion of lifetime employment and prefer to be valued or needed as opposed to rewarded with recognition or money. An article by Emma Simon in the *Daily Telegraph* describes them as the 'post war generation' who have enjoyed an "unbroken run of good-luck". (https://en.wikipedia.org/wiki/Generations_in_the_workforce)

Generation X is the generation born after the Western post-World War II Baby Boomers between approximately 1965 and 1983. This generation of workers were brought up in the shadow of the influential Boomer generation and as a result, are independent, resilient and adaptable. In contrast to the Baby Boomers who live to work, this generation works to live and carry with them a level of cynicism. They prefer freedom to manage their work and tasks their own way. Coming out of and during the recession, there has been a significant shift in Gen X moving to management roles. Perceptions of Gen X managers are high according to an online survey published by Ernst & Young. Out of 200 people, 57% of respondents believed that Gen X displayed each of the survey's positive characteristics and were thought to be best at managing through difficult times.

The Y generation, also referred to as "**Millennials**", were born around 1984 to 2002. They have been described in a report published by United Nations Joint Staff Pension Fund as the next big generation after the Baby Boomers. They were raised during the good time or empowerment years and are the first generation to grow up with computers and the internet. In her

book, *The Shift: The future of work is already here*, Grattan states that this generation admire these new platforms they use even though they grew up with them. A report published by Adecco on workplace revolution outlined Gen Y's work ethics and behaviors. According to the report, they enjoy a work life balance, akin to Gen X, and prefer to work with bright and creative people. They are participative as opposed to directive, enjoy multi-tasking and are goal oriented. They are also considered the most educated and self-aware generation in employment. According to an Ernest & Young report on the rise of young managers in the workplace, this generation were not considered to be team players and have an attitude of entitlement.

The Generation Z are those born approximately after 2003 and are even more reliant on new technology and in particular communication technologies. There is little knowledge yet of this generation in terms of attitude and characteristics in the workplace given that the eldest of this generation are now coming into their late teens. In the next decade however, we can expect to see this generation joining the workforce. highlights the importance of awareness and understanding of the attitudes of the intergenerational workforce. Companies will need to be collaborative, innovative and agile in their operations and management. There are many reports on the management of a cohort of generations in the workplace, including one from the psychology foundation of Canada which provides effective strategies, training, and education that they believe will bridge the differences between the generations.

Generation Alpha or **Gen Alpha** for short is the demographic cohort succeeding Generation Z. Researchers and popular media use the early 2010s as starting birth years and the mid-2020s as ending birth years. Named after the first letter in the Greek alphabet, Generation Alpha is the first to be born entirely in the 21st century. Most members of Generation Alpha are the children of Millennials. Many members of Generation Alpha have grown up

using smartphones and tablets as part of their childhood entertainment. Some of their parents used electronic gadgets and pacifiers simultaneously. Others even use portable digital devices as pacifiers. In addition, electronic devices are also used as educational aids. As a matter of fact, their parents, the Millennials, are heavy social media users. A 2014 report from cybersecurity firm AVG stated that 6% of parents created a social media account and 8% an email account for their baby or toddler. According to Baby Center, an online company specializing in pregnancy, childbirth, and child-rearing, 79% of Millennial mothers used social media on a daily basis and 63% used their smartphones more frequently since becoming pregnant or giving birth. More specifically, 24% logged on to Facebook more frequently and 33% did the same to Instagram after becoming a mother. Non-profit advocacy group Common Sense Media warned that parents should take better care of their online privacy, lest their and their children's personal information and photographs fall into the wrong hands. This warning was issued after a Utah mother reportedly found a photograph of her children on a social media post with pornographic hashtags in May 2015. Being born into an environment where the use of electronic devices is ubiquitous comes with its own challenges: cyber-bullying, screen addiction, and inappropriate contents. Nevertheless, because the Millennials are themselves no stranger to this environment, they can use their personal experience to help their children navigate it.

The first wave of Generation Alpha will reach adulthood by the 2030s. By that time, the human population is expected to be just under nine billion, and the world will have the highest proportion of people over 60 years of age in history, meaning this demographic cohort will bear the burden of an aging population. According to Mark McCrindle, a social researcher from Australia, Generation Alpha will most likely delay standard life markers such as marriage, childbirth, and retirements, as did the few previous generations. McCrindle estimated that Generation Alpha will make up 11% of the global workforce by 2030. He also

predicted that they will live longer and have smaller families, and will be "the most formally educated generation ever, the most technology-supplied generation ever, and globally the wealthiest generation ever." (Schroer, W. (n.d.)

3. 21st Century Skills

In preparation for the world population, especially the Gen Z and Gen Alpha brackets, the education institutions must get themselves prepared to cope with the changing phenomena in order to meet the needs of the new trends. The “Twenty-first Century Skills” have been initiated by the educationists and academic scholars deemed to be worthiest of studying in the today situation. They comprise skills, abilities, and learning dispositions that have been identified as being required for success in the 21st century society and workplaces by educators, business leaders, academics, and governmental agencies. This is part of a growing international movement focusing on the skills required for students to master in preparation for success in a rapidly changing, digital society. Many of these skills are also associated with deeper learning, which is based on mastering skills such as analytic reasoning, complex problem solving, and teamwork. These skills differ from traditional academic skills in that they are not primarily content knowledge-based.

During the latter decades of the 20th century and into the 21st century, society has undergone an accelerating pace of change in economy and technology. Its effects on the workplace, and thus on the demands on the educational system preparing students for the workforce, have been significant in several ways. Beginning in the 1980s, government, educators, and major employers issued a series of reports identifying key skills and implementation strategies to steer students and workers towards meeting the demands of the changing workplace and society.

The current workforce is significantly more likely to change career fields or jobs. Those in the Baby Boom generation entered the workforce with a goal of stability; subsequent generations are more concerned with

finding happiness and fulfillment in their work lives. Young workers in North America are now likely to change jobs at a much higher rate than previously, as much as once every 4.4 years on average. With this employment mobility comes a demand for different skills, ones that enable people to be flexible and adaptable in different roles or in different career fields.

As western economies have transformed from industrial-based to service-based, trades and vocations have smaller roles. However, specific hard skills and mastery of particular skill sets, with a focus on digital literacy, are in increasingly high demand. People skills that involve interaction, collaboration, and managing others are increasingly important. Skills that enable people to be flexible and adaptable in different roles or in different fields, those that involve processing information and managing people more than manipulating equipment in an office or a factory are in greater demand. These are also referred to as "applied skills" or "soft skills", including personal, interpersonal, or learning-based skills, such as life skills (problem-solving behaviors), people skills, and social skills. The skills have been grouped into three main areas:

1. Learning and innovation skills: critical thinking and problem solving, communications and collaboration, creativity and innovation

2. Digital literacy skills: information literacy, media literacy, Information and communication technologies (ICT) literacy

3. Career and life skills: flexibility and adaptability, initiative and self-direction, social and cross-cultural interaction, productivity and accountability

Many of these skills are also identified as key qualities of progressive education, a pedagogical movement that began in the late nineteenth century and continues in various forms to the present.

4. E-Learning

“Technology transforms education by simplifying access to great material, providing new approaches to learning and offering a framework for accessing student progress and teacher effectiveness” (Bill Gates, 2010). In order to keep pace

with the professional skills that are changing to serve the twenty-first century needs, the teaching method must be improved as well. The E-learning methodology is deemed suitable for the new era. First of all, the information about this particular method is mentioned in brief. E-Learning, also called Electronic Learning Software, enables the delivery of courses and instruction electronically via the Internet, a company Intranet or other platforms such as CD-ROM or DVD. There are as many types of E-Learning software available as there are E-Learning needs. It is a very efficient way of delivering courses online. Due to its convenience and flexibility, the resources are available from anywhere and at any time. Everyone, who are part time students or are working full time, can take advantage of web-based learning. The advantages of the method in mention can be described as follows:

1. E-learning saves time and money. With online learning, your learners can access content anywhere and anytime. They don't need to take time out from their jobs to attend classes. E-learning is also cost-effective; companies save a substantial amount on the travel and accommodation costs of both learners and instructors, as well as the venue and materials. No printing helps reduce your carbon footprint, too.

2. E-learning leads to better retention. Modern learners prefer bite-sized, interactive content. They would rather watch a video or listen to a podcast than read through pages of a manual. E-learning tools enable learning designers to make content interactive. The more engaging the content is, the better the learners remember information. If they enjoy learning, they can able to recall and apply the concepts at work.

3. E-learning is consistent. In face-to-face sessions, every instructor has his or her own method of teaching. Each varies in approach and style and is susceptible to mistakes. You can eliminate these issues with e-learning. Online learning provides consistent and standardized training every time. Each learner

goes through the same experience regardless of when and where he or she takes the course.

4. E-learning is scalable. Online learning is scalable. You can roll it out to as many employees you need and is a one-time investment. The more learners take the course, the faster you can write off the expense.

5. E-learning offers personalization. Each learner has unique preferences and learning goals. E-learning makes it possible to cater to individual needs. It allows learners to choose their learning path and navigate at their own pace. When they decide what to learn and when, they remain invested in the course.

5. Using Technology in the Buddhist Perspective

Technology varies in terms of meaning in various fields of studies. One of them means the art and craft of making and using the tools and equipment for the sake of convenience and efficiency in life and work.

Technology is power. Power means the ability to do or do the act. The main question here is whether such doing or action is to help or to harm people and communities. As such, it is really the ethical question of human intention.

It is a fact that technology is a non-living thing. It is not good nor bad by itself, and it cannot make anything good or bad, as well. Whether the society will become good or bad, or the moral and ethical values of the society will decline or will not decline is, by no means, caused by technology. On the contrary, if the advanced technology is used to help people and communities, it is good. But if it is used to exploit other people or nature for selfish purpose, it is bad.

It is often noted that today moral values have declined. Some People place the blame on technological advancement. It can be said that the human failure to put advanced technology to good use has indeed led to

the decline of moral values not technology itself. His Holiness Somdet Phra Buddhaghosacariya (Prayut Payutto) once said in his lecture on the development of technology, *‘Habitually, most of Thai people prefer to use modern technology, which has already been developed by others, but they do not prefer to develop modern technology for their own use at all.’* This implies that those who admire and prefer modern technology must develop his knowledge and skills to the extent that they are competent enough to produce modern technology themselves; otherwise, they can no more boast they are modern or developed persons. (Phra Brahmagunabhorn (Payut Payutto, 2016)

In the Abhidhamma Pitaka, one of the Three Holy Scriptures of Buddhism, three kinds of the Dhamma are described, namely, Kusala (wholesome), Akusala (unwholesome) and Abyakata (neutral) Dhamma or natural phenomena. The first and second imply to spiritual aspects of living beings, including humans, which become good or bad because of their concomitant factors, both meritorious and non-meritorious, whereas the last one implies the non-living things, which cannot be branded as good or bad, remaining neutral by nature. The root causes of Akusala Dhamma are three in number. They are Lobha (Greed), Dosa (Hatred), and Moha (Delusion), and those of Kusala Dhamma comprise Alobha (Non-Greed), Adosa (Non-Hatred) and Amoha (Non-Delusion). Just these six root causes are the main factors that make living beings such as humans become good or bad. There are no causes other than these six ones can do. (Abhidhamma Pitaka, 2017. Vol.34/1/1)

At this juncture, it can be concluded that technology is not the direct cause that effects a decline in morality, but it can render an indirect effect to declining moral values in the sense that it becomes a trap for a technology user, and imprisons him alone in his own world, i.e. the world of technology, as can be seen in the case of a computer user, who keeps on sitting in front of the square box for the whole day or even the whole night, with no food nor drinks nor interaction with anybody around him. More and more persons are,

at the time being, found to treat themselves in the same manner as the exemplary person in mention does.

As a kind of precaution of the disadvantages of technology addiction likely to occur, Butra-Ruang, Thanom, a lecturer of Mahamakut Buddhist University, said in his article entitled, *‘The Role of Buddhist Universities to Solve the Problems of Global Warming and Worsening Humanitarianism’* (2007) that “There is a saying very often quoted in the field of education, *‘Man is the product of education.’* Then, what will happen if most of graduates have been trained or developed more in the fields of knowledge and technology, but less in the fields of ethics and arts?

Certainly, the human resources might have been trained in the fields in need for the national development, and graduates might have been produced as intended, and the countries might have been developed as hoped, but what is about the quality of life of man as man? How can the educational institutions be assured they have not produced, to the nation, the *‘robots’* who lack humanitarianism, full of competency to work alone with machines, but without interaction with other human fellows in the society as proper as human beings should treat one another. A lot of examples can be found at the time being, specifically in the countries calling themselves *‘developed countries.’* The more developed in the field of technology and knowledge the nations become, the more crimes and suicides have been increasing” (Butra-Ruang, Thanom, 2007: 2)

The excerpt reflects the deterioration of human quality as consequence of much more or deeper indulgence in modern technology to the extent that there arises the technology addiction, and thus it possibly leads to the declining morality since the loss of humanitarianism is able to bring about beyond-expectation crimes when human being is no more human being. Anyhow, by whatever means technology is not the cause of deteriorating morality, but the abuse of technology is the major root cause of the problem.

6. Appropriate Application of Technology

“The religion of the future will be a cosmic religion. It should transcend personal God and avoid dogma and theology. Covering both the natural and the spiritual, it should be based on a religious sense arising from the experience of all things natural and spiritual as a meaningful unity. Buddhism answers this description. If there is any religion that could cope with modern scientific needs it would be Buddhism” (Albert Einstein, 1954)

As generally admitted, the application of technology will bring about either advantages or disadvantages to humans and their living, or even non-living fellows, it depends upon the ‘QUALITY’ of its users themselves, i.e. human beings. Humans are therefore both the inventors and users of the technology. Should the technology users be good, it is sure that it will be used for the benefits of human beings, and otherwise, it will be harmful to all humans and all other living, or even non-living, beings. Once the Royal Father of the Late King Bhumibol, King Rama IX of Thailand, said, *“True success is not in the learning, but in its application to the benefit of mankind”*.

The problem lying herein is, “How can the knowledge acquired through the learning or education system be applied to the benefit of humanity?” Buddhism is, of course, the great solution to the problem since its education or training system focuses on the Three Training Principles, namely, Precept or Sila, Meditation or Samādhi and Wisdom or Paññā. Sila controls men’s physical and verbal behaviors, Samadhi controls their mental behaviors and Paññā, which is perfectly treated and trained by both Sila and Samādhi, will realize the truth of all things, both living and non-living, thus leading to the absolutely appropriate or beneficial use of the technology. The more humans are trained under these three Buddhist principles of training, the more useful the application of technology will become.

7. Conclusion

As generally admitted, the advancement of “Technology” nowadays goes far beyond the power of its creator, i.e., Human Being. The Artificial Intelligence or AI has been taking humans’ place in almost all dimensions of life, and it is believed that AI is much cleverer than its human creator. And most of the world population at present are those attached to the Gen Z and Gen Alpha brackets who are both the AI builders and users. It is therefore the tough task of education institutions and persons to get themselves well prepared for those generations of population in terms of training and educating them of the advantages and disadvantages of technology in order that they will not become technology addicts or robots themselves.

As technology is, by its nature, a ‘neutral’ material or ‘Abyākata Dhamma’. It is without ‘mind’ or ‘spirit’ and is not good nor bad by itself. Moreover, it cannot make humans become good or bad, as well. It has been created or produced by human beings just to help them live in this world easily and conveniently, whilst facilitating them in working. It will be either advantageous or disadvantageous due to the human beings who are the users of the technology. This also implies to a decline in morality or moral values. So far as its user is still a perfect human being and remains full of humanitarianism, not completely exploited and spoiled by the technology addiction, to the extent that he loses his humanity and becomes a ‘material or robot or iron’ himself, it is sure that technology will, by no means, be the cause of declining moral values. On the contrary, the abuse of technology by a man, who is no more human being in lack of humanitarianism, can generate undesirable, negative effects to not merely moral values, but also to all living beings and non-living things or the whole world and even the universe.

This is in consistence with what the Lord Buddha said, “*Micchāpanihitam cittam pāpiyo nam tato kare*: A wrongly directed mind can

do oneself far greater harm.” (*Khu. Dhammapadagatha; Cittavagga*, 2017. Kh.Dh.25/13/19)

References

- Abhidhamma Pitaka. (2017). **Dhamma Sangani**. Vol.34 Number 1 Page 1, Mahamakuta Vidyalyaya Foundation. Mahamakuta Printing House, Bangkok.
- Albert Einstein. (1954). ***The Human Side***. edited by Helen Dukas and Banesh Hoffman, Princeton University Press. Retrieved August 10, 2020, from <http://www.tricycle.com/blog/einsteins-quotes-buddhism>.
- Gates, B. (2010). ***Education reform and technology***. Retrieved September 24, 2021, from <https://gatesnot.es/3AD7nU8>
- Brahmagunabhorn (Payut Payutto), Phra. (2016). ***Development of Technology***. a lecture given to an academic forum organized by the Komol Keemthong Foundation.
- Butra-Ruang, Thanom. (2007). ***The Role of Buddhist Universities to Solve the Problems of Global Warming and Worsening Humanitarianism***.
- Prince of Songkla, Mahidol. (2011). ***A Speech to Graduates of the Medical School***, brochure published by the Ramadhibodi Hospital, Bangkok.
- Reliefweb.int Website. (2015). ***World population prospects: 2015 revision***. Retrieved August 14, 2021, from <https://bit.ly/2VNgMcN>
- Schroer, W. (n.d.). ***Generations X, Y, Z and the others***. Retrieved August 14, 2021, from <https://bit.ly/37KZSO4>
- Suttanta Pitaka*. (2017). ***Khu. Dhammapadagatha; Cittavagga***. Vol.25 Number 13 Page 19, Mahamakuta Vidyalyaya Foundation. Mahamakuta Printing House, Bangkok.

เผด็จการกับการเปลี่ยนผ่านสู่ประชาธิปไตย Dictatorship and Democratic Transition

สันติ โอชะพนม, ภักดี โพธิ์สิงห์

Santi Okapanom, Phakdee Phosing

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Rajabhat Mahasarakham University

E-mail: Santiok06@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอเผด็จการกับการเปลี่ยนผ่านสู่ประชาธิปไตย ซึ่งในทางการปกครอง ไม่ว่าจะเป็นการปกครองในระบอบเผด็จการ หรือในระบอบประชาธิปไตย ก็ไม่ได้เป็นอะไรมากไปกว่าระบอบการปกครองรูปแบบหนึ่ง ที่ต่างก็มีทั้งข้อดีและข้อเสียในตัวของมันเอง ระบอบประชาธิปไตยไม่ใช่การปกครองที่ดีเลิศเลอ ส่วนระบอบเผด็จการก็เช่นกัน ถึงแม้จะยอมรับว่าระบอบประชาธิปไตยอาจจะยังไม่ใช่ระบอบที่สมบูรณ์แบบที่สุดในปัจจุบัน แต่ข้อดีของระบอบประชาธิปไตยก็เป็นระบอบที่ยังสามารถพัฒนาให้ดีขึ้นได้ ต่างจากระบอบเผด็จการที่อาจเดินทางมาถึงทางตันจนไม่สามารถพัฒนาต่อไปได้ สุดท้ายจนถึงทุกวันนี้แม้ว่าประชาชนจะเลือกไม่ได้ว่าจะอยู่ภายใต้ระบอบการปกครองรูปแบบไหน แต่สิ่งที่ประชาชนคนไทยพอจะทำได้คือพยายามเรียนรู้จากสิ่งที่เป็นอยู่ให้ได้มากที่สุด เพื่อจะได้รู้เท่าทันและช่วยกันเฝ้าระวังสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตต่อไป อย่างน้อยสังคมไทยก็ได้ที่จะเรียนรู้แล้วว่าระบอบประชาธิปไตยมีความบกพร่องหรือผิดพลาดได้ รัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งอาจจะไม่ได้ดีเสมอไป ประชาชนชาวไทยจะได้รู้จักตรวจสอบนักการเมือง รัฐบาล หรือใครก็ตามที่ใช้อำนาจประชาชนผ่านการเลือกตั้งในนามของประชาธิปไตย

คำสำคัญ: เผด็จการ, การเปลี่ยนผ่าน, ประชาธิปไตย

Abstract

This article aims to present dictators and democratic transition. Which in the government Whether it is a dictatorship or in democracy it's nothing more than a form of regime. Each has its own advantages and disadvantages. Democracy is not an ideal government. As for the dictatorship as well although

I admit that democracy may not be the most perfect regime today. But the advantage of democracy is that it is a system that can still be developed for the better unlike authoritarian regimes that may reach a stalemate that they cannot develop further. Finally, to this day, even if people have no choice what form of regime they are under, But what the Thai people can do is try to learn as much as possible from what they are. In order to be aware of and to help keep an eye on what will happen in the future at least Thai society has learned that democracy is flawed. Or can be wrong an elected government may not always be good the Thai people will be able to get to know politicians, governments, or anyone else who exercises their power through elections on behalf of democracy.

Keywords: Authoritative, Transition, Democracy

1. บทนำ

การเมืองการปกครองสำหรับประเทศหนึ่งประเทศใด ในแต่ละยุคแต่ละสมัยนั้น ย่อมไม่เหมือนกัน ขึ้นอยู่กับสถานการณ์บ้านเมืองในขณะนั้น ประเทศไทยก็เช่นเดียวกันการปกครองในแต่ละยุคก็แตกต่างกันไป ไม่ว่าจะเป็นสมัยสุโขทัย สมัยกรุงศรีอยุธยา และสมัยรัตนโกสินทร์ ซึ่งการเมืองการปกครองเป็นการแสวงหาอำนาจเพื่อรวบรวมเป็นอาณาจักรเดียวกัน ซึ่งประเทศไทยหากเริ่มนับตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองหลายรูปแบบ ครั้นปี พ.ศ. 2475 ประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตย แต่ระบอบประชาธิปไตยของไทยไม่สามารถจะใช้ได้อย่างสมบูรณ์ และต่อมาได้มีการรัฐประหารและปกครองโดยคณะบุคคลหรือบุคคลๆเดียว หรือที่ประชาชนทั่วไปเรียกว่าระบอบเผด็จการ เนื่องจากปัจจัยหลายประการ เป็นเช่นนี้เรื่อยมา จนกระทั่งแม้จะมีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ขึ้นมา ที่นักวิชาการหรือประชาชนอ้างว่าเป็นรัฐธรรมนูญที่มีประชาธิปไตยมาก แต่ด้วยศักยภาพของประชาชนที่ยังไม่ได้พัฒนาให้มีคุณภาพที่ดี จึงกลายเป็นว่ารัฐบาลที่ได้มาจากการเลือกตั้ง จึงเป็นรัฐบาลเผด็จการในรัฐสภาและปลุกฝังให้ประชาชนเข้าใจว่าประชาธิปไตยคือการเลือกตั้ง จึงทำให้เกิดการรัฐประหารขึ้น จึงทำให้ระบอบประชาธิปไตย และระบอบเผด็จการในประเทศไทยจึงไม่สามารถแยกกันได้ ดังเช่นเข็มนาฬิกาที่หมุนเวียนมาบรรจบที่อยู่เสมอเพียงแต่วันเวลานั้นเปลี่ยนไป (พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์, 2563: ออนไลน์)

2. เผด็จการ

เผด็จการ หมายถึง รูปแบบการปกครองที่มีอยู่รวมศูนย์อำนาจอยู่ที่คนคนเดียว หรือกลุ่มเดียว ใช้อำนาจบริหาร ตุลาการ นิติบัญญัติ แบบเบ็ดเสร็จ ปราศจากการถ่วงดุลอำนาจจากฝ่ายอื่น ประชาชนเป็นเครื่องมือของรัฐบาล ไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครอง มีทัศนคติว่า อำนาจอธิปไตยต้องอยู่ภายใต้การบังคับใช้คนที่มีความสามารถเฉพาะบุคคล หรือกลุ่มบุคคลเท่านั้นควรจะเป็นผู้ปกครอง ประชาชนนอกนั้นควรอยู่ภายใต้การปกครอง โดยหลักการของความไม่เชื่อมั่นในศักยภาพความสามารถของมนุษย์ว่าจะเท่าเทียมกัน หรือปกครองกันเองได้หากให้สิทธิเสรีภาพในการปกครองแก่ประชาชนแล้ว จะเกิดความสับสน วุ่นวาย และจะประสบความล้มเหลวในที่สุด

2.1 ประเภทของเผด็จการ การปกครองแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. เผด็จการอำนาจนิยม (Authoritarianism) เป็นการปกครองที่ผู้ปกครองมีความมุ่งหมายที่จะเข้าควบคุมกิจกรรมทางการเมือง แต่ยังยินยอมให้ประชาชนมีเสรีภาพทางสังคมและเศรษฐกิจได้ จึงสามารถดำเนินชีวิตส่วนตัวได้โดยอิสระ เผด็จการอำนาจนิยม คือ อำนาจทั้งหลายทั้งปวงในรัฐจะต้องอยู่ในมือของคนกลุ่มน้อย หรือคนกลุ่มเดียว เช่น 1) มีการรวมอำนาจ 2) อำนาจอยู่กับมือของคนกลุ่มเดียว ซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อย 3) กลุ่มที่มีอำนาจจะเป็นรัฐบาล 4) รัฐบาลไม่ต้องรับผิดชอบต่อผู้ใด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ไม่ต้องรับผิดชอบต่อประชาชน

2. เผด็จการเบ็ดเสร็จนิยม (Totalitarianism) เป็นการปกครองที่ผู้ปกครองมีความมุ่งหมายที่จะเข้าควบคุมทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ประชาชนมีฐานะเป็นเพียงเครื่องมือของรัฐ เน้นความสำคัญของรัฐอยู่เหนือประชาชน โดยมีอำนาจและสิทธิเด็ดขาด ประชาชนมีหน้าที่ให้ความร่วมมือกับรัฐ เชื่อฟังรัฐเท่านั้น ทั้งนี้เพื่อเสถียรภาพและความมั่นคงของรัฐ ระบบนี้มีหัวใจสำคัญอยู่ที่การควบคุมการกระจายข้อมูลข่าวสารสู่สาธารณชนโดยรัฐบาล

2.2 ลักษณะของลัทธิเผด็จการเบ็ดเสร็จนิยม ซึ่งมีดังนี้

1. เป็นการผูกขาดอำนาจทางการเมือง โดยคนกลุ่มเดียวหรือกลุ่มน้อย
2. ผู้นำจะมีอำนาจสูงสุดในกลุ่มนั้น
3. ผู้นำมักจะมีความเห็นเป็นของตนเอง โดยไม่ต้องฟังประชาชนทั้งสิ้น
4. ผู้นำไม่ได้มาจากประชาชน แต่งตั้งตัวเองขึ้นมาทำการปกครองชาติด้วยกำลัง
5. ผู้นำแต่ละคนมีความนิยมไม่เหมือนกัน
6. ผู้นำแต่ละคนมักจะมีความต้องการที่ขัดต่อความต้องการของปวงชน คือ ผู้นำต้องการอำนาจ แต่ประชาชนต้องการเสรีภาพ

7. ผู้นำจะวางแผนเกี่ยวกับวิถีชีวิตของประชาชนทั้งปวง โดยไม่ให้ประชาชนมีเสรีภาพในการกำหนดการดำรงชีวิตได้เอง

8. ระบบเผด็จการ เชื่อว่าฐานะของรัฐอยู่เหนือชีวิตปวงชน

2.3 หลักการระบบการเมืองการปกครองแบบเผด็จการ

ระบบการเมืองการปกครองแบบเผด็จการ สรุปได้ดังนี้

1. ไม่ต้องการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเมืองการปกครองประเทศ
2. จำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชน เช่น จำกัดสิทธิเสรีภาพทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม
3. ไม่ยอมรับความเสมอภาคของประชาชน
4. ถือเจตนารมณ์ของผู้ปกครองประเทศเป็นหลัก ต้องเชื่อฟัง ปฏิบัติตามผู้นำ
5. ถือเอาความต้องการของผู้ปกครองประเทศเป็นสำคัญ ไม่ถือเอาเจตนารมณ์และความต้องการของประชาชน
6. ยอมรับการนำและการปกครองโดยผู้นำ ผู้นำผู้ปกครองผูกขาดอำนาจตลอดไป เปลี่ยนแปลงโดยการสืบทอดอำนาจ
7. ถือหลักการนโยบาย และเหตุผลที่มีผู้นำกำหนดเป็นสิ่งที่ถูกต้องและเหมาะสมที่สุด ไม่มีเหตุผลอื่นจะโต้แย้งหรือคัดค้าน
8. ยึดหลักการใช้กำลัง การบังคับ และความรุนแรงเพื่อรักษาอำนาจ
9. ยึดหลักความมั่นคง ความเข้มแข็ง และความปลอดภัยของชาติเป็นจุดหมายปลายทางสำคัญ
10. ยกย่องอำนาจและความสำคัญของรัฐเหนือเสรีภาพของประชาชน
11. ใช้หลักการรวมอำนาจ คือ มีการรวมอำนาจไว้ในส่วนกลางของประเทศ คือให้อำนาจอยู่ในมือของผู้นำ หรือกลุ่มผู้นำอย่างเต็มที่

หลักการดังกล่าวข้างต้นนี้เป็นหลักการโดยรวมทั้งเผด็จการอำนาจนิยม และหลักการของเผด็จการเบ็ดเสร็จนิยม ซึ่งมีความเหมือนกันในเรื่องของการที่ผู้นำผู้ปกครองมีอำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาดในการบังคับใช้ อำนาจบริหาร ตุลาการ และนิติบัญญัติ เพื่อประสิทธิภาพในการบังคับบัญชา เพื่อความเป็นเอกภาพของรัฐบาล ส่วนเรื่องการจัดสิทธิเสรีภาพ เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม จะมีแต่เฉพาะเผด็จการเบ็ดเสร็จนิยม เท่านั้น

วัฒนธรรมหรือแบบวิถีชีวิตของบุคคลในสังคมการเมืองแบบเผด็จการ ทฤษฎีพลกำลังเป็นรากฐาน แนวคิดของระบอบการปกครองแบบเผด็จการ การมีอำนาจเป็นสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรม อำนาจ คือ ธรรมสนับสนุนอำนาจรัฐ ดังนั้นรัฐจึงไม่ปล่อยให้อำนาจไปตกอยู่

ในมือของประชาชน รัฐจะต้องดูแลและปกป้องผลประโยชน์ของประชาชน โดยผ่านชนชั้นนำซึ่งมีความสามารถเหนือบุคคลธรรมดาทั้งด้านความรู้ สติปัญญา แบกรับการดำเนินชีวิตของบุคคลที่อยู่ในระบบการปกครองนี้ จึงมีบุคลิกภาพหรือการดำเนินชีวิตที่มีลักษณะยอมรับอะไรง่าย ๆ ไม่มีความคิดโต้แย้ง เพราะต้องการความมั่นคง กลัวการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

1. นิยมนับถือตัวบุคคลมากกว่าหลักการและเหตุผล ชอบระบบอาวุโส
2. จะมอบความรับผิดชอบไว้ที่ผู้นำ
3. นิยมในอำนาจเด็ดขาด
4. ไม่ยอมรับความเสมอภาคตามกฎหมาย
5. ไม่ชอบการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ เพราะกลัวผลของการเปลี่ยนแปลงจะทำให้

เกิดความยุ่งยาก ไม่มั่นคง

6. ถือว่ากิจกรรมของบ้านเมืองเป็นเรื่องของรัฐบาล ประชาชนไม่ควรเกี่ยวข้อง

จะเห็นได้ว่า วัฒนธรรมหรือแบบวิถีชีวิตของคนในสังคมจะสอดคล้องกับระบอบการปกครอง แบบเผด็จการ จะมีผลให้เกิดการสนับสนุนรัฐบาล ระบบการปกครองให้ดำเนินไปได้อย่างราบรื่น ระบบเผด็จการจะดำรงอยู่ได้ยาวนานแค่ไหน ขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมทางการเมืองของคนในสังคมเอื้ออำนวยหรือไม่ หากทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม วิถีชีวิตของประชาชนเปลี่ยนไปในทางตรงกันข้าม ระบอบเผด็จการจะอยู่ไม่ได้ ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาอุปสรรคในการอยู่ร่วมกันระหว่างรัฐบาลกับประชาชน ดังปรากฏให้เห็นในปัจจุบัน

3. ประชาธิปไตย

ระบอบประชาธิปไตย (Democracy) หมายถึง ระบอบการปกครองตนเองของประชาชน ตรงกันข้ามกับระบอบอำนาจนิยม (เช่น ระบอบราชาธิปไตย, ระบอบเผด็จการทหาร, ระบอบอำมาตยาธิปไตย) ซึ่งเป็นระบอบปกครองโดยคนเดียว หรือโดยคนกลุ่มน้อย ผู้มีอำนาจมากกว่าประชาชนทั่วไป (เรียกว่า พวกอภิสิทธิ์ชน) ในโลกยุคเศรษฐกิจตลาดเสรีสมัยใหม่คนส่วนใหญ่ซึ่งเป็นพลเมือง ผู้เสียภาษี(ทั้งทางตรงและทางอ้อม) และเป็นเจ้าของสาธารณสมบัติร่วมกัน เชื่อว่าระบอบประชาธิปไตย เป็นระบอบที่จะสร้างควมมีประสิทธิภาพ (ในการแก้ปัญหาและพัฒนาประเทศ) และความเป็นธรรมได้มากกว่าระบอบอำนาจนิยม ในบางสถานการณ์ในระบอบอำนาจนิยมอาจจะมีผู้ปกครองที่เป็นคนดีหรือคนเก่งอยู่บ้าง แต่ก็ไม่มีหลักประกันว่าเขาหรือลูกหลาน หรือพรรคพวกเขา ที่ได้ตำแหน่งจากการสืบเชื้อสาย หรือการแต่งตั้ง ระบอบประชาธิปไตยดีกว่าระบอบอำนาจนิยมในแง่ที่ว่า มีระบบคัดเลือก ผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพกว่า และมีระบบการตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจเพื่อป้องกันไม่ให้ผู้ปกครองมีอำนาจมากเกินไปได้ดีกว่า แต่ทั้งนี้ต้องเป็นระบอบประชาธิปไตยที่ประชาชนมีส่วนร่วม

อย่างแท้จริง ไม่ใช่แค่มีการเลือกตั้งแต่ยังมีการซื้อเสียงขายเสียง การโกง การใช้อำนาจและระบบอุปถัมภ์ (วิทยากร เชียงกูล, 2555: 14)

หลักการประชาธิปไตยมีมากมายแต่ที่ถือว่าสำคัญและนักการเมืองต้องยึดถึงเป็นสัจธรรมมีดังต่อไปนี้ (ลิติต จีรเวคิน, 2549: 14 - 16) คือ

1. อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน (popular sovereignty) ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย คือให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการเลือกตั้งทำหน้าที่แทนตน จนมีคำกล่าวว่า เสียงของ ประชาชนคือเสียงของสวรรค์ (vox populi, vox dei)
2. สิทธิเสรีภาพ (rights and freedom) เป็นหัวใจสำคัญของระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย สิทธิดังกล่าวต้องกำหนดในรัฐธรรมนูญและการบังคับกฎหมายเจ้าหน้าที่ของรัฐ ได้แก่ ผู้ดำรงตำแหน่งบริหาร และข้าราชการประจำที่มีอำนาจตามกฎหมาย
3. ความเสมอภาค (equality) ความเสมอภาคภายใต้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยถือว่าทุกคนเสมอภาคเท่ากันหมด
4. หลักนิติธรรม (the rule of law) ได้แก่ การใช้กฎหมายในการบริหารประเทศโดยกฎหมาย ดังกล่าวนั้นต้องผ่านกระบวนการร่างกฎหมายอย่างถูกต้อง และหลักของกฎหมายนั้นต้องเป็นกฎหมายที่คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพและอำนาจอธิปไตยของประชาชน
5. ค่านิยมและจิตวิญญาณความเป็นประชาธิปไตย (the democratic ethos) ซึ่งหมายถึงค่านิยมที่ได้รับการอบรมตั้งแต่ครอบครัว สถาบันการศึกษา และทางสังคม ให้มีความเชื่อและศรัทธาในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย
6. ความอดทนอดกลั้น (tolerance) ความใจกว้าง (open-mindedness) และความมีน้ำใจนักกีฬา (sporting spirit)
7. ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยคือกรรมวิธี (means) เพื่อเป้าหมายทางการเมือง แต่ขณะเดียวกันระบอบประชาธิปไตยก็เป็นเป้าหมายอันสูงส่ง (noble end) ในตัวของมันเอง การมองว่าระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยเป็นเฉพาะกรรมวิธีหรือ means จึงไม่ถูกต้อง
8. ผู้ดำรงตำแหน่งบริหารระดับสูงทั้งในนิติบัญญัติ บริหาร และศาลรัฐธรรมนูญ จะต้องตระหนักว่าตนเป็นผู้ซึ่งได้รับอานัติจากประชาชน ดังนั้น ผลประโยชน์สูงสุดจะต้องเป็นผลประโยชน์ที่เอื้ออำนวยต่อผลประโยชน์ของประชาชนส่วนใหญ่
9. ผู้ซึ่งดำรงตำแหน่งบริหารระดับสูงทั้งในนิติบัญญัติ บริหาร ตุลาการ จำเป็นอย่างยิ่งต้องยึดถือหลัก จริยธรรมทางการเมือง คำนึงถึงผลดีผลเสียที่จะเกิดต่อประชาชน ชชาติ และบ้านเมือง เสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อส่วนรวม เพราะงานการเมืองเป็นงานอาสาสมัครที่ได้รับมอบหมายจากประชาชน

10. ภายใต้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย การกระทำอันใดก็ตามที่ต้องคำนึงหลักการใหญ่ ๆ คือ ความถูกต้องตามกฎหมาย (legality) ความชอบธรรมทางการเมือง (legitimacy) ความถูกต้องเหมาะสม (decency) ความน่าเชื่อถือ (credibility) ทั้งหลายทั้งปวงดังกล่าวจะทำให้งานที่รับผิดชอบอยู่นั้นประสบความสำเร็จ

11. การบริหารบ้านเมืองจะต้องอิงหลักธรรมาภิบาล (good governance) ซึ่งได้แก่ ความชอบธรรมทางการเมือง (legitimacy) ความโปร่งใส (transparency) การมีส่วนร่วมของประชาชน (participation) ความรับผิดชอบเปิดให้ไต่เบี่ยงได้ (accountability) และควมมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (efficiency and effectiveness)

12. ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารระดับสูง ซึ่งสามารถนำประเทศชาติและสังคมไปสู่ความเจริญ หรือไปสู่ความเสียหายในด้านต่าง ๆ ทั้งในแง่การเมือง สังคม เศรษฐกิจ อุดมการณ์ ศรัทธาและความเชื่อในระบบ ฯลฯ และการเข้าใจอารมณ์ทางการเมือง (political mood) ของประชาชนอย่างถูกต้อง

ซึ่งหากพิจารณาจากความหมายและหลักการจะเห็นได้ว่า ระบอบประชาธิปไตยไม่ใช่เรื่องการเลือกตั้งแล้วยึดถือเอาผลการเลือกเพียงประการเดียว แต่ยังมีองค์ประกอบอื่น เช่น ความมีสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาพ การอยู่ในครรลองของหลักนิติธรรม และการแบ่งแยกอำนาจ เพื่อถ่วงดุลและตรวจสอบได้และอื่น ๆ อีกหลายประการ

4. ประชาธิปไตยของรัฐพัฒนาแล้ว

ยุทธศาสตร์การพัฒนาที่แต่ละประเทศเลือกใช้ มีผลไม่น้อยต่อเส้นทางประชาธิปไตยหลังความมั่งคั่ง ซึ่งคนส่วนใหญ่มักมองเสือเศรษฐกิจทั้งสามแห่งเอเชียตะวันออกว่าประสบความสำเร็จด้วยการใช้แนวทางรัฐนำตลาด (state-led development) ซึ่งไม่ผิดแต่อย่างใด เพราะรัฐบาลของทั้งเกาหลีใต้ ไต้หวัน และสิงคโปร์ ต่างมีบทบาทแข่งขันในการเลือกอุตสาหกรรมเป้าหมายและชี้้นำการลงทุนของภาคเอกชน โดยเฉพาะในช่วงเริ่มต้นการพัฒนาประเทศหลังสงครามโลก อย่างไรก็ตาม การให้ความสำคัญกับบทบาทรัฐนำตลาดเป็นหลัก ก็ทำให้ความหลากหลายของยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ต่างกันในแต่ละประเทศถูกละเลยไปโดยปริยาย ดังนั้นจึงขอยกตัวอย่าง ประเทศเกาหลีใต้ และประเทศไต้หวัน เพื่อนำมาปรับใช้เป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาของประเทศไทยได้บ้างไม่มากก็น้อย

4.1 ประเทศเกาหลีใต้กับประชาธิปไตยแบบเผด็จกษัตริย์ในยุคนายพลปาร์ค จุงฮี (1963-79) ต้องการเดินตามรอยประเทศญี่ปุ่น จึงเลือกยุทธศาสตร์สร้างกิจการท้องถิ่นให้กลายเป็นบริษัทยักษ์ใหญ่ระดับโลก รัฐบาลใช้มาตรการทุกทางเพื่อกระตุ้นให้บริษัทอุตสาหกรรมขยายขนาดการผลิตระดับองค์กรให้มากที่สุด รวมถึงกดดันให้ส่งออกไปแข่งขันใน

ตลาดโลกให้เร็วที่สุดด้วย ธนาคารเอกชนถูกรัฐบาลเข้าควบคุม เพื่อที่รัฐจะสามารถใช้ “สินเชื่อนโยบาย” ในการขึ้นและจัดการบริษัทท้องถิ่น เป้าหมายหลักของเกาหลีใต้มีอยู่เพียงอย่างเดียวคือ “อัตราการเติบโต” อย่างไรก็ดี ยุทธศาสตร์ดังกล่าวสร้างผู้ชนะและผู้แพ้ ในระบบค่อนข้างชัดเจน รัฐบาลทหารอยู่ในอำนาจได้ยาวนานโดยอ้างความชอบธรรมจากความสำเร็จทางเศรษฐกิจ

เส้นทางประชาธิปไตยในประเทศเกาหลีใต้ ในระยะแรก ความแตกแยกภายในของฝ่ายประชาธิปไตยทำให้ฝ่ายทหารชนะเลือกตั้ง จนสามารถรักษาการนำในช่วง “เปลี่ยนผ่าน” ทางการเมืองได้ ต่อมาก็ยังมีปัญหาภูมิภาคนิยมและความขัดแย้งระหว่างฝ่ายแรงงานและฝ่ายบริหารอยู่เป็นระยะ การคอร์รัปชันอันเกิดจากความสัมพันธ์ใกล้ชิดระหว่างผู้นำรัฐบาลกับแซบโบลก็ยังคงดำรงอยู่ และนำไปสู่การเดินขบวนประท้วงบนท้องถนนอย่างกว้างขวางในปี 2016 ดังนั้น แม้เกาหลีใต้จะเป็นประชาธิปไตยมาหลายทศวรรษ แต่งานศึกษาวิจัยจำนวนมากเห็นพ้องกันว่า ประเทศเกาหลีใต้ยังไม่ได้เข้าสู่ระบบการเมืองที่มีเสถียรภาพเท่าใดนัก

4.2 ประเทศไต้หวันกับประชาธิปไตยการเปิดเสรีแบบค่อยเป็นค่อยไป แม้รัฐบาลทหารจะมีบทบาทนำในการพัฒนาเศรษฐกิจเช่นเดียวกัน แต่ประเทศไต้หวันเลือกยุทธศาสตร์คนละแบบกับประเทศเกาหลีใต้ โดยใช้ความเข้มแข็งของรัฐไปสนับสนุน กิจการท้องถิ่นขนาดเล็ก (SMEs) นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับการรักษาเสถียรภาพด้านอื่น (เช่น เงินเฟ้อและการกระจายรายได้) ไปพร้อมกับการเจริญเติบโต จนทำให้ดูเฟื่องฟูแล้ว แนวทางการพัฒนาของประเทศไต้หวัน ในช่วงทศวรรษ 1950-1990 มีลักษณะใกล้เคียงกับสิ่งที่เรียกว่า การเติบโตแบบมีส่วนร่วม (inclusive growth)

ยุทธศาสตร์การพัฒนาดังกล่าวประกอบกับการเปิดให้มีการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นและการมีความขัดแย้งยืดเยื้อกับจีน กลายเป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้ชนชั้นนำของประเทศไต้หวันสามารถต่อรองระหว่างกัน เพื่อกำกับกระบวนการเปิดเสรีทางการเมืองได้มากกว่าเกาหลีใต้ ในด้านหนึ่ง ในอีกด้านหนึ่ง ความขัดแย้งกับสาธารณรัฐประชาชนจีนต่อปัญหาอธิปไตยและสถานะทางการเมืองก็ทำให้กลุ่มพลังต่าง ๆ ในประเทศไต้หวันอยู่ในสถานะมีศัตรูร่วม (common enemy) อยู่ตลอดเวลา ซึ่งเอื้อให้ชนชั้นนำต่างกลุ่มสามารถเจรจาและต่อรองกันได้ ในช่วงเวลาสำคัญที่ต้องรักษาผลประโยชน์ของประเทศร่วมกัน

เมื่อประเทศเติบโตอย่างต่อเนื่อง พรรคก๊กมินตั๋งก็ใช้มาตรการผ่อนคลายทางการเมืองกับฝ่ายตรงข้ามตั้งแต่ทศวรรษ 1980 เริ่มจากการเจรจามอบอภัยแก่ฝ่ายต่อต้าน (ปี 1981) ยอมให้มีการตั้งพรรคการเมืองลงเลือกตั้งแข่งขันได้ (ปี 1986) และยกเลิกกฎหมายการศึกษาหลังใช้มาเกือบสี่สิบปี (ปี 1987) แต่ก็เป็นเวลาอีกราวหนึ่งทศวรรษ กว่าที่

ประชาธิปไตยเต็มใบจะเกิดขึ้นในประเทศไทยได้หรือไม่ เมื่อมีการเลือกตั้งประธานาธิบดีทางตรงอย่างเสรีในปี 1996 ซึ่งเป็นช่วงเวลาเดียวกันกับที่ประเทศไทยก้าวสู่การเป็นประเทศรายได้สูง นับจากนั้นมาการเมืองของไทยก็ค่อยๆ ก้าวสู่ระบบที่มีสองพรรคใหญ่แข่งขันและผลัดกันเป็นรัฐบาล โดยพรรคกิจภินันต์ได้เป็นรัฐบาลในปี 1996-2000 และปี 2008-2016 ส่วนพรรค Democratic Progressive Party ได้เป็นรัฐบาลในปี 2000-2008 และจาก 2016 จนถึงปัจจุบัน

5. บทเรียนจากประเทศเกาหลีใต้และประเทศไต้หวันเพื่อนำมาปรับใช้กับประเทศไทย

ประสบการณ์ของประเทศเกาหลีใต้กับประเทศไต้หวัน ช่วยให้เข้าใจความหลากหลายภายในหมู่รัฐพัฒนา (developmental states) ได้ดีขึ้น เพราะถึงแม้รัฐของทั้งสองประเทศอาจมีความสามารถพอ ๆ กัน แต่ทั้งคู่ก็ใช้ความเข้มแข็งไปกับเป้าหมายคนละแบบ ด้วยเงื่อนไขทางสังคมและการเมืองที่แตกต่างกัน เส้นทางของสองประเทศยังช่วยเพิ่มความเข้าใจที่มีต่อบทบาทของผู้นำเผด็จการกับการเปลี่ยนผ่านสู่ประชาธิปไตยด้วย งานวิชาการกลุ่มหนึ่งเสนอว่า ผู้นำเผด็จการจะยอม “เปิดพื้นที่” ให้มีการเลือกตั้ง ก็ต่อเมื่อคำนวณแล้วว่าตนเองจะสามารถชนะเลือกตั้งและกลับมามีอำนาจได้ในระบอบการเมืองแบบใหม่ ประชาธิปไตยจึงเป็นเรื่องการประเมินผลได้-ผลเสียของกลุ่มผู้นำเป็นหลัก ประเทศไต้หวันมักถูกหยิบยกขึ้นมาเป็นกรณีสนับสนุนทฤษฎีนี้ เพราะกว่าที่พรรคกิจภินันต์จะยอมผ่อนคลายทางการเมือง (กลางทศวรรษ 1990) ก็ต้องรอจนถึงจุดที่พรรคครองอำนาจมานานจนมั่นใจแล้วว่าสามารถเอาชนะคู่ต่อสู้ภายใต้กติกาประชาธิปไตยได้ แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจจึงมีผลต่อเส้นทางประชาธิปไตยไม่น้อย การเติบโตทางเศรษฐกิจมีทั้งแบบที่เกื้อหนุนการเปิดพื้นที่การเมืองอย่างค่อยเป็นค่อยไป และแบบที่กระตุ้นให้เกิดการเผชิญหน้าระหว่างผู้ชนะและผู้แพ้จากการพัฒนา ดังนั้นจึงไม่อาจแยกเศรษฐกิจกับการเมืองออกจากกันได้

อย่างไรก็ดี หากประเทศไทยนำหลักการพัฒนาด้านเศรษฐกิจของประเทศเกาหลีใต้และประเทศไต้หวันซึ่งทั้งสองประเทศก็ยังเข้าสู่เส้นทางประชาธิปไตยด้วยกันทั้งคู่ ก็จะเป็นผลดีต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในอนาคตต่อไป

6. ประชาธิปไตยจากความผิดพลาดของเผด็จการ

การเปลี่ยนผ่านจากเผด็จการสู่ประชาธิปไตยนั้น ไม่ได้เป็นไปในลักษณะของการเปลี่ยนผ่านแบบที่เผด็จการที่ครองอำนาจนั้นเลือกที่จะก้าวลงจากตำแหน่งเอง (พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์, 2563: ออนไลน์) จากข้อมูลใหม่และมุมมองการวิเคราะห์พบว่า การเปลี่ยนผ่านจากเผด็จการสู่ประชาธิปไตยนั้นเกิดจากความผิดพลาดในการตัดสินใจของเผด็จการเอง โดยเฉพาะเป็นความผิดพลาดในการพยายามรักษาอำนาจเอาไว้ แต่ยิ่งทำยิ่งพลาด ทำให้รัฐบาลและระบบอ่อนแอลง

เกิดรัฐบาลที่เปิดกว้างมากขึ้นโดยไม่ได้ตั้งใจ แถมด้วยเหตุปัจจัยอีกหลายประการในช่วงจังหวะชุลมุนนั่นเองที่ทำให้เกิดการสถาปนาประชาธิปไตยได้ (กล่าวอีกอย่างก็คือ การล่มสลายของเผด็จการไม่ใช่กระบวนการเดียวกับการเกิดประชาธิปไตยเสมอไป)

ซึ่งที่นำเสนอไปข้างต้นนั้นคืองานชิ้นล่าสุดของ Danial Treisman ที่สอนอยู่ที่คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยแห่งมลรัฐแคลิฟอร์เนีย วิทยาเขตนครลอสแอนเจลิส (Democracy by Mistake, 2020) ที่ชี้ให้เห็นประเด็นการเปลี่ยนผ่านประชาธิปไตยไว้อย่างน่าสนใจว่า จากการศึกษาการเปลี่ยนผ่านประชาธิปไตยในโลกจากอดีตสู่ปัจจุบันด้วยฐานข้อมูลที่กว้างขวาง เขาพบว่าการเปลี่ยนผ่านประชาธิปไตยในโลกนั้นเกิดขึ้นในสามรูปแบบ คือ

1. การเปลี่ยนผ่านประชาธิปไตยด้วยการตัดสินใจเลือกของเผด็จการเอง ซึ่งในแง่ไม่ได้หมายความว่าเผด็จการเป็นคนดีมีคุณธรรม แต่หมายถึงว่ากระบวนการเปลี่ยนผ่านประชาธิปไตยนั้นเกิดจากการคาดคำนวณ ประชาธิปไตยนั้นเกิดจากการต่อรอง ซึ่งอาจจะเกิดได้หลายรูปแบบ เช่น การต่อรองระหว่างคนจนกับคนรวย ที่จะทำให้อำนาจการตัดสินใจในสังคมไม่เลวร้ายไปกว่านี้โดยการเลือกเอาประชาธิปไตยมาเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้การอยู่ด้วยกันระหว่างคนจนกับคนรวยอยู่กันได้

ระบบสวัสดิการที่ดีซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตย อาจเกิดขึ้นได้ในการเปลี่ยนผ่านสู่ประชาธิปไตย หากชนชั้นนำที่อยู่ในอำนาจเผด็จการเชื่อว่าโดยการขยายสวัสดิการให้ผู้คนนั้นจะเป็นหนทางที่เป็นทางเลือกจากระบบคอร์รัปชันแบบเดิม และระบบอุปถัมภ์แบบเดิม ซึ่งก็หมายความว่าชนชั้นนำที่เลือกการให้สวัสดิการที่ดีขึ้นนั้น ต้องการได้ฐานคะแนนเสียงและมวลชนมาเป็นพวก ดังนั้น ความเป็นไปได้ของการมีรัฐสวัสดิการก้าวหน้า อาจไม่ได้มาจากเรื่องของคุณธรรมของผู้ปกครอง หรือมาจากการต่อสู้ของประชาชนเท่านั้น แต่อาจเกิดได้จากเงื่อนไขความจำเป็นในการรักษาอำนาจของเผด็จการเอง หรือแม้กระทั่งพรรคการเมืองที่ต่อสู้เรื่องนี้ก็อาจจะมีแรงจูงใจจากความนิยมในการเลือกตั้งเป็นเงื่อนไขสำคัญในการส่งเสริมนโยบายนี้ก็เป็นไปได้ สิ่งที่ต้องตระหนักให้ดีก็คือทั้งหมดทั้งปวงที่กล่าวมาในทฤษฎีเปลี่ยนผ่านแบบริเริ่มโดยเผด็จการหรือชนชั้นนำที่มีอำนาจในระบอบเผด็จการนั้น

2. การเปลี่ยนผ่านสู่ประชาธิปไตยแบบที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ หมายถึง กรณีที่ไม่ว่าผู้นำและชนชั้นนำในระบอบเผด็จการนั้นจะพยายามอย่างไรในการฝืนกระแสประชาธิปไตยและรักษาอำนาจเอาไว้ แต่สุดท้ายก็ฝืนกระแสประชาธิปไตยเอาไว้ไม่ได้ นั่นหมายความว่า เผด็จการนั้นยังไม่ทันได้ริเริ่มกระบวนการอะไรที่จะพยายามต่อรอง เพื่อให้อยู่ในอำนาจเลย คือไม่เอาข้อเสนอใด ๆ จากฝ่ายที่เรียกร้อง/ต่อต้านเลย

3. การเปลี่ยนผ่านประชาธิปไตยจากความผิดพลาดของเผด็จการเอง จากข้อค้นพบใหม่พบว่าสองในสามของการเปลี่ยนผ่านสู่ประชาธิปไตยนั้นเป็นเรื่องที่เผด็จการนั้นพลาดเอง ตั้งแต่ยุทธศาสตร์ และยุทธวิธีผิดพลาด ความผิดพลาดที่เผด็จการมีนั้นอาจจะเกิดได้ในสองลักษณะใหญ่ คือ ความผิดพลาดที่เกิดจากข้อมูลข่าวสาร คือ ได้รับรายงานมาผิด และความผิดพลาดที่เกิดจากการประมวลผลข้อมูลหรือคาดคำนวณจากข้อมูล

นอกจากนั้นแล้วยุทธศาสตร์สำคัญในการรักษาอำนาจของเผด็จการ (คือต้องไม่ผิดพลาด) นั้นจะประกอบด้วยสามเรื่อง

1. การปิดเป่าหรือจัดการการทำลายจากฝ่ายที่ไม่อยู่ในวงอำนาจภายในประเทศ เพื่อทำให้เกิดการควบคุมในระบอบเผด็จการต่อไปได้ อาทิ การใช้การปราบปราม หรือใช้การตั้งมาเป็นพวก

2. การหลีกเลี่ยงความขัดแย้งภายในกลุ่มชนชั้นนำในอำนาจภายในระบอบเผด็จการ เพื่อทำให้การแบ่งปันอำนาจในหมู่ชนชั้นนำดำเนินไปได้

3. การรักษาความสัมพันธ์กับตัวแสดงภายนอกประเทศ

จากที่กล่าวมานั้น ความผิดพลาดของเผด็จการที่นำไปสู่ความอ่อนแอของระบอบและอาจเป็นเงื่อนไขไปสู่ประชาธิปไตย ก็อาจจะมีตั้งแต่การปราบปรามประชาชนมากเกินไป หรือน้อยเกินไป ความล้มเหลวในการจัดการปิดกั้นข่าวสารทั้งที่ปิดมากเกินไป และปิดน้อยเกินไป รวมไปถึงการออกนโยบายที่แก้ปัญหาประเทศชาติไม่ได้ในห้วงเวลาวิกฤตและทำให้ประชาชนผิดหวัง รวมไปถึงการที่ระบอบเผด็จการเชื่อมั่นว่าตนยังเอาอยู่ จึงเปิดให้มีการเลือกตั้งและลงประชามติทั้งที่ไม่รู้ถึงความอ่อนแอทางอำนาจของตัวเอง

กล่าวโดยสรุปนั้น การกระทำที่เข้าข่ายสืบทอดนี้อาจส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนผ่านสู่ประชาธิปไตยได้ หรือที่เราเรียกว่า “ประชาธิปไตยจากความผิดพลาดของเผด็จการ”

1. การประนีประนอมกับฝ่ายต่อต้านแบบไม่พอดี คือมีทั้งแบบที่ไม่เอาเลยกับเอาก็ไม่พอดี จนทำให้ฝ่ายต่อต้านเข้มแข็งขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งที่มีข้อเสนอมากมายในฝ่ายผู้มีอำนาจแต่ดันเลือกเอาหนทางนี้ ดังนั้นรัฐบาลก็จะตกต่ำทางอำนาจลงเรื่อย ๆ

2. ล้มเหลวในการประนีประนอมอำนาจทั้งกับฝ่ายต่อต้านและกับฝ่ายพันธมิตรทางอำนาจเดิมของตนซึ่งเป็นพวกเดียวกันอยู่เดิม

3. ปราบปรามมากเกินไปหรือปราบปรามน้อยเกินไปจนทำให้ฝ่ายต่อต้านสามารถจุดติดและลุกลามไปทั่ว

4. ล้มเหลวในการใช้การปราบปราม รวมทั้งการสวดส่อและเซ็นเซอร์ที่จะทำให้ฝ่ายต่อต้านอ่อนแอลง

5. ล้มเหลวในนโยบายสำคัญจนนำไปสู่การพังทลายของศรัทธาของประชาชนที่มีต่อรัฐบาล และทำให้กลุ่มต่าง ๆ รู้สึกไม่อยากจะเข้าร่วมเป็นพวกกับรัฐบาลอีกต่อไป โดยเฉพาะกลุ่มอำนาจที่สำคัญๆ

6. ล้มเหลวในการจัดการเลือกตั้งหรือประชามติ ทั้งโกง หรือทำให้เกิดความเคลือบแคลงสงสัย

7. หลงมอบอำนาจของตนให้กับฝ่ายตัวเองโดยไม่รู้ว่าฝ่ายเดียวกันคนนั้นต้องการผลักดันแนวทางประชาธิปไตยมากกว่าตน

8. ทำให้กองทัพรู้สึกแปลกแยกและไม่อยากสนับสนุนรัฐบาล ซึ่งอาจก่อให้เกิดการรัฐประหารซ้อน หรือความล้มเหลวในการใช้กำลังปราบปรามประชาชน

9. สร้างความแปลกแยกในหมู่ผู้สนับสนุนฝ่ายพลเรือน อาจนำไปสู่การแบ่งเป็นฝักฝ่าย และตกลงกันว่าไม่ควรเอาผู้นำนี้อยู่ในอำนาจต่อไป

10. ล้มเหลวในการกำหนดนโยบายต่างประเทศ ที่นำไปสู่ความขัดแย้งกับต่างประเทศ หรือแม้กระทั่งทำให้ความเชื่อมั่นศรัทธาของประชาชนและนานาชาติที่มีกับรัฐบาลลดลงหรือหมดไป

ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ ชี้ให้เห็นว่าประชาธิปไตยที่มาจากความผิดพลาดของการตัดสินใจของเผด็จการนั้นในมุมมองของฝ่ายเผด็จการเองนั้นเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงได้ ดังจะเห็นได้จากพวกบัณฑิตของจอมเผด็จการเอง หรือข้อวิพากษ์วิจารณ์กันเองของฝ่ายเผด็จการว่าในวันนั้นมีหลายทางเลือก แต่ผู้นำเผด็จการนั้นเลือกที่จะเดินทางนั้นมากกว่าอีกหลาย ๆ ทางเลือก ในอีกด้านหนึ่ง การนำเสนอในเรื่องของประชาธิปไตยที่มาจากความผิดพลาดของเผด็จการนั้นไม่ได้หมายความว่าเราไม่ควรเคลื่อนไหวผลักดันอะไร เพราะว่าการผิดพลาดนั้นเกิดจากการกดดันและไม่ยอมของฝ่ายประชาธิปไตยที่เข้มแข็งต่างหาก ส่วนหนึ่งต้องอาศัยความโง่เขลาของฝ่ายเผด็จการเอง แต่ก็ไม่ได้เป็นหลักประกันว่าการล่มลงของเผด็จการจะทำให้เกิดประชาธิปไตยที่สมบูรณ์แบบได้ซึ่งในความเป็นจริงอาจเห็นได้ว่าความดีนบนของเผด็จการมากมายที่จะรักษาอำนาจเอาไว้ และบ่อยครั้งที่พวกเผด็จการนั้นแหละที่ตัดสินใจผิดเอง ส่วนที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ก็คือพวกเผด็จการตัดสินใจช้า (พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์, 2563: ออนไลน์)

7. สรุป

อนาคตของประเทศไทยนั้น ถ้าต้องการที่จะพัฒนาต่อไปได้ จนกลายเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว สิ่งหนึ่งที่จะต้องเกิดขึ้นก็น่าจะเป็นว่าประเทศไทยต้องเป็นประเทศที่ใช้ระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง แต่ถ้าประเทศไทยไม่สามารถที่จะพัฒนาต่อไปได้แล้ว ประเด็นก็จะเป็นอย่างอื่น แต่ไม่ว่าจะเป็นอย่างไรก็ตาม “ระดับความเป็นประชาธิปไตย” ของประเทศไทยในปัจจุบันที่ยังต่ำกว่าระดับของการพัฒนาประเทศทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ก็มีความเป็นไปได้

ว่าประชาธิปไตยของประเทศไทยก็จะต้องมีการ “ยกระดับขึ้น” เพราะว่าการแก้ปัญหาของประเทศไทยเรา ภายใต้สถานการณ์ที่ดำรงอยู่ จะต้องเริ่มต้นด้วยการทำให้ประเทศไทยเป็นประชาธิปไตย หรือทำให้บทบัญญัติรัฐธรรมนูญที่ว่า "ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตย" ได้ประจักษ์เป็นจริง ถ้าไม่เริ่มต้นจากจุดนี้แล้วการแก้ปัญหาของชาติก็จะเป็นไปไม่ได้ และจะเริ่มต้นจากจุดนี้ได้จะต้องได้ข้อยุติที่ถูกต้องในปัญหาประชาธิปไตย

เอกสารอ้างอิง

- พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์. (2563). **ประชาธิปไตยจากความผิดพลาดของเผด็จการ**. มติชนออนไลน์. บทความออนไลน์. https://www.matichon.co.th/article/news_2328407 (เข้าถึงเมื่อ 14 พฤษภาคม 2564).
- ลิขิต อีรวะดิน. (2549). **หลักประชาธิปไตย 12 ประการ ที่นักการเมืองต้องเข้าใจและยึดถือ**. Mgronline. บทความออนไลน์ <https://mgronline.com/> (เข้าถึงเมื่อ 14 พฤษภาคม 2564).
- วิทยากร เชียงกูร. (2555). **หลักการของระบอบประชาธิปไตย**. สำนักพิมพ์สายธาร, กรุงเทพฯ: พิมพ์ครั้งที่ 5.
- วีระยุทธ กาญจน์ชูฉัตร. (2560). **เส้นทาง (เลี้ยว) ประชาธิปไตยของรัฐพัฒนา: เกาหลีใต้และไต้หวัน**. บริษัท ดี วันโอวัน เพอร์เซนต์ จำกัด. บทความออนไลน์. <https://www.the101.world/> (เข้าถึงเมื่อ 14 พฤษภาคม 2564).
- Democracy by Mistake. (2020). How the Errors of Autocrats Trigger Transitions to Freer Government. *American Political Science Review* (2020), 114, 3.

คุณธรรม จริยธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ
ในองค์กรยุคดิจิทัล

Moral and Ethics for School Administrators for Excellence in
Organizations in the Digital Age

พระครูชัยรัตน์นาคร

Phrakruchairattanakorn

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬารามราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

Educational Administration, Mahamakut Buddhist University, Roi-Et Campus

E-mail: johnnnnny_2009@hotmail.com

บทคัดย่อ

เมื่อก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัล (Digital Era) ทุกอย่างมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และเป็นไปอย่างก้าวกระโดด เทคโนโลยีดิจิทัลทำให้เกิดรูปแบบการดำเนินชีวิตใหม่ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และมีผลกระทบต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาเป็นอย่างมาก เพราะยุคดิจิทัลเป็นยุคที่ทุกคนสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีที่มีความรวดเร็วในการสื่อสาร การส่งผ่านข้อมูลความรู้ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสังคมไม่ว่าจะเป็นข่าวสาร ภาพหรือวิดีโอที่รวดเร็ว ทุกที่และทุกเวลา ดังนั้น ผู้บริหารการศึกษา จึงมีความจำเป็นที่จะต้องเปลี่ยนทัศนคติและแนวความคิดการบริหารของตนเองให้ทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ในการบริหารสถานศึกษานั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีคุณธรรมและจริยธรรม ผู้บริหารนำเอาหลักธรรมมาใช้ในสถานศึกษา ควบคู่กับการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาทั้งหลาย ผู้บริหารสถานศึกษาที่จะประสบความสำเร็จในการบริหารองค์การในยุคการแข่งขันจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความรู้ที่สำคัญคือวิสัยทัศน์และมีความสามารถในการกำหนดกลยุทธ์เป็นอันดับหนึ่ง ต้องเป็นผู้มีคุณธรรมในการบริหารสถานศึกษาเพื่อนำสถานศึกษาสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างยั่งยืน ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีคุณธรรมจริยธรรมนั้น ต้องเป็นผู้ที่มีจิตใจกว้างขวาง มองกาลไกล หมั่นสอดส่องดูแลทุกข์สุขของผู้ใต้บังคับบัญชาเสมอหน้ากัน ต้องเป็นผู้ไม่เอินเอียง และที่สำคัญต้องมีกัลยาณมิตรธรรม คือความเป็นมิตรแท้ ทั้งต่อคณะผู้บริหารและบุคลากรทุกฝ่าย กล่าวคือจะต้องเป็นผู้เป็นที่รัก น่าเคารพ ยกย่อง เป็นต้น จึงจะทำงานด้วยกันได้อย่างสะดวก ตลอดจนทำให้งานด้านการบริหารจัดการมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้นไป

คำสำคัญ: คุณธรรม, จริยธรรม, ผู้บริหารสถานศึกษา, ความเป็นเลิศ, ยุคดิจิทัล

Abstract

When stepping into the digital era (Dia Er), everything changes quickly and efficiently. A leap forward, digital technology has created a new lifestyle. both in economic and political society and has a huge impact on the management of educational institutions Because the digital era is an era where Everyone has access to technology that speeds up communication. transmission of various knowledge existing in society, whether it is news Images or vitae are fast everywhere and at any time. Therefore, education administrators need to change their attitudes and ideas of management to keep up. to the changing situation in the administration of the educational institution school administrators must have morals and ethics the administrators applied the Dharma principles in the educational institutions along with the management of all educational resources. School administrators who will succeed in to manage an organization in a competitive era, it is necessary to have important attributes, namely vision and School administrators with morals and ethics Must be a person who has a wide mind, looks far and wide, constantly scrutinizing the happiness of those who command equally. must be unbiased and, most importantly, have good morals is true friendship both to the management team and all personnel That is, one must be loved, respected, honored, etc. to work together easily. as well as to make the management work more efficient and effective.

Keywords: Morality, Ethics, School Administrators, Excellence, Digital Age

1. บทนำ

ในยุคปัจจุบันที่มีความเจริญก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว เป็นโลกยุคดิจิทัล (Digital Era) ที่ไร้พรมแดน ทำให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจสังคมดำเนินไปอย่างรวดเร็ว มีการแข่งขันสูง การเข้าถึงแหล่งข้อมูลปริมาณมหาศาลผ่านโลกออนไลน์มากขึ้น ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการวางแผนการบริหารจัดการที่ดีเพื่อเตรียมพร้อมรองรับความเปลี่ยนแปลงของ

ประเทศทุก ๆ ด้าน (วรากรณ์ สามโกเศศ, 2559: 6) ในขณะที่โลกเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและส่งผลให้วิธีการทำงานของผู้คนต้องเปลี่ยนไป จึงทำให้สถานศึกษาก็ต้องมองไปข้างหน้า เพราะการจัดการศึกษาที่มีมาแต่เดิมอาจจะตอบโจทย์โลกแห่งความเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันไม่ได้อีกต่อไป อีกทั้งหลักสูตรการศึกษาที่สถาบันการศึกษามีอยู่แต่เดิมมานาน ก็อาจจะก้าวตามความเปลี่ยนแปลงไม่ทัน ประกอบกับความรู้ความสามารถของอาชีพบางสาขานั้น กลับไม่เป็นที่ต้องการอีกต่อไป ความท้าทายเหล่านี้เป็นสิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาทุกแห่งต้องตื่นตัวในเชิงรุก (พรวิทย์ พชรินทร์ตะนกุล, 2562: 5)

ความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีการสื่อสาร ช่วยให้ผู้เรียนรับสารครั้งละเป็นจำนวนมาก อย่างก้าวกระโดด อีกทั้งไม่จำกัดเวลาและสถานที่ มีผลทำให้เกิดการจัดการเรียนรู้ รูปแบบใหม่ ๆ มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมาสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ ทักษะที่สำคัญที่สุดในการเรียนรู้ยุคใหม่ นอกจากทักษะด้าน การคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า และทักษะในการที่จะเป็นผู้เรียนรู้ด้วยตนเอง ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศจึงมีความจำเป็นสำหรับการเรียนรู้ในปัจจุบัน สอดคล้องกับวิชัย วงษ์ใหญ่ และ มารุต พัฒนา (2562: 23) ที่กล่าวว่า “การศึกษาทุกวันนี้ไม่ได้แข่งกันที่ความสำเร็จหรือความสามารถในปัจจุบันเท่านั้น แต่ยังแข่งขันกันด้วยการคาดการณ์อนาคตและการเตรียมรับมือกับเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้น” ซึ่งความสำเร็จหรือความสามารถที่กล่าวนั้น ในด้านการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สอดคล้องกับ พงุทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์ (2561: 28) ได้กล่าวเช่นกันว่า “การบริหารสถานศึกษาในยุคการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงและต่อเนื่อง จำเป็นในการปรับกระบวนทัศน์ใหม่ในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา กำลังเผชิญโลกที่มาถึงยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงแบบพลิกโฉม (Disruptive Change) คือ การเปลี่ยนแปลงที่คาดไม่ถึง”

การปฏิบัติตนให้มีคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา มีความสำคัญต่อการบริหารงานเพื่อให้องค์กรนั้นมุ่งสู่ความเป็นเลิศในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะยุคดิจิทัล เพราะสามารถสร้างศรัทธา การยอมรับนับถือ และเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา และคนในสังคม อีกทั้ง ย่อมก่อให้เกิดความพึงพอใจ ในการปฏิบัติงานของบุคลากรสามารถจูงใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชายินดีปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ และเต็มความสามารถ จนเกิดความสำเร็จรักใคร่ ประองตอง ผู้บริหารที่ดีควรตระหนักอยู่เสมอว่า การบริหารงานนั้น นอกจากต้องมีหลักในการทำงาน โดยยึดหลักกฎหมายระเบียบ คำสั่งธรรมเนียมและประเพณีปฏิบัติแล้ว ผู้บริหารยังต้องมีคุณธรรม ในการครองตน ครองคน และครองงาน ตามสภาพและวัฒนธรรมของสังคมนั้น ๆ

2. คุณธรรม จริยธรรม

สถานศึกษาที่ประสบผลสำเร็จในการจัดการศึกษา นอกจากจะเกิดจาก ตัวครู นักเรียนวิธีการสอนแล้ว ผู้บริหารจะต้องมีความรู้ความสามารถในการบริหาร โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้ได้ประโยชน์สูงสุดต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเพียบพร้อมด้วยคุณสมบัติต่าง ๆ เช่น มีความรู้ความเข้าใจมีทักษะการบริหาร มีคุณธรรม มีจริยธรรมที่งดงามจะต้องยึดมั่นในระเบียบคุรุสภาว่าด้วยจริยธรรมของครู วรียา ชินวรรณ และกรณิศุภมาส เอ่งฉ้วน (2558) การมีคุณธรรม จริยธรรมถึงแม้ว่าจะเป็นสิ่งที่ค่อนข้างจะวัดลำบาก แต่ก็ยังมีส่วนสำคัญในองค์กร

ทั้งนี้ได้นำนักวิชาการได้ให้ความหมายของคุณธรรมไว้แตกต่างกัน รวมถึงมีหลายแนวคิดและที่สำคัญ ซึ่งแนวคิดเหล่านี้ช่วยสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายของคุณธรรมดังนี้

ความหมายจาก พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ให้ความหมายของคำว่า “คุณธรรม” ว่า สภาพคุณงามความดี เราอาจกล่าวได้ว่า การที่จะวินิจฉัยว่าบุคคลใดมีคุณธรรมดีเด่มากน้อยเพียงใดนั้น ย่อมต้องพิจารณาโดยรวมว่าบุคคลนั้นมีอุปนิสัยและประพฤติปฏิบัติตนอย่างไร ดำรงตนอยู่ในกรอบของกฎหมายและศีลธรรมเพียงใด เป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่การงานและต่อสังคมอย่างไร และเป็นผู้ที่ยึดมั่นในความถูกต้องชอบทำเพียงใด ราชบัณฑิตยสถาน (2556: 15)

พูนสุข อุตม (2557: 11) คุณธรรม หมายถึง หลักของความดีงาม และความถูกต้อง ซึ่งเป็นแนวทางในการปฏิบัติ

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ยุตโต) (2546: 14) ได้กล่าวว่า คุณธรรม เป็นภาพของจิตใจกล่าวคือคุณสมบัติที่เสริมสร้างจิตใจให้ดีงาม ให้เป็นจิตใจที่สูง ประณีตและประเสริฐ เช่น เมตตา คือ ความรักปรารถนาดี เป็นมิตร อยากให้ผู้อื่นมีความสุข กรุณา คือ ความสงสารอยากช่วยเหลือผู้อื่นมีความสุข มุทิตา คือ ความพลอยยินดีพร้อมที่จะส่งเสริมสนับสนุนผู้ที่ประสบความสำเร็จให้มีความสุขหรือก้าวหน้าในการทำสิ่งที่ดีงาม อุเบกขา คือ การวางตัววางใจเป็นกลาง เพื่อรักษาธรรมเมื่อผู้อื่นควรจะต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของเขาตามเหตุและผล จาคะ คือ ความมีน้ำใจเสียสละเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่เห็นแก่ตัว

จรวพร ธรณินทร์ (2557: 12) คุณธรรม หมายถึง คุณงามความดีที่เป็นธรรมชาติก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคมซึ่งรวมสรุปว่าเป็นสภาพคุณงามความดี

บุญเลิศ จุลเกียรติ (2557: 25) คุณธรรม หมายถึง หลักความจริงหลักการปฏิบัติ ประกอบด้วย จริยธรรมมี 2 ความหมาย คือ ความประพฤติเพื่อประโยชน์สุขแก่ตนและสังคม ซึ่งมีพื้นฐานมาจากหลักศีลธรรมทางศาสนา ค่านิยมทางวัฒนธรรม ประเพณี หลักกฎหมาย จรรยาบรรณวิชาชีพ อีกนัยหนึ่งคือการรู้จักไตร่ตรองว่าอะไรควรไม่ควรทำ

สรุปความหมายของคำว่า คุณธรรม หมายถึง ลักษณะของความรู้สึกนึกคิดทางจิตใจ เป็นสภาพคุณงามความดีที่สั่งสมอยู่ในจิตใจของมนุษย์เป็นเวลายาวนาน เป็นตัวกระตุ้นให้มีการประพฤติอยู่ในกรอบที่ดีงาม คุณธรรมเป็นสิ่งที่สั่งมาทางจิตใจ

นอกจากคุณธรรมแล้ว ก็ยังมีคำว่า จริยธรรม ก็มีนักวิชาการได้ให้แนวคิดไว้ต่าง ๆ กัน ซึ่งช่วยให้เข้าใจความหมายได้ดังนี้

คำว่า จริยธรรม แยกออกเป็น จริย + ธรรม ซึ่งคำว่า จริย หมายถึง ความประพฤติหรือกิจที่ควรประพฤติ ส่วนคำว่า ธรรม มีความหมายหลายประการ เช่น คุณความดี, หลักคำสอนของศาสนา หลักปฏิบัติ เมื่อนำคำทั้งสองมารวมกันเป็น จริยธรรม จึงมีความหมายตามตัวอักษรว่า หลักแห่งความประพฤติ หรือ แนวทางของการประพฤติ (พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูรธมมจิตโต), 2542: 74)

ราชบัณฑิตยสถาน (2556: 123) ให้คำนิยามว่า จริยธรรม คือ ธรรมที่เป็นข้อประพฤติ ปฏิบัติ, ศีลธรรม, กฎศีลธรรม

กิริติ บุญเจือ (2551: 3) ให้คำนิยามไว้ว่า จริยธรรม หมายถึง ประมวลข้อธรรมที่ทำให้คน ๆ หนึ่งหรือคนประเภทหนึ่งเป็นคนดี

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต, 2545: 1 - 2) ให้ความหมายว่า จริยะ เป็นคำกลาง ๆ แปลว่า การดำเนินชีวิต มาจากคำว่า จร (จะระ) แปลว่า เทียวไป คือ เดินไป หรือเดินทาง แล้วทำตามหลักไวยากรณ์ให้เปลี่ยนจากตัวกริยาเป็นนาม ก็เติม อิ และ ยะ เข้าไป (จร + อิ + ญ) จร ก็เป็น จริยะ คือ การเดินทาง จริยธรรมในความหมายของพุทธศาสนากับความหมายที่ใช้อยู่มา จากบัญญัติของนักปราชญ์ชาวตะวันตกไม่เหมือนกัน จริยธรรมที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบันนี้เป็น คำศัพท์ใหม่ที่เพิ่มบัญญัติขึ้นมาประมาณ 30 กว่าปีมานี้ โดยบัญญัติให้ตรงกับคำว่า Ethic เมื่อก่อนนั้นยังไม่มีคำนี้ มักใช้คำว่าศีลธรรม ในเวลานี้คำว่า ศีลธรรม ค่อย ๆ เลือนหายไป อย่างไรก็ตามคำว่า จริยธรรมไม่ได้มีความหมายพิเศษอะไร เป็นเรื่องศีลธรรมนั่นเอง เป็นแต่เพียงได้มีผู้พยายามให้ความหมายว่าทำไมจึงเรียกจริยธรรม ทำไมไม่เรียกศีลธรรม เพราะคำว่า ศีลธรรมเป็นหลักความประพฤติดีงามที่อิงคำสอนของศาสนา ส่วนจริยธรรมเป็นหลักความประพฤติ ความดีงามที่เป็นกลางไม่อิงศาสนาใด

พูนสุข อุดม (2557: 20) กล่าวว่า จริยธรรม หมายถึง การแสดงออกทางการประพฤติปฏิบัติที่ดีงาม ซึ่งสะท้อนคุณธรรมที่มี

จรรยาพร ธรณินทร์ (2557: 18) กล่าวว่า จริยธรรม คือ ความประพฤติที่เป็นธรรมชาติ เกิดจากคุณธรรมในตัวเองก่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยในสังคมรวมสรุปว่าเป็นข้อควรประพฤติปฏิบัติ

บุญเลิศ จุลเกียรติ (2557: 27) กล่าวว่า จริยธรรม คือ กฎเกณฑ์ความประพฤติของมนุษย์ซึ่งเกิดขึ้นจากธรรมชาติของมนุษย์เอง ทำให้มนุษย์รู้จักแยกแยะความดี ถูก ผิด ควร ไม่ควร

จากข้อมูลข้างต้น สรุปได้ว่า คุณธรรม จริยธรรม หมายถึง การประพฤติหรือข้อปฏิบัติตนเป็นคนดี โดยใช้กฎศีลธรรมมาเป็นแนวทางปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ผู้อื่น ธรรมชาติและความสัมพันธ์ระหว่างตนเอง ผู้อื่น เพื่อประโยชน์สุข ของตนเอง และส่วนรวม ข้อปฏิบัติเหล่านั้นมาจากขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ศาสนา และปรัชญา

3. คุณธรรม จริยธรรม สำหรับผู้บริหาร ในสถานการศึกษา

3.1 ความสำคัญของคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับผู้บริหารในสถานศึกษา

การศึกษาศีลธรรมและหลักธรรมทางศาสนาได้รับการยอมรับว่า ทุกศาสนาในโลกนี้มุ่งสอนให้ผู้นับถือเป็นคนดีด้วยกันทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นหลักศาสนาหรือพิธีกรรมหลักศาสนาในที่นี้จะมุ่งไปที่พระพุทธศาสนาเป็นหลัก เนื่องจากสามารถปรับใช้กับหลักการบริหารการศึกษาได้เป็นอย่างดีมนุษย์ทุกรูปนามไม่สามารถจะดำรงตนอยู่ได้แต่ลำพัง แม้จะมีกำลังในด้านต่าง ๆ มากมายก็ตามไม่ว่าจะเป็นกำลังกาย กำลังความคิด กำลังทรัพย์ หรืออื่น ๆ มนุษย์ก็ยังต้องพึ่งพาคนอื่นอยู่เสมอ เพราะไม่สามารถทำอะไรทุกอย่างได้ด้วยตนเองเพียงลำพัง เช่น ต้องพึ่งพาพ่อแม่ พี่น้อง เพื่อน จนถึงคนรับใช้ จึงพูดได้อีกอย่างหนึ่งว่ามนุษย์จะต้องมีความสัมพันธ์กับคนอื่นเสมอ ความสัมพันธ์กันของมนุษย์ ย่อมมีหลักการที่มีลักษณะเป็นแบบสองทาง ถ้าเป็นความสัมพันธ์ทางเดียวแล้วโลกของเราจะเป็นตามสภาพที่เป็นอยู่ไม่ได้เลย สิ่งที่เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ เรียกกันว่า คุณธรรม จริยธรรม ซึ่งมีความสำคัญและจำเป็นที่จะทำให้สังคมทุกภาคส่วน สามารถจะอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 76 วรรคสาม กำหนดให้ "รัฐพึงจัดให้มีมาตรฐานทางจริยธรรม เพื่อให้หน่วยงานของรัฐใช้เป็นหลักในการกำหนดประมวลจริยธรรมสำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานนั้น ๆ ซึ่งต้องไม่ต่ำกว่ามาตรฐานทางจริยธรรมดังกล่าว" พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ได้กำหนดไว้ใน

มาตรา ๒๐ สถานสถาบันอุดมศึกษาต้องจัดให้มีประมวลจริยธรรมของนายกสภาสถาบันอุดมศึกษากรรมการสถานบันอุดมศึกษา ผู้บริหารและบุคลากรของสถานบันอุดมศึกษา และผู้เรียน โดยมีกลไกในการส่งเสริม ตรวจสอบ และบังคับใช้ที่มีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542ก: 5, 14)

พระราชบัญญัติมาตรฐานทางจริยธรรม พ.ศ. 2562 ได้กำหนดสาระสำคัญ ดังนี้

1. การกำหนดมาตรฐานทางจริยธรรมสำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐในฝ่ายบริหาร

มาตรา 5 มาตรฐานทางจริยธรรม คือ หลักเกณฑ์การประพฤติปฏิบัติอย่างมีคุณธรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งจะต้องประกอบด้วย

- 1) ยึดมั่นในสถาบันหลักของประเทศ อันได้แก่ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
- 2) ซื่อสัตย์สุจริต มีจิตสำนึกที่ดี และรับผิดชอบต่อหน้าที่
- 3) กล้าตัดสินใจและกระทำในสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรม
- 4) คิดถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว และมีจิตสาธารณะ
- 5) มุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน
- 6) ปฏิบัติหน้าที่อย่างเป็นธรรมและไม่เลือกปฏิบัติ
- 7) ดำรงตนเป็นแบบอย่างที่ดีและรักษาภาพลักษณ์ของทางราชการ

มาตรฐานทางจริยธรรมตามวรรคหนึ่ง ให้ใช้เป็นหลักสำคัญในการจัดทำประมวลจริยธรรมของหน่วยงานของรัฐที่จะกำหนดเป็นหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติตนของเจ้าหน้าที่ของรัฐ เกี่ยวกับสภาพคุณงามความดีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องยึดถือสำหรับการปฏิบัติงาน การตัดสินใจความถูกต้อง การปฏิบัติที่ควรกระทำหรือไม่ควรกระทำ ตลอดจนการดำรงตนในการทำความดีและละเว้นความชั่ว

มาตรา 22 บรรดาประมวลจริยธรรม กฎ ระเบียบ หรือหลักเกณฑ์เกี่ยวกับจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีผลใช้บังคับอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับให้คงมีผลใช้บังคับได้ต่อไปเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัตินี้ จนกว่าจะมีการกำหนดประมวลจริยธรรม หรือหลักเกณฑ์เกี่ยวกับจริยธรรมตามพระราชบัญญัตินี้

1.1 ความสำคัญต่อสังคม สังคมเป็นแหล่งรวมกันของผู้คนที่มีความแตกต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง 1. ความแตกต่างทางความคิดเป็นความแตกต่างที่สำคัญ เพราะความคิดเป็นจุดเริ่มต้นของการกระทำ ถ้าคิดอย่างไรการกระทำก็มักจะเป็นอย่างนั้นเสมอ เมื่อความคิดของคนในสังคมแตกต่างกันก็จะเกิดการกระทำที่แตกต่างกันอย่างหลากหลายตามไปด้วย

ซึ่งอาจจะทำให้เกิดความขัดแย้งต่าง ๆ ตามมา ดังนั้นสังคมต้องอาศัยคุณธรรมจริยธรรมเป็นเครื่องควบคุมความคิดและการปฏิบัติของผู้คนไม่ให้ไปคิดและกระทำอันเป็นการละเมิดผู้อื่น แต่ละคนต่างยึดถือในหลักศีลธรรมและคุณธรรมที่เป็นพื้นฐานของมนุษย์ และยึดหลักกัลยาณธรรมข้อที่เป็นจริยธรรมพื้นฐานแล้วสังคมก็จะอยู่เย็นเป็นสุขอย่างแท้จริง คุณธรรมธรรมกับจริยธรรมและศีลธรรมและกัลยาณธรรมสามารถนำเสนอได้ดังนี้

ศีลธรรม	กัลยาณธรรม
ไม่ฆ่าสัตว์	เมตตากรุณา
ไม่ลักทรัพย์	สัมมาอาชีวะ
ไม่ประพฤติดิฉินในกาม	สำรวมในกาม
ไม่พูดปด	สัจจะ
ไม่ดื่มน้ำเมา	สติสัมปชัญญะ

ถ้าในสังคมมีสมาชิกที่เต็มไปด้วย ศีลธรรม 5 กัลยาณธรรม 5 ดังข้างต้นแล้วก็จะยังประโยชน์สุขมาให้แก่สังคมนั้น ๆ ตลอดไป

2. ความสำคัญต่อหน่วยงาน

ถ้าหน่วยงานใดมีสมาชิกที่ประกอบไปด้วยคุณธรรมจริยธรรมแล้วหน่วยงานนั้นก็จะป็นหน่วยงานที่มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ เพราะคุณธรรมที่ดีในตัวแต่ละคนนั้น จะเป็นตัวบ่งบอกถึงความเป็นผู้มีคุณภาพพร้อมที่จะดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนจริยธรรมนั้นเป็นตัวบ่งบอกถึงความเป็นผู้ที่สามารถในการปฏิบัติที่ดีที่ถูกต้อง ทำให้เกิดผลงานที่มีคุณภาพกล่าวอีกอย่างหนึ่งได้ว่า หน่วยงานที่มีบุคลากรที่มีคุณธรรม จริยธรรมก็คือ มีปัจจัยตัวบ่อนด้านบุคลากรที่ดี และเมื่อเข้าสู่กระบวนการก็จะได้ผู้ที่ควบคุมกระบวนการที่ดี และได้ผลงานออกมาที่ดีที่สุดในที่สุด

3. ความสำคัญต่อการบริหาร

การบริหารประกอบด้วย วัตถุประสงค์ขององค์การ กิจกรรมที่จะดำเนินการ และทรัพยากรในการบริหาร ทรัพยากรบริหารนั้นประกอบด้วย คน เงิน วัสดุอุปกรณ์และวิธีการ ซึ่งคนเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญที่สุด ถ้าหากคนมีคุณธรรมจริยธรรมแล้ว การบริหารงานก็จะดำเนินไปได้และบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ถ้าหากคนไม่มีคุณธรรมจริยธรรมก็ยากที่จะดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้

4. ความสำคัญต่อผู้บริหาร

คุณธรรมจริยธรรมเป็นคุณสมบัติที่ดีของทุกคนโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ดำรงตำแหน่งผู้นำ หรือผู้บริหารจำเป็นต้องมีคุณธรรมจริยธรรมมากกว่าตำแหน่งอื่นๆ เนื่องจากผู้บริหารเป็นผู้ผลักดันให้เกิดการดำเนินงานขับเคลื่อนไปข้างหน้าตามวัตถุประสงค์ ซึ่งคุณธรรมจริยธรรม มีความสำคัญต่อผู้บริหาร ดังนี้

5. ความสำคัญต่อการสร้างภาวะผู้นำ

ผู้นำ คือ ผู้ที่แสวงหาความเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น ส่วนผู้บริหาร คือ ผู้ดำเนินงานตามการเปลี่ยนแปลงให้บรรลุผล ทั้งผู้นำและผู้บริหารจึงเป็นเสมือนหัวก้อยของเหรียญ แต่การที่จะได้รับการยอมรับเพื่อที่จะก้าวไปสู่ความเป็นผู้นำจะต้องอาศัยคุณธรรมจริยธรรม กล่าวคือ มีการบริหารงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต โปร่งใส ให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม เป็นต้น คุณธรรมจริยธรรมเป็นลักษณะของความดี ถ้าผู้บริหารมีความดีมีคุณธรรมจริยธรรม ก็จะได้รับการยอมรับนับถือ เท่ากับเป็นการสร้างภาวะผู้นำให้เกิดขึ้น

6. ความสำคัญต่อการจงใจ

การบริหารงานนอกจากจะวางระบบการบริหารงานที่ดีแล้ว ยังต้องพยายามสร้างแรงจูงใจเพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งการสร้างแรงจูงใจมีทั้งทางบวกและทางลบ เช่น การให้รางวัล หรือการลงโทษ เป็นต้น แต่ในความเป็นจริงในการสร้างแรงจูงใจที่ดีที่สุดคือการทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีความรู้สึกว่าได้ปฏิบัติหน้าที่กับผู้บังคับบัญชาที่มีความซื่อสัตย์ สุจริต ยุติธรรม ดังนั้น ถ้าผู้บริหารมีคุณธรรมจริยธรรมก็จะเป็นการสร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชาได้เป็นอย่างดี

7. ความสำคัญต่อการสร้างผลงาน

การดำเนินงานโครงการหรืองานประจำใด ๆ ที่ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับความไม่คุ้มค่าในการใช้งบประมาณ เป็นสิ่งที่เห็นได้ว่า ขาดคุณธรรม จริยธรรม มีการทุจริตคอร์รัปชันแฝงอยู่ในกระบวนการดำเนินงาน ถ้าการบริหารไม่ว่าระดับใดหรือฝ่ายใดก็ตามยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรม ไม่โลภ ไม่อยากได้ ในสิ่งที่ไม่ควรได้ เมื่อมีการบริหารงานด้วยความโปร่งใส ซื่อสัตย์สุจริตแล้ว การใช้งบประมาณก็จะทำได้เต็มเม็ดเต็มหน่วย ผลงานต้องเกิดขึ้นและคุ้มค่ามากที่สุด

จากที่ได้ทำการศึกษาหาทั้งหมดพอสรุปได้ว่า คำว่า คุณธรรม จริยธรรม สองคำนี้เป็นคำที่มีความหมายเกี่ยวข้องกันในด้านของคุณงามความดี กล่าวคือ จริยธรรมคือความประพฤติถูกต้องดีงาม ทั้งกายและวาจา คุณธรรมและจริยธรรมถือว่าเป็นสิ่งที่ทุกคน

ควรมี เพราะคุณธรรมและจริยธรรมเป็นคุณสมบัติหรือคุณลักษณะที่ทำให้มนุษย์ต่างไปจากสัตว์ทั่วไป มนุษย์มีคุณธรรมและจริยธรรมที่แตกต่างกัน มีทั้งดี และไม่ดี ระดับคุณธรรมและจริยธรรมของมนุษย์แต่ละคนอาจมีติดตัวมาแต่เกิด หรือมาพัฒนาได้ในภายหลังจากสภาพแวดล้อม การอบรมเลี้ยงดู และกรอบประเพณี สังคม ไม่ปล่อยตัวเองเป็นทาสของอารมณ์ กิเลสตัณหา สร้างจิตสำนึกให้มั่นคงและหนักแน่นได้แล้วก็จะเป็นบันไดก้าวไปสู่ความสมบูรณ์ของมนุษย์ต่อไป ดังนั้นผู้บริหารในสถานศึกษาที่ทรงไว้ซึ่งคุณธรรมและจริยธรรมควรต้องศึกษาข้อคิด คติธรรมและหลักคำสอนทางศาสนา เพื่อทำความเข้าใจกับหลักธรรมนั้น ๆ เป็นเบื้องต้น แล้วนำไปคิดวิเคราะห์พิจารณาปรับใช้ให้เหมาะสมกับภารกิจของผู้บริหาร เป็นผู้บริหารที่มีทั้งคุณภาพ คุณธรรม จริยธรรม และมีคุณสมบัติต่อองค์กรและสังคมอย่างแท้จริง

4. การบริหารตามหลักกัลยาณมิตรธรรม

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ยุตโต) (2546: 99-122) กล่าวว่า ความเป็นกัลยาณมิตรของครูอาจารย์ และผู้บริหาร คือสาระของการสร้างชุมชนแห่งการศึกษา

ผู้บริหารและครูอาจารย์นั้น อยู่ในฐานะเป็นผู้หน้าที่เอื้อการศึกษาแก่ศิษย์และผู้อื่นในชุมชน จึงเป็นแกนกลางของการสร้างชุมชนแห่งการศึกษา หรือชุมชนวิชาการซึ่งเป็นชุมชนแห่งกัลยาณมิตร ดังนั้นผู้บริหารและครูอาจารย์ จึงควรมีคุณสมบัติแห่งความเป็นกัลยาณมิตรที่ทางพระพุทธศาสนา เรียกว่า กัลยาณมิตรธรรม 7 ประการ เมื่อผู้บริหารและครูอาจารย์มีเมตตา กรุณา และมุทิตา ที่พูดไปแล้ว โดยแสดงออกมาอย่างถูกต้องในความสัมพันธ์ภายในชุมชนก็จะมีคุณสมบัติของกัลยาณมิตรข้อแรกคือ

1. ปิโย แปลว่า น่ารักหรือผู้เป็นที่รัก หมายถึง เป็นผู้รู้จักเอาใจใส่ในตัวบุคคล และสุขทุกข์ของเขา เข้าถึงจิตใจ ให้ความรู้สึกสนิทสนมเป็นกันเอง ชวนใจให้ผู้ร่วมงานหรือนักเรียนให้อยากเข้าไปปรึกษาได้ถาม

อย่างไรก็ตาม ปิโย เท่านั้น ไม่พอ ปิโย นั้นได้มาจากเมตตา กรุณา มุทิตา จึงต้องมีอุเบกขามาควบคุมให้อยู่ในขอบเขตที่สมดุล คือพอดี ไม่ให้เกินขอบเขตไปจนกลายเป็นเสียธรรม คือปฏิบัติต่อคน หรือช่วยเหลือคน จะต้องไม่ให้เสียความเป็นธรรม ไม่ให้เป็นการทำลายหลักการ ไม่ให้เป็นการละเมิดต่อกฎเกณฑ์กติกาที่ชอบธรรม ไม่ให้เสียความรับผิดชอบ ไม่ละเลยหรือว่ามองข้ามความถูกต้องสมควรตามเหตุผล นี่คือการที่ผู้นำจะต้องมีความสัมพันธ์อย่างถูกต้องทั้งกับคนและกับงาน ทั้งกับคนและกับธรรม หรือทั้งกับคนและหลักการ คือต้องเอาทั้งคนและทั้งงานหรือเอาทั้งคนและหลักการ

ถ้าเอาคนอย่างเดียวกันจะเอียงสุดไปข้างหนึ่ง และจะเกิดปัญหาหรือเกิดความเสียหาย เช่น เมตตา กรุณา มุทิตา จนไม่มีขอบเขต แม้จะปิโย คือเป็นที่รัก แต่ก็เสียหลักการ และทำให้เสียความเป็นธรรม นอกจากนั้น เมื่อพยายามทำตัวให้เป็นที่รักโดยไม่เป็นตัวเองเกินไปอย่างไม่มีขอบเขต ก็อาจจะเลยเถิดไปกลายเป็นเพื่อนเล่น หรือกลายเป็นที่ล้อเล่น จนกระทั่งคำพูดไม่มีความหมาย ไม่มีน้ำหนัก พูดอะไรเขาก็ไม่ฟัง อย่างนี้ก็หมดความหมาย พร้อมกันนั้นก็อาจจะกลายเป็นว่า แทนที่ตัวเองจะไปนำเขา กลับถูกเขาชักพาออกนอกกลุ่มออกไปเลยหมดความเป็นผู้นำ

เพราะฉะนั้น ปิโย “เป็นที่รัก” ซึ่งเกิดจากคุณสมบัติในข้อเมตตา กรุณา มุทิตา ที่เอาคนจึงต้องมีขอบเขต โดยมีความสมดุลกับอุเบกขา ที่เอาธรรม เอาหลักการ เอาเหตุผล และเอางาน ที่นี้ถ้าเอาตัวงาน เอาหลักการ หรือเอาธรรม ก็จะได้ลักษณะที่เป็นคุณสมบัติของกัลยาณมิตรข้อต่อไปคือ

2. ครู แปลว่า นำเคารพ หมายถึง เป็นบุคคลที่มีหลักหนักแน่น ถือหลักการ เป็นสำคัญและเป็นผู้มีความประพฤติสมควรแก่ฐานะ ทำให้ผู้ร่วมงานเกิดความรู้สึกรับรู้ปลอดภัย เป็นที่พึ่งได้

ในทำนองเดียวกัน ถ้าเอาหลักการอย่างเดียว แม้จะนำเคารพก็แห้งแล้งบางที่ไม่มีใครกล้าเข้าหน้าเลย อย่างนี้ก็ห่างเหิน เสียผลเหมือนกัน ครู ก็จะเอียงข้างไป เพราะฉะนั้น จึงต้องพอดี ถ้าได้พรหมวิหารทั้งข้อ 1-2-3 แล้วมาสมดุลกับข้อ 4 ก็จะได้ทั้ง ปิโย เป็นที่รักหรือนำรักด้วย และครูเป็นที่เคารพด้วย หมายความว่า ได้ทั้งคนได้ทั้งงาน ได้ทั้งคน ได้ทั้งหลักการ และได้ทั้งคนได้ทั้งธรรม อันนี้เป็นหลักการที่สำคัญแห่งดุลยภาพเป็นอันว่า คนที่นำเคารพเป็นครูนั้น จึงต้องยึดถือหลักการเป็นใหญ่ เอางานเป็นสำคัญ เอาธรรมนำหน้า เมื่อใจใสดูแลคนให้ดี ก็เป็นปิโยด้วย ก็ดุลยภาพดังที่ว่ามานี้

คุณสมบัติอีกอย่างหนึ่งของผู้ที่เป็น “ครู” ซึ่งถือธรรมหรือหลักการเป็นใหญ่ ก็คือเป็นผู้ที่เที่ยงตรง ไม่มีอคติ ไม่มีความลำเอียง ซึ่งเป็นแกนกลางในการรักษาดุลยภาพและความสามัคคี พร้อมทั้งความมั่นคงของหมู่ชน ที่ไปด้วยกัน เพราะถ้าเสียความเป็นธรรมแล้ว แม้จะมีความรักใคร่กันอยู่ หรือแม้แต่จะเอาอกเอาใจกัน ก็จะทำให้เกิดความกินแหนงแคลงใจกัน สูญเสียเอกภาพ แต่เมื่อรักษารธรรมไว้ได้ ก็ไม่มีอคติ และไม่เสียสามัคคี อคติ คือ ความลำเอียง หรือการเขวออกไปนอกทางที่ไม่ควรประพฤติปฏิบัติ มี 4 ประการด้วยกัน คือ

1) ลำเอียงเพราะชอบ	เรียกว่า ฉันทาคติ
2) ลำเอียงเพราะชัง	เรียกว่า โทษาคติ

3) ลำเอียงเพราะฉลาด	เรียกว่า ภัยาคติ
4) ลำเอียงเพราะเขลา	เรียกว่า โมหาคติ

3. ภาวนีโย แปลว่า น่ายกย่อง หรือน่าเจริญใจ หมายถึง เป็นต้นแบบอย่างได้ เป็นบุคคลที่น่ายกย่องในฐานะผู้ทรงคุณ คือความรู้และภูมิปัญญาแท้จริง ทั้งเป็นผู้ฝึกอบรมและปรับปรุงตนอยู่เสมอ ควรเอาอย่าง ทำให้ผู้ที่ร่วมอยู่ร่วมไป คือ คนทั้งหลายในชุมชนนั้นมีความ ระลึกนึกถึงและเอ๋ยอ้างด้วยซาบซึ้งภูมิใจ ในตัวผู้บริหารและครูอาจารย์ ว่าเป็นผู้ที่มีการศึกษา จริง ได้พัฒนาตนแล้วเป็นผู้มีสติปัญญา มีความสามารถ รู้จริง เก่งจริง และมีคุณธรรม ความดีงาม อย่างแท้จริง น่าเอาเป็นแบบอย่าง คุณสมบัติข้อนี้ อาจแยกได้อย่างน้อย 2 ด้าน ซึ่งต้องนำไป ขยายความต่อไป คือ

- 1) ด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ
- 2) ด้านปฏิบัติ หรือ ด้านการดำเนินชีวิต

4. วัตตะ แปลว่า รู้จักพูด หมายถึง รู้จักพูดให้ได้ผล รู้ว่าในสถานการณ์ใดและกับ ใคร ควรพูดอะไร อย่างไร เป็นต้น พูดง่าย ๆ ว่าพูดเป็น สอนเป็น เป็นนักสื่อสารที่ดี และเอาใจ ใส่สื่อสารกับผู้ร่วมไปด้วยอยู่เสมอ เพื่อให้รู้เข้าใจกัน และรู้เข้าใจในสิ่งที่ทำ เป็นต้น

ที่จริง รู้จักพูดนั้น บางทียิ่งกว่าสื่อสารเก่งอีก คนที่รู้จักพูดนั้น จะพูดให้เขา เข้าใจก็ได้ พูดให้เขาเห็นใจก็ได้ พูดให้เขาเชื่อก็ได้ พูดให้เขาเห็นด้วยหรือคล้อยตามก็ได้ พูดให้เขาร่วมมือด้วยก็ได้ พูดให้เขาร่วมกำลังกันได้ แต่ที่ท่านมุ่งหมายก็คือ พูดให้เขาเข้าใจ พูดให้เขาได้ประโยชน์ และพูดให้เขาช่วยกันสร้างสรรค์ประโยชน์ ต่างจากจิตวิทยาทุนิยมที่ เน้นในแง่การพูดให้ตนเองได้ผลประโยชน์ หรือพูดหาผลประโยชน์ให้แก่ตน พระพุทธเจ้าทรง แสดงลักษณะของนักสื่อสารหรือนักสั่งสอนที่ดีไว้ 7 อย่าง คือ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ยุตโต) (2546: 99-122)

- 1) พูดแจ่มแจ้ง คือ ต้องชี้แจงอธิบายให้เข้าใจได้ชัดเจน มองเห็นผลแจ่มแจ้ง หมดความสงสัย เหมือนจูงมือไปเห็นกับตา (สันตัสสนา)
- 2) พูดจริงใจ คือ พูดให้เห็นคุณค่าและความสำคัญจนเกิดความซาบซึ้งและ ยอมรับ อยากลงมือทำหรือนำไปปฏิบัติ (สัมทพนา)
- 3) พูดเร้าใจ คือ ปลุกใจให้คึกคัก เกิดความแข็งขันมั่นใจและมีความ กระตือรือร้นที่จะทำให้สำเร็จ (สมุจเตชนา)
- 4) พูดให้ร่าเริง คือ ทำให้เกิดบรรยากาศแห่งเมตตา ไมตรี ความหวังดี และความรู้สึกที่สดชื่นร่าเริง เบิกบานผ่องใส (สัมปหังสนา)

5) วรณัณโณ แปลว่า อดทนต่อถ้อยคำ (ของคนอื่น) หมายถึง เป็นผู้ถึงพร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษาซักถาม คำเสนอแนะวิพากษ์วิจารณ์ อดทน ฟังได้ไม่เบื่อ ไม่ฉุนเฉียว ไม่ใช่ว่าเขาแต่พูดให้แก่เขาอย่างเดียว โดยไม่ยอมรับฟังใคร ต้องยอมรับฟังเพราะการรู้จักรับฟังเป็นส่วนหนึ่งของการที่จะสื่อสารให้ได้ผล แม้ว่าเขาพูดมาไม่ถูกใจอะไรก็ทนได้ ทั้งนี้ก็เพื่อให้การงานและประโยชน์ที่จะทำนั้นสำเร็จนั่นเอง

6) คัมภีรญจะ กะถัง กะตา แปลว่า รู้จักแกล้งเรื่องราวต่าง ๆ ที่ลึกซึ้ง หมายถึง สามารถแกล้งเรื่องล้าลึกได้ สามารถอธิบายเรื่องยุ่งยากซับซ้อนให้สามารถเข้าใจได้โดยง่าย และให้เรียนรู้ช่วยให้ผู้ร่วมงานหรือบุคคลทั่วไปมีความกระฉับกระเฉงเรื่องที่ยากก็ทำให้ตื่นให้เข้าใจ และพาเขาเข้าถึงเรื่องที่ยากและลึกลงไป ๆ อย่างได้ผล

7) โน จัณฐาเน นิโยชเย แปลว่า ไม่ชักนำในอธฺฐานะ (ทางเสื่อมเสีย) หมายถึง ไม่แนะนำบุคคลอื่นในเรื่องเหลวไหล หรือชักจูงเขาไปในทางเสื่อมเสียที่ไม่เกี่ยวกับจุดมุ่งหมาย

สรุปได้ว่า หลักกัลยาณมิตรธรรมทั้ง 7 ประการนี้ จัดได้ว่าเป็นคุณสมบัติที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีในการสร้างสัมพันธ์อันดีกับเพื่อนร่วมงาน บุคลากรภายในองค์กร เพื่อให้การบริหารงานเป็นไปได้อย่างสะดวก พร้อมกันนั้นต้องนำมาประกอบและประสานเข้ากับพรหมวิหาร 4 กล่าวคือ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ซึ่งเป็นธรรมที่ผู้บริหารจะต้องมีอยู่แล้ว โดยจะทำให้ผู้บริหารและครูอาจารย์ทำหน้าที่ได้อย่างเหมาะสมอย่างแท้จริงได้

5. บทสรุป

คุณธรรม และจริยธรรม หมายถึง คุณงามความดีของบุคคลที่กระทำไปด้วยความสำนึกในจิตใจ โดยได้ยึดถือจนเป็นความเคยชิน อันเป็นคุณลักษณะหรือพฤติกรรมที่งดงาม เป็นที่ยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องของตนเอง

การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลเป็นการบริหารการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงที่ไม่สามารถหยุดยั้งได้ ผู้บริหารเป็นหัวใจสำคัญของหน่วยงาน เป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถมีทักษะความชำนาญงานมีประสิทธิภาพ มีวิสัยทัศน์กว้างไกล ฯลฯ แต่ที่เหนือสิ่งอื่นใดคือ ต้องเป็นผู้มีคุณธรรมในจิตใจ และมีจริยธรรมที่น่าเลื่อมใสศรัทธา ดังนั้น ผู้บริหารจำเป็นต้องมีคุณธรรมจริยธรรมมากกว่าตำแหน่งอื่น ๆ เนื่องจากผู้บริหารเป็นผู้ผลักดันให้เกิดการดำเนินงานขับเคลื่อน ไปข้างหน้าตามวัตถุประสงค์ ต้องมีการบริหารงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต โปร่งใส ให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม คุณธรรมจริยธรรมเป็นลักษณะของความคิด ถ้าผู้บริหารมีความดีมีคุณธรรมจริยธรรมก็จะได้รับการยอมรับนับถือ เท่ากับเป็นการสร้างภาวะผู้นำให้เกิดขึ้น การบริหารงานนอกจากจะวางระบบการบริหารงานที่ดีแล้ว

ยังต้องพยายามสร้างแรงจูงใจเพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งการสร้างแรงจูงใจมีทั้งทางบวกและทางลบ เช่น การให้รางวัล หรือการลงโทษ เป็นต้น แต่ในความเป็นจริงในการสร้างแรงจูงใจที่ดีที่สุดคือการทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีความรู้สึกว่าได้ปฏิบัติหน้าที่กับผู้บังคับบัญชาที่มีความซื่อสัตย์ สุจริต ยุติธรรม ถ้าผู้บริหารมีคุณธรรม จริยธรรม และมีกัลยาณมิตร ก็จะเป็นการสร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชาได้เป็นอย่างดี ถ้าการบริหารไม่ว่าระดับใดหรือฝ่ายใดก็ตามยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรม ไม่โลภ ไม่อยากได้ ในสิ่งที่ไม่ควรได้ เมื่อมีการบริหารงานด้วยความโปร่งใส ซื่อสัตย์สุจริตแล้ว ผลงานต้องเกิดขึ้น และคุ้มค่ามากที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- วิชัย วงษ์ใหญ่ และ มารุต พัฒผล. (2562). การถอดบทเรียนเพื่อการเปลี่ยนแปลง. กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์. (2561). การพัฒนากลไกขับเคลื่อนระบบการผลิตและพัฒนาครู สมรรถนะสูงสำหรับประเทศไทย 4.0. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- วริยา ชินวรรณโณ และกรณิศุภมาส เอ่งฉ้วน. (2558). จริยธรรมของผู้บริหารมหาวิทยาลัยของรัฐในประเทศไทย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 เฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม 2554. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- พระราชบัญญัติมาตรฐานทางจริยธรรม พุทธศักราช 2562. (2562, 16 เมษายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 136 ตอนที่ 50 ก.
- พูนสุข อุดม. (2557). การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุและผลกระทบต่อการพัฒนาสมรรถนะของครู ในภาคใต้ตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพด้านกระบวนการพัฒนาการจัดการเรียนรู้. วารสารวิจัยการศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2(3), 40-52.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2545). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สือตะวันจำกัด.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2546). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: การศาสนา.

- จรวยพร ธรณินทร์. (2557). ความหมายและหลักการของคุณธรรมศีลธรรมจริยธรรม
จรรยาบรรณและธรรมาภิบาล. <http://www.charuaypontorranin.com/index>
(สืบค้นเมื่อ 27 พฤษภาคม 2564).
- บุญเลิศ จุลเกียรติ (2557). คุณธรรมจริยธรรมกับการปฏิบัติงาน .
<http://www.gotoknow.org> posts (สืบค้นเมื่อ 27 พฤษภาคม 2564).
- พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูรธมมจิตโต). (2542). คุณธรรมสำหรับนักบริหาร. กรุงเทพฯ: ที พี
เอ็ม เพรส.
- กิริติ บุญเจือ. (2551). คู่มือจริยศาสตร์ตามหลักวิชาการสากล. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมและ
พัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). การดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ปฏิรูป
การศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- พรวิทย์ พชรินทร์ตะนกุล. (15 มีนาคม 2562). ความบังเอิญที่ลงตัว. นิตยสารผู้จัดการ, หน้า 5.
- วรากรณ์ สามโกเศศ. (25 มิถุนายน 2559). Social Enterprise คือ นวัตกรรมแห่งการให้.
มติชนรายวัน, หน้า 6.

การสร้างเสริมคุณธรรมของเด็กปฐมวัยในยุคดิจิทัลโดยการสอนแบบไตรสิกขา Enhancing Early Childhood Moral in the Digital Age through Trisikkha Teaching Method

เตือนใจ ผางคำ, นันทา โพธิ์คำ

Tuenjai Phangkham, Nanta Pokam

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

Mahamakut Buddhist University, Roi Et Campus

E-mail: tuenjaiphangkham@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษานี้ได้อาศัยเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการจัดการเรียนการสอน โดยการสอนแบบออนไลน์ผ่านสัญญาณอินเทอร์เน็ต ซึ่งทำให้ผู้เรียนและผู้สอนสามารถเรียนรู้ได้ทุกที่และทุกเวลา เพียงแค่มีเครื่องมือสื่อสารและสัญญาณอินเทอร์เน็ต การเรียนการสอนแบบออนไลน์ได้เข้ามามีบทบาทกับการศึกษาไม่เว้นแม้แต่ระดับปฐมวัย ถึงแม้เทคโนโลยีจะมีคุณประโยชน์มากมาย แต่ก็มีโทษร้ายแรงเช่นกัน โดยเฉพาะกับเด็กที่ยังไม่มีพร้อมและความเข้าใจในการใช้มากเท่าที่ควร เพราะยังไม่มีวุฒิภาวะในการเสพสิ่งทั้งหลายในโลกออนไลน์ ฉะนั้นผู้มีความเกี่ยวข้องและใกล้ชิดกับเด็กในวัยนี้จึงควรทำความเข้าใจและดูแลอย่างใกล้ชิด และควรปลูกฝังคุณธรรมและศีลธรรมอันเป็นหลักการปฏิบัติที่ถูกต้องให้เกิดมีในใจเด็กตั้งแต่วัยเยาว์ด้วยหลักไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา

การนำเรื่องศีลไปสอนเด็กควรใช้เรื่องที่ใกล้ตัวเขา เช่น เวลาเขาทำผิด หรือ พูดไม่สุภาพ เราก็สามารถนำเรื่องนั้นมาเป็นประเด็น โดยการตักเตือนและบอกว่าไม่ให้พูดแบบนี้อีกถ้าพูดแบบนี้ก็จะโดนทำโทษ เมื่อเขาพูดดีหรือทำดี เราก็ชมเชยหรือให้รางวัล การทำอย่างนี้บ่อยครั้งจะทำให้เด็กจดจำและเข้าใจว่าสิ่งที่ไม่ควรทำ ส่วนคำพูดหรือการกระทำในอีกลักษณะหนึ่งทำแล้วได้รับคำชมเชยและได้รางวัล ในที่สุดเด็กก็จะเลือกกระทำแต่สิ่งที่ดีที่เขากระทำแล้วได้รับคำชมเชยและได้รางวัล ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ การดูแลใส่ใจและตักเตือนของผู้ปกครอง และครูต้องช่วยกันดูแลและประยุกต์ใช้ไตรสิกขาในระดับที่เหมาะสมกับสติปัญญาของเด็กระดับปฐมวัย

คำสำคัญ: การสร้างเสริมคุณธรรม, เด็กปฐมวัย, ยุคดิจิทัล, ไตรสิกขา

Abstract

The Digital Age was the age which society was highly technologically advanced and roled in the daily life in society whether in the field of work or daily life within the family or surrounding society. In the field of education, Education in this age relied on modern technology in Instruction. Teaching online through the internet enabling both of teachers and students could learn at anywhere or at anytime, only there were a communication tools and internet signal. Online teaching has played a role in education, even at the early childhood level. Although technology had many advantages, but there were also serious disadvantages. Especially the children whose misunderstanding in use as much as they should because of lacking maturity to consume things in the online world. Therefore, those who were closely related to the children in this age should understand and takecare of them intimately. Should be instilled virtue and normality which was the right practiced arisen in childrens' mind since they were children Trisikkha, included of morality, concentration, and wisdom.

Teaching the children about the precepts should mention about the things that they known and closed to them, such as when they made a mistake or a speech impolitely, we should bring that matter to the point, reminding and warning them not to be behave like this. If they still do it again, they would be punished. On the other hand, when they spoke or did well, we should commend or reward. Doing this on a regularly basis will help children remember and understand what they should or should't. As words or actions in another way, As for words or actions, they were rewarded with compliments and rewards. At the end, the children would choose to do only the goods that they had done and received praise and rewards. It depended on care and caution of parents and

teachers to help each other take care and apply through Trisikkha Teaching Method at a level appropriated to the early childhood intelligence.

Keywords: Enhancing Moral, Early Childhood, Digital Age, Trisikkha

1. บทนำ

คุณธรรม ในที่นี้หมายถึง ไตรสิกขา ซึ่งเป็นหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนา ธรรมที่เป็นคุณ ความดีงาม สภาพที่เกื้อกูล คำว่า คุณธรรมนี้มีความหมายเหมือนกันกับคำว่า เป็นศีลธรรม คือ ธรรมในระดับศีล เพราะศีลเป็นธรรมอย่างหนึ่งในบรรดาธรรมภาคปฏิบัติ 3 อย่าง คือ ศีล สมาธิ และปัญญา จากความหมายของคุณธรรมและศีลธรรมที่กล่าวมาแล้วนั้น การสร้างเสริมคุณธรรมของเด็กปฐมวัย คือ การสร้างเสริมคุณธรรมเด็กปฐมวัยด้วยหลักไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา การนำไตรสิกขามาสร้างเสริมให้มีในจิตใจเด็กในระดับปฐมวัยนี้ผู้ปกครองและครูควรเลือกใช้ในระดับง่าย ๆ ที่เด็กสามารถเข้าใจและปฏิบัติตามได้และค่อย ๆ เพิ่มระดับยากขึ้นไปอย่างช้า ๆ ตามความเข้าใจของเด็ก

เด็กปฐมวัย คือ เด็กในวัยแรกที่เตรียมจะเข้าสู่ระบบการศึกษาพื้นฐาน ซึ่งเป็นการศึกษาภาคบังคับ เด็กในวัยนี้จึงเป็นเด็กที่จะเริ่มรับประสบการณ์และความรู้ต่าง ๆ ที่ครูจะป้อนให้เขา ความอยากรู้อยากเห็นของเด็กในวัยนี้จึงต้องได้รับการดูแลเป็นพิเศษจากครูและผู้ปกครองอย่างใกล้ชิดทั้งตอนที่อยู่บ้านและตอนที่ไปอยู่โรงเรียน การที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในการเรียนการสอนนั้น ระดับปฐมวัยนี้ก็ได้เริ่มใช้การเรียนแบบออนไลน์เหมือนกัน การใช้เทคโนโลยีนี้ถึงจะมีประโยชน์ แต่ก็มีส่วนที่เป็นโทษด้วยเหมือนกันด้วยความทันสมัยสะดวกสบายทำให้ผู้ปกครองในยุคนี้ใช้เทคโนโลยีเป็นส่วนหนึ่งในการเลี้ยงลูก เช่น การสอนให้เด็กเล่นเกมสในคอมพิวเตอร์หรือโทรศัพท์ หรือสอนให้ลูกดูการ์ตูนบ้างสิ่งเหล่านี้ถ้าเด็กเสพมากเกินไปจะมีผลต่อพฤติกรรมของเด็ก เช่น เกมสที่ใช้ความรุนแรง ฉะนั้น ผู้ปกครองและครูควรสร้างเสริมหรือปลูกฝังคุณธรรมให้เด็กแต่ยังเด็กเพื่อป้องกันปัญหาที่จะตามมา

ยุคดิจิทัล คือยุคที่เทคโนโลยีมีความทันสมัยมากและมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคมทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นหน้าที่การงานหรือชีวิตส่วนตัวและครอบครัวรวมถึงการเรียน

การศึกษาในยุคดิจิทัลนี้ การเรียนการศึกษาในทุกระดับในยุคนี้ น่าจะมีปัญหาอยู่ไม่มากนักน้อย เช่น อุปกรณ์ในการเรียน เคลื่อนอินเทอร์เน็ต รวมทั้งความเข้าใจในการใช้อุปกรณ์

2. คุณธรรมและศีลธรรม

การส่งเสริมคุณธรรมของเด็กปฐมวัยนี้ ลำดับแรกจะทำความเข้าใจกับคำว่าคุณธรรม ว่าคืออะไรก่อน คำว่า คุณธรรมนี้ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ให้ความหมายว่า ธรรมที่เป็นคุณ, ความดีงาม, สภาพที่เกื้อกูล, (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2556: 51) คำว่า คุณธรรมนี้มีความหมายเหมือนกันกับคำว่า ศีลธรรม ซึ่งจะได้แยกคำว่าศีลธรรมเพื่อแปลความหมายให้เห็นอย่างชัดเจน ดังนี้ ศีล หมายถึง ความปกติ ความประพฤดี การกระทำ อภัยคายนิสัยใจคอที่ดี ความประพฤดีที่ดี จรรยาดี ความดี ความมีธรรม ข้อปฏิบัติสำหรับทางศาสนา (มานิต มานิตเจริญ, 2536: 909) พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) ให้ความหมายว่า ความปกติ เนื้อหาโดยอรรถ เล็งเห็นถึงข้อปฏิบัติที่ปฏิบัติแล้วทำให้เกิดความปกติ (พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ), 2533: 56-57) ส่วนคำว่า ธรรม หมายถึง สภาพที่ทรงไว้ ธรรมดา ธรรมชาติ ความดี ความถูกต้อง ความประพฤดีชอบ หลักการ แบบแผน ธรรมเนียม หน้าที่ ความชอบ ความยุติธรรม หลักการสอนของพระพุทธเจ้า (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2556: 141-142) เมื่อนำทั้ง 2 คำมารวมกันแล้วได้ศัพท์ใหม่ว่า ศีลธรรม หมายถึง ความประพฤดีที่ดีงามทางกาย วาจา ความประพฤดีที่ดีที่ชอบ ความสุจริตทางกายทางวาจาและอาชีวะ โดยทางศัพท์ ศีลธรรม แปลว่า ธรรมคือศีล หมายถึงธรรมชั้นศีล หรือธรรมในระดับศีล เพราะศีลเป็นธรรมอย่างหนึ่งในบรรดาธรรมภาคปฏิบัติ 3 อย่าง คือ ศีล สมาธิ และปัญญา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2556: 392) โดยสรุปแล้ว ศีลธรรม คือ สภาพที่ทรงไว้ซึ่งความประพฤดีที่ดี ที่ถูกต้อง ที่ยุติธรรม เป็นหน้าที่ที่พุทธบริษัทต้องประพฤติตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า

2.1 หลักคำสอนเรื่องไตรสิกขาคุณธรรมที่ควรสร้างเสริมให้เด็กปฐมวัย

ไตรสิกขา หรือ สิกขา 3 คือ ข้อที่ต้องศึกษา ข้อปฏิบัติที่เป็นหลักสำหรับศึกษา คือ ฝึกอบรม กาย วาจา จิตใจ และปัญญา(พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2556 : 107) จากความหมายของไตรสิกขานี้ จึงเป็นหลักธรรมที่ควรสร้างเสริมให้มีในจิตใจของมนุษย์ตั้งแต่ยังเด็กเพื่อปลูกฝังหรือสร้างเสริมคุณธรรมให้เกิดมีขึ้นในจิตใจ และพัฒนาให้ดีขึ้นไปเรื่อย ๆ รายละเอียดโดยสรุปของไตรสิกขา มีดังนี้

ศีล หมายถึง การประพฤติ ประพฤติถูกต้องตามหลักทั่ว ๆ ไป ที่มีหลักอยู่ว่า ไม่เป็นการทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน ไม่ทำให้ตนเดือดร้อนในการที่เกี่ยวเนื่องกันอยู่เป็นสังคมมนุษย์ หรือที่เกี่ยวเนื่องกันภายในครอบครัว หรือแม้ที่สุดที่เกี่ยวกับสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่เป็นของจำเป็นแก่ชีวิต ซึ่งทั้งหมดนั้นเราต้องปฏิบัติให้ถูกต้อง ในลักษณะที่ไม่เกิดโทษหรือเกิดอันตรายจากสิ่งเหล่านั้น ข้อปฏิบัติเหล่านี้เรียกว่า ศีล

สมาธิ หมายถึง ความสามารถบังคับจิตใจของตัวไว้ให้ได้ ในสถานการณ์ที่เป็นประโยชน์มากที่สุดตามที่ตนต้องการ ขอให้สังเกตความหมายของคำว่า สมาธิ ไว้ให้ถูกต้อง โดยมากท่านทั้งหลายจะได้ยินได้ฟังมาก่อนว่า สมาธินั้น คือความตั้งมั่นแน่วแน่ ถึงกับว่าผู้ นั้นแน่วแน่เหมือนกับท่อนไม้หรือคนตายไปแล้ว อย่างนั้นเสียโดยมาก หรือดีกว่านั้นมักจะกล่าวกัน เพียงว่า เป็นจิตที่สงบที่บริสุทธิ์ แต่ลักษณะเพียง 2 อย่างนั้น ยังไม่ใช่ความหมายที่แท้จริงของสิ่ง ที่เราเรียกว่า สมาธิ โดยสมบูรณ์เพราะยังมีอีกความหมายหนึ่ง คือ การทำจิตนั้นให้เหมาะสมที่จะ ให้ทำการงานทางจิต เป็นการบังคับจิต ผูกพันจิตหรืออบรมจิตให้จิตอยู่ในลักษณะที่พร้อม ที่มี สมรรถภาพถึงที่สุดในการปฏิบัติหน้าที่ทางจิต คำว่าสมาธิจึงแปลว่า จิตตั้งมั่น คือตั้งมั่นใน ลักษณะที่พร้อมจะปฏิบัติงาน ไม่ใช่ตั้งมั่นในลักษณะที่ไม่ปฏิบัติงานใด ๆ

ปัญญาศึกษา เป็นวิชาสุดท้ายใน ไตรสิกขา สำหรับจะฝึกอบรมให้เกิดความเข้าใจ และความแจ่มแจ้งในสิ่งทั้งหลายทั้งปวง ตามเป็นจริงและสมบูรณ์ (พุทธทาสภิกขุ, 2549: 105-108) พระพุทธศาสนากล่าวถึงปัญญามี 2 ระดับ

1) โลกียปัญญา ปัญญาเห็นชอบระดับโลกีย์ คือ ยังเนื่องในโลกขึ้นต่อโลก ได้แก่ ความเห็น ความเชื่อ ความเข้าใจเกี่ยวกับโลกและชีวิตที่ถูกต้องตามหลักแห่งความดี เป็นไปตาม คลองธรรม หรือสอดคล้องกับหลักศีลธรรม โดยทั่วไปสัมมาทิฐิประเภทนี้เกิดจาก ปรโตโฆสะ คือปัจจัยภายนอก หรือองค์ประกอบทางสังคม ด้วยอาศัยศรัทธาเป็นเครื่องเชื่อมโยงหรือชักนำ เฉพาะอย่างยิ่งเกิดจากการหล่อหลอมกล่อมเกลาของสังคม เช่นการอบรมสั่งสอนทางศีลธรรม การถ่ายทอดทางวัฒนธรรม แม้สัมพันธ์กับโยนิโสมนสิการก็มักเป็นโยนิโสมนสิการแบบเร้ากุศล ทิฐิระดับนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับคุณค่า เช่นว่า ดี ชั่ว ถูก ผิด อะไรดีกว่า อะไรเลวกว่า ควรจะเป็น ไม่ควรจะเป็น หรือน่าเป็น ไม่น่าเป็น ตลอดจนหลักความเชื่อ หลักความเห็นต่าง ๆ ที่จะรักษา คุณค่าที่พึงามถูกต้องเอาไว้

2) โลกุตตรปัญญา ปัญญาเห็นชอบระดับโลกุตตระ คือ เห็นโลก ไม่ขึ้นต่อโลก ได้แก่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโลกและชีวิตตามความเป็นจริง หรือรู้และเข้าใจตามสภาวะของธรรมชาติ พุดง่าย ๆ ว่ารู้เข้าใจธรรมชาตินั่นเอง สัมมาทิฐิประเภทนี้ เกิดจากโยนิโสมนสิการ ซึ่งเป็นองค์ประกอบภายใน หรือปัจจัยภายในตัวบุคคล ปรัตติยสะที่ตีหรือกลายมิตรอาจช่วยให้เพียงด้วยการกระตุ้นให้บุคคลนั้นใช้โยนิโสมนสิการแล้วรู้เห็นเข้าใจเอง หมายความว่าสัมมาทิฐิประเภทนี้ไม่อาจเกิดขึ้นได้เพียงด้วยการรับฟังแล้วเชื่อตามคนอื่นด้วยศรัทธา เพราะต้องเป็นการรู้จักที่ตัวสภาวะเอง ต้องเอาธรรมชาตินั่นเองเป็นข้อพิจารณาโดยตรง และด้วยเหตุนี้จึงไม่มีลักษณะเป็นหลักการ กฎเกณฑ์ ข้อยึดถือที่ปรุ้งแต่งหรือบัญญัติวางซ้อนเพิ่มขึ้นมาต่างหากจากธรรมชาติ และเป็นอิสระจากการหล่อหลอมของสังคม ไม่ขึ้นต่ออิทธิพลของสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป เป็นการเกี่ยวข้องกับธรรมชาติเองแท้ ๆ ซึ่งมีสภาวะและธรรมชาติเสมอเหมือนกันทุกถิ่นฐานทุกกาลสมัย โดยในนี้สัมมาทิฐิประเภทนี้จึงมีลักษณะเป็นโลกุตตระ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2543: 737-738)

สรุปว่า คุณธรรม มีความหมายว่า ธรรมที่เป็นคุณ ความดีงาม สภาพที่เกื้อกูล คำว่า คุณธรรมนี้มีความหมายเหมือนกันกับคำว่า ศีลธรรม เพราะว่าศีลธรรม แปลว่า ธรรมคือศีล หมายถึงธรรมขั้นศีล หรือธรรมในระดับศีล เพราะศีลเป็นธมอย่างหนึ่งในบรรดาธรรมภาคปฏิบัติ 3 อย่าง คือ ศีล สมาธิ และปัญญา จากความหมายของคุณธรรมและศีลธรรมที่กล่าวมาแล้วนั้น การสร้างเสริมคุณธรรมของเด็กปฐมวัย คือ การสร้างเสริมคุณธรรมเด็กปฐมวัยด้วยหลักไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา

3. การศึกษาในยุคยุคดิจิทัล

การศึกษายุคดิจิทัล หมายถึงอะไร มีผู้ให้ความหมายของการศึกษาในยุคดิจิทัลไว้หลายท่าน เช่น วิจารย์ พานิช (2560: 1-8) ได้กล่าวถึง การศึกษายุคดิจิทัลว่า การสร้างนวัตกรรมในทุกงาน ทุก Sector ทุกระดับสังคม คนทุกคน ทุกอายุเป็น “ผู้ทำงานด้วยความรู้” (Knowledge worker) มีการเรียนรู้ ณ ทุกจุดของชีวิต ทุกคน มีทักษะการเรียนรู้ (learning skill) แต่ละคน เป็น เจ้าของ รัฐจัดอำนวยความสะดวก โดยจัด e-Learning Tools ให้เป็นการเรียนรู้แบบ “ประชาธิปไตย” โดยประชาชนของประชาชนเพื่อประชาชนเพื่อประเทศไทย และใช้ความริเริ่มสร้างสรรค์ สำนวนนวัตกรรมเพื่อ Creative Economy & Creative Society รัฐต้องเปลี่ยน

บทบาทจาก Command & Control เป็น Empowerment เพื่อเปลี่ยนเศรษฐกิจและสังคมแบบ Disruptive Change สอดคล้องกับ วิรัช ปัทมศิริโรจน์ (2559: ออนไลน์) กล่าวถึง Education 4.0 คือ การเรียนการสอน ที่สอนให้นักศึกษาสามารถนำองค์ความรู้ที่มีอยู่ทุกหนทุกแห่งบนโลกนี้ มาบูรณาการเชิงสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนานวัตกรรมต่าง ๆ มาตอบสนองความต้องการของสังคม

การศึกษาในยุคดิจิทัลคือการศึกษาในยุคปัจจุบันนี้ ซึ่งเป็นการสอนโดยใช้สื่อใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการเรียนการสอน เป็นการสอนแบบออนไลน์ ที่ผู้เรียนผู้สอนอยู่ที่ไหนก็ได้ ในประเทศไทยหรือในโลกนี้ โดยสอนผ่านทางอินเทอร์เน็ตนั่นเอง ยืน ภู่วรรณ (2557: 6-8) กล่าวว่า ในอนาคตคนเราจะอยู่ร่วมกับสิ่งแวดล้อมสื่อใหม่ แสวงหา ความรู้ เทคโนโลยี ปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต วิธีการ และโครงสร้างองค์กร ทำให้ทุกคนเป็น Global citizen การศึกษา ต้องปรับตัวเอง ซึ่งต้องใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ Behaviorism Cognitivism Constructivism Connectivism ซึ่ง ประเด็นนี้ (วิรัช ปัทมศิริโรจน์. 2559: ออนไลน์) กล่าวว่า ควรให้ผู้เรียน สามารถ นำองค์ความรู้บนโลกมาบูรณาการ เชิงสร้างสรรค์พัฒนานวัตกรรมต่าง ๆ ซึ่งมีปัจจัย หลัก ๆ 3 ปัจจัย คือ Internet ความคิดสร้างสรรค์ การปฏิสัมพันธ์กับสังคม ให้นักเรียนมีโอกาส สร้างนวัตกรรมสอดคล้องกับ ฟาฏีนา วงศ์เลขา (2558: ออนไลน์) กล่าวว่า ยุคดิจิทัล เป็นยุค “โลก คือห้องเรียน” มีการนำสื่อเทคโนโลยี ในการถ่ายทอดความรู้จากครูผู้สอนไปสู่ผู้เรียน ส่งผล ให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ สนใจใฝ่เรียนรู้สนุกสนาน กระตือรือร้นในการเรียนรู้มากขึ้น ครูมี บทบาท ในการเป็นผู้อำนวยความสะดวกและชี้แนะแนวทางเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และ บางครั้งอาจจะต้อง เป็นผู้ร่วมเรียนรู้ไปพร้อมกับผู้เรียนด้วย จึงต้องมีคุณลักษณะที่เรียกว่า e-teacher ศูนย์พัฒนาการนิเทศและเร่งรัด คุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน สพฐ. (2559: 1)

4. การสร้างเสริมคุณธรรมของเด็กปฐมวัยในยุคดิจิทัลด้วยไตรสิกขา

การสร้างเสริมคุณธรรมของเด็กปฐมวัยการศึกษาในยุคดิจิทัลนั้นคือ การสร้างเสริม หรือการปลูกฝังให้เด็กมีศีลมีธรรมประจำจิตใจ อาจจะมีคำถามว่า ทำไมต้องสร้างเสริมคุณธรรม ของเด็กปฐมวัยในยุคดิจิทัลนี้ด้วย คำตอบ คือ การศึกษาในยุคดิจิทัลคือการศึกษาโดยอาศัย เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการจัดการเรียนการสอน โดยการสอนแบบออนไลน์ผ่านสัญญาณ อินเทอร์เน็ต ทำให้ผู้เรียนและผู้สอนสามารถเรียนสามารถสอนได้ในทุกที่ในโลกนี้ให้มีสัญญาณ อินเทอร์เน็ต อีกเหตุผลหนึ่งที่ต้องสร้างเสริมคุณธรรมนั้นเพราะตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา

สังคมไทยได้ผ่านกระบวนการพัฒนาการหรือการเปลี่ยนแปลงมาแล้ว 3 ยุค คือ ยุคเกษตรกรรม ยุคอุตสาหกรรม และยุคข้อมูลข่าวสารที่ให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่ช่วยอำนวยความสะดวกแก่ชีวิตได้อย่างมากมาย เหนือสิ่งอื่นใดทำให้ชีวิตและสังคมรูปแบบใหม่ที่เรียกว่า สังคมยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งหมายถึงโลกที่มีเชื่อมโยงถึงกันหมด ทำให้การเปิดรับกระแสความคิดและวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากสังคมในอดีต ชีวิตและสังคมในปัจจุบันจึงเปิดรับเอากระแสวัฒนธรรมต่าง ๆ เข้ามาอย่างไม่หยุดยั้งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ อย่างรวดเร็ว เช่น ด้านวัตถุหรือเทคโนโลยี ด้านจิตใจ แนวคิด ความเชื่อ พฤติกรรมของบุคคลในสังคม โดยเฉพาะโดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนและคนหนุ่มสาวรุ่นใหม่ (บางส่วน) ที่เป็นผู้รับวัฒนธรรมแบบยุคสมัยโลกาภิวัตน์ เน้นอิสระเสรีและสิทธิหน้าที่ของบุคคลเป็นสำคัญ แต่ให้ความสำคัญต่อจารีตประเพณีวัฒนธรรมน้อยลงที่เห็นปรากฏชัด ได้แก่ การแสดงออกถึงความรัก การมีเพศสัมพันธ์ และการสมรส เป็นต้น (โสวิทย์ บำรุงศักดิ์, 2556: 228) ที่กล่าวมานี้คือเหตุผลที่ต้องสร้างเสริมคุณธรรมให้เกิดมีในใจเด็กปฐมวัย

4.1 เด็กปฐมวัยกับการเป็นพลเมืองในยุคดิจิทัล

พลเมืองดิจิทัล (Digital citizens) คือ บุคคลที่มีความสามารถในการใช้ อินเทอร์เน็ต เพื่อมีส่วนร่วมในสังคมเศรษฐกิจดิจิทัล มีความรับผิดชอบ มีการปฏิบัติ สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ เด็กปฐมวัยนั้นถือได้ว่าเป็นพลเมืองดิจิทัล ซึ่งการเป็นพลเมืองดิจิทัลที่มีคุณภาพนั้นจำเป็นต้องมีทักษะและความรู้เกี่ยวกับสื่อเทคโนโลยี ดิจิทัล เพื่อให้เด็กปฐมวัยใช้ประโยชน์ในโลกออนไลน์ และเข้าใจถึงสิทธิและจริยธรรมที่สำคัญ ในยุคดิจิทัล และใช้ประโยชน์จากอินเทอร์เน็ต (วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง, 2561) เพื่อให้ ครอบคลุมมิติความหลากหลายในการดำเนินชีวิตที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนำไปสู่ การอยู่ร่วมกับสื่ออย่างมีคุณภาพ และเกิดประสิทธิภาพสูงสุด (โสภิตา วีรกุลเทวัญ, 2561) คุณค่าของเด็กปฐมวัยด้านศีลธรรม จากการเรียนในยุคดิจิทัล มีผู้กล่าวไว้ ดังนี้ การกำหนดคุณค่าและความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของเด็กปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 แบ่งออกเป็น 2 มิติ ดังนี้ คือ

1) เด็กปฐมวัยมีคุณค่าต่อตนเอง เด็กปฐมวัยเติบโตมาพร้อมกับการมีสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลรอบตัวที่มีอิทธิพลต่อ การรับรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อม กล่าวคือ ในปัจจุบันสื่อเทคโนโลยีเปรียบเสมือนกลไกสำคัญ ในการดำเนินชีวิต และพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กไทยในศตวรรษที่ 21 เด็กสามารถเรียนรู้สื่อ เทคโนโลยีดิจิทัลได้ด้วยความสะดวกและเข้าถึงเนื้อหาได้

อย่างง่ายดาย แต่ต้องอยู่ภายใต้ การดูแลอย่างใกล้ชิดจากพ่อแม่ ผู้ปกครองและครูเด็กปฐมวัย ควรได้เรียนรู้จากสื่อที่มีลักษณะ เป็น”สื่อปฏิสัมพันธ์”โดยให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย หลากหลายเน้นการมีส่วนร่วมภายใต้บรรยากาศที่อบอุ่นและเป็นกัลยาณมิตร (ชนิพรรณ จาติเสถียร และคณะ, 2560)

2) เด็กปฐมวัยสามารถเข้าถึงสื่อดิจิทัลได้ สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของเด็ก ทำให้เด็กมีคุณภาพ ชีวิตที่ดีแต่ต้องตระหนักเกี่ยวกับการใช้สื่อและ คำนึงถึงเหมาะสมของการใช้งาน (วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง, 2561) สารสำคัญของความเป็นเด็กในยุคดิจิทัลนั้นนอกจากการที่เด็กสามารถใช้เครื่องมือสื่อสารที่จำเป็นในการติดต่อสื่อสารได้แล้ว ด้วย ความรวดเร็ว ความสะดวกสบายในการติดต่อและการเข้าถึงแหล่งข้อมูลซึ่งเป็นในส่วนที่ดีแล้ว ในส่วนของข้อมูลที่เด็กเข้าไปเสพแล้วทำให้เกิดโทษนั้นก็มามากมายด้วยเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นเกมส์ ที่ใช้ความรุนแรง เช่นเกมส์สงครามต่าง ๆ เกมส์เหล่านั้นนอกจากจะทำให้เด็กติดจนไม่อยากทำอะไรนอกจากเล่นเกม ที่ร้ายไปกว่านั้นเกมส์ที่ใช้ความรุนแรงต่าง ๆ เหล่านั้นยังปลูกฝัง พฤติกรรมผิด ๆ ให้เด็ก ๆ เช่นกลายเป็นคนนิสัยก้าวร้าว มีพฤติกรรมชอบความรุนแรง นอกจาก เกมส์แล้วยังมีภาพยนตร์ ทั้งหนังสงครามหนังวัยรุ่นที่ออกมาในแนวใช้ความรุนแรงไม่ว่าจะยก พวกตีกันหรือฉากที่มีการตีแม่เหล้าเสพยา เป็นต้น ข้อมูลต่าง ๆ ที่กล่าวมานี้เป็นสิ่งที่ผู้ปกครองและ ครูปฐมวัยต้องช่วยกันป้องกันให้ได้มากที่สุด เพื่อให้เด็กปฐมวัยเติบโตขึ้นมาในสังคมดิจิทัลอย่างมี คุณภาพ

4.2 การสร้างเสริมคุณธรรมเด็กปฐมวัยด้วยไตรสิกขา

การสร้างเสริม คือ การสร้างสิ่งที่ยังไม่มีให้มีขึ้น และ สิ่งที่มีอยู่แล้วให้มีมากขึ้น ในที่นี้ หมายถึงการสร้างเสริมคุณธรรมให้มีในใจของเด็กปฐมวัยด้วยหลักศีลธรรมในทางพระพุทธศาสนา เพราะเด็กปฐมวัยคือวัยที่เริ่มเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ เมื่อเด็กมีศีลธรรม จะทำให้เขาสามารถ แยกแยะสิ่ง ที่ดีหรือไม่ดีได้ หรือเมื่อผู้ปกครองและครูแนะนำเขาว่าสิ่งนี้ไม่ดีนะไม่ควรทำหรือไม่ควรดู หรือไม่ ควรเอาเป็นแบบอย่าง สิ่งนี้ดีนะควรทำบ่อย ๆ เมื่อผู้ปกครองและครูแนะนำแล้วเด็กสามารถ เข้าใจตามได้ เพราะได้ได้รับการสั่งสอนหรืออบรมเรื่องศีลธรรมมาแล้วนั่นเองธรรมที่เป็นคุณ ความดีงาม สภาพที่เกื้อกูล คำว่า คุณธรรมนี้มีความหมายเหมือนกันกับคำว่า ศีลธรรม เพราะว่า ศีลธรรม แปลว่า ธรรมคือศีล หมายถึง ธรรมชั้นศีลหรือธรรมในระดับศีล เพราะศีลเป็นธรรมอย่าง หนึ่งในบรรดาธรรมภาคปฏิบัติ 3 อย่าง คือ ศีล สมาธิ และปัญญา จากความหมายของคุณธรรม

และศีลธรรมที่กล่าวมาแล้วนั้น การสร้างเสริมคุณธรรมของเด็กปฐมวัย คือการสร้างเสริมคุณธรรมเด็กปฐมวัยด้วยหลักไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา

การสร้างเสริมคุณธรรมของเด็กปฐมวัยด้วยหลักไตรสิกขานั้น การใช้หลักไตรสิกขาปลูกฝังลงไป在心ใจของเด็กนั้น ต้องประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาให้เข้าใจง่าย ให้เด็กสามารถรู้แล้วเข้าใจในสิ่งที่ผู้ปกครองและครูพยายามสื่อให้เขาเข้าใจ เช่น เรื่องศีล เป็นเรื่องการประพฤติดี ประพฤติถูกต้องตามหลักทั่ว ๆ ไป ที่มีหลักอยู่ว่า ไม่เป็นการทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน ไม่ทำให้นตนเองเดือดร้อนในการที่เกี่ยวเนื่องกันอยู่เป็นสังคมมนุษย์ หรือที่เกี่ยวข้องกันภายในครอบครัว หรือแม้ที่สุดที่เกี่ยวข้องกับสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่เป็นของจำเป็นแก่ชีวิต ซึ่งทั้งหมดนั้นเราต้องปฏิบัติให้ถูกต้อง ในลักษณะที่ไม่เกิดโทษหรือเกิดอันตรายจากสิ่งเหล่านั้น ข้อปฏิบัติเหล่านี้เรียกว่า ศีล ในการนำเรื่องศีลไปสอนเด็กควรใช้เรื่องที่ใกล้ตัวเขา เช่นเวลาเขาทำผิดพลาดไม่สุภาพและพูดสุภาพ เราก็สามารถนำเรื่องนั้นมาเป็นประเด็น เมื่อเขาพูดไม่สุภาพเราก็ตักเตือนและบอกว่าไม่ให้พูดแบบนี้อีกถ้าพูดแบบนี้ก็จะโดนทำโทษ เมื่อเขาพูดดีหรือทำดี เราก็ชมเชยหรือให้รางวัล และเราทำอย่างนี้กับเขาตลอดจะทำให้เด็กจดจำและรู้ว่าคำพูดแบบนี้ การกระทำแบบนี้ ทำและโดนทำโทษเป็นสิ่งที่ไม่ควรทำ ส่วนคำพูดหรือการกระทำในอีกลักษณะหนึ่งทำแล้วได้รับคำชมเชยและได้รางวัล ในที่สุดเด็กก็จะเลือกกระทำแต่สิ่งที่ดีที่เขากระทำแล้วได้รับคำชมเชยและได้รางวัล ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความใส่ใจและมั่นคงและตักเตือนของผู้ปกครองและครูต้องช่วยกันดูแลและประยุกต์ใช้ไตรสิกขาในระดับที่เหมาะสมกับสติปัญญาของเด็กระดับปฐมวัย

การปลูกฝังนิสัยเด็กตามกระบวนการที่กล่าวมานี้ถือว่าเป็นการปลูกฝังหลักไตรสิกขาให้เด็ก ๆ ในระดับปฐมวัยได้อย่างครบถ้วน โดยการยกเรื่องการพูดผิดกระทำผิดมาค่อยตักเตือนเขาอยู่ประจำจะทำให้เขามีสติระลึกได้ว่าสิ่งไหนดีสิ่งไหนไม่ดี โดยมีปัญญาในระดับคือความรู้ความเข้าใจในระดับเขาคอยควบคุมอีกที เมื่อเขาโตขึ้นแล้ว ค่อยเพิ่มเนื้อหาหรือหลักปฏิบัติของไตรสิกขาให้เข้มข้นขึ้นไปตามระดับความรู้หรือระดับปัญญาของเด็ก การสร้างเสริมคุณธรรมตามหลักไตรสิกขากับเด็กปฐมวัยจึงเป็นเรื่องที่สำคัญมากในสังคมดิจิทัล เพราะจะทำให้เขาเติบโตขึ้นมาเป็นประชากรที่มีคุณภาพตามหลักพระพุทธศาสนาเมื่อประชากรในสังคมเป็นคนมีคุณภาพสังคมนั้นย่อมสงบสุข

5. สรุป

สังคมยุคดิจิทัลนี้จึงเป็นยุคที่นำเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทกับการดำเนินชีวิตประจำวันของคนในสังคมมาก ไม่ว่าจะเป็นด้านหน้าที่การงานหรือการดำเนินชีวิตประจำวันภายในครอบครัวและสังคมนอกบ้าน ในวงการศึกษาก็เช่นกัน การศึกษาต้องอาศัยเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการจัดการเรียนการสอน โดยจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ ผ่านสัญญาณอินเทอร์เน็ต ทำให้ผู้เรียนและผู้สอน สามารถเรียนและสอนได้ทุกที่มีสัญญาณอินเทอร์เน็ต การเข้ามามีบทบาทของเทคโนโลยีต่าง ๆ ทำให้คนในยุคนี้ได้รับความสะดวกสบายจากเทคโนโลยีเหล่านั้น แต่ในทางตรงกันข้ามเทคโนโลยีที่ทันสมัยนี้ก็นำความเดือดร้อนมาให้กับคนในสังคมยุคดิจิทัลด้วย เช่น ทำให้คนในยุคนี้ต้องดิ้นรนมากเท่าทวีคูณเพื่อหาเงินมาซื้อเครื่องอำนวยความสะดวกที่ถูกสร้างขึ้นจากเทคโนโลยีที่ทันสมัยเหล่านั้น เทคโนโลยีในยุคดิจิทัลนี้ยังได้สร้างโลกอีกโลกหนึ่งขึ้น คือ โลกออนไลน์ ที่ตอบสนองความต้องการของคนในยุคนี้ได้เป็นอย่างดีทั้งด้านข่าวสาร ด้านการงาน เรียกว่าครอบคลุมทุกด้านข่าวสาร การงาน ความบันเทิง และรวมถึงการศึกษาด้วย

การศึกษาในระดับประถม มัธยม และอุดมศึกษา ก็ไม่น่าจะมีปัญหาเกี่ยวกับการเรียนออนไลน์มากนัก แต่การศึกษาระดับปฐมวัยน่าจะมีปัญหามาก เนื่องจากเด็กปฐมวัยยังไม่มีวุฒิภาวะและองค์ความรู้ที่จะเข้าถึงสื่อเทคโนโลยีเหล่านี้ การไม่มีวุฒิภาวะของเด็กปฐมวัยจึงส่งผลในการเสพสื่อเทคโนโลยีทั้งหลายบนสื่อออนไลน์ เพราะการใช้สื่อออนไลน์นั้นมีทั้งคุณและโทษดังที่กล่าวมาแล้ว ฉะนั้น ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องและใกล้ชิดกับเด็กในวัยนี้จึงควรทำความเข้าใจและดูแลอย่างใกล้ชิด และควรปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและศีลธรรมให้เด็กตั้งแต่ยังเล็กด้วยหลักไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา ในการนำเรื่องศีลไปสอนเด็กปฐมวัยควรสอดแทรกเรื่องใกล้ตัวเด็ก เช่น เมื่อเด็กทำผิดหรือพูดจาไม่สุภาพ พ่อแม่ และผู้ปกครองก็สามารถนำเรื่องนั้นมาเป็นประเด็น เพื่อชี้แนะ ตักเตือน ไม่ให้เด็กพูดอีก ซึ่งพ่อแม่ และผู้ปกครองสามารถปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้เด็กปฐมวัยได้ พร้อมทั้งสร้างเงื่อนไขและข้อตกลงร่วมกันถึงแนวทางในการปฏิบัติตน แต่หากเด็กไม่ปฏิบัติตามและพูดจาไม่สุภาพอีกครั้งเราก็สามารถปฏิบัติตามข้อเงื่อนไขและข้อตกลงได้เลย เมื่อเขาพูดดีหรือทำดี พ่อแม่ และผู้ปกครองก็ชมเชยหรือให้รางวัลเพื่อเสริมแรงทางบวกให้กับเด็กปฐมวัย เราสามารถทำอย่างนี้กับเด็กปฐมวัยได้ตลอด เพื่อเป็นการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้เด็กได้จดจำและรู้ว่า การพูดจาไม่สุภาพเด็กต้องได้รับโทษ แต่ถ้า

เด็กพูดจาไพเราะเด็กก็จะได้รับคำชมเชยหรือรางวัล เด็กก็จะเลือกกระทำแต่สิ่งที่ดีงาม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความใส่ใจของพ่อแม่ ผู้ปกครอง และครูที่ต้องช่วยกันดูแลและประยุกต์ใช้ตามหลักไตรสิกขาที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัยต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ). ทาน คีล ภาวนา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุภาพใจ. 2533.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2543). พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2556). พจนานุกรมพุทธศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา.
- มานิต มานิตเจริญ. (2536). พจนานุกรมไทย. กรุงเทพมหานคร: หสน. นิยมวิทยา.
- วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง. (2561). คู่มือพลเมืองดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: ดิวันโอวัน เปอร์เซนต์.
- โสภิตา วีรกุลเทวัญ. (2561). เท้าทันสื่อ : อำนาจในมือพลเมืองดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: สถาบันสื่อเด็กและเยาวชน.
- โสวิทย์ บำรุงศักดิ์. (2556) จริยศาสตร์. ขอนแก่น: เอมีก๊อปปี้ ปริ้นเตอร์.
- ชนิพรรณ จาติเสถียร, กันตวรรณ มีสมสาร และอภิรดีไชยกาล. (2560). การใช้สื่อเทคโนโลยีสำหรับเด็กปฐมวัย. กรุงเทพมหานคร: สมาคมอนุบาลศึกษาแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์พระบาทสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาสยามบรมราชกุมารี.
- วิจารณ์ พานิช. (2560). “เส้นทางสู่คุณภาพการศึกษายุคประเทศไทย 4.0”. การประชุมเชิงวิชาการทางการศึกษาระดับชาติ ครั้งที่ 4. มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล ศูนย์ประชุมสตาร์เวิลด์ จังหวัดนครราชสีมา. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). “กรอบแนวคิดพัฒนาการเศรษฐกิจ/การศึกษาไทย”. เอกสารประกอบการสัมมนาเชิงปฏิบัติการเพื่อปฏิรูประบบการประเมินและประกันคุณภาพการศึกษา.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). “นโยบายและแนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษา”. เอกสารประกอบการสัมมนาเชิงปฏิบัติการเพื่อปฏิรูประบบการประเมินและประกัน คุณภาพการศึกษา.

ฟาฏินา วงศ์เลขา. (16 มิถุนายน 2558). สพฐ. พลิกโฉมโรงเรียนมุ่งเป้า ป.1 อ่านเขียนได้. เดลินิวส์. <https://www.dailynews.co.th/education/328476> (สืบค้น 1 กรกฎาคม 2559).

วิรัช ปัทมศิริโรจน์. (2559). Education 4.0. <http://www.applicadthai.com/articles/education-4-0/> (สืบค้นเมื่อ 9 พฤศจิกายน 2559).

ศีลในวิสุทธิมรรคในฐานะเป็นภาพสะท้อนวิถีชีวิตของพระสงฆ์

ในพระพุทธศาสนา

Sīla In Visuddhimagga as a Reflection of the Monks Way
of Life in Buddhism

พระชนาเมธ เตชธโร (คำมุงคุณ), เสฐียร ทั้งทองมะดัน

Phra Chanamet Tejadharo (Khammungkhun), Sathien Thangthongmadan

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Ratchasima Campus

E-Mail: pinantol@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ความหมายของศีลในวิสุทธิมรรค 2) วิเคราะห์ภาพสะท้อนและวิถีชีวิตของพระสงฆ์ การรักษาศีลของภิกษุให้อยู่ในระเบียบวินัยที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้นั้น ปาริสุทธิตีลจัดเป็นศีลขั้นศีลวิสุทธิที่เป็นพื้นฐานที่สำคัญของภิกษุเพื่อการดำเนินไปสู่การปฏิบัติตนให้มีความบริสุทธิ์ เพื่อให้พระสงฆ์อยู่ร่วมกันด้วยความสามัคคี ทำให้เกิดความสวยงามเป็นระเบียบเรียบร้อยทำให้เกิดความศรัทธา ในวิสุทธิมรรคได้แสดงไว้ว่า บุคคลผู้ศัลยกรรมไม่เป็นที่ชอบใจของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นเหตุให้เพื่อนพรหมจารีทั้งหลายไม่พึงพราสาสน เป็นผู้มักขีในเพราะการครหาความเป็นผู้ศัลยกรรมเป็นผู้มีความร้อนใจในเพราะการสรรเสริญของผู้มีศีลเพราะความเป็นผู้ศัลยกรรมเป็นผู้มีผิวพรรณหม่นหมองเหมือนผ้าเปลือกไม้ เป็นผู้สัมผัสหยาบเพราะนํ้าอบทุกขมาให้แก่คนทั้งหลายผู้ถึงการเอาเยี่ยงอย่างของเขาตลอดกาลนาน การดำเนินชีวิตของพระสงฆ์ที่เข้าฟังพระศาสนาโดยบวชเป็นพระภิกษุด้วยเหตุผลต่าง ๆ แต่เวลาผ่านไปอาจมิได้สนใจการปฏิบัติเพื่อชำระกิเลส ทำให้กลายเป็นปัญหาโลกกว้างชะ ภาษุได้นั้นจำเป็นจะต้องได้ศึกษาหาความรู้ในปริยัติธรรม ในธรรมวินัย จะได้ไม่ให้เกิดความเสื่อมเสียแก่ภิกษุก็จะเป็นภัยอันตรายสำหรับภิกษุในพระพุทธศาสนา ไม่ควรส่งเสริมให้ทำลายพระพุทธศาสนาให้มากขึ้น ด้วยการเผยแพร่พฤติกรรมไม่ดีของภิกษุสู่สาธารณชนให้มากเกินไป บทบาทที่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาของพระภิกษุวัดเคยเป็นแหล่งความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม ต่อมาบทบาทของพระสงฆ์ในเรื่องทางโลกก็ลดลงไปตามเงื่อนไขทางเศรษฐกิจและสังคม จนส่งผลให้พระพุทธศาสนาไม่ยั่งยืนและอาจจะทำให้ภิกษุสงฆ์ได้อันตธานหมดไปเร็วขึ้นกว่าเท่าที่เป็นอยู่

ภิกษุทุกรูปต้องรักษาศีล 227 ข้อ ให้บริสุทธิ์ นำหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าออกเผยแผ่ไปทั่วโลก ทำให้พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรือง สืบต่อไป

คำสำคัญ: ศีลในวิสุทธิมรรค, ภาพสะท้อนวิถีชีวิตของพระสงฆ์, พระพุทธศาสนา

Abstract

This academic article is on the topic of keeping the precepts of monks in the discipline that the Buddha had prescribed. The morality of pure conduct is classified as the sacrament of purity of morality, which is the essential basis of the monks for conducting oneself in purity so that monks can coexist in unity, bring beauty, order, and make faith. In Visuddhimagga, it is shown that one who is immoral, is not pleased with gods and men, is untrained by fellow virgins, who suffers because of the insults of immorality, one who is zealous for praising of the virtuous, for being immoral is one whose complexion is dull like the bark of a tree, one who has a rough touch because it brings misery to those who have taken his example for a long time. Reflection of the monks who rely on the religion by being ordained as monks for various reasons, but over time, may not be interested in the practice of purification of defilement, to become a common sin problem of monks, it is necessary to study and find knowledge in the Dharma practice in the discipline so that there will be no disgrace to the monks, it will not be a danger for monks in Buddhism, should not encourage the destruction of Buddhism by spreading the bad behavior of monks to the public too much. The role of monks has changed over time, temples used to be a source of both secular and dharma knowledge, later the role of monks in secular matters was reduced by economic and social conditions to the effect of Buddhism. It is unsustainable and may cause the monks to vanish faster than it is now. All Buddhist monks must purify the 227 precepts, spread the teachings of the Lord Buddha throughout the world, and make Buddhism flourish forever.

Keyword: Sīla, Visuddhimagga, Reflection of the Monks

1. บทนำ

ภิกษุสงฆ์ผู้เป็นสาวกของพระพุทธเจ้าเป็นเนื่อนาบุญของโลก (ปุณฺณุเขตต์ โลกสสาติ) ดังที่ปรากฏในบทสวดเจริญสังฆคุณที่ขึ้นต้นด้วยคำว่า สุปฏิปันโน นั่นเอง แต่มิได้หมายความว่าภิกษุที่เข้ามาบวชหนึ่งเหลืองทุกรูปจะเป็นเนื่อนาบุญของโลกได้ จะเป็นได้ก็ต่อเมื่อมีศีลสมบูรณ์ ซึ่งจะต้องปฏิบัติฝึกฝนอบรมตน และบรรลุลุทธธรรมอย่างน้อยโสดาบันได้ชื่อว่า เป็นเนื่อนาบุญของโลก (พระพรหมคุณาภรณ์ 2555: 405) แต่มิได้หมายความว่าภิกษุที่ยังมิได้บรรลุมรรคผล หรือที่เรียกว่า สมมติสงฆ์ จะไม่เป็น ที่ตั้งแห่งบุญเพียงแต่ให้ผลแก่ผู้ทำบุญน้อยกว่าอริยสงฆ์เท่านั้น ถ้าพิจารณาจากการแบ่งประเภทของภิกษุสงฆ์ อันเป็นสาวกของพระพุทธเจ้าออกเป็น 2 ประเภท คือ เสขบุคคล คือผู้ที่ยังไม่บรรลุลหัตต์ แต่เป็นผู้มีศีลสมบูรณ์ก็เป็นที่ตั้งแห่งบุญของผู้ต้องการทำบุญได้ จะเห็นได้ว่าพุทธพจน์ที่ว่า วิเจยฺย ทานํ พิงฺเเลอกก่อนแล้วให้ทาน และอรรถาธิบายขยายความเพิ่มเติมว่า จะต้องเลือกปฏิบัติคือ ผู้รับทานซึ่งเป็นผู้มีศีล และยังจะต้องมีองค์ประกอบของการให้ทานอีก 2 ประการ คือ ผู้ให้จะต้องมีศรัทธา และสิ่งของที่ให้นำมาถวายจะต้องได้มาด้วยความบริสุทธิ์ การให้ทานด้วยองค์ประกอบ 2 ประการนี้เท่านั้นจึงจะได้บุญมาก

การบวชเป็นพระภิกษุเป็นประเพณีสืบเนื่องในพระพุทธศาสนาที่คนไทยถือปฏิบัติสืบทอดกันมาเป็นเวลานาน (ธรรมปราโมทย์, 2535: 43) การบวชเป็นพระภิกษุถ้ากล่าวกันตามประเพณี ที่มีมา เรามักจะได้ยินกันว่า บวชเพื่อทดแทนพระคุณพ่อแม่ แต่ถ้ามองในมุมมองของพระพุทธศาสนาแล้ว นั้นยังไม่ใช่เหตุผลหลักในการบวช เพราะถ้าเรายังไม่ฝึกฝนอบรมตนให้ดีขึ้น ก็จะไม่มีความดีอะไรไปทดแทนพระคุณพ่อแม่ ดังนั้นวัตถุประสงค์ที่ถูกต้องเป็นอันดับแรกของการบวช คือ บวชเพื่อแก้ไข นิสัยไม่ดีของตัวเอง การที่เรามาบวชความเป็นพระก็เกิดขึ้นจากการปฏิบัติตามพระธรรมวินัย เพราะฉะนั้นทันทีที่บวช ผู้บวชต้องรู้ว่า ต่อแต่นี้ไปข้าพเจ้าไม่ได้อยู่ภายใต้กฎหมายไทยเท่านั้น แต่ต้องดำรงในทางพระธรรมวินัยเพื่อไม่ให้เกิดความเสื่อมเสียแก่ภิกษุก็จะเป็นภัยอันตรายสำหรับภิกษุ ในพระพุทธศาสนาไม่ควรส่งเสริมให้ทำลายพระพุทธศาสนาให้มากนัก การเผยแพร่พฤติกรรมไม่ดีของภิกษุสู่สาธารณชนให้มากเกินไป บทบาทที่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาของพระภิกษุวัดเคยเป็นแหล่งความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม ต่อมาบทบาทของพระสงฆ์ในเรื่องทางโลกก็ลดลงไปตามเงื่อนไขทางเศรษฐกิจและสังคม จนส่งผลให้พระพุทธศาสนาไม่ยั่งยืนและอาจจะทำให้ภิกษุสงฆ์ได้อันตธานหมดไปเร็วขึ้นกว่าเท่าที่เป็นอยู่ ภิกษุทุกรูปต้องรักษาศีล 227 ข้อ ให้บริสุทธิ์

2. ความหมายของศีลในวิสุทธิมรรค

ในวิสุทธิมรรคได้อธิบายขยายความ คำว่า ศีล ในความหมายเจตนาขึ้นว่า ได้แก่ เจตนาของ บุคคลผู้งดเว้นจากบาปกรรม มีปาณาติบาตเป็นต้นหรือเจตนาของบุคคลผู้กำลังบำเพ็ญวัตรปฏิบัติอยู่ (พระพุทธโฆสเถระ, 2556: 10)

2.1 ความหมายของศีลในวิสุทธิมรรค

ในคัมภีร์วิสุทธิมรรคแปล สีสันเทศ ปัญหกรรม 6 ได้กล่าวถึงศีลนั้นในลักษณะเป็นคำถามว่า “อะไรเป็นศีล” และมีคำตอบว่า “ธรรมทั้งหลายมีเจตนาเป็นต้นของบุคคลผู้เว้นจากโทษมีปาณาติบาตเป็นต้นก็ดี ของบุคคลผู้บำเพ็ญข้อวัตรปฏิบัติที่ดี เป็นศีล” และในประเด็นเดียวกันของเรื่องศีลนี้ พระสารีบุตรก็ได้กล่าวไว้ ในปฏิสัมภิทาในลักษณะถามตอบว่า “อะไรเป็นศีล เจตนาเป็นศีล เจตสิกก็เป็นศีล สังวรก็เป็นศีล ความไม่กำเริบกำเริบก็เป็นศีล” (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2523: 13)

คำว่า ศีล ในความหมาย ได้แก่การงดเว้นจากมโนทุจริต 3 (วสิน อินทสระ, 2557: 29) คือเจตนาเพ่งเล็งอยากได้ของเขา เจตนาปองร้ายเขา ความเห็นผิดที่เกิดขึ้นทางใจ (ปัญญา ไซ้บางยาง, 2548: 25) คำว่าศีลในความสำรวมหรือสังวร มีความหมายถึง 5 ประการด้วยกัน คือ

1. ปาติโมกขสังวร สำรวมระวังในสิกขาบทตามภูมิชั้นของตน เช่น ศีล 5 เป็นปาติโมกข์ของอุบาสกอุบาสิกา ศีล 10 เป็นปาติโมกข์ของสามเณร สิกขาบท 227 เป็นปาติโมกข์ของภิกษุ เป็นต้น
2. สติสังวร ระวังกิดกันบาปด้วยสติ
3. ญาณสังวร ระวังกิดกันบาปด้วยญาณคือ รู้เท่าทัน
4. ขันติสังวร ระวังกิดกันบาปด้วยความอดทน
5. วิริยสังวร ระวังกิดกันบาปด้วยความเพียรพยายาม (วสิน อินทสระ, 2557: 30)

คำว่าศีลในความหมายไม่ล่วงละเมิด ได้แก่การไม่กำเริบล่วงทางกาย ทางวาจาของผู้ที่ได้ สมาทานศีลไปแล้ว คือรักษาศีลที่ตนได้สมาทานไปแล้วให้ดี มิให้ขาด มิให้ทะลุ มิให้ต่างพร้อยหรือ เส่ร้ายหมอง (พระธรรมธีรราชมหามุนี (โชดก ญาณสิริ), 2550: 375)

2.2 ประเภทของศีลในวิสุทธิมรรค

ในวิสุทธิมรรคได้แยกประเภทของศีลไว้โดยละเอียด ตั้งแต่ศีลมีประเภทเดียวคือ ความปกติของตน ศีลมีประเภท 2 ศีลมีประเภท 3 ศีลมีประเภท 4 ศีลมีประเภท 5 ในที่นี้จะนำมา เฉพาะที่เห็นว่าจะเป็นประโยชน์เกื้อกูลแก่การปฏิบัติในปาริสุทธิศีลให้บริสุทธิ์เท่านั้น

1. ศิลมีประเภท 2 เช่น จาริตตศิลป์ หมายถึงการประพุดิตตามสิกขาบทที่พระผู้มี พระภาคเจ้า ทรงบัญญัติไว้ว่าสิ่งนี้ควรทำ วาริตตศิลป์ หมายถึงการไม่ฝ่าฝืนสิกขาบทที่ทรงห้ามไว้ว่าสิ่งนี้ไม่ควรทำ

อาภิสมาจาริกศิลป์ หมายถึง ความประพุดิตอย่างสูงในสิกขาบทเล็ก ๆ น้อย ๆ พระวินัยที่พระพุทธเจ้าวางขึ้นแก่พระสงฆ์เพื่อเป็นหลักในการประพุดิตในด้านขนบธรรมเนียมและเพื่ออาจารย์ที่เหมาะสมของพระสงฆ์

สปริยันตศิลป์ หมายถึงศิลปะมีลาม ยศ ญาติ อวัยวะและชีวิตเป็นที่สุดได้แก่บุคคลที่ล่วงละเมิดสิกขาบทที่ตนสมาทานแล้วเพราะมีลามเป็นเหตุ เพราะลามเป็นปัจจัย เพราะลามเป็นตุการ เพราะมียศเป็นเหตุเป็นปัจจัยเป็นตุการ เพราะมีญาติเป็นเหตุเป็นปัจจัยเป็นตุการ เพราะมีอวัยวะ เป็นเหตุเป็นปัจจัยเป็นตุการและเพราะชีวิตเป็นเหตุ เพราะชีวิตเป็นปัจจัย เพราะชีวิตเป็นตุการ

อปริยันตศิลป์ หมายถึงศิลปะไม่มีลาม ยศ ญาติ อวัยวะและชีวิตเป็นที่สุดได้แก่ บุคคลที่ไม่มีจิตที่จะล่วงละเมิดสิกขาบทที่ตนสมาทานแล้วเพราะลามเป็นเหตุ เพราะลามเป็นปัจจัย เพราะลามเป็นตุการ เพราะยศเป็นเหตุเป็นปัจจัยเป็นตุการ เพราะญาติเป็นเหตุเป็นปัจจัยเป็นตุการ เพราะอวัยวะเป็นเหตุเป็นปัจจัยเป็นตุการและเพราะชีวิตเป็นเหตุ เพราะชีวิตเป็นปัจจัย เพราะชีวิตเป็นตุการเป็นต้น

2. ศิลมีประเภท 3 เช่น หีนศิลป์ หมายถึงศิลปะที่บุคคลสมาทานปฏิบัติด้วยความเป็นผู้ต้องการยศ มัชฌิมศิลป์ หมายถึงศิลปะที่บุคคลสมาทานปฏิบัติด้วยความเป็นผู้ต้องการผลบุญ ปณิตศิลป์ หมายถึงศิลปะที่ บุคคลสมาทานปฏิบัติเพราะเห็นว่าศิลปะนี้เป็นสิ่งที่ควรทำ

อิตตาทิปปัตยศิลป์คือ ศิลที่บุคคลผู้ใดเพื่อสละทั้งสิ่งซึ่งไม่สมควรแก่ตนผู้มีตนเป็นที่เคารพ โลกาธิปปัตยศิลป์คือ ศิลที่บุคคลผู้ใดเพื่อจะหลีกเลี่ยงจากการตำหนิของชาวโลกผู้มีโลกเป็นที่เคารพ ธรรมาทิปปัตยศิลป์คือ ศิลที่บุคคลผู้ใดเพื่อจะบูชาความยิ่งใหญ่ของธรรมผู้มีธรรมเป็นที่เคารพ

3. ศิลมีประเภท 4 คือ ภิกขุศิลป์ หมายถึง สิกขาบททั้งหลายที่ทรงบัญญัติไว้และสิกขาบทเหล่าใดที่จะต้องรักษานอกเหนือจากบทบัญญัติของภิกษุณี ภิกษุณีศิลป์ หมายถึง สิกขาบท ทั้งหลายที่ทรงบัญญัติปรารภเฉพาะภิกษุณี และสิกขาบทเหล่าใดที่ภิกษุณีจะต้องรักษานอกเหนือจาก บทบัญญัติของภิกษุทั้งหลาย อนุปสัมบันศิลป์ หมายถึง ศิล 10 ของสามเณรและสามเณรี คหฬฐศิลป์หมายถึง นิจศิลป์หรือศิลป์ 5 อุโบสถศิลป์หรือศิลป์ 8 สำหรับอุบาสกอุบาสิกาทั้งหลายเป็นต้น (พระพุทธโฆสเถระ, 2556: 17-23)

ในสาระสำคัญแห่งวิสุทธิมรรคได้ให้ความหมายของประสาทแห่งศีลไว้ว่า วาริตศีล หมายถึงข้อห้ามคือพระพุทธรเจ้าทรงห้ามไว้ว่าสิ่งใดไม่ควรทำถ้าไปทำเข้าเป็นผิดศีล เช่น ห้ามภิกษุมิให้บริโภคอาหารในเวลาวิกาล เป็นต้น จาริตศีล หมายถึงข้อที่พระพุทธรเจ้าทรงอนุญาตหรือ บัญญัติไว้ว่าต้องทำถ้าไม่ทำเป็นผิด เช่น ทรงบัญญัติให้ภิกษุ ทำอุโบสถทุก ๆ กึ่งเดือนคือ 15 วันต่อครั้ง ถ้าภิกษุไม่ป่วยไม่พิการไม่ทำอุโบสถเสียเฉย ๆ เพราะความเกียจคร้านหรือเบื่อหน่ายอย่างนี้ เป็นต้น

อภิสมจาริกศีล หมายถึงศีลที่เกี่ยวกับความประพฤติมารยาทอันละเอียดละไม หรือสมบัติผู้ดี อาทิพรหมจาริกศีล หมายถึงศีลที่เป็นพรหมจรรย์อย่างเช่น ศีล 226 ของพระภิกษุ ศีล 10 ของสามเณร เป็นต้น อีกอย่างหนึ่งอาทิพรหมจาริกศีล หมายถึงศีลในองค์มรรค คือสัมมาวาจา สัมมากัมมันตะและสัมมาอาชีวะ เป็นต้น (วคิน อินทสระ, 2557: 29-30)

ในคัมภีร์วิสุทธิมรรคตอนสัณนิเทศได้แสดงถึงศีลไว้หลายประการตั้งแต่ศีลมีอย่างเดียว ศีล 2 อย่าง ศีล 3 อย่าง ศีล 4 อย่าง และศีล 5 อย่าง เฉพาะในศีล 4 อย่างได้แสดงปาริสุทธิศีล 4 ไว้ว่า ภิกษุเป็นผู้สำรวมด้วยพระ ปาฏิโมกขสังวรศีลกับการดำเนินชีวิตของพระสงฆ์ ก็เพื่อพระสงฆ์ปฏิบัติในการดำเนินชีวิตเพื่อให้เกิดการสำรวมระวังในศีลปาฏิโมกข์ คือ ท่านกล่าวถึงศีลของพระภิกษุซึ่งเป็นศีลที่เป็นหลักเป็นประธาน โดยความหมายถึงการไม่ล่วงศีล การรักษาศีลที่มากในพระปาฏิโมกข์ ๒๒๗ ข้ออย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นสิกขาบทที่ปรากฏในพระปาฏิโมกข์ หรือสิกขาบทนอกพระปาฏิโมกข์ตามที่กล่าวมาก็คงมีความสำคัญยิ่งอันภิกษุจะต้องถือปฏิบัติตามและงดเว้นกิจตามที่ทรงห้าม ซึ่งภิกษุใดประพฤติอย่างเคร่งครัดเข้มแข็ง ย่อมได้ชื่อว่าเป็นผู้มีศีลดีมีวัตรที่ดี การบรรพชาของภิกษุนั้นไม่ไร้ผลแน่นอน ด้วยใจของพระภิกษุผู้มีศีลดีมีวัตรที่ดี ย่อมไม่หยิ่งลงสู่ภัย มีการเตือนตนเองได้ เปรียบเสมือนพระอาทิตย์จะไม่หยิ่งลงสู่ความมืด ซึ่งเป็นไปด้วยอำนาจแห่งการลวงละเมิดซึ่งสิกขาบท 6 ประการ ที่ทรงบัญญัติไว้เพราะการมีอาชีวะเป็นเหตุ มีการหลอกลวง การแสวงหาลาภด้วยลาภ เป็นต้น ศีลนี้คืออาชีวะปาริสุทธิศีล การบริโภคปัจจัย 4 อันบริสุทธิ์ด้วยการพิจารณา ศีลนี้คือ ปัจจัยสันนิสฺสศีล (พระพุทธรโฆสเถระ, 2556: 24-25)

3. การดำเนินชีวิตของพระสงฆ์และภาพสะท้อนเรื่องเกี่ยวกับศีล

การรักษาศีลของภิกษุให้อยู่ในระเบียบวินัยที่พระพุทธรเจ้าทรงบัญญัติไว้นั้น เพื่อให้พระสงฆ์อยู่ร่วมกันด้วยความสามัคคี ไม่ทำให้เกิดคณะสงฆ์แตกแยก ทำให้เกิดความสวยงามเป็นระเบียบเรียบร้อยทำให้เกิดความศรัทธา ผู้ที่พบเห็นได้กุลบุตรที่บวชเข้ามามีความหลากหลายของฐานะไม่เท่ากัน เมื่อบวชเข้ามาอยู่ร่วมกันบางรูปก็ทำให้เกิดความเสื่อมเสียบ้าง เป็นโลกวัชชะบ้าง ทำให้ชาวบ้านติเตียนได้ แต่ถ้าชาวบ้านทำก็ไม่เป็นไร เมื่อภิกษุได้ทำบ้างก็จะไม่ดีทำให้เสื่อมความศรัทธา นับว่าเป็นภัยของภิกษุ เช่น ภิกษุดื่มสุรา เมื่อถูกจับ

ได้ก็ให้ภิกษุรูปนั้นต้องสึกไป เป็นคฤหัสถ์การตีแม่เหล้า แค่ออปปาจิตตีย์ แต่ต้องจับภิกษุสึกออกไปเป็นคฤหัสถ์ การรู้ภัยของภิกษุได้นั้นจำเป็นต้องได้ศึกษาหาความรู้ในปริยัติธรรม

ในธรรมวินัย จะได้ไม่ให้เกิดความเสื่อมเสียแก่ภิกษุและคณะสงฆ์ก็จะเป็นภัยอันตรายสำหรับภิกษุในพระพุทธศาสนา จำเป็นอยู่ที่พุทธศาสนิกชนควรร่วมมือกัน ไม่ควรส่งเสริมให้ทำลายพระพุทธศาสนาให้มากนักด้วยการเผยแพร่พฤติกรรมไม่ดีของภิกษุสู่สาธารณชนให้มากเกินไป จนส่งผลให้พระพุทธศาสนาไม่ยั่งยืนและอาจจะทำให้ภิกษุสงฆ์ได้อันตรธานหมดไปเร็วขึ้นกว่าเท่าที่เป็นอยู่ความเป็นผู้มีศีลสมบูรณ์ย่อมมีได้ด้วยเหตุ 2 ประการ คือด้วยการเห็นโทษแห่งศีลวิบัติและด้วยการเห็นคุณแห่งศีลสมบัติ การเห็นคุณของศีลนั้นมี ความปรากฏในอังคุตตรนิกาย ทสกนิบาต ว่าครั้งนั้นพระอุบาลีเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับถวายอภิวาทแล้วนั่ง ณ ที่สมควรได้ทูลถามพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระตถาคตทรงบัญญัติสิกขาบททรงแสดงปาติโมกข์แก่เหล่าสาวกโดยอาศัยอำนาจประโยชน์เท่าไรหนอ พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า “อุบาลี ตถาคต บัญญัติสิกขาบทแสดงปาติโมกข์แก่เหล่าสาวกโดยอาศัยอำนาจประโยชน์ 10 ประการ” คือ (1) เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ (2) เพื่อความผาสุกแห่งสงฆ์ (3) เพื่อชมบุคคลผู้เกื้อยาก (4) เพื่อความอยู่ผาสุกแห่งเหล่าภิกษุผู้มีศีลดีงาม (5) เพื่อปิดกั้นอัสวะทั้งหลายอันจะบังเกิดในปัจจุบัน (6) เพื่อกำจัดอัสวะทั้งหลายอันจะบังเกิดในอนาคต (7) เพื่อความเลื่อมใสของคนที่ยังไม่เลื่อมใส (8) เพื่อความเลื่อมใสยิ่งขึ้นไปของคนที่ยังเลื่อมใสแล้ว (9) เพื่อความตั้งมั่นแห่งสัตถธรรม (10) เพื่อเอื้อเฟื้อวินัย (อง.ทสก. (ไทย) 24/31/81)

การเห็นโทษของศีลนั้น ในวิสุทธิมรรคได้แสดงไว้ว่า บุคคลผู้ทุศีลย่อมไม่เป็นที่ขอบใจของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นเหตุให้เพื่อนพรหมจารีทั้งหลายไม่พึงพำรสอนเป็นผู้มีทุกข์ในเพราะการครหาความเป็นผู้ทุศีล เป็นผู้มีความร้อนใจในเพราะการสรรเสริญของผู้มีศีลเพราะความเป็นผู้ทุศีล ย่อมเป็นผู้มีผิวพรรณหม่นหมองเหมือนผ้าเปลือกไม้ เป็นผู้มีสัมผัสหยาบเพราะนํ้าอบายทุกข์มาให้แก่คนทั้งหลายผู้ถึงการเอาเยี่ยงอย่างของเขาดลตลอดกาลนาน เป็นผู้มีความค่าน้อยเพราะทำให้ปัจจุธรรมของเขาไม่มีผลมาก เป็นผู้หวาดสั่นงว้าง ใ้ไปเหมือนคนมีเวรอยู่ทั่วไปเป็นผู้ไม่ควรในอันที่จะบรรลุธรรมวิเศษเหมือนคนตาบอดไม่ควรในการดูรูปะนั้น

การมองเห็นโทษในศีลวิบัติด้วยการพิจารณาคือ ความสุขของผู้มีศีลขาด ไม่สละความสุขอันมีผลเป็นทุกข์แผ่รื้อนยิ่งกว่าทุกข์ในการทอดกองไฟ จักมีแต่ที่ไหน ความสุขอันยินดีในการกราบไหว้ของภิกษุผู้มีศีลวิบัติ ผู้มีส่วนแห่งทุกข์ ยิ่งกว่าทุกข์ในการเสียดสีแห่งเชือกขนทางสัตว์อันมันเหนียว จักมีได้อย่างไร ความสุขในอันยินดีต่อการประนมมือของผู้มีศรัทธาของภิกษุผู้ไม่มีศีล ผู้จะมีทุกข์อันมากกว่าทุกข์ที่เกิดแต่การทิ่มแทงด้วยหอก เหตุไรจึงจะมี

ได้เล่าความสุขในการบริโภคจิ๋วของภิกษุผู้ไม่สำรวมซึ่งจะต้องได้ส่วยทุกซัอันแผ่ร่อนด้วยสัมผัสแผ่นเหล็กอันลุกโชนในนรกสันกาลนาน ภิกษุผู้ไม่มีศีล แม้บิณฑบาตจะมีรสอร่อยก็เปรียบเหมือนยาพิษอันร้ายแรง เพราะเป็นเหตุให้กลืนกินก้อนเหล็กแดงตลอดกาลนาน การใช้เตียงและเตียงของภิกษุผู้ไม่มีศีล ซึ่งจะต้องถูกเตียงและเตียงเหล็กอันลุกโชนเบียดเบียนตลอดกาลนาน แม้จะสำคัญว่าเป็นสุขก็ถือว่าเป็นทุกข์ จะน่ายินดีอะไรในการอยู่ในวิหารที่เขาถวายเป็นศรัทธาสำหรับภิกษุผู้ทุศีล เพราะมันเป็นเหตุให้ต้องตกไปอยู่ในกลางหม้อเหล็กอันลุกโชน บุคคลผู้ทุศีลเป็นผู้ไม่พ้นจากภัยทั้งปวง เป็นผู้มีประตูลี้ภัยอันถูกปิดแล้ว (พระพุทธโฆสเถระ, 2556: 79-80)

พระจุพนาคนเถระอันเตวาลิกของพระสมัตเถระกล่าวว่าปาติโมกขสังวรศีลนั้นแลคือศีลเพียงรักษาทวารทั้ง 6 ชื่อว่าอินทริยสังวรศีล เพียงทำปัจจัยให้เกิดขึ้นโดยธรรมโดยชอบชื่อว่า อาชีวาปาริสุทธิศีล เพียงพิจารณาปัจจัยที่ได้แล้วว่ามีอยู่แล้วบริโภคชื่อว่า ปัจจัยสันนิสสิตศีล เมื่อว่าโดยตรงปาติโมกขสังวรศีลเท่านั้นชื่อว่าศีลปาติโมกขสังวรศีลของภิกษุใดขาดแล้ว ภิกษุนั้นไม่อาจกล่าวได้ว่าจักรักษาศีลที่เหลือได้เปรียบเหมือนบุรุษศีรษะขาดแล้วจึงไม่อาจรักษามือเท้าชีวิตไว้ได้ ส่วนปาติโมกขสังวรศีลของภิกษุใดไม่เสียภิกษุนี้อาจทำศีลที่เหลือให้เป็นปกติได้เหมือนบุรุษศีรษะไม่ขาดก็รักษาชีวิตไว้ได้ (อง.ทสก.อ. (ไทย) 5/-/-/226)

ในวิสุทธิมรรคได้แสดงองค์ธรรมที่เป็นเหตุปัจจัยสนับสนุนให้ปาริสุทธิศีลแต่ละข้อมีความบริสุทธิ์และมีความตั้งมั่นไว้ว่า

ปาติโมกขสังวรศีล ชื่อว่าเทศนาสุทธิ เพราะบริสุทธิ์ได้ด้วยการแสดงอาบัติมีศรัทธาเป็นเหตุให้สำเร็จ เพราะการบัญญัติสิกขาบทเป็นสิ่งที่เกินวิสัยของพระสาวก เพราะเหตุนี้บุคคลพึงสมาทานเอาสิกขาบทตามที่ทรงบัญญัติไว้แล้วอย่างไม่ให้มีเศษเหลือไม่กระทำอาลัยแม้ในชีวิต

อินทริยสังวรศีล ชื่อว่าสังวรสุทธิ เพราะบริสุทธิ์ด้วยตั้งใจสังวรสำรวมระวัง มีสติเป็นเหตุให้สำเร็จเพราะอินทริยทั้งหลายที่ตั้งมั่นอยู่ด้วยสติแล้ว เป็นสภาพอันบาปธรรมทั้งหลายมีอภิชฌาจะพึงร่วไหลเข้าไปมิได้

อาชีวาปาริสุทธิศีล ชื่อว่าปริเยฐสุทธิ เพราะบริสุทธิ์ด้วยการแสวงหาปัจจัยของผู้ละอนเสนาแล้วมีวิริยะเป็นเหตุให้สำเร็จ เพราะวิริยะที่ปรารภโดยชอบแล้วเป็นการประหามิฉณาอาชีวะ เพราะฉะนั้นพึงละอนเสนาคือการแสวงหาอันไม่สมควรอันไม่เหมาะสม แล้วจึงอาศัยซึ่งปัจจัยทั้งหลายอันเกิดขึ้นโดยความบริสุทธิ์เท่านั้น

ปัจจัยสันนิสสิตศีล ชื่อว่าปัจจเวกขณสุทธิ เพราะบริสุทธิ์ด้วยการพิจารณา มีปัญญาเป็นเหตุให้สำเร็จเพราะผู้มีปัญญาก็สามารถมองเห็นโทษและอนิสงส์ของปัจจัย

ทั้งหลายได้ พึงละความกำหนัดยินดีในปัจจุบันและพิจารณาปัจจัยที่เกิดขึ้นโดยธรรมสม่ำเสมอ (พระพุทธโฆสเถระ, 2556: 62)

ยังมีหลักธรรมที่สนับสนุนให้ปาริสุทธิสถมีความผ่องแผ้วหรือเกิดความเศร้าหมองได้อีก นั่นคือเมถุนสังโยค 7 ประการ มี

1. สมณะหรือพราหมณ์บางคนในโลกนี้ ปฏิญญาว่าเป็นพรหมจรรย์อย่างถูกต้อง ไม่ประพฤติกิจสองต่อสองกับมาตุคาม แต่ยังยินดีพอใจและถึงความปลื้มใจด้วยการที่ มาตุคามอาบน้ำให้ ลูบไล้ให้วนด้นให้
2. ไม่ถึงอย่างนั้น แต่ยังยินดีพอใจและถึงความปลื้มใจในการหัวเราะกระชาก กระชื้อเล่นหัวและยังล้อเลียนกับสตรีเพศอยู่
3. ไม่ถึงอย่างนั้น แต่ยังยินดีพอใจและถึงความปลื้มใจในการเพ่งดูจักขุแห่ง สตรีเพศด้วยจักขุของตน หรือในการสบตานั้น
4. ไม่ถึงอย่างนั้น แต่ยังยินดีพอใจและถึงความปลื้มใจเมื่อได้ยินเสียงพูดจา หรือเสียงหัวเราะเสียงขบร้องของสตรีเพศ ในที่นอกฝานอกกำแพงนั้น
5. ไม่ถึงอย่างนั้น แต่เมื่อนึกถึงเรื่องที่เคยหัวเราะเล่นหัวกับสตรีแล้วเกิดความยินดีพอใจและถึงความปลื้มใจ
6. ไม่ถึงอย่างนั้น แต่เห็นคหบดีหรือบุตรของคหบดีผู้เพียบพร้อมด้วยกามคุณ 5 บำเรอตนอยู่แล้วกระหยิ่มยินดีพอใจและถึงความปลื้มใจ
7. ไม่ถึงอย่างนั้น แต่ประพฤติพรหมจรรย์ด้วยมุ่งปรารถนาจะได้เป็นเทพเจ้า หรือเทพองค์ใดองค์หนึ่งด้วยศิวัตถหรือด้วยพรหมจรรย์อันนี้ แล้วยินดีพอใจและถึงความปลื้มใจกับการทำเช่นนั้น

ผู้ที่ล่วงพ้นเมถุนสังโยคทั้ง 7 ประการนี้ไม่ได้ ชื่อว่าเป็นความขาด ความทะลุ ความต่างและความพร้อยแห่งพรหมจรรย์ พรหมจรรย์ของเขาจะชื่อว่าปาริสุทธิไม่ได้เลยและ เขาย่อมไม่สามารถล่วงพ้นจากชาติ ชรา พยาธิและมรณะได้ (อง.สตตก. (ไทย) 23/50/83-84)

สรุปธรรมคือ หิริและโอตตปปะ การเห็นโทษแห่งศีลวิบัติและเห็นคุณแห่งศีลสมบัติ การเว้นจากเมถุนสังโยคทั้ง 7 ประการ ทั้งหมดเป็นธรรมที่สนับสนุนให้ปาริสุทธิสถเกิดขึ้นและมีความผ่องแผ้ว บริสุทธิ ไม่เศร้าหมอง และมีธรรมคือ ศรัทธา สติ วิริยะ ปัญญา ที่ผู้ปฏิบัติในปาริสุทธิสถจะต้องทำให้เกิดมีขึ้นในตนอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้ปาริสุทธิสถมีความ บริสุทธิเป็นฐานของกุศลธรรมที่ยิ่งขึ้นไป

1. อานิสงส์ของปาริสุทธิสถ

ปาริสุทธิสถจัดเป็นศีลขั้นสัทธิสุทธิตัวที่เป็นพื้นฐานอันสำคัญโดยเฉพาะของภิกษุที่มี จดมุ่งหมายเพื่อการดำเนินไปสู่การปฏิบัติตนให้มีความบริสุทธิ์ มีอานิสงส์อย่างนี้คือ

ในปฏิสัมพันธ์มารวม แสดงอันสงส์ของศีลที่สอดคล้องกับปาริสุทธิไว้ว่า เพราะสำหรับปณาสติบาตชื่อว่าศีล เพราะไม่ล่วงละเมิดปณาสติบาตชื่อว่าศีลเป็นต้น ศีลนี้ย่อมเป็นไปเพื่อความไม่เดือดร้อนใจ เพื่อปราโมทย์ เพื่อปิติ เพื่อปัสสัทธิ เพื่อโสมนัส เพื่อการปฏิบัติโดยเอื้อเฟื้อ เพื่อความเจริญ เพื่อทำให้มาก เพื่อเป็นเครื่องประดับ เพื่อเป็นเครื่องป้องกัน เพื่อเป็นเครื่องแวดล้อม เพื่อความสมบูรณ์ ย่อมเป็นไปเพื่อความเบื่อหน่ายโดยส่วนเดียว เพื่อคลายกำหนด เพื่อดับ เพื่อบรรเทา เพื่อยุติ เพื่อบรรเทา เพื่อบริโภค ความบริสุทธิ์ด้วยความสำรวมแห่งศีลดังกล่าวนี้ชื่อว่าอริสัจ จิตที่ตั้งอยู่ในความบริสุทธิ์ด้วยความสำรวมย่อมไม่ฟุ้งซ่าน ความบริสุทธิ์แห่งจิตที่ไม่ฟุ้งซ่านชื่อว่าอริจิต พระโยคาวจรเห็นความบริสุทธิ์ด้วยความสำรวมโดยชอบ เห็นความบริสุทธิ์แห่งจิตที่ไม่ฟุ้งซ่านโดยชอบ ความบริสุทธิ์แห่งความเห็นทั้งสองประการนี้ชื่อว่าอริปัญญา

อีกประการหนึ่งความว่า ภิกษุทั้งหลาย พืชคามและภุตคามเหล่านี้ใดเหล่านี้หนึ่ง พืชคามและภุตคามเหล่านั้นทั้งหมดอาศัยแผ่นดินดำรงอยู่บนแผ่นดินจึงถึงความเจริญงอกงามไพบูลย์ได้ พืชคามและภุตคามเหล่านี้ถึงความเจริญงอกงามไพบูลย์ด้วยประการฉะนี้แม้ฉันใด ภิกษุทั้งหลายก็เหมือนกัน อาศัยศีล ดำรงอยู่ในศีลแล้วเจริญทำให้มากซึ่งอริยมรรคมีองค์ 8 ย่อมถึงความเจริญงอกงามไพบูลย์ในธรรมทั้งหลาย

อีกประการหนึ่ง บรรพชิตบวชในศาสนานี้มีจิตบริสุทธิ์ รักษาปาริสุทธิศีล 4 หมด จด สมาทานธุดงค์ 13 เรียนหลักกรรมฐานอันเหมาะสมแก่จริตของตนอยู่ในเสนาสนะอันสงัดทำบริกรรมมีกสิณเป็นต้นจนเกิดฌานสมาบัติ ได้บรรลุโสดาปัตติมรรค ได้บรรลุสกทาคามีมรรค ได้บรรลุอนาคามีมรรค นี้ชื่อว่าอานาการิยปฏิบัติสุคติ บรรพชิตนั้นดำรงอยู่ในอรรถภาพนั้นแล้ว ครั้นกายแตกย่อมเกิดในตระกูลใหญ่ 3 ตระกูล ในมนุษยโลกบ้าง ในเทพชั้นกามาวจร 6 ชั้นบ้าง ในภพแห่งพรหม 10 ภพบ้าง ในชั้นสุทธาวาส 5 ชั้นบ้าง ในอรุณภพ 4 บ้าง นี้ชื่อว่า คติสุคติของบรรพชิต

ในมหาปริณิพพานสูตร มีความปรากฏแห่งอันสงส์ศีล 5 ประการ คือ

1. บุคคลผู้มีศีล สมบูรณ์ด้วยศีลในโลกนี้ ย่อมมีโภคทรัพย์เป็นอันมากซึ่งมีความไม่ประมาทเป็นเหตุ
2. กิตติศัพท์อันงามของบุคคลผู้มีศีล สมบูรณ์ด้วยศีล ย่อมขจรไป
3. บุคคลผู้มีศีล สมบูรณ์ด้วยศีลจะเข้าไปยังบริษัทใด ๆ มีสมณบริษัทเป็นต้น ย่อมแก้แล้วถ้าไม่เก้อเขินในการเข้าไปสู่สมาคมนั้น
4. บุคคลผู้มีศีล สมบูรณ์ด้วยศีล ย่อมไม่หลงลืมสติตาย
5. บุคคลผู้มีศีล สมบูรณ์ด้วยศีล หลังจากตายแล้ว ย่อมไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์

ในวิสุทธิมรรคได้แสดงอานิสงส์ของศีลสมบัติไว้ดังนี้

ศีลของภิกษุใดเป็นศีลสมบัติปราศจากมลทินดีแล้ว การทรงบาตรและจีวรของภิกษุนั้นย่อมเป็นที่น่าเลื่อมใส ในการดำรงชีวิตของพระสงฆ์ เช่น พระภิกษุผู้บวชนั้นไม่มีการศึกษาให้เข้าใจและฝึกอบรมปฏิบัติในเรื่องนี้อย่างถูกต้องแล้ว ตามปกติของบุคคลธรรมดาโดยทั่วไปจะถูกชักจูงล่อให้เพลิดเพลนหลงระเหิงอยู่ในกามคุณ 5 คือ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะที่ชื่นชอบในสื่อเทคโนโลยีในปัจจุบัน เมื่อปล่อยให้อารมณ์ที่เฝ้าวนครอบงำจิตใจจิตถูกปรุงแต่งจน รากะ โทสะ โมหะ เกิดขึ้นแล้วทั้งที่รู้ว่าผิดหรือถูก มีความสำนึกในสิ่งที่ชอบอยู่ แต่ก็ไม่อาจจะต้านทานความเฝ้าวนไว้ได้ลุ่มอนาจกิเลสเสื่อมจากประโยชน์ที่ได้จากการบวชเป็นเหตุให้ต้องลาสิกขาไป ด้วยเหตุนี้ จึงจำเป็นต้องศึกษาวิธีระมัดระวังป้องกันให้ปลอดภัยไว้ก่อนตั้งแต่ต้นในสังคมยุคปัจจุบัน คือ ยุคที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทมากขึ้นทั้งพระภิกษุและคฤหัสถ์ต่างก็มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่พัฒนาเพื่อความสะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้นจึงต้องเตรียมพร้อมเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงโดยเฉพาะพระภิกษุนวกะ หรือภิกษุผู้บวชใหม่นั้น ต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพที่เปลี่ยนแปลงต้องพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ด้วยการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ โดยเฉพาะเทคโนโลยี ถือเป็นเครื่องมือสำคัญ ในยุคนี้ไม่ว่าจะเป็นการใช้เครื่องมือสื่อสารต่าง ๆ ที่ทันสมัยเป็นอย่างมาก แต่การใช้เทคโนโลยีนั้นต้องรู้เท่าทัน ต้องมีสติสำรวมอินทรีย์อยู่ทุกขณะเพื่อให้เกิดความรู้เท่าทันสภาพความจริง ไม่ให้เกิดความลุ่มหลงมัวเมา ยิ่ง ๆ ขึ้น และประพฤติดุปฏิบัติด้วยการวางท่าทีที่ถูกต้อง

4. วิเคราะห์ภาพสะท้อนและวิถีชีวิตของพระสงฆ์

การดำเนินชีวิตของพระสงฆ์ที่เข้าฟังพระศาสนาโดยบวชเป็นพระภิกษุด้วยเหตุผลต่าง ๆ แต่เวลาผ่านไปอาจมิได้สนใจการปฏิบัติเพื่อชำระกิเลส ทำให้กลายเป็นปัญหาคุณภาพของบุคลากรสงฆ์ บทบาทที่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาของพระภิกษุวัดเคยเป็นแหล่งความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม ต่อมาบทบาทของพระสงฆ์ในเรื่องทางโลกก็ลดลงไปตามเงื่อนไขทางเศรษฐกิจและสังคม

4.1 การรักษาพระธรรมวินัย เมื่อบวชมาแล้ว ก็ต้อง ตั้งใจรักษาศีลให้บริสุทธิ์ ย่อมจะทำให้จิตใจมีความสุขที่ไฉไลเว้นจากบาปธรรม ย่อมไม่ละเมิดสิกขาบท เมื่อมีความสุขใจย่อมจะรักษาพรหมจรรย์ คือ สามารถดำรงความเป็นพระภิกษุได้ ทำให้ไม่มีความกังวลใจเรื่องระเบียบวินัย ทำให้เบิกบานใจ ดังนั้นภิกษุควรได้ศึกษาเรื่องสังวร ในปาริสุทธิสังวรศีลในโลกยุคใหม่ วิถีชีวิตของพระสงฆ์กับสังคมไทยควรมีบทบาทและการกิจอย่างไร ย่อมหนีไม่พ้นที่จะต้องพิจารณาถึงความสัมพันธ์พระสงฆ์เองที่ต้องดำเนินไปภายใต้กรอบแห่งพระธรรมวินัย และความสัมพันธ์กับสังคมในส่วนรวมว่ามีขอบเขตมากน้อยเพียงใดการที่จะดำรงสถาบันสงฆ์ให้คงอยู่ กลับมามีบทบาทและคุณค่าต่อสังคมสมัยใหม่นั้น พระสงฆ์จะต้อง

แสดงออกถึงบทบาท และหน้าที่ ของพระสงฆ์ให้ชัดเจน เป็นบทบาทที่ จะสามารถนำพาชีวิตของผู้คนและสังคมในปัจจุบันไปสู่ความดีงามตามหลักแห่งพระพุทธศาสนาได้ ซึ่งเป็นตัวแทนและเป็นสัญลักษณ์ทางพระพุทธศาสนา การที่จะดำรงชีวิตของพระสงฆ์ในทางพระพุทธศาสนา ทั้งประโยชน์ในส่วนอัตตัตถปฏิบัติ (ส่วนตน) และในส่วนสมณกิจอนุเคราะห์ชนหมู่มาก สามารถบำเพ็ญประโยชน์สนองความต้องการโดยแสดงธรรมแก่สังคมด้วยเมตตาธรรมตามหน้าที่ ในสมัยอดีตพระสงฆ์ก็ได้รับความเคารพเทอดทูนเคารพบูชา พระศาสนาก็เจริญรุ่งเรือง เป็นส่วนประกอบอันขาดไม่ได้ของสังคม “พระสงฆ์มีการปฏิบัติเคลื่อนไหวคลาด ไม่สามารถชักนำสังคมไปสู่ความสงบสุขและความเจริญโดยธรรมได้ สมัยนั้น ฐานะของพระสงฆ์ก็เสื่อมโทรมลง ศรัทธาในพระศาสนาก็เสื่อมถอย” (สถาบันสงฆ์กับสังคมไทย: ข้อพิจารณาของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), ออนไลน์) ทั้งในเรื่องของด้านศีลมีความหมายหลายประการ เช่น “เจตนา คือ ความตั้งใจต้งใจตนจากบาปกรรม เรียกว่า เจตนาศีล, วิริติ คือ ความอดทนจากบาปกรรม เรียกว่า เจตสิกศีล, สังวร คือ การสำรวมระวัง 5 ประการ เรียกว่า สังวรศีล” (พระราชญาณวิสิฐและคณะ, 2553: 3) อวิตกกัมมะ คือ บุคคลสมาทานศีลแล้วจะไม่ละเมิดศีลทั้งทางกายและวาจา เรียกว่า อวิตกกัมมศีล (พระพุทโธสเถระ รจนา, 2555: 10-11)

ดังนั้น ศีล หมายถึง ระเบียบวินัยข้อบังคับให้ประพฤติดีงามเพื่องดเว้นจากบาปกรรม และไม่ล่วงละเมิดสิกขาบทที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ดีแล้ว ประโยชน์ของศีลในขั้นพื้นฐาน คือ ทำให้กาย วาจา ใจสงบ ไม่เบียดเบียนตนเอง และ ผู้อื่น ทำให้สามารถที่จะทำให้อจิตสงบได้ง่ายในการทำสมาธิ ในระดับของบรรพชิต ศีลจะมีจำนวนมาก เพื่อกำกับให้พระภิกษุสงฆ์สามเณรสามารถครองตนในสมณภาวะได้อย่างสมบูรณ์ และเอื้อต่อการประพฤติพรหมจรรย์ในขั้นสูงต่อไปได้

4.2 การใช้ชีวิตเกี่ยวข้องกับคนอื่น การดำเนินชีวิตด้วยความไม่ประมาท ไม่อภัยกับอดีต และไม่พะวงกับอนาคต สร้างประโยชน์และคุณค่าให้กับชีวิตผ่านโอกาสและเวลาปัจจุบันของตนเอง เพื่อประโยชน์สุขอันเป็นจุดมุ่งหมายของชีวิต หลักพระพุทธศาสนาเน้นการสร้างสุขภาพหรือภาวะที่เป็นสุขแบบองค์รวมให้กับระบบของชีวิต 4 ด้านคือ ทางกาย ทางสังคม ทางจิต และทางปัญญา (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2549: 235-238) โดยเน้นการพัฒนาจากธรรมชาติภายในชีวิตคือพัฒนาจิตให้เกิดปัญญา อันส่งผลต่อชีวิตซึ่งดำเนินไปโดยเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับธรรมชาติภายนอกทั้งทางกายและทางสังคม ตลอดจนถึงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิตที่ยืนยาว การใช้หลักธรรมมาเป็นหลักในการดำเนินชีวิต พัฒนาตนให้บริบูรณ์ ทั้งศีล สมาธิและปัญญาจะส่งผลให้เรานั้นมีอายุที่ยืนยาวมากขึ้น มีชีวิตที่ดี มีประโยชน์ต่อผู้อื่นด้วย และหลักธรรมอื่นๆที่สำคัญที่ช่วยส่งเสริมการมีอายุยืนยาว

อีกนั่นคือ พรหมวิหาร 4 และอิทธิบาท 4 การมีเป้าหมายในชีวิตทำให้เรามีกำลังใจไม่ย่อท้อในการมีชีวิตอยู่ และการมีชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมให้เป็นไปด้วยดีก็ต้องใช้หลักพรหมวิหาร นั่นคือมีความเมตตา กรุณา ต่อคนอื่นมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน ไม่เอาัดเอาเปรียบเบียดเบียนกัน สังคมก็จะสงบสุข ส่งผลให้อยากจะมีชีวิตอยู่ต่อไป เพราะว่าสังคมที่สงบสุขทำให้เรานั้นมีความสุขไปด้วย

4.3 การเลี้ยงชีพ สภาพสังคมในปัจจุบันการปรับตัวตามยุคตามสมัยเกี่ยวกับการดำรงชีวิตของพระสงฆ์ ในสมัยปัจจุบันไม่ใช่แค่การบิณฑบาตรแต่เป็นการเลี้ยงชีวิตด้วยต่าง ๆ เช่น การบอกห่วย ดูดวง ทำของขลัง การบอกบุญสร้างถาวรวัตถุต่าง ๆ ที่เกินความจำเป็นซึ่งทำให้ไม่เหมือนในสมัยอดีตที่เน้น ปรีชาปฏิบัติ ปฏิภาณ การเลี้ยงชีพซึ่งเป็นความหมายที่เกี่ยวกับการพิจารณาให้เห็นถึงความเป็นไปของร่างกาย รวมไปถึงการพิจารณาถึงการบริโภคอาหารที่คฤหัสถ์ได้นำมาใส่ลงไปในบาตรของพระภิกษุที่ออกไปเที่ยวรับภัตตาหาร โดยที่มีผู้นำมาใส่ลงไปในบาตรของพระภิกษุด้วยความศรัทธาเพื่อที่จะให้พระภิกษุนำไปบริโภค” (สุชีพ ปุณฺณานุภาพ, 2539: 160) และ บาตรนั้นเป็นเพียงภาชนะสำหรับใส่อาหารพระวินัยห้ามพระภิกษุสงฆ์มีบาตรไม่เกิน 1 ใบ หากมีให้เก็บได้ไม่เกิน 10 วัน หรือเก็บไว้เพื่อพระภิกษุที่ยังมาไม่ถึงให้เก็บไว้ได้เกิน 10 ได้ เป็นความหมาย ของอาหารบิณฑบาตในพระพุทธศาสนา ส่วนมากจะเป็นไปในลักษณะที่เรียบง่าย ไม่ยุ่งยากในการบริโภค เน้นหนักถึงหลักของความสะอาด เพราะการใช้ภาชนะไม่มาก ย่อมง่ายต่อการทำความสะอาดได้เป็นอย่างดี จะก่อประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่นมากนักน้อยเพียงไรซึ่งความศรัทธานี้เป็นบ่อเกิดของปัจจัยสี่” (พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ วิฑูรญาณโณ), 2534: 162)

ดังนั้น จึงควรพิจารณาเพื่อให้เกิดความบริโภคพอดี เหมาะสมแก่พระสงฆ์ เพราะจะได้บริโภค “เพื่อความสิ้นไปแห่งอาสวะทั้งหลาย” (พระพุทธโฆสะ, 2521: 74) เพราะพระสงฆ์เองจะต้องเป็นผู้อยู่อย่างเรียบง่าย ไม่เป็นภาวะของญาติโยม เป็นไปตามพระวินัย และปรับตัวเข้ากับสังคมที่เปลี่ยนไปตามยุคสมัย

4.4 การใช้สอยปัจจัย 4 ในปัจจุบันนี้การดำรงชีวิตตามปัจจัย 4 และการแก้ไข ปัญหาชีวิตของพระสงฆ์ได้สะท้อนให้เห็น ไม่ค่อยให้ความสนใจในการพิจารณาเพื่อการบริโภคปัจจัยสี่ของพระสงฆ์ แต่ทรงมีคำสอนให้ภิกษุพิจารณาว่าเราใช้สอยสิ่งต่าง ๆ เพื่ออะไร จีวร เครื่องนุ่งห่ม หรือเสื้อผ้า อาหาร ยารักษาโรค ที่อยู่อาศัยมีไว้เพื่ออะไร เมื่อมีญาติโยมมาถวายของดี ๆ มีราคา พระรับได้ แต่พระต้องวางท่าที่ต่อสิ่งของเหล่านั้นให้ถูกต้องการ แต่ถ้าหากไม่สำรวมในการบริโภค พุทธศาสนิกชน อาจมองว่า ไม่รู้จักประมาณตน ทำให้เสื่อมศรัทธา ดังที่พระพุทธเจ้าได้ทรงตรัสไว้ว่า ผู้ภิกษุเป็นผู้เลืงหา อยู่อย่างง่าย จึงจะสมกับสมณสาธูป และสรุปได้ว่า ก่อนจะบริโภคใช้สอยต้องมีสติ สันโดษ บริโภคเพื่อยังอัตภาพให้เป็นไป มิควร

บริโศกตามความอยากของตัณหาเพราะเป้าหมายของพรหมจรรย์อยู่ที่การบรรลุธรรมอย่างไรก็ตามการบริโศกนี้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย เพื่อการดำรงอยู่ในพระพุทธศาสนาสืบต่อไป

5. สรุป

การรักษาศีลของภิกษุให้อยู่ในระเบียบวินัยที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้นั้น เพื่อให้พระสงฆ์อยู่ร่วมกันด้วยความสามัคคี ไม่ทำให้เกิดคณะสงฆ์แตกแยก ทำให้เกิดความสวยงามเป็นระเบียบเรียบร้อยทำให้เกิดความศรัทธา การศึกษาจึงเป็นแก่นแท้สาระสำคัญของพระพุทธศาสนา ผู้ที่เข้ามาสู่พระพุทธศาสนาเพื่อเข้าถึงเป้าหมายในพระพุทธศาสนาจึงต้องฝึกอบรมหรือต้องศึกษาพัฒนาตนเอง จึงจะสามารถเข้าถึงเป้าหมายในพระพุทธศาสนาได้ บุคคลในอุดมคติทางพระพุทธศาสนา คือ พระสงฆ์ จึงผู้ที่ปฏิบัติกิจหน้าที่ของตนครบถ้วนสมบูรณ์ มีจิตใจบริสุทธิ์เป็นอิสระ มองสิ่งทั้งหลายด้วยความเข้าใจตามที่เป็นจริง มีความปลอดโปร่งปราศจากเงื่อนไขอันเป็นเหตุสร้างปัญหาชีวิตให้แก่ตนและผู้อื่น มีชีวิตอยู่ด้วยความสุข เป็นผู้สมบูรณ์ด้วยวิชาและจรณะ ดำเนินชีวิตที่ส่งเสริมความราบรื่น กลมกลืน ความสงบสุขของสังคม และพร้อมที่จะช่วยเหลือเกื้อกูล บำเพ็ญประโยชน์แก่ผู้อื่น ซึ่งคุณสมบัติเหล่านี้เป็นผลมาจากการฝึกฝนอบรมได้ศึกษาหาความรู้ในปริยัติธรรม ในธรรมวินัย จะได้ไม่ให้เกิดความเสื่อมเสียแก่พระสงฆ์ และ ก็จะไม่เป็นความเสื่อมถอยของพุทธศาสนิกชน ในพระพุทธศาสนา จึงจำเป็นอยู่ที่พุทธศาสนิกชนควรร่วมมือกัน ไม่ควรส่งเสริมให้ทำลายพระพุทธศาสนาให้มากนักด้วยการเผยแพร่พฤติกรรมไม่ดีของภิกษุสู่สาธารณชนให้มากเกินไป จนส่งผลให้พระพุทธศาสนาไม่ยั่งยืนและอาจจะทำให้ภิกษุสงฆ์ได้อันตธานหมดไปเร็วขึ้นกว่าเท่าที่เป็นอยู่ภิกษุทุกรูปต้องรักษาศีล 227 ข้อ ให้บริสุทธิ์นำหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าออกเผยแผ่ไปทั่วโลก ทำให้พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองสืบต่อไป

เอกสารอ้างอิง

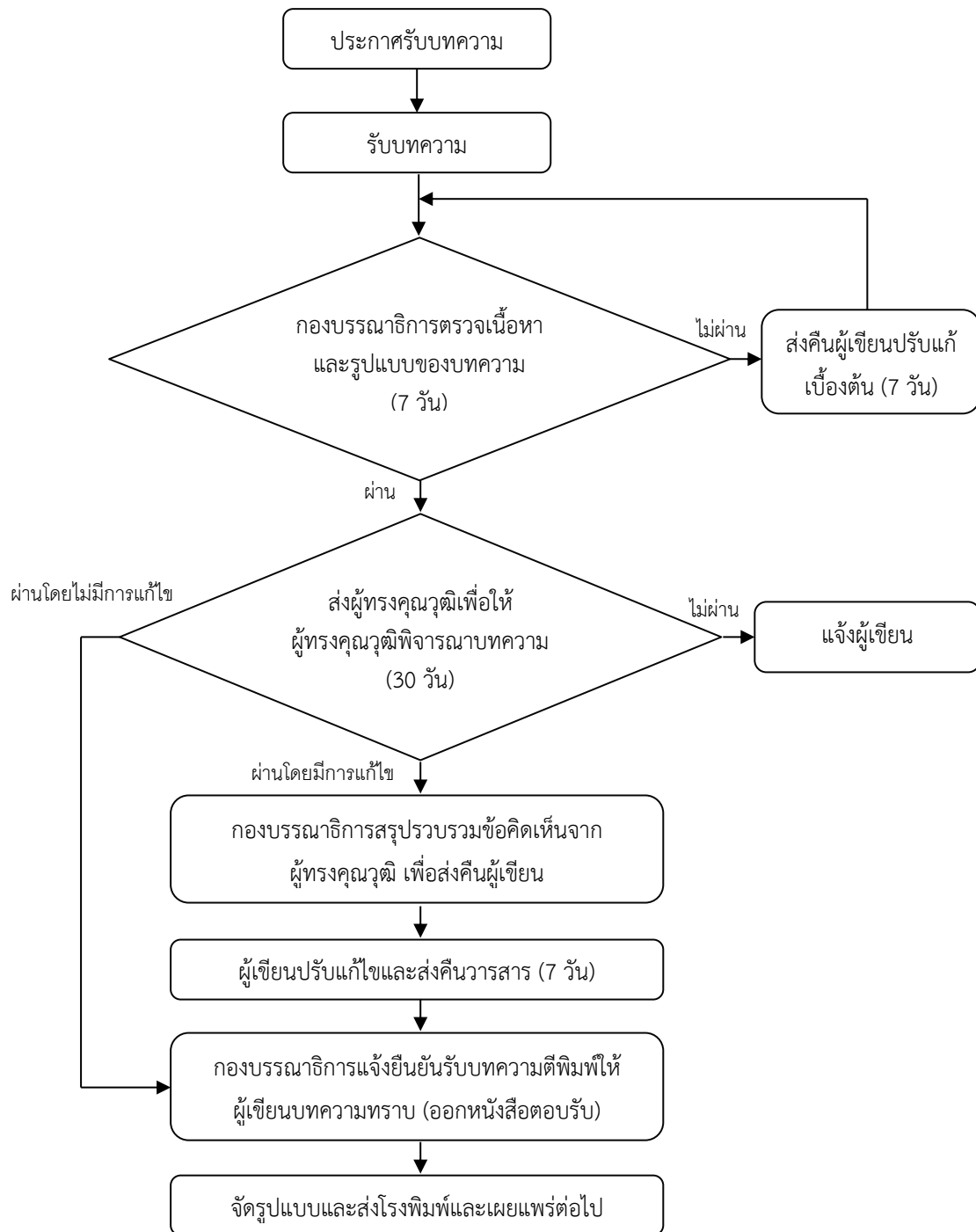
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2523) **วิสุทธิมรรคแปล ภาค 1 ตอน 1**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2548). **พจนานุกรมศัพท์ศาสนาสาทุก อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน**.
- ธรรมปราโมทย์. (2535). รวบรวม. **บวชจริง เรียนจริง ปฏิบัติจริง ได้ผลจริง คู่มือสำหรับพระแท้**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: ลิเบอร์ตี เพรส.

- ปัญญา ใช้บางยาง. (2548). **ธรรมาธิบาย หลักธรรมในพระไตรปิฎก**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมสภา.
- วศิน อินทสระ. (2557). **สาระสำคัญแห่งวิสุทธิมรรค**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เมตตาทราย.
- พระธรรมธีรราชมหามุนี (โชดก ญาณสิทธิ). (2550). **คำบรรยายวิปัสสนากรรมฐาน**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ประยูรวงศ์พรินต์ติ้ง จำกัด.
- พระพุทธโฆสเถระ รจนา. (2555). **คัมภีร์วิสุทธิมรรค**. สมเด็จพระพุทธมาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) แปลและเรียบเรียง. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ บริษัท ธนาเพรส จำกัด.
- พระพุทธโฆสเถระ. (2556). **คัมภีร์วิสุทธิมรรค**. แปลและเรียบเรียงโดย สมเด็จพระพุทธมาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร). พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ บริษัท ธนาเพรส จำกัด.
- พระพรหมคุณาภรณ์(ป.อ.ปยุตโต). (2555). **พุทธธรรมฉบับปรับและขยาย**. พิมพ์ครั้งที่ 11 . กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ บริษัท ผลิธัมม์ จำกัด.
- พระพรหมคุณาภรณ์(ป.อ.ปยุตโต). (2549). **สุขภาวะองค์รวมแนวพุทธ**. พิมพ์ครั้งที่ 12 . กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- พระราชญาณวิสิฐและคณะ. (2553). **คู่มือการศึกษาสัมมาปฏิบัติไตรสิกขา**. พิมพ์ครั้งที่ 6. นครปฐม: โรงพิมพ์ บริษัทเพชรเกษมพรินต์ติ้ง กรุป จำกัด.
- พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ ฐิตญาโณ). (2534). **มองเขามองเรา**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: พรศิวการพิมพ์.
- พระมหาทองหล่อ ฐานิสฺสโร (สินกระสัง). (2554). **การศึกษาวินัยชาวพุทธในการพัฒนาชีวิตให้เป็นสุข**. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุชีพร บุญญานภาพ. (2539). **พระไตรปิฎกฉบับสำหรับประชาชน**. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์.

ภาคผนวก

กระบวนการพิจารณาบทความของวารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์

วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ

สถานที่ติดต่อเกี่ยวกับบทความ

สำนักงานวารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์

สำนักวิชาการวิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

281 หมู่ 13 ตำบลเสม็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

โทรศัพท์ 06-5108-4746, 06-4946-1595

1. ส่วนประเภทของบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร

วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ ตีพิมพ์บทความประเภทต่าง ๆ ดังนี้

1.1 บทความพิเศษ บทความทางวิชาการพิเศษ ที่เสนอเนื้อหาความรู้วิชาการ อย่างเข้มข้น และผ่านการอ่านและการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้น ๆ มีกลุ่มเป้าหมายเป็น นักวิชาการในวงการวิชาการ/วิชาชีพ

1.2 บทความทางวิชาการ ที่เสนอเนื้อหาความรู้ วิชาการ มีกลุ่มเป้าหมายที่เป็นนิสิต นักศึกษาหรือประชาชนทั่วไป

1.3 บทความวิจัย (Research Article) ได้แก่ รายงานผลงานวิจัยใหม่ที่มีองค์ความรู้อัน เป็นประโยชน์ ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใด ๆ มาก่อน

1.4 บทความปริทรรศน์ (Review Article) เป็นบทความที่รวบรวมความรู้จากตำรา หนังสือ และวารสารใหม่ หรือจากผลงานและประสบการณ์ ของผู้นิพนธ์มาเรียบเรียงขึ้น โดยมีการ วิเคราะห์ สังเคราะห์ วิเคราะห์เปรียบเทียบกัน

1.5 ปกิณกะ (Miscellany) ได้แก่ บทความทบทวนความรู้ เรื่องแปล ย่อความจาก วารสารต่างประเทศ การแสดงความคิดเห็น วิวิจารณ์ แนะนำเครื่องมือใหม่ ตำราหรือหนังสือใหม่ที่ น่าสนใจ หรือข่าวการประชุมทั้งระดับชาติและระดับนานาชาติ

การส่งบทความ

บทความที่จะตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ ต้องผ่านระบบลงทะเบียนออนไลน์ Website: <http://ojs.mcu.ac.th/index.php/jmbsb> และรอการตรวจสอบจากกองบรรณาธิการ

การตรวจสอบบทความและพิสูจน์อักษร

ผู้นิพนธ์ควรตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของ บทความที่วารสารกำหนด ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องแน่นอน ทั้งพิสูจน์อักษรก่อนที่จะพร้อม ส่งบทความนี้ให้กับบรรณาธิการ การเตรียมบทความให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารจะทำให้ การพิจารณาตีพิมพ์มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่ พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสาร

การเตรียมบทความ

บทความต้องเป็นตัวพิมพ์ดีด โดยใช้ชุดแบบอักษร (font) ชนิดไทยสารบรรณ (TH Sarabun PSK) ขนาดอักษร 16 จัดกั้นหลังตรง และมีระยะห่างระหว่างบรรทัดหนึ่งช่อง (double spacing) ตลอดเอกสาร พิมพ์หน้าเดียวลงบนกระดาษ (A4) พิมพ์ให้ห่างจากขอบกระดาษด้านซ้าย และด้านขวา ขนาด 3.81 ซม. ด้านบน ขนาด 4.5 และด้านล่าง ขนาด 4.01 ซม. พร้อมใส่หมายเลขหน้ากำกับทางมุมขวาบนทุกหน้า บทความไม่ควรยาวเกิน 15 หน้า กระดาษพิมพ์ (A4) โดยนับรวมภาพประกอบและตาราง

การพิจารณาและคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) 2 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความ และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double-blind peer review)

2. ส่วนบทคัดย่อ (Abstract)

บทคัดย่อควรมีความยาวไม่เกิน 350 คำ โดยแยกต่างหากจากเนื้อเรื่อง บทความวิจัย/วิชาการ ต้องมีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษควรเขียนให้ได้ใจความทั้งหมด ซึ่งบทคัดย่อของเรื่องไม่ต้องอ้างอิงเอกสาร รูปภาพ หรือตาราง และให้มีเพียง 2 ส่วนเท่านั้น คือ

- 1) **วัตถุประสงค์** ควรกล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา
- 2) **ผลการวิจัยพบว่า** ควรประกอบด้วยผลที่ได้รับจากการค้นคว้า ศึกษา และผลของค่าสถิติ (ในกรณีมีการวิเคราะห์)
- 3) **คำสำคัญ** ควรมีคำสำคัญไม่เกิน 5 คำที่ครอบคลุมชื่อเรื่องที่ศึกษาและจะปรากฏอยู่ในส่วนท้ายของบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และคั่นด้วยเครื่องหมายอัฒภาค (Semicolon) (,)

3. ส่วนเนื้อเรื่อง ควรประกอบด้วย

3.1 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทความวิจัย ประกอบด้วย

3.1.1 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (Review) ข้อมูลจากรายงานวิจัย ความรู้ และหลักฐานต่าง ๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้งนี้

3.1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objectives) เป็นการกำหนดวัตถุประสงค์ หรือจุดมุ่งหมายของการวิจัย รวมถึงรวบรวมหลักการ วิธีการ โดยมีรายละเอียดว่า จะต้องศึกษาอะไรบ้าง เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ ข้อมูลและเสนอผลการวิจัยได้อย่างชัดเจน

3.1.3 วิธีดำเนินการวิจัย (Methods) เป็นการกำหนด วิธีการ กิจกรรม รายละเอียดของการวิจัย การศึกษาประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา และวิธีการศึกษาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย รวมทั้งสถิติที่นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูล

3.1.4 สรุปผลการวิจัย (Results) เป็นการแสดงผลที่ได้จากการศึกษา และวิเคราะห์ในข้อ 3.1.2 ควรจำแนกผลออกเป็นหมวดหมู่ และสัมพันธ์ กับวัตถุประสงค์ ของการศึกษา โดยการบรรยายในเนื้อเรื่องและแสดงรายละเอียดเพิ่มเติมด้วยภาพประกอบ ตาราง กราฟ หรือ แผนภูมิตามความเหมาะสม

3.1.5 อภิปรายผลการวิจัย (ถ้ามี) (Discussion) เป็นการนำข้อมูลที่ได้มาจากการวิเคราะห์ ของผู้นิพนธ์นำมาเปรียบเทียบกับผลการวิจัยของผู้อื่น เพื่อให้มีความเข้าใจหรือเกิดความรู้ใหม่ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนั้น รวมทั้งข้อดี ข้อเสียของวิธีการศึกษา เสนอแนะความคิดเห็นใหม่ ๆ ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์

3.1.6 ข้อเสนอแนะ (ถ้ามี) (Suggestion) การแนะนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

3.1.7 กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี) (Acknowledgement) เป็นส่วนที่กล่าวขอบคุณต่อ องค์กร หน่วยงาน หรือบุคคลที่ให้ความช่วยเหลือร่วมมือในการวิจัย รวมทั้งแหล่งที่มาของเงินทุนวิจัย และหมายเลขของทุนวิจัย

3.1.8 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) เป็นการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อความไว้ในเครื่องหมาย วงเล็บ () แทรกในเนื้อหา ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมาเพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่าง ๆ ที่ง่ายต่อการศึกษาและการปฏิบัติ

3.2 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทความวิชาการ บทความปริทรรศน์ บทความปกิณกะ ประกอบด้วย

3.2.1 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนกล่าวนำ โดยอาศัยการปริทรรศน์ (review) ข้อมูลจากรายงานวิจัย ความรู้ และหลักฐานต่าง ๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้งนี้

3.2.2 เนื้อหา (Content) เรื่องราวที่ผู้เขียนต้องการจะให้ผู้อ่านได้รับทราบ เนื้อหาที่ดีต้องมีรายละเอียดที่ชัดเจนและน่าสนใจ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสมรรถภาพทางความคิดของผู้เขียนเป็นสำคัญ

3.2.3 สรุป (Summarizing) เป็นวิธีการเขียนบทความที่ผู้เขียนจะต้องเขียนให้เหลือเฉพาะส่วนที่มีความสำคัญ เป็นการกลั่นกรอง การรวบรวม หรือการลดข้อความให้เหลือส่วนที่สำคัญเท่านั้น

3.2.4 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมาเพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่าง ๆ ที่เป็นรูปแบบเดียวกัน

3.3 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทวิจารณ์หนังสือ ประกอบด้วย

3.3.1 ชื่อเรื่องของหนังสือ (Title) ให้ระบุทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

3.3.2 ชื่อผู้เขียนหนังสือ (Author) ให้ระบุชื่อเต็มทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุสถาบัน หรือหน่วยงานที่ผู้เขียนสังกัด

3.3.3 ชื่อผู้วิจารณ์ (Name of Reviews) ให้ระบุชื่อเต็มทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุสถาบัน หรือหน่วยงานของผู้วิจารณ์สังกัด

3.3.4 เนื้อหาการวิจารณ์ (Reviews Content) ในการเขียนเกี่ยวกับหนังสือวิจารณ์ เนื้อเรื่องจะเป็นส่วนแสดงความคิดเห็นและรายละเอียดในการวิจารณ์ โดยนำเสนอเรื่องราวจุดเด่น จุดบกพร่องของเรื่อง โดยทำการวิจารณ์หรือวิพากษ์อย่างมีหลักเกณฑ์ และเหตุผลตามหลักวิชาการ

3.3.5 สรุป (Summarizing) เป็นวิธีการเขียนสรุปความคิดเห็นทั้งหมดที่วิจารณ์ รวมถึงให้ข้อคิดหรือข้อสังเกตที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้อ่าน

3.3.6 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมาเพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่าง ๆ ที่เป็นรูปแบบเดียวกัน

การอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA

1. หนังสือ

1.1 คัมภีร์พระไตรปิฎกหรือหนังสือสำคัญพิมพ์เป็นชุด

ให้อ้างชื่อย่อคัมภีร์ เล่ม/ข้อ/หน้า และค้นด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) ตัวอย่างเช่น (พระไตรปิฎก, 27/855/191)

1.2 หนังสือ และวารสาร

(ผู้แต่ง, ปีที่พิมพ์: เลขหน้าที่อ้างอิง)

ผู้แต่งคนเดียว ให้ระบุเฉพาะนามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม หากเป็นพระภิกษุทั่วไปให้ใส่คำว่าพระ, พระมหานามนำชื่อตามด้วยฉายา และพระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ให้ใส่ชื่อสมณศักดิ์ ตามด้วยชื่อตัวในเครื่องหมายวงเล็บ ถ้าไม่ทราบชื่อตัวให้ใส่เฉพาะชื่อสมณศักดิ์

ตัวอย่างเช่น

(พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2557: 15)

(Phraphrombandit (Prayūn Thammachittō), 2014: 15)

ผู้แต่ง 2 คน ให้ระบุเฉพาะนามสกุลของผู้แต่งทั้ง 2 คน โดยใช้คำว่า “และ” สำหรับผู้แต่ง ชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ ระหว่างคำให้เว้นระยะห่าง ด้านหน้าและด้านหลัง 1 เคาะ

ตัวอย่างเช่น

(ภาคสุวรรณ และ ไชยรังสี, 2524: 145-146)

(Phaksuwan and Chairangsi, 1981: 145-146)

ผู้แต่ง 3 คน ให้ระบุเฉพาะนามสกุลของผู้แต่งแต่ละคนให้คั่นด้วยเครื่องหมาย “,” หน้าผู้แต่งคนสุดท้ายต้องคั่นด้วย “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ ระหว่างคำให้เว้นระยะห่างด้านหน้าและด้านหลัง 1 เคาะ

ตัวอย่างเช่น

(ดอกจันทร์, พรหมกุล และ โยทุม, 2552: 80)

(Dokchan, Phromkun and Yothum, 2009: 80)

ผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ให้ระบุเฉพาะนามสกุลของผู้แต่งคนแรกให้คั่นด้วยเครื่องหมาย “,” ตามด้วย “และคณะ” หรือคนอื่น ๆ สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “et al.” หรือ “and others” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ ระหว่างคำให้เว้นระยะห่างด้านหน้าและด้านหลัง 1 เคาะ

ตัวอย่างเช่น

(รัฐสินธุ และคณะ, 2525: 100)

(Ratsin, et al., 1982: 100)

การเขียนเอกสารอ้างอิง

1. หนังสือ:

ชื่อ-นามสกุล. / (ปีที่พิมพ์). / ชื่อหนังสือ / (ครั้งที่พิมพ์ (ถ้ามี)). / เมืองที่พิมพ์. / สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

Maslow, A. (1970). **Motivation and Personality**. New York: Harper and Row Publishers.

2. วารสาร:

ชื่อ-นามสกุล. / (ปีที่พิมพ์). / ชื่อเรื่อง. / ชื่อวารสาร, / ปีที่ (ฉบับที่), / เลขหน้า.

ตัวอย่าง

Prescott, S. G. (2015). Will Instructors Save Time Using a Specifications Grading System?. **Journal of Microbiology & Biology Education**, 16(2), 298.

3. วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย:

ชื่อ-นามสกุล. / (ปีที่พิมพ์). / ชื่อเรื่อง. / ระดับวิทยานิพนธ์, / ชื่อคณะ. / ชื่อมหาวิทยาลัย.

ตัวอย่าง

Phra channa Bhaddharakhito. (2015). An Analytical Study of Morality in Cambodian Traditional Wedding at Chamnomkuet Village, Chamnom Sub-district, Mongkolborei District, Banteay Meanchey Province Based on Buddhist Principle. **Master of arts**. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

4. สัมภาษณ์:

ชื่อ-นามสกุล. /(วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์)/ตำแหน่ง(ถ้ามี)/สัมภาษณ์

ตัวอย่าง

PhraKrusuvithanphatthanabandhit. (10 May 2013). Voice-Rector. Interview.

5. สืออิเล็กทรอนิกส์:

ชื่อ-นามสกุล. /(ปีที่พิมพ์)/ชื่อเรื่อง./ชื่อเว็บไซต์./ (วัน เดือน ปี ที่สืบค้น).

ตัวอย่าง

Bhandari, P., Rishi, P. and Prabha, V. (2014). Positive Effect of Probiotic Lactobacillus Plantarum in Reversing the LPS Induced Infertility in Mouse Model. <http://jmm.microbiologyresearch.org/content/journal/jmm/10.1099/jmm.0.000230; jsessionid=1me6a81o04g7o.x-sgm-live-03>. (12 February 2014).

4. ส่วนภาพประกอบ (Figure) และส่วนตาราง (Table)

ภาพประกอบและตารางควรมีเท่าที่จำเป็น โดยพิมพ์หน้าละ 1 ภาพหรือ 1 ตาราง สำหรับคำบรรยายภาพและตารางให้พิมพ์เหนือภาพหรือตาราง ส่วนคำอธิบายเพิ่มเติมให้ใส่ใต้ภาพหรือตาราง

5. การติดต่อโฆษณาและการสมัครสมาชิก

การติดต่อโฆษณา การสั่งซื้อ และการสมัครเป็นสมาชิกวารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ กรุณาติดต่อ “บรรณาธิการวารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์” สำนักวิชาการวิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อาคารสัจจานุรักษ์ ชั้น 2

281 หมู่ 13 ตำบลเสม็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ รหัสไปรษณีย์ 31000

<http://www.ambj.mcu.ac.th>

E-mail: ambj.mcu@gmail.com

โทรศัพท์ 065 108 4746 ดร.บรรพต แคะไธสง

064 946 1595 นายมงคล สอนไธสง

กำหนดออกวารสารปีละ 2 ฉบับ

ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน

ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม

หนังสือขอเสนอบทความเพื่อลงตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

1. ข้าพเจ้าชื่อ..... ฉายา..... นามสกุล.....
2. สถานภาพผู้เขียน
 - อาจารย์ในสถาบันการศึกษา (ชื่อสถาบัน).....
โปรแกรม..... คณะ.....
 - บุคคลทั่วไป (ชื่อหน่วยงาน).....
3. มีความประสงค์ขอตีพิมพ์บทความ () บทความวิจัย () บทความวิชาการ เรื่อง
ภาษาไทย.....
.....
ภาษาอังกฤษ.....
.....
4. ชื่อผู้เขียนร่วม (ถ้ามี).....
5. ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้สะดวก เลขที่..... ถนน..... แขวง/ตำบล.....
เขต/อำเภอ..... จังหวัด..... รหัสไปรษณีย์.....
โทรศัพท์..... E-mail.....
6. สิ่งที่ส่งมาด้วย
 - แผ่นดิสก์ข้อมูลต้นฉบับ ชื่อแฟ้มข้อมูล.....
 - เอกสารพิมพ์ต้นฉบับ จำนวน 2 ชุด
7. หากบทความนี้ จำเป็นต้องเชิญให้ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 3 อ่านอีก ข้าพเจ้ายินดียอมเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มและหากเมื่อ
ข้าพเจ้าแก้ไขแล้วแต่ยังไม่เรียบร้อยและไม่ได้ให้ลงตีพิมพ์ ข้าพเจ้าไม่ติดใจเอาความใด ๆ ทั้งสิ้น จะยอมรับการ
พิจารณาของกองบรรณาธิการถือว่าเป็นที่สุด และไม่ขอเรียกร้องค่าใช้จ่ายทั้งหมดคืน

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าบทความนี้ยังไม่เคยลงตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อน และไม่อยู่ในระหว่างพิจารณาวารสารอื่น

ลงนาม.....ผู้เขียน
(.....)

วันที่...../...../.....

ลงนาม.....อาจารย์ที่ปรึกษา (ถ้ามี)
(.....)

วันที่...../...../.....